

HRVATSKI ENCIKLOPEDIJSKI RJEČNIK

K-Ln

HRVATSKI ENCIKLOPEDIJSKI RJEČNIK

Hrvatski enciklopedijski rječnik sadrži:

110.000	osnovnih riječi i izvedenica
47.000	hrvatskih imena, prezimena i lokaliteta njihove rasprostranjenosti
18.000	obrađenih imena iz zemljopisa, povijesti, mitologije i opće kulture

ISBN 953-6045-34-6

HRVATSKI ENCIKLOPEDIJSKI RJEČNIK

K - Ln

Autori:

prof. dr. Vladimir Anić, dr. Dunja Brozović Rončević,
prof. dr. Ivo Goldstein, Slavko Goldstein, mr. Ljiljana Jojić
(glavna urednica), prof. dr. Ranko Matasović (glavni urednik),
prof. dr. Ivo Pranjković

Stručni suradnici:

dipl. inž. Antun Alegro, mr. Sanja Brbora, Hrvoje Brozović,
Silvana Brozović, Ljiljana Cikota, prof. dr. Tomislav Cvitaš,
Lara Černicki, prof. dr. Radovan Erben, dr. Nada Gašić,
dr. Pavle Goldstein, Mate Kapović, Iva Körbler, mr. Vlasta
Kovač, Igor Kusin, Jadranka Pintarić, prof. dr. Dražen Poje,
dr. Mirna Sentić, mr. Tomislav Stojanov, prof. dr. Juraj Šiftar,
dr. Nada Vajs-Vinja, Čedomir Višnjić, dr. Vesna Zečević,
prof. dr. Tomislav Živković

Zajedničko izdanje:

EPH d.o.o. Zagreb i Novi Liber d.o.o. Zagreb

Copyright:

Novi Liber, 2002, 2004.

Za izdavače:

Stipe Orešković, Sanja Petrušić Goldstein

ISBN 953-6045-28-1 (cjelina)

ISBN 953-6045-34-6

HRVATSKI ENCIKLOPEDIJSKI RJEČNIK

K-Ln

K

k¹, **K 1**. <indekl.> lingv. **a.** (m) fon. bezvučni, jedreni (velarni), praskavi (okluzivni), zaptvoreni (konsonantni) glas [ovaj *k*] **b.** (sr) petnaesto slovo hrvatske latinice i jedanaesto u nekim drugim latiničnim sustavima kojim se piše taj glas [*malo k; veliko K*] **c.** (sr) izvan konteksta [ovo *ka*; <mn> ova *k*] **2. pov.** u glagoljici oznaka za brojčanu vrijednost 40, a u bosanici 20 **3. mat.** oznaka za konstantu **4.** znak decimalnog ili binarnog prefiksa KILO- **5.** (K) kem. simbol za element kalij **6.** (K) fiz. simbol za kelvin **7.** (K) šah oznaka za figuru kralja **8.** (K) u sustavu mjera kratka za karat **9.** (K) u zrakoplovstvu oznaka za klasu svemirskih brodova **10.** (K) sport oznaka za natjecateljske čamce kajake, ovisno o broju kajakaša naziv se mijenja jednosjed (K-1), dvosjed (K-2) itd.

kā (ka) prij. (s D) označuje onoga ili ono prema čemu je upravljeno kretanje ili prema kome ili čemu je što okrenuto [*idem k roditeljima; okrenut k zidu*]

✧ prasl. i stsl. kъ (rus. k, ko, polj. k, ku) ← ie. *kom (lat. cum: s, sa, skr. kam)

kā ž <indekl.> pov. rel. drevna egipatska religija i naziv za spiritualno tijelo ili »tjelesnu dušu« koja se u trenutku smrti odvajala od tijela i sjedinjuje s mumijom te nastavlja život u drugom svijetu dok se ne sjedini s ba, tj. besmrtnom »duhovnom dušom«

kāba ž, v. čaba (Čaba)

kabadāhija m (N mn -e) **1. pov.** zamjenik dahije u Osmanskom Carstvu **2. pren. reg.** nasilnik, siledžija // **kabadāhijski** prid. koji se odnosi na kabadahije; **kabadāhijski** pril. kao kabadahija, na način kabadahija; **kabadahiluk** m (N mn -uci) **1.** postupak kabadahije (**2**)

2. pren. okrutnost moćnih i onih koji imaju vlast i moć; siledžijstvo

✧ tur. kabadayı: onaj koji se prikazuje junakom ← kaba: srtov, grub + dayı: junak

kabala ž **1. jud. a.** sustav mističkih, ezoteričnih interpretacija nekih starozavjetnih tekstova njegovan u dijelu srednjovjekovnog judaizma **b.** općeniti termin za misticizam u židovskoj tradiciji **c.** teorije o magiji brojeva i druge okultne teorije u judaizmu (komunikacije s mrtvima, istjerivanja duhova i sl.) **2. pren. a.** zakulisna, tajna intriga; konspirativna urota **b. peyor.** tajno udruženje s mračnim ciljevima // **kabalist** m **1.** onaj koji proučava kabalu **2.** onaj koji primjenjuje kabalu u magiji, okultistici; **kabalistica** ž, v. kabalist; **kabalistički** prid. koji se odnosi na kabalistiku i kabaliste; **kabalistika** ž (D L -ici) **1.** bavljenje kabalom **2.** proučavanje kabale **3.** primjena kabale

✧ hebr. qabbālāh: zavjera, dobivanje, primanje

kabaléro (kabaljéro) m (N mn -si) **1. pov.** srednjovjekovni španjolski vitez na konju, vičan borbi i ceremonijalu **2. pren.** španjolski gospodin otmjena ponašanja; kavalir

✧ šp. caballero: konjanik

kabalēta ž (G mn kabalētā) glazb. **1.** kratka živahna operna arija, obično na kraju prizora **2.** završna fraza dueta

✧ ital. cabaletta

kabānicja ž ogrtač za zaštitu od kiše, vjetra i hladnoće △ **kišna** ~a kabanica za zaštitu od kiše; **pastirska** ~a kabanica od valjane vune, kratkih rukava // **kabāničar** m onaj koji pravi i prodaje kabanice; **kabāničarev** (kabāničarov) prid. koji pripada kabaničaru;

kabàničarskī *prid.* koji se odnosi na kabančare; **kabàničica** *ž dem.* od kabanica

kàbľao *m* (G kàbla, N *mn* kàbľi/kàbľovi, G kàbľovā/kàbľā) **1.** drvena posuda za vodu i pranje, s dva uha; čabar; škaf [(pada) kao iz ~la kiša jako pada, lije] **2. zast.** stara jedinica obujma, ob. za sol; kabal // **kàbľār** *m* (G kabľára) onaj koji pravi kablove; **kàbľica** *ž* drvena posuda s poluobručem za koji se nosi u ruci; **kàbľić** *m dem.* od kabao; **kàbľovina** *ž pov.* kmetско davanje u prirodi: daća u obliku žita što se izmjeri kablom

◆ *pr.* (prema zanimanju): **Kàbľār** (330, Knin), **Kabľarević** (I Slavonija), **Kàbľarić** (Slavonski Brod), **Kàbľović** (Nova Gradiška), **Kabľjánac** (Garešnica) ◆ *top.* (naselja): **Kàbľār** (Karlovac, 275 stan.); (*mikrotop.*): (metaforički se koristi u imenima uvala i zavalā, *usp.* čabar); **Kàbal** (uvala, Žirje; bri-jeg i rt, Omiš; Hvar), **Kabľāri** (zaselci kod Karlovca i Rijeke), **Kàbľin** (nekoliko uvala na zadarskim otocima), **Kàbľovskī pòtok** (potok, Pakrac)

◆ *prasl.* *kьbьlь (*rus.* kobel, *češ.* kbel) ← *srvnjem.* kūbel ← *srlat.* cupellum

kabàret (**kabarê**) *m* malo zabavno kazalište s ugostiteljskom ponudom, u kojem se izvodi šarolik program s pjevanjem, plesnim i ma-dioničarskim točkama i humorističko-sati-ričkim skečevima uz popratnu konferansu // **kabarêtist** *m* onaj koja nastupa u kabare-tu (kabareu); **kabàretkinja** *ž, v.* kabaretist; **kabàretskī** *prid.* koji se odnosi na kabaret [-a točka]; **kabàretski pril.** na način kaba-reta i kabaretista

◆ *njem.* Kabarett ← *fr.* cabaret

kàbast *prid.* (odr. -ī) koji zauzima mnogo pro-stora (u odnosu na težinu), koji zbog toga tra-ži posebno rukovanje; krupan, velik, golem **~i teret** roba velikog obujma (većeg od 1 m³) i relativno male mase (1 t)

◆ *tur.* kaba; grub

kábel' *m* (G kàbla/-a, N *mn* kàbľovi/-i, G kà-bľovā/-ēlā) **1. tehn.** izolirani električni vodič s plastičnim (olovnim) ovojem; služi kao podzemni, nadzemni ili podmorski vod za telekomunikacije i električnu energiju; pro-vođnik [*telekomunikacijski ~; koaksijalni ~*] **2.** konopac (čelični, čvrsta pređa) za raznoli-ku uporabu (na brodovima i sl.) **3.** snop niti udruženih za više mlaznica u proizvodnji ke-mijskih vlakana Δ **optički ~ tehn.** kabel koji

služi za prijenos optičkih signala; svjetlovod // **kabelàrica** *ž tehn.* jednokraka drvena ko-lutura (žaba) s metalnim kolutom; **kábelni** *prid.* koji je kao kabel, od kabela; **kábelskī** *prid.* koji se odnosi na kabele Δ ~ **dijagram tehn.** nacrt koji pokazuje put kabela između dijelova nekog tehničkog sustava (kompju-terskog i sl.); kablovski; ~ **uskladičivač tehn.** uređaj koji omogućuje upotrebu kabela s drukčijim žičanim priključnicama od onih koje zahtijeva priključeni uređaj; **kábelski pril.** pomoću kablova, kablovima, na ka-blove; **kablírati** (Ø, što) *dv.* (prez. kablirām, pril. sad. -ajūči, pril. pr. -āvši, gl. im. -anje) položiti/polagati kabele; **kábľovskī** *prid., v.* kabelski Δ ~a **televizija** sustav prenošenja TV programa putem koaksijalnog kabla (čije uvođenje plaća korisnik) radi korištenja ve-ćeg broja kanala

◆ *njem.* Kabel ← *fr.* câble ← *lat.* capulum: uže

kábel' *m* (G -bla/a) mjera za dužinu, jedna de-setina morske milje (185 m, u praksi se zao-kružuje na 200 m)

◆ *engl.* cable (length), *v.* kabel'

kabèrnet (**kabernèt**) *m* **1. agr.** grožđe iz J Francuske **2. meton.** vino od toga grožđa

◆ *fr.* cabernet

kabīla *ž* (G *mn* kabīlā) *reg.* pleme, rod // **kabile** *m lingv.* jezik berberske grane afrazijskih je-zika, govori se u Maroku

◆ *tur.* kabile ← *arap.* qabilā

kabīna *ž* manja prostorija različitih namjena [*kupališna ~ svlačionica; pilotska ~ radni prostor pilota u avionu; brodska ~ spavao-nica na brodu; telefonska ~ itd.*] // **kabīni-ca** *ž* **1. dem.** od kabina u zn. premala kabi-na **2. hip.** od kabina; **kàbinskī** *prid.* koji se odnosi na kabinu

◆ *njem.* Kabine ← *fr.* cabine

kabinèt *m* (G kabinéta) **1.** radna soba (ob. za jednu osobu) **2.** u obrazovnim ustanovama prostorija sa zbirkom pomagala i mogućno-šću praktičnog rada [*kemijski ~*] **3. a.** radna i primaća soba ministra [*ministarski ~*] **b. me-ton.** ministarsko vijeće; vlada **4. zast.** bogato ukrašen ormarić s mnogo pretinaca i ladica za čuvanje umjetničkih djela i potrepština za pi-sanje **5.** mala sporedna prostorija u dvorcima, služila kao vladareva radna soba ili za pohranu skupocenih grafičkih i numizmatičkih zbirki; taj naziv zato kasnije primjenjivan i na manje

umjetničke zbirke [~ *grafike*] // **kabînetski** *prid.* 1. koji se odnosi na kabinet [~ *radnik*], *opr.* terenski 2. *pren.* koji ne vidi dalje od svog kabineta, koji je izoliran od stvarnosti, teoretski bez veze s praksom [~ *tip*; ~ *pristup problemu*]; **kabinetski** *pril.* kao u kabinetu, na način kabinetskog radnika [*razmišljati* ~] ✧ *njem.* Kabinett ← *fr.* cabinet: mala pokrajnja soba ← *tal.* gabinetto

Kabir (*izg.* Kâbir) (o.1440–1518), indijski pjesnik i vjerski učitelj, pokušao načiniti sintezu islama i hinduizma, naučavao vjeru u jednog Boga; i danas ima oko 4 mil. sljedbenika

Kabíri *m mn mit.* tajanstvena grčka božanstva, pomoćnici boga Hefesta

kâblogram (**kabelogram**) *m tehn.* brzojav odaslan podvodnim kabelom

✧ *v.* kabel¹ + *v.* (tele)gram

kâbō (**kabō**) *m* (G kabōa) čvrsto domaće morsko platno od lana ili lanenih mješavina

✧ *fr.* caboter: ploviti, trgovati, *v.* kabotirati

kabòklo *m* brazilski ptomak Europljanina i Indijanke ili obratno

✧ *braz.port.* caboclo ← *egz.*

kabòšōn *m* (G kabòšōna) dragi ili poludragi kamen obrađen prema svojem prirodnom obliku, bez posebnog načina brušenja (poput dijamanta)

✧ *fr.* cabochon = caboche: glava

kabòtēn (**kabotēn**) *m* (G kaboténa) 1. *a.* putujući glumac 2. *loš* glumac; komedijaš 2. *pren.* neozbiljna osoba u javnom životu; harlekin // **kabotenáza** *ž* loša gluma, pretvaranje; komedijaški život

✧ *fr.* cabotin

kabotírat *dv.* (prez. kabotírām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -anje) *pom.* (o)ploviti kraj obale, održati/održavati vezu između domaćih luka // **kabotáza** *ž pom.* 1. plovidba, brodarstvo 2. prijevoz osoba i roba isključivo u granicama obalnog mora, odnosno između dviju ili više luka iste države; obalna plovidba

✧ *fr.* caboter → cabotage

kabriōl (**kabrijōl**) *m* (G kabriōla) 1. *sport* u konjičkom sportu, skok konja uvis sa savijenim prednjim i opruženim stražnjim nogama 2. *a.* poseban skok u baletu 2. *b.* skok s okretom oko sebe (salto)

✧ *fr.* cabriole: skok uvis, propanj

kabriolet *m* 1. laki pokriveni jednopreg 2. osobni automobil s pomičnim krovom 3. vrsta lisičina, lanac kojim se vežu ruke uhićenika

4. *zast.* ženski šešir uzdignutog oboda, uokviruje lice 5. vrsta naslonjača

✧ *njem.* Kabriolett ← *fr.* cabriolet = cabrioler: poskočiti

kabūki *m* (indekl.) *kazal.* vrsta popularnog kazališta u Japanu, pojavilo se 1603; spoj No teatra, lutkarstva i narodnog plesa, u kojem se ističu raskošna kostimografija, ritmizirani dijalozi, stilizirana gluma, pjevanje i ples; do 19. st. ženama je bilo zabranjeno da glume [*kazalište* ~]

✧ *jap.*

kābul *prid.* (indekl.) *reg.* koji je primljen; uslišan, prihvaćen // **kabūliti** *nesvrš.* (prez. kâbūlim, *pril. sad.* -lēči, *gl. im.* -ljenje) 1. pristajati 2. (što) prihvaćati, usvajati 3. usuditi se

✧ *tur.* ← *arap.* qabul: prijem, privola

Kābul *m* glavni grad Afganistana, 1.424.000 stan. // **kābulski** *prid.* koji se odnosi na Kabul

kābur *m* (N kâburi) *reg.* grob, raka

✧ *tur.* kabr ← *arap.* qabr

kācja *ž* (G mn kâcā) visoka drvena posuda za kiseljenje kupusa, tiještenje grožđa i sl.; badanj // **kāčār** *m* onaj koji izrađuje kace; **kāčara** *ž* (G mn kâčārā) ob. posebno izgrađena ili od drva podignuta gospodarska zgradića u kojoj se drže kace; **kāčica** *ž dem.* od kaca

♦ *pr.* (prema zanimanju): **Kācer** (Sesvete), **Kācić** (Dubrovnik), **Kāčār** (220, Banovina), **Kāčarević** (Požega), **Kāčarik** (Slavonija), **Kāčer** (Slavonija)

✧ *tal.* cazza

kacābājka (**cābājka**) *ž* (G mn -ā/-ī) *reg.* ženski kaput posebnoga kroja

✧ *mađ.* kacagány: kožuh

kacamārīn *m* (G kacamarīna) *reg.*, *v.* trp

✧ *tal.* cazzomarinio

kacāmorat *m* (G -ōrta, N mn -ōrti) *pov.* u Dubrovačkoj Republici čovjek koji je bio zadužen za sprečavanje širenja kuge odlučujući pri tome svojom voljom o životu i smrti oboljelih

✧ *mlet.* cacciamorto = *tal.* cacciare: uhvatiti, uloviti + morte: mrtav

kacāvīda *ž reg.*, *v.* odvijač

✧ *mlet.* cazzavide, *tal.* cacciavite = cacciare: uhvatiti, uloviti

kāceta *ž rib. reg.* mala žičana povlačna mreža za vadenje dagnji

✧ *tal.* caccia = cacciare: uloviti, uhvatiti

kāciga *ž* (D L -i, G mn kâcigā) pokrivalo za

glavu štiti od udaraca, padova, eksplozija ili metaka; šljem [*motoristička* ~; *vojnička* ~; *rudarska* ~]

◆ *pr.*: **Kàciga** (Dubrovnik)

◆ od starijega kacida ← *tal.* casside ← *lat.* cassis

kàcjōla ž *reg.*, v. kutlača

◆ *mlet.* cazziōla, *tal.* cazzuola

kàča ž (G mn kàčā) *reg.* zmija // **kàčji** *prid.* koji se odnosi na kaču

◆ *pr.*: **Kàčić** (210, Split, J i sred. Dalmacija; u grbu obitelji nalazi se zmija)

◆ ≈ v. gad (← gaška ← kaška ← kača, po-tvrde u *toponim.*)

kačamak m (N mn -aci) *reg.*, v. palenta

◆ *tur.* kaçamak

kàčār, v. kaca

kačetéro m (N mn -si) matador koji se protiv bika bori nožem

◆ *šp.* cachetero

Kàčić m mn *etn.* hrv. pleme prvobitno naseljeno u zaleđu Zadra, a kasnije između Cetine i Neretve (Krajina) s glavnim sjedištem u Omišu; sudjelovali u pregovorima s mađarskim kraljem Kolomanom (1102); zbog gusarenja u 13. st. radi njih formirana trogirsko-šibensko-kliska koalicija; 1289. priznali vlast Venecije, 1292. bribirskih knezova Šubića, zatim bosanskih kraljeva pa Venecije (od 1444); krajem 15. st. najveći dio njihovih zemalja pripao Osmanlijama

Kàčić Miošić, Andrija (1704–1760), hrv. filozofski, teološki i pučko prosvjetiteljski pisac, franjevac; autor kronike *Razgovor ugodni naroda slovinskoga*, u kojoj se u stihovima i prozi opisuju događaji od Aleksandra Makedonskoga do poč. 18. st.; knjiga je doživjela veliku popularnost i više od 30 izdanja

kàčik m (N mn -ici) *bot.*, v. geranij

kàčiti *nesvrš.* (prez. -im, pril. sad. kàčēci, gl. im. kàčēnje) 1. (što) hvatati kakvom kukom ili sponom, učvršćivati za to načinjenom iglom, užetom, kukama i sl. [~ *vagone*: ~ *značku* (u zapućak)] 2. (se komu) nametati komu svoje društvo, nametati se, prišivati se, *usp.* zakačiti, prikazati 3. (se) voziti se stojeći ili sjedeći na spoju, rudi vozila, vješati se

◆ ? *prasl.* *kačiti (*slov.* kačiti: dražiti)

kàčkati (što) *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajū-ći, gl. im. -ānje) izrađivati čipke ili slične radove posebnom iglom, kukicom; kukičati // **kàčkalica** ž igla kojom se kačka; kukica

◆ ≈ kača: petlja, v. kačiti

kačkāvāj m (G kačkāvājla) masni, tvrdi ovčji sir iz Makedonije i s Kosova

◆ *tur.* kakaval ← *tal.* caciocavallo

kačkēt m (G kačkēta) kapa, u osnovnom kroju kao obruč (jednake visine oko glave), sa štitnikom protiv sunca

◆ *rus.* kačkēt ← *fr.* casquette ← casque: kaciga, kapa

kačuča ž *glazb.* andaluzijski ples s kastanjetama

◆ *šp.* cachucha

kačipërka ž (G mn -ā-i) ženska osoba sklona pretjeranom kićenju, kindurenju; pomodarka // **kàčipëran** *prid.* (od. -rñi) koji je gizdav; pomodan; **kačipërstvo** sr osobina ili ponašanje kačiperke

◆ ≈ kačiti se: kititi se, v. kačun + v. pero

kàčūn m (G kačūna) *bot.* 1. *reg.* vrsta divlje orhideje (*Orchis morio*) iz porodice orhideja (*Orchidaceae*) 2. (mn), v. orhideje // **kačū-nak** m (G -nka, N mn -nci) *bot.*, v. dugovača

◆ *pr.*: **Kàčunić** (100, Split, sred. Dalmacija, v. i Katarina), **Kàčunić** (Omiš, sred. Dalmacija), **Kàčūnko** (Omiš, Split)

◆ *tur.* kakun

kačūša ž (G mn kàčūša) *pov. vojn. razg.* sovjetski teški višecijevni bacač raketa izumljen u 2. svjetskom ratu

◆ *rus.* katjūša, *hip.* od Katarina

kād m *eksp.* 1. mirisan dim [*opojan* ~] 2. miris, mirisno isparenje (ob. s ljekovitih biljaka) // **kādilac** m (G -ioca, N mn -ioci), v. kadiničar; **kadiōnica** ž 1. metalna posuda s užarenim ugljenom na kojem izgaraju zrnca tamjana i kojom se kadi pri crkvenom obredu 2. *žarg.* pretjerano zadimljena prostorija, prostorija u kojoj su pušači, prostorija u kojoj od pušačkog dima nema čistog zraka; **kadiōničār** m 1. *crkv.* onaj koji kadi (prilikom liturgije i sl.); ministrant; kadijac, kadiatelj 2. *pren.* onaj koji povlađuje kome, nekritično pristaje uza što; **kadiōničārev** (**kadiōničārov**) *prid.* koji pripada kadiničaru; **kadiōničārka** ž (G mn -ā-i), v. kadiničar; **kāditelj** m, v. kadiōničar; **kāditi** (se, Ø, što, komu) *nesvrš.* (prez. kādīm, pril. sad. -deći, gl. im. -dēnje) 1. (što) paljenjem mirisne tvari širiti kād u obredne ili praktične svrhe 2. (Ø) *eksp.* širiti kād, ugodan miris 3. (komu) *razg.* govoriti samo ono što tko želi slušati i što mu je ugodno; laskati, ulagivati se, dodvoravati se [*moćnima svi kade*] 4. (se) *knjiš.* dimiti se, pušiti se

✧ *prasl. i stsl.* kadъ (*rus.* kad, *polj.* kadzić: dimiti), *stprus.* accodis: dimnjak

kād (I) (**kāda**) *pril.* izriče **1.** pitanje u koje vrijeme [~ *dolazite?*] **2.** neko vrijeme // **kād** (II) (**kāda**) *vezn.* izriče vrijeme, uvjet, pogodbu, uzrok [*dobro ~ je tako*] **1.** u kombinaciji s *onò, tamo* u zn. neočekivane posljedice ili čega drugog što iznenađuje [*mi smo mislili sve u redu, ~ (ono)/~ (tamo) ni govora o tome*] **2.** (u kombinaciji s poštapalicama ili drugim jedinicama teksta u zn. neočekivane posljedice ili drugog što iznenađuje) [*čovjek mislio da je zdrav, ~ (moj prijatelju/moj gospodine) tumor kao dječja glava*]

✧ *prasl. i stsl.* kŭgda (*rus.* kogdá, *polj.* kiedy), *lit.* kada

kāda¹, v. kaduna

kāda² ž **1.** prostrana posuda za kupanje **2.** posuda za ispiranje, močenje i druge radnje u laboratorijima Δ ~ **za tuširanje** (*tuš* ~) niska ugrađena posuda u kojoj se stoji i tušira; **velika** ~ kada u kojoj se može kupati ležeći ✧ *lat.* cadus ← *grč.* kados

kādai (**kāda**jski) *prid.*, ob. u: Δ ~ **jezici** *lingv.* skupina jezika dajske porodice, govore se u J Kini

kādāif *m reg. kulin.* orijentalna slastica od pečenih tankih vlakana tijesta prelivenih ukuhanim šećerom

✧ *tur.* kadayıf ← *arap.* qaaṭā'if

Kadar (*izg.* Kādar), **Janos** (1912–1989), mađarski komunistički vođa, prvi sekretar Mađarske radničke (komunističke) partije i najutjecajniji mađarski političar 1956–1988; postavljen na vlast pod tutorstvom sovjetskih okupacijskih trupa poslije mađarskog ustanka 1956, omogućio postepeno ublažavanje represivnog komunističkog režima, ograničenu liberalizaciju kulturnog života i dao uvesti neke tržišne reforme u socijalističku ekonomiju

kādar¹ *m* (G kádra, N mn kádroni) **1.** *pol. ideol.* osobe u poduzećima i institucijama društva i vlasti koje su na određenim funkcijama ili su kandidati za njih **2.** kvalificirana radna snaga **3.** *vojn.* stalni ili pričuveni vojni sastav; vojnici na odsluženju vojnoga roka [*ročni* ~; *vojni* ~] Δ **nastavni** ~ oni koji izvode nastavu; nastavnici; **stalni** ~ *vojn.* mirnodopska vojska; **zeleni** ~ *vojn. pov.* dezerteri, ob. naziv za dezertere iz austrougarske vojske krajem 1. svjetskoga rata; kaderaš // **kaderaš** *m* (G

kaderaša) pripadnik Zelenog kadra; **kádrovac** *m* (G -ővca, V -ővče, N mn -ővci) *pov. razg.* vojnik koji služi redoviti rok u stalnom kadru; **kádrovnik** *m* (G kádronika, N mn kádronici) *pov. ideol.* onaj koji prati rad i ponašanje kandidata za određene funkcije i predlaže njihova postavljanja i unapređenja; **kádrovirati** *dv.* [*prez.* kádrovirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) *publ. razg.* postaviti/postavljati ljude na određene položaje (npr. nakon dobivenih izbora); **kádrovski** *prid.* koji se odnosi na kadar, koji se osniva na kadrovima, na stalnom kadru, *usp.* personalni

✧ *njem.* Kader ← *fr.* cadre ≈ *tal.* quadro: četverokut ≈ *lat.* quadrus

kádar² *m* (G kádra, N mn kádroni) *film.* **1.** četverokutno uokviren prostor koji snima filmska kamera **2.** prizor na filmskoj traci što ga kamera snima od stavljanja u pogon do zaustavljanja [*statičan* ~] // **kádrirati** *dv.* [*prez.* kádrirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) raščlaniti/raščlanjivati radnju stripa, filmskog i televizijskog zapisa na pojedine dijelove

✧ *fr.* cadre: okvir ← *tal.* quadro ← *lat.* quadrus: četvrtast

kádar³ *prid.* [*indekl.*] *reg.* koji može što učiniti; koji je sposoban za što, koji je u stanju [*on je ~ stići i uteći*]

kadaríti *m mn* (N kádārit, G kadaríta) *isl.* protivnici ortodoksnog shvaćanja sudbine i fatalizma, zastupnici slobodne ljudske volje

✧ *tur.* kadir ← *arap.* qādir ≈ qadarā: moći

kadārūn *m* (G kadarúna) **1.** *agr.* sorta vinove loze u J Dalmaciji **2.** *meton.* vino od te loze

kadáver *m* **1.** *knjiš.* mrtvo tijelo; leš, truplo; strвина **2.** *pren. pejor.* stara osoba s voljom da se nametne, osoba koja ne shvaća pad snaga i mogućnosti u starosti; starost koja ne zavreduje poštovanje ni suosjećanje // **kadavéričan** *prid.* [*odr.* -čnī] koji pripada truplu (lešu) ili potječe od njega

✧ *njem.* Kadaver ← *lat.* cadaver

kāđenja ž *reg.* lančić koji se nosi oko vrata kao ukras i nakit [*staviti* ~u; *nositi* ~u]

✧ *mlet.* cadēna, *tal.* catena

kađenca ž (G mn -ā/-ī) **1.** *fon.* modulacija glasa ili zvuka prije pauze; osobito moduliranje, ritmičko mijenjanje glasa pri čitanju, deklamiranje u govoru **2.** mjera ili ritam koraka, hoda ili plesa **3.** *glazb. a.* melodijski ili harmonij-

ski završetak glazbenih misli; u glazbenom fraziranju ima ulogu interpretacije **b.** virtuozni odlomak što ga solist improvizira potkraj stavka ili skladbe // **kadencirati** (Ø, što) *dv.* <prez. kadencirām, pril. sad. -ajući, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje> izgovoriti/izgovarati frazu s kadencom, tj. spuštajući glas na kraju rečenice
 ✧ *tal.* cadenza

Kadeš *m* 1. grad u Siriji (danas Tall an-Nabi Mind), poprište bitke 1275. pr. Kr. između egipatskog Ramzesa II i hetitskog Mawatallisa, obje strane svojatale pobjedu 2. *bibl.* mjesto u Sinajskoj pustinji, negdje na putu između Egipta i Kanaana, gdje je logorovao Abraham, gdje je Mojsije udarom štapa o stijenu dobio vodu, gdje su tijekom 40-godišnjeg lutanja pustinjom poslije izlaska iz Egipta često logorovali Židovi

kadēt *m* (G kadēta) 1. *vojn.* pitomac vojne i pomorske škole 2. *sport* sportaš mlađeg uzrasta (14–16 godina) 3. *pov.* u Austro-Ugarskoj Monarhiji, abiturijent koji se u svojstvu formalnogjednogodišnjegdobrovoljca u 1. svjetskom ratu nakon kraće izobrazbe postavlja u zapovjedni kadar vojske 4. *pov.* pripadnik ruskog građanskog pokreta u carskoj Rusiji, protivnik boljševizma 5. vrlo čvrsta modrobijelo prugasta pamučna tkanina (zbog boje kadetske uniforme) // **kadētskī** *prid.* koji se odnosi na kadete [~ *staž*]; **kadētskī** *pril.* kao kadet, na način kadeta

✧ *njem.* Kadett ← *fr.* cadet ← *gask.* capdet: šef, kapetan (odnosi se na mlade sinove, jer su gaskonjski časnici na francuskom dvoru bili mladi sinovi iz plemenitaških porodica)

kadgod *pril.* koji put; katkad, ponekad, kadikad, kadšto
 ✧ *v.* kad + -GOD

kadffa *ž reg.* baršun, samet, velur, pliš
 ✧ *tur.* kadife ← *arap.* qatifa

kadřica (**kadřiva**) *ž bot.*, *v.* žutjeli
 ✧ *v.* kadřa

kadija *m* (N mn -e) 1. *pov.* šerijatski sudac 2. *reg.* sudac općenito // **kadiluk** *m* (N mn -uci) *pov.* 1. sudsko i upravno područje u Osmanskom Carstvu 2. zvanje kadije
 ✧ *pr.* (prema zanimanju): **Kadić** (900, Slavonija, Banovina), **Kadija** (150, Koprivnica, Biograd na moru), **Kadijević** (**Kadijević**) (300, Metković, Imotski), **Kazić** (100, Zagreb, Jastrebarsko, Zagorje, *v.* i kazati), **Kaziya** (170, Biograd)
 ✧ *tur.* kadi ← *arap.* qāṭi(n) ← qdy: suditi

kadikad (**kadikada**) *pril.* koji put, od vremena do vremena, s vremena na vrijeme [*to se događa samo* ~]; ponekad, tu i tamo, gdjekad
 ✧ *v.* kad

Kadina Glāvica *ž* naselje (u blizini Drmiša), 510 stan. // **kadinoglavičkī** *prid.* koji se odnosi na Kadinu Glavicu

kadiš (**kadiš**) *m jud.* molitva za mrtve u židovstvu
 ✧ *hebr.* qaddiš: svet, svetinja ← *aram.*

kāditi, *v.* kād

kādivka (**kadivica**) *ž* (G mn -ivākā/-ī) *bot.* rijetka biljka panonskog prostora (*Kitaibelia vitifolia*) iz porodice sljezova (*Malvaceae*); mađarska konoplja

✧ *v.* kadulja

kādli *vezn.* za isticanje čega neočekivana; a kad tamo, kad ono, a ono, kad najedanput, kad najednom, a kad to [činilo se lako, ~ počeo nevolje]
 ✧ *v.* kad + *v.* li

kādmēn *m* (G kadmēna) vrsta kožuha
 ✧ *pr.*: **Kādmēn** (Opatija), **Kedménec** (230, Medimurje, I Slavonija)

✧ *mađ.* ködmön

kādmij *m kem.* element, (simbol Cd, atomski broj 48); bijeli meki metal, upotrebljava se u legurama // **kadmīrati** (što) *dv.* <prez. kadmīrām, pril. sad. -ajući, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje> prevući/prevlačiti metalnu podlogu kadmijem radi zaštite od korozije

✧ *nlat.* cadmium ← *lat.* cadmea terra: kadmijaska zemlja ← *grč.* Kadmeia gé = Kādmos: Kadmij

Kādmō *m mit.* sin feničkoga kralja Agenora, osnivač Tebe; prema predaji, naučio Grke obrađivati kovine i uveo pismo

kādnō (I) *pril.* kad, kadli // **kādnō** (II) *vezn.* kad, kadli

kādojskī *prid.*, ob. u: Δ ~ **jezici** *lingv.* porodica indijanskih jezika koji se govore u J državnama SAD-a

kādrān *m* (G kadrāna) brojčanik sata, »ciferblat«
 ✧ *fr.* cadran ← *lat.* quadrans: četvrtast

kadrila *ž* (G mn kadrilā) *glazb.* francuski društveni ples iz 18. i 19. st., plešu ga po dva para zajedno i sastavljen je od pet pokreta; četvorka, kvadrila

✧ *fr.* quadrille ← *šp.* cuadrilla ← *cuadra*: četverokut ← *lat.* quadra

kadrīrati, *v.* kadar²

kādrovskī, *v.* kadar¹

kādšto *pril.*, *v.* kadgod

kadućej *m* **1.** *mit.* krilati štap boga Merkura, ovijen dvjema zmijama **2.** općenito, štap koji nose glasnici, kao simbol svoje misije

✧ *lat.* caduceus, caduceum: glasnikov štap
← *grč.* (dorski) karýkeion ≈ káryks: glasnika

kadukan (Ø) *prid.* (Ødr. -i) *knjiš. rij.* **1.** koji je propao; bezvrijedan, trošan **2.** koji je oronuo; iznemogao, nemoćan (o osobi) // **kaducirānje** (Ø, čega) *sr* **1.** (gl. im.), v. kaducirati **2.** *pravn.* postupak kojim se neka ostavština bez nasljednika proglašava državnom imovinom [*provesti ~e*] **3.** *ekon.* oduzimanje prava dioničaru ako nakon naknadno odobrenog roka ne uplati ulog [*podvrgnuti ~u*]; **kaducirati** (što) *dv.* (prez. kaducirām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje) proglasiti/proglašavati propalim, oglasiti/oglašavati nevažećim, ništetnim, poništenim; **kaducitēt** *m* (G kaducitēta) **1.** *pravn.* slučaj u kojem ostavština koja ostane bez nasljednika pripada državi; ošasnost **2.** trošnost, prolaznost, dotrajalost, put prema kraju

✧ *njem.* kaduk ← *lat.* caducus: nepostojan ≈ cadere: pasti

kadulija *ž* (G mn kādūljā) *bot.* ljekovita biljka (*Salvia officinalis*) iz porodice usnatice (*Labiatae*) ljubičasta cvijeta [*čaj od ~e*]; kuš, perušina, salvija, slavulja, žalfija // **kaduljīn** *prid.* koji pripada kadulji [~ *cvijet*]

✧ v. kād (zbog intenzivna mirisa)

kaduna *ž reg.* **1.** ugledna ženska osoba; gospođa **2.** dobra domaćica // **kāda'** *ž* (V kādo) *hip.* od kaduna (ob. samo uz ime) [~ *Fatima*]

✧ *pr.*: **Kādunić** (Banovina, v. i hadum), **Kātkić** (Zagreb, Duga Resa, Velika Gorica, v. i Katarina)

✧ *tur.* kadın

Kadžāri (**Kačāri**) *m mn pov.* turkmenska dinastija, vladala Iranom od 1796–1925, osnivač Aga Muhamed kan; zadnji vladar Ahmed šah abdicirao u korist Reze-kan Pahlavija

kāf *m* **1.** *lingv.* jedanaesto slovo hebrejskog alfabeta **2.** *pov.* u hebrejskom obilježavanju brojeva oznaka za broj dvadeset (20)

✧ *hebr.* kaph

kāfa *ž* (G mn kāfā) *reg.* (+ *srp.*), v. kava (**2**) // **kafāna** *ž* (G mn kafānā) **1.** v. kavana **2.** *reg. pov.* (u Bosni) dio mehane, soba u mehani; **kafedžija** *m* (N mn -e) vlasnik kafane (**1**), onaj koji priprema kavu; kavanar; **kafenisati** (**kahvenisati**) (Ø) *nesvrš.* (prez. -išēm, pril. sad. -išūci, gl. im. -ānje) *reg.* užiti

vati u laganom pijenju kave, razgovarati uz kavu

✧ *pr.* (prema zanimanju): **Kafedžić** (Velika Gorica)

✧ prema pokrajini Kafa u Etiopiji, odakle potječe

Kāfa (**Kēfa**) *ž geogr.* pokrajina u JZ Etiopiji; prema nekim jezikoslovcima pradomovina kave, i danas se uzgaja na toj visoravni

Kāfarnāum *m*, v. Kapernaum

kafē *prid.*, v. caffè

kāfē (**kafē**) *m*, v. café

kafetērija *ž* ugostiteljsko mjesto u kojem se kombinira posluživanje i samoposluživanje kave i ostale ponude // **kafetjēr** (**kafetjēr**) *m* (G kafetjēra) *reg. zast.* kavanar

✧ *njem.* Caffeateria ← *ameršp.* cafeteria, prvotno prodavaonica kave

kāfić *m* (G kafića) *razg.*, v. kâfē

kafilērija *ž* ustanova koja skrbi za higijensko i humano odstranjivanje životinja opasnih ili potencijalno opasnih za zdravlje ljudi u gradskim sredinama; živodernica, strvodernica, šinternica

✧ *njem.* Kaffilerei

Kafka, **Franz** (1883–1924), austrijski književnik, rođenjem praški Židov, u tri posmrtno objavljena nedovršena romana (*Proces*, *Zamak*, *Amerika*) i najpoznatiji pripovijetki *Preobražaj* izražava viziju tjeskobe i otuđenja čovjeka; jedna od najosebujnijih književnih ličnosti 20. st. // **kafkijānski** *prid.* **1.** koji se odnosi na književno djelo F. Kafke **2.** koji je obilježen mučnom atmosferom bespomoćnosti pojedinca ulovljena u zamku krute birokracije, pritiska i prijetnji sveprisutne vlasti i konvencija, kao u Kafkinim djelima

kāfrānka *ž* (G mn -anākā/-ī) *bot.* trajnica slanih staništa uz more (*Camphorosma monspeliaca*) iz porodice lobodnjača (*Chenopodiaceae*); kamforika

kāfrīdi *m mn* (N kāfrīd, G kafiřda) *antrop.* ogranak loze negrida; stanovništvo rašireno u Južnoj Africi

✧ *arap.* hāfir: nevjernik + -ID

kāftan *m* široki kaput bez postave, seže do gležnjeva, dugih i širokih rukava; vuče podrijetlo još iz Mezopotamije, popularan i u visokoj modi druge pol. 20. st.

✧ *pr.*: **Kaftanić** (Primorje)

✧ *tur.* ← *perz.* haftān

kafúzo (**kafúzo**) *m* (N *mn* -i/-si) *antrop.* u Brazilu potomak crnca i Indijke ili Indijca i crnkinje // **kafúza** *ž*, *v.* kafuzo

✧ *brazport.* cafuso

kagān *m* (G *kagána*) naslov visokih knezova u Mongoliji; kan // **kagānāt** *m* (G *kaganáta*) *pov.* naziv za oblik državne organizacije nekih stepskih naroda (npr. Avara)

✧ *mong.*

kāgi zūki *m* (G *kāgi zūkija*) *sport* u karateu, udarac šakom sa strane boka u tijelo

✧ *jap.*

kagulār *m* (G *kagulára*) *pov.* pripadnik terorističke organizacije Tajno društvo revolucionarne akcije (CSAR) u Francuskoj između 1932–1940; kukuljičar

✧ *fr.* *cagoulard* = *cagoule*: kukuljica

kāhar *m* *reg. ekspr.* 1. žalost, tuga, briga [*pasti u ~; uhvatio me ~*] 2. pogrda; nasilje // **kahārli** *prid.* (indekl.) *reg. ekspr.* koji je obuzet brigama; zabrinut, brižan; karli, karan; **kārli** *prid.* (indekl.), *v.* kaharli; **kāran** *prid.* (odr. -rni), *v.* kaharli

✧ *tur.* *kahir* ← *arap.* *qahr*

kahéksija *ž* *pat.* opće teško stanje organizma i zdravlja praćeno često malnutricijom zbog bolesti, starosti, trovanja ili gladovanja // **kahèktičan** *prid.* (odr. -čni) koji je ispijen od bolesti; oronuo, slab

✧ *grč.* *kakheksía*: loše stanje ← *kakós*: loš + *héksis*: stanje

kāhla *ž* (**kāhl** *m*) (G *mn* *kāhlā*) *reg.* keramička (kaljeva) pločica od koje se sastavlja peć; kalj // **kāhlića** *ž* *reg.* noćna posuda (prvotno od keramike); vrčina, tuta, noša (ob. za djecu) **šišanje na ~u** *fam.* šišanje, ob. male djece, kada pojas jače odrezane kose ima kružni oblik (kao da je prilikom šišanja stavljena kahlica na glavu); šišanje na vrčinu

✧ *pr.* (prema zanimanju): **Kähle** (Požega, Dubrovnik), **Kähler** (Sisak, Kutina), **Kāhlić** (Zagreb), **Kāhlik** (Virovitica, Međimurje), **Kāhlina** (330, Zabok, Zagorje, Prigorje)

✧ *njem.* *Kachel*

Kahlo (*izg.* Kālo), **Frida** (1907–1954), meksička slikarica, kombinirala tradicionalno južnoameričko narodno slikarstvo s klasičnim i modernim umjetničkim stilovima; stradala u prometnoj nesreći i bila nepokretna; kulturna ličnost postfeminizma, simbol snažne osobe koja je nadvladala životne nevolje

kahrimān *m* (G *kahrimána*) *reg.* junak, heroj

// **kahrimānluk** *m* (N *mn* -uci) *reg.* čin i djelo kahrimana; junaštvo, herojstvo

✧ **Kahrimān** *m.* os. ime (*musl.*); *hip.*: **Káhiro** (140, Zagreb, Sesvete), **Kahrimān** (Županja, Karlovac), **Kahrimánov** (Zagreb), **Kahrimánović** (100, Zagreb, Primorje, Banovina)

✧ *tur.* *kahraman* ← *perz.* *qahramān*

kāhva *ž* (G *mn* *kāhvā/-ī*) *reg.* 1. *v.* kava (2) 2. kavana Δ **~odžak** (**kahvodžak**) *reg.* 1. otvoreno ognjište koje služi samo za kuhanje kave 2. *razg.* manja soba u društvenim prostorijama ili ustanovi u kojoj se kuha kava

✧ *pr.*: **Kahvedžić** (Osijek)

✧ *tur.* *kahve*, *v.* kafa

kāič, *v.* *kaik*

kāik *m* (G *kaika*, N *mn* *kaici*) *pom.* 1. *rij.* *knjiž.* riječni ili jezerski čun; čamac 2. *pov.* mali čamac na galiji 3. *tur.* čamac na vesla za prijevoz po Bosporu 4. brodić s 2–3 jarbola (u Z Europi) // **kāič** *m* *pom.* barka (brodić) drvene građe bez kabine na dva vesla; **kaigđžija** (**kaikčija**) *m* (N *mn* -e) *reg. zast.* lađar koji vozi *kaik*; čamdžija

✧ *pr.* (prema zanimanju): **Kāič** (Baranja), **Kāič** (360, Zagreb, Pula, *v.* i Katarina), **Kaikčija** (Osijek)

✧ *tur.* *kayık*

kāil (Ø, za što, na što) *prid.* (indekl.) koji pristaje na što; sporazuman, spreman, voljan [*~ sam učiniti*]

✧ *tur.* ← *arap.* *qā'il*: onaj koji govori potvrđno (onaj koji pristaje) ← *qālā*: govoriti, reći

Kāin (**Kājīn**) *m* 1. *bibl.* prvi sin Adama i Eve; zbog ljubomore ubio je svog brata Abela; prema biblijskoj *Knjizi postanka* prvi zločin među ljudima na Zemlji 2. *pren.* bratoubojica

✧ *hebr.* *qayin*: posjed

kainīt *m* (G *kainita*) *min.* $\text{KCl} \cdot \text{MgSO}_4 \cdot 3\text{H}_2\text{O}$, dvosol sastavljena od kalijeva klorida i magnezijeva sulfata; umjetno gnojivo

✧ *grč.* *kainós*: nov + -IT

kainoglosija *ž* *lingv.* stvaranje jezika nakon njezove nestanka

✧ *grč.* *kainós*: nov + *glōssa*: jezik

Kāiro (*arap.* *Al-Qahīra*) *m* glavni grad Egipta, na rijeci Nilu, 6.052.800 stan. (šire područje 15 mil.) // **Kāirac** *m* (**Kāirka** *ž*) (G -ra, N *mn* *Kāirci*, G *Kāirāca*) stanovnik Kaira; **kāirski** *prid.* koji se odnosi na Kairo i Kairce

Kāiros *m* 1. *mit.* grčki bog sretnog trenutka,

setne prilike koja može biti sudbonosna i stoga je valja iskoristiti; najmladi Zeusov sin 2. (kairos) *kršč.* vrijeme spasenja, posljednja ponuda milosti Božje i posljednja opomena svim ljudima, početak Suda

✧ *grč.* kairós: vrijeme, pravi čas

Kaiser *m*, v. kajzer

kaiš (**kajiš**) *m* (N *mn* -i/-evi, G -ā/-ēvā) *reg.*

1. remen 2. prstenasti krug kovine; обруч Δ **opanci** na ~ opanci koji se vežu [*Lipe ti su mlade Kaštelanke koje nose na ~ opanke*] // **kaišar** *m* (G *kaišara*) *eksp. pejor.* onaj koji kaišari, koji posuđuje novac na kamate; lihtar, kamatnik, zelenoš; **kaišariti** (θ) *nesvrš.* (prez. *kaišarim*, pril. *sad.* -rēči, gl. *im.* -rēnje)

1. *pejor.* baviti se remenarskim poslovima 2. *pren.* posuđivati na kamate; kamatovati; **kaišarka** ž (G *mn* -ā/-i), v. kaišar; **kaišarski** *prid.* koji se odnosi na kaišare; **kaišarski** *pril.* kao kaišar, na način kaišara; **kaišati** (koga) *nesvrš.* (prez. -ām, pril. *sad.* -ajūci, gl. *im.* -ānje) tući kaišem

✧ *pr.*: **Kaišarević** (Rijeka), **Kajiš** (Obrovac, Pula)

✧ *tur.* kayı

kaitēn *m* (G *kaitēna*) *pov.* u 2. svjetskom ratu, japanski dobrovoljac-samoubojica koji lansiran u torpedu napada i uništava neprijateljske brodove; »živi torpedo«, *usp.* kamikaza

✧ *jap.*: put u nebo

kaj 1. *reg.* upitno-odnosna zamjenica »što« 2. *lingv.* riječ koja u upitnom značenju »što« daje naziv kajkavskom narječju 3. (Kaj) mjesečni časopis koji njeguje kulturu i umjetnost kajkavskog jezičnog izraza, od 1968. u Zagrebu // **kajkati** (θ) *nesvrš.* (prez. -ām, pril. *sad.* -ajūci, gl. *im.* -ānje) *fam. podr.* govoriti pretjerano kajkavski, govoriti štokavski s očitim primjesama kajkavskog narječja, nastojati se razlikovati pomoću kajkavskog govora; **kajkavac** *m* (G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci) onaj koji kao izvorni govornik govori kajkavskim narječjem; **kajkavizam** *m* (G -zma, N *mn* -zmi) *lingv.* kajkavska riječ ili oblik u hrvatskom standardnom jeziku; **kajkāvka** ž (G *mn* -ā/-i), v. kajkavac; **kajkavskij** *prid.* koji se odnosi na kajkavski govor ili na kajkavsko narječje i na kajkavce Δ ~o **narječje** narječje s osobitim glasovnim, gramatičkim i leksičkim osobinama nazvano po riječi *kaj* u zn. *što*; kajkavština; **kajkavski** *pril.* na način kajkavskog, kao

kajkavac [*govoriti* ~]; **kajkāvština** ž *razg.* kajkavsko narječje, v. kajkavski Δ

✧ *pr.* (nadimačka): **Kajkavac** (Ozalj)

kajāk *m* (N *mn* -āci) 1. lagani čamac obložen kožom, eskimski čamac za lov na ribe 2. *sport* čamac za natjecanje na mirnim i brzim vodama [~ *jednosjed*; ~ *dvosjed*] Δ ~-**polo** *sport* igra na vodi između dviju momčadi u posebnim kajacima jednosjedima (po ideji sličan polu na konjima) // **kajākāš** *m* (G *kajākāša*) *sport* onaj koji se bavi kajakaštvom; **kajākāšica** ž, v. kajakaš; **kajākāšičin** *prid.* koji pripada kajakašici; **kajākāškij** *prid.* koji se odnosi na kajake i kajakaše [~a *oprema*; ~i *klub*]; **kajākāški** *pril.* kao kajakaš, na način kajakaša; **kajākāštvo** *sr sport* natjecanje u kajacima i kanuima na mirnim i divljim vodama; kanuistika, *usp.* kanu (2)

✧ *engl.* kayak ← *esk.* (inuit)

kajās *m* (G *kajāsa*) *reg.* remen kojim se upravlja teglećim konjem, konjem koji vuče kola; uzda, vojka, dizgina

✧ *tur.* kayasa

kajati se *nesvrš.* (prez. -jēm se, pril. *sad.* -jūci se, gl. *im.* -ānje) izražavati žaljenje zbog nekog lošeg čina; žaliti // **kajānje** *sr* 1. (gl. *im.*), v. kajati se 2. *rel.* svijest vlastite grešnosti i žalost zbog uvrede koju se grijehom nanijelo drugoj osobi ili Bogu

✧ *prasl.* *kajati: grditi (rus. *kajat*: grditi, češ. *káti* se: činiti pokoru) ← *ie.* *k^woy- (*skr.* *cayate*: kažnjava) = v. cijena

kajda ž (G *mn* -ā/-i) 1. *reg.* melodija 2. pjesma u desetercu u dva stiha s rimom [*Vidi majko u doli behara/A ti mene u planinu dala*] 3. *zast.* nota // **kajdānka** ž (D *L* -nci/-i, G *mn* -anākā/-i/-ā) bilježnica s crtovljem za unošenje nota

✧ *pr.*: **Kajder** (Slavonski Brod), **Kajdić** (Split, Cres-Lošinj)

✧ *tur.* kaide ← *arap.* qā'ida: pravilo, red; melodija

kajganja ž *kulin.* jelo od tučenih i prženih jaja; cvrče [*pržiti* ~u]

✧ *pr.* (nadimačka): **Kajgan** (12, Sisak, Delnice), **Kajgana** (110, Banovina, Z Slavonija), **Kajganić** (360, Gvozd, Kordun, Pokuplje), **Kajganić** (Slavonski Brod, Ivanić Grad)

✧ *tur.* kaygana ← *perz.* hāygene

kajgòd *uzv. reg.* koješta! // **kajgòdizam** *m* (G -zmā, N *mn* -zmi) *žarg.* ono što ima svojstva za koje bi se u kajkavskim krajevima reklo

»kaj god«; koještarija, trice i kučine, bezvezarija, glupost, beznačajna stvar

✧ v. kaj + -GOD

Kàjin m, v. Kain

kājita ž (G mn kājītā) *pom.* kabina na brodu

✧ *njem.* Kajüte ← *nizoz.* Kajuit

kājila ž (G mn -ā/-ī) *reg.* predmet kojim se što podupire da bi se dobila potrebna visina; podupirač, potporanj, šprajc, šprajca [udariti (zabiti, namjestiti) ~u (kome), žarg. namjestiti zamku kome, napakostiti, naći argumente i sl. koji će drugoga iznenaditi i biti mu neugodni]

✧ *njem.* Keile

kajmak m (N mn -aci) *reg.* 1. ono što se dobije kad se kuhano mlijeko obere; vrhnje 2. u nekim krajevima, mliječni proizvod dobiven od ovčjeg mlijeka posebnom tehnologijom 3. pjena što se pojavi na površini prilikom kuhanja kave 4. *pren.* ono što je pobrano, što je najbolje // **kajmačiti** (što) *nesvrš.* (*prez.* -im, *pril. sad.* -čēci, *gl. im.* -čēnje) praviti kajmak, začiniti što kajmakom; **kajmāklija** ž *reg.* 1. crna kava priređena na turski način – s obilnom pjenom 2. pita ili drugo jelo napravljeno s dosta kajmaka

✧ *pr.* (nadimačka): **Kajmak** (Zadar, Rijeka)

✧ *tur.* kaymak

kajmakām (kajmēkām) *m* (G kajmakāma) *pov.* zastupnik vezira ili valije na nekom području ili dužnosti; kadarski predstojnik (u Bosni npr., za osmanske vlasti) // **kajmakāmluk** (kajmekāmluk) *m* (N mn -uci) *pov. reg.* kajmakamsko zvanje

✧ *tur.* kaymakam ← *arap.* qā'im: onaj koji stoji + maqām: mjesto

Kajmakčālān m (G Kajmakčālāna) *geogr.* najviši vrh planine Nidže (2521) na granici Makedonije i Grčke Δ **bitka na ~u** *pov.* najveća bitka i prva pobjeda srbijanskih trupa uz snažnu francusku podršku na solunskoj fronti 1916. protiv bugarskih trupa, uz teške gubitke na obje strane // **kajmakčālānski prid.** koji se odnosi na Kajmakčalan

kajmān m (G kajmāna) *zool.* krokodil iz trop-skog dijela J. Amerike (*Caiman sclerops*)

✧ *šp., port.* caiman ← *egz.*

kājsija ž *bot. reg.* (+ *srp.*), v. marelica

✧ *tur.* kaysi

kāju m, v. kayu

kājzer m *pov.* njemački i austrijski car // **kājzerica** ž 1. okruglo pecivo od bijeloga

brašna s četverokrakim zarezanim ukrasom 2. (Kajzerica) dio Zagreba

✧ *pr.*: **Käiser** (Podravska Slatina), **Käizer** (Virovitica), **Käiser** (Zagreb), **Kājzer** (Slavonija), **Kājzerić** (Donji Miholjac)

✧ *njem.* Kaiser

kājzerbärt m *reg. zast.* brada s izrazitim zališcima (prema austrijskom caru Franji Josipu) [nositi ~; pustiti ~]

✧ *njem.* Kaiserbart

kājzerlih und kēniglih prid., v. ka-und-ka

kājzeršmarn m *reg.* 1. jednostavan prženi domaći slatkiš; carske mrvice; drobljenac 2. *pejor.* bezvrijedna umjetnička tvorevina koja podsjeća na staru Austriju (plitka opereta i sl.)

✧ *njem.* Kaiserschmarren

kājzeršnit m *med. reg.*, v. gastrohisterektomija

✧ *njem.* Kaiserschnitt

kakādū (kakadū) *m* 1. *zool.* veliki bijeli papagaj sa šarenom uspravnom kukmom na glavi (*Cacatua galerita*) iz porodice *Cacatuidae*, živi u Australiji i Oceaniji 2. (Kakadu) *geogr.* nacionalni park prirode na S Australije osnovan 1979; leži na najbogatijem svjetskom nalazištu urana i zbog toga je stalna prijeporna tema između onih koji žele eksploataciju urana i zaštitara prirode i prava starosjedilaca

✧ *njem.* Kakadu ← *nizoz.* kaktos ← *mal.* kakatua

Kākānija, v. ka-und-ka

Kākanj m rudarski grad u sred. Bosni, 12.000 stan; nekropola stećaka // **kākanjski prid.** koji se odnosi na Kakanj

kākaovac m (G -ōvca, N mn -ōvci) *bot.* tropsko drvo (*Theobroma cacao*) iz porodice *Sterculiaceae*, od sjemenki se dobiva kakao // **kākao** (kakāo) *m* (G kakāa) 1. prašak od ploda kakaovca i napitak od toga praška 2. kakaovac; **kākaov prid.** koji je od kakaoa, koji ima osobine kakaoa Δ ~ **maslac** biljna mast što se dobiva iz sjemena kakaovca; služi u prehrambenoj i kozmetičkoj proizvodnji

✧ *njem.* Kakao ← *šp.* ← *nahuatl* cacauatl (uatl: drvo)

kākati (Ø, što) *nesvrš.* (*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajući, *gl. im.* -ānje) *fam.* obavljati veliku nuždu (kad to rade mala djeca); kakiti // **kākica** ž 1. izmet malog djeteta (koje još ne vlada prirodnim funkcijama); kaka 2. *pren.* zahtjev razmažene osobe, dosadan prohtjev, glupost koja nekome pada na pamet kao želja koja se

mora ostvariti; kakić; **kákiti** (Ø, što) *nesvrš.* (prez. -im, pril. sad. -eći, gl. im. -enje) **1.** v. kakati **2.** razg. eufemizam kad se želi izbjeći nepristojna riječ, *usp.* strati

✧ *prasl.* *kakati (rus. kákat', polj. kakać) ← *ie.* *kak- (lat. cacare, grč. kakkân)

kákjāv *zam.* (**kákva** ž, **kákvo** sr) **1.** za pitanje o osobini ili svojstvu koga ili čega [~av je to red?] **2.** ukazuje na osobine ili svojstva koga ili čega [~av momak!] **3.** u zn.: neki, nekakav [kupit ću ~av kišobran] **4.** (u raznim kontekstima u usporedbi mnogo boljeg od onoga uza što stoji) [Franjo Glazer, to je bio golman, ~vi ovi današnji; to su bili umjetnici, ~vi ovi šmiranti] // **kákvi**, ob. u: Δ **ma** ~ (u dijaloškoj situaciji na riječi sugovornika ili u situaciji u kojoj se podrazumijeva) ni govora, nipošto, ni u kojem slučaju, nema govora, ne dolazi u obzir, nikako [A: Mislio sam da je taj model još u prodaji B: Ma ~]; **kákvi** pril. (s G) otprilike [ima ~ deset godina]

✧ *prasl.* i *stsl.* kakъ (rus. kakój, stpolj. kaky), *lit.* koks = *stir.* cách: svatko

kakemóno *m* slika ili tekst na papirnom ili svilenom svitku pri dnu i vrhu učvršćena štapićima; podrijetlom s Dalekog istoka, najčešće iz Japana

✧ *jap.*

káki¹ *prid.* (<indekl.) koji je boje zemlje [~uni-forma]; žučkastosmed

✧ *engl.* khaki ← *urd.* káki: prašnjav ← kák: prašina ← *perz.*

káki² *m* (G -ja) *bot.* azijska voćka (*Diospyros kaki*) udomaćena u primorskim krajevima, daje sočan plod veličine jabuke; (japanska) jabuka/jabučica

✧ *egz.*

kakidróza ž *fiziol.* u pojedinim osoba, znojenje neugodna mirisa, neugodno isparavanje na kožu

✧ KAK(O)- + *v.* (h)idroza

kakiemon *m* vrsta japanskog bijelog porculana (izrađuje se u 17. st.), karakterističnih oblika, nekoliko odabranih boja s motivima proljeća ili lišća; popularan i kopiran na Zapadu

✧ prema utemeljitelju stila Sakaida Kakiemonu

KAKO- kao prvi dio riječi znači zao, loš, ružan, nevaljao; zlo, ružno; zlo- [*kakofonija*]

✧ *grč.* kakós: zao, loš

káko¹ *m lingv.* ime slova k u glagoljičkoj i čiriličkoj abzuci, *usp.* k (2)

káko² (I) *pril.* **1.** izriče ili pita način, usporedbu, neodređenost, želju, mogućnost, vjerojatnost itd. vršenja radnje [~ je bolje?; ~ je to moguće?] **2.** (u dijaloškoj situaciji kao pitanje) u zn. kako je to moguće, otkuda to,

otkuda tako nešto, nije mi jasno da je to moguće [A: Prodaju se čarape za trećinu cijene B: ~?] // **káko**² (II) *vezn.* izriče način, izjavu, namjeru, vrijeme, uzrok, posljedicu [reći ću vam ~ radim; ~ se dogodilo itd.]; **kakójsvo** sr (G mn kákójsťávāl-ā) *knjiš. ekspr.*, v. kakvoća; **kakvôća** ž (G mn kakvôća) odlika da se što razlikuje prema poželjnim svojstvima (smjesi, izradi itd.) od drugoga iste vrste; vrsnoća, vrsnost, kvaliteta, kakojstvo

✧ *v.* kakav

kakodēmōn *m* (G kakodemóna) **1.** vrag, soton **2.** zao duh, zao demon // **kakodemōnija** ž *psih.* opsjednutost zlim duhom; bjesnilo, bjesomučnost, *usp.* eudemonizam

✧ *grč.* kakodaimōn: koji ima zla demona, klet, nesretan ≈ KAKO- + *v.* demon

kakofōnija ž **1.** *lingv.* glasovi ili tonovi koji zajedno zvuče neskladno, *opr.* eufonija **2.** *glazb.* neugodan zvukovni dojam što ga ostavlja skladba prepuna disonanci **3.** *pren.* loše slaganje (postupaka, namjera, zamisli itd.); nesklad, neslaganje [~ ideja i interesa] // **kakofōničan** *prid.* (<odr. -čnī) koji je u kakofoniji; neskladan, nesklapan, razrozan; **kakofōnično** *pril.* na kakofoničan način; neskladno; **kakofōničnost** ž (G -osti, I -osti/ošču) osobina onoga što je neskladno, disonantno; **kakofōnijski** *prid.* koji se odnosi na kakofoniju

✧ *grč.* kakophōnía ≈ KAKO- + -FONIJA

kakogrāfija ž ružan rukopis, loše pisanje, drljanje, švrakopis

✧ KAKO- + -GRAFIJA

kakolōgija ž pogrešno, loše izgovaranje

✧ *grč.* kakologia ≈ KAKO- + -LOGIJA

kākops *m* (G mn kākōpsā) *zool. geol.* izumrli vodozemac iz skupine *Stegocephala*, živio u permu

✧ KAKO- + *grč.* óps: oko

kakorafiofobija ž *psih.* bolestan strah od neuspjeha

✧ *grč.* kakorrhíia: varka, spletko, zlodjelo + -FOBIJA

kakostómija ž *pat.* neugodan zadah iz usta

✧ KAKO- + *grč.* stóma: usta

kakòzmijja (**kakòsmijja**) *ž pat.* poremećaj njušnog osjeta zbog kojeg bolesnik trajno osjeća neugodan vonj neovisno o predmetu koji njuši i prostoru u kojem se nalazi [*patiti od ~e*]

✧ *grč.* kakosmía = KAKO- + osmē: vonj

kàktusi *m mn* (N kàktus, G mn kàktūsā) *bot.* porodica dvosupnica (*Cactaceae*) s više od 1500 vrsta, ob. bodljikava mesnata biljka iz pustinskih oblasti Amerike // **kàktusni** *prid.* koji je od kaktusa (ob. u složenim izrazima), koji ima svojstva kaktusa [*~ preparati*]

✧ *lat.* cactus ← *grč.* kàktos: prvotno bodljikava trava i vrsta šparoge

kākuminālñi *prid.*, ob. u: △ ~ **konsonant fon.** konsonant specifične tvorbe, karakterističan za neke jezike (švedski, norveški, sicilijanski, arapski, hindski)

✧ *lat.* cacumen: vršak

kàkvi, v. kakav

kakvòća, v. kako² (I)

kāl *m* raskvašena zemlja; blato, glib // **kāljan** *prid.* (od: -lñi) koji je u kalu, koji je okaljjan; blatan, blatnjav [*i videl sem daljine meglene i ~ne* M. Krleža]; **kāljača** *ž* (G mn kāljačā) gumeni cipela koja se obuva na cipelu kao zaštita od vlage i blata; **kāljiati** (što, koga, se) *nesvrš.* (prez. kāljam (se), *pril. sad.* -ajūci (se), *gl. im.* -anje) **1.** činiti (se) kaljavim; blatiti [*~ čizme*] **2. pren.** sramotiti [*~ obraz*]; **kāljav** *prid.* (od: -i) koji je pun kala; ukaljjan, blatnjav [*~ put*]; **kāljugā** *ž* (D L -uzi) *eksp.*, v. kaljuža; **kāljuža** *ž* (G mn kāljužā) tlo puno kala, blata; žitka masa blata i vode; kaljugā; **kāljužav** *prid.* (od: -i) koji je pun kaljuže, *usp.* kaljav; **kāljužati se** *nesvrš.* (prez. -ām se, *pril. sad.* -ajūci se, *gl. im.* -anje) valjati se u kaljuži (o svinji i nekim drugim četveronožnim životinjama); **kāljužište** *sr* mjesto gdje se divljač kaljuža (divlje svinje i dr.)

✧ *pr.* (etnici): **Kálac** (460, Zadar, Istra, v. i tkati), v. (nadimačko): **Kàlivoda** (Daruvar, Z Slavonija) ✧ *top.* (često u *mikrotop.* i *hidronim.*, ob. kao ime lokvi, blatišta ili potoka): **Kāl**, **Kálac**, **Kálacē**, **Kálca**, **Kálci**, **Kálčič**, **Kálčina**, **Kále**, **Kálec**, **Kálic**, **Kálca**, **Kálčina**, **Kálić**, **Kàlina** (v. i kalina), **Kàline**, **Kàlinec**, **Kàlinišće**, **Kàlišće**, **Kàlišta**, **Kálnica**, **Kàluga**, **Kàluža**, **Kàlužica**, **Kàljuža**, **Kàljužice**, **Kàočine** te složena imena kao **Crni kâl** i sl.; (naselja): **Kálac** (Opatija, 43 stan.), **Kàlenić** (Požega, 43 stan.), **Kálić** (Delnice, 5 stan.)

✧ *prasl.* i *stsl.* kalъ (*rus.* kal, *polj.* kał) ← *ie.* *keh₂lo-: taman (*lat.* caligo: magla, *skr.* kallas: crnkast)

kāl *m reg.* žulj

✧ *tal.* callo ← *lat.* callum

kālja *ž* (G mn kālā) *reg.* uska ulica u rasteru mediteranskog grada (prema dosljednijim urbanističkim planovima postavljena povoljno u odnosu na smjerove vjetrova), *usp.* kalelarga // **kàleta** *ž* (G mn kàletā) kratka kala

✧ *mlet.* cale: ulica, *tal.* calle: staza

Kalābrija *ž geogr.* poluotok i regija u J Italiji, 15.080 km², 2.146.724 stan., glavni grad Catanzaro // **kalābreški** *prid. fam.* koji se odnosi na Kalabreze; **Kalābrež** *m* (**Kalābrežānka**, **Kalābrežkinja** *ž*) (N mn Kalābrēzi) stanovnik Kalabrije; **kalābrež** *m* (G kalābrēza) pusteni šešir sa širokim obodom; po običajima odijevanja u Kalabriji; **kalābrijski** *prid.* koji se odnosi na Kalabriju ✧ *tal.* Calabrese

kalāfāt *m* (G kalafāta) tesar brodograditelj; šuper, brodogradilišni majstor // **kalafātati** (što) *nesvrš.* (prez. -ām, *pril. sad.* -tujúci, *gl. im.* -anje) zatvarati pukotine između dijelova drvene građe

✧ *pr.* (prema zanimanju): **Kalāfadžić** (Požega), **Kalāfatić** (**Kalafatić**) (140, Zagreb, Primorje, Slavonija), **Kalafatović** (Dubrovnik) ✧ *mikrotop.*: **Kalāfat** (rt na Visu), **Kalāfati** (rt u Istri), **Kalāfatin** (lokalitet kod Šibenika)

✧ *tur.* ← *tal.* calafato ← *arap.* qilāfa: smoljenje brodova

Kalahāri *m* (G -ja) *geogr.* zaravan u J Africi, 260.000 km², pustinskog, savanskog i tropskog karaktera

kalaj *m reg.* (+ *srp.*), v. kositar // **kalājdzija** *m* (N mn -e) *reg.* onaj koji izrađuje i koji kalajše posude i druge predmete od kalaja; **kalājisati** (što) *dv.* (prez. -šem, *pril. sad.* -šūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* -ān, *gl. im.* -anje) *reg.* obrtničkim postupkom izradene tipične proizvode prevući/prevlačiti kalajem, kositrom, *usp.* kositriti [*~ džezve*; *~ ibrike*]

✧ *pr.* (prema zanimanju): **Kālāj** (160, Zagreb, Pokuplje), **Kalājdzīc** (190, Slavonija), **Kalājdzija** (Bjelovar), **Kalājdić** (Dubrovnik, Slavonija), **Kalājzić** (**Kalājžić**, **Kalājžić**) (390, Omiš, sred. Dalmacija)

✧ *tur.* kalay

kalāmār¹ *m* (G kalamāra) **1. reg.** posuda s pra-

škom za posipanje tinte poslije pisanja; sipa, divit **2.** (ob. *mn*) podočnjaci [*ima ~e ima podočnjake*]

✧ *tal.* calamajo, calamaro

kalamār² *m* (G *kalamára*) *zool.*, v. lignja

✧ *mlet.* calamar

kālambūr (kalambūr) *m* (G *kalambúra*) igra riječima koje zvuče jednako ili blisko, a imaju različita, dvosmislena značenja [*Evo ti ga na, gospodine Tiganá; Šta je za me matematika ja sam Mate Motika*]

✧ *fr.* calembour

kalamitŕa *ž reg.* **1.** magnet **2.** kompas [*imati ~u, razg.* odlikovati se jakom privlačnošću (o ženskoj osobi)]

✧ *tal.* calamita

kalamíti *m mn* (N *kalāmīt*, G *kalamíta*) *bot. geol.* izumrla porodica stablašica iz paleozoika (*Calamitaceae*)

✧ *grč.* kálamos: trska

kalamoč *m reg.* trska s udicom za ribolov; kalamuča

✧ *tal.* calamo: trska, v. kalamus

Kalāmota *m geogr.* *arh.*, v. Koločep // **Kalamótez** *m* (**Kalamóteška** *ž*) (N *mn* Kalamotézi) stanovnik Koločepa

kálamus *m pov.* pisaljka izrađena od zaoštrene trstike; služila za pisanje na papirusu; kalem

✧ *lat.* calāmus ← *grč.* kálamos: trska

kālāndār *m* (G -dra, N *mn* -dri, G *kalandára*) **1.** stroj za valjanje tkanina, papira, kože (daje im tvrdoću, glatkost, sjaj) **2. tipogr.** stroj kojim se izrađuje papirnata matrica; kalandar // **kalandrírati** (što) *dv.* (prez. *kalandrírām*, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) doraditi/dorađivati pamučnu pređu valjanjem pod pritiskom

✧ *njem.* Kalandar ← *fr.* calandre ← *nizoz.* kalandern: klizati

kālāndrōn (kalāndrūn) *m* (G *kālāndrōna*) *zool.* *reg.* ševa

✧ *tal.* callandrone

kālāš *m* (G *kālāša*) *reg.* **1. a.** onaj koji uludo troši imetak; rasipnik, raspikuća **b.** onaj koji se ponaša i živi raskalašeno; raskalašnik **2. a.** skitnica, propalica **b.** onaj koji uzima zajam ne misleći vratiti; varalica // **kālāšati** (Ø) *nesvrš.* (prez. -ām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) *reg.* **1.** varati, lagati **2.** skitati se, bekrijati; kalašiti; **kālāštura** *ž reg.* **1. peyor.** raspojasana, bezvrijedna žena koja se svuda povlači **2. pren. peyor.** stara, istrošena cipela

✧ *pr.* (nadimačka): **Kālāš** (100, Split, Kaštela, Zagora), **Kālāšić** (sred. Dalmacija)

✧ *tur.* kalle ← *arap.* qallāš ← *perz.* qalāš

kalašnjikov *m vojn.* automatsko oružje sovjetskog podrijetla; često u gerilskim borbama

✧ *rus.* prema imenu konstruktora

kālajti *svrš.* (prez. -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kálao) *reg.* **1.** (što) spustiti [*~ti jedro; ~ti gaće*] **2.** (Ø) spasti u težini ili jačini [*bura je ~la*], *usp.* dekalirati

✧ *tal.* calare

kālāti, v. kalem²

kālāuz *m reg.* **1. razg.** pomagalo koje otvara svaku bravu; otpirač; šperhagl **2. pov.** vodič na putovanju kroz nepoznat kraj

✧ *pr.* (prema zanimanju): **Kālāuz** (210, Šibenik), **Kālāuzović** (Petrinja, Novska)

✧ *tur.* kılavuz

kālāvār *m* (G *kālavára*) specijalno izrađen i prilagođen stol na kojem se izvode krznarski radovi

✧ *pr.* (prema zanimanju): **Kālāvarić** (Koprivnica)

✧ *tal.* calaverna

kalcēdōn *m* (G *kalcēdōna*) *min.* mliječni kremen sitnokristalne strukture, vrsta poludrugulja

✧ *grč.* Kalkhēdōn, Khalkēdōn, mjesto gdje se takav kamen kopao (u Bitiniji na Bosporu)

Kalcēdōn (Halcēdōn, Halkēdōn) *m* (G *Kalcēdōna*) *pov.* grad u staroj Bitiniji na ulazu u trački Bospor, osnovan u 7. st. pr. Kr. // **kalcēdōnskij** *prid.* koji se odnosi na Kalcedon (Halkedonu) △ *~a dogma teol.* dogmatska postavka donesena na općem koncilu u Kalcedonu 451, prema njoj su u Isusu Kristu (jednoj osobi) dvije naravi: božanska i čovječja

✧ *lat.* chalcēdonius ← *grč.* Khalkēdōn

kalcēolārija *ž bot.* ukrasna biljka južnoameričkoga podrijetla iz roda *Calceolaria* iz porodice zijevalica (*Scrophulariaceae*); papučica

✧ *nlăt.* Calceolaria ← *lat.* calceolus: cipelica

kālcēta *ž* (G *mn* kālcēta) *reg.* kratka ženska ili dječja čarapa; sokna, »fusekla«

✧ *tal.* calzetta

kalciferōl *m* (G *kalciferōla*) *biol.* u masti topljiv antirahitični vitamin steroidne strukture, pojačava apsorpciju kalcija i fosfora u crijeva i potiče njihovo odlaganje u kosti; vitamin D₂

✧ *lat.* calcium: kalcij + -FER + -OL

kalcificirati (što, se) *dv.* (prez. *kalcificirām*, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.*

kalcificirān, *gl. im.* -ānje) 1. organizam opskrbiti/opskrbljivati ili zasiti kalcijem 2. ovapniti/ovapnjivati, (za)krečiti [*~ krvne žile*] // **kalcifikācija** ž 1. *agr.* unošenje kalcija u tlo; kalcificiranje, ovapnjenje [*vršiti ~u*] 2. *pat.* proces kojim tkivo organa postaje čvrsto zbog nakupljanja kalcijevih soli u stanicama ili u međustaničnom prostoru 3. stvaranje vapna

✧ *v.* kalcij + -FICIRATI

kalcij *m kem.* element iz skupine zemljalkalnih metala (simbol Ca, atomski broj 20); srebrastobijel, mekan, lako oksidira // **kalcijev** *prid.* koji pripada kalciju, ima osobine kalcija [*~i spojevi*]; **kalcinācija** ž *kem.* 1. izvođenje kristalne vode iz soli zagrijavanjem pri čemu se one raspadaju u amorfan prah 2. žarenje (pri kojem se stvari i kemijski mijenjaju)

✧ *nlat.* calcium = *lat.* calx: vapno

kalcinōza ž *pat.* nakupljanje kalcijevih soli u tkivima organizma

✧ *v.* kalcij + -OZA

kālcit *m* (G *kalcita*) *min.* kalcijev karbonat CaCO₃; vapnenac, krečnjak

✧ *v.* kalcij + -IT

kalcitōnin *m* (G *kalcitonina*) *biol.* hormon što ga luče stanice štitnjače, polipeptid, snižuje razinu kalcija u krvi; tireokalcitonin

✧ *v.* kalcij + *v.* peptidi

kāldaja ž *reg.* metalni spremnik u kojem se grije voda; dio štednjaka [*grijati u ~i*]

✧ *tal.* caldaia

kāldārij *m pov. arhit.* 1. topla kupelj u starorimskoj kući 2. u starorimskim javnim termama, zasebna prostorija s bazenom vruće vode

✧ *lat.* caldarium = calidus: topao ← *calēre*: grijati

Kaldēja (*asir.* Khaldū, *hebr.* Kasdim) ž *geogr. pov.* antički naziv za *Jl* područje Mezopotamije // **Kaldējāc** *m* (Kāldējka ž) (G -jca, V Kāldējče, N *mn* Kaldējci) stanovnik Kaldeje; **kāldējskī** *prid.* koji se odnosi na Kaldeju i Kaldejce Δ ~ **jezik** *lingv.* stari naziv za aramejski jezik; ~ **kršćani** kršćani Kaldeje (dijela Mezopotamije), sljednici drevne Nestorijanske crkve, sjedinjeni s Katoličkom crkvom

✧ *hebr.* qasddim

kāldrma ž (G *mn* -rīmā/-rīmī) *reg.* gornji sloj na putu, pločniku, na ulici, trgu, dvorištu napravljen od neobrađena obla kamenja; turska kaldrma // **kāldrmiti** *nesvrš.* (*prez.* -išēm, *pril. sad.* -išūci) postavljati kaldrmu

✧ *top.* (naselje): **Kāldrma** (Donji Lapac, 180 .stan.)

✧ *tur.* kaldırım ← *grč.* kalós drómos: lijep put

Kāleb, **Vjekoslav** (1905–1996), *hrv.* pripovjedač, tradicionalnu prozu prožimlje elementima moderne metaforike i simbolike; u zrelijim djelima blizak tzv. magičnom realizmu; pisac oporog kamenjara Dalmatinske zagore (*Na kamenu*) i dramatike NOB-a kojoj u najboljem djelu *Divota prašine* pristupa bez patetike i idealiziranja

Kālēdōnija ž *pov.* antički naziv za S Škotsku // **Kālēdōnāc** *m* (Kālēdōnka ž) (G -nca, N *mn* Kālēdōnci) *etn. pov.* stanovnik Kaledonije; **kālēdōnskī** *prid.* koji se odnosi na Kaledoniju; škotski Δ ~ **o nabiranje** *geol.* ortogeneza u paleozoiku kojom su izdignuti dijelovi SZ Europe, Sjeverne Amerike, Sibira i Australije

kālēdōskop *m* 1. *tehn.* optička sprava u obliku cijevi u kojoj su dva ili tri zrcala međusobno nagnuta pod određenim kutom; unutar njih ubačena sitna tijela okretanjem oko osi oblikuju razne šare 2. *pren.* prizor koji karakterizira brza promjena dojmova [*~ želja*] // **kālēdōskopskī** *prid.* koji se odnosi na kaleidoskop

✧ *njem.* Kaleidoskop ← *fr.* kaléidoscope = *grč.* kalós: lijep + eidos: oblik + -SKOP

kālēlārga (Kālēlārga) ž *reg.* 1. široka, najšira ulica primorskog grada, unutar gradske jezgre, ob. zimsko šetalište zaštićeno od vjetrova 2. (Kālēlarga) glavna zadarska ulica u središtu grada

✧ *mlet.* calle larga, *usp.* kala

kālem¹ *m* (G *mn* kālēmā) 1. valjak na koji se namata konac, preda, žica itd.; špula, mosur, čunak 2. *tehn.* namotana izolirana žica služi za pojačavanje indukcije ili elektromagnetskog polja; svitak, zavojnica

✧ *tur.* ← *arap.* qālām ← *grč.* kálamos: trska

kālem² *m* (G *mn* kālēmā) 1. *v.* kalamus 2. *agr.* a. dio biljke ili pupoljak koji se usađuje na drugu biljku kao podlogu; cijep, cjepivo, navrtak b. mlada kalemom oplemenjena biljka // **kālānka** ž (D L -nci, G *mn* -anākā/-ā/-ī), *v.* cjepanica [*breskva ~, opr. durancija*]; **kālāti** (što) *nesvrš.* (*prez.* kālām, *pril. sad.* -ajući, *prid. trp.* kālān, *gl. im.* -ānje) 1. rasejpljivati po dužini (gredu, trupac, vočku ili plod, npr. marelicu); razdvajati 2. *reg.* spustiti, porinuti u more; **kālāv** *prid.* (*odr.* -ī) koji se lako

kala, pogodan za kalanje; cjepak; **kālavac** *m* (G -āvca, N *mn* -āvci) *bot.* suhi plod koji se u zrelosti stadiju uzdužno kala u dva ili više manjih plodova (sljezovi itd.); **kālavost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) **1.** svojstvo onoga što je kalavo **2. min.** svojstvo kristala koji se mogu cijepati po kristalnim ravninama; cjepavost; **kalemāčica** *ž* nož za kalemljenje; **kalemār** *m* (G *kalemāra*) onaj koji kalemi; cjepljar; **kālemiti** (što) *nesvrš.* (prez. -im, pril. *sad.* -mēci, prid. *trp.* *kālemljen*, gl. *im.* -mljēnje) urezivati izbojak pitome biljke u divljaku; cijepiti, kalamiti, navrtati, okulirati
 ✧ v. *kalamus*

kalendār *m* (G *kalendāra*) **1.** tablica, popis dana i mjeseci u godini [*džepni* ~; *zidni* ~] **2.** način računanja vremena [*lunarni* ~; *solarni* ~] **3.** raspored obveza [~ *mi* je *strašno nabijen*] **4. pov.** knjižica s godišnjim kalendarom, u njoj su objavljivani i različiti popularno-prosvjetni članci (u 19. st. u Hrvatskoj) **Δ** **dimnjačarski** ~ kalendar koji dimnjačari nose po kućama, sadrže, ob. novogodišnju čestitu u stihovima, oznake vjerskih blagdana (prema raznim političkim prilikama i u raznim državama); **gregorijanski** ~ danas općeuporabni kalendar koji je uveo papa Grgur XIII od 15. 10. 1582; **islamski (muslimanski)** ~ kalendar prema kojemu se računa Mjesečeva godina od 354 ili 355 dana, godine se broje od 622. godine (mjeseci se zovu različito, arapskim imenima, npr. ramadan, i imaju 29 ili 30 dana); **julijanski** ~ kalendar prema reformiranom kalendaru Julija Cezara, danas se računa s 13 dana razlike u slijedu dana prema gregorijanskom kalendaru; stari kalendar, *razg.* pravoslavni kalendar; **revolucionarni** ~ *pov.* prihvaćen 1793. u francuskoj Prvoj republici, napušten 1805; datumi su se računali od 22. rujna 1792; **stoljetni** ~ kalendar iz 17. st. s opisom tijeka vremena koje se ponavlja svakih 7 godina i po kojem su prognozirali vrijeme (npr. snijeg na Sv. Katu); nema nikakve znanstvene osnove; **svetački (blagdanski)** ~ *razg.* kalendar koji ima podatke o vjerskim blagdanima; **šošarski** ~, v. šošarski **Δ**; **židovski** ~ kalendar prema Mjesecu i Suncu, godina ima od 353 do 355 dana, počinje računanje od 3760. pr. Kr. po uobičajenom računanju // **kalendarić** *m dem.* od kalendar; **kalendārski** *prid.* koji se odnosi na kalendar, koji je određen po

kalendaru [~a *jesen* (određena po kalendaru i kad nema svojstva jesenskih dana)]; **kalendārski** *pril.* prema kalendaru [*oblačiti se* ~ prema kalendaru a ne prema stvarnim vremenskim prilikama]; **kalēnde** *ž mn* (G *kalēnda*) u starorimskom kalendaru, prvi dan u svakom mjesecu, a koji odgovara mladom mjesecu; posvećen je Junoni
 ✧ *njem.* Kalender = *lat.* Kalendae: prvi dan u mjesecu

kalēndula *ž bot.*, v. neven

✧ *nlat.* calendula

Kālevala *ž knjiž.* finski narodni ep (50 pjevanja, 22.795 stihova) sastavljen od legendi, balada i pučke predaje koju je prikupio filolog Elias Lönnrot (1802–1884); sadržaj epa oslikava uvjete života i ideje pretkršćanskog razdoblja, tek posljednje pjevanje pretkazuje kraj paganstva

✧ prema finskom mitskom junaku Kalevi; Kalevala: zemlja junaka, sinova Kaleve, (pjesničko ime Finske)

kālež *m rel. crkv.* čaša na stalku (pozlaćena ili posrebrnata) koja se upotrebljava pri služenju svete mise za euharistijsko vino; posvetnica // **kāležnjāk** *m* (N *mn* -āci) **1.** pokrivalo za kalež pri crkvenim obredima **2. (mn)**, v. utrakvist

✧ *mlet.* càlese ← *lat.* calix

kālfa *m* (N *mn* -e, G -ā/-i) **1. pov.** izučeni obrtnički ili trgovački pomoćnik **2. reg.** pomoćnik hodže u mektebu // **kālfin** *prid.* koji pripada kalfi

✧ *pr.*: Kālfic (Iyanić Grad, Vukovar), Kālpic (105; Šibenik, sred. Dalmacija)

✧ *tur.* ← *arap.* ḫalfā: zamjenik

Kālhant *m mit.* mudri prorok u *Ilijadi*; u trojanskoj ratu na strani Grka

KALI-, KALO- kao prvi dio riječi znači lijep, ljepota; lijepo-, milo-, krasno- [*kalomel*]

✧ *grč.* kallí; kállos: ljepota; kalós: lijep

Kālī *m* (G *Kālīja*) naselje (u blizini Zadra), 2245 stan. na otoku Ugljanu [*u* ~ma] // **kālski** *prid.* koji se odnosi na Kali; **Kāljanin** *m* (*Kālĵanka*, *Kālĵka lokal. ž*) (N *mn* *Kālĵani*) stanovnik Kalĵa; **kāljski** *prid.* koji se odnosi na Kali i Kalĵane; **kāljski** *pril.* kao Kalĵanin, na način Kalĵana

Kālī² *ž mit.* indijska božica razaranja i smrti, personifikacija kozmičke snage, Šivina žena; prikazuje se četveroruka i gola, namazana krvlju, *usp.* Šiva

kalibar *m* (G -bra, N *mn* -bri) **1.** unutrašnji promjer cijevi (i promjer zrna) vatrenog oružja izražen u nekoj mjeri za dužinu [*mal* ~; *veliki* ~; *srednji* ~]; provrt **2.** meton. instrument za mjerenje provrta puščane cijevi **3.** *pren. a. razg.* dobar, istaknut pojedinac u nekom znanju ili u utjecaju; autoritet, majstor **b. iron.** onaj koji mnogo ne zna, koji ne predstavlja ništa osobita [*baš je* ~; *teži* ~] **c.** veličina, vrijednost, sposobnost // **kali-brirati** *dv.* (*prez.* kalibrirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kalibrirān, *gl. im.* -anje) **1.** odrediti/određivati promjer otvora cijevi vatrenog oružja **2.** ispitati/ispitivati i podesiti/podešavati **a. tehn.** točnost mjernog instrumenta **b. inform.** ugođenost nekog računalnog dijela (igrača palica, skener i dr.)
 ◇ *njem.* Kaliber ← *srlat.* calibrum ← *arap.* qalib: kalup ← *grč.* kalōpous: postolarski kalup ≈ kalōn: drvo + pouś: noga

kaliče (*kaliče*) *sr* (G -a) umjetno gnojivo od prirodnih mineralnih sastojina (čileanska salitra, kamena, Glauberova i gorka sol)
 ◇ prema Kalidonu, *grč.* Kalydōn

Kalidōn *m* *pov.* glavni grad Etolije (Grčka), 48. pr. Kr. razorili ga Rimljani // **kaliđōnskī** *prid.*, ob. u: Δ ~ **vepar mit.** vepar što ga je Artemida poslala na Eneja, kralja Kalidonije, jer joj nije prinio žrtvu; ubio ga je junak Meleagar

kaliḥ (*hālīf*) *m* (G kalīfa) *pov.* **1.** nositelj najviše svjetovne i duhovne vlasti u arapskim zemljama; nasljednik Muhamedov **2.** naslov, titula osmanskog sultana // **kaliḥāt** (*hālīfāt*) *m* (G kalīfāta) *pov.* upravna jedinica kojoj je na čelu kalif [*kordopski* ~]
 ◇ *tur.* kalif ← *arap.* khalīfa

kaliŋornij *m* *kem.* radioaktivni element, umjetno proizveden (simbol Cf, atomski broj 98)
 ◇ *engl.* californium, prema Sveučilištu u Kaliforniji, gdje je otkriven

Kaliŋornija *ž* *geogr.* savezna država u Z dijelu SAD, na obali Tihog oceana, 411.047 km², 29,8 mil. stan., glavni grad Sacramento, najveći Los Angeles, *usp.* Hollywood // **Kaliŋornijac** (*Kaliŋornijka*) *ž* (G -jca, N *mn* Kaliŋornijci, G Kaliŋornijjācā) stanovnik Kalifornije; **kaliŋornijskī** *prid.* koji se odnosi na Kaliforniju i Kalifornijce Δ ~ **a juha agr.** sredstvo za zaštitu bilja; preradevina sumpora i gašenog vapna; ~ **i crvac zool.** kukac (*Quadraspidiotus perniciosus*); opasna šte-

točina, napada određenu vrstu voća (jabuka, kruška, breskva)

kaligraŋija *ž* vještina pisanja lijepim rukopisom, vještina vladanja pravilima o potezima perom u pisanju; krasopis // **kaligraf** *m* onaj koji je vješt lijepom, ukrasnom pisanju; krasopisac; **kaligrafkinja** *ž.* v. kaligraf; **kaligraŋijski** *prid.* koji se odnosi na kaligrafiju; **kaligrafski** *prid.* koji se odnosi na kaligrafiju i kaligrafe; krasnopisni [*~ rukopis*]; **kaligrafski pril.** kao kaligraf, na način kaligrafa [*~ ispisati*]
 ◇ *grč.* kalligraphia ≈ KALI- + -GRAFIJA

kaligram *m* oblik slike ili crteža koji nastaje tako da pisani tekst vodi liniju i oblikuje imenovani predmet (npr. tekst lirske pjesme predstavlja kao crtež damu sa šeširom)
 ◇ KALI- + -GRAM

Kaligula (*Gaj Julije Cezar Germisik*) (12–41), rimski car (od 37), po predaji perversna ličnost, tiranin, rasipan, groteskan vladar, ubio ga časnik njegove osobne straže; književni motiv A. Dumasa i A. Camusa
 ◇ prema *lat.* caliga: vojnička čizma (nadi-mak koji je dobio još kao dječak)

kālīj *m* *kem.* element (simbol K, atomski broj 19), mekan alkalni metal srebrnaste boje, nalazi se u mineralima i stijenama, odakle dolazi trošenjem u tlu, pa ga ima u biljkama // **kālīj** *prid.* koji pripada kaliju [*~i spojevi* služe kao umjetna gnojiva]
 ◇ *arap.* al-qālī: lug

kaliḥō (*kalikō*) *m* (G kalikōa) čvrsta jaka tkani-na sjajne aperture, služi uglavnom u medicini, za radne pregače, uvez knjiga [*~zavoj*]
 ◇ *njem.* Kaliko ← *engl.* calico cloth, prema indijskom gradu odakle se izvezio

kaliŋogātija *ž.* v. kalokagatija

Kalikrat (5. st. pr. Kr.), grčki graditelj, suradnik Iktinov pri gradnji Partenona i obrambenog zida od Atene do Pireja; graditelj hrama Nike Apteros

kalikstīnci *m* *mn.* v. utrakvist

kalilōgija *ž* umjetnost lijepog izražavanja; govornička vještina, njegovana rječitost
 ◇ *grč.* kallilogia ≈ KALI- + -LOGIJA

Kālimah **1.** (o.315–poslije 245. pr. Kr.), grčki književnik, učenjak i pjesnik (bibliografski popis za povijest grčke književnosti *Popisi*, zbirka elegija *Uzroci*) **2.** (o.400. pr. Kr.), grčki kipar, prema predaji, tvorac korintskog kapitela

kālina *ž* *bot.*, v. zimolez

♦ *pr.* (uglavnom etnici): **Kàliniċ** (1227; sred. i S Dalmacija, Lika), **Kalínovċiċ** (Zagreb), **Kalínoviċ** (Osijek), **Kalínskĭ** (120, Vrbovec, Prigorje) ♦ *top.* (moguće preklapanje s v. i kal): **Kàlina**, **Kàlĭnka**, **Kàlinova**, **Kalínovec**, **Kalínovica** i sl.; (naselja): **Kalínovaĉa** (Gospić, 243 stan.), **Kalínovica** (Grad Zagreb, 326 stan.), **Kàlinje** (Sveti Ivan Zelina, 222 stan.)

♦ *prasl.* *kalina (*rus.* kalína, *polj.* kalina) ?
≈ v. kal

Kàlina, **Ivo** (1925–1995), hrv. moderni slikar, predstavnik apstraktnog ekspresionizma, posebno kaligrafije i gestualnog slikarstva; serije kolaža (po njima preteĉa pop-arta)

Kàlin Efĉĉanin (7. st. pr. Kr.), grĉki pjesnik, smatra se tvorcem elegije

Kalĭnĭn, **Mikhail Ivanoviċ** (1875–1946), ruski komunistiĉki politiĉar; kao predsjednik Vrhovnog sovjeta SSSR-a 1919–1946. formalno najviši predstavnik drŹave, ali faktuĉki bez prave vlasti koju su u svojim rukama autoritarno drŹali najprije Lenjin, zatim joŝ znatno grublje Staljin

Kàlinovac *m* (G -òvca) naselje u Podravini, 1659 stan. // **kàlinovaĉkĭ prid.** koji se odnosi na Kalinovac i Kalinovĉane; **Kalínovĉanĭn** *m* (**Kalínovĉànka** *Ź*) (N *mn* Kalínovĉani) stanovnik Kalinovca

kàlinovina *Ź bot.*, v. bekovina

♦ v. kalina

Kaliòpa *Ź mit.*, v. Muze

Kalĭpsa *Ź mit.* nimfa s otoka Oigigije, kí Atlantova; zadrŹala je Odiseja, pokuŝala ga zavesti i zaĉarati i tek nakon sedam godina bogovi su je prisilili da ga pusti

kalĭpso *m* (G *mn* kalĭpsa) **1.** *glazb.* a. puĉka popijevka na Karipskim otocima **b.** druŝtveni ples iz J. Amerike u 2/4 i 4/4 mjeri s mnogo improvizacija u figurama **2.** *bot.* vrsta orhideje

♦ *engl.* Calypso ← *grĉ.* Kalypsò, v. Kalipsa

kalírati, v. kalo

Kalĭsta *Ź mit.* pratilja boŹice Artemide u koju se zaljubio Zeus; njezin sin Arkad i ona pretvoreni u medvjede i preneseni na nebo kao zvijezda Velikog i Malog medvjeda

kalistĭnĭja *Ź sport* **1.** *pov.* program estetskog tjelesnog odgoja za Źene, razvija se od 1927. **2.** općenito, lagane gimnastiĉke vjeŹbe za stjecanje gracioznosti pokreta te fiziĉkog zdravlja i snage

♦ **KALI-** + *grĉ.* sthénos: snaga, moć

kàliti *nesvrŝ.* (prez. kàlim, *pril. sad.* -lĉi, *gl. im.* -lĉenje) **1.** (ŝto) davati Źeljezu veliku tvrdoću i otpornost na habanje zagrijavanjem na visoke temperature i brzim hlađenjem [~ *ĉelik*] **2.** (se) postajati sposoban za iskuŝenja; ĉeliĉiti se, jaĉati [~ *se u nevoljama*] // **kàlilac** *m* (G -ioca, N *mn* -ioci) onaj koji kali; kàlĭtelj; **kaliònica** *Ź* pogon u kojem se obavlja kaljenje (**1**); **kaliòniĉkĭ prid.** koji se odnosi na kalionicu i kalioce; **kàlĭtelj** *m*, v. kalilac; **kàlĭjevi** *m mn* opeke, pocakljene samo s vanjske strane, za zidanje sobnih peći

♦ *prasl.* *kaliti (*rus.* kalít', *ĉeŝ.* kaliti) ≈ v. kal

kàlk *m* (N *mn* kàlkovi/kàlci, G -òvā/kàlkā)

1. a. proziran papir ili tkanina koja sluŹi precrtavanju crteŹa; pauspapir *razg.* **b.** precrt kroz proziran papir **2. lingv.** preuzeta rijeĉ ili fraza iz stranog jezika nastala doslovnim prevođenjem [kamenotisak ← *njem.* Steindruck]; prevedenica, pakovak // **kalkí-rati** (ŝto) *dv.* (prez. kàlkírām, *pril. sad.* -ajúĉi, *pril. pr.* -ávŝi, *gl. im.* -ānje) *lingv.* prenijeti/ prenositi pojedine rijeĉi ili izraze iz jednog jezika u drugi doslovnim prevođenjem njegovih elemenata; (na)praviti kalk (**2**)

♦ *fr.* calque ← *tal.* calco

kalkanòdinĭja *Ź pat.* bol u podruĉju pete; uzrok su joj razliĉite promjene u petnoj kosti, u skoĉnom zglobu i sl.

♦ *lat.* calcaneum: peta + *grĉ.* odýnē: bol

Kalki (*izg.* Kàlki) *rel.* u hinduizmu posljednji avatar (utjelovljenje) Viŝne koje ĉe se pojaviti na kraju razdoblja (yuga) kali, da bi razorio svijet i tako omogućio ponovno stvaranje

kalkulírati (Ø) *nesvrŝ.* (prez. kalkulírām, *pril. sad.* -ajúĉi, *gl. im.* -ānje) **1.** izraĉunavati, proraĉunavati; praviti predraĉun **2. pren. razg.** paziti u javnom nastupu kako se izjasniti na naĉin koji ĉe biti prihvaĉen, a pritom misliti na sebiĉne interese // **kalkulàcija** *Ź* **1. ekon.** raĉunski postupak za utvrđivanje svih troŝkova (u proizvodnji i prodaji); predraĉun **2. pren. razg.** unaprijed smišljeno ponaŝanje, ob. uz prikrivanje sebiĉnih interesa; **kalkulàcijskĭ prid.** koji se odnosi na kalkulaciju; **kalkùlant** *m* (G *mn* -nātā), v. kalkulator (**1**); **kalkùlantica** *Ź*, v. kalkulanti; **kalkùlantskĭ prid.** koji se odnosi na kalkulante; proraĉunat; **kalkùlantskĭ pril.** kao kalkulanti, na naĉin kalkulanta; proraĉunato; **kalkulàtor** (**kalkulàtor**) *m* **1.** onaj koji kalkulira onda kad se treba ĉasno ili nese-

bično odlučiti; kalkulanta 2. *inform.* priručna elektronička naprava za računanje; računar, digitron; **kalkulātorica** (**kalkulātorka**) *ž.* v. kalkulator; **kalkulātorov** *prid.* koji pripada kalkulatoru

✧ *njem.* kalkulieren ← *lat.* calculare ≈ calculus: kamenčić (brojilo se kamenčićima)

kalkulus *m med.* kamen, kamenac (npr. žučni ili bubrežni)

✧ *lat.* calculus: kamenčić

Kállay (*izg.* Kálaj), **Benjámín** (1839–1903), austrougarski diplomat, političar i povjesničar, Mađar, upravitelj BiH (1882–1903); izradio nacrt zakona za aneksiju BiH Austro-Ugarskoj, pridonio gospodarskoj i kulturnoj modernizaciji BiH, poticao bošnjaštvo kao nacionalnu pripadnost; napisao nekoliko knjiga o srp. povijesti

kálma (I) *ž reg.* zatišje, bezvjetrina // **kálma** (II) *prid. (indekl.) reg.* koji je miran, tih Δ ~ **bonaca** *reg.* potpuno tiho, bez vjetra, »more kao ulje«; ~ **pojas** u tropima, područje bez vjetrova; **kálmałti** (Ø) *dv. (prez. -ām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje) reg.* 1. prestati/prestajati glasno očitovati duševna stanja; ublažiti/ublažavati emocije; umiriti, stišati [~j se smiri se] 2. (iz)gubiti jačinu, pasti/padati u intenzitetu [*bura je ~la*]

✧ *tal.* calma

Kálmán (*izg.* Kálman), **Imre** (**Emmerich**) (1882–1953), mađarski skladatelj, od 1940. u SAD-u (operete *Jesenji manevri*, *Knežinja čardaša*, *Grofica Marica*)

Kálmikija *ž geogr.* republika na J europskog dijela Ruske Federacije (SZ od Kaspijskoga mora) 196.581 km², 293.000 stan., glavni grad Elista // **kálmički** *prid.* koji se odnosi na Kalmike; **kálmički** *pril.* kao Kalmik, na način Kalmika; **Kálmik** *m* (**Kálmikinja** *ž*) (N *mn* Kálmici, G Kálmikā) 1. stanovnik Kalmikije 2. (*mn*) *etn.* zapadnomongolski narod u Rusiji; **kálmuk** *m* (N *mn* -uci) vrlo gusto tkana i debela, ali mekana pamučna tkanina

Kálnik *m* 1. naselje (u blizini Križevaca), 980 stan. 2. *geogr.* gora u SZ Hrvatskoj, najviši vrh 634 m; Kalničko gorje // **Kálničanin** *m* (**Kálničanka** *ž*) (N *mn* Kálničāni) stanovnik Kalnika; **kálnički** *prid.* koji se odnosi na Kalnik

✧ *pr.* (etnik): **Kalničanec** (G -nca) (Novi Marof)

kàlo *m* (G kàla) *ekon.* smanjenje n a težini ugovorene robe zbog svojstava same robe (sušenje, isparivanje, gnijiljenje i sl.); rasap, sasusak Δ **prijevozní** ~ *ekon.* uobičajeni gubitak u masi ili obujmu robe nastao u prijevozu // **kálirati** (Ø) *dv. (prez. kálirām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje) term.* izgubiti ili gubiti na težini, *usp.* kalati (2)

✧ *tal.* calo

KALO-, v. **KALI-**

kalòdont (**kalodònt**) *m* (G *mn* -nātā) *razg.* općenito, pasta za zube

✧ tvorničko ime proizvoda ≈ KALO- + -ODONT

kalokagătija *ž fil.* odgojni ideal starogrčke filozofije harmonija lijepog i dobrog; jedinstvo tjelesnog i duhovnog (moralnog) odgoja; kalikogatija

✧ *grč.* kalokagathía ≈ KALO- + kaí: i + agathós: dobar

kalòmel *m kem.* niži živin klorid, netopljivi prah bijele boje, nekad se rabio u kozmetici; puder

kàlong *m* (N *mn* -nzi, G kàlōngā) *zool.* (*Pteropus edulis*) vrsta šišmiša iz Jugoistočne Azije; letipas

✧ *jav.*

kalòper *m bot.* ukrasna mirisava biljka (*Tanacetum balsamita*) iz porodice glavočika (*Compositae*); božja plahtica, turska metvica

✧ *pr.* (nadimačko): **Kalòper** (130, Požega, Primorje, sred. Dalmacija)

KALOR-, **KALORI-** kao prvi dio riječi pokazuje odnos prema toplini onoga što je u drugom dijelu riječi [*kalorimetar*]

✧ *lat.* calor: toplina

kalorífer *m razg.* električna grijalica koja grije i ispuhuje zrak

✧ **KALORI-** + -FER

kàlòrija *ž 1. fiz. zast.* (simbol cal) jedinica za mjerenje količine topline (količina topline potrebna da se gram vode ugrije od 14.5 °C do 15.5 °C), u SI jedinicama jedna cal = 4.1868 J 2. (simbol Cal) mjera za energiju koju organizam dobiva iz namirnica, to je tzv. velika kalorija i iznosi 1000 cal (jedna kilokalorija) // **kalòričān** *prid.* (odr. -čnī) koji se odlikuje znatnom količinom kalorija [~ni ugljen] Δ ~ **na hrana** *razg.* izdašna hrana; ~ **na vrijednost** omjer između topline oslobođene potpunim izgaranjem tvari i

mase dotične tvari (jedinica J/kg); **kalòrički** *prid.* koji se odnosi na kaloriku; **kalòričnòst** ž (G -osti, I -osti-ošću) svojstvo onoga što je kalorično; **kàlòrijskì** *prid.* koji se odnosi na kalorije; **kalòrika** ž (D L -ici) *fiz.* disciplina koja se bavi proučavanjem topline
 ✧ *njem.* Kalorie ← *fr.* calorie = *lat.* calor: toplina

kalorimètrija ž mjerenje količine topline koja se veže ili oslobađa pri nekom procesu; primjenjuje se za određivanje toplinskog kapaciteta i latentne topline raznih tvari, za određivanje kalorične vrijednosti goriva, hrane i sl. // **kàlorimetar** *m* (G -tra, N *mn* -tri) *fiz.* sprava za mjerenje količine topline koju je izlučilo, prenijelo ili upilo neko tijelo
 ✧ KALORI- + -METRIJA

kalòše (galòše) ž *mn* (G kalòša) *reg.* plitka gumenica obuća koja se kao zaštita od blata, vlage navlači na cipele [*obuti* ~]; kaljače, kamaše
 ✧ *fr.* galoche

kalòta ž (G *mn* kalòtā) **1.** *mat.* dio sfere određen presijecanjem sfere ravninom **2.** *anat.* vršak lubanje **3.** kapica priljubljena uz glavu i bez oboda [*biskupska* ~] **4.** *grad.* gornji, svodni dio tunela
 ✧ *njem.* Kalotte ← *fr.* calotte: kapica

kalòtìpija ž *zast.* metoda fotografiranja
 ✧ KALO- + -TIPIJA

kàlpak *m* (N *mn* -aci, G kàlpākā) **1.** *etnol.* svečana krznena kapa posebnog kroja [*samur* ~] **2.** *pov.* vojn. ratnička kapa, pokrivalo od metala za zaštitu glave i vrata; kaciga
 ✧ *tur.* kalpak

kàluder *m* redovnik Pravoslavne crkve koji živi u manastiru; monah // **kaluđerica** ž monahinja; **kaluđerìcin** *prid.* koji pripada kaluđerici; **kàluderov** *prid.* koji pripada kaluđeru; **kàluderskì** *prid.* koji se odnosi na kaludere; **kàluderski** *pril.* kao kaluder, na način kaludera; **kàludèrstvo** *sr.* v. redovništvo

◆ *pr:* Kàludjer (Županja), Kàludjerčić (Pula), Kaluđerović (Rijeka), Kalògjera (110, Zagreb, Kalòdera Korčula, ← *tal.* Calogero, m. os. ime Dalmacija, Istra, Pokuplje), Kàuder (180, Valpovo, Slavonija), Kaluđerović (150, S Dalmacija, Prigorje, Istra) ✧ *top.* (naselja): Kàluderovac (Gospić, 52 stan.)

✧ *grč.* kalògeros ≈ kalòs: častan + gérōn: starac

kàluma ž *reg. rib.* uzica kojom je plovak spojen s ribolovnom napravom

✧ *tal.* calo

kàlumet *m* **1.** dugačka obredna lula američkih Indijanaca **2.** *pren. zast.* lula mira [*popušiti* ~ popušiti lulu mira]

✧ *njem.* Kalumett ← *fr., dij.* calumet (= *fr.* chalumeau)

kalùmnija ž kleveta, objeda

✧ *lat.* calumnia

kàlùn *m* (G kalùna) *reg.* top, lumbarda, mužar

✧ *tal.* cannone

kàlup *m* (G *mn* kàlūpā) **1.** predmet na koji se što nabija ili navlači da dobije njegov oblik; tvorilo [*~ za cipele*] **2.** u metalurgiji, oblik u koji se što žitko ulijeva da bi dobilo željeni oblik kad očvrstne; forma [*~ za odljev*] **3.** omot, futrola, kutija // **kàlupār** *m* (G kalupāra) onaj koji što kalupi; **kàlupiti** *nesvrš.* <*prez.* -im, *pril. sad.* -peći, *gl. im.* -pljenje> *reg.* dovoditi što u pravilan oblik, u lijepu formu [*~ fes*]

✧ *tur.* kalıp ← *arap.* qāleb, qālib ← *perz.* kālīb, kālbud

kàlus *m* **1.** *fiziol.* a. (kožni) žulj **b.** novostvoreno granulacijsko tkivo između krajeva slomljene kosti koje nakon nekog vremena dovodi do potpunog zarašćivanja [*koštani* ~] **2.** *bot.* izraslina koja nastaje na mjestu ozljede

✧ *lat.* callus, callum

kàlvàrija ž **1.** (Kalvarija) latinsko ime za brijež izvan zidina Jeruzalema gdje je bio razapet Isus (tamo se nalaze Crkva Sv. Groba i Isusov grob), *usp.* Golgota **2.** a. uređena uzvisina s tri križa za posjećivanje i hodočašće u vrijeme korizme **b.** serija slika i skulptura u crkvi ili njezinom vlastitom prostoru koje prikazuju prizore Kristovih muka **3.** *pren. a.* kat. križni put **b.** teške muke, velika patnja, simbol trpljenja i ispaštanja [*prošao je ~u*] **4.** *anat.* zavinuta ploha svoda lubanje

✧ *lat.* calvaria: lubanja ← calva: ćela, lubanja

kalvinizam *m* (G -zma) *pov. rel.* učenje Jeana Calvina, vjerovanje u apsolutnu predestinaciju i vjeru kao jedini spas // **kalvinist** *m* *kršć.* onaj koji slijedi kršćansko učenje Jeana Calvina, pripadnik Kalvinističke crkve; kalvin; **kalvinistica** ž, v. kalvinist; **kalvinističìn** *prid.* koji pripada kalvinistici; **kalvinistički** *prid.* koji se odnosi na kalvinizam i kalviniste; **kalvinistički** *pril.* kao kalvinist, na način kalvinista

✧ prema švicarskom vjerskom reformatoru J. Calvinu (1509–1564)

kálj *m*, v. kahlá

kálja *ž kulin. reg.* jelo od kupusa ili krumpira s ovčjim ili govedim mesom (bez svinjskoga)

✧ *tur.* kalya ← *arap.* qalyá

káljača, v. kál

káljuža, v. kál

káljužnica *ž bot.* zeljasta biljka vlažnih staništa (*Caltha palustris*) iz porodice žabljaka (*Ranunculaceae*) relativno velikih bubrežastih žutih cvjetova; kopitac

✧ v. kal, kaljuža

kám¹ *m* (N *mn* -i/kàmovi) **1.** *ekspr. knjiš.* kamen **2.** *pow.*, v. stečak // **kaméčak** *m* (G -čeka, N *mn* -čci, G kaméčakā) *hip.* od kamen; kamičak; **kāmēn** *m* (N *mn* -enovi/-i, N *zb.* kāmēnje) **1. a.** kruta i tvrda tvar određenog mineralnog i kemijskog sastava koja se nalazi unutar ili na površini vanjske kore Zemlje [*eruptivni* ~]; boban **b.** pojedinačna stijena ili odlomak stijene oštih ili zagladijenih bridova **c.** stijene koje se drobljenjem pretvaraju u građevinski materijal [*tucani* ~; *građevinski* ~] **2.** dragulj, dragi kamen Δ ~ **kušnje** ono na čemu se može ispitati tko je vrijedan ili koliko što vrijedi; ~ **smutnje** razlog za svađu, razlog nesporazuma (= jabuka razdora); ~ **spoticanja** glavna smetnja; ~ **temeljac** prvi kamen koji se polaže u gradnji; **mlinski** ~ kamen kojim u vodenici melje ob. žito; **vlažan (mokar)** ~ kamen koji se dobiva iz kamenoloma s mnogo vlažnih kapilara, mrvljiv i slabe trajnosti, *opr.* suh, čvrst, trajan i otporan kamen; **kaménac** *m* (G -nca, N *mn* -nci, G kāmēnācā) **1.** kruta tvar koja se nakuplja na zubima [*zubni* ~] **2. a.** kruta tvar koja se može nakupiti u nekim unutarnjim organima [*bubrežni* ~; *žučni* ~] **b.** nataložen vapnenac (na grijačima, parnim kotlovima, radiatorima, nekim kućanskim aparatima); kotlovac; **kamēnār¹** *m* (G kāmēnāra) onaj koji tuca, usitnjava kamen, onaj koji kamenom opločava razne površine, onaj koji se bavi proizvodnjom i obradom kamena; **kamēnara** *ž*, v. kamenjara; **kamēnārka** *ž* (G *mn* -āl-i), v. kamenar; **kamēnārskī** *prid.* koji se odnosi na kamenare; **kamēnārski** *pril.* kao kamenar, na način kamenara; **kamēnārstvo** *sr* djelatnost koja se bavi iskorišćivanjem kamena; **kāmenast** *prid.* (*odr.* -i) koji je kao kamen, koji ima osobine kamena; **kamēnčić** *m dem.* od kamen; kamečak, kamičak; **kamēnčina** *ž augm.* od kamen *pejor.*; **kāmenī** *prid.* koji je od ka-

mena, izrađen od kamena; kamenit [-i *pod*] Δ ~i **ugljen min.** ugljen visoke geološke starosti, bez strukture, najčešće sjajne crne boje [*masni/mršavi* ~i *ugljen*]; ~o **doba geol.** najstarije razdoblje prapovijesti u kojemu su se oruđa i oružja izrađivala pretežito od kamena (kovine se još nisu poznavale); **kamēnic¹a** *ž* pojedinačan komad kamena [*bacati* ~e]; **kāmēnica¹** *ž 1.* posuda isklesana od jednog komada kamena za držanje ulja **2. a.** ono što sliči na posudu od kamena **b.** što je od kamena ili u vezi s kamenom **3.** prirodno udubljenje u kamenu u kojem se skuplja voda od kiše ili od otopljenog snijega; **kamēnina** *ž* tradicionalan materijal, porozna keramika za izradu ukrasnih ili upotrebnih predmeta; **kamēnit** *prid.* (*odr.* -i) **1. arh.**, v. kameni **2.** koji je pun kamenja [-i *predio*] Δ ~o **leglo pat.** zarazna bolest pčela; bolesne zajednice uglavnom ozdrave spontano; **kāmeniti** *se nesvrš.* (*prez.* -im se, *pril. sad.* -enēči se, *gl. im.* -enjenje) **1.** postajati kamenom; okamenjivati se **2. pren.** krutiti se; **kāmenovati** (koga, što) *dv.* (*prez.* -nujem, *pril. sad.* -nujući, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -anje) obasuti kamenjem, zasipati kamenjem, ubiti/ubijati bacanjem kamenja, prije okrutna i sramotna kazna; **kamēnjāk** *m* (G kāmēnjāka, N *mn* kāmēnjāci), v. kamenjar; **kamēnjār** *m* (G kāmēnjāra) **1.** kamenito tlo s malo zemlje i tipičnim raslinjem; kamenjak **2. razg.** kraški i pasivni krajevi, ob. dalmatinsko zaleđe i Hercegovina [*mentalitet* ~a; *potjécati* s ~a]; **kamēnjāra** *ž* stara kamena kuća; kamenara; **kamēnjārac** *m* (G -rca, N *mn* -rci, G kāmēnjāracā) *podr.* onaj koji živi u kamenjaru, ob. južnjak; **kamēnjārčev** *prid.* koji pripada kamenjarcu; **kamēnjarka** *ž* (G *mn* -āl-i) **1.** v. kamenjarac **2. žarg.** uličarka, prostitutka; **kamēnjārskī** *prid.* koji se odnosi na kamenjar; **kāmēnje** *sr zb.*, v. kamen; **kamēnština** *ž* vrsta bijele porozne keramike, rabi se u sanitarnoj rob i kućanskom posudu; **kāmik** *m* (N *mn* -ici), v. kamičak; **kamīčak** *m* (G -čeka, N *mn* -čci, G kāmīčakā) *dem.* i *hip.* od kamen; kamik

✧ *pr.* (prema zanimanju, nadimačka i etnici): **Kamēnār** (360, Rijeka, Zagorje, Medimurje), **Kamēnarić** (160, Sveti Ivan Zelina, Prigorje), **Kamēnárović** (Primorje), **Kamēnčāk** (Požega), **Kāmenčić** (Pula, okolica Zagreba), **Kamēnēčkī** (160, Krapina, Prigorje), **Kamēnica** (Križevci), **Kamenickī**

(Slavonija), **Kamenički** (Donji Miholjac, Ivanić Grad), **Kamenič** (110, Medimurje), **Kamenik** (Zaprešić), **Kamēnko** (I Slavonija, Lika), **Kamenov** (Osijek), **Kamēnović** (I Slavonija, sred. Dalmacija), **Kamēnski** (250, Zagreb, Zagorje, Z Slavonija), **Kamēnščak** (Pregrada, Moslavina), **Kamēnšek** (Rijeka), **Kamēnjāk** (Kamenjāk) (Križevci), **Kamēnjarin** (Kaštela, sred. Dalmacija), **Kamēnjaš** (Županja), **Kamenjāšević** (Županja), **Kāmic** (Dubrovnik, Velika Gorica) ◇ *top.* (u *hironim* se često javlja kao ime gorskih potoka, prema značenju kamenitoga korita): **Kāmenica** (desetak potoka uglavnom u S Hrvatskoj i često ime vrele i lokvi, osobito na otocima), **Kamēnjača** (potok kod Čazme), **Kamēnjāk** (lokva i vrelo, Gorski kotar), **Kāmešnica** (potok kod Čazme), te složena imena tipa: **Kāmenā dōlina** (potok i dolina), **Kāmenica izvor** (vrelo), **Kāmeniti pōtok**, **Kāmenski pōtok**, **Živā kāmenica** (vrelo) i sl.; (naselja): **Kamēnac** (Beli Manastir, 294 stan.), **Kāmenā Gōrica** (Novi Marof, 350 stan.), **Kamēnci** (Ozalj, 6 stan.), **Kāmenica** (Koprivnica, 43 stan.; Ivanec, 196 stan.; Vrbovec, 69 stan.), **Kāmenica Skrādničkā** (Ogulin, 352 stan.), **Kāmenički Vrhovec** (Ivanec, 276 stan.), **Kāmeničkō Pōdgōrje** (Ivanec, 478 stan.), **Kāmenmōst** (Imotski, 780 stan.), **Kamēnskā** (Požega, 40 stan.), **Kamēnski Hrīb** (Čabar, 24 stan.), **Kamēnski Šeōvci** (Požega, 20 stan.), **Kamēnski Vūčjāk** (Požega, 89 stan.), **Kamēnskō** (Sinj, 541 stan.), **Kamēnjāk** (Crikvenica, 90 stan.), **Križ Kāmenica** (Otočac, 412 stan.); (*mikrotop*): **Krñji kamēn** (zaselak kod Dubrovnika), **Ljūtī kamēn** (na Mosoru), **Ōštri kamēn** (rt, Boka), **Pōdkamēn** (više zaselaka po Bosni), **Pōdkameničnik** (lokalitet, Ogulin), **Pōdkamenik** (zaselak, Makarska) ◇ *prasl.* i *stsl.* kamy (rus. kámen', češ. kámen); *lit.* akmuo ← *ie.* *h₂ek'mōn (*grč.* ákmōn: nakovanj, *skr.* ašmā)

kām² *m lingv.* jezik dajske porodice jezika, govori se u južnoj Kini; kamski jezik // **kāmski prid.**, ob. u: △ ~ **jezik**, v. **kam²**

kāma¹ ž (G mn kāmā) 1. azijsko (podrijetlom japansko) poljoprivredno oruđe za rezanje žitarica ili trave, slično srpu; u treninzima se koristi u nekim borilačkim vještinama 2. *sport* japanska borilačka vještina s dvije kame ◇ *jap.*

kāma² ž *reg.* nož s dvije oštrice, sječiva, drži se u koricama; bodež

◇ *tur.* kama

kāma *m hind.* 1. jedan od četiri cilja materijalnog života 2. (Kama ili Kamadeva) bog erotskog zadovoljstva

◇ *skr.* kama-: čulno zadovoljstvo

kamāe *m <indekl.>* *sport* stav pripravnosti koji natjecatelju omogućuje da krene u svim pravcima (u karateu i sl.)

◇ *jap.*

Kamakúra 1. grad u središnjem Japanu, 174.000 stan., u srednjem vijeku sjedište šogunata; ima mnogo hramova, poznat po 15 m visokom brončanom kipu Buddhe 2. *pov.* prvo razdoblje 1185–1333. feudalnog režima u Japanu 3. japanska tehnika lakiranja; kamakura-bori

kāmāl *m* (G mn kamála) *astron.* zast. arapska sprava za mjerenje visine nebeskih tijela

◇ *arap.*

kāmala ž *kem.* crvenosmedij prah dobiven od azijskog drveta *Mallotus philippinensis* 1. lijek protiv trakavice 2. bojilo za tkanine i platno

◇ *skr.*

kamaldolēz *m* (G kamaldolēza, N mn kamaldolēzi) *pov. rel.* pripadnik katoličkog reda, ogranka benediktinaca od 11. st., s vrlo strogim pravilima

◇ *tal.* Camaldolese, prema mjestu osnutka, Camaldoli u Italiji

kamāmbēr (kamambēr) *m* (G kamambéra) vrsta vrlo cijenjenog francuskog mekog sira

◇ *fr.* camembert, prema mjestu Camembert u Normandiji

kamarja ž *reg.* slama ili sijeno složeni bez stožera; hrpa, gomila, *usp.* plast, stog // **kāmariti** (što) *nesvrš.* (prez. -im, pril. sad. -reči, gl. im. -rēnje) praviti kamaru, slagati na kamaru

◇ *tur.* kamara: hrpa, gomila

kāmara ž *reg.* soba

◇ *tal.* camera

kamarād (kamarād) *m* (G kamaráda) *pov. vojn.* drug, prijatelj, kolega (ob. u austrougarskoj vojsci)

◇ *njem.* Kamerad ← *fr.* camarade ≈ *tal.* camerata ← camera: soba

kamarjēr *m*, v. **kamarjer**

kamarila ž (G mn kamarila) klika, skupina koja oko nekog moćnog čovjeka intrigama usmjerava javne poslove u svoju korist [*dvorska* ~]

◇ *fr.* camarilla ← *šp.*: sobica, *usp.* kabinet ← camera: soba

kamarinskaja *ž glazb.* 1. narodni (ruski) ples živahnih pokreta, dvočetvrtinskog i tročetvrtinskog takta 2. pjesma uz taj ples

✧ *rus.* kamarinskaja

kamarijer *m* (G kamarjéra) 1. *reg.* konobar (ob. tipičnih manira i uslužnosti) 2. komornik [*papinski* ~]; kamarijer // **kamarijēra** *ž reg.* sobarica, spremačica u građanskoj kući

✧ *tal.* cameriere ← camera: soba

kamarlēngo (kamarlēngo) *m* (N mn -nzi) *pov.* komornik u službi plemića; kamerlengo

✧ *tal.* camerlengo, camerlingo

kamàrot (kamàrota) *m pom. pov.* najmlađi član posade na starim jedrenjacima; mali, piccolo

✧ *tal.* camerotto

Kama sūtra (izg. Kāma sūtra) *ž knjiž.* sveta knjiga, zbirka aforizama o ljubavi nastala u Indiji između 1. i 5. st.; dio religijsko-hinduističke prakse stjecanja vrlina: dharma (vjera), artha (napredovanje), kama (čulni užici) i mokša (oslobođenje); na Zapadu postala poznata po izravnim opisima sadržaja i tehnike ljubavnih vještina

✧ *skr.* kāma: čulni užici + sūtra-: zbirka izreka

kamaše *ž mn, v.* kaloše, gamaša

kāmata *ž bank. ekon.* svota koja se plaća na pozajmljen ili uloženi novac; interes [*zatezna* ~] // **kāmatnī** *prid.* koji se odnosi na kamate [*~a stopa; ~i račun*]; **kāmatník** *m* (N mn -ici) onaj koji posuđuje novac uz kamate, *usp.* li-hvar;

kāmatnjāk *m* (N mn -āci) *ekon.* 1. iznos kamata za 100 novčanih jedinica duga za neko razdoblje 2. *razg.* kamatna stopa

✧ *grč.* kámatos: trud, stečevina, zarada

kambāna *ž* (G mn kambānā) 1. *glazb.* make-donski glazbeni instrument sličan bubnju 2. zvono

✧ *mak.* ← *tal.* campana

Kāmbēr *m.* os. ime (*musl.*) ✧ *pr:* Kāmbēr (610, sred. i S Dalmacija), Kambérović (Pula, Sessvete, Primorje)

✧ *tur.* Kamber ← *arap.* Qambār

kāmbij *m* 1. *bot.* sloj biljnih stanica koje se intenzivno dijele; s njihove unutarnje strane stvara se drvo, s vanjske kora 2. *med.* mjesto diferencijacije osteoblasta pri zacjeljivanju kosti, kambijski sloj, jedan od slojeva pokosnice // **kāmbijjski** *prid.* koji se odnosi na kambij

✧ *nlat.* cambium = *lat.* cambiare: razmijeniti

kāmbija *ž rij. knjiž.* promjena, razmjena, zamjena // **kāmbijālān** *prid.* (*odr.* -lnī) koji ima

osobine kambije, koji se tiče kambije [*~no pravo mjenično pravo*]; **kāmbio** *m* (G -ija) *reg.* mjenjačnica

✧ *tal.* cambio: promjena

Kambōdža *ž geogr.* država u JI Aziji s izlazom na Južnokinesko more (naziv Kampučija 1979–1989), 181.916 km², 9,2 mil. stan., glavni grad Phnom Penh // **Kambōdžanin** *m* (**Kambōdžanka** *ž*) (N mn Kambōdžani) stanovnik ili državljani Kambodže; **kambōdžanski** *prid.* koji se odnosi na Kambodžu i Kambodžane, *usp.* kampučijski

kāmbrij *m geol.* razdoblje u razvoju Zemlje, najstarija formacija paleozojske ere, o. 70 mil. godina, život samo u moru: alge i beskralješnjaci // **kāmbrijjski** *prid.* koji se odnosi na kambrij

✧ *lat.* Cambria: latinizirano ime Walesa, gdje se nalaze arheološke iskopine

kāmbrik *m* (N mn -ici, G kāmbrikā) tanak lani-batist, fina pamučna tkanina (ob. bijele boje)

✧ *njem.* Kambrik ← *engl.* cambric ← *nizoz.*

Kameryk, nizozemsko ime za francuski grad Cambrai, gdje se tkanina počela izrađivati

kāmbuz *m pom.* 1. *zast.* brodska kuhinja na jedrenjacima 2. spremište hrane na brodu

✧ *tal.* cambusa

Kāmčatka *ž geogr.* poluotok i regija u SI Aziji, Rusija, 472.000 km², o. 423.000 stan., glavni grad Petropavlovsk-Kamčatski // **Kāmčaćanin** *m* (**Kāmčaćanka** *ž*) (N mn Kāmčaćani) stanovnik Kamčatke; **kāmčatski** *prid.* koji se odnosi na Kamčatku

kāmčiti (*što*) *nesvrš.* (*prez.* -im, *pril. sad.* -čēči, *gl. im.* -čējenj) iznuđivati moljakanjem ili jadikovanjem

✧ ? *ekspr.*

kamēja *ž* (G mn kamējā) 1. *umj.* reljefno graviran kamen, ob. oniks, često kao nakit 2. *lik.* monokromno slikarstvo koje imitira izgled kameje, a služi se svijetlim i tamnim nijansama iste boje kako bi se stvorio privid plati-stike

✧ *fr.* camée ← *tal.* cameo

kāmeks *m kem. vojn.* kašasti amonijnitratni eksploziv (ob. za minerske radove)

✧ tvorničko ime proizvoda (cames)^z

kamelēōn *m* (G kameleōna) 1. *zool.* vrsta (*Chamaeleon chamaeleon*) iz porodice guštera (*Chamaeleonidae*); prilagođen životu na drveću; pod utjecajem temperature, svjetla,

gladi ili straha mijenja boju **2. pren.** onaj koji lako mijenja mišljenje i postupke, nestabilan karakter, koji lako mijenja političku boju [*teški ~*]; prevrtljivac // **kamelèónski prid.** koji se odnosi na kameleone; **kamelèónski pril.** kao kameleon, na način kameleona; **kameleónstvo sr pejor.** vješto pretvaranje, prilagodavanje prilikama; prevrtljivost, kameleónština; **kameleónština ž, v.** kameleonstvo
 ✧ *lat.* chamaeleon ← *grč.* khamaileôn = khamaí: na zemlji + léôn: lav

kamelhar m 1. tkanina dobivena od devine dlake **2.** tkanina dobivena iz kašmira te umjetno bojana; osobito kvalitetna za izradu kaputa
 ✧ *njem.* Kamelhaar ← *Kamel:* deva + *Haar:* dlaka

kamèlija (kamèlija) ž bot. biljka (*Camellia japonica*) iz porodice čajeva (*Theaceae*), velikih bijelih ili crvenih mirisnih cvjetova
 ✧ prema Camellusu, odnosno moravskom isusovačkom misionaru G. J. Kamelu (1661–1706) koji je tu biljku donio iz Japana

kamelopard m zool. zast., v. žirafa (tobože nastala križanjem kamile i leoparda)
 ✧ *srlat.* kamelopardus ← *grč.* kamèlopárda-lis: žirafa ≈ kámèlos: deva + *v.* leopard

kamelot m sukno lošije kvalitete
 ✧ *njem.* Kamelott ← *fr.* camelote ← *arap.* hamlat

kāmēn, v. kam¹

Kāmēn m naselje (u blizini Splita), 1462 stan. // **Kāmeničanin m (Kāmeničānka) ž** (N mn Kāmeničāni) stanovnik Kamena; **kāmenski¹ prid.** koji se odnosi na Kamen i Kameničane

kaménac, v. kam¹

kamēnār² m (G kamenára) **zool.** morska školjka (*Petricola lithophaga*) iz porodice kamenarki
 ✧ *v.* kam¹

Kaméne m mn mit. staroitalske nimfe izvora, najpoznatija je Egerija; rimske muze
 ✧ *lat.* Camenae

kāmenica¹, v. kam¹

kāmenica² ž zool. tražena morska školjka (*Ostrea edulis*); ostriga
 ✧ *v.* kam¹

kameničak m (G -čka, N mn -čci, G kamèničā-kā) **bot.** sredozemna biljka (*Tunica saxifraga*) iz porodice karanfilki (*Caryophyllaceae*); modar
 ✧ *v.* kam¹

kamènika ž (D L -ici) **bot. 1.** biljni rod (*Saxifraga*) iz porodice kamenika **2. (mn)** poro-

dica dvosupnica (*Saxifragaceae*), višegodišnje biljke ili drveta (npr. kamenika, ribiz, hortenzija, pajasmín)

✧ *v.* kam¹, kamen

kamenólom m mjesto gdje se vadi kamen za daljnju obradu // **kamenolómac m** (G -mca, N mn -mci, G kamenólómācā) onaj koji lomi kamen, ob. radi u kamenolomu
 ✧ *v.* kam¹, kamen + *v.* lom

kamenorézac m (G -ésca, V kāmēnorēšče, N mn -ēsci, G kāmēnorēžācā) klesar // **kāmēnorēž m** ukras ili natpis uklesan u kamen; **kamenorēžāčki prid.** koji se odnosi na kamenorez i kamenoresce; klesarski
 ✧ *v.* kam¹, kamen + *v.* rez, rezac

kāmenotísak m (G -ska, N mn -sci) tiskarski postupak prenošenja otiska na papir pomoću kamena; litografija
 ✧ *v.* kam¹, kamen + *v.* tiskati, tisak

Kāmenskō sr (G -ōga) naselje (u blizini Sinja), 541 stan. // **kāmenski² prid.** koji se odnosi na Kamensko; **Kāmenščānin m (Kāmenščānka ž)** (N mn Kāmenščāni) stanovnik Kamenskoga(a)

kamēnjārka ž (G mn -āl-ī) **zool. 1.** jarebica (*Perdix graeca*), živi na kamenjaru u primorskim krajevima, žive plavosive boje **2.** jedna od stonoga **3.** zmija otrovnica iz porodice lju-tica (*Viperidae*) zadržava se na kamenju
 ✧ *v.* kam¹, kamen

kāmera ž (G mn kāmēra) **1.** sprava za snimanje fotografija ili slika, sastoji se od svjetlone-propusne pregrade na kojoj je otvor s lećom, kroz njega se slika snima na fotoosjetljivi film ili tablu [*fotografska ~*; *filmska ~*] **2.** dio televizijskog sustava prijenosa koji prima prvotnu sliku na fotoosjetljivu katodnu cijev i pretvara je u električne impulse [*TV-~*; *studijska ~*; *digitalna ~*] Δ **skrivēna ~** metoda snimanja kamerom: oni koje se snima ne znaju da ih se snima
 ✧ *lat.* camera ← *grč.* kamára: nadsvođena soba

kameràlije ž mn pov. ukupnost znanja o upravljanju državom, ekonomijom i nacionalnim gospodarstvom; kameralne znanosti // **kameràlist m** stručnjak za financije; **kameràlistika ž** (D L -ici) **1. pov. a.** znanost o financijama **b.** ukupnost znanstvenih disciplina koje su od 18. st. obuhvaćale znanost o upravi i privredi, o financijama i prirodnim znanostima **2. admin. zast.** knjigovodstvo

državnih ustanova; **kameralizam** *m* (G -zma) *pov. ekon.* njemački smjer merkantilizma (16–18. st.), određuje načine stjecanja državnog bogatstva i najbolju uporabu istoga; **kāmērālñi prid.** koji pripada komori (5b)

✦ *njem.* Kameralien ← *srlat.* cameralis: koji pripada vladinoj komori, riznici ≈ camera: riznica, komora vlade

kamērārīj (**kamerārīj**) *m pov. zast.* službenik na srednjovjekovnom dvoru; posteljničnik

✦ *lat.* camerarius

kamerdīner *m reg. zast.* sobar, komornik (ob. u službi plemića ili crkvenog dostojanstvenika)

✦ *njem.* Kammerdiener

kāmērjunker *m pov.* dvorska čast, komornik

✦ *rus.* ← *njem.* Kammerjunker ≈ Kammer: soba + *v.* junker

kamerlengo *m* (N *mn* -nzi) *rel. kat.* 1. kardinal koji je papin financijski tajnik i rizničar 2. *v.* kamarlengo

✦ *tal.* camerlingo, *v.* kamarlengo

Kamerlingh Onnes (*izg.* Kāmerling Ōnes), **Heike** (1853–1926), nizozemski fizičar, otkrio supravodljivost; Nobelova nagrada 1913.

kāmerman *m razg.* onaj koji upravlja radom kamere 1. snimatelj filma, televizijskog programa i sl. 2. fotograf // **kāmermānka** *ž* (G *mn* -ā-i), *v.* kamerman; **kāmermanski prid.** koji se odnosi na kamermana

✦ *njem.* Kameramann, *engl.* cameraman

kāmērnī *prid. reg.*, *v.* komorni [~a muzika komorna muzika]

✦ *njem.* Kammer: soba ← *lat.* camera, kamera

kāmertōn *m* 1. *glazb.* ustaljena visina tona, komorni ton 2. elastična čelična naprava u obliku vilice koja pri udaru daje uvijek zvuk jedne visine (prema veličini i obliku kamertona)

✦ *njem.* Kammerton ← Kamm: zubac (za viljušku), češalj + Ton: ton, zvuk

Kāmerūn *m geogr.* država u Z Africi s izlazom na Atlantski ocean, 465.458 km², 11.900.000 stan., glavni grad Yaoundé // **Kāmerūnac** *m* (**Kāmerūnka** *ž*) (G -nca, N *mn* Kāmerūnci, G Kāmerūnācā) stanovnik ili državljanin Kameruna; **kāmerūniski prid.** koji se odnosi na Kamerun i Kamerunce

Kāmešnica *ž geogr.* planina između Sinjskog i Livanjskog polja, najviši vrh Konj (1856 m)

kāmfor *m kem.* biciklički keton C₁₀H₁₆O, aromatična i ljekovita biljna tvar prepoznatljiva mirisa, dobiva se od kamforovca (postoji i

sintetički); služi u medicini, u proizvodnji eksploziva i celuloida // **kāmforov prid.** koji pripada kamforu Δ ~o **drvo bot.** drvenasta biljka tropskih krajeva (*Cinnamomum camphora*) iz porodice lovora (*Laureaceae*), daje kamforovo ulje; kamforovac; **kāmforovac** *m* (G -ōvca, N *mn* -ōvci) kamforovo drvo

✦ *nl.* camphora: kamforovac ← *arap.* kāfūr ← *mal.* kapur

kāmforika *ž* (D L -ici) *bot.*, *v.* kafranka

kāmgārñ *m* kvalitetna i čvrsta vunena tkanina za (ob. muške zimske) kapute

✦ *njem.* Kammgarn ← Kamm: češalj + Garn: nit

kāmi *m* (G -ja) 1. titula japanskih plemića 2. opći naziv za japanska nacionalna božanstva

✦ *jap.*

kāmi *m rel.* u šintoizmu opći naziv za božanstva, prirodne sile, dobre i loše, koje se štiju zbog svoje nadmoćnosti

kāmikāza *m* (N *mn* -e) 1. *pov.* japanski pilot samoubojica koji avionom (ili torpedom) punim eksploziva napada neprijateljski brod (u 2. svjetskom ratu), *usp.* kaiten 2. *žarg.* onaj koji bespotrebno izlaže život opasnosti; koji svjesno ili nesvjesno teži samoubojstvu (ludom vožnjom u automobilu, na skijama i sl.)

✦ *jap.* ≈ kami: bog + kaze: vjetar

kāmila *ž* (G *mn* kāmīlā) *zool. ekspr.*, *v.* déva // **kāmīlica** *ž dem.* i *hip.* od kamila; **kāmīlji prid.** koji pripada kamili

✦ *lat.* camelus ← *grč.* kāmēlos ≈ *hebr.* gā-mal: deva

kāmīlāvka *ž* (D L -vci, G *mn* -āl-i) 1. *crkv.* valjka kasta kapa pravoslavnih svećenika, kaluđera i patrijarha 2. dio narodne nošnje u Armeniji i Iranu

✦ *ngrč.* kamēlaúke

kāmīlicja *ž bot.* jednogodišnja ljekovita biljka (*Matricaria chamomilla*) iz porodice glavočika *Compositae*, karakterističnog mirisa, sitnih bijelih cvjetova, koristi se u medicini [čaj od ~e]; kamomila, prstenak, titrica, vonjavka Δ **rimska** ~a ljekovita biljka (*Anthemis nobilis*) iz porodice glavočika (*Compositae*); roman // **kāmīličñi prid.** koji ima svojstva kamilice; **kāmōmīla** *ž reg.*, *v.* kamilica

✦ *njem.* Kamille ← *srlat.* camomilla ← *lat.* chamaemelon ← *grč.* khamaimēlon (zbog vrste intenzivnog mirisa) ≈ khamaf: na zemlji + mēlon: jabuka

Kamilo m. os. ime, *rij.*; isto: **Kādmilo**; **Kāmila** ž. os. ime; isto: **Kādmila**

✧ *tal.* Camillo ← *lat.* camillus (u starom Rimu): mladić iz plemićke obitelji, dvorski, koji je visokoga roda; *camilla*: božja službenica

kāmīn m (G *kāmīna*) **1.** kućno ložište koje grije prostoriiju otvorenom vatrom s jedne strane; dim se odvodi dimnjakom; **komin** **2.** zidana peć na drva (ili prilagođena na drugo gorivo) // **kōmīn** m (G *kōmīna*) *reg.*, v. *kamin* (1)

✧ *njem.* Kamin = *tal.* camino ← *lat.* caminus ← *grč.* kāmīnos: peć

kāmīna ž laganija vunena tkanina, izrađena od fine češljane vunene prede

✧ *tal.* camina

kamiōn m (G *kamiōna*) **1.** teretni automobil; teretnjak **2.** *meton.* količina tereta koja stane na kamion [~ robe] // **kamiōnčić** m *dem.* od kamion; **kamiōndžija** m (N *mn -e*) *pejor.* vozač kamiona; **kamiōnēt** m (G *kamionēta*) manji kamion; **kamiōnškī** *prid.* koji se odnosi na kamion [~a prikolica]

✧ *fr.* camion = *camionnette*

kamiš m cijev kroz koju se uvlači dim iz lule; duži čibuk // **kamišār** m onaj koji se skriva po špiljama, onaj koji živi takvim oblikom hajdučkog života ili se oдаje posebnim oblicima lokalnog ratovanja ili pljačke

✧ *tur.* kami

kamižōl m (G *kamižōla*) *reg.* haljetak, pršnjak, zobunčić, koret; *kamižol*

✧ *fr.* camisole ← *lat.* camisia: košulja

kāmkorder m *tehn.* videokamera

✧ *engl.* camcorder ← **cam**(era) + (re)**corder**

kāmīnica ž *bot.* mala zeljasta biljka primorskih krajeva svijetloružičastih cvjetova (*Aethionema saxatile*) iz porodice kupusnjača (*Brassicaceae*)

✧ v. *kam*

Kāmnīškē Alpe ž *mn geogr.* planinska skupina u SZ Sloveniji, najviši vrh Grintavec (2558); Savinjske Alpe

kāmo *pril.* i *vezn.* **1.** upotrebljava se za mjesto kao cilj kretanja izriče potpunu neodređenost [~ ideš?] **2.** *reg. razg.* za izricanje da čega nema, u pitanju koje ne traži odgovor [~ mi pare za raskoš gdje (mi) je, (gdje su mi), otkud mi i sl. novac]

✧ *prasl.* i *stsl.* kamo (*strus.* kamo, *češ.* kam)

kāmo gōd (način pisanja uz: kamogod) *pril.*, u bilo koje mjesto; bilo kamo, bilo kuda, sve-

jedno kamo; izriče dopusnost i najveću mjeru neodređenosti [*dode mi da pobjegnem ~; otidi ~*]

kāmoli *vezn.* gradacijski (poredbeni) za isticanje i pojačavanje onoga što je prethodno rečeno, dolazi na prvo mjesto zavisnog dijela rečenice, najčešće u vezi s *vezn. a*; *kamoli* ne, *nekmoli*, a *nekmoli* [*Godine zasjene uspomena, a ~ neće krik iz mladosti*]

✧ v. *kamo* + v. *li*

kāmōmila, v. *kamilica*

kāmōra ž, v. *camorra*

kamotōčac m (G -čca, N *mn -čci*, G *kamotōčać*) *zool.* morski školjkaš (*Pholas dactylus*)

✧ v. *kam'*, *kamen* + v. *tokariti*, *točiti*

Kāmōv, v. *Polić Kamov* // **kāmōvski** *pril.* kao *Kamov*, poput onoga što proizlazi iz književnih i društvenih vizija *Janka Polića Kamova*

kāmp m (N *mn kāmпови*) **1.** logor, tabor [*vojni* ~] **2.** uređeno mjesto s potrebnim instalacijama i higijenskim uvjetima za boravak većeg broja ljudi pod šatorima, u prikolicama vozila itd. [*turistički* ~]; *kāmping* Δ ~-**prikolica** *razg.* priključno vozilo s prostorom za spavanje, pripremanje jela i sl., služi za kampioniranje ili za duži boravak; *kāmpēr* // **kāmpēr** m **1.** onaj koji boravi u kampu, koji *kāmpira*; *kāmpist* **2.** *kāmp-prikolica*; **kāmpērīca** ž, v. *kāmpēr*; **kāmpērīčin** *prid.* koji pripada *kāmpērīci*; **kāmpērōv** *prid.* koji pripada *kāmpērū*; **kāmpērskī** *prid.* koji se odnosi na *kāmp* i *kāmpere*; **kāmping** (*engl.* *camping*) m (N *mn -nzi*), v. *kāmp*; **kāmpīrati** (Ø) *nesvrš.* <*pres.* *kāmpīrām*, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) *boraviti* u kampu [*dugo* ~; *kratko* ~]; **kāmpist** m, v. *kāmpēr*; **kāmpistīca** ž, v. *kāmpērīca*

✧ *njem.* *Kamp*, *engl.* *camp* ← *lat.* *campus*: polje, ravan

kāmpāna ž *reg.* **1.** zvono **2.** zvono kao kroy, ono što se širi zvonasto, kao zvono [*hlače* ~ tradicionalni kroy hlača pomoraca] // **kāmpānati** *nesvrš.* <*pres.* -ām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) *reg.* **1.** zvoniti **2.** jednolično zvoniti udaranjem klatna po jednoj strani zvona; **kāmpānil** (**kāmpānel**) m *reg.* *zvonik* [~ Sv. *Duje*]

✧ *tal.* *campana*: zvono = *campanile*: zvonik

kampanilizam m (G -zma) *pejor.* ljubav prema svom gradu ili svom kraju; uski lokalni patriotizam (doslovno, dokle se vidi svoj kampanil = zvonik) // **kampanilist** m *pristaša*

kampanilizma; **kampanilistički** *prid.* koji se odnosi na kampanilizam i kampaniliste

✧ *tal.* campanilismo ≈ campanile: zvonik (po hvaljenju seljaka da je zvonik u njihovuu selu viši od onoga u susjednome)

kampanologija ž disciplina koja se bavi proučavanjem lijevanja, uporabe i povijesti zvona

✧ *tal.* campana: zvono + -LOGIJA

kampánja ž (G *mn* kampánjā) **1.** povremen intenzivan rad vezan uz neki rok radi ostvarenja kakvog važnog cilja [*predizborna* ~; *sjetvena* ~] **2.** organizirana akcija protiv neke pojave, osobe ili grupe [~ *protiv alkoholizma*] **3. vojn.** intenzivan, globalno usmjeren ratni pohod [*zimski* ~; *ruski* ~ pohod na Rusiju] // **kampánjac** *m* (G -njca, N *mn* -njci, G *kampánjaca*) *žarg.* onaj koji uči ili radi što kampanjski, u posljednji trenutak; **kampánjčev** *prid.* koji pripada kampanjcu; **kampánjka** ž (G *mn* -ā/-ī), *v.* kampanjac; **kampánjski** *prid.* koji se odnosi na kampanju i kampanjce; **kampanjski** *pril.* u znaku kampanje, onako kao kampanja; povremeno [*učiti* ~]

✧ *fr.* campagne: bitka, vojni manevar ← *tal.* campagna: polje, selo ← *lat.* campania: ravnic

kampánja ž *reg.* područje polja izvan sela ili mjesta, polje, priroda [*ima kućicu u* ~i]

✧ *tal.* campagna

kampéševina ž *bot.*, *v.* hematoksilon

kāmping, *v.* kamp

kāmpjūn *m* (G *kāmpjūna*) *reg.* prepređenjak, prefriganac, šeret, onaj koji je svoji para vriedan, »dokazano nepouzdana osoba« (ob. u sitnijim svakodnevnim situacijama kao što su obećanja, obavljanje preuzetih obaveza i sl.)

✧ *tal.* campione: uzor, muštra

kāmpōng *m* (N *mn* -nzi) seosko naselje u Indoneziji

✧ *mal.*

Kāmpor *m* **1.** naselje na otoku Rabu, 1178 stan. **2. pov.** talijanski koncentracijski logor 1942–1943. // **kāmporski** *prid.* koji se odnosi na Kampor

kāmpōs *m* (u zn. jednine) *geogr.* stepla s niskim raslinjem u suptropskom pojasu J. Amerike

✧ *šp.* campos

Kāmpučija *žgeogr.*, *v.* Kambodža // **Kāmpučijac** *m* (**Kāmpučijka** ž) (G -jca, N *mn* Kāmpučijci) stanovnik Kāmpučije; **kāmpučijski** *prid.* koji

se odnosi na Kāmpučiju, *usp.* kambodžanski Δ ~ **jezik**, *v.* kmerski Δ

kāmpus *m* američki tip sveučilišta gdje se sve zgrade, rekreacijski objekti i dr. nalaze okupljeni na jednom mjestu

✧ *amer.engl.* campus: zemljište na kojem su ob. smještene zgrade koledža, sveučilišta ili škole (prvotno u Princetonu, u New Jerseyu)

kāmsin *m*, *v.* hamsin (2)

kāmūflet *m* (G *kāmūfléta*) *vojn.* pojava pri eksploziji granate ili mine da se zemlja rastrese, a da se ne stvori lijevak u tlu

✧ *fr.* camouflet

kāmūflirati (se) (čime) *dv.* (prez. *kāmūflirām* (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* *kāmūflirām*, *gl. im.* -ānje) **1. vojn.** prikriti/prikrivati (se) ili maskirati ljude i oružje **2. pren.** prikriti prerusiti/prerusavati prave namjere, ideje i sl. da bi se koga dovelo u zabludu // **kāmūflāža** ž **1. vojn.** prikrivanje i maskiranje ljudi, položaja, oružja itd., s namjerom da ih neprijatelj ne uoči **2. pren.** prikrivanje pravih namjera pomoću lažnog prikazivanja činjenica i sl.; **kāmūflāžni** *prid.* koji služi za kamuflažu, koji djeluje tako da kamuflira [~a *odjeća*; ~e *boje*]

✧ *fr.* camoufler

kān *m* (N *mn* kānovi) *pov.* vladarski naslov u Tataru, Avaru, Mongolu i Turaku; kagan // **kānāt** *1. m* (G *kānta*, N *mn* *kānti*) *pov.* upravna jedinica kojoj je na čelu kan

✧ *mong.* kang: vladar

kāna ž japansko slogovno pismo sastoji se od 73 znaka i postoji u dva oblika (hiragana i katakana)

✧ *jap.*

kāna ž (G *mn* kānā) **1. bot.** biljni rod (*Canna*) iz porodice *Cannaceae*, s oko 50 tropskih vrsta; pojedine vrste imaju gomoljaste škrobnate dijelove i služe za hranu **2. grm** tropskih krajeva (*Lawsonia inermis*) iz porodice vrbica, usitnjeno suho lišće služi za kaniranje; hena, kena, kna // **kanirati** (što, se) *nesvrš.* (prez. *kānirām* (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *prid. trp.* *kānirām*, *gl. im.* -ānje) bojiti (se) u crveno (ob. kosu) kanom

✧ *tur.* kına

Kāna (**Galilejskā**) ž *pov.* drevni grad u Galileji gdje je prema evanđelju Isus na svadbi pre-tvorio vodu u vino; danas Kafr Kana

Kānaan *m bibl.* obećana zemlja, zemlja koju je prema *Starom zavjetu* Bog obećao Abrahamu

i Mojsiju; područje od rijeke Jordana do Sredozemnog mora koju su, po izlasku iz egiptskog sužanjstva, zaposjeli Izraelci u 12. st. pr. Kr. (zemlja Kanaana, sina Hamova koga je prokleo Noa), *usp.* Palestina // **Kanáanac** *m* (**Kānaānka** ž) (G -nca, N *mn* Kanāanci) stanovnik Kanaana; **kanáanskī** *prid.* koji se odnosi na Kanaan i Kanaance

✧ *hebr.* kēnā'an: nizina

kanabinoidi *m mn* (N kanabinoid, G kanabinoida) *kem.* skupina fenolskih spojeva koji se nalaze u kanabisu

✧ *v.* kanabis + -ID

kanabis *m bot.* indijska konoplja; marihuana, *usp.* konoplja Δ

✧ *grč.* kánnabis: konoplja

kānada (**kannada**) *m lingv.* dravidski jezik, govori se u Karnataci u južnoj Indiji

Kanada ž *geogr.* država na S Sjeverne Amerike s izlazom na Atlantski i Tihi ocean, 9.558.160 km², 29.123.194 stan., glavni grad Ottawa // **kānadskī** *prid.* koji se odnosi na Kanadu i Kanadane; kanadanski Δ ~ **balzam** smola jele; služi u optičkoj i laboratorijskoj tehnici; **Kanadski** (**Laurencijski**) **štit** *geol.* prekambrijska kristalična masa u S dijelu Sjevernoameričkog kopna; građen uglavnom od metamorfnih stijena; **Kanādanin** *m* (**Kanāđānka** ž) (N *mn* Kanādani) stanovnik ili državljani Kanade; **kanāđanskī** *prid.*, *v.* kanadski

kanáder *m razg.* hidroavion specijaliziran za gašenje šumskih požara

✧ *engl.* Canadair: tvorničko ime proizvoda®
← prema Canad Air i tvrtki koja proizvodi takve avione

kānafas *m, v.* kanvas

kānāl *m* (G kanála) **1. a.** duguljast pojas mora između dva kopna, između otoka i kopna [**Zadarski** ~] **b.** (Kanal), *usp.* La Manche **2.** prokop za navodnjavanje ili otjecanje [**melioracijski** ~] **3. a.** put kojim se prenosi roba, informacija itd. [**diplomatski** ~; **krijumčarski** ~]; veza, tok **b. tehn.** uski, frekvencijski pojas u kojem se obrađuju ili prenose informacije [**radijski** ~; **televizijski** ~]; komunikacijski kanal Δ **govorni** ~ *fon.* kanal zračne struje između grkljana (glotide) i izlaska iz usne i nosne šupljine gdje se artikuliraju glasovi; **umjetni** ~ vođeni tok koji spaja dva mora ili rijeke, a služi za plovidbu, natapanje, melioraciju i u hidroenergetske

svrhe; **zvučni** (**audio**) ~ *tehn.* u elektroakustičkim uređajima, kanal za posebno obradivanje složene informacije (glasova, pratećih zvukova itd.) // **kanālica** ž zaobljeni crijev, karakterističan za mediteransku arhitekturu; **kanālic** *m dem.* od kanal; **kanalizācija** ž mreža odvodnih cijevnih kanala za otpadnu vodu i druge tekućine [*provesti* ~u; *uvesti* ~u]; **kanalizācijskī** *prid.* koji se odnosi na kanalizaciju [-a mreža]; **kanalizirati** (što) *dv.* (*prez.* kanalizirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kanalizirām, *gl. im.* -anje) usmjeriti/usmjeravati, dati/davati smjer čemu (nastojanjima, radu, energiji itd.); **kānālskī** *prid.* koji se odnosi na kanale, koji živi u kanalima [~ otvor; ~ štakor]

♦ *top.* (često u *hidronim.* uglavnom za umjetne kanale za navodnjavanje po Slavoniji i Baranji, što su recentna imena, ili za manje potoke u priobalju što su u pravilu starija imena): **Kanājlica**, **Kānāl**, **Kanālic**, **Kōlān** (Senj, Pag), **Kōnāl** (Cres), *v.* i Konavle; (naselja): **Kolān** (**Kōlān**) (Pag, 525 stan.)

✧ *njem.* Kanal *tal.* canale ← *lat.* canalis: cijev, žlijeb

kānāp *m* (G kanāpa) *reg.* tanak konop; kanaf, kanafa, špaga, špag, konopčić // **kanāpčić** *m dem.* od kanap (u zn. tanak ili kratak)

✧ *tur.* kınap ← *arap.* qinnāb = *lat.* cannapis, cannabis: konoplja

kanāpē (**kanapē**) *m* (G kanapēa) **1.** širok tapecirani naslonjač za više osoba, upotrebljava se i kao ležaj; sofa, divan **2.** sendvič na tankim ploškama kruha kojima je odstranjena kora

✧ *fr.* canapé: (*dosl.*) pokrov (na kriški kruha), mreža (prvotno za krevet, protiv komaraca) ← *lat.* conopeum ← *grč.* kōnōpion = kōnōps: komarac

kanarinac *m* (G -nca, N *mn* -nci, G kanārīnācā) **1. zool.** ptica pjeвица (*Serinus canaria*) ob. žute boje, porijeklom s Kanarskih otoka **2. pren. razg.** izrazito plavokos čovjek // **kanārīnka** ž (G *mn* -ā-i), *v.* kanarinac
✧ *fr.* canari: pjeвица s Kanarskih otoka ← *šp.* canario

Kanārskī òtoci *m mn geogr.* španjolska skupina otočića u Atlantskom oceanu Z od afričkog kopna, 7495 km², 1.138.801 stan.; glavni grad Las Palmas Kanari // **Kanārac** *m* (**Kānārka** ž) (G -rca, N *mn* Kanārci, G Kānārācā) stanovnik Kanarskih otoka

kanàsta ž (G mn kanàstā) raširena društvena kartaška igra, igraju 2, 3 ili 4 igrača ili dvije grupe igrača

✧ šp. canasta, canastro: (*dosl.*) košara ≈ grč.

kánastron: v. kanistar

kānat m (G kánta, N mn kánti) *glazb. reg.* melos [*istarski* ~]

✧ tal. canto

kānāt² m (G kanáta) *reg.* 1. krilo vrata ili prozora 2. pregrada, pretinac 3. strana kola, lesa, ljesica 4. rešetkasto pletena košara, koš

✧ tur. kanad

kānava ž *bot.*, v. konoplja (1)

✧ mlet. cànevo, tal. canapa, v. kanabis

Kanavélović, Petar (1637–1719), hrv. književnik, pisao ljubavne, satirične i prigodne pjesme (pobožna drama *Muka Isukrstova*, ep *Sv. Ivan, biskup trogirski*)

kāncel (kancēl) m 1. *kršć. pov.* a. u ranokršćanskim bazilikama, uzdignuto mjesto u kojem je smješten oltar b. u kasnom srednjem i novom vijeku, prostor svetišta 2. *admin.* u velikim ustanovama, odjel gdje se primaju, otpremaju i prepisuju spisi, gdje je arhiv, urudžbeni zapisnik itd.

✧ njem. Kanzel ← lat. cancelli: rešetke

kāncelār m (G kancelára) 1. *pov.* u antičkom Rimu, niži sudski činovnik 2. *pov.* a. u srednjem vijeku, upravni dostojanstvenik koji sastavlja, piše, izdaje, ovjerava i čuva isprave b. bilježnik (notar) u nekim gradovima (Korčula, Hvar, Dubrovnik) 3. *pov. kat.* skupov čuvar dokumenata i njegov tajnik, glavni biskupov predstavnik i njegov administrator 4. *pol.* upravno-političke funkcije u nekim zemljama (premijer u Njemačkoj, tajnik Vijeća kantona u Švicarskoj, u V. Britaniji predsjednik Doma Lordova i šef sudstva i sl.) // **kāncelārev** (kancelárov) *prid.* koji pripada kancelaru; **kāncelārski** *prid.* koji se odnosi na kancelara

✧ pr. (prema zanimanju): **Kāncelār** (Istra), **Kāncelāric** (Zadar) ✧ *top.*: **Kāncelarija** (zaselak u Istri)

✧ lat. cancellarius ≈ cancelli: rešetke

kāncelārija ž ured, pisarnica Δ *dvorska* ~ *pov.* organ vlasti u Habsburškoj Monarhiji // **kāncelārijski** *prid.* koji se odnosi na kancelariju; uredski [~i pribor] Δ ~i *namještaj*, ~o *pokućstvo* a. pokućstvo kojim se namještaju kancelarije; uredsko pokućstvo b. općenito, tipizirano, glomazno pokućstvo

bez ljepote, prisnosti i obilježja onoga kome pripada; ~i **štakor** *razg.* onaj koji je stalno zadubljen u spise, čitav radni vijek provodi u kancelariji, uredu; okorjeli činovnik; ~o **pismo** posebna vrsta nekog pisma koja se razvila u praksi raznih kancelarija (kraljevskih, papinskih i sl.); **kāncelārština** ž *pejor.* ukupnost loših svojstava rada i djelovanja kancelarije i njenih propisa

✧ v. kancelar

kāncelīr m (G kancelīra) *pov. zast.* pisar, bilježnik, tajnik // **kāncelīst** m *pov. zast.* pisar; niži činovnik; **kāncelīstički** *prid.* koji se odnosi na kancelistu; **kāncelīstica** ž, v. kancelist

✧ pr. (prema zanimanju): **Kāncelīr** (Rovinj, Zadar)

✧ njem. Kanzleischreiber, Kanzlist

kāncer m *pat.*, v. karcinom // **kāncerōz** *an prid.* (odr. -znī) *pat.* koji je zahvaćen rakom [~ne stanice; ~no tkivo]; **kāncerōzno** *pril.* takvo da izaziva rak, *opr.* antikancerozno; **kāncerōznōst** ž (G -osti, I -osti/ošču) osobina onoga koji je kancerozan, svojstvo onoga što je kancerozno

✧ lat. cancer

kāncerofōbija ž *psih.* nenormalni strah od bolesti raka (karcinoma); karcinofobija

✧ v. kancer + -FOBIIJA

kāncerogēn *prid.* (odr. -ī) koji može djelovati ili djeluje na pojavljivanje raka Δ ~e **tvari** tvari koje pod odgovarajućim okolnostima mogu izazvati zloćudnu preobrazbu stanice (npr. kataran, rendgensko zračenje, azoboje itd.)

✧ v. kancer + -GEN

kāncerolōgija ž *med.* znanost o malignim tumorima // **kāncerōlog** m (N mn -ozī) liječnik specijalist kancerologije; **kāncerolōgijski** *prid.* koji se odnosi na kancerologiju; **kāncerolōški** *prid.* koji se odnosi na kancerologe i kancerologiju

✧ v. kancer + -LOGIJA

kāncóna ž 1. *knjiž. pov.* pjesnički oblik srednjovjekovne trubadurske poezije u Provansu 2. *glazb.* jednoglasna ili višeglasna svjetovna pjesma, od 18. st., pretežno narodna skladba 3. *glazb.* pjesma u kojoj se ističe melodija i glas pjevača, posebno u Italiji // **kāncōneta** (kanconèta) ž *glazb.* 1. v. canzonetta 2. *reg.* lagana pjesma, vesela pjesmica, popijevka, šlager; **kanconijēr** m (G kanconijéra) *knjiž.* 1. *pov.* zbirka starih trubadurskih pjesama

2. zbirka pjesama na jednu temu ili zbirka narodnih pjesama; pjesmarica

✧ *tal.* canzona

kānda *vezn. jez. knjiž. razg.* kao da [*a on ~ ne zna o čemu se radi*]

Kāndahar *m* grad i upravno središte istoimene pokrajine u J Afganistanu, 203.200 stan.; u 18. st. bio glavni grad

kāndela *ž* (G *mn* kändelā) 1. *reg.* svijeća, lojanica, voštanica 2. *fiz.* jedinica svjetlosne jakosti (simbol cd), izvedena jedinica SI

✧ *lat.* candela

kandelābar (kandelāber) *m* (G -bra, N *mn* -bri, G kandelābārā) 1. visok stup sa svjetiljkom u uličnoj rasvjeti 2. stojeća ugrađena ili pomoćna ukrasna svjetiljka u većim dvoranama ili na stubištima unutar kuća

✧ *njem.* Kandelaber ← *lat.* candelabrum = candela: svijeća

kandēlir *m* (G kandelīra) *reg.* svijećnjak; čirak

✧ *tal.* candeliere

Kandēlōra *ž* *kat.* blagdan Očišćenja Blažene Djevice Marije, koji se slavi 2. veljače; Svijećnica

✧ *tal.* candella: svijeća

kandīda (kāndīda) *ž* *biol.* gljivica (*Candida albicans*) iz roda *Candida*; živi kao saprofit na koži, sluznicama usta, vagine i probavnog sustava, gdje uzrokuje upale

✧ *nlat.* candida = *lat.* candidus: bijel

kandīdāt *m* (G kandidāta) 1. onaj koji se natječe ili se predlaže da bude izabran na položaj ili na funkciju 2. onaj koji polaže neki ispit, kojem se provjerava znanje, vještina i sl. // **kandīdācija** *ž* isticanje candidature, kandidiranje; **kandīdācijskī** *prid.* koji se odnosi na na kandidaturu i kandidate [-a komisija]; **kandīdātica** *ž* 1. *konstr. neob.*, v. kandidatkinja 2. pripravnica u ženskim katoličkim redovima; **kandīdātičin** *prid.* koji pripada kandidatici; **kandīdātkinja** *ž*, v. kandidat; **kandīdātskī** *prid.* koji se odnosi na kandidate; **kandīdātski** *pril.* kao kandidati, na način kandidata; **kandīdātūrja** *ž* ukupnost formalno izvršenih radnja koje su potrebne da se tko pojavi kao kandidat [*izborna ~a; predsjednička ~a; podržati (čiju) ~u*]; **kandīdīrati** *dv.* (prez. kandidīrām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kandidīrān, *gl. im.* -ānje) (koga) predložiti/predlagati kao kandidata

✧ *njem.* Kandidat ← *lat.* candidatus, obućen

u bijelo, natjecatelj za državnu službu (jer su takvi nosili bijele toge) = candidus: bijel

kandīdijāza *ž* *pat.* oboljenje uzrokovano gljivicom *Candida albicans*; soor, monilijaza

✧ *nlat.* candida (albicans): v. kandida + -IJAZA

Kāndija *ž* *pov. arh.*, v. Kreta // **kāndījskī** *prid.* koji se odnosi na Kandiju Δ ~ **rat** *pov.* osmansko-mletački rat oko Krete (1645–1669) kojim je Osmansko Carstvo osiguralo veći dio Krete, ali se mletački posjed povećao u Dalmaciji; opjevao ga A. Kačić-Miošić

✧ *pr.* (etni): **Kāndija** (Trogir), **Kandijāš** (Primorje, sred. Dalmacija)

kāndilo *sr rel.* (viseća) posudica različitih oblika, često bogato ukrašena, u kojoj gori žižak u ulju pred svetim slikama ili svetohraništem; uljanica

✧ *grč.* kándēlos ← *lat.* candela

Kandīnski (izg. Kandīnskī), **Vasilij** (1866–1944), ruski slikar i grafičar, jedan od začetnika čistog apstraktnog slikarstva, radio uglavnom u Njemačkoj i Francuskoj, osnivač pokreta *Der Blaue Reiter* (*O duhovnom u umjetnosti*), *usp.* Blaue Reiter

kāndīs *m* rafinirani šećer u velikim kristalima ili komadima visoke čvrstoće, žute boje; kandlcuker // **kandīrati** (što) *dv.* (prez. kandidām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kandidān, *gl. im.* -ānje) (u)šećeriti voće; **kāndīt** *m* (G kandida) 1. ušećereno voće 2. voćni bombon

✧ *njem.* Kandis (Kanditen, Kandelzucker) ← *tal.* (zucchero) candito: kandirani šećer ← *arap.* (sukkar) qandi: kandirani šećer

kāndlcuker *m*, v. kandis

kāndža *ž* (G *mn* -ī/-ā) jak, povinut nokat na prstima četveronožnih životinja i ptica; pandža

✧ *tur.* kanca

kāndžija *ž* (G *mn* kändžijā) *reg.* korbač potreban pri vođenju konjske zaprege, bič // **kāndžijati** *nesvrš.* (prez. -ām, *pril. sad.* -ajūci, *prid. rad.* kändžijao, *gl. im.* -ānje) udarati kändžijom

✧ *pr.* (nadimačko): **Kāndžija** (Trogir)

✧ *tur.* kamçı

Kāndžur *m* sveti spis lamaizma (iz 1087) u 108 svezaka; slična je zbirka *Tandžur* (nastala oko 1030)

kaněfore *ž* *mn* (N kaněfora) *pov.* atičke djevice koje su u starogrčkim kultnim svečanostima nosile na glavi košarice sa žrtvenim darovi-

ma; u arhitekturi poslužile kao model za karijatide

✧ *grč.* kanēphóros ≈ káneon: košara + -FORE

kanèla ž, v. kanila

kànela ž (G mn kànēlā) *bot. reg.* v. cimet

✧ *tal.* ← *srlat.* canella: cimet (žljebić) ← canna: žlijeb, zbog žljebastog oblika sasušene kore cimeta

kanelíra ž **1.** *pov.* uzdužna plitka užljebina na stupu antičkih građevina **2.** žljebast ukras // **kanelíрати** (što) *dv.* (prez. kanēlírām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje) (iz-)dupsti paralelne žljebove; (i)žljebiti, (iz)brazditi

✧ *njem.* Kannelüre ← *fr.* cannelure ≈ *lat.* canna: žlijeb, cijev

kanelóni m mn (N kanēlōn, G kanelóna) *kulin.* cjevasta do 8 cm duga tjestenina, priprema se nadjevena i zapečena u pećnici

✧ *tal.* cannelloni

K'ang-hsi (izg. Kāng ks'ì) (1654–1722), drugi kineski car iz dinastije Ching; Kineskom carstvu pridodao dijelove Mongolije i Sibira te proširio kontrolu nad Tibetom; otvorio sve četiri kineske luke za europsku trgovinu, poticao obrazovanje o europskoj kulturi; zaposlio mnogo jezuitskih, dominikanskih i franjevačkih misionara u Kini; 1692. dozvolio službeno širenje katolicizma

Kang You wei (izg. Kāng Jù wèi) (1858–1927), kineski učitelj i vođa reformatorskog pokreta 1898. te ključna figura u intelektualnom razvoju moderne Kine; propagirao konfucijanizam, umjesto nasilnih metoda revolucije zalagao se za znanost, tehnologiju i industriju

kanibal m, v. ljudožder // **kanibalizam** m (G -zma) **1.** ljudožderstvo, antropofagija: **a.** kušanje ljudskog mesa iz ritualnih razloga u nekih plemena **b.** jedenje ljudskog mesa od gladi **2.** *pren.* međusobno uništavanje ljudi, nečovječnost u životnoj borbi ili želji za vlašću i koristi **3.** *zool.* pojava u životinja da jedu jedinke vlastite vrste; **kānibalskī** *prid.* koji se odnosi na kanibale i kanibalizam, *usp.* ljudožderski

✧ *njem.* Kannibal ← *tal.* canibale ← *šp.* canibal, caribal: pripadnik plemena Karaibi, zbog vjerovanja da su jeli ljudsko meso zarobljenih neprijatelja

kanídi m mn (N kànīd, G kanída) *zool.* psi, razred u sistematici životinja

✧ *lat.* canis: pas

kanila ž (G mn kanilā) *tehn. med.* cjevčica od metala, gume, plastike, služi za umjetno hranjenje i davanje lijekova bolesnicima, za punkcije, mjerenje tlaka i sl.; šuplja igla, kateter, troakar, braunila, kantula, kanela

✧ *fr.* canule

kānistar (kanístar) m (G -tra, N mn -tri) veća limena ili plastična posuda s uškom za prenošenje tekućina (vode, benzina i sl.)

✧ *lat.* canistrum ← *grč.* kánistrōn: košara od vrbova pruća

Kāniškā Iva ž naselje u Moslavini, 519 stan.

// **Kāniščānin** m (**Kāniščānka** ž) (N mn Kāniščāni) stanovnik Kaniške Ive; **kāniškī** *prid.* koji se odnosi na Kanišku Ivu i Kaniščane

✧ v. Kaniža

kāniti (što) *nesvrš.* (prez. kānim, pril. sad. -neči, gl. im. -njēnje) namjeravati što učiniti, imati nakanu

✧ *prasl.* *kaniri (*slav.* kaniti, *stčeš.* kaniti sē) ≈ v. konac², po-čēti (*prasl.* *kon-/čen-/kan-)

Kāniža ž **1.** naselje (u blizini Slavanskog Broda), 779 stan. **2.** mjesto kod Ivanca, 319 stan. Δ ~ **Gospićka** mjesto kraj Gospića, 581 stan. // **kāniškī** *prid.* koji se odnosi na Kanižu i Kanižane; **Kānižānin** m (**Kānižānka** ž) (N mn Kānižāni) stanovnik Kaniže

✧ *pr.* (etnici): **Kāniškī** (390, Varaždin), **Kāniža** (I Slavonija), **Kānižai** (Baranja), **Kānižaj** (560, Zagreb, Međimurje, Zagorje, Z Slavonija), **Kānižānec** (Koprivnica, Prigorje), **Kānižić** (Varaždin), **Kānižlić**

✧ v. knez

Kānižlić, Antun (1699–1777), hrv. književnik, visoko obrazovani isusovački propovjednik (povjesničarsko djelo o crkvenom raskolu *Kamen pravi smutnje velike*); epigon baroka, zakašnjeli sljedbenik I. Đurđevića, »takmac dubrovačkih pjesnika« (spjev *Sveta Rožalija panormitanska Divica*)

kānkān (kankān) m (G kankána) *glazb.* društveni ples jaka tempa, često izazovnih i frivolnih pokreta, od 1830. u Parizu i širi se Europom

✧ *fr.* cancan: (*dosl.*) u dječjem tepanju označava patku ≈ canard: patka

kankròd m (G kankròida) *pat.* **1.** tvorba slična raku **2.** rak kože, ob. dobroćudan, ponajviše na licu i usnama starijih ljudi

✧ *lat.* cancer: rak + -OID

kâno *pril.* i *vezn.* *arh.* *knjiš.* kao

✧ *v.* kao + *v.* no

Kâno *m* *lik. pov.* japanska slikarska obitelj koja je dala šest generacija istaknutih slikara (15–17. st.); po njima ime slikarske škole (17. st.) koja povezuje tradiciju japanskoga i kineskoga budističkog slikarstva; epigoni te škole bili su u 18. i 19. st. nositelji slikarstva na dvorovima japanskih šoguna

✧ *jap.*

kanòà *ž.* *v.* kanu

kanòčâl *m* ⟨G kanočâla⟩ *reg. pom.* durbin

✧ *tal.*

kanòča *ž* ⟨G *mn* kanòčâ⟩ *zool.* svijetli morski rak (*Squilla mantis*) iz porodice vabića (*Squillidae*)

✧ *mlet.* canocia

kânon *m* ⟨G kanoáa⟩ **1.** strogo pravilo učenja ili stvaralačkog rada, ono što se po tradiciji i običajima smatra bitnim, obveznim; norma, princip [*prema* ~ima] **2.** *crkv.* pravilo koje je propisala najviša crkvena vlast; crkveni zakon **3.** *kršć.* **a.** *teol., usp.* kanonske knjige, *v.* kânonški **Δ** **b.** glavni nepromjenjivi dio mise **c.** popis katoličkih svetaca **d.** *pravosl.* crkveni obred i pjesma u čast blagdana ili sveca **4.** *glazb.* **a.** naprava za mjerenje matematičkih zakona titranja žice; monokord **b.** u bizantskoj liturgiji, jedan od glavnih oblika himnodije (sastojao se ob. od 9 oda) **c.** u višeglasnoj muzici, najdosljedniji oblik imitiranja osnovne dionice **5.** *zast. tisk.* veličina pisma od 3 cicera (36 tipografskih točaka) // **kanònist** *m* *kršć.* **1.** poznavalac crkvenih kanona, stručnjak na području kanonskog prava **2.** (*mn*) *pov.* oni koji su u srednjem vijeku kodificirali crkveno pravo izgrađivano stoljećima; **kanonizâcija** *ž* *kat.* čin proglašenja i postupak proglašavanja neke osobe (ob. blaženika) svecem [izvršiti ~u]; **kanonizirati** (koga) *dv.* ⟨*prez.* kanonizirâm, *pril. sad.* -ajüci, *pril. pr.* -âvši, *prid. trp.* kanonizirân, *gl. im.* -ânje) **1.** *term.* proglasiti/proglašavati svecem **2.** zakonom propisati/propisivati; uzakoniti/uzakonjivati; **kânonskî** *prid.* koji se odnosi na kanon i kanone **Δ** ~e *knjige* zbirka svih biblijskih knjiga koje Crkva priznaje kao nadahnute i drži ih normom vjere; ~i *oblik lingv.* osnovni oblik u kojemu su natuknice navedene u rječniku: imenice u nominativu, glagoli u infinitivu itd.; rječnički oblik; ~o *pravo* skup normi kojima se određuju odnosi

u Katoličkoj i Pravoslavnoj crkvi; **kânonski** *pril.* onako kako određuje kanon, prema kanonima

✧ *grč.* kanón: pravilo, propis, (*dosl.*) mjeraci štap od trske ≈ kâna: trska

kanóna *ž* **1.** *vojn. zast.* top **2.** *žarg.* snažna, korpulentna privlačna ženska osoba // **kanónâda** *ž* **1.** *vojn.* učestala ili ustrajna topovska paljba **2.** *razg. iron.* napad riječima, oštar verbalni napad; **kanònir** *m* ⟨G kanoníra⟩ *pov.* *vojn.* artiljerac u austrougarskoj vojsci s njemačkim službenim jezikom; posluživač topa, topnik

✧ *njem.* Kanone ← *tal.* cannone: top

kanónenfuter *m* *razg. ekspr. zast.* ljudsko meso kao hrana za topove, topovska hrana, vojnici kao žrtve ratova, oni koji su unaprijed uračunati kao žrtve

✧ *njem.* Kanonenfutter

kânonik *m* ⟨V -iče, N *mn* -ici⟩ **1.** *glazb. pov.* u antičkoj Grčkoj, glazbeni pisac koji je matematički određivao intervale **2.** *kat.* u Katoličkoj crkvi, viši svećenik dužnostima vezan uz Kaptol **3.** onaj koji u crkvi živi prema raspoređenim dužnostima [*katedralni* ~; *redovnički* ~] // **kânonički** *prid.* koji se odnosi na kanonike; **kânonički** *pril.* kao kanonik, na način kanonika; **kanonikat** *m* ⟨G kanonikâta⟩, *v.* kanoništvo; **kânoništvo** *sr* služba, obnašanje časti kanonika [*dvadeset godina* ~a]; kanonikat

✧ *njem.* Kanoniker ← *lat.* canonicus

kânoništvo, *v.* kanonik

kânopa *ž* ⟨G *mn* kânôpâ⟩ *pov.* **1.** staroeipatska posuda u obliku ljudske ili životinjske glave u koju su spremeni organi i utroba balzamirane osobe **2.** u Etruščana, posuda za spremanje pepela pokojnika; žara, urna

✧ *srlat.* canopeum ← *lat.* canopeum, prema gradu Kanopu u Donjem Egiptu

kanòtjera *ž* *reg.* **1.** tvrd slamnati šešir; žirado, dirardi **2.** potkošulja bez rukava; majica, šotomaja

✧ *tal.* canottiera ← *fr.* canotiere

Kânsa *geogr.* **1.** savezna država u sredini SAD-a, 213.200 km², 2,36 mil. stan., glavni grad Topeka **2.** **Kansas City** grad u am. državi Missouri, 435.000 stan., važno kulturno središte s istoimenim gradom na suprotnoj obali rijeke Kansas tvori jedinstveno metropolitansko područje

kânski, *v.* Cannes

Kant (izg. Kānt), **Immanuel** (1724–1804), njemački filozof, utemeljitelj kritičkog idealizma i njemačke klasične idealističke filozofije; u središnjem dijelu izvanredno bogatog filozofskog opusa temeljito kritički preispitao oblike, mogućnosti i ograničenja ljudske spoznaje (*Kritika čistog uma*, *Kritika praktičnog uma*, *Kritika rasudne moći*, *Metafizika čudoređa*); u etici kao polazište postavio svoj kategorički imperativ: »Djeluj (ponašaj se) samo prema onoj maksimi za koju možeš htjeti da postane opći zakon.«
 △ ~-**Laplaceova teorija** (izg. ~-Laplāsova) zajedničko ime za dvije nezavisno nastale a ipak srodne teorije o nastanku Sunčeva sustava; prema Kantu planeti su nastali iz kaotične maglice međusobnim sudaranjem i spajanjem u veće mase; prema Laplaceu planeti su nastali otkidanjem od rotirajuće Sunčeve mase
 // **kantizam** *m* (G -zma) *fil.* učenje I. Kanta i njegovih sljedbenika; **kantovac** *m* (G -ōvca, V -ōvče, N *mn* -ōvci) pristaša i sljedbenik Kantove filozofije; **kāntōvka** *ž* (G *mn* -ā/-ī), *v.* kantovac; **kāntōvski prid.** koji se odnosi na Kanta i njegovu filozofsku misao

kānt (I) *m* (N *mn* kāntovi) *reg.* rub (ob. metalni, drveni) // **kānt** (II) *pril.* položeno manjom površinom na podlogu, uspravno, osovljeno (npr. u opeci kad se zida tanak, pregradni zid) [*zid (na) ~; cigla stoji (na) ~; postaviti (na) ~*]
 ◇ *njem.* Kante

kāntja *ž* (G *mn* -ā/-ī) *reg.* 1. veća limena ili plastična posuda [*~a za vodu; ~a za smeće*], *usp.* kofa, hamper, sić 2. *žarg.* stražnjica, ob. ženska, većih dimenzija [*stara ~a, žarg.* potrošena, stara žena] // **kāntica** *ž dem.* od kanta
 ◇ *njem.* Kanne

kantabile *pril.*, *v.* cantabile

kantálupa *ž bot. reg.* aromatična dinja debele hrapave kore; krastavica

◇ *fr.* cantaloup, prema Cantaluppi, papinska vila u Italiji

kāntār *m* (G kantára) 1. *a.* vaga 2. ručna sprava za mjerenje, bez utega i plitica, drži se u jednoj ruci [*staviti na ~*] 2. *zast.* jedinica za masu, različitih iznosa [*turski ~; mladi ~*] // **kāntārski prid.** koji se odnosi na kantar; **kāntārdžija** *m* (N *mn* -e) *reg. zast.* 1. onaj koji mjeri kantarom 2. onaj koji pravi kantare

◇ *pr.* (prema zanimanju): **Kāntār** (210, Knin, Lika, Banovina), **Kantárević** (Ba-

novina, Kordun, I Slavonija) ◇ *mikrotop.*: **Kantárevac** (uzvisina, Petrinja)

◇ *tur.* ← *arap.* qintār = *lat.* centenarius = centum: sto

kāntār¹ *m* (G kantára) 1. starogrčka posuda za tekućine u obliku kaleža 2. zdenac u atriju ranokršćanske bazilike za obluciju; kantaros // **kāntara** *ž* metalna posuda u kojoj se kuha na ognjištu; bronzin, kotlić; **kāntaros** *m, v.* kantar¹ (2)

◇ *lat.* cantharus ← *grč.* kántharos

kāntār² *m zool.* riba koštunjača zagasite boje (*Spondyliosoma cantharus*) iz porodice ljuskavki; kantor

◇ *lat.* cantharus ← *grč.* kántharos: kukac govnovalj

kantáride *ž mn zool.* porodica kukaca kornjaša (*Cantharidae*), izlučuju jak otrov kantaridin (npr. španjolska muha); šoštari, mekokrilci // **kantaridin** *m* (G kantaridína) otrovna, nadražajna tvar kukaca iz roda *Cantharides*

◇ *nlat.* cantharides ← *lat.* cantharis = *grč.* cantharis: popić, otrovni kukac

kantarion *m* (G kantarióna) *bot. reg.* gospina trava, *v.* gospin △

◇ *grč.* kantháron: vrčić

kāntaros, v. kantar¹

kantáta *ž glazb.* velika vokalno-instrumentalna kompozicija za soliste, ansamble i zborove uz pratnju instrumenata // **kāntati** (Ø, što) *nesvrš.* [*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje] *reg.* pjevati

◇ *tal.* cantata = cantare: pjevati

kantātor *m glazb.* pjevač i autor koji izvodi vlastite skladbe // **kantātorski prid.** koji se odnosi na kantatore

◇ *tal.* cantautore = cant(are): pjevati + *v.* autor

kāntik *m* (N *mn* -ici) 1. *pov.* pjevni dio rimske komedije 2. *kat.* lirska tekst sa zanosno izraženom zahvalnošću Bogu; hvalospjev
 ◇ *lat.* canticum

kantilácija *ž jud.* u židovskom bogoslužju, čitanje psalama povremeno praćeno pjevanim dionicama

◇ *srlat.* cantillare: pjevati = *lat.* cantus: pjesma

kantilína *ž glazb.* 1. raspevana melodijska linija, melodiozni dijelovi u opsežnijim glazbenim kompozicijama 2. *pov. a.* latinsko liturgijsko pjevanje *b.* srednjovjekovna svjetovna pjesma

◇ *tal.* cantilena

kantína *ž* 1. priručna trgovina najosnovnijih

potrepština **2.** prostor u kojem se služe jednostavna jela i pića (u tvornicama, javnim ustanovama, vojsci) // **kantīnēr** *m* (G kantīnēra) onaj koji radi/poslužuje u kantini; **kantīnērica** *ž*, v. kantiner

✧ *tal.* cantine

kāntir (**kāntijēr**) *m* (G kantíra) *reg.* **1.** poduzeće za gradnju i održavanje brodova; brodogradilište **2. grad.** dugačak četvrtast komad drva (željeza, betona) koji nosi težinu građevine ili težinu nekoga njezina dijela; greda, podupirač, bolta

✧ *tal.* cantiere

Kantōci, **Ksenija** (1909–1995), jedna od najznačajnijih hrv. modernih kiparica; radila uglavnom u drvu, oblici tematski vezani uz ljudski lik, žene iz Dalmatinske zagore

kāntōn *m* (G kantóna) *pol.* **1.** administrativno-teritorijalna jedinica u Švicarskoj, Francuskoj i Belgiji **2.** upravna jedinica u Federaciji BiH; županija // **kāntōnāljan** *prid.* (*odr.* -lni) koji ima svojstva kantona, koji se odnosi na kantone [*~no uređenje*]; **kantoníránje** *sr* **1.** (*gl. im.*), v. kantonirati **2. sport** višednevni boravak grupe ljudi u prirodi s noćenjem u zgradama koje inače služe drugoj svrsi; kantonman; **kantoníratí** *dv.* (*prez.* kantonírárm, *pril. sad.* -ajūči, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ánje) *sport* noćiti/noćivati na nepredviđenim mjestima; **kantonizācija** *ž* **1.** podjela države na kantone **2.** kantoniziranje, *usp.* kantonizirati; **kantonizírati** (*što, koga*) *dv.* (*prez.* kantonizírám, *pril. sad.* -ajūči, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ánje) dijeliti/podijeliti na kantone, provoditi/provesti kantonizaciju; **kāntonskí** *prid.* koji se odnosi na kanton

✧ *fr.* canton ← *stprov.* cantoun: ugao ulice

Kānton *m*, v. Kuangchou

kāntor *m* *zool.*, v. kantar²

kāntor *m* **1.** *pov.* srednjovjekovni službenik u crkvi, odgovoran za crkveni zbor; predmolitelj **2. a.** zborovoda i upravitelj pjevačke škole (u njemačkim Protestantskim crkvama) **b. kat.** orguljaš i zborovoda **c. jud.** hazan (predmolitelj) i pjevač-solist (u sinagogama) ♦ *pr.* (prema zanimanju): **Kāntor** (110, Osijek, I Slavonija), **Kantúra** (Zagreb, Klanjec)

✧ *lat.* cantor

kāntri *m*, v. country

kāntrida (**kāntriga**), v. katriga

kantuāl *m* (G kantuála) zbornik (crkvenih) pjesama; pjesmarica

✧ *srlat.* cantuale

kāntula *ž*, v. kanila

kāntūn *m* (G kantuína) *reg.* **1.** ugao ulice [*na ~u*] **2.** kut sobe [*u ~u*]

✧ *tal.* cantone

kāntūnāl *m* (G kantonála) *reg.* **1.** noćni ormarić **2.** niži ormar ili kredenc trokutasta tlocrta, predviđen da u sobi zauzme jedan kut

✧ *tal.* cantonale

kanū (**kanū**) *m* (G kanúa) **1. a.** čamac sjeverno-američkih Indijanaca; kanoa **b.** veći eskimski kanu **2. sport** čamac i disciplina; vesla se klečeći [*~ jednoklek* takav čamac s jednim veslačem; *~ dvoklek* s dvojicom veslača] // **kanuist** *m* onaj koji vozi kanu, onaj koji se bavi kanuistikom; kanuaš; **kanuāš** *m* (G kanuāša), v. kanuist; **kanuistica** *ž*, v. kanuist; **kanuistika** *ž* (D L -ici) *sport*, v. kajakaštvo

✧ *engl.* canoe ← *šp.* canoa ← *karip.*

kānūn *m* (G kanúna) **1.** (*mn*) *pov.* u Osmanskom Carstvu zakoni pretežito svjetovnog karaktera, *usp.* kanon **2. glazb.** arapski žičani instrument, vrsta citre Δ *~name* zbirka ili zbornik kanuna (**1**)

✧ *tur.* ← *arap.* qānūn ← *grč.*, v. kanon

kānuti, v. kap

kānavis *m* **1.** čvrsta i postojana tkanina izrađena u standardnom platnovezu ili platnu od lana, pamuka ili lanenih mješavina; kanafas **2. sport** sportska sprava; trampolin

✧ *njem.* Kanevas: isprutano platno ← *fr.* canevas, *usp.* kanava

kānjac *m* (G -njca, N *mn* -njci, G kânjâcâ) *zool.* morska riba koštunjača (*Serranus cabrilla*)

✧ *grč.* khāinō: zijevam

kānjōn *m* (G kanjóna) *geogr.* **1.** tijesno, duboko urezana riječna dolina; klisura, sutjeska [*~ Zrmanje*] **2.** prolaz među stijenama u visoravni; klanac [*~ Colorada* u SAD, 1800 m dubok] // **kānjōnskí** *prid.* koji se odnosi na kanjon

✧ *šp.* cañon ≈ *tal.* cannone ≈ *canna*: cijev

kānjuš *m* *rib.* ribe darovane onima koji su pomagali pri ribolovu // **kanjušār** *m* (G kanjušāra) onaj koji je dobio kanjuš

✧ *dalmat.* ← *lat.* cognoscere

kào (**I**) (**ko**) *vezn.* izričie **1.** sličnost ili jednakost pojmova ili postupaka [*otac ~ sin (radi)*] **2.** način [*~ lud*] **a.** ponavljanje pojma u zn.: podrazumijeva se, kao što se zna [*ljudi ~*

ljudi] 3. formalnu usporedbu u zn. velike ili neograničene količine [(ima) ~ pljeve; ~ blata; ~ škalle] 4. poredbu s onim što se zamišlja ~ i (od) = ~ (od) [*bolest se može steći od tuge ~ i od zaraze*]; također, na isti način, jednako kao // **kāo** (II) *pril.* 1. u svojstvu, funkciji [~ *glavni zapovjednik*] 2. u dijalogu izražava prividnost ili približnost [*on se ~ ljuti*]

✧ ← v. kako

kaōlin *m* (G kaolína) *min.* glina bijele boje, služi kao vatrostalna, lončarska, ciglarska i porculanska glina, u medicini kao adsorbens; porculanača

✧ *kin.* Kauling: visoki brijeg, naselje u Kini gdje je prvo pronađen + -IN

kaolínit *m* (G kaolínita) *min.* alumosilikat, osnovni sastojak kaolina

✧ v. kaolin + -IT

kāos *m* 1. *mit.* beskrajan prostor u kojem se bez reda nalaze elementi od kojih postaje svijet 2. *fil. pov.* bezlična pratvar kojoj je duh dao oblik (Platon, Anaksagora) 3. *pren.* velika zbrka, metež, nered // **kaōtičan** *prid.* (odr: -čnī) koji je u kaosu, u neredu; ispreturan, zbrkan, nesređen [-ne *misli*]; **kaōtično** *pril.* na kaotičan način; zbrkano, nesređeno; **kaōtičnost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je kaotičan ili svojstvo onoga što je kaotično

✧ *lat.* chaos ← *grč.* kháos: prvotna praznina; neomeđenost

kāp ž (I -i, G *mn* kápi) 1. najmanji dio tekućine koji nastaje i dobiva oblik padanjem, kapanjem, iskapljivanjem; kaplja 2. *pren.* nešto vrlo malo, u maloj količini [*dati ~ vina*] 3. *razg.* moždani ili srčani udar // **kānuti** (Ø, iz čega) *svrš.* (prez. *kānēm*, *pril.* *pr.* -ūvši, *prid.* *rad.* *kānuo*) pasti u obliku kapljice; kapnuti; **kāpāljkla** ž (D L -ljci, G *mn* -āl-i) specijalna, ob. staklena cjevčica za doziranje primjenu lijeka koji se ukapava/daje na kapi; **kāpati** (Ø) *nesvrš.* (prez. *kāpljēm*, *pril.* *sad.* *kāpljući/kāpajući*, *gl. im.* -ānje) 1. padati kap po kap (o tekućini) 2. *pren.* dobivati po malo, ali sigurno (o zaradi, o onome što se zbiva, odvija ili pritječe polagano, ali ipak vidljivo) [*pol malo kaplje*]; **kāpavac** *m* (G -āvca, N *mn* āvci) 1. *pat.*, v. gonoreja 2. izvor što kaplje sa stijene; **kāpavica** ž *lokal.* kišnica; **kāpkati** (Ø) *nesvrš.* (prez. -ām, *pril.* *sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) *dem. gl.* od kapati (u zn. pomalo kapati); **kāplja** ž (G *mn* -i/kāplja), v.

kap Δ **hladna** ~ *meteor.* ograničena jezgra hladnog zraka u višim slojevima troposfere, visinska ciklona; posebno u toplo doba godine očituje se vrlo nestabilnim vremenom s grmljavinama, pljuskovima, a često i tučom; jezgra hladnog zraka; **kāpljāč** *m* (G *kapljāča*) *tehn.* naprava iz koje voda kaplje na biljke; **kāpljevina** ž 1. *a. arh.* tekućina 2. *term.* tvar u agregatnom stanju u kojemu su atomi ili molekule na stalnim razmacima, ali nemaju stalne međusobne položaje 2. tekućina koja kao otopina posebnog sastava proizvodi učinak time što kaplje (u špilji) 3. tekućina koja kaplje (s pečenja na roštilju ili sl.); **kāpljica** ž 1. *dem.* od kap i kaplja 2. (*mn*) mjera tekućeg lijeka koji se uzima prema broju kapi 3. *žarg.* vino [*dobra ~; domača ~*]; **kāpljičica** ž *dem.* i *hip.* od kapljica; **kāpljičnī** *prid.* koji je u kapljicama Δ ~ **a infekcija** *pat.* zaraza koja se širi kapljicama iz dišnih organa (npr. gripa); **kāpljište** *sr zast.* rosište; **kāpnica** ž 1. kruta tvorevina koja nastaje kapanjem 2. *rij.* *knjiš.* gustomera; **kāpnuti** (Ø) *svrš.* (prez. -nēm, *pril.* *pr.* -ūvši, *imp.* *kāpni*), v. kapati

✧ *pr.* (nadimačka): **Kāplić** (Zagorje), **Kāpljić** (Varaždin) ✧ *top.* (naselje): **Kāpīnci** (Slatina, 286 stan.) ✧ *hidronim.* (uglavnom manji potoci i vrela): **Kāpānac**, **Kāpčevac**, **Kāpić**, **Kāpine**, **Kāplja**, **Kāpljav**, **Kāpljénac**, **Kāpljica**, **Kāpovac** i sl.

✧ *prasl.* *kapь (*rus.* *kāplja*, *češ.* *kapka*) = v. kopati

kāpa¹ ž 1. *lingv.* deseto slovo grčkog alfabeta 2. *pov.* u grčkom sustavu bilježenja brojeva oznaka za 20

✧ *grč.* *kappa* ← *hebr.* *kaph*

kāpa² ž (G *mn* kápā) 1. pokrivalo za glavu bez oboda (sa štitnikom za oči ili uši i bez njege) [*nositi ~u; staviti ~u; skinuti ~u*] 2. *pren.* ono što pokriva, vrh čega [-a *motora; ~a dopuštene potrošnje*] 3. *term.* gornja granica čega, ob. donesena odlukom ili dogovorom (potrošnje, odobrenih novčanih sredstava i sl.) // **kāpār** *m* onaj koji pravi, ob. i prodaje kape; **kāpētina** ž *augm.* od kapa; **kāpica**¹ ž 1. *dem.* i *hip.* od kapa 2. (+ *potenc.*) dio koji pokriva, zaklopac okruglasta oblika (npr. prednji našiven dio cipele iznad prstiju) [-*nativpera*]; naglavak; **kāponja** *m* (N *mn* -e) *pejor.* onaj koji je važan u hijerarhiji, koji odlučuje; budža, budžovan, glavešina

✧ *pr.* (prema zanimanju i nadimačka): **Bi-**

lòkapić (**Bilokàpić**) (440, Sinj 260, sred. Dalmacija), **Bjelòkapić** (Našice, Slavonija), **Kàpa** (Trogir), **Kàpac** (200, Kordun, Banovina), **Kàpičić** (Karlovac, Pula), **Kàpić** (140, sred. Dalmacija, Podravina, Lika), **Káponja** (Zagorje)

✧ *tal.* cappa

kapacitēt *m* (G kapacitēta) **1.** (čega) [*mogućnost primanja čega u sebe*] **a.** količina prostora, mjestâ, kreveta itd. [~ *hotela; turistički ~i*] **b.** količina proizvoda koju može proizvesti stroj, pogon, tvornica itd. **c.** *fiz.* sposobnost tijela da primi električni naboj ili toplinu [*električni ~; toplinski ~*] **d.** *inform.* količina informacija koju kompjuter može pohraniti (na perifernoj jedinici) [~ *diska*] **2.** (θ) *razg.* osoba vrlo izraženih sposobnosti i znanja na nekom polju, ob. znanstvenom ili tehničkom; stručnjak [*on je veliki ~*] △ ~ **kanala** *inform.* najveća brzina kojom komunikacijski kanal prenosi podatke unutar ili između kompjutera ili kompjuterskih mreža; ~ **registra** *inform.* ukupni broj bitova ili bajtova koje može spremati registar mikroprocesora; **radni** ~ sposobnost ustrajnosti itd. u radu [*veliki/mali ~*] // **kapacitiran** *prid.* (odr. -i) **1.** koji je određen kakvom količinom, obujmom **2.** *razg.* koji je popunjen; **kapacitirati** *dv.* (prez. kapacitirām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, gl. im. -anje) **1.** (koga) angažirati, obvezati/obvezivati ga vremenski i ponašanjem [*ne bih Vās želio ~ti*] **2.** odrediti/odrediti kapacitet čega, ob. neke proizvodnje, turističke ponude i sl. **3.** *pren.* a. dosegnuti granicu podnošljivosti [*imam suviše godina da bih mogao ~ti tu buku*] **b.** biti pod dojmom čega, biti nemoćan pred kim ili čim [*tako me ~o da mu se ne mogu suprotstaviti*]

✧ *njem.* Kapazität ← *lat.* capacitas

Kapadocija (*lat.* Cappadocia) *ž geogr.* pokrajina u I Maloj Aziji, poznata po više od 600 bizantskih crkvi uklesanih u vulkanske stijene koje datiraju iz 10. i 11. st.

kàpak *m* (G -pka, N mn -pci, G kàpākā) **1.** *anat.* kožno tkivo koje prekriva oči ljudima i životinjama; vjeda **2.** a. krilo na prozoru **b.** ono što zatvara, a učvršćeno je i čini cjelinu (lule, manjeg prozora i sl.); zaklopac // **kàpčić** *m dem.* od kapak

✧ *tur.* kapak

kapàklja *ž 1. vojn. pov.* u Osmanskom Carstvu, prva modernija puška (ima kapak na mjestu

gdje se stavlja metak) **2. reg.** posuda sa zaklopcem

✧ *tur.* kapaklı

kapàma *ž kulin. reg.* janjeće meso kuhano s povrćem u zatvorenoj posudi

✧ *tur.*

kàpar *m* (G -a, N mn -i) *bot.* trnovit mediteranski grm (*Capparis spinosa*) iz porodice kapara (*Capparidaceae*) s jestivim pupoljcima, služe kao začini; kapra, kaprice

✧ *tal.* capperò ← *lat.* caparis ← *grč.* kápparis

kàpara *ž trg.* svota primljena unaprijed u ime neke kupoprodaje, obavljenog posla i sl.; predujam, avans, akontacija, »foršus« // **kàpariti** (što) *dv.* (prez. -im, pril. sad. -reći, pril. pr. -ivši, gl. im. -rjenje) dati/davati kaparu, predujam; (za-)kàpariti, akàparirati

✧ *tal.* caparra

kàpavac, *v.* kap

kàpciòzlan *prid.* (odr. -zni), ob. u: △ ~no **pitanje** *pravn.* pitanje koje se postavlja na temelju pretpostavke da je osoba koja treba dati odgovor prethodno već odgovorila, a zapravo nije

✧ *lat.* captiosus: sofistički ≈ capere: uhvatiti

kapéla *ž 1. pov. kat.* u karolinškoj Francuskoj, zbor svećenika i redovnika kojima je zadaća bila vršiti vjerske obrede za kralja i čuvati dvorske relikvije svetaca **2. arh. razg.** sastav glazbenika, ob. u zn. vojnog, vatrogasnog i sl. uniformiranog orkestra ili orkestra u kavani **3. crkv.** **a.** crkvice ili manji izdvojen prostor s jednim oltarom **b.** crkva unutar samostanske zajednice // **kapèlàn'** *m* (G kapèlāna) **1. pov. u srednjem vijeku, svećenik kojem je povjeravana briga za župu **2. kat. a.** svećenik koji obnaša službu u posebnim okolnostima (u bolnici, u vojsci itd.) **b.** pomoćnik župnika; župni vikar; **kapèlānski** *prid.* koji se odnosi na kapelana i kapelane; **kapèlica** *ž dem.* od kapela (3); **kapèlnica** *ž.* v. kapelnik; **kapèlnički** *prid.* koji se odnosi na kapelnike; **kapèlnik** *m* (V -iće, N mn -ici) onaj koji ravna kapelom (1,2); **kapèlski** *prid.* koji se odnosi na kapelu**

✧ *pr.* (uglavnom etnici): **Kapèlac** (Garešnica), **Kapèlčan** (Đurdevac), **Kapèlec** (Garešnica), **Kapelić** (Duga Resa), **Kapèlina** (Korčula), **Kapelski** (Krapina, Ivanić Grad) ✧ *top.* (naselja): **Kàpela** (Bjelovar, 508 stan.), **Kàpela Dvòr** (Virovitica, 255 stan.), **Kàpela Kàlničkà** (Novi Marof, 327 stan.),

Kàpela Korèničkā (Korenica, 24 stan.), **Kàpela Ravènskā** (Križevci, 101 stan.), **Kapélec** (Ivanec, 117 stan.), **Kàpelica** (Labin, 434 stan.), **Kàpèlna** (Donji Mihaljac, 388 stan.), **Kàpelski Vrh** (Klanjec, 124 stan.), **Kapèlščāk** (Čakovec, 156 stan.)

✧ *tal.* cappella

Kàpela ž *geogr.* široko gorsko-planinsko područje u Gorskom kotaru i Lici dugačko o. 100 km, s najvišim usponima iznad 1500 m (Bjelolasica 1534) // **kàpelski prid.** koji se odnosi na Kapelu

✧ *v.* kapela

kapèlān¹, *v.* kapela

kapèlān² *m* (G kapelána) *zool.* riba koštunjača sjevernih mora (*Mallotus villosus villosus*)

✧ *v.* kapela

Kàpela Pòdravskā ž naselje u Podravini, 543 stan.

✧ *v.* kapela

Kàpelica ž naselje u Moslavini, 554 stan.

// **kàpelički prid.** koji se odnosi na Kapelicu

✧ *v.* kapela

kapèlin *m* (G kapelína) *reg.* šesir (ob. ženski)

✧ *tal.* cappellino ← cappello: šesir

kàpēr *m* (G kapéra) *pom.* 1. pomorac koji pljačka druge brodove ili ratuje na moru kao najamnik; morski gusar 2. gusarski brod // **kapèrstvo** *sr zast.* 1. u ratu proganjanje i oti- mačina neprijateljskih i trgovačkih brodova

2. općenito, gusarenje

✧ *njem.* Kaper = *nizoz.* kapen: gusariti

Kàpernāum (Kàfarnāum) *m bibl.* naselje na

obali Galilejskog jezera u kojem je Isus najdulje naučavao, gdje je pridobio svoje prve i najbliže učenike (Petar) i odakle je istjeran kad je počeo propovijedati u sinagogi; danas dobro ušćuvane arheološke iskopine, jasni ostaci sinagoge, kuće Sv. Petra (vjerojatno)

✧ = *hebr.* Kefar Nahum: Nahumovo naselje

kapesánta ž *zool.* tražena školjka (*Pecten jacobaeus*) iz porodice češljača (*Pectinidae*); jakobova kapica

✧ *tal.* cappasanta

kapètān *m* (G kapetána) 1. *pov.* upravitelj, starijašina grada ili neke teritorijalne jedinice 2. *a.* zapovjednik broda ili aviona *b.* upravitelj luke 3. *sport* vođa momčadi; kapiten 4. *a.* *vojn.* satnik *b.* čin u ratnoj mornarici [~ *korvete*; ~ *fregate*; ~ *bojnog broda*] // **kapetànica** ž, *v.* kapetan; **kapetànici** *m* *prid.* koji pripada kapetanici; **kapetànija** ž 1. *pom.*

ured lučkog kapetana, pomorski ured [*lučka* ~; *zadarska* ~] 2. *pov.* administrativna jedinica nad kojom vlast ima kapetan Δ **Senjska** ~ *pov.* upravno područje nastalo u drugoj pol. 15. do 18. st. (1); **kapètānski prid.** koji se odnosi na kapetana [~ *most*]

✧ *pr.* (prema zanimanju odn. upraviteljskom položaju): **Kapètān** (Osijek), **Kapètānčić** (Osijek, Rijeka), **Kapètānici** (130, Dubrovnik, Posavina), **Kapètānović** (680, sred. i S Dalmacija, Z Slavonija), **Kaptinić** (Slavonija), **Kapītān** (160, Zagorje), **Kapītānić** (Đurđevac, Prigorje, Pokuplje), **Kapītānj** (Baranja, ← *mad.*), **Kapītānović** (440, sred. i S Dalmacija), **Kap̃tēin** (Đakovo) ✧ *top.*: **Kapètānovac** (potok, Petrinja), **Kapètānoviči** (zaselak, Split, Bjelovar), **Kapètānskē livade** (Đurđevac), **Kapètān stān** (Ravni kotari), **Kapītānović** (zaselak, Split); (naselja): **Kapètānovo Pòlje** (Pakrac, 67 stan.)

✧ *njem.* Kapitān ← *fr.* capitaine ← *lat.* capitaneus: prvak ≈ caput: vrh, glava

Kapétovichi *m mn pov.* vladarska dinastija 986–1328. u Francuskoj (Capet)

Kapica (*izg.* Kapica), **Pjotr Leonidovič** (1894–1984), ruski fizičar čuven po istraživanjima u oblasti magnetizma i nuklearne fizike; Nobelova nagrada 1978.

kàpica² ž *zool.* 1. vrsta srololike školjke (*Cardium edule*); ladinka, srčanka 2. *v.* kapesanta Δ **Jakobova** (**Jakovljeva**, **Jakopska**) ~ *zool.*, *v.* kapesanta

✧ *v.* kapa²

kàpija ž *reg.* 1. velika ulazna vrata (u kuću, dvorište, grad) [*ući kroz/na* ~u] 2. *geogr.* prolaz među stijenama [*proći kroz* ~u] Δ **demir** ~a na toku rijeke ili na morskom tjesnacu prolaz brodova reguliran i zatvaran željeznim lancem // **kapidžija** *m* 1. *reg.* vratar 2. (Kapidžija) *pov. srp.* nadimak Pere Živkovića, koji je 1903, kao oficir, otvorio kapiju srpskog dvora zavjerenicima i omogućio atentat na kralja Milana Obrenovića i njegovu suprugu Dragu Mašin; **kapidžik** *m* (N mn -ici) *reg. arhit.* mala ili sporedna vrata ograde uz kuću orijentalne gradnje ili vrata u susjedni vrt

✧ *pr.* (prema zanimanju): **Kapidžić** (Rijeka, Osijek), **Kapidžik** (Rab), **Kapidžić** (Zadar)

✧ *top.*: **Kapija** (brdo, Petrinja)

✧ *tur.* kapi

kapilára ž **1. anat.** najmanja krvna žilica, spona u cirkulaciji između arterija i vena **2. tanka cjevčica** // **kâpilāran prid.** ⟨odr: -rni⟩ koji ima svojstva, koji se odnosi na kapilare i na kapilarnost [~na mreža; ~ni tlak] △ ~na **analiza kem.** postupak razdvajanja koloida na temelju različite adsorpcije na poroznim masama; **kapilárnōst** ž ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **fiz.** svojstvo tekućine da se u tankim cijevima (kapilarama) postavljenim okomito diže na višu razinu negoli u širim; kapilarnost je posljedica površinske napetosti tekućine na njihova ravnotežna stanja

✧ *lat.* capillaris: koji pripada dlaci, kosi ← capillus: vlas, dlaka

kapinika ž ⟨D L -ici⟩ **bot.**, ob. u: △ **bijela** ~, v. bagrem

✧ *češ.* kapinice

kapíрати (što) **dv.** ⟨*pres.* kâpírām, *pril. sad.* -ajü-ći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **žarg.** shvatiti/ shvaćati, razumjeti/razumijevati

✧ *njem.* kapiereu ≈ *tal.* capire ← *lat.* capere: hvatati, u sebe primati

kâpísla (kâpsla) ž ⟨G *mn* kâpíslā/-islī⟩ **reg.** upaljač koji na udar pali barut u metku ili patroni vatrenog oružja te u eksplozivnim punjenjima; detonator, kapsula // **kapíslara** ž **zast. razg.** puška koja se palila kâpíslom na udar

✧ *njem.* Kapsel

Kapistran, Sv. Ivan (1386–1456), talijanski franjevac, reformator reda, apostolski legat, gorljiv protuhusitski propovjednik; 1456. pogiba u pobjedničkoj bici s Osmanlijama u Iloku gdje njegov grob postaje mjesto hodočašća

kapitácija ž **pov.** u Rimskom Carstvu, porez koji se obračunava po glavi stanovnika; kaputacija, glavarina

✧ *lat.* capitatio ≈ caput: glava

kapítal *m* ⟨G kapitála⟩ **ekon. 1.** materijalno bogatstvo u obliku novca i imovine koje služi u poslovanju za stvaranje novog bogatstva **2. a.** neto vrijednost nekog poduzeća **b.** novac koji u poduzeće ulažu vlasnik ili vlasnici dionica; glavnica **3. meton.** kapitalisti kao društvena grupa [*kрупни* ~ *je preuzeo cjelokupan posao*] **4. pren.** nematerijalne vrijednosti koje pojedinac ili društvo posjeduje i kojima mogu stvarati nova bogatstva [*znati strane jezike, to je ~ koji se kad-tad isplaćuje*] **5. (Kapital)** trošveščano djelo K. Marxa o gospodarstvu i političkoj ekonomiji (1867–

1895) u kojem se govori o eksploataciji radništva i daje koncept besklasnog društva s ravnopravnom podjelom društvenog bogatstva, što je bio teorijski temelj marksističkog komunizma △ **ljudski** ~ ukupnost sposobnosti, znanja određene ljudske skupine, poduzeća, organizacije ili cijeloga društva; **mrtvi** ~ novac ili imovina koji ničemu ne služe

// **kapítalčić** *m dem.* od kâpital; **kapítalist** *m 1.* vlasnik kapitala, osobito onaj koji ulaže kapital dalje u neki posao; glavnica **2. imućni** poduzetnik, industrijalac ili bankar; ob. vezan za pojmove i osobe u ranim fazama građanskoga društva; **kapítalistica** ž, v. kapitalist; **kapítalistički** *prid.* koji se odnosi na kapital, kapitaliste ili kapitalizam △ ~ **sustav**, v. kapitalizam; **kapítalistički** *pril.* na način kapitalista, u skladu s načelima kapitalizma; **kapitalizácija** ž **ekon.** pretvorba jednog dijela ili cijelog profita u kapital, povećavanje zarade što donosi kapital; **kapitalízm** *m* ⟨G -zma⟩ **ekon. sociol.** društveno-ekonomski sustav koji se zasniva na privatnom vlasništvu i slobodnom poduzetništvu, tržišnoj konkurenciji kapitala i radne snage; kapitalistički sustav, *usp.* glavnicaarstvo; **kapitalizírati** (što) *dv.* ⟨*pres.* kapitalizírām, *pril. sad.* -ajü-ći, *pr. pr.* -āvši, *prid. trp.* kapitalizírām, *gl. im.* -ānje⟩

1. pretvoriti/pretvirati što u kapital **2.** opskrbiti/opskrbljivati kapitalom; unijeti/unositi, donijeti/donositi kapital **3. pren.** pretvoriti/pretvirati što u trajnu zaslugu, izvući/izvlačiti iz čega materijalnu korist, popularnost itd. [~ *svoje zasluge*]

✧ *njem.* Kapital ≈ *srlat.* capitale: bogatstvo ← *lat.* capitalis: koji pripada glavi, glavni

kâpítal|an *prid.* ⟨odr: -lnī⟩ **1.** koji je prvi po važnosti; prvorazredan, glavni, temeljni, osnovni, bitni [~ni *objekt*; ~no *pitanje*] **2.** koji je krajnje ozbiljan, koji presuđuje o životu i smrti [~na *greška*; ~na *kazna* smrtna kazna] **3.** koji se odnosi na kapital, koji pripada kapitalu △ ~na **izgradnja** izgradnja objekta opće važnosti; ~ni **dobitak** *ekon.* dobitak koji nastaje kao rezultat prodaje, odnosno razmjene kapitalne imovine, osobito vrijednosnih papira, po cijeni većoj od cijene po kojoj su kupljeni // **kapítal|a** ž *graf.* pismo (samo) velikih slova [*natpis u ~i*]; verzal; **kapítalac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G kapitálāčā⟩ *lov.* prvorazredan primjerak ribe ili divljači ocijenjen prema vrijednosti trofeja (jelen s

rogovljem koje ima najveći broj parožaka i druge propisane prednosti); **kapitálčev** *prid.* koji pripada kapitalcu; **kāpitálno** *pril.* osnovno, temeljno, bitno

✧ *lat.* capitalis

kapitel (**kapitěl**) *m arhit.* gornji, završni istaknuti dio, glava stupa, u pravilu ukrašena, nosi teret luka ili grede [*dorski* ~; *jonski* ~; *korinski* ~]; nadglavlje

✧ *lat.* capitellum: glavica ≈ caput: glava

kapitěn *m, v.* kapetan (3)

Kāpitol (puno ime Capitol Hill) *m* **1.** brežuljak u Washingtonu **2.** *meton.* zgrada Kongresa SAD-a, jedan od simbola vlasti SAD-a

Kapitolij *m* utvrđeni brežuljak na kojem je smješten antički Jupiterov hram, političko i religijsko središte antičkoga Rima // **kapitolij** (**kāpitolskī**) *prid.* koji se odnosi na Kapitolij (Kapitol)

✧ *lat.* Capitolium

kāpitul *m* **1.** *kat.* zbor kanonika koji pomažu biskupu u obavljanju dužnosti; kaptol **2.** dio, odjeljak knjige; poglavlje **3.** u samostanima, dvorana za sastanak redovnika ili za duhovno čitanje // **kapitulār** *m* (G kapitulara) **1.** *pov.* naredba franačkih vladara koja se provodi kao zakon (ob. u doba Karolinga) **2.** *kat.* član stolnog kaptola; **kāpitulārni** *prid.* (neodr. kaptulāran) koji se odnosi na kapitular **(2)** △ ~ **vikar** *crkv.* poslije biskupove smrti, vršitelj biskupske vlasti do imenovanja novog biskupa

✧ *lat.* capitulum ≈ capitularius: kapitularni

Kāpitul *m arheol. geogr.* lokalitet kod Knina, bogati nalazi iz starohrvatskog doba (ploča s natpisom koja spominje kraljeve Držislava i Svetoslava)

kapitulār, *v.* kapitul

kapitulīrati (Ø) *dv. (prez. kapitulīrām, pril. sad. -ajući, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje)* **1.** *vojn.* položiti/polagati oružje, potpisati/potpisivati kapitulaciju; predati se **2.** *pren.* obeshrabriti/obeshrabrivati se, povući/povlačiti se pred zaprekama i problemima // **kapitulācija** *ž* **1.** *vojn.* prekid borbe i predaja neprijatelju pod dogovorenim uvjetima ili bez uvjeta [*bezuvjetna* ~] **2.** *pren.* odustajanje od daljnijeg nadmetanja (u mišljenjima, nastojanjima itd.); poraz, predaja; **kapitulācijskī** *prid.* koji se odnosi na kapitulaciju; **kapitulānt** (**kapitulānt**) *m* (G -nāta) onaj koji kapitulira pred teškoćama, protivnicima itd. (ob. u jav-

nom životu); **kapitulāntica** *ž, v.* kapitulant; **kapitulāntskī** *prid.* koji se odnosi na kapitulante; **kapitulāntskī** *pril.* kao kapitulant, na način kapitulanta; **kapitulāntstvo** *sr* postupak kapitulanta

✧ *njem.* kapitulieren ← *sr/lat.* capitulare: postupati po odredbama ugovora ≈ capitulus: poglavlje

kāplān *m* (G kaplāna) *zool. reg.* zvijer (*Panthera tigris*) iz porodice mačaka, ima krzno crvenkastožute boje s crnim poprečnim prugama; tigar

✧ **Kāplan** *m.* os. ime (*musl.*) ✧ *pr.:* **Kāplan** (Osijek)

✧ *tur.*

Kāplan, Viktor (1876–1934), austrijski inženjer, izumio vrstu hidraulične turbine koja je nazvana prema njemu

kāplār *m pov. vojn.* ob. najniži čin u mnogim vojskama // **kāplārčīc** *m dem.* od kaplar; **kāplārev** (**kāplārov**) *prid.* koji pripada kaplaru; **kāplārskī** *prid.* koji se odnosi na kaplare; **kāplārskī** *pril.* kao kaplar, na način kaplara

✧ *pr.* (premazanimanju): **Kāplār** (Podravina), **Kaporālīn** (Pula), **Kapraljević** (Našice), **Kāprel** (Požega), **Kapulār** (Slavonija), **Kapularić** (Omiš), **Kapūral** (Split), **Kapūralić** (sred. Dalmacija), **Kapurālīn** (Pula)

✧ *mađ.* káplár ← *njem. dijal.* Kapral ← *tal.* caporale

kāplja, *v.* kap

kāpo *m* (G -a/kāpoa. N *mn* -i/kāpoi) **1.** *reg.* onaj koji je na čelu (neke organizacije, skupine ljudi) [*~ od makine* upravitelj stroja (na brodu)] **2.** *a.* šef, nadređeni (u mafijaškim organizacijama i sl.) *b.* *pejor.* nadređeni, šef, glavonja **3.** *pov.* logoraš koji je u nacističkim logorima bio šef grupe logoraša i provodio odluke uprave, za što je bio donekle privilegiran

✧ *pr.* (prema zanimanju ili nadimačka): **Kāpov** (170, Kaštela, sred. Dalmacija, S priobalje), **Kāpović** (470, J i S Dalmacija)

✧ *tal.* capo: glava, vrh

kapodāster *m glazb.* **1.** kod nekih žičanih instrumenata, mehaničko pomagalo kod sviranja u tonalitima s mnogo predznaka ili u nespretnim visokim položajima **2.** kod svih žičanih instrumenata, malen komadić ebano-vine, na vrhu hvataljke ispod žica, neposredno prije ključeva

✧ *tal.* capodastera

kâpok *m* (N *mn* -oci) *bot.* tropsko drvo (*Ceiba pentandra*) iz porodice *Bombacaceae* (s otoka Jave); mekane celulozne dlake iz plodova služe za punjenje jastuka, strunjača i dr.

✧ *mal.*

kapônir *m* (G *kaponíra*) *vojn.* dio utvrđene linije ili dio tvrđave iz kojeg se brani svim oružjima; od 2. svjetskog rata ulogu kaponira preuzima bunker

✧ *fr.* caponnière

kâpor *m* kukma, čuba // **kâporast** *prid.* (odr. -i) koji ima kukmu na glavi; kukmast, čubast [~i *gnjurac*]

◆ *pr.:* Kâpor (140, J Dalmacija)

✧ *alb.*

kâpra ž (G *mn* kâprā) *bot.*, v. kâpar // **kaprice** ž *mn bot.*, v. kâpar

kâpric (kâpric) *m* (G *mn* kâpricā) postupanje po čudi, čudljiv postupak [*imati* ~e]; tvrdoglavljenje, inačenje // **kâpriciôzan** *prid.* (odr. -zni) koji je čudljiv; jogunast, tvrdoglav, svojeglav; **kâpriciôzno** *pril.* na kapriciozan način; kapricirajući se, tvrdoglavo, hirovito, mušičavo; **kâpriciôznôst** ž (G -osti, I -osti/-ošć) osobina onoga koji je kapriciozan; **kapricíрати** (se) *dv.* (prez. kapricírām (se), *pril. sad.* -ajūci (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje) vrlo ustrajno ostati/ostajati pri svome mišljenju, stavu ili zahtjevu; tvrdoglaviti se, inatiti se

✧ *aust.*, *njem.* Kaprize ← *fr.* caprice ← *tal.* capriccio

kapričo *m*, v. capriccio

kâprijskî, v. Capri

kâpsa ž (G *mn* -ā/-i) *arh.* mrtvački sanduk; lijes

✧ *lat.* capsā

kâpsjēn (kâpsjēn) *m* (G *kapsijēna*) *pov.* 1. paleolitska kultura Z Sredozemlja 2. pečinsko slikarstvo toga doba s prizorima iz lova i kultnih igara

✧ *fr.* capsien

kâpsula ž 1. *farm.* košuljica od želatine ili škroba za lijekove u prahu ili tekućem stanju; guta se s lijekom 2. *anat. a.* fibrozna, masna čahura koja okružuje neki organ ili njegov dio b. *pat.* tvorevina u kojoj se nakuplja tekućina koja ne može otecati 3. *tehn.* modulusi dio svemirskog broda ili aviona u kojem se održava stalan tlak 4. v. kâpisla

✧ *lat.* capsula, v. kâpasa

kapsulektômija ž *med.* kirurško odstranjenje

kapsule, čahure bilo kojeg organa [*izvršiti* ~u; *obaviti* ~u]

✧ v. kapsula + v. ektomija

kaptâcija ž zadovoljavanje simpatije; osvajanje, općinjenost Δ ~ **benevolencije** 1. stjecanje, zadovoljavanje naklonosti 2. obrat u govoru (knjizi) kojim se pokušava zadobiti naklonost // **kâptor** *m pom. pravn.* ratni brod jedne zaraćene strane koji stavlja pod svoju vlast teretni brod druge zaraćene strane do odluke suda za pomorski plijen

✧ *lat.* captatio: hvatanje = capere: uhvatiti

kaptâžja ž 1. *term. a.* zatvaranje podzemnog izvora (vode, plina) da se spriječi istjecanje ili izlaženje [*izvršiti* ~u] b. uređaj za reguliranje naviranja nafte ili plina 2. *meton. razg.* objekt sagrađen iznad takvog izvora // **kaptí-rati** (što) *dv.* (prez. kaptírām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kaptírān, *gl. im.* -ānje) vršiti/izvršiti kaptazu

✧ *fr.* captage = *lat.* capere: uhvatiti

kâptol *m* 1. *kat.* zbor kanonika stolne crkve koji pomaže biskupu u obavljanju dužnosti [*odlučiti u/na* ~u], *usp.* kapitul 2. *meton.* dio grada gdje se nalazi biskupski dvor i katedrala (npr. Kaptol u Zagrebu) // **kâptolskî** *prid.* koji se odnosi na kaptol

◆ *pr.* (uglavnom etnici): Kâptalan (Valpovo, ← *mađ.*), Kâptolac (Podravska Slatina), Kâptolić (Požega) ✧ *top.:* Kâptol (Požega), Kâptolac (potok, Požega), Kâptolka (potok, Požega), Kâptolskâ šuma (Zagreb)

✧ *lat.* capitulum, *usp.* kapitul

Kâptol *m* naselje (u blizini Požege), 1361 stan. // **Kâptolčanin** (Kâptólac) *m* (Kâptolčānka ž) (N *mn* Kâptolčāni) stanovnik Kaptola; **kâptolskî** *prid.* koji se odnosi na Kaptol i Kaptolčane

◆ v. kaptol

kapuca ž (kâpuc *m*) (G *mn* kapúcā) *reg.*, v. kapuljača // **kapuljača** ž pokrivalo za glavu našiveno na ogrtač; kukuljica, kapuca

✧ *njem.* Kapuze ← *tal.* cappuccio

kapućin' *m* (G *kapucína*) *kat.* pripadnik ogranka reda franjevac; nosi smeđu odjeću s dugom kapuljačom; kapućino // **kapućiner** *m žarg.* prema bečkoj recepturi, crna kava s mlijekom (predodžba boje odjeće kapucina); **kapućinskî** *prid.* koji se odnosi na kapucine [~ *samostan*]; **kapućinskî** *pril.* kao kapucin, na način kapucina

✧ *tal.* cappuccino

kapućin² *m* (G kapućina) *zool.* južnoamerički širokonosni majmun (*Cebus capucinus*, *Aotus trivirgatus* itd.) iz porodice *Cebidae*, na glavi ima čuprak u obliku kukuljice

kapučino *m*, *v.* cappuccino

✧ *v.* kapucin¹

kapučehaja (**kapičehaja**) *m* *pov.* **1.** u Osman-skom Carstvu, predstavnik valije ili koje visoke ustanove pri carskom dvoru u Istanbulu **2.** najviši vojni čin na sultanovu dvoru (u zvanju age)

✧ *tur.* kapukâhyası

kapûdan-pâša *m* *reg. pov.* vrhovni zapovjednik mornarice Osmanskog Carstva, kaptan-paša; admiral

✧ *tur.* kaptan paa ← *tal.* capitano + *tur.* paa

kâpula *ž* *reg.* **1.** bot. crveni luk, *v.* lûk **2.** *pren. razg. iron.* ono što je uočljivo ružno ili nezgrapno zbog okruglog oblika (nos, težak džepni sat itd.)

✧ *pr.* (nadimačka): **Kâpulica** (Imotski, Sesvete, sred. Dalmacija)

✧ *dalmat.* ← *lat.* c(a)epa

kapûljača, *v.* kapuca

kapûnjera *ž* *reg.* **1.** kokošinjac **2.** *eksp.* ono što po oskudnosti prostora sliči kokošinju, ono što je tijesno za stanovanje, održavanje priredbi i kretanje (često i neugledna izgleda) [*stan kao ~*]

✧ *tal.* caponiera

kâpura *ž* *anat. zool.* drugi odjeljak želuca u preživara, iz njega se hrana u obliku kuglica vraća u usta na preživljanja

kapût *prid.* *reg.* **1.** koji je iscrpljen, na izmaku snaga **2.** koji se pokvario (ob. o spravama)

✧ *njem.* kaputt = *fr.* capot

kâpût *m* (G kapûta) dio odjeće, nosi se preko druge odjeće (npr. preko odijela) za zaštitu od hladnoće [*kratki ~; dugi ~; zimski ~*]

// **kapûtâš** *m* (G kapûtâša) *pejor. zast. ideol.* onaj koji nema smisla za život i probleme sirotinje (koji »ima kaput« i nije gol i bos);

kapûtić *m* *dem.* od kaput

✧ *tal.* cappotto

kaputâcija *ž*, *v.* kapitacija

Kâpvêrski ôtoči *m mn* *geogr.* država (također, Zelenortski otoci ili Zelenortska Republika) i otočje u Atlantskom oceanu, pred Z obalom Afrike, 4033 km², 359.000 stan., glavni grad Praia // **kâpvêrski** *prid.* koji se odnosi na rt Cap Verde [*~o otočje*]; zelenortski

kâr¹ *m* (N mn kârovi) uvala široka dna okružena

strmim stijenama, u ledenjačkim dijelovima visokoga gorja; krnica

✧ *njem.* Kar

kâr² *m* *pov.* stara jedinica za obujam, oko 2000 l, upotrebljavala se za **a.** sol **b.** za obujam korisnog broskog prostora

✧ *tal.* carro

kârja¹ *ž* (G mn kârâ) *pov. vojn.* **1.** četverokutna formacija kojom se odbijaju napadi konjice [*nastupati u ~i*]; karê **2.** kola sa željeznim sanducima u kojima se prevozi topovsko streljivo [*municijska ~ a*] // **kâriran** *prid.* (odr. -i) koji je ukrašen kvadratima (o platnu ili tkanini); kockast, na kocke, *usp.* karo (2)

✧ *fr.* carré

kârâ² *prid.* *reg. zast.* (indekl.) koji je crn // **kârâdža** *m* (N mn -e) onaj koji je crn; crnomanjast čovjek

✧ *pr.* (na prostorima pod turskom vlašću često se dodavao imenima i nadimcima: Karâdorde, Karamarko i sl.): **Kârabašić** (Sisak), **Kârabeg** (Sisak, Poreč), **Kârâbégović** (100, Zagreb, Primorje), **Kârâčić** (490, Zagreb, I Slavonija), **Kârâdža** (230, sred. Dalmacija, Prigorje), **Kârâđa** (Sinj, I Slavonija), **Kârâdôle** (Šibenik), **Karafilipović** (Požega), **Kârâhodžić** (Gvozd), **Karâivânović** (Požega), **Karâklâjić** (Zagreb i okolica), **Kârâman** (420, Poljica, Split, J i sred. Dalmacija), **Karamârko** (440, Obrovac, S Dalmacija), **Karamârković** (180, Pokuplje, Kordun), **Karamâtić** (400, Zagreb, J Dalmacija, okolica Zagreba), **Karamêhmedović** (Dubrovnik), **Karamijátović** (Vukovar), **Karamustafić** (Rijeka), **Karapêtrić** (Slavonija)

✧ *tur.* kara

kârâb *m* *pom. pov.* bizantski trgovački brod, dug o. 30 m, s dva jarbola

✧ *grč.* kârabos

karâbâš *m* (G karabâša) *kinol.* rasa psa pogodna za čuvanje i lov, podrijetlom iz Turske; anadolski pastirski pas

✧ *tur.* karabası

kârâbâški *prid.* koji se odnosi na Gorski (Nagorni) Karabah

kârâbatak *m* (G -tka, N mn -aci) **1.** *reg.* gornji dio stegna u peradi; zabatak **2.** *zool.* vodena ptica ronac (*Mergus merganser*)

✧ *pr.* (nadimačka): **Karabâtić** (350, Šibenik, sred. Dalmacija), **Kârabatković** (Split)

✧ *tur.* kara: crn + bakak: nog

karâbîn *m* (G karabîna) **1.** *vojn.* kratka vojnič-

ka puška **2. lov.** lovačka puška izliblebljenih cijevi za zrno (za razliku od sačmarice); karabinka // **karabíner m 1. lov.** privjesak na remenu lovačke opreme za nošenje pernate divljači **2. lov.** privjesak na lancu za džepni sat; **karabínka ž** (D L -nci, G mn -ā/-ī), v. karabin (**2**); **karabinjēr m** (G karabinjēra) **1. pov.** pripadnik konjice, naoružane sabljama i karabinkama (prvo u Francuskoj od 17. st., kasnije i u drugim zemljama) **2. pripadnik policije u Italiji** (ob. naoružan karabinkom) **3. španjolski graničar**; **karabinjērski prid.** koji se odnosi na karabinjere; **karabinjērski pril.** kao karabinjer, na način karabinjera

♦ *pr.*: **Karabelj** (Samobor, ← *mad.*), **Karabīn** (Darugar, Donja Stubica)

♦ *njem.* Karabiner ← *fr.* carabine: oružje karabina, pripadnika lake konjice

karabīt m, v. karbid

Karachi (izg. Karāči) *m* (G -ja) najveći grad i glavna pakistanska luka na obali Arapskog mora, 5.208.000 stan.

Karadžić 1. Radovan (1945), vodeći političar bosanskih Srba u ratu 1992–1995. u BiH, predvodio opsadu Sarajeva; od Međunarodnog tribunala u Den Haagu tražen kao ratni zločinac **2. Vuk Stefanović** (1787–1864), srp. etnograf i reformator srpskog književnog jezika; uveo narodnu štokavštinu u srp. književni jezik i pojednostavnio srp. ćirilicu na fonetskoj osnovi; preveo *Novi zavjet* na srpski, prikupljao narodnu književnost Srba i Hrvata (ali je prikupljeno objavljivao pod srpskim imenom) (*Srpska pismenica*, *Srpski rječnik*)

Karadžorđevići m mn vladajuća dinastija u Srbiji (1842–1858. i 1903–1918) i Kraljevini SHS, odn. Jugoslaviji (1918–1943), *usp.* Aleksandar¹, Petar // **Karadorđe** (ili Crni Đorđe; pravo ime Đorđe Petrović) (1768–1817), vođa 1. srpskog ustanka protiv osmanske vlasti (1804), rodonačelnik dinastije Karadorđevića

kāradōz m pov. 1. oblik kazališta sjena, predstava s različitim siluetama izrađenim u grotesknim oblicima **2. a.** komičar mađioničar, lakrdijaš **b.** marioneta

♦ *pr.* (prema zanimanju ili nadimačka): **Kāradūz** (Županja)

♦ *tur.* karagöz ← kara: crn + göz: oko

karaf (karūf) m reg. staklena boca u kojoj se ob. poslužuje domaće vino ili voda

♦ *tal.* caraffa ← *šp.* guraffa ← *arap.* jarāffa

karafindl m reg. komplet stolnog pribora; sastoji se od posudica za sol, papar i papriku te bočica za ocat i ulje; karafina // **karāfina ž reg.**, v. karafindl

♦ *austr./njem.* Karaffindel ← *tal.* caraffina

karagána ž bot. rod listopadnih grmova (*Caragana*) iz por. leptirnjača (*Papilionaceae*) podrijetlom iz središnje i I Azije

♦ *nlat.* caragana

karāim m (G karaíma) **1. jud.** pripadnik židovske sekte vrlo raširene u 8. st. na Bliskom istoku koja se suprotstavljala Talmudu i svim postbiblijskim spisima te priznavala samo Toru **2.** (Karaim) pripadnik turkijskoga naroda, naseljen u Litvi

♦ *hebr.* qārā': čitati ≈ qōrē'im: čitatelji

Karajan (izg. Kārājān), **Herbert von** (1908–1989), austrijski dirigent svjetskoga glasa, jedan od dominantnih na europskoj sceni klasične glazbe od 1947; perfekcionista, usavršio orkestralni zvuk

kāraka ž (D L -i/aci) *pom. 1. pov.* veliki naoružani trgovački jedrenjak za duge plovidbe (14–17. st.); potkraj 16. st. bila među najvećim brodovima na svijetu [*dubrovačka* ~] **2. reg.** olupina, stara neupotrebljiva lađa

♦ *šp.* carraca

karakāl m (G karakála) *zool.* vrsta risa (*Lynx caracal*) s crnim ušima, živi u S Africi i toplim krajevima Azije

♦ *tur.*

Karakala (188–217), rimski car (od 198), dao 212. građansko pravo svim slobodnim stanovnicima Carstva; sagradio terme, najveće u Rimu (Karakaline terme) // **Karakālīn prid.** koji pripada Karakali

karakālpāčki prid. koji se odnosi na Karakalpake, stanovnik Karakalpakstana, autonomne republike u Uzbekistanu Δ ~ **jeziklingv.** turkijski jezik koji se govori u Uzbekistanu

kārakāndža ž, v. karapandža

Karakāšica ž naselje (u blizini Sinja), 686 stan. // **Karakāščanin m** (**Karakāščanka ž**) (N mn Karakaščani) stanovnik Karakašice; **karakāški prid.** koji se odnosi na Karakašicu

karākīl m, v. karakul (**1**)

karakōla ž (G mn karakólā) *reg. 1. a.* dresura konja **b.** poigravanje konjem uljevo i udesno **2.** zavoji, spirala

♦ *fr.* caracole

Karakórum m geogr. planinski sustav u J Aziji, najviši vrh 8611 m, jedan od najviših na svi-

jetu // **karakórumski prid.** koji se odnosi na Karakorum

karäktär m 1. ukupnost čovjekovih bitnih osobina; psihički lik, osobina, obilježje [*blag ~; krut ~*] **2. pren.** čovjek postojanih uvjerenja i dosljednog ponašanja; poštenjak [*čvrst ~*] **3.** ono što je najviše svojstveno; obilježje, značaj i prava priroda (pojave, kraja, djela, epohe itd.); karakteristika [*primorski ~ klime*] **4. knjiž.** onaj koji se opisuje u kazališnom djelu ili pripovjednoj prozi; osoba, lice **5. inform. razg.** slovo, broj, simbol ili kontrolni kod (jedan karakter je u kompjuteru reprezentiran jednim bajtom) // **karäktär'an prid.** (odr. -rni) **1. (neodr.)** koji posjeduje pozitivna svojstva karaktera; koji je čvrsta karaktera [*-an čovjek*] **2. (odr. rni)** u vezama riječi [*~ni glumac*]; **karäktärno pril.** na karakteran način [*~ živjeti*]; **karakterističan prid.** (odr. -čni) koji služi da bi se opisao, izrazio određeni karakter, pojava, karakteristika; koji je po nečemu tipičan, u kojem se ogleda nešto posebno; svojstven; **karakteristično pril.** na karakterističan način; tipično [*~ govoriti*]; **karakterističnost ž** (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je karakterističan ili svojstvo onoga što je karakteristično; osebnost, značaj, posebitost; **karakteristikä ž** (D L -ici) **1.** bitna oznaka, bitno svojstvo čega; značajka, obilježje, svojstvo **2.** izjava ili pisani oblik mišljenja o čijoj stručnoj, javnoj djelatnosti ili političkoj podobnosti [*pisati ~u*] **3. mat. a.** cjelobrojni dio logaritma nekog broja **b.** eksponent broja s decimalnim zarezom; **karakterizacija ž knjiž. 1.** postupak stvaranja književnog lika izrazitih psiholoških karakteristika **2. kazal. film.** tumačenje osebnosti lika; **karakterizirati (koga, što) dv. (prez. karakterizirām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, prid. trp. karakterizirān, gl. im. -ānje) 1.** opisati/opisivati čiji karakter ili dati/davati čiju karakteristiku **2. biti/bivati** karakterističan predstavnik čega; iskazivati, predstavljati [*James Dean je dobro ~o neke porive svoje generacije*]

✧ grč. kharaktér: biljeg, znamenje; značaj = kharaktérzein: obilježavati

karakterologija ž grana psihologije koja proučava tipove, temperature i karaktere ljudi // **karakterolog m** (N mn -ozi) stručnjak za karakterologiju

✧ v. karakter + -LOGIJA

karakteropätija ž pat. poremećaj karaktera (1)

✧ v. karakter + -PATIJA

karäkul m 1. agr. pasmina ovaca raširena u Africi, Aziji, Europi i SAD, daje kvalitetnu vunu; karakul **2.** skupocjeno krzno istoimene ovce, izrađuje se od tek ojanjene janjadi; perzijaner, astrahan

✧ prema Kara-Kulu, gradu u Uzbekistanu

Kāraman 1. Igor (1927–1995), hrv. povjesničar (*Privreda i društvo Hrvatske u 19. stoljeću*) **2. Ljubo** (1886–1971), hrv. povjesničar umjetnosti, glavni organizator konzervatorske službe u Dalmaciji, S Hrvatskoj i Istri nakon 2. svjetskog rata; znanstvenom metodom utvrdio specifične elemente koji čine arhitekturu starohrvatskih crkava, izveo periodizaciju pleterne ornamentike (*Iz kolijevke hrvatske prošlosti, Pregled povijesti umjetnosti u Dalmaciji, O djelovanju domaće sredine u umjetnosti hrvatskih krajeva*)

karāmānka (karāvānka) ž (D L -nci, G mn -anākā/-ī) reg. sorta kruške

✧ tur. prema turskoj pokrajini Karaman

Karamāzovi, Braća knjiž. posljednji i vjerojatno najveći roman (1879/80) F. M. Dostojevskog, v. u kojem ponire u korijenje zla, narav slobode i žudnju za vjerom

karāmböl m (G karāmbōla) **1. razg.** sudar [*imati ~*] **2. a.** biljarska igra na stolu bez rupa, s tri kugle, samo na srazove kugli **b.** dodir, sraz kugla u biljaru Δ ~ **biljar** vrsta biljara u kojem se bodovi postižu udaranjem kugle o kuglu (a ne tjeranjem u rupe) // **karamböliran prid.** (odr. -ī) razg. koji je udaren, oštećen (ob. u zn. za vozila); **karambölirati dv.** (prez. karambölirām, pril. sad. -ajūci, prid. trp. karambölirān, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje) **1.** (se) sudariti se, doživjeti/doživljavati karambol (o vozilima) **2. (ø)** (od)igrati karambol biljar

✧ njem. Karambole ← fr. carambolage

karāmbola ž bot. tropska vočka (*Averrhoa carambola*) podrijetlom iz Malezije

✧ nlat. carambola

karāmel (karamēl) m smeđa smjesa dobivena zagrijavanjem šećera na temperaturi od 190–200 °C; upotrebljava se za izradu bombona, kolača i sl. // **karamēla ž** (G mn karamēla) bombon od smjese prženog šećera i mlijeka; **karamelirati dv.** (prez. karamelirām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje) postupak kojim prikladna smjesa dobije/dobiva

svojstva karamele; karamelizirati; **karameli-zirati** *dv.* (prez. karamelizirm, *pril. sad.* -ajū-ći, *gl. im.* -anje), *v.* karamelirati

✧ *njem.* Karamel ← *fr.* caramel ≈ *šp.* caramelo = *lat.* calamellus: mala trska

karāmpāna *ž reg. iron.* 1. krtinja 2. ženska osoba neprivlačna izgleda koja ne shvaća da joj je vrijeme za isticanje mladalačke ljepote prošlo [*stara* ~]

✧ *mlet.* carampāne (iz kuće Rampani, poznate po prostituciji u venecijanskoj okolici)

karamūsāl *m* (G karamusála) *pom. pov.* turski trgovački jedrenjak, s dva jedra i visokim nadgrađem na krmi

✧ *tur.*

Kāra Mūstafa (o.1635–1683), osmanlijski veliki vezir, sudjelovao u Kandijskom ratu, vodio pohod na Beč i nakon poraza ubijen po nalogu sultana

kāramut *m reg.* sorta jesenskih krušaka

✧ *tur.* kara armut ← kara: crn + armut: kruška ← *perz.* emrūd

Karānac *m* (G -nca) naselje (u blizini Belog Manastira), 1466 stan. // **karānački** *prid.* koji se odnosi na Karanac i Karančane; **Karānčanin** *m* (**Karānčanka** *ž*) (N *mn* Karānčani) stanovnik Karanca

karānfil *m bot., v.* klinčić (2) // **karānfilci** *m* 1. *dem.* od karanfil 2. *bot., v.* klinčić (1)

✧ *pr.*: **Karānfilōvskī** (Rijeka, Slavonski Brod)

✧ *tur.* ← *arap.* qaranful ← *grč.* karyóphyllon

karāntān *m* (G karantāna) *pov.* sitan metalni (srebrni, bakreni, mjedeni) novac; krajcara

✧ *tal.* carantano

Karāntānija *ž pov.* pokrajina u I Alpama, uz gornju Dravu i Muru, prva slov. državna formacija, etnonim za prvo povijesno javljanje današnjeg slovenskog naroda // **Karāntānac** *m* (**Karāntānka** *ž*) (G -nca, N *mn* Karāntānci, G Karāntānācā) stanovnik Karantanije; **karāntānski** *prid.* koji se odnosi na Karantaniju Δ ~ **Hrvati** stanovnici sred. dijela Karantanije

✧ *lat.* Civitas Carantana: Karantanski grad

karanténa *ž* 1. privremena izolacija bolesnih ili potencijalno bolesnih osoba, životinja i biljaka da se spriječi širenje zaraze ili prenošenje štetnika (kod biljaka) 2. *sport* izoliran boravak sportaša prije važnog susreta // **karāntēnski** *prid.* koji se odnosi na karantenu

✧ *tal.* quarantina: četrdesetak (dana izolacije)

karaōke *m* (<indekl.) amatersko pjevanje na javnom mjestu uz orkestralnu pratnju snimljenu na vrpici (karaoka uređaj sadrži jukebox sa snimkama popularnih pjesama, mikrofonom priključen na razglas i danas često monitor s tekstom pjesme); izumljeno u Japanu i 1980-ih postalo popularno diljem svijeta

✧ *jap.* karaōke: prazan orkestar

karāpāndža *ž* (G *mn* -ā/-i) *reg.* žena-vještica; karakandža

✧ *pr.*: **Karāpāndža** (220, Karlovac, Korčula, Poukuplje, Banovina), **Karāpāndžić** (Nova Gradiška, Karlovac) ✧ *top.*: **Karāpānde** (zaselak, Ogulin)

✧ *tur.* karapānce ← *v.* kara + pānce (pance): pandža

kārās *m zool.* jestiva slatkovodna riba (*Carassius carassius*) iz porodice šarana, uzgaja se i kao ukrasna zlatna ribica

✧ *pr.* (nadimačka): **Āras** (160, Šibenik, Dalmacija), **Hārašić** (110, Split, otoci sred. Dalmacije), **Kāras** (720, Pokuplje, Kordun, Prigorje), **Kārasek** (Darugar, Slavonija), **Kāraši** (Baranja, Pula), **Kārašić** (Čazma, Ivanić Grad), **Kārāš** (Nova Gradiška), **Kārāšić** (Čazma, Moslavina) ✧ *top.*: **Kāraši** (zaselak, Karlovac, Samobor)

✧ *nlat.* carassius

Kārās, Vjekoslav (1821–1858), hrv. slikar, prvi iz S krajeva Hrvatske koji se školovao u Italiji; slikao likove i žanr-prizore iz pučkog života; naziva se »prvim ilirskim slikarom« (*Rimljanka s lutnjom*)

karasevdāh *m* (G karasevdāha, N *mn* karasevdāsi) *reg.* duševno stanje tuge i čežnje; ljubavna zanesenost, melankolija

✧ *tur.* karasevda ← *v.* kara + *v.* sevda

Karaševo *sr hrv.* naselje u Z Rumunjskoj // **Karaševski** *prid.* koji se odnosi na Karaševo **karašlāma** *ž* (G *mn* karašlāmā) *reg.* vrsta rane trešnje

✧ *tur.* kara alama ← *v.* kara + alama: trešnja

kārat *m* 1. mjerna jedinica za masu dragog kamena (0,2 g) 2. jedinica udjela zlata u 24-dijelnoj slitini 3. *prav. pom. pov.* idealni dio u imovini broda // **kāratnī** *prid.* (uz količinu izraženu brojem) koji je od određenog broja karata [*osamnaest–o zlato*]

✧ *njem.* Karat ← *fr.* carat ← *srlat.* carratus ← *arap.* qīrāt: težina od 4 zrna ← *grč.* kerātiōn: sjemenka rogača

karāte *m* (<indekl.) 1. tradicionalna istočnjačka

borilačka vještina, prvenstveno namijenjena samoobrani; pri udarcima nogom i rukom važniji su točnost i brzina negoli snaga **2.** *sport* olimpijska disciplina Δ **semi contact** ~ (izg. sěmi kòntakt ~) *sport* karate natjecanje u kojemu je obavezno nošenje zaštitnih kaciga, rukavica i štitnika za noge // **karatáš** *m* (G karatáša), *v.* karatist; **karatíst** *m* borac karatea, onaj koji se bavi karateom; karataš; **karatística** *ž*, *v.* karatist; **karatistički** *prid.* koji se odnosi na karatiste; **karatistički** *pril.* kao karatist, na način karatista; **karatistkinja** *ž*, *v.* karatist
 ✧ *jap.*

karatéga *ž* (D L -i) *sport* odjeća karatista; sastoji se od kimona i bijelih platnenih hlača
 ✧ *jap.*

káratí *nesvrš.* (prez. kārām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -anje) **1.** (koga) upućivati prijekore; koriti, prekoravati **2.** (se) *reg. ekspr.* svadati se // **káralac** *m* (G -aoca, V -aoče, N *mn* -aoci) onaj koji prekorava
 ✧ *prasl.* *karati (*rus.* kárat', *češ.* kárat)

karàula *ž* *vojn.* fortifikacijski objekt u kojem borave vojnici i koji služi kao stražarnica, ob. na graničnim prijelazima ili mjestima s kojih se nadzire veće područje

◆ *pr.* (prema zanimanju): **Karàula** (350, Zaprešić), **Karàvla** (Primorje) ✧ *top.*: **Karàula** (zaselak i brdo iznad Senja; lokalitet kod Šibenika; brda u Lici i Ravnim kotarima; više naselja u Bosni)

✧ *tur.* karavulhane, karakolhane ← karakol: vojnici + *perz.* hane: konačište

karavàna *ž* (G *mn* karavánā) **1.** povorka životinja zaprežnih kola i sl. koja pod teretom prelazi velike udaljenosti **2.** *pren. a.* mnoštvo ljudi ili čega zamišljenoga što se kreće i pobuđuje sliku karavane **b.** *v.* karavan // **karàvān** (**kàravān**) *m* (G karavána) **1.** osobni automobil posebne konstrukcije, na prostoru zadnjih mjesta za sjedenje ili iza njih je proširenje za prtljagu; karavana **2.** prikolica za stanovanje koju vuče automobil; **karàvānski** *prid.* koji se odnosi na karavane, koji je namijenjen karavanama [~ *put*]

◆ *pr.*: **Karavànić** (Pag)

✧ *njem.* Karawane ← *tal.* carovana ← *perz.* kārwān

karavàning *m* (N *mn* -nzi) **1.** kampiranje, logorovanje u kućici na kotačima (kamp-prikolici) **2.** turistički kamp opremljen kamp-pri-

kolicama **3.** specijalno kombinirano vozilo s ležajevima za kampiranje

✧ *engl.* caravanning, *v.* karavana

Karàvanke *ž* *mn* *geogr.* planinska skupina u J. Alpama, najviši vrh Stol (2236 m)

karàvān-sàraj *m* svratište koje prihvata i smješta karavane, *usp.* saraj **(1)**

✧ *v.* karavana + *v.* saraj

karavèla *ž* (G *mn* karavélā) **1.** *pom. pov.* jedrenjak (14–17. st.) s uzdignutim pramcem i kromom i 3–4 jarbola, građen za oceanske uvjete **2.** putnički zrakoplov francuske proizvodnje

✧ *fr.* caravelle ← *šp., port.* caravela ≅ caravo: vrsta broda ← *lat.* carabus: mali brod od vrbova šiblja ← *grč.* kárabos: čamac

Karàvlah *m* (V -aše, N *mn* Karàvlasí) *etn. pov.* Rom (Ciganin) iz rumunjskih zemalja; Ciganin iz Transilvanije // **Karàvlahinja** *ž*, *v.* Karavlah; **karàvlaška** *ž* (D L -òj) *geogr.* zemlja Karavlaha

◆ *pr.* (etnonimsko): **Karàvlah** (Slavonski Brod)

kàrbīd *m* (G karbída) *kem.* spoj kalcija s ugljikom, sredstvo za rasvjetu; karabit, karbit // **kàrbīdnj** *prid.* koji se odnosi na karbid [~a *svjetiljka*]; **kàrbīt** *m* (G karbíta) *razg., v.* karbid; **karbituša** *ž* *razg.* svjetiljka u kojoj je kao rasvjetno sredstvo primijenjen karbid

✧ *njem.* Karbid ← *lat.* carbo: ugljen

karbocikličan *prid.* (*odr.* -čnī), ob. u: Δ ~**ni spojevi** *kem.* organski ciklički spojevi koji u zatvorenom prstenu imaju samo atome ugljika
 ✧ *v.* karbon + -CIKLIČAN

karbohidráti *m* *mn* (N karbohidrát, G karbohidráta) *kem.* organski spojevi ugljika, vodika, kisika itd. nalaze se u najvažnijim namirnicama ljudske prehrane; ugljikohidrati (celuloza, pektini, škrob, glikogen, hitin)

✧ *v.* karbon + *v.* hidrat(i)

kàrboksīlan *prid.* (*odr.* -lnī), ob. u: Δ ~**ne kiseline** *kem.* organske kiseline (RCOOH mravlja, HCOOH octena, HOOC·CHOH·CH₂·COOH, jabučna kiselina)

✧ *v.* karbon + *v.* oksid(i)

kàrbōl *m* (G karbóla) *kem.* dezinfekcijsko sredstvo, karbolna kiselina; proizvodi se iz katrana kamenog ugljena i sintetski; fenol // **kàrbōlnī** *prid.* koji se odnosi na karbol

✧ *nlát.* carbol = *v.* karbon + *v.* (fen)ol

karbolīneum *m* *kem.* uljasta mješavina katrana i kamenog ugljena, služi za impregnaciju

drvene građe i uništavanje štetočina na voćkama

✧ v. karbon + v. linoleum

kàrbòn *m* (G karbóna) **1.** ugljen; karbun **2.** kem. element ugljik (simbol C, atomski broj 6), postoji u 3 alotropske modifikacije (dijamant, grafit i amorfni ugljik, fullereni) **3.** geol. peti, najstariji period paleozojske ere; tad su stvoreni najveći bazeni kame-nog ugljena [~*papir* papir s tankim slojem ugljenog praška, služi za izradu kopija] // **karbonizàcija** *ž* kem. pougljenjivanje organske materije, pretvaranje biljnih tvari u ugljik, treset ili ugljen **a.** (stanje) **b.** (proces) karboniziranje, *usp.* karbonizirati; **karboni-zírati** (se) *dv.* (prez. karbonizírām (se), *pril. sad.* -ajući (se), *pril. pr.* -ávši (se), *prid. trp.* karbonizírām, *gl. im.* -anje) **1.** pougljeniti/pougljiti (pougljenjivati/pougljivati) **2.** tehnološkim postupkom razoriti/razarati celulozne nečistoće u sirovoj vuni; **kàrbònskī** *prid.* koji se odnosi na karbon; **kàrbūn** *m* (G karbūna) *reg.* ugljen; **kàrbunjēr** *m* (G karbunjéra) *reg.* onaj koji raznosi i prodaje ugljen za kućanstva; ugljenar

✧ *lat.* carbo: ugljen

karbonádo *m* *min.* sivocrni brazilski dijamant, upotrebljava se za bušilice

✧ *šp.* carbonado, v. karbon

kàrbònār *m* (G karbonára) *pov.* član tajne političke organizacije koja se borila za ujedinjenje Italije (poč. 19. st.) i republikansku vladu

✧ *tal.* carbonario: ugleljenar

kàrbònāt *m* (G karbonáta) *chem.* sol karbonatne (ugljične) kiseline // **kàrbònātnī** *prid.* koji se odnosi na karbonat, koji ima svojstva karbonata $\Delta \sim a$ (**ugljična**) **kiselina** *chem.* vrlo nepostojana kiselina (H_2CO_3), odmah se razlaže na ugljikov dioksid i vodu

✧ *njem.* Karbonat ← v. karbon + -AT

kàrbònīl *m* (G karboníla) *chem.* dvovalentna atomska skupina = CO, karakteristična za neke organske spojeve (aldehide, kinone, ketone)

kàrbòrund *m* silicijev karbid, tvrda tamnosiva tvar, služi za rezanje i brušenje kamena te kao vatrostalni materijal

✧ *njem.* Karborund ← v. karbon + Korund: dragi kamen

kàrbūn, v. karbon

kàrbūnkul *m* *pat.* gnojna upala kože i potko-

žnog tkiva, ob. uzrokovana zlatnim stafilocokom (*Staphylococcus aureus*); skup više furunkula s nekoliko drenažnih kanala

✧ *lat.* carbunculus

karbūrātor (**karburātor**) *m* *tehn.* dio benzinskog motora u kojem se tekuće gorivo raspršuje i miješa sa zrakom; rasplinjač // **karburírānje** *sr* **1.** (*gl. im.*), v. karburirati **2.** *tehn.* povećavanje kalorične vrijednosti gorivih plinova dodavanjem ugljikovodika; **karburírāti** *dv.* (prez. karbūrírām, *pril. sad.* -ajući, *pril. pr.* -ávši, *gl. im.* -anje) *tehn.* povećati/povećavati kaloričnu vrijednost gorivih plinova dodavanjem ugljikovodika

✧ *fr.* carburateur

kàrcer *m* *zast.* kazna zadržavanja učenika u školi poslije nastave; rešt, (školski) zatvor

✧ *lat.* carcer: tamnica

karcinofòbija *ž*, v. kancerofobija

karcīnòm *m* (G karcinóma) *pat.* zloćudni tumor, nastaje bujanjem epitelnog tkiva mnogih organa odakle se limfom i krvi prenosi u druge organe; rak, kancer, maligni tumor

✧ *grč.* karkínoma = karkinos: rak + -OM

karcīnoza *ž* *pat.* difuzni rasap brojnih nakupina i žarišta karcinomskih stanica u tkivima ili po površini organa

✧ v. karcinom + -OZA

kardámòm *m* (G kardamóma) *bot.* tropska azijska biljka (*Elettaria cardamomum*) iz porodice *Zingiberaceae*, sjemenka se upotrebljava kao lijek i mirodija

✧ *lat.* cardamomum ← *grč.* kardámomōn

kàrdān *m* (G kardána) *tehn.* mehanički zglobovi koji omogućuje prijenos snage između različitih usmjerenih vratila ili između vratila koja u tijeku rada mijenjaju smjer; uporaba na vozilima, strojevima // **kàrdānskī** *prid.* koji se odnosi na kardan [~*a* *osovina*]

✧ prema imenu konstruktora, talijanskog matematičara, G. Cardana (1501–1576)

kàrdāš *m* (G kardáša) *reg.* prijatelj koji se prema određenom postupku (zajedničko ispijanje čaše vina i sl.) proglašava bratom; pobratim, veliki prijatelj // **kárdō** *m* *hip.* od kardaš

♦ *pr.*: **Kàrdāš** (190, Petrinja), **Kàrdāšević** (Zagreb), **Kàrdāšić** (Petrinja), **Kàrdō** (Osijek), **Kàrdōš** (170, Sinj, Slavonija), **Kàrdum** (1270, sred. i S Dalmacija, Zagora), **Kàrdun** (Našice, Sinj, Duga Resa)

✧ *tur.* karda

Kàrdelj, Edvard (1910–1979), slov. političar,

od 1937. do kraja života u najužem rukovodstvu KPJ (SKJ), jedan od najbližih suradnika J. Broza Tita, od 1944. neprekidno u najvišim državnim tijelima Jugoslavije (ministar u vlada, predsjednik Narodne Skupštine, član Predsjedništva SFRJ); glavni ideološki teoretičar jugoslavenske verzije marksizma i socijalističkog samoupravljanja

kàrdigān *m* (G kardinigāna) **1.** pletena vojna jakna dugih rukava s prednjim kopčanjem, nosili su britanski časnici u Krimskom ratu **2.** vesta na kopčanje bez ovratnika izrazito popularna u 20. stoljeću

✧ *engl.* cardigan, prema J. T. Brudenellu, sedmom grofu od Cardigana (1797–1868)

kàrdijak *m* (N mn -āci) *farm.* lijek koji stabilizira rad srčanog mišića, srčani ritam i pozitivno djeluje na koronarne žile

✧ *grč.* kardiakós: srčani ← kardia: srce

kardīnāl' *m* (G kardinála) **1.** *crkv.* visoki dostojanstvenik Katoličke crkve **2.** sorta **a.** jabuke **b.** stolnog grožđa // **kardinālāt** *m* (G kardinālata) služba i čast kardinala (**1**); **kardinālški prid.** koji se odnosi na kardinala [*dobiti* ~ šešir postati kardinal] Δ ~ **zbor kat.** zbor kardinala koji daje papi savjete i upravlja Crkvom kada je Sveta Stolica prazna, bira papu od 1179; **kardinālški pril.** kao kardinal, na način kardinala (**1**)

◆ *pr.* (prema službi ili nadimaka): **Kardīnāl** (Đakovo), **Kardinār** (Samobor, Novi Marof, Pula)

✧ *njem.* Kardinal ← *lat.* cardinalis: stožerni = cardo: stožer

kardīnāl² *m* (G kardinála) *zool.* američka ptica pjevica (*Richmondia cardinalis*) iz porodice zeba

✧ *v.* kardinal¹

kàrdīnāljan *prid.* (odr: -lni) koji je u temeljima, u osnovi; najvažniji, bitni, osnovni, glavni Δ ~ **na greška** teška, neoprostiva pogreška, greška koja se ne da ispraviti, najveća moguća; ~ **ne vrline (kreposti)** *teol.* kreposti koje se postižu snagom ljudske naravi bez intervencije Božje milosti (pravednost, razboritost, umjerenost i hrabrost/jakost); ~ **ni broj mat.** broj elemenata konačnog skupa, glavni broj; poopćeno i na beskonačne skupove, označava određenu klasu međusobno ekvipotentnih skupova

✧ *lat.* cardinalis

KARDIO- kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na srce [*kardiologija*]

✧ *grč.* kardia: srce

kardiognòzija *ž teol.* u skolastici (i mistici), poseban dar kojim se može spoznati čudoredno i religiozno stanje čovjeka kao rezultat slobodne odluke (odnosno njegova odnosa prema Bogu)

✧ KARDIO- + -GNOZIJA

kardiogram *m med.* grafički prikaz rada srca, *usp.* elektrokardiogram

✧ KARDIO- + -GRAM

kardiokirùrgija *ž med.* grana kirurgije koja se bavi zahvatima na srcu // **kardiokirurg** *m* (N mn -rzi) liječnik specijalist kardiokirurgije

✧ KARDIO- + *v.* kirurgija

kardiologija *ž med.* grana interne medicine koja se bavi preventivom, dijagnostikom i liječenjem bolesti srca i krvnih žila // **kardiolog** *m* (N mn -ozi) *med.* onaj koji se bavi kardiologijom, liječnik specijalist za kardiologiju [~ *praktikum*]; **kardiologijski prid.** koji se odnosi na kardiologiju; **kardiološki prid.** koji se odnosi na kardiologiju i kardiologe; **kardiološki pril.** kao kardiolog, na način kardiologa [~ *o društvo*]

✧ KARDIO- + -LOGIJA

kardiomiopātije *ž mn pat.* heterogena skupina bolesti koje zahvaćaju miokard

✧ KARDIO- + *v.* miopatija

kardioplègija *ž med.* metoda zaštite miokarda od ishemije hlađenjem (od 10 do 12 °C) tijekom operacije na srcu // **kardioplègik** *m* (N mn -ici) *farm.* sredstvo zaštite srčanog mišića tijekom operativne intervencije na srcu

✧ KARDIO- + -PLEGIJA

kardiospàzam *m* (G -zma, N mn -zmi) *pat.* grčevi mišićne mase jednaka s otežanom prohodnosti hrane (ob. posljedica iznimne nervoze, nekih živčanih bolesti i trovanja); ahalasija

✧ KARDIO- + *v.* spazma

kardiotònik *m* (N mn -ici) *farm.* sredstvo za jačanje rada srca

✧ KARDIO- + -TONIK

kardiovàskulārjan *prid.* (odr: -rni) *med.* koji se odnosi na srce i krvni sustav [~ *ne bolesti*; ~ *ni kirurg*]

✧ KARDIO- + *v.* vaskularni

karditis *m pat.* upala srca kao jedan od simptoma reumatske groznice

✧ KARDIO- + -ITIS

kárdo, *v.* kardaš

karè *m*, v. kara¹ (1)

kàrè (**karè**) *m* <G karèa>, v. kotlet (1) [*svinjski* ~]

✧ *fr.* carré

karèna *ž* *pom. reg.* dno broda, kobilica, podvodni dio broda

✧ *tal.* carena

karèncija *ž* 1. *biol.* kod biljaka i životinja razdoblje u kojem su nejestive dok se iz njih ne izluče neki lijekovi i sl. 2. *agr.* određeni i dopušteni broj dana između primjene sredstva za zaštitu bilja i berbe, odnosno uporabe u ljudskoj ishrani

✧ *lat.* carentia ≈ carère: nemati

kàreta (**kàretka**) *ž* *zool.* kornjača (*Eretmochelys imbricata*) iz porodice morskovodnica (*Caretta caretta*); glavata želva, karetna želva

✧ *mal.*

karètīn *m* <G karètīna> *reg.* tip otkrivene ili natkrivene kočije na opruge

✧ *tal.* carretta

karfiol *m* <G karfióla> *bot.*, v. cvjetača

✧ *tal.* cavolfiore

kàrgija *ž* *pov. reg.* 1. dugo i zašiljeno oružje za borbu ili lov kojim se bode udarom ili bacanjem; koplje 2. šipka za nabijanje punjenja u vatrenom oružju

✧ *tur.* kargı

kàrgo *m* <N mn -i, G kàrgā> 1. teret (brodski i avionski) 2. *pom.* teretni brod 3. teret, uopće [*~ terminal*; *~ linija*; *~ promet*; *~ osiguranje* osiguranje robe u prijevozu]

✧ *šp.* cargo

kàri *m*, v. curry

kariba *ž* *zool.*, v. piranja

✧ *šp.* caribe, *usp.* kanibalizam (2)

Karibi (**Karàibi**) *m* *mn* skupina indijanskih plemena naseljena u S dijelu Južne Amerike (i nekoć Malim Antilima) // **kàripski** *prid.* koji se odnosi na Karibe [*~ jezici*] △ **Karipsko** (**Antilsko**) *more* *geogr.* rubno more Atlantskog oceana, između obala Južne i Srednje Amerike, Velikih i Malih Antila, 1.950.000 km²

karibu (**karibū**) *m* <G karibūa> *zool.* vrsta sōba (*Rangifer tarandus*) iz S. Amerike

✧ *kan.fr.* caribou ← *egz.* yalipū: lopatati snijeg

kàrija *m* <N mn -e> *isl.* onaj koji zna potpuno pravilno izgovarati svaku riječ iz *Kur'ana*

◆ *pr.*: Kàrija (Samobor)

✧ *tur.* kari ← *arap.* qārī': čitati

karijatída *ž* 1. *pov.* u antičkoj Grčkoj, na Peloponezu Artemidina svećenica iz grada Karije 2. *arhit.* kip žene koji u konstrukciji zgrade služi kao ukrasni stup

✧ *grč.* Karyātis, <mn> Karyátides

karijēr *m* <G karijéra> 1. *sport* brzi kas (konja) 2. *rud.* površinska eksploatacija plitko ležećih korisnih ruda (pijeska, ugljena i sl.)

✧ *fr.* carrière

karijérja *ž* 1. profesionalni životni put [*uspješna ~a*] 2. zanimanje, profesija, zvanje, djelatnost [*poslovna ~a*; *~a sportaša*] 3. napredovanje uspješno uzdizanje u stručnosti, zvanjima i položajima na području neke djelatnosti [*znanstvena ~a*; *politička ~a*] // **karijerist** *m* *pejor.* onaj koji je spreman sve podrediti postizanju karijere; **karijeristica** *ž*, v. karijerist; **karijeristički** *prid.* koji se odnosi na karijeriste; **karijeristički pril.** kao karijerist, na način karijerista; **karijeristkinja** *ž*, v. karijerist; **karijerizam** *m* <G -zma> *pejor.* nastojanja onoga koji je karijerist težnja za usponom na društvenoj ljestvici, potaknuta taštinom i koristoljubljem

✧ *fr.* carrière: trkalište ← *stprov.* carriera: cesta ← *lat.* carraria (via): (staza za) kola ≈ carrus: kola

kàrijes *m* *pat.* razaranje čvrstog tkiva kosti ili zuba; truljenje, gnijiljenje [*zubni ~*]

✧ *lat.* caries: truljenje

karjōla *ž* *reg.* kolica na dva kotača, s dva ruda, vuče ih jedna osoba, služe za prenošenje tereta, ob. (nosaka) kolica

✧ *tal.* carriola

karjōn *m*, v. carillon

kàrika *ž* <D L -ici, G mn kàrikā> 1. sastavni dio lanca; biočug, obruč, prsten, alka 2. *pov.* praznine u znanju o evoluciji čovjeka bez kojih je nejasan razvoj od čovjekolikih majmuna do *Homo sapiens* 3. *pren.* a. element bez kojeg se ne može stvoriti zaključak [*~ koja nedostaje*] b. jedinica u kakvoj cjelini [*važna ~ u lancu*] 4. ono što spaja; spoj, spojnica 5. (*mn*) *sport* gimnastička disciplina // **kàričnjak** *m* <N mn -aci> *pom.* metalno okno kroz koji je navučena karika [*palubni ~*]

✧ *mađ.*

kàrika *ž* jaka karta u igri // **karikati** *nesvrš.* <prez. -ām, pril. sad. -ajući, gl. im. -ānje> *reg.* 1. (koga, što) opterećivati (npr. obavezama), (na)tovariti kome poslove i dužnosti 2. (o),

što) nadvisiti, »tući« jačom kartom slabiju u kartaškoj igri; »ići iber«

✧ *tal.* carico = caricare: naprtiti

karikatúra ž 1. crtež koji jednostavnim potezima prikazuje bitne, ob. slabe osobine i najuočljivije vanjske crte osobe, događaja, pojava itd., tako da ih namjerno pojača i istakne da djeluju smiješno (prisno, vedro, ili satirično) 2. *pren. pejor.* nešto potpuno promašeno u svojoj vrsti, iskivljena ili smiješna slika čega, nakarada, ruglo [~ vlasti] 3. *knjiž.* burleska, parodija i travestija // **kàrikaturālan** *prid.* (odr. -lnī) koji ima sadržaje tipične za karikaturu, koji je u karikaturi [~ opis]; **kàrikaturālnō** *pril.* u karikaturi, na način da bude karikatura, sa svojstvima karikature; karikirano [opisati (koga) ~]; **karikaturist** m onaj koji se bavi karikaturom; **karikaturistica** ž, v. karikaturist; **karikaturistički** *prid.* koji se odnosi na karikaturu i karikaturiste; **kàrikaturnī** *prid.* koji se odnosi na karikaturu; **karikirano** *pril.* na način karikature; pretjerano, prenaplašeno; karikaturalno; **karikiranoš** ž (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je karikiran ili svojstvo onoga što je karikirano; **karikí-rati** (koga, što) *dv.* (prez. karikirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. tp.* karikirān, *gl. im.* -ānje) 1. nacrtati/crtati karikaturu 2. pretjerati/preterivati u opisivanju čega, suviše istaknuti neke odlike ili pojedinosti

✧ *tal.* caricatura = caricare: natovariti

Kàrin (Gòrnji i Dònji) m naselja u S Dalmaciji, 876 stan. (K. Gornji) i 514 stan. K. Donji (1990); *ant.* ime Carinium, u 10. st. sjedište starohrvatske župe // **kàrinskī** *prid.* koji se odnosi na Karin i Karinjane [Karinsko more]; **Kàrinjanin** m (Kàrinjānka ž) (N mn Kàrinjani) stanovnik Karina

KARIO- kao prvi dio riječi označuje ono što je u vezi s jezgrom žive stanice [kariokineza]

✧ *grč.* káryon: orah, jezgra

kariogāmija ž *biol.* stapanje muške i ženske predjezgre u procesu oplodnje, *usp.* singamija

✧ KARIO- + -GAMIJA

kariogram m, v. idiogram

karióka ž (D L karióci/-i, N mn karióke, G kariókā) 1. stanovnik Rio de Janeiro 2. *glazb.* a. ples iz Brazila, vrsta rumba u 4/4 taktu b. *meton.* glazba za taj ples 3. (mn) sport a. momčadska sportska reprezentacija Bra-

zila, ob. nogometna b. navijači nogometne i drugih sportskih reprezentacija Brazila

✧ *port.* carioca

kariokinéza ž *biol.* indirektna dioba jezgre kod diobe stanice; mitoz

✧ KARIO- + -KINEZA

kariolímfa ž *biol.* tekući dio stanične jezgre; jezgrin sok

✧ KARIO- + v. limfa

kariolíza ž *biol.* otapanje i propadanje stanične jezgre nakon što propadne stanica

✧ KARIO- + -LIZA

kariològija ž *biol.* grana citologije, proučava staničnu jezgru, osobito kromosome

✧ KARIO- + -LOGIJA

kariomètrija ž *biol.* grana stereologije; bavi se numeričkim izražavanjem oblika i veličine jezgre

✧ KARIO- + -METRIJA

karioplázma ž (G mn karioplázmā/-i) *biol.* tvar koja sačinjava staničnu jezgru

✧ KARIO- + -PLAZMA

kàriotip m *biol.* broj, oblik i veličina kromosoma određenog organizma ili tipa stanica; osnovna je metoda citogenetike

✧ KARIO- + -TIP

Kàripskō mòre (Àntilskō mòre) sr, v. karipski Δ **kàriran**, v. kara¹

kàrista ž *mit.* ptica iz srednjovjekovnog bestijarija koja leti nad vatrom, a ne može izgorjeti

karíšik m (N mn -ici) *reg.* 1. mješavina žita; napolica (pola ječma, pola pšenica i sl.) 2. *glazb.* povezani niz narodnih ili operetnih arija i sl.; potpuri

♦ *pr.*: **Karíšik** (Zadar, Split)

✧ *tur.* karik ← karimak: miješati se

kàritas m, v. caritas

kàritativ|an *prid.* (odr. -vnī) koji se zasniva na milosrđu; dobrotvoran, milosrdan [~na djelatnost]

✧ *tal.* caritativo ≈ *lat.* caritus: nemati, biti bez ← carere: neimati, oskudijevati

karizm|a (harizm|a) ž (G mn -ā/-i) 1. *teol. kršć.*

a. *pov.* (u Novom zavjetu) nezasluženi spas

b. (ob. mn) djelovanje Božjega Duha na pojedinog vjernika što čovjek ne može silom dobiti, Krkva ne može predvidjeti, davanjem sakramenata ne može postići, ali se ipak pretpostavljaju uvijek i posvuda (mudrost, snažna djela, težnja prema siromaštvu i sl.) c. nadnaravni dar Duha Svetoga podijeljen pojedincima radi obavljanja neke posebne

zadaće ili službe u crkvenoj zajednici (dar proroštva, čudesa, govora i dr.) **2.** osobine koje čovjeka čine sposobnim da pridobije i druge za svoje ideje i da ih predvodi [*imati ~u*] // **karizmàtičan prid.** (odr. -čni) koji je sposoban biti vođa, koji uspijeva pridobiti sljedbenike, koji ima veliki autoritet i utjecaj; **karizmàtično pril.** na karizmàtičan način [*~ djelovati*]; **karizmàtičnòst** ž (G -osti, I -osti/-ošću) ukupnost odlika onoga koji ima karizmu; prisutnost karizme kao svojstva; **karizmatskī prid.** koji ima karizmu, koji se odnosi na karizmu [*~a ličnost; ~i vođa*] **Δ** **~i autoritet** autoritet koji se temelji na specifičnim osobinama pojedinca; **~i pokret** pov. kršć. opći naziv za bujanje vjerskoga iskrivanja u nekim protestantskim i katoličkim sredinama u 19. i 20. st.

✧ *lat.* charisma ← *grč.* khárisma: milost, naklonost

kàrlica ž **1.** drvena posuda za pretakanje mlijeka **2.** *reg.* (+ *srp.*), v. zdjelica (**2**) // **kàrlični** prid. koji pripada karlici (**2**), koji ima svojstva karlice (**2**), *usp.* zdjelični

♦ *pr:* **Kàrlica** (Zagreb, Garešnica)

✧ *austrnjem.* Kärle ← *stvnjem.* kar: posuda

kàrlo *m zool.*, v. hlap!

✧ *srgrč.* kábouros

Károlo 1. v. ♦ **2.** (Karl) ime jednog austrijskog kralja (19–20. st.), šest njemačko-rimskih kraljeva (9–18. st.), deset švedskih (15–19. st.), (Charles) četvorice britanskih (14–18. st.), jednog burgundskog (15. st.), jednog flandrijskog (11–12. st.), osam francuskih kraljeva (9–19. st.), četvorice vojvoda od Lorraine (10–17. st.), trojice kraljeva od Navarre (14–15. st.), (Carlo) trojice napuljskih kraljeva (13–14. st.), jednog portugalskog kralja (19–20. st.) i osam španjolskih kraljeva (16–19. st.) **3. I Robert** hrv.-ugarski kralj (1301–1342), prvi iz dinastije Anževinaca, krši moć jakih feudalnih obitelji u Hrvatskoj (prvenstveno Bribiraca) **4. I** (1600–1649), britansko-irski kralj; autoritaran vladar, u stalnim sukobima s Parlamentom, što je dovelo do građanskog rata **5. II Štajerski** nadvojvoda 1570-ih i 1580-ih; organizira obranu od Osmanlija, počinje gradnju Karlovca **6. II** (1630–1685), britansko-irski kralj; godine njegove vladavine znane kao period restauracije u engleskoj povijesti; razvijao englesku mornaricu **7. III Habsburški** (1685–1740), austrijski

car i hrv.-ugarski kralj (od 1711), posljednji muški potomak obitelji, nastoji osigurati nasljedstvo kćeri Mariji Tereziji, *usp.* Pragmatična sankcija, v. pragmatični **Δ**; potiče svakovrsni razvitak, raste interes za gradnju cesta i luka na Jadranu **8. III** (1716–1788), španjolsko-napuljski kralj; jedan od tzv. prosvijećenih despota 18. st.; doveo Španjolsku do ubrzanog kulturnog i ekonomskog oporavka **9. IV Habsburški** (1887–1922), austrijski car i hrv.-ugarski kralj (1916–1918), posljednji vladar dinastije Habsburgovaca **10. IV Luksemburški** (1316–1378), izvrsno obrazovani diplomat; za njegove vladavine Prag postao političko, ekonomsko i kulturno središte Svetog Rimskog Carstva **11. V** (1500–1588), španjolsko-češki kralj i austrijski vojvoda; borio se protiv protestantizma diljem Europe; proširio granice Carstva **12. VII** (1403–1461), francuski kralj; učvrstio administraciju monarhije; jedan od najznačajnijih u povijesti francuske monarhije; mecena umjetnosti, imao vrsne savjetnike za unutrašnju i vanjsku politiku **13. XII** (1682–1718), švedski kralj (od 1697) zvan Aleksandar Sjevera ali i Ludak sa Sjevera, poduzimao zamašne reforme u državnoj administraciji i velike ratne pohode; diktator, pustolov, fantast **14. Martel** franački major-dom (714–741), pobijedio Arape 732. kod Poitiersa, ojačao središnju vlast i poziciju majordoma, djed Karla Velikoga **15. Veliki** (742–814), franački kralj (od 768), osvojio gotovo čitavu Z i srednju Europu, okrunjen za rimsko-njemačkoga cara (800), začetnik karolinške renesanse, *usp.* // **karolinskī prid.** koji se odnosi na kralja Karla III, ob. u: **Δ Karolinska cesta** cesta od Karlovca do Rijeke, duga 105,6 km, prva koja je spojila panonsku i primorsku Hrvatsku, gradnja započeta 1726. za kralja Karla III; Karolina

♦ m. os. ime (ime mnogih europskih vladara i više svetaca); *hip.:* **Káčo, Kájo; Kàrla** ž. os. ime; isto: **Karolína; usp.** Drago, Dragica (uz koje se pučkom etimologijom vezuje ← *njem.* Karl) ♦ *pr:* **Kàral** (Jastrebarsko), **Kàrlíček** (Slavonija), **Kàrlić** (400, Primorje, Istra, S Dalmacija), **Kàrlo** (120, Zagreb, Zagora, Zagorje), **Kàrlovac** (Čazma, Bjelovar), **Kàrlovčan** (110, Đurdevac), **Kàrlovčec** (180, Medimurje), **Kàrlóvčec** (Medimurje), **Kàrlović** (1220, Lastovo, Slavonija, Istra,

Primorje), **Kàrlovšek** (Pregrada), **Kàrlušić** (Županja), **Kàrol** (Medimurje, ← *mad.*), **Kàrolj** (Kutina) ◇ *top.* (naselja): **Kàrlovac Feričanački** (Orahovica, 27 stan.), **Kàrlovce** (Medimurje), **Kàrlovići** (Rovinj, 52 stan.)

Karlöbäg *m* (G Karlöbäga) naselje u Velebitskom kanalu, 478 stan. // **karlöbäški** *prid.* koji se odnosi na Karlobag i Karlobažane; **Karlobážanin** *m* (**Karlobážanka** *ž*) (N *mn* Karlobážani) stanovnik Karlobaga

◆ *v.* Karlo

Kàrlovac *m* (G -övcä) grad na sutoku Kupe, Korane i Mrežnice, 60.000 stan. // **kàrlovački** *prid.* koji se odnosi na Karlovac, Karlovce i Karlovčane △ **Karlovački mir** *pov.* sporazum Habsburškog i Osmanskog Carstva 1699. u Srijemskim Karlovcima, potvrđeni veliki habsburški teritorijalni dobici u ratu od 1683, osmanska granica puštena na Savu i Unu; **Kàrlovčanin** *m* (**Kàrlovčanka** *ž*) (N *mn* Kàrlovčani) stanovnik Karlovca

◆ *v.* Karlo

Kàrlovčan, Grgur (1913–1942), hrv. književnik; pisao stihove i prozu s motivima iz Podravine i Hercegovine s naglašenim socijalnim kontekstom (*Srce nad ravnicom, Lice dana, Natopljene brazde*); ubijen pri navodnom pokušaju bijega u konclogoru Stara Gradiška

Kàrlovce Lüdbreški *m* naselje u Podravini, 648 stan.

◆ *v.* Karlo

Kàrlović, Ivan (?–1531), krbavski knez iz obitelji Kurjakovića, ban 1521–1524. i 1527–1531.

kàrslbadskij *prid.* koji se odnosi na Karlsbad △ *~a sol farm.* poznato laksativno sredstvo ◇ *njem.* Karlsbad: Karlovy Vary, toplice u SZ Češkoj

kàrma *m* (G *mn* kàrmā/-ī) *hind.* temeljno učenje u indijskim religijama (hinduizam, budizam itd.) da je život neprekinuti krug ponovnih rođanja i smrti određen djelovanjem u ranijem životu; ukupnost čovjekovih dobrih i loših djela, pobuda i misli koja određuje okolnosti pod kojima će on živjeti u idućoj inkarnaciji // **kàrmički** *prid.* koji se odnosi na karmu △ *~ zakon uzroka i posljedica* po današnjem zapadnjačkom (ezoteričnom) tumačenju, zakon karmičkog djelovanja temelji se na Newtonovu zakonu uzroka i posljedica, tj. za svaku akciju postoji jednaka reakcija; može

se ubrzano odvijati u tijeku jednog ljudskog života (tzv. ubrzana karmička putanja), ne treba čekati sljedeću inkarnaciju

◇ *skr.*: djelo

karmanjóla *ž pov. 1. glazb. a.* pjesma nastala u Francuskoj revoluciji **b. meton.** ples na melodiju takve pjesme **2.** kratak kaput posebnoga uskog kroja kakav su nosili jakobinci (neko vrijeme i u našim građanskim krugovima)

◇ *fr.* carmagnole

Kàrmel *m geogr.* brdo u Izraelu, nad lukom i gradom Haifa, 528 m // **karmelćanin** *m* (N *mn* karmelćani) pripadnik katoličkoga prosjačkog reda (osnovan 1156, a ženski ogranak 1452); nazvani po brdu Karmelu gdje je bila njihova prva pustinjačka kolonija; u Hrvatskoj je muški red u Remetama, a ženski u Brezovici i Kloštar Ivaniću; **karmelćanka** *ž* (G *mn* -ā/-ī), *v.* karmelćanin; **kàrmelski** *prid.* koji se odnosi na Karmel

◆ **Kàrmen** (indekl.) *ž. os.* ime (svetačkoga podrijetla; slavi se 16. VII.) ← *šp.* Carmen; isto: **Kàrmela** (← *tal.*); **Kàrmelo** *m. os.* ime (← *tal.* Carmelo ← *lat.* Carmellus) ◇ *pr.*: **Kàrmel** (Rijeka), **Kàrmela** (Kaštela), **Kàrmelić** (130, Brač, sred. Dalmacija), **Kàrmen** (Kaštela)

karmenádlä (**krmenádlä**) *ž* (**karmenádl**) (G *mn* -ā/-ī) *reg.*, *v.* kotlet

◇ *austr. njem. dij.* Karmenadel

kàrmín *m* (G *karmina*) **1.** jarkocrvena boja dobivena iz osušenih ženki biljnih ušenaca **2. reg.** ruž za usne, uobičajen dio ženske kozmetike

◇ *tal.* carmino

karminatívi *m mn* (N *karminatívi*, G *karminatíva*) *farm.* sredstva protiv meteorizma (nadutosti trbuha); ob. razne aromatične biljke, začini

◇ *lat.* carminatus: očišćen ← *carminare*: očištiti

kàrmíne *ž pl. tantum* gozba u čast pokojnika; podušje, zadušnice, daća

◇ *lat.* carmen: pjesma

kām (**kàrint**) *m geol.* razdoblje alpskog trijasa

◇ *~ = lat.* Carinthia: Koruška

Kàrnak *m* selo na I obali Nila na putu za Luxor, leži na ruševinama drevnoga grada Tebe prema kojem se zove hram Amona

kàrnālan *prid.* (odr. -lni) koji je pun tjelesnih svojstava života, koji je pun fizičke snage

i potreba tijela, koji je sav od krvi i mesa, puten, *opr.* duhovan, spiritualan, eteričan // **karnálnôst** ž (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je karnalan ili svojstvo onoga što je karnalno; putenost, čulnost [*Markova ~ u Kolarovoj Brezi*]

✧ *lat.* carnalis ≈ caro: meso

karnálnit m (G karnálnita) *min.* kalijev magnezijev klorid $KCl \cdot MgCl_2 \cdot 6H_2O$, sirovina za dobivanje kalijevih soli, umjetnog gnojiva

✧ prema njemačkom inženjeru R. von Carnallu (1804–1874) + -IT

Karnàrutić (Krnàrutić), Brne (1515/1520–1572/1573), hrv. pjesnik, kroničarskom jednoličnošću koja nije bez topline i rodoljubnog naboja stvara povijesnu legendu Nikole Zrinskoga (epska pjesma *Vazetje Sigetagrada*); prema motivima iz Ovidijevih *Metamorfoza* na čistoj čakavštini napisao *Izvarsitu ljubav i napokon nemilu i nesrićnu smrt Pirama i Tizbe*

Karnéad Kirenjanin (o.214–o.129. pr. Kr.), grčki filozof, skeptik, protivnik stoika; osnivač tzv. srednje akademije

karnéöl m (G karneóla) *min.* poludragulj zagasio smeđe, crvene ili žute boje; inačica kalcedona

✧ *njem.* Karneol ≈ *lat.* caro: meso, jer ima boju poput mesa

kárnēr m (G kárnéra) **1.** *lov.* kožnata lovačka torba **2.** *reg.* nabrana traka od tanka materijala kao ukras na ženskoj odjeći i zastorima; volan, nabor **3.** *arhit.* grobnica s kosturnicom u prizemlju i kapelicom na katu

✧ *tal.* carniera

kárnēt m (G kárnéta) *razg.* svežnjić prijevoznih karata koje se pojedinačno poništavaju prije vožnje (i time postaju valjane)

✧ *fr.* carnet

karněvāl m (G karnevála) **1.** razdoblje prije korizme u kojem se priređuju povorke maskara, kostimirani i maskirani plesovi i sl.; poklade, fašnik **2.** *meton.* lutka koja simbolizira karneval **3.** *a. pren.* zbrkana situacija, ruglo u kakvom događaju, radu i sl.; nered, rasulo **b.** *iron.* onaj koji je sklon nesuvislim postupcima uslijed kojih ispada smiješan i može služiti za ruglo [*teški ~*] // **karněvālski** *prid.* koji se odnosi na karneval; **karněvālski pril.** kao karneval, na način karnevala, kao na karnevalu

♦ *pr.: Karněvāl* (Zagreb), *Karneváli* (zaselak, Pazin)

✧ *njem.* Karneval ← *tal.* carnevale ← *sttal.* carnelevare: ukloniti meso = *lat.* caro: meso + *levare*: dignuti (karneval se održava u vrijeme posta)

karniša ž (G *mn* karnišā) **1.** *razg.* prečka o koju se vješa zastor; zastornica, bonagracija **2.** *grad.* horizontalno valovito užljebljenje fasade; atula

✧ *njem.* Karnies, *fr.* corniche

karnivóre ž *mn* (N karnivóra) *zool.*, v. mesoje-di // **kárnivōrjan** *prid.* (*odr.* -rni) koji jede meso; mesožderan Δ ~**na biljka** *bot.* biljka mesožder; **kárnivorski** *prid.* koji se odnosi na karnivore; mesožderski

✧ *lat.* carnivora ≈ caro: meso + -VOR(E)

kāro m **1.** boja francuskih igraćih karata (crveni uspravni romb) [~ *sedmica*] **2.** takav ili kvadratni uzorak na platnu ili tkanini

✧ *njem.* Karo ← *fr.* carreau

kāroca (karōca) ž *reg.* kolica, ob. dječja // **karōcati** (*se*) *nesvrš.* (*prez.* karōcām (*se*), *pril. sad.* -ajući (*se*), *gl. im.* -anje) *reg.* vozati se na karocama; **kāroce** ž *mn* (G kārōcā) *reg.* kola na opruge s konjskom zapregom; kočija, fijaker, karuca

✧ *tal.* carrozza

kārojpski *prid.* koji se odnosi na Karojbu, mjesto u Istri

karolína ž *pov.* latiničko pismo upotrebljavano od druge pol. 8. do kraja 12. st. u najvećem dijelu zapadnoeuropskih kancelarija

✧ *lat.* carolina ≈ Carolus: Karlo (Veliki), v. prema kojemu je nazvana

Karolína¹ z Karolinska cesta, v. karolinski² *

Karolína² (Carolina) ž *geogr. pol. pov.* bivša britanska kolonija na Atlantskoj obali Sjeverne Amerike, 1729. službeno podijeljena na S i J Karolinu // **karōlinski**¹ *prid.* koji se odnosi na S i J Karolinu (Carolinu)

karōlinski¹, v. Karolína²

Karolinzi (G -ingā) *pov.* kraljevska dinastija u srednjovjekovnoj Franačkoj (751–987); osnovao ju je Pipin Mali, a Karlo Veliki na golemu je prostoru uspostavio državno jedinstvo i središnju vlast // **kārōlinskī** *prid.* koji se odnosi na Karolinge i karolinšku dinastiju Δ ~**a renesansa** *pov.* kulturni procvat u Franačkom Carstvu krajem 8. i u 9. st.

Károlyi (*izg.* Karőlji), **Mihály** (1875–1955), mađarski grof i političar, prvi predsjednik

Republike Mađarske (1919); u emigraciji 1920–1945, ambasador NR Mađarske u Parizu (1947–1949); suprotstavio se staljinističkoj politici Rákosiyeve komunističke vlasti i 1949. opet emigrirao

karonáda *ž pom. pov.* mali brodski top neolučene cijevi, oružje trgovačkih brodova i pomoćno oružje ratnih brodova

✧ *engl.* carronade, prema mjestu izrade Carron u Škotskoj

káronja *ž reg. pejor. ekspr.* onaj koji je loša karaktera; pokvarenjak, nitkov

✧ *tal.* carogna

károsa *ž pov.* đavolska, otpadnička kapa, što su je nosili osuđenici na smrt prilikom izvršenja inkvizicijske presude

✧ *šp.* carrossa

karosérija *ž* gornji dio automobila // **karosérijski** *prid.* koji se odnosi na karoseriju

✧ *fr.* carrosserie

kàrota *ž bot. reg., v.* mrkva

✧ *njem.* Karotte ← *fr.* carotte

karotáza *ž* 1. bušenje radi pronalaženja (ob.) plina i nafte 2. uzimanje uzorka iz bušotina

✧ *fr.* carottage

karòtèn (karòtín) *m* (G karoténa) *biol.* narančastožuti biljni pigment, ob. u žutom i narančastom voću i povrću

✧ *fr.* carotène, *njem.* Karotin ≈ *lat.* carota: mrkva + -IN

karotenoidi *m mn* (N karotenoid, G karotenoida) *biol.* skupina prirodnih žutih ili purpurnocrvenih pigmenata čestih u biljaka i životinja; imaju visoka tališta, osjetljivi su na kisik, svjetlo, kiseline; upotrebljavaju se u prehrambenoj industriji kao boje za namirnice

✧ *v.* karoten + -OID(I)

karotída *ž anat.* glavna vratna arterija; grana se u dvije (unutarnju i izvanjsku)

✧ *grč.* karótides ≈ karou̇n: padati u duboki san, u omamljenost; naziv je dao Galen koji je ustvrdio da stiskanjem vratnih žila dolazi do omamljenosti

karpalístika *ž* (D L -ici) izražavanje gestama; gestikulacija, »neverbalni jezik«, npr. gladeanje trbuha kao pohvala dobrom jelu itd.

✧ *grč.* karpós: zglob ruke

kàrpální, *v.* karpus

Karpáti *m mn* (G Karpátā) *geogr.* planinski sustav u *Jl* dijelu srednje Europe, dug 1300 km, najviši vrh Gerlachovský štít (2663 m) // **kàrpátski** *prid.* koji se odnosi na Karpate

karpàtūr *m* (G karpatúra) *reg.* pokrivač; poplun, jorgan // **krpàtūr** *m* (G krpatura), *v.* karpatur

✧ *tal.* carpetā, *usp.* karpit

kàrpit *m reg.* platno, tkanina i sl. što visi na prozoru i štiti od pogleda i suvišnog svjetla te služi kao ukras; zastor, zavjesa

✧ *fr.* carpette

Karpov (izg. Kàrpov), **Anatolij** (1951), ruski šahist, 1975. pobijedio Bobbyja Fishera i držao titulu svjetskog prvaka do 1985. kada je izgubio od G. Kasparova, *v.*

kàrpus *m anat.* sitne kosti šake, smještene po četiri u dva reda; kosti pešća, pešće // **kàrpální** *prid. anat.* koji pripada karpusu, pešću; pešćani

✧ *grč.* karpós

kàrst *m geol.* kameno tlo, predio krša; krš

✧ *njem.* Karst

kàrtlja *ž* (G *mn* kàrtāl-i) 1. crtež površine Zemlje u koji se podaci unose u nekom mjerilu [*fizička* ~a; *politička* ~a; *zemljopisna* ~a] 2. manji komad tvrdog papira sa slikama, znakovima ili brojevima; s većim brojem njih (òb. 32, 40 ili 52) igraju se društvene ili individualne igre (poker, kanasta, pasijans itd.) [*francuske* ~e; *mađarske* ~e; *talijanske* ~e] 3. dokument ili list papira s podacima [*osobna* ~a; *članska* ~a; *vinska* ~a] 4. poštanska karta za dopisivanje bez slike; dopisnica 5. ulaznica, kupon [*vozna* ~a; *putna* ~a; *kino* ~a] 6. *reg.* papir 7. *reg.* sloj zbuke na zidu \triangle **jaka** ~a adut (u igri, razgovoru itd.); **vozna** ~a kupon i sl. koji daje pravo na vožnju javnim prijevoznim sredstvom (autobusom, vlakom itd.) // **kàrtāči** *prid.*

koji služi za kartanje; kartaški [*~ pribor*; *~ stol*]; **kàrtāš** *m* (G kartaša) 1. *refer.* onaj koji se sada karta 2. onaj koji karta za novac; kockar; **kartašica** *ž*, *v.* kartaš; **kàrtāškí** *prid.*

1. koji se odnosi na kartaše i kartanje [*~i stil*; *~e igre*] 2. *razg.* kartači; **kàrtāšnica** *ž* mjesto/prostor za kartanje; **kàrtati** (\emptyset , se) *nesvrš.*

(*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūci (se), *gl. im.* -ānje) igrati (se) karata, igrati neku kartašku igru; **kàrtica** *ž* 1. *dem.* od karta 2. *a.* posebno izrađen oblik od papira ili drugog prikladnog materijala koji služi za razne evidencije; iskaznica [*članska* ~]

b. mala plastična ili plasticirana pravokutna pločica ob. s posebnim slipom koja služi za odbrojavanje telefonskih impulsa, kompjutersku identifikaciju, plaća-

nja na bankomatu i sl. [*telefonska* ~; *kreditna* ~] **3.** tekst na listu papira dogovorena broja redaka i znakova [*autorska* ~] **4. inform.** tiskana pločica ili adapter koji se spaja na kompjuter (ob. matičnu ploču) radi dodavanja novih ili poboljšavanja već prisutnih funkcija; grafička kartica, videokartica, videoprikladnik; **kartirati** *dv.* (*prez.* kàrtirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kàrtirān, *gl. im.* -ānje) izraditi/izrađivati plan ili kartu s podacima dobivenih premjerom; **kartušina** *ž reg.* pejor. hrpa ili veća količina nepoželjnog papira, papir koji smeta, koji nije lijepo vidjeti, koji treba baciti; papirina

✧ *lat.* charta ≈ *grč.* khártēs: list papirusa

kartafina *ž reg. pov.* cigaretni papir, papir u koji se uvija cigaretni duhan

✧ *tal.* carta: papir + *v.* fin, fino

Kartága *m pov.* antički grad i država na S afričke obale, u 3. punskom ratu (146. pr. Kr.) potpuno uništena // **kartáginski** *prid.* koji se odnosi na Kartagu; **Kartaginjanin** (**Kartázanin**) *m* (**Kartaginjanka**, **Kartážanka** *ž*) (*N mn* Kartaginjani/Kartážani) stanovnik Kartage; **kartáškī**² *prid.* koji se odnosi na Kartagu; **kartážanski** *prid.* koji se odnosi na Kartážane

kartāmīn *m* (*G* kartmína) žuto mastilo koje se dobiva iz biljke šafranike (*Carthamus tinctorius*)

kárt blānš *ž razg., v.* carte blanche

kárteč *m vojn. pov.* topovski metak punjen kuglicama u obliku sačme

✧ *tal.* cartoccio

kàrtel (**kartèl**) *m* (*G mn* kàrtelā) **1. ekon.** povezivanje velikih industrija i krupnog kapitala radi smanjenja međusobne konkurentnosti i postizanja monopolnog ili dominantnog položaja na tržištu **2. pol.** sporazum zaraćenih strana, u pravilu humanitarnog karaktera (primjerice o razmjeni zarobljenika, održavanju poštanskih veza i sl.) // **kàrtelski** *prid.* koji se odnosi na karte; **kàrtelski** *pril.* kao kartel, na način kartela

✧ *tal.* cartello

kàrtela *ž 1. geogr.* u kutu zemljopisne karte prikaz jednog njezinog dijela u većem mjerilu **2. reg. u tomboli, talon (list) s brojevima // **kartelūn** *m* (*G* kartelūna) *reg.* tabla tombole koju drži onaj što izvikuje brojeve [*držati* ~]**

✧ *tal.* cartella

kàrter *m tehn.* donji dio motora s unutrašnjim izgaranjem, u četverotaktnim motorima i spremnik za mazivo; ležište, korito

✧ *engl.* carter

kartezijanizam *m* (*G* -zma) način mišljenja zasnovan na racionalističkoj, dualističkoj i mehanicističkoj filozofiji R. Descartesa i njegovih učenika i sljedbenika; obilježava ga metodička sumnja iz koje proizlazi samo izvjesnost postojanja (»mislim, dakle, jesam«), pouzdano je samo matematičko znanje // **kartezijánac** *m* (*G* -nca, *V* kàrtezijánče, *N mn* -nci, *G* kartezijánāčā) onaj koji naučava/zastupa kartezijanizam; **kartezijánčev** *prid.* koji pripada kartezijancu; **kartezijánka** *ž* (*G mn* -ā/i-), *v.* kartezijanac; **kartezijánski** *prid.* koji se odnosi na Descartesovu filozofiju ili je iz nje izveden

✧ prema latinskom imenu R. Descartesa: Cartesius (1566–1620)

kàrtīng (*I*) *m* (*N mn* -nzi) *sport* natjecanja jednostavnim malolitražnim automobilima bez karoserije, *usp.* go-kart // **kàrtīng** (*II*) *prid.* koji se odnosi na go-kart [~ *sekcija*; ~ *utrke*; ~ *vozilo*]; **kàrtīngāš** *m* (*G* kàrtīngāša) onaj koji se bavi kartingom; **kàrtīngāšica** *ž, v.* kartingaš

✧ *engl.* karting

kàrtodrom *m* (*N mn* -i) *sport* staza za vožnju kartinga

✧ *v.* kart(ing) + -DROM

kartočilija *ž publ. 1.* skupljanje starih zemljopisnih karata, ljubav prema zemljovidima **2.** skupljanje i strast skupljanja dopisnih karata i razglednica

✧ *v.* karta + -FILJA

kartografija *ž* disciplina o povijesti, izrađivanju, upotrebi i održavanju zemljovida i drugih geografskih i srodnih karata [*opća* ~; *praktična* ~] **Δ matematička** ~ disciplina kartografije, istražuje način preslikavanja zakrivljenoj Zemljine površine na ravnu plohu; **opća** ~ disciplina kartografije, istražuje povijest kartografije, elemente zemljovida, načine kartografiranja itd.; **praktična** ~ disciplina kartografije, istražuje tehniku izradbe i način iskorištavanja i održavanja zemljovida // **kartògraf** *m 1.* onaj koji se bavi kartografijom **2. publ. iron.** onaj koji se stalno bavi povlačenjem državnih granica, prekrajanjem država i zona utjecaja; **kartògrafkinja** *ž, v.* kartograf; **kartògrafskī** *prid.* koji se odnosi

na kartografiju i kartografe Δ **~a mreža** prikaz koordinatnih crta u ravnini kartografske projekcije; **~a projekcija** način prikazivanja zakrivljene Zemljine površine u ravnini [*konformna/ekvivalentna/ekvidistantna ~a projekcija*]; **~i ključ** uzorci svih kartografskih znakova i kratica kojima se prikazuje sadržaj karte; **kartografski pril.** kao kartograf, na način kartografa

✧ v. karta + -GRAFIJA

kartogram *m* grafički prikaz stanja, procesa i promjena u određenom prostoru uporabom graničnih crta

✧ v. karta + -GRAM

kartolina (kartulina) *ž reg.* poštanska karta sa slikom na jednoj strani; razglednica, dopisnica
✧ *tal.* cartolina

kartomantija *ž* proricanje sudbine ili budućnosti iz karata; gatanje, vraćanje

✧ v. karta + -MANTIJA

kartometrija *ž znanstv.* dio kartografije, bavi se određivanjem veličine i karakteristika terena mjerenjem dužina, kutova i površina na topografskim i geografskim kartama // **kartometrijski prid.** koji se odnosi na kartometriju

✧ v. karta + -METRIJA

kartón *m* (G kartóna) **1.** krut deblji papir **2.** pojedini komad papira koji služi za razne oblike evidencije [*zdravstveni ~*] **3. sport razg.** četvrtasti komadić tvrdoga papira (ljepenke) koji sudac podiže da bi igrača opomenuo [*žuti ~*]; odnosno isključio [*crveni ~*] (u nogometu) **4. lik.** crtež izveden olovkom, perom ili ugljenom na tvrdom papiru radi reproduciranja tiskom (karikatura, strip) // **kartonáza** *ž* **1.** odio u tvornici ili poduzeće koje proizvodi predmete od kartona **2.** ukupnost proizvoda od kartona; **kartonážer** *m* (G kartonažera) onaj koji radi u kartonaži (**1**); **kãrtónãžní prid.** koji pripada kartonaži; koji ima svojstva kartonaže; **kãrtónčíc** *m* **1. dem.** i *hip.* od karton ob. u zn. manji komad kartona **2.** svaki uložak, kartica, dokazalo u kartoteci itd. koji je tvrdi od papira i manjih je dimenzija; **kãrtónčina** *ž pejor.* od karton u zn. glomazan, nespretan itd. komad kartona ili karton; **kãrtónsk[i]** *prid.* koji je od kartona, koji se odnosi na karton [*~a kutija*]

✧ *njem.* Karton ← *fr.* carton ← *tal.* cartone, v. karta

kartotéka *ž* (D L -éci) **1.** pregledna i sistemati-

zirana zbirka kartona ili kartica s određenim, upisanim podacima **2. meton.** prostorija u kojoj se zbirka nalazi // **kartôtečnī prid.** koji pripada kartoteci

✧ v. karta + -TEKA

kartulār *m* (G kartulārā) *pravn. pov.* zbirka rukopisa, dokumenata o posjedu samostana, kaptola i sl.

✧ *srlat.* chartularium ≈ *lat.* chartula

kartuša *ž* (G *mn* kartuša) **1.** duguljasta ovalna ploča na kojoj se, u starom Egiptu, ispisivalo ime faraona **2. lik.** plastični ili slikani ornamentalni motiv, ob. ovalnog oblika koji služi kao podloga za grbove, ambleme i sl., omiljen u renesansi i baroku

✧ *fr.* cartouche ← *tal.* cartoccio

kartušina, v. karta

kartúza *ž bot.*, v. jamaric

kartuzijánac *m* (G -nca, V kãrtuzijãnce, N *mn* -nci, G kãrtuzijãncã) pripadnik vrlo strogoga katoličkog reda Sv. Brune (osnovanog krajem 1084), koji obvezuje na vječnu šutnju; pustinjački red // **kãrtúzija** *ž crkv.* samostan kartuzijanaca [*parmska ~*]; **kartuzijánčev prid.** koji pripada kartuzijancu; **kartuzijãnskī prid.** **1.** koji se odnosi na kartuzijance [*~ red*] **2. pren.** koji je vrlo strog

✧ *srlat.* Cartusianus ← Caturisiani montes: Kartuzijska brda, pokrajina u okolici Grenoblea gdje je red osnovan

kãrtvelskī prid., ob. u: Δ **~ jezici** *lingv.* porodica koja obuhvaća kavkaske jezike poput gruzijskog, svanskog itd.

kãruca *ž*, v. karoce

karùnkula *ž anat.* mala kvržica građena od mekog tkiva, slična bradavici, npr. u unutrašnjem očnom uglu

✧ *lat.* caruncula

karusel (karušel) *m* **1. pov.** srednjovjekovna ceremonijalna igra u kojoj konjanici opremljeni kopljem i mačem izvode razne figure **2. sport** u konjičkom sportu, paradna vježba u kojoj se izvode razne figure **3. reg.** zabavni vrtuljak; ringšpil **4. vertikalni tokarski stroj** **5. diaprojektor** sa spremnikom koji automatski mijenja slike

✧ *fr.* carrousel ← *tal.* carosello

kãrva *ž* (G *mn* -ã/-i) *reg.* poprečna dužica na ljestvama kola

✧ *mađ.* karó: kolac

kãs *m* (N *mn* kãsovi) kretanje konja brže od

hoda, a sporije od trka i galopa, istodobno iskoračuju dvije dijametralno suprotne noge // **kàsāč** *m* (G kasača) konj koji je uvježban za kas; **kàsāčki** *prid.* koji se odnosi na kasače [~ *turnir*]; **kàsāčki** *pril.* kao kasač, na način kasača; **kàsajūci** *pril.* dojahati u kasu; **kàsati** (Ø) *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje) **1.** kretati se kasom (o konju i o drugim životinjama) **2. razg.** sporo stizati (za kim, za čim); kaskati; **kàscati** (Ø) *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje) *dem. gl.* kasati u zn. polagano se kretati uz prekide ili uz teškoće; **kàsom** *pril.* u kasu

◆ *pr.*: **Kàsāč** (Osijek, Dubrovnik), **Kàsālica** (Novska), **Kàsalo** (420, sred. Dalmacija, I Slavonija), **Kàsālović** (Rijeka, Velika Gorica)

◇ ? *prasl.* *kasl-: dotir ≈ *kasati se; ticati se (*rus.* kasát'sja)

kàsa ž (G *mn* kàsā) **1.** posebno izrađen ormar ili metalna kutija u kojima se čuvaju novac, vrijednosni papiri i sl. **2. razg.** mjesto u prodavaonici, bankama, kazalištima i sl. gdje se plaća, uplaćuje ili isplaćuje novac; blagajna Δ ~ **frajla** *reg. zast.* ona koja radi na blagajni, koja prima i izdaje novac; blagajnica; ~ **skonto** (*tal.* sconto) *ekon. 1.* smanjenje cijene kupcima pri gotovinskom plaćanju **2.** odbitak dijela duga dužnicima kod prijevremenoga podmirivanja; ~ **za uzajamnu pomoć** *pov. zast.* novac koji zaposleni zajedno ulažu i štede, glavnica koja se tako stvara i iz koje zaposleni podižu novac u slučaju potrebe; solidarno prikupljen i trošen novac // **kàsica** ž kutija s ključićem ili figura šuplja u nutрини u koju se ubacuje kovani novac radi štednje (ako se ne otvara ključem, razbije se kad se želi izvaditi novac); štedna kasica Δ ~ **prāsica** popularan oblik štedne kasice u obliku praseta; **kàsīr** *m* (G kàsīra) *razg.* onaj koji rukuje blagajnom, koji prima i izdaje novac; blagajnik; **kasīrati**¹ *dv.* (prez. kàsīrām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje) naplatiti/naplaćivati novac; inkasirati; **kàsīrka** ž (G *mn* -ā/-ī) *razg.* ona koja rukuje blagajnom; blagajnica

◇ *tal.* cassa ← *lat.* capsa: kovčeg

kasāba ž (G *mn* kasābā) *reg. 1.* gradić, varošica palanačke orijentalne fizionomije **2. pejor.** neugodno, zaostalo mjestance // **kasabālija** *m* (N *mn* -e) *reg. 1.* onaj koji živi u kasabi

2. malogradanin, provincijalac; **kasāblijski** *prid.* koji se odnosi na kasabu i kasablije

◆ *pr.*: **Kasābašić** (Osijek, Banovina)

◇ *tur.* ← *arap.* qašaba

kàsācija ž **1. prav.** a. poništenje sudske odluke; donosi ga viši sud jer niži sud nije primjenjivao zakon ili ustav b. vrhovna sudska instancija koja odlučuje o valjanosti odluke donesene na nižem stupnju **2.** uklanjanje iz službe **3.** oglašavanje izbora za nevažeće **4. glazb. pov.** višestavačna kompozicija za solistički instrumentalni sastav, srodna divertimentu i serenadi // **kasācijski** *prid.* koji se odnosi na kasaciju; kasacioni; **kàsacioni** *prid.* koji ima svojstva kasacije; kasacijski Δ ~ **sud** u nekim zemljama najviši sud, pazi na pravilnu primjenu zakona

◇ *njem.* Cassation ← *lat.* cassatio ≈ cassare: poništiti

kàsjan *prid.* (odr. -ī) **1.** koji dolazi, stiže poslije očekivanja ili rečenog roka; zakašnjeli (o osobama) [~ni *gost*] **2.** (ob. odr.) a. koji je pri kraju ili na posljednjem stupnju razvoja [~ni *romantizam*] b. koji sazrijeva poslije drugih istovrsnih plodova [~no *voće*] // **kàsnije** *pril.* **1.** (od koga, od čega) (*komp.*), v. kàsno (1) (u odnosu prema komu ili čemu drugomu) [*on ide kasno spavati, a ja još* ~] **2.** (Ø) u nekom vremenu u budućnosti u odnosu na nešto prije [*to se dogodilo* ~; *to je odlučeno* ~]; poslije (2); **kàsniiti** (Ø) *dv.* (prez. -īm, pril. sad. -snēci, pril. pr. -īvši, gl. im. -šnjenje) doći/dolaziti, krenuti, odlučiti/odlučivati se, (u)činiti, prispjeti, dozreti/dozrijevati itd. poslije očekivanja, običaja, predviđenog vremena, roka itd. [~ u *startu*]; **kàsno** *pril.* (*komp.* kàsnije) **1.** u odnosu na neko predviđeno ili uobičajeno vrijeme izrazito ili uočljivo dugo nakon toga, na kraju neke cjeline uobičajena, predviđena ili potrebna vremena [*idem* ~ *spavati*; *ove godine voće dozrijeva* ~], *opr.* rano **2.** ne pravovremeno, sa zakašnjenjem, kad više nije vrijeme ili čas, kad se više ništa ne može učiniti, kad više nema pomoći ili popravka [*sad je* ~; ~ *je za kajanje*]; prekasno

◇ *prasl.* kъsnъ (*rus.* kósnyj, *bug.* kъsno: kasno), *latv.* kust: biti umoran

Kàsàndra (Kasàndra) ž **1. mit.** trojanska proročica i čarobnica, kći kralja Prijama; prokovala propast Troje, ali joj nisu povjerovali, što je bilo pogubno za Troju **2. pren.** zloguki prorok/proročica, onaj/ona koji pre-

dvida, upozorava na neku nailazeću nevolju, katastrofu, ali mu/joj obično ne vjeruju // **Kàsāndrin** *prid.* koji pripada Kasandri $\Delta \sim$ **krik** neprihvaćena opomena

◆ ž. os. ime, rij. ◇ *pr.*: **Kàsāndrić** (Hvar)

◇ *grč.* Kassándrē

kàsapin *m* (N *mn* kàsapi) **1.** *reg. rij.* (+ *srp.*) mesar **2.** *razg. pejor.* surov čovjek, koji nanosi rane i uzrokuje prolijevanje krvi // **kàsapiti** *nesvrš.* (*prez.* -im, *pril. sad.* -pěći, *gl. im.* -pljenje) *eksp.* **1.** (što) loše, nespretno, neukusno rezati meso, kruh itd. što se za stolom reže [*~ jabuku*; *~ pečenje*] **2.** (se, koga) nespretno i ružno sjeći (kao mesar kad to nije poželjno, npr. brižati se tako da se poreže i sl.); **kàsapnica** *ž reg.* **1.** radnja u kojoj se prodaje meso **2.** klaonica

◆ *pr.* (prema zanimanju ili nadimačka): **Kàsap** (250, Banovina, S Dalmacija), **Kàsapić** (Slavonija), **Kasápović** (220, Slavonija)

◇ *tur.* kasap ← *arap.* qaşşab

kàsar *m pom.* podignuti dio palube na krmi, najviši kat broda (na jedrenjacima služio za smještaj brodovlasnika ili časnika)

◇ *tal.* cassero

kàsarna *ž* (G *mn* -ā/-ī) **1.** *pov.* zgrada ili skup zgrada u kojima je smještena vojska; vojarna **2.** *pejor.* mnogoljudna zgrada za stanovanje; sandučara // **kàsārnski** *prid.* koji se odnosi na kasarne; vojarnički; **kàsārnski** *pril.* kao u kasarni, na način života u kasarni

◇ *njem.* Kaserne = *fr.* caserne ← *prov.* cazer-na: grupa od četiri vojnika ← *lat.* quaterna

kasatūra *ž reg.* uklanjanje, odstranjivanje traga; brisanje, poništenje

◇ *tal.* cassatura, v. kasacija

kàsava *ž* (G *mn* kàsāvā) *bot.* biljka (*Jatropha manihot*) iz porodice mlječika (*Euphorbiaceae*); tapioka

kàsela *ž* (G *mn* kàsēlā) *reg.* dio stola ili drugoga pokućstva, vadi se i umeće i služi za spremanje pojedinih predmeta; ladicca, pregradak, pretinac

◇ *tal.* casella

kàsele *ž mn* (G kàsēlā) *reg.* privremena pomoćna drvena konstrukcija pri gradnji, popravljaju ili rušenju građevinskog objekta; skela

◇ *tal.* casella

kasēta (**kazēta** *razg.*) *ž* (G *mn* kas(z)ētā) **1. a.** posebno izrađena kutija za čuvanje manjih vrijednih stvari **b.** ormarić s pretincima koji služe za privremeno odlaganje osobnih

stvari (kod sportaša, vojnika) **2.** plastična kutija u kojoj se nalazi magnetofonska vrpca ili film **3.** (*mn*) *arhit.* četverokutna ukrasna polja na stropu **4.** udubina koja poput kasete ili kutije prima neki sadržaj; doza // **kasetirati** (što) *dv.* (*prez.* kasētīrām, *pril. sad.* -ajū-ći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kasētīrām, *gl. im.* -anje) (po)dijeliti velike površine na manje udubljene dijelove [*~ svod*]; **kāsetnī** *prid.* koji se ima svojstva kasete $\Delta \sim$ **a bomba** *vojn.* bomba koja se sastoji od velikog broja manjih ubojitih dijelova što se nakon eksplozije rasprše

◇ *fr.* cassette ← *tal.* cassetta: sandučić, v. kasa

kasetōfōn (**kazetōfōn** *razg.*) *m* (G kasetofóna) električna naprava, služi za snimanje i reprodukciju zvuka na audiokasetama

◇ v. kaset + -FON

Kasha (*izg.* kāša) *ž* meka tkanina dobivena mijenjanjem vunjenih vlakana i kozje dlake

◇ *engl.* tvorničko ime proizvoda[®]

Kashmir *m*, v. Kašmir

kashrut (**kashruth**) *m*, v. kašrut

kasīda *ž knjiž.* poduča arapska, turska ili perzijska pohvalna pjesma, rimovana na jednu rimu

◇ *tur.* kaside ← *arap.* qaşida

kāsija *ž bot.*, v. sena

◇ *lat.* cassia ← *grč.* kassía

Kasijan *m.* os. ime (svetačkoga podrijetla)

◇ *top.* (naselje): **Sukošan** (Zadar, 2275 stan.)

◇ *lat.* Cassianus: Kasijev ← Cassius

Kasije, Longin Gaj (1. st. pr. Kr.), rimski vojskovođa i političar, vođa urotnika koji su, zajedno s Brutom, umorili Cezara

kāsik *m* (G kasika, N *mn* kasici) **1. a.** *pov.* indijanski poglavica u pretkolumbovskoj Americi **b.** načelnik indijanske općine u Srednjoj Americi **2.** onaj koji je utjecajan, bogat; veleposjednik, bogatun

◇ *šp.* cacique ← *egz.* (haičanski)

kāsil *m* (G *mn* kasila) *reg.* sanduk u kojem se pokopava; lijes, mrtvački sanduk, kovčeg // **kāsila** *ž*, v. kasil

◇ *tal.* cassella

kasino (**kazino**) *m* (N *mn* kasina) zgrada ili prostorija predviđeni za društveni i zabavni život, posebno za igre na sreću; igračnica

◇ *tal.* casino

Kàsiodor (**Kasiodôr**) (*lat.* Flavius Magnus Aurelius Cassiodorus) (o.490–o.583), rim-

ski političar, povjesničar i filozof, poznat i pod imenom Senator; mirio Rimljane i Gote, napisao nacrt svjetske povijesti, neku vrstu enciklopedije i dr.

Kasiopėja ž 1. *mit.* tašta etiopska kraljica koja se hvalila da je ljepša od morskih nimfa pa je po kazni morala žrtvovati svojukćer morskoj nemani, *usp.* Andromeda 2. *astron.* zvijezde na sjevernom nebu

kāsīr, v. kasa

kasīrati² (koga, što) *dv.* (prez. kāsīrām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kāsīrān, *gl. im.* -ānje) 1. proglasiti/proglašavati ništetnim; (po)ništiti, dokinuti/dokidati [*~ izbore; ~ sudsko rješenje*] 2. otpustiti/otpuštati, ukloniti/uklanjati // **kasīrānje** *sr* 1. (*gl. im.*), v. kasirati² 2. *pom.* uklanjanje, uništenje ili rezanje opisanih brodova u staro željezo

✧ *fr.* casser

kasiterīt *m* (G kasiterīta) *min.* kositrov oksid SnO₂, kositrena rudača u obliku sjajnih crnih zrna ili kristala

✧ v. kositar

kaskāda ž 1. prelijevanje vode preko podloge u terasastom reljefu; manji vodopad 2. *pren.* valovito padanje kose, tkanine i sl. // **kaskādica** ž *dem.* od kaskada, prelijevanje vode preko podloge u terasastom reljefu; slapić, vodopadić, kaskatela; **kaskādni** *prid.* koji se sastoji od kaskada, koji se odnosi na kaskade △ ~ **učinak ekon.** negativni učinak poreza na promet (zbog toga u mnogim je zemljama zamijenjen porezom na dodanu vrijednost); **kaskatela** ž *dem. reg.*, v. kaskadica

✧ *fr.* cascade ← *tal.* cascata ← *cascare*: pastiti

kaskādēr *m* (G kaskadéra, V kaskadēru) onaj koji (ob. umjesto glumca) izvodi opasne scene (padanje s konja itd.) // **kaskādērka** ž (DL -i, G *mn* -āl-i), v. kaskader; **kaskādērski** *prid.* koji se odnosi na kaskadere; **kaskādērski** *pril.* kao kaskader, na način kaskadera

✧ *fr.* cascadeur ≈ *tal.* cascatore

kăskati, v. kas

kaskavēla ž (G *mn* kaskavēlā) *zool.* otrovna zmija (*Crotalus terrificus*) iz roda čegrtuša (zvečarki)

✧ *šp.* cascabela

kăsko *m* (G -a) 1. *pom.* brod bez tovara, trup broda 2. kartaška igra △ ~-**osiguranje ekon.** potpuno ili nešto uže osiguranje prijevoznih sredstava (automobila, broda i sl.)

✧ *šp.* casco: brod bez tovara

kăsmak *m* (N *mn* -aci) *reg.* 1. vrsta veza: zlatne grančice ili figure izvezene po krajevima platna 2. vezeno platno od kojeg su se pravile duge ženske anterije

✧ *tur.* kasnak

kăsniti, v. kasan

kăсно, v. kasan

KASNO- kao prvi dio složenih pridjeva znači: pri kraju, na izmaku razdoblja ili vremena koje znači drugi dio [*kasnobarokni; kasnojesenski*]

✧ v. kasan

kăsnonočni *prid.* koji pripada kasnoj noći, kasnim satima u noći (ob. od ponoći do zore), koji se odnosi na kasnu noć

✧ **KASNO-** + v. noć, noćni

Kasparov (*izg.* Kaspárov), **Gari** (1963), ruski šahist iz Azerbajdžana; 1985. pobijedio A. Karpova i bio najmlađi svjetski šahovski prvak u povijesti

Kăspijskô jězero *sr geogr.* jezero na J Europe, između J europskog dijela Rusije i S Irana, 438.000 km², duljina 1200 km, najveće jezero na svijetu, naziva se i morem // **kăspijski** *prid.* koji se odnosi na Kaspijsko jezero

Kassel (*izg.* Kăsl) *m* grad u sred. Njemačkoj, od 1955. mjesto gdje se održava prestižna svjetska smotra suvremene umjetnosti Documenta

kăst *m* (N *mn* -i) *reg.* namjera, naum // **kăstile** *pril.* 1. hotimice, namjerno 2. iz šale, šaleći se; **kăstiti** (što, za čim) *nesvrš.* (prez. -im, *pril. sad.* -ěci, *prid. rad.* kăstio) *reg.* ulagati napore, težiti da se što postigne; zalagati se, namjeravati

✧ *tur.* ← *arap.* qaşd

kăsta ž (G *mn* kăstā/-i) 1. *sociol.* od drugih odijeljen sloj ljudi, povezan nasljednim pravima i ostalim zadanostima koje se nasljeđuju (u Indiji i nekim drugim zemljama) 2. *pren.* zatvorena privilegirana društvena grupa vezana zajedničkim interesima // **kăstic** (**kastfjac**) *m etn.* potomak Indijanaca i portugalskih doseljenika; **kăstinski** *prid.* koji se odnosi na kastu [*~o društvo*] △ **indijsko ~o društvo** društvo podijeljeno na kaste: brahmani (svećenici), kšatrije (ratnici), vajiše (trgovci i ratari), šudre (sluge: obrtnici, radnici, služinčad, puk), parije (najniži sloj; obavlja samo najteže i najprljavije poslove i nema nikakvih prava)

✧ *njem.* Kaste ← *fr.* caste ← *port.* casta

Kàstalijsa *ž mit.* izvor na gori Parnasu posvećen Apolonu i muzama, izvor pjesničke inspiracije

kastanjete *ž pl. tantum* (G kastanjētā) **1. glazb.** španjolski instrument, drvene izdubenepločice koje se po dvije drže u svakoj ruci, a proizvode zvuk udaranjem jedne o drugu [udarati ~]; čamparete **2. žarg.** zubna proteza
 ✧ *šp.* castañetas

Kàstav *m* (G -tva) naselje (u blizini Rijeke), 930 stan. // **Kàstávac** *m* (**Kàstāvka** *ž*) (G -vca, V -vče, N *mn* Kàstávci, G Kàstāvčā) stanovnik Kastva; **kàstavskī** *prid.* koji se odnosi na Kastav; **kàstavskī** *pril.* kao u Kastvu, na način Kastavaca, kao Kastavci; **Kàstávštinja** *ž* kastavski kraj, kraj koji gravitira Kastvu, mikroregija oko Kastva (Istra) [na ~i]

kàstel, *v.* kaštel

kastèlān *m*, *v.* kaštelan (2)

kastèlānus *m meteor.* oblak u obliku tornjica

✧ *lat.* castellanus

kàstīg *m*, *v.* kaštiga

kastīgati *dv.*, *v.* kaštigati

Kàstīlja (**Kastīlja**) *ž geogr.* zemlja u središnjem dijelu Španjolske [Stara ~; Nova ~] // **Kastīljac** *m* (**Kàstīljka** *ž*) (G -ljca, N *mn* Kastīljci) stanovnik Kastilje; **kàstīljskī** *prid.* koji se odnosi na Kastīlju i Kastīljce Δ ~ **jezik** *lingv.* jezik Kastīljaca, narječje na kojem se temelji španjolski književni jezik

kàstīng *m*, *v.* casting

Kàstl, **Sonja** (1929), primabalerina klasičnog repertoara zagrebačkog baleta 1950-ih i 1960-ih, zatim plodna koreografkinja i baletni pedagog; glavna uloga u hrv. igranom filmu *Zastava* (1949)

Kàstner (*izg.* Kèstner), **Erich** (1899–1974), njemački novinar, satiričar, romanopisac i pjesnik, osobito poznat po svojim knjigama za djecu (*Emil i detektivi*, *Tonček i Točkica*, *Blizanke*, *Trojica u snijegu*); najpopularnije pjesničko djelo *Kućna apoteka lirike* objavljeno 1936. u Zürichu, jer su mu sva djela za vrijeme nacizma u Trećem Reichu bila zabranjena

kàstor *m* **1.** vuneno sukno od dugovlaknaste vune, služi za ženske ogrtače **2.** (Kastor) *mit.* (s bratom Poluksom) legendarni blizanci (Dioskuri), sinovi Zeusa i Lede, polubogovi, zaštitnici mornara i brodovlja **3. pren.** bratska ljubav, nerazdvojni prijatelji **4.** (Kastor) *astron.* dijelovi zvijezda Blizanci
 ✧ *fr.* castor ← *lat.* castor ← *grč.* kástōr: dabar

kastràdina *ž*, *v.* kaštradina

kàstrèra *ž pov. pom.* jedrenjak, ob. za prijevoz sitne stoke

✧ *šp.* castrera

Kastrìotići *m mn pov.* albanska kneževska loza

◆ *pr.* (etnići): **Kàstrat** (Kaštela), **Kastràti** (Istra), **Kastrátović** (I Slavonija)

kastríratī (koga) *dv.* (prez. kàstrirām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kàstrirān, *gl. im.* -ānje) **1. term.** (iz)vršiti zahvat koji oduzima spolnu moć; (u)škopiti (*razg.* o čovjeku, *term.* o životinji) (u)štrojiti (*razg. term.* o životinji) **2. pren.** postići/postizati raznim radnjama ili lošim utjecajem da pojedinac, radno tijelo, organizacija itd. izgubi dobra svojstva (stvaralačku snagu, invenciju itd.) // **kastrácija** *ž med.* kirurško ili zračenjem ili hormonima uklanjanje spolnih žlijezda (testisa, jajnika) [*postpubertetska* ~ uzrokuje virilizaciju žene/feminizaciju muškarca]; škopljenje, štrojenje; **kastrácijskī** *prid.* koji se odnosi na kastraciju; **kàstrāt** *m* (G kastrāta) **1.** kastrirani mužjak; škopac **2.** kastrirani muškarac; uškopljenik **3. glazb.** pjevač sopranist ili altist koji je očuvao dječacki glas jer je kastriran prije puberteta (običaj preuzet s Istoka, osobito u Italiji 17–18. st.)

✧ *lat.* castrare: škopiti

kastrízam *m* (G -zma) *pol.* učenje i ideologija kubanskog komunističkog vođe Fidela Castra; revolucionarni pokret koji se inspirira njegovim učenjem
 ✧ prema kubanskom diktatoru F. R. Castru (1927)

kàstrōla *ž reg.* kuhinjska posuda s dugačkim drškom u kojoj se prže jela i začini; tava, tiganj, prsura, kaštrōla

✧ *tal.* casser(u)ola ← *fr.* casserole

kàstrum *m*, *v.* castrum

Kàsūm *m isl.* dan koji dijeli ljeto i zimu (8. studenoga); Mitrovdan
 ◆ *pr.*: Kàsūm (210, sred. Dalmacija), **Kàsūmović** (400, Zagreb, Lika) ✧ *top.*: **Kàsūm** (zaselak, Knin), **Kàsūmović** (Gospić)

✧ *tur.* Kasım ← *arap.* qāsim: onaj koji dijeli

kāšja' *ž* (G *mn* kāšā) **1. kulīn.** žitko jelo koje se jede žlicom [zobena ~a; ječmena ~a; heljdina ~a] **2.** nešto po žitkosti slično kaši **3. pren.** zbrka, smutnja i sl. // **kāšast** *prid.* (odr. -ī, *komp.* kašastiji) koji je poput kaše, koji je kaša, ni u tekućem ni u krutom stanju; židak [~a masa]; **kāšica** *ž dem.* od kaša

✧ *prasl.* *kaša (*rus.* káša, *polj.* kasza) ← *kasja: prosijano ≈ *lit.* košti: cijediti

káša² ž, v. Kasha

kašagija ž *reg.* željezna četka za timarenje konja; češagija // **kašagijati** (koga) *nesvrš.* <prez. -ám, *pril. sad.* -ajući, *gl. im.* -anje> *reg.* češati (čistiti) konja kašagijom; timariti

✧ *tur.* kaagı

kášalj m (G -šlja, N *mn* kášljevi/-šlji) *fiziol.* nadražajem izazvano naglo izbacivanje zraka iz pluća △ **magareći** ~ *razg.*, v. hripavac (dječja bolest) // **kášljati** (Ø) *nesvrš.* <prez. kášljēm, *pril. sad.* kášljūći, *gl. im.* -anje> **1.** bez voljnog poticaja naglim nadražajem izbacivati zrak i sekret iz dišnih organa (posebno pluća) **2.** voljnim poticajem simulirati kášalj i davati na znanje svoje neslaganje s čime, svoju prisutnost i sl.; **kášljucalo** *sr* onaj koji često, učestalo, pomalo, kášlje; **kášljucati** (Ø) *nesvrš.* <prez. -ám, *pril. sad.* -ajući, *gl. im.* -anje> pomalo kášljati; **kášljucav** *prid.* <odr. -i> koji kášljuca; **kášljúcnuti** *svrš.* <prez. kášljúcēm, *pril. pr.* -ívši, *prid. rad.* kášljúcnuo> lagano zakašljati, *usp.* kášljucati

✧ *prasl.* *kašľ (*rus.* kášel', *polj.* kaszel), *lit.* kosulys: ← *ie.* *keh₂s-: kášalj (*skr.* kásate: kášlje, *stvnjem.* huosto: kášalj)

kášeta ž *reg.* **1.** v. sandučić **2.** posebno izrađen sanduk u koji se smješta ulovljena riba (ob. morska koju love ribari s broda) **3.** rešetkasti sanduk za transport pića [~ *piva*; ~ *vina*]; kášun, gajba

✧ *mlet.* casèta, *tal.* cassetta, v. kaseta

Kášić, Bartol (1575–1650), hrv. pisac i jezikoslovac, isusovac, misionar, napisao prvu gramatiku hrv. (ilirskog) jezika *Osnove ilirskoga jezika* (1604) i time postavio temelje za standardizaciju hrv. književnog jezika (predlagao štokavštinu za opći hrv. književni jezik); preveo *Bibliju* na hrvatski, pisao nabožna djela

kášika ž (D L -ici) *razg. reg.* (+ *srp.*) **1.** žlica **2. a.** na vodeničnom kolu daščica koja hvata vodu i pokreće kolo; lopatica **b.** dio stroja koji grabi, zahvaća

✧ *tur.* kaık

Kášina ž naselje (u blizini Zagreba), 1333 stan. // **Kášinac** m (**Kášinka** ž) (G -inca, V Kášinče, N *mn* Kášinci) stanovnik Kašine; **kášinski** *prid.* koji se odnosi na Kašinu i Kašince

✧ *pr.* (etnici): **Kášinec** (Zagreb, Zaprešić)

kašíra|ti (što) *dv.* <prez. kášíram, *pril. sad.* -aju-

ći, *pril. pr.* -ávši, *prid. trp.* kášírān, *gl. im.* -ānje> **1. term.** u opremanju knjiga i slika staviti/stavljati gornji sloj papira koji pokriva donje slojeve, podlogu ili konstrukciju; (ob-)ljepiti, presvući/presvlačiti **2. rij. knjiž.** prikriti/prikrivati što, raznim radnjama (u)činiti da se za što ne zna ili da se ne vidi [*ljubazno je izmislila priču o bolesti da bi ~la njegov odlazak na provod u Pariz*]

✧ *fr.* cacher

Kášmír (Kashmir) m (G Kášmíra) **1. geogr.** teritorij na SZ Indijskog potkontinenta, 138.000 km², o. 5,2 mil. stan., veći gradovi Srinagar i Jammu **2. (kašmir)** **a.** fina vuna od dlake kašmirskih koza **b. meton.** tkanina ili odjevni predmet od takve prede **c.** uzorak u tkanju ovakve tkanine // **Kášmírac** m (**Kášmírka** ž) (G -rca, V Kášmírče, N *mn* Kášmírci, G Kášmírāčā) stanovnik Kašmira; **kášmírski** *prid.* koji se odnosi na Kašmir i Kašmirce [~a vuna]

Kášpār, v. Gašpar ♦

kašrūt m *jud.* skup propisa u židovstvu o obrednoj čistoći i podobnosti jela i pića za prehranu

✧ *hebr.* kašrūt: čistoća, *usp.* košêr (I)

káštel m (G *mn* káštelā) **1. pov. a.** utvrđeni grad, dvor, ob. na lako branjivom mjestu (iz srednjega vijeka ili kasnije) sjedište oblasnog gospodara; burg, tvrđava, zamak **b.** kula **2. pov.** izdvojeni dio grada koji se odlikuje dobrim zidinama i lako je branjiv, ob. je bio predviđen kao posljednje utočište braniteljima ako bi neprijatelj osvojio ostatak grada: kástel, kasteo, kašteo **3. pom.** izdvojeno zatvoreno pramčano nadgrade iznad gornje palube broda // **káštel (kášteo)** m, v. káštel (2); **káštelān** m (G káštelāna) *pov. 1.* nadzornik tvrđave ili zamka **2.** zapovjednik gradske straže (u káštelu); kastelan; **káštelāna** m **1.** kastelanova žena **2.** vrsta loze; **kášteo** m (G káštela) *jez. knjiž. ekspr.*, v. káštel (2)

♦ *pr.* (prema zanimanju ili etnici): **Káštel** (Osijek), **Kástelac** (Sisak), **Káštelān** (Zabok), **Káštelāni** (Dubrovnik), **Kástelc** (Pula), **Kástelice** (Primorje), **Kástelić** (Primorje), **Kášteljān** (Klanjec, Vinkovci), **Káščelān** (Ploče), **Káštela** (Zadar), **Káštelac** (Zagreb), **Káštelān** (530, priobalje; Dizdar, Kaštropil), **Káštelānac** (S Dalmacija), **Káščelānčić** (Split), **Káštelanić** (Rijeka), **Koštel** (Medimurje), **Kóstelac** (940, Otočac,

Pokuplje), **Kostelec** (Zagorje), **Kostelić** (250, Ogulin, Pokuplje) ◇ *top.* (ob. bivše utvrde): **Kāstel** (Rijeka), **Kāstelac** (Istra), **Kastčlan** (Rab), **Kasteljēr** (Istra), **Kāstel** (zaselci, Bjelovar, Istra, Knin, Rab, Samobor, Senj i dr.), **Kāstelānec** (Čakovec), **Kāstelāni** (Istra), **Kāstelīr** (Istra), **Kōstel**

◇ *njem.* Kastel = *tal.* castello ← *lat.* castellum

Kaštela *sr mn* (G Kāštelā) primorski kraj između Splita i Trogira, dijeli se na Gornja i Donja Kaštela, 29.168 stan., sastoji se od 7 naselja: Kaštel Gomilica ž 3678 stan., Kaštel Kambelovac *m* 4054 stan., Kaštel Lukšić *m* 4193 stan., Kaštel Novi *m* 4050 stan., Kaštel Stari *m* 5354 stan., Kaštel Sućurac *m* 5825 stan., Kaštel Štafilić *m* 2014 stan. // **Kaštelanin** *m* (**Kaštelānka** ž) (N *mn* Kāštelāni) stanovnik Kaštela; **kaštelānski** *prid.* koji se odnosi na Kaštela i Kaštelane; **kaštelānski** *pril.* kao Kaštelanin, na način Kaštelana

Kaštelan, Jure (1919–1990), hrv. pjesnik, esejist, dramski pisac i teoretičar književnosti; poezija iz ratnog vremena između smrti i nade (*Tifusari*), izraz univerzalne ljudske patnje, ljubavi i čežnje za slobodom; u poslijeratnoj poeziji blizak nadrealizmu (*Biti ili ne, Malo kamena i puno snova*); pjesnik vjeran tradiciji i modernizmu, istovremeno utjecajima pučkog naslijeđa i tokovima svjetske književnosti, jedan od utemeljitelja hrv. modernog pjesničkog izraza

kaštigati (koga) *dv. (prez. -ām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje) reg.* kazniti/kaznjavati; kastigati // **kāstiga** ž (D L -i) *reg.* izrečena ili izvršena sankcija za krivicu, proput, prijestup, zločin [*roditeljska ~; Božja ~*]; kazna, kastig, pedepsa

◇ *mlet.* castigo *tal.* castigare: ukoriti

kaštrōla ž, v. kastrola

kaštrūn *m* (G kaštrūna) *reg.* uškopljen, kastriran ovan; škopac // **kaštrādina** ž *reg.* sušeno bravlje i ovčje meso (rebra i but); ovčetina, bravetina, škopčevina (meso kastriranog ovna); kastradina

◇ *mlet.* castrōn; castrādina, *tal.* castrone, v. kastrirati

Kašubi *m mn* zapadnoslavenska etnička skupina uz baltičko primorje Poljske, o. 210.000 pripadnika // **kašupski** *prid.* koji se odnosi na Kašube Δ ~ **jezik** *lingv.* jezik Kašuba, svrstava se u zapadnoslavensku skupinu

kāšūn *m* (G kašūna) *reg.* 1. sanduk, *usp.* kašeta (3) 2. **a. pren.** glomazna zgrada, nezgrapna građevina; sandučara **b.** glomazan predmet koji se teško smješta u raspoloživ prostor (ormar, klavir)

◇ *mlet.* casōn, *tal.* cassone, v. kasa

kāt¹ *m* (N *mn* -ovi) 1. dio kuće između poda i stropa, između dviju tavanica; pod 2. vodoravni red ili sloj neke cjeline (npr. odjeće i sl.) Δ (**kuća**) **na** ~ kuća građena tako da ima osim prizemlja i kat // **kātñi** *prid.* koji se odnosi na kat; **kātnica** ž kuća na kat

◇ *tur.*

kāt² *m bot.* istočnoafrički grm (*Catha edulis*), od osušenih listova i mladica priprema se osvježavajući i stimulativni napitak, tzv. abesinski čaj; koristi se i kao narkotik; kat-čat

◇ *nlat.* catha ← *egz.*

kāta ž *sport* borba sa zamišljenim protivnicima u istočnjačkim borilačkim sportovima (judo, karate, itd.)

◇ *jap.*

KATA- prvi dio riječi znači nadalje, prema, posve, sa, niz, po, protiv [*katadiopter*]

◇ *grč.* katá (*prij.*) – s navedenim značenjima

katābaza ž 1. *pov.* silaženje, povratak, *opr.* anabaza 2. *meteor.* silaženje iz viših kopnenih krajeva prema moru // **katābatički** *prid.* koji se spušta; katabatski Δ ~ **vjetar meteor.** vjetar koji puše niz obronak brda uvjetovan razdiobom tlaka i nagomilanim hladnim zrakom u zaleđu planine (u našim krajevima bura); **katābatski** *prid.*, v. katabatički

◇ *grč.* katábasis = katabatikós = KATA- + baínein: ići

katabolizam *m* (G -zma) *fiziol.* proces razgradnje hranjivih tvari u organizmu i oslobađanje energije potrebne za održavanje života, *opr.* anabolizam

◇ *grč.* katabolē: zabacivanje, obaranje = KATA- + bolē: bacanje

katadiopter *m* optičko reflektirajuće stakalce koje odbija svjetlost i omogućuje da se bolje uoče predmeti na kojima se ono nalazi; mačje oko

◇ KATA- + *grč.* diópptron: zrcalo

kātdrōmjan *prid.* (odr. -mñi) koji se spušta (niz rijeku u more) Δ ~ **ne ribe zool.** ribe koje žive u slatkoj vodi, a radi mriješćenja sele u more (jegulja), *opr.* anadromne ribe, v. anadroman Δ

◇ KATA- + *grč.* drōmos: put

katafalk (katafalk) *m* (N *mn* -lci) **1.** postolje na koje se stavlja mrtvački lijes; odar **2. rel. kat.** svečani mrtvački odar u obliku mrtvačkog lijesa (u crkvi prigodom zadušnica)

✧ *tal.* catafalco

katafatičan prid. (odr. -čni) koji je upravljen pozitivnim emocijama na što ili prema čemu; pozitivan, potvrđan, naklonjen čemu $\Delta \sim$ **no bogoslovlje** *kršč.* davanje potvrđnih iskaza o Bogu, Bog je vrhovno dobro, istina, ljubav; prirodno bogoslovlje, *usp.* apofatično bogoslovlje, *v.* apofatičan Δ // **katafatičnost** \hat{z} (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je katafatično

✧ *grč.* kataphatikós \approx KATA- + *grč.* phánai: reći

kataforéza \hat{z} *fiz. kem.* gibanje pozitivno nabitih koloidnih čestica pod utjecajem električnog polja prema katodi; oblik elektroforeze, *opr.* anaforeza

✧ KATA- + -FOREZA

katakàna \hat{z} oblik japanskog slogovnog pisma, piše se u okomitim stupcima odozgo prema dolje, *v.* kàna

✧ *jap.*

kataklaža \hat{z} *geol.* pukotina u stijeni

✧ KATA- + *grč.* klân: lomiti

kataklažit m (G kataklazita) *min.* metamorfna stijena, nastala prirodnim drobljenjem stijena i vezivanjem čestica mineralnim materijalom

✧ *v.* kataklaza + -IT

kataklizma \hat{z} (G *mn* -zâmā/-i) **1.** velika elementarna nesreća **2.** prijelom događaja s najtežim i najtragičnijim posljedicama, nagao prekid u razvoju događaja s katastrofalnim završetkom; propast, potop // **kataklizmičan prid.** (odr. -čni) koji ima svojstva kataklizme, koji pripada kataklizmu; **kataklizmički prid.** koji se odnosi na kataklizmu; **kataklizmički pril.** na kataklizmički način [*uništiti* ~]

✧ *grč.* kataklysmós: poplava \approx KATA- + klýzein: oplakivati

katakômbe (katakômbe) \hat{z} *mn* (G *mn* katakômbā/katakômbi) **1. pov.** podzemni hodnici i spilje u antičkom svijetu **2. kršč. pov. a.** starokršćansko grobište izgrađeno pod zemljom **b.** mjesta prvih okupljališta kršćana **3. pren. pejor.** zamršeni ili nedovoljno osvijetljeni tuneli; pothodnici, podrumi itd.

✧ *lat.* catacumba \approx KATA- + *grč.* kýmbe: posuda

katakréza \hat{z} **1. lingv.** pogrešna ili nelogična uporaba riječi [*manja polovica*] **2. jez. knjiž.** retorička figura uporabe riječi u značenjima koje one zapravo nemaju

✧ *grč.* katakhrêsis \leftarrow KATA- + khrêsis: upotreba

kataléksa \hat{z} (G *mn* kataléksā) *jez. knjiž.* nadoknada nedostajućih slogova u stihu stankom ili produžavanjem sloga // **katalékt m** (G *mn* -kātā) sastavni dio književnog teksta; odlomak; **kataléktički prid.** koji se odnosi na katelektu; nepotpun $\Delta \sim$ **stih jez. knjiž.** stih kojemu nedostaje posljednji slog; nepotpuni, krmji stih, *opr.* akatelektički stih, *v.* akatelektički Δ

✧ *grč.* kataléksis: svršetak, zadnji slog \approx kataléktikos \approx KATA- + léksis: prestajanje

katalépsija \hat{z} *pat.* potpuna mišićna ukočenost koja onemogućuje bilo kakav voljni pokret (ob. u histeriji, organskim neurološkim i psihičkim bolestima, kao i pod hipnozom) // **kataléptičan prid.** (odr. -čni) koji je ukočen; obamro

✧ *srlat.* catalepsa \leftarrow *lat.* catalepsis \leftarrow *grč.* katalépsis \approx KATA- + lépsis: hvatanje

katalíza \hat{z} *kem.* ubrzavanje kemijskih reakcija pod utjecajem katalizatora // **katalitički prid.** koji se odnosi na katalizu; **katalizátor m** **1. kem.** tvar koja mijenja brzinu (ob. ubrzava) kemijske reakcije, a sama se ne mijenja **2. pren.** ono što tako djeluje (osoba u društvu, materijalna situacija itd.); **katalizatorski prid.** koji se odnosi na katalizator

✧ *nlat.* catalysis \leftarrow *grč.* katálysis: razrješivanje \approx KATA- + -LIZA

katalo sr zool. govedo križanac između domaćeg goveda i bizona

✧ *engl.* cat(tle): govedo + (buff)alo: bizon

katalóg m (N *mn* -ozi) **1.** uređen popis čega po nekom redu **a.** predmeta, knjiga, rukopisa itd.; registar **b.** popis učenika s rubrikama za ocjene i opaske; prozivnik **c. inform., usp.** direktorij **2. a.** prigodno izdanje, brošura i sl. koja sadrži razne podatke [*izložbeni* ~] **b. ekon.** tiskano, ilustrirano prodajno-propagandno sredstvo ponude roba i usluga // **katalogizácija** \hat{z} radnja kojom se uvodi u katalog, postupak kojim se kataloški obrađuje i određuje mjesto u katalogu (**1**); **katalogizátor m** onaj koji provodi katalogizaciju; **katalogizirati dv.** (prez. katalogizirám, *pril. sad.* -ajući, *pril. pr.* -ávši, *gl. im.* -anje) rediti/urediti, pi-

sati/popisati što prema principu i zahtjevima kataloga (1); **kataloški** prid. koji se odnosi na katalog $\Delta \sim$ **a prodaja** specifičan oblik prodaje na malo: prema katalogu, narudžba i nabava preko pošte; **kataloški pril.** kao u katalogu

✧ *njem.* \approx *grč.* *katálogos*: popis \approx KATA- + *légein*: govoriti

Katālōnija (Katalōnija) ž *pov. geogr.* pokrajina i autonomni teritorij u SI Španjolskoj, 31.930 km², o. 6,1 mil. stan., glavni grad Barcelona // **Katalónac m (Katālōnka ž)** (G -nca, V Kātālōnče, N mn Katalōnci, G Kātālōnčā) stanovnik Katalonije; **katalōnski** prid. koji se odnosi na Kataloniju i Katalonce $\Delta \sim$ **jezik** *lingv.* romanski (iberoromanski) jezik, duge književne tradicije; **katalōnski pril.** na način Katalonaca, kao Katalonci

kātālpā ž (G mn -ā/-ī) *bot.* 1. sjevernoameričko ukrasno drvo (*Catalpa bignonioides*) iz porodice katalpa ili trubača 2. (mn) porodica *Bignoniaceae*; trubače

✧ *nlat.* *catalpa* ← *egz. (kri)* kutuhlpa: glava s krilima

katamārān m (G *katamarāna*) *pom.* 1. *pov.* splav u Polineziji 2. dvotrupna splav (često s jarbolom i jedrom) na Indijskom oceanu 3. *sport* jedrilica s dva vitka trupa povezana platformom 4. brod s dva paralelna trupa povezana platformama, velike je poprečne stabilnosti i različite namjene

✧ *tal.* *catamaran* ← *tamil.* *kaṭṭamaram*: povezano drvo

kataménije ž *mn.* v. menstruacija

katamnéza ž *med.* skup podataka koje bolesnik daje o svojoj bolesti nakon liječenja, *usp.* *anamneza* (2)

✧ KATA- + v. (ana)mneza

katamorfizam m (G -zma) *pat.* ustrajno ponavljanje jednakih crteža, ob. ornamenata u bolesnika oboljelih od katatonije

✧ KATA- + -MORFIZAM

katāna¹ m (G mn *katānā*) *pov. reg.* vojnik

✧ *pr.* (prema zanimanju): **Katāna** (180, Zagorje, Prigorje), **Katānar** (Rijeka), **Katānčević** (Sisak, Rijeka), **Katānčić** (150, Donji Miholjac, Zagorje, Slavonija), **Katānec** (280, Zagreb, Zagorje, Prigorje), **Katānek** (Prigorje), **Katānica** (Samobor), **Katānić** (230, Slavonija), **Katānović** (140, Križevci), **Katānski** (Vukovar), **Katōna** (100, Zagreb, Solin, I Slavonija)

✧ *mađ.* *katona*: vojnik ← *tur.* *katana*

katāna² ž (*indekl.*) dugi borilački samurajski mač s lagano zakrivljenom oštricom

✧ *jap.*

kātānac¹ m (G -ānca, N mn -ānci) *reg.* lokot

✧ *tal.* *catena*: lanac

kātānac² m (G -ānca, N mn -ānci) *bot.*, v. *rezeda* Δ **žuti** ~ *bot.*, v. *jatanac* // **kātānčica** ž *bot.*, v. *katanac²*, *rezeda*

✧ v. *katanac¹*

Kātānčić, Matija Petar (1750–1825), hrv. književnik, filolog, erudit i pjesnik, franjevac; pisao je na latinskom, hrv. i mađarskom jeziku njegujući uz klasicističke težnje i ljubav za narodnu tradiciju (zbirka pjesama na latinskom jeziku *Jesenji plodovi*); preveo *Sveto pismo* »u jezik slaveno-ilirički izgovora bosanskog«

Kātānga ž *geogr.* pokrajina u Kongu, bogata nalazišta bakra, 1961. neuspio pokušaj izdavanja iz Konga

katāpān m (G *katapána*) *pov.* bizantski namjesnik, upravitelj, pokrajine

✧ *srg.* *grč.* *katapános*

katāplāzma ž (G mn -zāmā/-ī) *med.* vruć kašast oblog od sluznih ili uljevitih droga, služi za liječenje akutnih i gnojnih upala

✧ *grč.* *katáplasma*: oblog \approx KATA- + -PLAZMA

katāplēksija ž *pat.* nagao gubitak mišićnog tonusa i pad pri punoj svijesti ili sa simptomima narkolepsije; ob. pojava kod narkoleptičara // **katāplēktičan prid.** (*odr.* -čni) koji ima svojstva katapleksije; ukočen, utučen, uplašen

✧ *grč.* *katáplēksis*: izuzetna prestrašenost \approx KATA- + *plēksis*: udarac

katāpult (katāpūlt) m 1. *pov.* ratni stroj za bacanje kamenja 2. *a.* mjesto za uzlijetanje ili za lansiranje u zrak *b. pren.* sredstvo kojim se tko ili što može uzdići u važnosti, karijeri i sl.; odskočna daska // **katāpultfrati** (što, koga) *dv. (prez.* *katāpultīrān, pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* *katāpultīrān, gl. im.* -ānje) izbaciti/izbacivati katapultom (*dosl. i pren.*)

✧ *njem.* *Katapult* ← *lat.* *catapulta* ← *grč.* *katapeltēs* \approx KATA- + *pállein*: vitlati

kātār m (G *katára*) *pat.* 1. izlučina koja se javlja u kakvoj infekciji ili bolesti [*očni* ~; *plućni* ~; *želučani* ~] 2. upala sluznice // **kātarni** *prid.* koji ima svojstva katara, koji pripada kataru

✧ *lat.* catarrhus ← *grč.* katàrrhous: otjecanje, istjecanje ≈ KATA- + rheîn: teći

kàtar *m* (N *mn* -i) *pov.* pripadnik dualističke sljedbe u J Francuskoj te S Italiji od 10. do 14. st. koja je učila da postoje dva boga (bog dobra i bog zla) i propovijedala ideal čistog i asketskog života; abigenz, *usp.* pataren, krstjanin // **kàtarskī** *prid.* koji se odnosi na katare [~a sljedba]

✧ *grč.* katharós: čist

Kàtar *m* *geogr.* država i poluotok na obali Perzijskog zaljeva, 22.000 km², 665.500 stan., glavni grad Doha // **kàtarskī** *prid.* koji se odnosi na Katar

katàrakta *ž* (G *mn* -aktā/-kātā) *geol.* prag u riječnom koritu preko kojeg voda pada u slapovima // **kataràkta** (**kataràkta**) *ž* *pat.* zamućenje očne leće ili njezine čahure; siva mrena; **kataràktički** *prid.* koji se odnosi na katarakt

✧ *lat.* cata(r)racta ← *grč.* katarhráktēs: vodopad ≈ KATA- + arássein: udarati

katareúsa (**katareúsa**) *ž* *lingv.* današnji učeni, književni grčki jezik (za razliku od demotškoga, narodnog i od srednjovjekovnog, bizantskoga)

✧ *grč.* kathareúsa ≈ katharós: čist

Katarína 1. v. ✧ 2. I (1684–1727), ruska carica pučkog porijekla (od 1725), žena i nasljednica Petra I, vladavinu karakterizira dvorsko rasipništvo, plemićka samovolja i pogoršanje položaja seljaštva 3. II **Velika** (1729–1796), ruska carica (od 1762), žena Petra III, vladala autokratski, uvela Rusiju u politički i kulturni život Europe, proširila teritorij zemlje 4. **Medici** (1519–1589), francuska kraljica, žena Henrika II, najutjecajnija osoba u ratovima između katolika i hugenota; organizirala pokolj hugenota 1572 (Bartolomejska noć, v.) 5. **Sijenska, Sv.** (1347–1380), talijanska redovnica i književnica, mističarka; odigrala važnu ulogu za povratak pape iz avignonskog prognostva, v.

✧ *ž.* os. ime (svetačkoga podrijetla; ime se širi štovanjem svetice Katarine Aleksandrijske, 3–4. st. i Katarine Sijenske, 14. st.); isto: **Kataléna** (← *mad.* Katalin); *hip.*: **Kāča**, **Káta**, **Káte**, **Katica**, **Kātja** (← *rus.*), **Kātuša** (pučki lik) ✧ *pr.*: **Kāčunić** (Split, sred. Dalmacija, v. i kačun), **Kāta** (Istra, Slavonija), **Kātačić** (S Dalmacija, Podravina), **Katalénac** (Vrbovec), **Katalènić** (760, Zagorje, Prigorje, Podravina), **Katàlin**

(Gospić, Slavonija), **Katàlina** (Banovina), **Katalinić** (1360, Primorje, Lika, Senj, Dalmacija), **Katalinskī** (Lika), **Katarína** (Nova Gradiška, Gorski kotar), **Katarinček** (Našice), **Katàrinčić** (**Katarinčić**) (100, Istra), **Katàrinici** (**Katarinici**) (I Slavonija), **Kātava** (I Slavonija), **Kātavić** (940, sred. Dalmacija, Slavonija), **Katéković** (Z Slavonija), **Katica** (sred. Dalmacija), **Kātić** (Kaštela, Rijeka, I Slavonija), **Kātičić** (190, Dubrovnik, Nova Gradiška, Labin), **Kātičin** (I Dalmacija), **Kātić** (**Kātić**) (4500, Lastovo, Slunj, Duga Resa, J i sred. Dalmacija), **Kātinčić** (Koprivnica), **Kātinici** (120, Slavonski Brod), **Kātkić** (Zagreb, Duga Resa, Velika Gorica, v. i kaduma), **Kātnić** (120, Crikvenica, Primorje), **Kātōvčić** (120, Jastrebarsko), **Kātović** (I Slavonija), **Kātuša** (260, Biograd, S Dalmacija), **Kātušić** (860, sred. Dalmacija, Slavonija), **Kātušin** (Karlovac, Baranja, Pokuplje) ✧ *top.* (naselja): **Sūha Kataléna** (Đurđevac, 489 stan.); (*mikrotop.*): **Kataléna** (Medimurje), **Katalíneć** (Senj), **Katarína** (**Katàrina**) (otok kod Pule; zaselak u Istri), **Kātarine** (naselje kod Kostajnice), **Kātići** (više naselja po Hrv. i Bosni), **Kātušići** (Makarska)

✧ *lat.* ← *grč.* Aikatheríne

katàrinka *ž* (G *mn* -ā/-ī) *agr.* rana domaća sorta naranče

kātarka *ž* (D L -rci, G *mn* -ā/-ī) 1. *pom.* a. jarbol, v. b. malen jarbol koji, ob. služi za vješanje zastave 2. *meton.* košara, platforma i sl. na jarbolu s koje se promatra širi prostor // **kātārčica** *ž* *hip.* od kataraka

✧ *ngrč.* katárti(on), kátego(n)

kataróbij *m* *biol.* organizam koji živi samo u čistoj vodi (pastirva i sl.)

✧ *grč.* katharós: čist + -BIJ

katàrza *ž* (G *mn* katàrzā/-ī) 1. očišćenje 2. *fil.* *pov.* u antičkoj filozofiji i književnosti, duhovno pročišćenje, oslobađanje koje dovodi do duhovne ravnoteže 3. *psih.* a. oslobađanje ideja iznošenjem svjesnog sadržaja, što je praćeno odgovarajućom emocionalnom reakcijom b. oslobađanje svjesnog potisnutog (zaboravljenog) sadržaja (iz nesvjesnog)

✧ *grč.* kátharsis: pročišćenje

katàstar *m* (G -tra, N *mn* -tri) evidencija zemljišta i zemljišnih parcela na kojoj se zasnivaju zemljišne knjige i određuju odgovarajući

porezi // **katàstarskī** *prid.* koji se odnosi na katastar [~i ured; ~a čestica]

✧ *njem.* Kataster ← *lat.* *capitastum: spisak poreza po glavi

katàstik *m* (N *mn* -ici) *pravosl. pov.* u srpskim manastirima, knjiga u koju su se upisivali svi prihodi

✧ *srgrč.* katàstikhos: spisak, popis ← KATA- + *grč.* stikhos: red; stih

katastrófa *ž* **1.** koban događaj ili slijed događaja s najtežim posljedicama prema shvaćanju govornika; iznenadna nesreća, propast, slom [*ratna* ~] **2. razg.** promašeno ostvarenje; potpun neuspjeh, fijasko [*kazališna predstava je prava* ~] **3. knjiž.** preokret u dramskoj radnji pred tragičan svršetak // **kàtastrofāljan** *prid.* (odr. -lnī) **1.** koji uzrokuje katastrofu, koji uništava [*~na poplava*] **2.** koji je krajnje neuspješan; porazan [*~an rezultat*]; **kàtastrofālno** *pril.* na katastrofalan način; porazno, strašno [*~izgledati*]; **katastròfičar** *m* **1. pol. pejor.** onaj koji najavljuje katastrofu, koji zaziva katastrofu (u očima onoga koji misli da katastrofe neće biti) **2.** onaj koji proučava ili opisuje prirodne i druge katastrofe; **katastròfičarev** (**katastròfičarov**) *prid.* koji pripada katastrofičaru; **katastròfičlan** *prid.* (odr. -čnī) koji najavljuje katastrofu, koji je znak ili posljedica katastrofe [*~na pretkazanja proroka Jeremije*]; **katastròfičarka** *ž* (G *mn* -āl-ī), v. katastrofičar; **katastròfičarski** *prid.* koji se odnosi na katastrofičare; **katastròfičarski** *pril.* kao katastrofičar, na način katastrofičara

✧ *grč.* katastròphē ← KATA- + strophé: okret, obrat

kàtatiman *prid.* (odr. -mnī) *psih.* koji se odnosi na podsvijest, koji je nastao u podsvijesti; podsvjestan // **katatīmija** *ž* *pat.* djelovanje ili misaoni tokovi neusklađeni s afektivnim stanjem, ob. kod manije proganjanja

✧ *grč.* kathýmios: koji leži na pameti, na srcu = KATA- + thymós: duša, srce

katatònija *ž* *pat.* skup psihomotornih poremećaja, karakterizira ih ili nemir i prevelika aktivnost, uzbuđenost ili zakočenost, čest kod shizofreničara

✧ *lat.* catatonia = KATA- + -TONIJA

katavàsija *ž* *crkv. pravosl.* **1.** niz pjesama u Pravoslavnoj crkvi koje se pjevaju na jutrenju **2.** zbornik crkvenih pjesama

✧ *srgrč.* ← *grč.* katábasis: silazak

katazóna *ž* *geol.* posljednja zona kamene kore (litosfere)

✧ KATA- + v. zona

katéderfilozof *m* *reg. pejor.* onaj koji zna samo naučavati s profesorske stolice, a stvarnost oko sebe ne vidi; onaj koji (samo) docira

✧ *njem.* Kathederphilosoph, v. katedra + v. filozof

kàtèdra *ž* (G *mn* -edārā/-ī) **1.** podij predavača ili nastavnika u učionici ili predavaonici

2. meton. nastavno-znanstvena jedinica, skup predavača, jednog ili više srodnih predmeta na sveučilištima **3. kat.** biskupska stolica (u katedrali), simbol biskupova dostojanstva Δ **Katedra Sv. Petra** *kat.* papinsko prijestolje u crkvi Sv. Petra u Rimu, u diplomaciji Sv. Stolica označuje papu, papinski autoritet // **kàtèdarskī** *prid.* koji se odnosi na katedru

i katedre [*~i način predavanja*; *~o izlaganje*; *~i stil*]; **kàtèdarski** *pril.* na katedarski način, kao za katedrom [*~predavati*]

✧ *lat.* cathedra ← *grč.* kathédra: sjedište = KATA- + hédra: sjedalo

katedrála *ž* *kat.* crkva u kojoj biskup (nadbiskup) jedne biskupije (nadbiskupije) stoluje i služi obrede; središnja crkva biskupije (nadbiskupije); prvostolnica, prvostolna crkva, stolna crkva // **kàtèdrālñi** *prid.* koji se odnosi na katedralu i katedrale; prvostolni

✧ *lat.* cathedralis (ecclesia) katedralna (crkva), v. katedra

kategórèma *ž* *fil.* u Aristotelevu filozofskom učenju, opće znanje, opća spoznaja koja služi da se osmišljavaju odnosi između stvari i pojmova

✧ *grč.* kategórèma: tužba, tvrdnja = KATA- + agoreúein: govoriti

kategórìja *ž* **1.** red istovrsnih pojmova ili predmeta [*gramatička* ~a]; klasa, grupa, razred, vrsta **2. fil. a.** fundamentalni pojam koji sadržava najopćenitija svojstva, veze i odnose postojanja i mišljenja [*~a prostora*] **b.** najviši rodni pojam koji se, prema mnogim logičarima, ne može definirati (supstancija, kvaliteta, odnos itd.); prapojam **3.** ljudi ili pojave izdvojeni prema nekom zajedničkom obilježju ili odlici [*on pripada ~i vječnih optimista*] **4. a. sport** težinska skupina u borilačkim sportovima i dizanju utega **b. šah** početna titula u nizu šahovskih naslova; ima ih 4 (četvrta je najniža), a zatim slijede viši (majstorski kandidat, majstor itd.)

// **kategòričan** *prid.* (odr: -čni) koji ne izaziva sumnje; određen, bezuvjetan, odlučan, izričit, kategorički [~ *zahtjev*]; **kategòrički** *prid.* koji se odnosi na kategoriju; kategoričan Δ ~ **imperativ** *fil.* u Kantovoj etici, bezuvjetno moralno načelo koje regulira čovjekovo ponašanje; ~ **silogizam** *fil.* onaj silogizam koji je sastavljen samo od kategoričkih sudova; ~ **sud** *fil.* onaj sud koji predstavlja bezuvjetnu tvrdnju; **kategòrički** *pril.* na kategoričan način; odlučno, izričito [~ *tvrdim*], *opr.* hipotetički; **kategòrično** *pril.* na kategoričan način; određeno, bezuvjetno, odlučno [~ *odbiti*]; **kategòričnost** ζ (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je kategoričan; **kategorijāljan** *prid.* (odr: -lni) koji je određen kategorijom, koji je kategorija [~ *na činjenica*]; **kategorijālno** *pril.* na kategorijalan način; određeno, bezuvjetno, odlučno; **kategòrijski** *prid.* koji se odnosi na kategoriju i kategorije; **kategòrijski** *pril.* (uraditi što/svrstati što) u skladu s pojmom kategorije; **kategorizácija** ζ 1. svrstavanje u kategorije [*provesti* ~u; *uvesti* ~u] 2. stanje onoga što je kategorizirano; **kategorizírati** (što) *dv.* (prez. kategorizírám, *pril. sad.* -ajúci, *pril. pr.* -ávši, *prid. trp.* kategorizírán, *gl. im.* -ánje) svrstati/svrstaviti u kategorije odrediti/određivati prema kategorijama

✧ *lat.* categoria ← *grč.* katēgoría: tužba, tvrdnja = KATA- + agoreúein: govoriti

katehēza ζ *kat.* 1. metodički, sustavno provedena vjerska nastava i odgoj 2. pojedinačna metodička jedinica vjerske obuke 3. *meton.* djelatnost katehete // **katehéta** *m* (N *mn* -e) *kat.* onaj koji predaje vjeronauk; vjeroučitelj; **katehètika** ζ (D L -ici) *teol. kat.* disciplina pastoralne teologije; bavi se načelima i smjerovima kateheze; **katehetski** *prid.* koji se odnosi na katehezu i katehete; **katehizácija** ζ *kat.* podučavanje u temeljnim postavama kršćanstva; **katekizám** *m* (G -zma, N *mn* -zmi) 1. *teol.* a. izlaganje kršćanskog nauka prilagođenog usvajanju prvih znanja b. knjiga objašnjenja osnovnih istina kršćanske vjere c. *meton.* kršćanski vjeronaučni priručnik; **katehizis** 2. *razg. pren.* didaktičko djelo koje izlaže osnovna načela neke discipline [*malí ~ za velike ljude*]; **katekizamski** *prid.* koji se odnosi na katekizam; **katekizamski** *pril.* kao u katekizmu, na način kako to stoji u katekizmu [*objašnjavati* ~]

✧ *grč.* katēkhēsis: usmena poduka = katēkhēin: usmeno podučavati = KATA- + ēkhēin: ječati

katēhu *m* (G -ua) sušeni ekstrakt tropskog bagera (*Acacia catechu*); upotrebljava se za bojenje vune i pamuka te kao štavilo

✧ *mal.*

katekizám, v. kateheza

katēksa ζ *prav.*, v. zaposjedanje

✧ *srlat.* cathexis ← *grč.* kátēksis

katekūmen *m* *kršć.* 1. onaj (ob. odrasli) koji prima vjersku pouku prije obreda krštenja 2. inovjerac koji se poučavanjem u katoličkoj vjeri sprema na krštenje ili prijelaz u Katoličku crkvu // **katekūmenāt** *m* (G -ēnta, N *mn* -nti) *kat.* vrijeme priprave, inicijacije; vrijeme koje prethodi krštenju; **katekūmenēiōn** *m* (G katekūmenēiōna) *kršć. pov.* prostorija u sklopu krstionice u kojoj su katakumeni dobivali pouku i pripremali se za krštenje; **katekūmenski** *prid.* koji se odnosi na katekumene Δ ~ **a mīsa** *kat.* početni dio mise, od ulazne antifone do prikazanja (drugi je dio mise euharistijska služba); ~ **o ulje** *kat.* sveto ulje kojim se pomazuju katekumeni kao znak snage za borbu protiv zla

✧ *grč.* katēkhōúmenos, v. kateheza, kateheta

katēna ζ *teol.* kratko tumačenje *Biblije* lančanim povezivanjem pojedinih stavaka iz djela crkvenih otaca i drugih srednjovjekovnih crkvenih pisaca

✧ *lat.* catena: lanac

katenāčo *m* *sport* izrazito obrambeni pristup nogometnoj igri s ciljem da se ne primi gol; brava, bunker

✧ *tal.* catenaccio

katenáni *m* *mn* (N *katēnān*, G *katēnāna*) *kem.* organski spojevi međusobno povezani prstenovima kao karike u lancu

✧ *lat.* catena: lanac + -AN(I)

katēnāt *m* (G *katēnāta*) *rel. pov.* redovnik koji iz asketskog pobuda živi u okovima i obavlja sve djelatnosti sapet u lance, *usp.* monah

✧ *lat.* catenatus

katēta ζ *mat.* jedna od dviju stranica pravokutnog trokuta koje leže uz pravi kut

✧ *grč.* káthetos: spušten = KATA- + híēnai: slati

katéter *m* *med.* metalna, gumena ili plastična cijev koja se uvodi u tjelesne šupljine radi čišćenja, ispiranja ili liječenja // **kateterizácija** ζ *med.* upotreba ili primjena katetera

△ ~ **mokraćnog mjehura** *med.* pražnjenje mokraćnog mjehura pomoću katetera; ~ **srca** *med.* dijagnostička metoda koja se izvodi uvođenjem katetera u srčane šupljine

✧ *grč.* kathetēr = KATA- + hiénai: slati

kàtetometar *m* (G -tra, N *mn* -tri) instrument za posredno mjerenje visinske razlike dviju točaka

✧ *v.* kateta + -METAR

kathakàli *m* (G -ija) tradicionalna južnoindijska drama, prikazuje se u lirski intoniranom plesu uz akrobacije i stiliziranu pantomimu

✧ *hind.*

katholikos (*izg.* katolikòs) *m rel.* naslov patrijarha Armenske odijeljene crkve

✧ *grč.* katholikòs, *v.* kàtoličkī, katolik

kátije *ž mn lov. zast.* kožnate ili metalne četvrtaste kutije na pojasu u kojoj se drže naboji; nabojnjače, fišeklije

✧ *tur.* kati

kátíl *m reg. 1.* onaj koji izvršava smrtnu kaznu; krvnik, dželat **2. pren.** nasilan, opasan čovjek // **kátílski prid.** koji se odnosi na katila; krvnički, okrutno, nesmiljeno

◆ *pr.* (nadimačka ili prema zanimanju):

Katílović (Đakovo)

✧ *tur.* katil ← *arap.* qatíl

Katílina, Lucije Sergije (108?–62. pr. Kr.), rimski političar, nakon neuspjela pokušaja da se dokopa vlasti skovao urotu koja se proširila zemljom te pokušao izvesti puč; konzul Ciceron u govorima podizao optužbu protiv njega; ubijen zajedno s gotovo svim svojim pristašama

katiōn *m* (G katiōna) *fiz.* pozitivno nabijeni ion; kreće se prema negativnoj elektrodi (katodi), *opr.* anion

✧ *v.* katoda + *v.* ion

katiwérja *ž reg. 1.* želja ili nastojanje da se komu dogodi zlo; zloba, pakost, zluradost **2.** opiranje bez razloga; jogunluk, objesnost, samovoljnost; tvrdoglavost

✧ *tal.* cattiveria

kàtkada *pril.* koji put, s vremena na vrijeme, od vremena do vremena; kadgod, ponekad

✧ *v.* kada

Kàtmandu (**Katmandū**) *m* glavni grad Nepala, 235.000 stan., hodočasničko središte, budiistički hramovi i samostani

kàtmēr *m bot. reg.*, *v.* klinčić (2)

✧ *tur.*

Kàto, Marko Porcije Stariji (*lat.* Marcus Por-

cus Cato Maior) (234–149. pr. Kr.), rimski državnik, govornik i pisac, poznat i po nadimku Cenzor; u politici konzervativan i antihelenistički nastrojen, svoje govore završavao uslikom: »Uostalom, Kartagu treba razoriti!«

katòblepa *ž mit.* životinja, zmija ili gmaz s posebnim položajem glave prema dolje

✧ *lat.* catoblepa(s) = *grč.* katòblépōn ≈ kátō: dolje + blépein: gledati

katóda *ž fiz. kem.* elektroda na kojoj se zbiva reakcija redukcije (primanja elektrona), u elektrolizi je negativno nabijena, *opr.* anoda // **kátōdnjī prid.** koji se odnosi na katodu, koji pripada katodi △ ~ **a cijev** elektronska cijev u kojoj roj elektrona stvara slike na fluorescentnom zaslonu; ~ **o zračenje** roj elektrona koji se kroz elektronske ili ionske cijevi kreće prema anodi

✧ *grč.* káthodos: silaženje ≈ KATA- + hódos: put

kàtōgēn prid. (odr. -ī) koji je nastao kretanjem odozgo prema dolje △ ~ **e eruptivne stijene** stijene koje su doprle s površine Zemlje u unutrašnjost, *opr.* anogen

✧ *grč.* kátō: dolje + -GEN

kàtōlik *m* (V -iće, N *mn* -ici) *kat. 1.* sljedbenik katoličke vjere, onaj koji je kršten u katoličkoj vjeri; pripadnik Rimokatoličke crkve **2.** onaj koji živi u skladu s učenjem Rimokatoličke crkve // **katolicitēt** *m* (G katolicitēta) **1. kat.** jedno od oznaka (obilježja) Crkve, ideal kojemu treba težiti (zajedno sa jedinstvom, svetošću i apostolstvom): neelitizam i otvorenost prema svima **2.** općenito, univerzalnost, sveobuhvatnost nekog pokreta, pojave i sl.; **katolicizam** *m* (G -zma) **1.** jedna od kršćanskih vjeroispovijesti **2. a.** obredi, crkveni običaji i nauk Rimokatoličke crkve **b.** hijerarhijski sustav katoličke crkvene vlasti s papom (Svetim ocem) na čelu; katoličanstvo, rimokatolicizam; **kàtoličanski prid.** koji se odnosi na katoličanstvo; **katoličanstvo** *sr 1. v.* katolicizam **2.** ukupnost katolika, katolički svijet, katolici kao mnoštvo ili stanovništvo; **kàtoličiti** (koga, što) *nesvrš.* (pres. -im, pril. sad. -čeći, gl. im. -ćenje) privoditi katolicizmu/katoličanstvu, činiti da tko ili što postane katolik ili da potpadne pod katolicizam; **kàtolički pril.** kao katolik, na način katolika; **kàtoličkī prid.** koji se odnosi na katolike ili katolicizam △ **Katolička** (**Rimokatolička**)

ćrkva kršćanska crkva začeta po Kristu, uspostavljena hijerarhijom (na čelu s papom), nasljednica apostolskog zbora; u opreci je s kršćanskim crkvama koje su se kasnije odvojile (pravoslavlje, protestantizam i dr.); ~ **e istine** *teol.* sve one istine koje Crkva izlaže autentično, ali ne nezabludivo (za razliku od dogme); **katòlikon** *m* nešto što je opće, općenito, zbirno, npr. općeniti lijek za sve prilike, opći odgovor na sva pitanja; **katolizácija** ž **1.** katoličenje pokatoličavanje [*provoditi ~u*] **2.** rezultat katoličenja, *usp.* katoličiti; **kàtolikinja** (**kàtolkinja**) ž, *v.* katolik
♦ *pr.*: **Kàtolik** (Slavonski Brod, Sesvete), **Katolíkovíc** (Vinkovci)

✧ *lat.* catholicus ← *grč.* katholikós: sveopći ≈ KATA- + hólós: sav, potpun

kàtoptār *m fiz.* **1.** optički sustav za stvaranje slika reflektiranim svjetlom **2.** ravna, sferna i druga rotacijski simetrična zrcala

✧ *grč.* kàtoptron: zrcalo

katoptomàntija ž *antrop.* proricanje budućnosti ili sudbine gledanjem u ogledalo ili u druge glatke zrcalne površine sličnih svojstava
✧ *grč.* kàtoptron: zrcalo + -MANTIJA

kàtorga ž (G *mn* -ā/-ī) strogi zatvor ili progonstvo spojeno s prisilnim radom; robija

✧ *rus.* kátorga ≈ *grč.* kátergos: obrađen

kàtran *m term.* crna žitka masa, dobiva se suhom destilacijom prirodnih goriva (borove smole); paklina, ter Δ **drvni** ~ katran bogat fenolima i kiselinama; ~ **kamenog ugljena** sirovina iz koje se destilacijom dobivaju različiti aromatski spojevi (i katranske boje); ~ **smedeg ugljena** sirovina iz koje se destilacijom dobivaju razna ulja i parafin, a hidrogenacijom sintetski benzin i plinoviti alkani; švel-katran // **kàtranast** *prid.* (odr. -ī) koji je nalik katranu; **kàtraniti** (što) *dv.* (prez. -im, pril. sad. -nēci, pril. pr. -ivši, gl. im. -anjēnje) (na)mazati, podmazati/podmazivati, zaliti/zalijevati katranom (ob. za impregnaciju, zaštitu i sl.); **katraniziran** *prid.* (odr. -ī) koji je zaliven, preliven katranom; **katranizírati** (što) *dv.* (prez. katranizírām, pril. sad. -ajući, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje) pretvoriti/pretvoriti u katran; **kàtranskī** *prid.* koji se odnosi na katran, koji sadrži katran, koji je obložen katranom Δ ~ **a smola** proizvod destilacije katrana i prirodnih smola; upotrebljava se za dobivanje lakova, krovne ljepenke, kitova i sl.; ~ **e boje** *kem.* najveća skupina umjetnih

organskih bojila; ~ **i papir** papir namijenjen raznim vrstama izolacija, ob. protiv vlage

✧ *tur.* ← *arap.* qatrān

kàtrēn *m* (G *katréna*) *jez. knjiž.* strofa od četiri stiha

✧ *fr.* quatrain

kàtrīga ž (D L -i) *reg.* stolac, stolica [*sjedni na ~u*]; kantrida, kantriga // **kàntrida** (**kàntrīga**) ž, *v.* katriga

✧ *dalmat., mlet.* carèga, *v.* katedra

kàtul *m reg.* ubojstvo, pogubljenje, smaknuće Δ ~ **ferman** *pov.* sultanov nalog da tko bude ubijen; smrtna osuda

♦ *pr.*: **Kàtulić** (220, Velika Gorica)

✧ *tur.* katıl ← *arap.* qatıl

Katul (izg. Kàtul), **Gaj Valerije** (o.84–54. pr. Kr.), rimski pjesnik, napisao 25 pjesama posvećenih nepoznatoj ženi koju simbolično naziva Lezbija (prema pjesnikinji Sapfi), smatraju se među najljepšim lirskim stihovima u pjesništvu antičkog Rima; prvi rimski pjesnik koji je pisao stihove o vlastitom intimnom životu

kàtūn *m* (G *katūna*) *reg.* povremeno pastirsko planinsko naselje uz pasište na koje se stoku izvozi preko ljeta; bačija // **katūnār** *m* (G *katunára*) stočar koji katunari; **katunárīti** (Ø) *nesvrš.* (prez. katūnārīm, pril. sad. -rēci, gl. im. -rēnje) baviti se stočarstvom živeći u katunu; **katūnārka** ž (G *mn* -ā/-ī), *v.* katunar; **kàtūnskī** *prid.* koji se odnosi na katun

♦ *pr.* (prema zanimanju ili etnici): **Katūnār** (120, Primorje), **Katūnarić** (160, Split), **Kàtunić** (Ozalj) ✧ *top.* (naselja): **Kàtūn** (Crikvenica, 84 stan.; Poreč, 66 stan.); (*mikro-top.*): **Kàtūn** (brdo kod Makarske; više zaselaka po središnjoj Istri), **Katūni** (Pazin), **Kàtunište** (Makarska, Senj, Split)

✧ *rum.* catun

Katūni *m mn* naselje (u blizini Omiša), 959 stan. // **kàtūnskī**² *prid.* koji se odnosi na Katune i Katunjane; **Katúnjanin** *m* (**Katúnjanka** ž) (N *mn* *Katúnjani*) stanovnik Katuna

♦ *v.* katun

kàtura ž *reg.* **1.** mazga **2.** *meton.* tovar koliko ga mazga nosi [~ *blaga*]

♦ *pr.* (nadimačka): **Kàtura** (Split), **Kàturić** (Omiš)

✧ *tur.* katır

kàuboj *m pov.* gonič goveda, osobito na Z SAD-a, čest lik u filmovima i književnim djelima; kravar, govedar // **kaubójac** *m* (G -jca, N *mn* -jci, G *kaubójacā*) *razg.* kaubojski film, ve-

stern; **kāubōjke** *ž pl. tantum* (G -āl-i) razg. kaubojske, teksaške čizme; **kāubojskī** *prid.* 1. koji se odnosi na kauboje [~ *stil života*; ~ *film*] 2. *pren. žarg.* koji je neotesan; grub, divlji, primitivan, nasilnički; **kāubojski** *pril.* kao kauboj, na način kauboja [*nastupati* ~; *jahati* ~]

✧ *engl.* cowboy ← cow: krava + boy: momak

kāūcija *ž trg. pravn.* jamstvo u gotovom novcu, vrijednosnim papirima ili prepuštanjem prava uknjižbe na imovinu da će se neka prihvaćena obveza ispuniti; služi i kao nadoknada za eventualnu štetu; jamčevina, polog // **ka-ucirati** (što) *dv. (prez. kaucirām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, prid. trp. kaucirān, gl. im. -ānje)* dati/davati kauciju za što

✧ *njem.* Kaution ← *lat.* cautio: oprez, jamstvo

kāūč *m* široka ležaljka s niskim naslonom, ob. kombinacija za sjedenje i spavanje; počivaljka

✧ *engl.* couch

kāučuk *m* (N mn -uci) jedna od osnovnih sirovina za dobivanje gume **a.** prirodni kaučuk (*Gummi, Gummi elasticum, Resina elastica*) dobiva se iz zgusnutog mlječnog soka nekoliko vrsta tropskih biljaka **b.** *kem.* sintetički kaučuk dobiven umjetnim putem

✧ *njem.* Kautschuk ← *šp.* cauchuc ← *karip.* kahachuhu

kāučukovac *m* (G -ōvca, N mn -ōvci) *bot.* stablo tropske Amerike (*Hevea brasiliensis, H. guyanensis, H. discolor*) iz porodice mlječika (*Euphorbiaceae*); luči smolastu tvar od koje se posebnim postupkom dobiva kaučuk

✧ *v.* kaučuk

kāūdāljan *prid. (odr. -lnī)* 1. koji pripada repu; repni [~ni *kralježak*] 2. *anat.* koji je okrenut prema dolje, iskrivljen prema dolje

✧ *lat.* cauda: rep

kāudiljo *m pov. ideol.* 1. politički vođa (u Španjolskoj i Lat. Americi) koji raspolaže i vojnim odredima 2. titula španjolskog diktatora generala Franca

✧ *šp.* caudillo

kāuguma *ž reg.* guma za žvakanje; žvakaća guma, žvakaća, žvaka

✧ *njem.* Kaugummi

kāuk *m* (N mn -uci) *reg.* pokrivalo za glavu od vunene ili pamučne tkanine oko koje se omota uska čalma; dio orijentalne muške nošnje

✧ *tur.* kavuk

kāul (kāvul) *m bot. reg., v.* cvjetača

✧ *pr. (nadimačko):* Kaulić (Dubrovnik)

✧ *tal.* cavolo: kupus

kauliflōrija *ž bot.* pojava cvjetova na starijim dijelovima stabla (najčešće kod tropskih i suptropskih vrsta)

✧ *lat.* caulis: stabljika, stablo + flos: cvijet

Kaunda (izg. Kaūnda), **Kenneth (David)** (1924), prvi predsjednik Zambije (od 1964) i vodeći političar u pokretu za nezavisnost zemlje; upasio spriječiti međuplemenske ratove; predsjednik Zambije u tri petogodišnja mandata

kā-und-kā (izg. prema k. u. k., kājzerlih und kéniglih) *prid.* 1. **a.** koji se odnosi na cara/cesara i kralja (na austrijskog cara i hrv.-ugarskog kralja u vrijeme Habsburške Monarhije); carsko-kraljevski **b.** koji se odnosi na državu (Habsburšku Monarhiju), koji pripada toj državi 2. *pren. a.* koji se odnosi na mnoga područja društvenog i javnog života Monarhije, koji ima tipična svojstva tog života [*Zagreb je imao i još ima taj tipični ~ štih*] **b.** koji čini ukupnost starinskih odlika, osjećaja odgovornosti, pristojnosti i manira **c.** koji je odan Habsburgovcima // **Kākānija** *ž jez. knjiž. pejor.* (u nekim prijevodima, prema prijevodu i izrazu nekih austrijskih pisaca) prema k. u. k., hrvatski c.(i)k. (cesarski i kraljevski), ob. kao sažimanje iskustava u zn. ukupnosti općenito poznatih pojava i prilika u Habsburškoj Monarhiji; **kaundkāvovski** *prid.* koji se odnosi na ka-und-ka monarhiju; **kaundkāvovski** *pril.* na način stavova, postupaka ka-und-ka monarhije

✧ *njem.* kaiserlich und königlich

kāuper *m teh.* uređaj za predgrijavanje zraka potrebnog za proizvodnju željeza u visokoj peći

✧ *engl.* cowper, prema izumitelju Sherard O. Cowper-Colesu

kāuri *m zool.* morski puž (*Cypraea moneta*) lijepo išarane kućice, ponegdje u Africi i Aziji služio kao novac, u Europi kao nakit; porculanski puž, kravica, zupka

✧ *engl.* cowrie ← *hind.* kaurī

kāurin *m* (N mn kāuri, G kāūrā) *pov. 1. v.* daur 2. nevjernik (kršćanin) koji nije podanik Osmanskog Carstva // **kāuriti** (koga, što) *nesvrš.* (*prez. kāurim, pril. sad. -rēči, gl. im. -rēnje*) *pov. reg.* pokrštavati, praviti koga kaurinom; **kāūrka** (kāūrkinja) *ž* (G mn -ā-i), *v.* kauri; **kāurskī** *prid.* koji se odnosi na kaure;

kàurski pril. kao kaur, na način kaura

♦ **pr.:** **Kaurčić** (Banovina), **Kaurić** (690, Glina, Banovina), **Kaurin** (420, Slavonija, Kordun), **Kaurinović** (160, Posavina), **Kàvur** (170, Zagreb, Zagorje), **Kàvurić** (Velika Gorica, Gvozđ) ♦ **mikrotop.:** **Kauriči** (zaselak, Petrinja), **Kàurskà debèlica** (brdo, Split)

♦ **tur.** gâur, gavur: zoroastrijanac ← *perz.* gebr

kàurma ž, v. kavurma

kàus m meteor: mahovit vjetar s *Jl* u Perzijskom zaljevu, donosi kišu

♦ *arap.*

kàustičjan prid. (odr. -čnī) **1.** koji ima svojstva kaustika (**1a**) koji izjeda, koji peče **2. pren.** koji je zajedljiv; zagrižljiv, jednak Δ **~na soda kem.** natrijeva lužina; **~na sredstva kem.** lužnata sredstva koja služe za otapanje, izjedanje i čišćenje metalnih i drugih površina // **kàustičnōst ž** (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je kàustično, što izjeda; nagrižljivost; **kàustik m** (N *mn* -ici) **1. kem.** a. tvar koja izjeda metalne i druge površine (npr. dušična, sumporna i solna kiselina, lužine, soda) **b.** umjetno jetkanje, izjedanje; močenje, bajcanje **2. med.** snažno sredstvo što razara tkivo; **kàustika ž** (D L -ici), v. kaustik

♦ *lat.* causticus ← *grč.* kaustikós: koji je sposoban zapaliti = kaíein: zapaliti

kaustifikácija ž kem. pretvaranje karbonata alkalnih metala u lužine pomoću gašenog vapna

♦ v. kaustičan + -FIKACIJA

kautērij (kauter) m sredstvo ili sprava za spaljivanje rana; žarilo, izjedalo, žigalo, *usp.* kauterizacija // **kauterizácija ž 1.** žigosanje usijanom kovinom (ob. obilježavanje životinja) **2. med.** spaljivanje tkiva užarenim metalom ili kaustičnim sredstvom

♦ *lat.* cauterium ← *grč.* kautērion = kautēr: žarilo = kaíein: zapaliti

Kautsky (izg. Kaucki), Karl (1854–1938), njemački političar i publicist, marksistički teoretičar, vođa njemačke Socijaldemokratske partije i Druge internacionale; kasnije kritičar boljševičkog režima uspostavljenog u SSSR-u // **kautskijanizam m** (G -zma) *pov. ideol.* umjerenjačka struja socijaldemokratskog pokreta prve četvrtine 20. st.; slijedila je ideje Karla Kautskog

kàuza ž, v. causa // **kàuzàljan prid.** (odr. -lnī) koji pokazuje vezu između uzroka i posljedice, uzročno povezan; uzročan [**~na veza**]; **kauzalitēt m** (G kauzalitéta) *fil.* odnos među pojavama od kojih je jedna (uzrok) nužan uvjet za postanak druge (posljedica); uzročnost, kauzalnost; **kauzálnōst ž** (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je kauzalno; uzročnost, kauzalitet Δ **princip ~i** načelo da se ništa ne događa bez uzroka; **kàuzativjan prid.** (odr. -vni) koji iskazuje uzrok (povod) Δ **~ni (faktivni) glagolski oblici gram.** oblici kojima se kazuje da subjekt uzrokuje da se radnja dogodi, umjesto da je sam obavlja [dao je sagraditi most]

♦ *lat.*

kauzàlgija ž pat. posebno snažna, žareća bol nakon ozljede osjetnih i simpatičkih živaca; uzrok: poremećena opskrba krvlju

♦ *grč.* kaúsīs: paljenje + -ALGIJA

Kàuzlarić, Mladen (1896–1971), hrv. moderni arhitekt funkcionalističke orijentacije, jedan od istaknutih predstavnika moderne hrv. arhitekture između dva rata; član grupe »Zemlja« (Muzej arheoloških spomenika u Splitu)

kàvja ž 1. bot. grmolika biljka (*Coffea arabica*) iz porodice broćeva (*Rubiaceae*), zrnata ploda **2. meton.** napitak priređen od pržena ploda kave ili mješavine koje imaju sličan okus, miris i djelovanje [*pozvati na ~u; doći na ~u*]; kafa, kahva Δ **bijela ~a** kava (ili mješavina ječma i sl.) s mlijekom kao dio obroka (ob. doručka); **crna ~a** osvježavajući napitak koji se pije radi kofeina; **kratka (duža) ~a** manja (veća) količina vode u šalici kave standardne veličine // **kavàna ž** (G *mn* kavánà) ugostiteljsko mjesto u kojem se pije kava i piće te poslužuju slastice; kafana; **kavànar m** (G kavánàra) *reg. zast. 1.* vlasnik kavane **2.** onaj koji radi u kavani; **kàvanskī prid.** koji se odnosi na kavanu Δ **~a politika** neobavezni razgovori i tračevi o politici, kao u kavani (ob. u smislu politike koja se vodi bez imalo odgovornosti); **~i čovjek** onaj koji provodi vrijeme u kavani, koji voli provod u kavani; **kàvanski pril.** kao u kavani [*ponašati se ~*]; **kavèdžija m** (N *mn* -e) **1. reg.** kavanar **2. razg.** onaj koji voli kavu i puno pije kavu; kavopija; **kàvenī prid.** koji pripada kavi [**~a žlica**]; **kavènik m** (G kavenika, N *mn* kavenici) posuda u kojoj se kuha kava ili ječmena i slična smjesa kao osnova za bijelu kavu; koguma; **kavènisati** (Ø) *nesvrš.* (pres. -išem,

pril. sad. -išući, *gl. im.* -anje) *reg.* uživati u laganom pijenju kave, razgovarati uz kavu, prepustiti se meraku uz kavu; **kāvica** *ž hip.* od kava; **kāvovina** *ž* zajednički naziv za svaku preradevinu u vezi s kavom (cikoriiju itd.)

◆ *pr.* (prema zanimanju): **Kavèdžić** (Županja, Velika Gorica), **Kavèdžija** (Bjelovar, Slavonija)

◆ *tur.* kahve, v. kafa

kāvja *ž reg.* mjesto gdje se vadi kamen za daljnju obradu [*raditi u ~i*]; kamenolom, kamenik

◆ *tal.* cava

kavādūr *m* (G *kavadúra*) *reg.* onaj koji kopa; kopač u kavi. radnik u kamenolomu

◆ *mlet.* cavador, *tal.* cavatore

kāval *1 m glazb.* **1. reg.** svirala sa 6 do 7 rupica **2. narodna** sviralka u Makedoniji i Bugarskoj, poznata od 14. st.

◆ *tur.* kaval

kāval *2 m reg.* **1. zool., v.** vrana (2a) **2. šah reg.** konj, skakač **3. lik** na talijanskim igraćim kartama; dama // **kavālet** *m reg.* **1. sport** sprava za preskakanje u gimnastici i u konjičkom sportu; kozlić, nogari, stalak; konj **2. ležaj** na nogarima; preklopni krevet, tzv. poljski krevet

◆ *pr.*: **Kāvalek** (Slavonski Brod), **Kāvelj** (140, Split, Imotski)

◆ *tal.* cavallo: konj = cavalletto: konjić

kavalèrija *ž pov. vojn.* jedinica sastavljena od konjanika; konjaništvo, konjica [*laka ~; teška ~*] // **kavalèrijski prid.** koji se odnosi na kavaliriju; konjički; **kavalèrist** *m* konjanik

◆ *tal.* cavalleria ← cavallo: konj

kavālija *ž vojn. pov.* mali starinski top koji nema žljebova u cijevi; mužar, lumbarda

◆ *tur.* kaval top

kavālir *m* (G *kavalíra*) **1. pov. zast.** konjanik, vitez **2. zast.** partner u plesu (u plesnoj školi) **3. a.** onaj koji se odlikuje uglađenim ponašanjem prema ženskom društvu **b.** onaj koji se odlikuje velikodušnim i galantnim gestama, onaj koji je galantan, darežljiv; kavaljer // **kavālirski prid.** koji se odnosi na kavalire i kavalirstvo [*~o ponašanje*]; **kavālirski pril.** kao kavalir, na način kavalira [*~ se ponijeti*]; **kavālirstvo** *sr* stav i postupak kavalira

◆ *pr.*: **Kavālir** (Virovitica, Čabar)

◆ *austrijem.* Kavalier ← *fr.* cavalier ← *tal.* cavaliere ← *srlat.* caballarius: konjanik

kavalkáda *ž 1.* svečana povorka konja prije

konjičkih natjecanja u skokovima i brzini **2. pov.** španjolska konjanička milicija u srednjem vijeku (100–150 konjanika) **3. pren. iron.** skup ljudi na javnom mjestu koji želi »vidjeti i biti viđen« (na svečanom otvorenjima priredaba, izložaba i sl.)

◆ *fr.* cavalcade

kavāljer *m, v.* kavalir

Kāvanjin, Jerolim (1641–1714), hrv. pjesnik, autor epske didaktičko-moralističke pjesme *Bogatstvo i uboštvo* zanimljive povjesničarima i filozofima zbog obilja podataka o suvremenim ljudima i prilikama

kavasàki *m* (*indekl.*) *pom.* ribarski sampan za lov na bakalare u Japanu

◆ *jap.*

kavātinja (**kavatína**) *ž 1. reg.* isprika, izlika [*naći ~u*] **2. v.** cavatina (**1**)

◆ *tal.* cavatina

kāvāz *m* (G *kavāza*) *reg.* **1. pov.** u Osmanskom Carstvu, posilni kod velikaša (onaj koji nosi njegove strelice) **2. pov.** tjelohranitelj velikodostojnika (naročito kod stranih diplomata u Osmanskom Carstvu) **3. razg.** stražar, pandur, sudski pozivar

◆ *pr.* (prema zanimanju): **Kāvāz** (Sesvete, Garešnica), **Kavázović** (Makarska, Zadar, okolica Zagreba)

◆ *tur.* kavas ← *arap.* qawwās: strijelac (jer su isprva takvi glasnici kao znak raspoznavanja imali gospodarevu strjelicu)

kāveca *ž reg.* ulaz, oglavnik

◆ *tal.* cavezza

kāver *m, v.* cover

kāver-gèrl *ž* cover-girl, v. cover Δ

kāverkout (**kóverkot**) *m* glatka, osobito čvrsta tkanina od vune ili vunjenih mješavina za ograđivanje i kišne kabanice

◆ *engl.* cover coat

kāvèrna *ž* (G *mn -ā/-ī*) **1. a. pat.** šupljina nastala raspadanjem plućnog tkiva kod tuberkuloze **b. anat.** krvna žila, ispunjena krvlju, može znatno proširiti i povećati obim dijela tijela u kojem se nalazi (penis, klitoris, sluznica dišne regije nosa) **2. pren.** prazno mjesto; rupa, šupljina, špilja, pećina // **kāvèrnmozān prid.** (odr. -zmi) koji se odnosi na kavernu (**1**)

◆ *lat.* caverna

kāver-stóri *ž* cover story, v. cover Δ

kāvez (**kāfez**) *m* (G *mn kāvēzā*) **1.** jakim rešetkama ograden prostor u kojem se drže veće

ili opasne životinje **2. v.** krletka **3. pren.** mjesto, društvo itd. u kojem nema slobode

✧ *tur.* kafes ← *perz.* qafes

kāvga ž (G *mn* -ā-i) *reg.* oštar sukob; svada, prepirka // **kāvgađžija** *m* (N *mn* -e) *reg.* onaj koji izaziva svadu ili bitku; svadalice, kavgaš; **kāvgaš** *m* (G *kavgaša*), *v.* kavgađžija; **kavgašica** ž, *v.* kavgaš; **kāvgaški** *prid.* koji se odnosi na kavgaše; **kāvgaški** *pril.* kao kavgaš, na način kavgaša; **kāvžiti se** *nesvrš.* <*prez.* -im se, *pril. sad.* kāvžēci se, *prid. rad.* kāvžio se) svadati se, prepirati se

◆ *pr.* (nadimačka): **Kāvgić** (Labin, Podravska Slatina)

✧ *tur.* kavga, gavga ← *perz.* gawgā

kāvi *m* (G -ja) *lingv. 1.* starojavanski jezik (govorio se od 800. do 1400) s mnogo sanskrtskih i prakrtskih elemenata, iz grupe malajskih jezika austronezijske porodice **2.** pismo toga jezika

kāvijār ž *kulin.* očišćena i usoljena ikra nekih riba (ob. morune, kečige, jesetre itd.) priredena za jelo

✧ *njem.* Kaviar *tal.* caviaro ← *tur.* havyar ← *perz.* khavjar: kolač radosti

kavitācija ž *fiz.* isparavanje tekućine na pojednim točkama strujnih polja pri velikim brzinama, ob. zbog okretanja vijka ili lopatice turbine; smanjuje djelotvornost uređaja i uzrokuje kvarenje // **kavitācijskī** *prid.* koji se odnosi na kavitaciju [-a *ispitivanja*]

✧ *lat.* cavitas: šupljina ≈ cavus: šupalj

Kavkaz *m* *geogr.* planinski masiv između Crnog mora i Kaspijskog jezera, najviši vrh Elbrus (5642 m) // **kāvkaškī** *prid.* koji se odnosi na Kavkaz i Kavkasce [-i *narodī*] Δ ~ **e zemlje** (**države**) zemlje (države) koje se nalaze na Kavkazu; ~ **i jezici** *lingv.* naziv za 33 međusobno vrlo različita i nesrodna jezika kojima govori više od 5 mil. stan. na Kavkazu; **Kavkāžanin m** (**Kavkāžānka** ž) (N *mn* Kavkāžani) stanovnik kavkaskog područja

kavōfanag m (G -ānga, N *mn* -ānzi-āngi) *reg. rij.* vozilo za račišćavanje, iskopavanje i druge grube građevinske radove; bager, jaružalo, ralica

✧ *tal.* cavafango ≈ cavare: kopati, vaditi + fango: blato

kavōmišto m *pom. reg.* čelično uže za tegljenje lučkih tegljača i ribarica (kočara)

✧ *mlet.* cavo misto

kavōnoša m *razg. podr.* onaj koji nosi kavu oni-

ma koji odlučuju, onaj koji posluhuje moćne na razne načine, nevažna uslužna osoba

✧ *v.* kava + *v.* nositi

kavōpija m (N *mn* -e) *razg.* onaj koji rado i mnogo uživa kavu

✧ *v.* kava + *v.* piti

kāvul m *bot. reg., v.* cvjetača

Kāvurić, Zvonimir (1901–1944), hrv. moderni arhitekt funkcionalističke struje i istaknuti statičar, stručnjak za armirani beton i čelične konstrukcije; (izveo kupolu na Meštrovićevu paviljonu u Zagrebu); javno obješen zbog suradnje s NOB-om

kāvurisati (kaurisati) dv. <*prez.* -išēm, *pril. sad.* -išūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) *reg.* pržiti/popržiti meso

✧ *tur.* kavurmak

kāvurma (kaūrma) ž (G *mn* kavūrmā-i) *reg. kulin.* jelo od bravlje sjemene iznutrice, prži se bez vode i masnoće, može stajati duže vremena

✧ *tur.* kavurma

Kawabata (izg. Kavabāta), **Yasunari** (1899–1972), japanski književnik, njegova melanolična liričnost odjek je stare japanske književne tradicije u modernom idiomu (*Tisuću ždralova, Zemlja snijega, Japan, lijepo i ja*); prilikom preuzimanja Nobelove nagrade 1968. izjavio je da je u svom djelu nastojao uljepšati smrt i tragati za skladom između čovjeka, prirode i praznine

kawakawa (izg. kāvakāva) ž *bot.* polinezijska biljka (*Piper methysticum*), domoroci upotrebljavaju gomolj za pripremanje opojnog pića

✧ *engl.* ← *egz.*

kayu (izg. kāju) *m* <*indekl.* kulin. kaša od zrnja žita, jelo makrobiotičke kuhinje

✧ *jap.*

kazačōk m *glazb.* ruski i ukrajinski narodni muški ples u 2/4 mjeri; pokreti se ubrzavaju, dokončavaju živim skokovima i karakterističnim čučnjevima

✧ *rus.* kazačōk ≈ Kazak: Kozak

Kāzahstān m *geogr.* država u dijelu Z Azije, između Kaspijskog jezera i Kine, 2.717.300 km², 16.793.000 stan., glavni grad Alma-Ata // **Kāzah m** (**Kāzahinja** ž) (V Kāzače, N *mn* Kāzahsi, G Kāzāhā) stanovnik Kazahstana; **kāzahstānskī** *prid.* koji se odnosi na Kazahstan; **kāzaškī** *prid.* koji se odnosi na Kazahe Δ ~ **jezik** *lingv.* odvajetak turkijske porodice jezika koji se govori u Kazahstanu

kàzak *m* (N *mn* -aci) *reg.* odjevni predmet, polukaftan, sličan kozačkoj nošnji // **kazàkin** *m* (G kazakina) *reg.* kratak ogrtač; polukaftan
 ✧ *rus.* kazák: Zokaz ← *krim.tat.* kazak: slobodan čovjek

kàzalište *sr* **1. a.** mjesto, kuća, otvoreni prostor gdje se daju predstave; teatar [-e na otvorenom] **b.** glumačka skupina, udruženje s određenim kazališnim repertoarom [*amatersko* -e; *profesionalno* -e; *dječje* -e; *eksperimentalno* -e] **2. meton.** publika u kazalištu [*cijelo* -e je bilo na nogama] **3.** kazališna umjetnost; glumište [-e mu je u krvi; *kriza* -a] // **kazališni prid.** koji se odnosi na kazalište [- *komad*; ~ *režiser*]; **kazalištárac** *m* (G -arca, N *mn* -arci, G kazalištáracá) *razg.* onaj koji se u nekom obliku bavi radom u kazalištu (glumac, redatelj i dr.), kazališni djelatnik, kazališni čovjek; **kazalištárka** *ž* (G *mn* -ár-i), v. kazalištarac
 ✧ *konstr.* od kazati (slično kao češ. divadlo)

kàzáljka, v. kazati

kazàmât *m* (G kazamâta) **1. a. pov.** prostorija u utvrdama, zaštićena od topovske vatre, služi za smještaj bolesnika, streljiva i posade **b. pom.** oklopljena prostorija ispod gornje palube bojnih brodova u kojoj su postolja teških topovskih oružja **2. pren. ekspr.** tamnica (ob. sinonim za teško i nepravedno robijanje u slučaju političkih zatvorenika) // **kazàmâtñi prid.** koji ima svojstva kazamata Δ ~ **brod pom.** brod oklopnača na kojem su glavni topovi u kazamatu (**1b**); **kazàmâtski prid.** koji se odnosi na kazamate
 ✧ *njem.* Kasematte ← *tal.* casamatta = *grč.* khásmata: raspukline u zemlji

kàzan *m* **1. razg. reg. a.** kotao **b.** ono što je nalik kazanu ili ima sličnu namjenu [*rakijiski* ~] **c.** lonac **2. geogr.** mjesto u koritu potoka ili rijeke kad presuši, gdje se zadržala voda i gdje je moguće napojiti stoku **3. vojn.** područje na kojem je velika vojna formacija potpuno opkoljena; kotao // **kazàncić** *m dem.* od kazan; **kazàndžija** *m* (N *mn* -e) *reg.* obrtnik koji izrađuje kazane i neke druge predmete od bakra; kotlar; **kazàndžijski prid.** koji se odnosi na kazandžije; **kazànski prid.** koji se odnosi na kazan i kazane; **kazànski pril.** kao s kazanom, kao na kazanu, iz kazana

♦ *pr.* (prema zanimanju): **Kazàndžić** (Buje), **Kazàndžija** (Rovinj), **Kazànec** (Vrbovec, Zagreb)

✧ *tur.* kazan, kazgan ← *perz.* hāzgān

Kazan (*izg.* Kazên/ob. Kazân), **Elia** (pravo ime E. Kazanjoglou) (1909), američki filmski i kazališni redatelj, u početku zapažen po kazališnim postavama T. Williamsa i A. Millera, kasnije autor filmskih klasika, u dva navrata dobitnik Oscara (*Na dokovima New Yorka*, *Tramvaj zvan čežnja*, *Istočno od raja*); osnivač čuvenog Actors studija

Kazanôva, v. Casanova (Giovanni Giacomo)

Kazantzakis (*izg.* Kazancákis), **Nikos** (1885–1957), jedan od najistaknutijih grčkih književnika 20. st.; ministar u grčkoj vladi (1945), radio za UNESCO u Parizu (1947–1948); filozofski eseji, putopisi, tragedije, lirika, prijevodi na moderni grčki (Dante, Goethe); najpoznatiji po romanima po kojima su snimljeni slavni filmovi (*Grk Zorba*, *Sloboda ili smrt*, *Grčka strast*, *Posljednje Kristovo iskušenje*)

Kàzan *m* glavni grad Tatarstana i luka na Volgi, 1.107.000 stan. // **kàzanjski prid.** koji se odnosi na Kazanj

kàzaški, v. Kazahstan

kázati (komu, što) *svrš.* (*prez.* kážem, *pril. pr.* -ávši, *imp.* káži, *prid. trp.* kâžan) **1.** riječima izraziti; reći, spomenuti, imenovati, pripočeti, zapovjediti, izjaviti, obznaniti [*kad ti ja kažem; kako ljudi kažu*] **2. pren.** izraziti drugačijim sredstvima od riječi (rukama itd.) // **kàzalo** *sr* (G *mn* kâžalâ) **1.** indeks, sadržaj, registar **2. lingv.** uređen popis jezičnih jedinica preuzetih iz kojeg izvora koje pripadaju istom razredu obavjesnih elemenata **3. inform., v.** direktorij? Δ **shematizirano** ~ *lingv.* kazalo u kojem je svaka riječ prikazana svojim osnovnim likom; **kàzáljka** *ž* (D L -i/-ljci, G *mn* -ál-i) pokretna polužica instrumenta, pokazuje vrijeme, utrošak energije, jačinu/visinu tlaka i sl. [- *na satu*; ~ *brojila*]; **kaziváč** *m* (G kaziváča) onaj koji zna pričati narodne priče, pjesme itd. onome tko zapisuje ili snima; kazivar; **kaziváčica** *ž*, v. kazivač; **kazivár** *m* (G kazivára), v. kazivač; **kazivati** (što) *nesvrš.* (*prez.* kázujem, *pril. sad.* kázujući, *prid. trp.* kázivân, *gl. im.* -anje) izgovarati unaprijed oblikom propisan tekst ili tekst čiji se sadržaj pripovijeda (ob. o narodnoj pjesmi i pripovijetki); **káza** *ž* ono što se prenosi kazivanjem, ob. mudrost prenese-na usmenom predajom ili zabilježena onako kako je kazana [*mudra* ~ u *Talmudu*]

✧ *prasl. i stsl.* kazati (*rus.* po-kazát': pokazati, *polj.* kazać: zapovijediti)

kázaz *m* (G kázaza) *pov. reg.* obrtnik koji izrađuje ukrase za starinska odijela ili konjsku opremu (širite, kite i sl.); svilar, pozamanter

✧ *pr.* (prema zanimanju): **Kázáz** (Beli Manastir, Cres-Lošinj), **Kázázević** (Vinkovci), **Kázazi** (Rijeka), **Kázázović** (Zagreb)

✧ *tur.* ← *arap.* qazzáz: svilar ← qazz: svila ← *perz.* kež

kázba *ž* (G mn kázbā/-ī) **1.** stambena četvrt u arapskim i sjevernoafričkim gradovima oko vladareve palače **2.** *meton.* sama vladareva palača

✧ *arap., v.* kasaba

kazèin *m* (G kazeína) *biol.* bjelančevina iz grupe fosfoproteina jer sadrži fosforu kiselinu; nalazi se u mlijeku u obliku kalcijeve soli; koristi se u izradi plastičnih masa

✧ *njem.* Kasein ≈ *lat.* caseus: sir + -IN

kazèta *ž* *razg., v.* kaseta

kazetòfon *m* *razg., v.* kasetofon

Kázimir **1.** v. ✧ **2. Veliki** (1310–1370), poljski kralj (od 1333), zaslužan za jačanje kraljevske vlasti, gospodarsko i prosvjetno uzdizanje zemlje

✧ *m.* os. ime (narodno); isto: **Kázimir**; **Kázimira** *ž.* os. ime ✧ *pr.*: **Kázimir** (Baranja, Primorje), **Kázimir** (Sinj, sred. Dalmacija)

✧ *stari imp.* kazi od kaziti: ništiti, uništavati (tisti = ki kazi ruši mir) + *v.* mir

kázma *ž* (G mn kázmā/-ī) *reg.* oruđe, komad obrađenog željeza šiljast s jedne, plosnat s druge strane, nasaden na držalo, služi pri iskopavanju kamenja, korijenja, krčenju zemljišta; trnokop, kramp, pjuk

✧ *tur.* ← kazmak: kopati

kázna *ž* (G mn káznā/-ī) **1.** *pravn.* oduzimanje ili ograničavanje čovjeku nekog pravno zaštićenog dobra; izrečena ili izvršena sankcija za krivicu, propust, prijestup, zločin itd. [*novčana* ~; *smrtna* ~] **2.** mjera ili postupak u odgojne ili drugačije svrhe [~ *djetetu za neposlušnost*] // **kázan** *ž* (I -i/kážnju) *eksp.* kazna [~ *Božja*]; **káznenj** *prid.* koji se odnosi na kaznu, koji sadrži elemente kazne △ *~i postupak* *pravn.* sustav pravno normiranih postupaka određenih državnih organa i drugih subjekata kojima je svrha utvrđivanje učinjenog kaznenog djela i njegova učinka te izricanje sankcija; *~i prostor* *sport* dio igrališta u kojem prekršaj uvijek povlači

najtežu kaznu; *~o djelo* *pravn.* protupravno i društveno opasno djelovanje; *~o-popravni sustav* *pravn.* pravna shvaćanja i norme koje određuju sadržaj i svrhu kažnjavanja te mjere i postupke u tijeku izdržavanja kazne; *~o pravo* *pravn.* skup pravila pozitivnog prava kojim se zaštićuju određene vrednote i prava;

kázmeno *pril.* u skladu s kaznom, prema kazni [~ *odgovarati*]; **kaznióna** *ž* *razg., v.* kaznionica; **kazniónica** *ž* zgrada u kojoj osuđeni izdržavaju kaznu; kaznionica; **kazniónički** *prid.* koji se odnosi na kaznionicu [~ *režim (životu)*]; **káziniti** (koga, što) *svrš.* [*prez.* -im, *pril. pr.* -ivši, *prid. trp.* kažnjen] izvršiti ili izreći kaznu za prijestup, povredu pravila, krađu itd. [~ *zatvorom*; ~ *batinama*; ~ *dijete*; ~ *zločinca*]; **kážnjávati** *nesvrš.* [*prez.* kažnjávám, *pril. sad.* -ajúći, *prid. trp.* kažnjávám, *gl. im.* -anje], *v.* kazniti; **kážnenica** *ž.* *v.* kažnjenik; **kážnenički** *prid.* koji se odnosi na kažnjenike; **kážnenički** *pril.* kao kažnjenik na način kažnjenika; **kážnjenik** *m* (V -iče, N mn -ici) onaj koji je osuđen na izdržavanje kazne; zatvorenik; **kážnjiv** *prid.* (*odr.* -i) koji potpada pod kaznu, za koji se kažnjava, koji povlači kaznu i koji se može kazniti [~*o djelo*]; **kážnjivost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je kažnjivo, *opr.* nekažnjivost

✧ *prasl. i stsl.* kazń (*rus.* kazn', *polj.* kazń) ≈ *v.* kazati (prvotno zn.: ono što je izrečeno, dosuđeno)

kázò *m* (G kázò) *glazb.* primitivno puhačko glazbalo napravljeno od male cijevi i membrane koja vibrira i proizvodi zvuk nalik saksofonu ili trubi, svira se poput »sviranja u češalj«; u uporabi u skiffleu, bluesu i kod amatera

✧ *amerengl.* ← *egz.*

kážuálan, *v.* kazus

kážuár *m* *zool.* ptica trkačica (*Casuarus casuarus*) crne boje perja, živi u šumama Australije i Nove Gvineje

✧ *nlat.* casuarus ← *mal.* kassuwaris

kážula *ž* *crkv. kat.* odjevni predmet svećenika; misnica

✧ *lat.* casula: košulja

kázus *m* konkretan primjer za primjenu moralnih načela // **kážuálan** *prid.* (*odr.* -lní) koji je slučaj; prigodan, neočekivan; **kazuálnost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je kazualno; slučajnost, prigodnost; **kazualizam** *m* (G -zma) učen je zasnovano na tvrdnji da se

sve događa slučajno; **kazuist** *m* **1.** onaj koji je u raspravama vješt u primjeni moralnih načela na pojedinačne slučajeve; onaj koji je oštrouman, dosjetljiv **2. pejor.** onaj koji namjerno dovodi do krivih zaključaka prividno vještom, a zapravo smišljeno izvrnutom primjenom općih načela na pojedinačne slučajeve; **kazuistički pril.** pomoću kazuistike, služeći se kazuistikom; **kazuistika** *ž* (D L -ici) **1.** način istraživanja, izlaganja ili proučavanja pojedinačnih slučajeva u svjetlu pravnih normi (uobičajen u srednjovjekovnom pravu, ali i danas) **2. a. teol.** grana praktičnog bogoslovlja koja primjenjuje moralna načela na pojedinačne slučajeve **b.** primjena općih dogmi na pojedine slučajeve **3. pren. razg. a.** izvrtanje istine pomoću suprotstavljanja općih načela kontradiktornim pojedinačnim primjerima **b.** izvrtanje istine pomoću smicalica i doskočica

✧ *lat.* casus: pad, slučaj = casualis: kazualan

kažin *m* (G kažina) *reg.* **1.** javna kuća; kupleraj

2. pren. zbrka, nered

✧ *mlet.* casin, casino

kažiprst *m* prst na ruci do palca (njime se pruženom rukom pokazuje)

✧ *v.* kazati + *v.* prst

kažolirati *dv.* (prez. kažolirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) *reg. zast.* (po)hvaliti koga na način koji mu je osobito drag; (po)laskati, umiljavati se, dodvoriti/dodvoravati se, ulagivati se

✧ *njem.* Kajolieren ← *fr.* cajoler

Kažotić, Augustin, blaženi (1260/65–1323), zagrebački biskup, dominikanac, osnovao katedralnu školu, preuredio školski sustav, reformirao bogoslužje, tajnik pape Ivana XXII, cijenjen zbog svetog života i učenosti **kažun** *m* (G kažuna) *reg.* u primorskim krajevima manja kamena suhozidna građevina; bunja, poljarica

✧ *mlet.* casòn, *tal.* casone

KBC *krat.* Klinički bolnički centar

Kbps *krat. int.* znak za jedinicu brzine prijenosa podataka, kilobit u sekundi Δ 55,6 ~ *int.* standardna brzina za pristup internetu (tzv. V.90 standard)

✧ *engl.* Kilo bit per second

kcal *krat.* znak za staru jedinicu topline, kilokaloriju

kći *ž* (G kćeri, A kćer, I kćeri/kćerju, N *mn* kćeri, G kćeri) žensko dijete prema svojim

roditeljima; kćer, kćerka // **ćer** (ćeri, ċi) *ž, v.* kći; **kćer** *ž, v.* kći; **kćerčica** *ž hip. i dem.* od kći; **kćerinski** *prid.* koji se odnosi na kćer i kćeri; **kćerinski** *pril.* kao kći, na način kćeri [*postupa ~*]; **kćerka** *ž* (D L -i/-rci, G *mn* -ā/-i), *v.* kći

✧ *prasl.* *dŭkt'i (*stsl.* dŭšti, *rus.* doč', *češ.* dcera), *lit.* duktė ← *ie.* dhugh₂tēr (*grč.* thygātēr, *skr.* duhitā)

kē *m* (G kēa, N *mn* kèovi) biljarski rekvizit, štap kojim se udara kugla; tak, kej

✧ *fr.* queue

Keaton (izg. Kītn), **Buster** (1895–1966), američki komičar, filmski glumac i redatelj, zvijezda nijemog filma (zvan »Kameno lice«)

Keats (izg. Kīts), **John** (1795–1821), engleski pjesnik, jedan od najvećih engleskih romantičara; odlikuje se iznimnom senzualnošću, maštovitošću i mističnošću

kéba *ž žarg.* džepni nož

kėbab (kėbob, kėbok) *m kulin.* **1.** izvorno jelo s Bliskog istoka od komadića janjetine pečene na otvorenoj vatri **2.** danas brzo jelo od komadića mesa pečenih postupno na vodoravnom grilu, u lepinji i uz dodatak raznog povrća; u Grčkoj suvlaki

✧ *tur.* kebab: pečeno meso ← *arap.* kăbāp, *usp.* čevab, čevapčić

kėbar *m* (G -bra, N *mn* -bri) *reg.* kukac

♦ *pr.* (nadimačko): **Kėber** (120, Zagreb, okolica Zagreba)

✧ *njem.* Käfer

kėbati (koga) *nesvrš.* (prez. kėbām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) *žarg., v.* vrebat

kebrāčo *m bot.* naziv za više vrsta tvrdog drva J. Amerike (*Schinopsis lorentzii*, *S. balansae*)

✧ *šp.* quebracho

kēc *m* (V kēce, N *mn* kėcevi) **1. razg.** (+ *srp.*) najjača karta; as **2. reg.** posljednji plesač u kolu **3. žarg. zast.** (+ *srp.*) negativna ocjena; jedinica, nedovoljan, kolar, top // **kėckati se nesvrš.** (prez. -ām se, *pril. sad.* -ajūci se, *gl. im.* -ānje) *reg.* u zadirkivanju pomalo se svadati, prepirati; koškati se

♦ *pr.* (nadimačko): **Kēc** (Z Slavonija)

✧ *mađ.* kėtze

kėcāl *m, v.* kvecal

kėcelja *ž reg.* dio odjeće, oblači se preko uobičajene odjeće kao zaštita od nečistoće; pregača, šircl

✧ *mađ.* kecela

kēc *m* (N *mn* -evi) **1. glazb.** pjesma za tri ili više

glasova koji počinju pjevati u različito vrijeme jedan za drugim **2.** *sport* hvatanje, zahvat, *usp.* keč-ez-keč-ken

✧ *engl.* catch

kečap *m*, *v.* ketchup

keče *sr* (G -ta) *reg. etnol.* bijela muška polukuglasta kapa, dio albanske narodne nošnje // **kečić** *m dem.* od keče

◆ *pr.*: **Keča** (230, Zagreb, Lika), **Kečanović** (Koprivnica), **Kečević** (Zagreb)

✧ *alb.* keçe

keč-ez-keč-ken *m*, *v.* catch-as-catch-can

kečiga *ž* (G *mn* kečigā) *zool.* riječna riba (*Acipenser ruthenus*) iz porodice jesetri

✧ *mađ.* kecsge, köcsöge

kečua *ž* (G *mn* kečkā/-ī), *v.* platenica

kečua *m lingv.* jezik kojim su govorili drevni Inke; još uvijek se govori u Peru u Čileu

keđar *m*, *v.* cedar

keđer *m reg.* **1.** *zool.* riječna riba **2.** meka, mamac **3.** u obućarstvu, koža u cipeli na koju se pribija peta **4.** *pren. žarg. a.* varalica, prevarant **b.** onaj koji je naivan; lak plijen // **kéderica** *ž rib.* jednostavan pribor za lov na kedera (**1**) (štap, uzica, udica s olovnom kuglicom); peckalica

◆ *pr.* (nadimačko): **Kéder** (Ivanec)

✧ *njem.* Köder

kēdi *m* (G -ja) *sport* u golfu, posluživač nosi torbu sa štapovima i ostalim potrepštinama za igru; daje savjete igraču oko izbora štapova i načina igre

✧ *engl.* caddie

keđiv *m* (G keđiva) *pov. 1.* u Osmanskom Carstvu, počasni naziv za najviše državne dostojanstvenike **2.** naslov osmanskog namjesnika u Egiptu (valije) dok je Egipat bio pod osmanskom vlašću (1867–1914)

✧ *tur.* hıdiv ← *perz.* hidiv

kefa *ž* (G *mn* kēfā) *reg.* pomagalo za čišćenje, ribanje i sl.; četka // **kēfati** (koga, što) *nesvrš.* (*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajući, *gl. im.* -anje) **1.** *reg.* čistiti četkom (odjeću, kosu) **2.** *žarg. a.* oštro prigovarati (komu), davati komu lekciju; ružiti (koga) **b.** tući; **kēfica** *ž dem.* od kefa; četkica

◆ *pr.* (prema zanimanju): **Kēfer** (I Slavonija)

✧ *tur.* kefe

-KEFAL, -KEFALAN, -KEFALIJA u drugom dijelu riječi znači da se prvi dio odnosi na glavu; -glavost, -glav [*autokefalan*]

✧ *grč.* kephalē: glava (-kephalós: -glav; -kephalia: -glavost), *usp.* -CEFAL

Kēfal *m mit.* vrstan lovac neobične ljepote

kefalija *m* (N *mn* -e) *pov.* prvi čovjek grada, odgovoran i za vojne i civilne poslove; gradonačelnik

◆ *pr.* (prema statusu): **Kēfelja** (250, Vараždin)

✧ *grč.* kephalē: glava

kefalíni *m mn* (N kefalín, G kefalína) *fiziol.* glavne sastojine živčanih vlakana i moždane supstance, staničnih stijenki i membrana; fosfolipidi

✧ KEFALO- + IN(I)

KEFALO- kao prvi dio riječi označava ono što je u vezi s glavom [*kefalopod*], *usp.* CEFALO-

✧ *grč.* kephalē: glava

kefalòkela *ž pat.* izbijanje dijela mozga i njegovih ovojnica na površinu lubanje

✧ KEFALO- + *grč.* kēlē: tumor

kefalomètrija *ž term.* grana antropometrije, bavi se izučavanjem mjera glave

✧ KEFALO- + -METRIJA

kefalopódi *m mn*, *v.* cefalopodi

✧ KEFALO- + -POD

kefija *ž etnol. 1.* šareno isprugana beduinska marama za pokrivanje glave i vrata **2.** *reg.* šal s podužim resama na krajevima; dio narodne nošnje

✧ *tur.* kefiye, ketfiye ← *arap.* kâtfiyyā: plećna ← *katif*: pleće

kēfir *m* (G kefira) *kulin.* kiselo kravlje, ovčje ili kozje mlijeko male gustoće dobiveno djelovanjem bakterija i gljivica (*Lactobacillus caucasicus*, *Torula kefir* itd.); sadrži oko 2% alkohola

✧ = *tur.* kefir ← *egz.* (kavkaski)

Kēfren (o.2500. pr. Kr.), egipatski faraon IV dinastije; podigao kod Gizeha piramidu (druhu po veličini, 136 m) sa sfigom i grobnim hramom

kēglja *ž (kēgl m)* (G *mn* -āl/-ī) *reg.* stilizirani čunj koji se u kuglanju obara kuglom // **kēglati** (se) *nesvrš.* (*prez.* kēglām (se), *pril. sad.* -ajući (se), *gl. im.* -anje) *reg. zast. 1.* kuglati (se) **2.** *pren. reg.* smijati se grohotom, previjati se od smijeha

◆ *pr.* (nadimačko): **Kégel** (Medimurje)

✧ *njem.* Kegel

Kégleviči *m mn pov.* hrv. velikaški rod iz plemena Prkalja iz okolice Obrovca; izgubivši zbog osmanskih osvajanja posjede u Dalmatinskoj

zagori i u Bihačkoj krajini (Bužim), stekli nove posjede u Hrvatskom zagorju (Krapina, Lobar, 16–18. st.); nakon djelomičnog povlačenja Osmanlija banski namjesnik Petar Kéglević (1660–1724) povratio dio bivših obiteljskih imanja

♦ *pr.*: Kéglević (250, Zagorje, Slavonija)

Kéglević od Bužima, Petar (?–1554), hrv.-slavonsko-dalmatinski ban, ban Jajca; istaknuo se u borbama protiv Osmanlija

kěj *m*, v. ke

kěj *m* (N *mn* kėjevi/kėjevi) **1.** zidana obala regulirane rijeke uređena kao šetalište **2.** dio izgrađene lučke obale

♦ *fr.* quai

kėja (kėja) *ž* (G *mn* kējā) *zool.* vrsta novozelandske papige (*Nestor notabilis*)

♦ *egz.*

kějkvók *m*, v. cakewalk

kejnzijskī, v. Keynes

Keka *ž*. os. ime, *hip.* od Frančeska, v. Franjo

♦ *tal.* Checca ← Francesca

kেকে *m* *reg.*, v. kulambara

♦ *pr.*: Kেকে (740, Split, sred. Dalmacija)

kěks *m* (N *mn* -i, G kěksā) sitno suho i prhko pecivo (slatko ili slano) [*domaći* ~]

♦ *njem.* Keks ← *engl.* cake: kolač; cakes: kolači

Kekulé von Stradonitz (*izg.* Kěkule fon Štrádonic), **Friedrich August** (1829–1896), njemački kemičar, teorijom o molekularnoj strukturi revolucionirao organsku kemiju

kělām *m* (G *kelāma*) *reg.* govor, besjeda

♦ *pr.*: Kělām (200, Kaštela, sred. Dalmacija)

♦ *tur.* kělām ← *arap.* kālām

kělători *m mn* (N *kělator*) *farm. kem.* tvari koje na sebe vežu metale i druge ione; služe za pročišćavanje vode

♦ *grč.* khělē: pandža; molo, mul

kělava *ž* slan ovčji sir

♦ *pr.*: Kělava (1080, Zagora, I Slavonija)

♦ *alb.*

Kělemen¹ *m* naselje (u blizini Varaždina), 576 stan. // **kělemenskī** *prid.* koji se odnosi na Kelemen i Kelemenjane; **Keleménjanin** *m* (**Keleménjanka** *ž*) (N *mn* Keleménjani) stanovnik Kelemena

♦ v. Klement

Kělemen², **Milko** (1924), hrv. moderni skladatelj; u počecima neoklasik, neoromantik, zatim usvaja suvremene tehnike skladanja tzv.

Novog Zvuka (atonalitetnost, elektronska i sintetska glazba); piše i opere, balette (*Novi stanar*, *Napuštena*, *Judita*)

kelerába *ž bot. reg.*, v. koraba

♦ *njem.*, *dijal.* Kehlerabe (*njem.* Kohlrabi)

kělim *m* *reg. etnol.* vrsta veza i uzorak u tkanju čilima

♦ *tur.* kilim

Keller (*izg.* Kěler) **1. Helen Adams** (1880–1968), američka spisateljica, gorljiva pobornica podučavanja i školovanja slijepih i gluhih osoba, putovala svijetom i držala predavanja za slijepe; knjiga *Priča o mom životu* prenesena i na film **2. Gottfried** (1819–1890), najveći njemačko-švicarski prozni pisac realizma; pod snažnim utjecajem materijalističke filozofije L. Feuerbacha; romanom *Zeleni Henry* utemeljio žanr klasičnog tzv. Bildungsromana (romana o odgoju i sazrijevanju pojedinca)

kělnēr *m* *razg.*, v. konobar // **kělnērīca** *ž*, v. kelner; **kělnērīčin** *prid.* koji pripada kelnerici; **kělnērskī** *prid.* koji se odnosi na kelnere; konobarski

♦ *pr.* (nadimica ili prema zanimanju):

Kěller (Zagreb, Slavonija), **Kělnarić** (Međimurje), **Kělnēr** (Međimurje), **Kělnērīc** (Varaždin, Međimurje)

♦ *njem.* Kellner ≈ Keller: podrum, konoba

KELO-, v. CEL-

kělōid *m* (G *keloída*) *pat.* izbočen, nepravilan i hipertrofičan ožiljak na koži, posljedica pojačanog stvaranja kolagena u fazi zarastanja ozljede

♦ KELO- + -ID

keloidóza *ž* *pat.* sklonost kože prema stvaranju keloida; pojava mnogobrojnih keloida

♦ v. keloid + -OZA

kělt (cělt) *m* (N *mn* kěltovi) *pov.* kamena ili metalna prapovijesna sjekira

♦ *lat.* celtis, celte

Kělti *m mn* (G *Kěltā*) (**Kělt** *m*, **Kěltkinja** *ž*) *pov.* skupina indoeuropskih naroda, rasprostranjena u Europi u starom i ranom srednjem vijeku // **kěltskī** *prid.* koji se odnosi na Kelte Δ ~ **a renesansa** *pov.* povratak keltskim izvoristima kulture u Britaniji (poč. 5. st.) nakon povlačenja rimskih legija; ~ **i jezici** *lingv.* grana jezika *ie.* jezične porodice (npr. irski, velški, keltiberski, galski, itd.)

Kelvin of Largs (*izg.* Kělvīn of Lārgs), **lord** (pravo ime William Thomson) (1824–1907),

anglo-irski fizičar koji je uveo apsolutnu ljestvicu temperature, otkrio drugi zakon termodinamike, usavršio navigacijski kompas i učinio druga otkrića i poboljšanja u polju primijenjene i teorijske fizike i kemije // **kēlvín** *m* (G kelvína) *fiz.* SI jedinica termodinamičke temperature (simbol K), definirana kao 1/273.16 termodinamičke temperature trojne točke vode; jedan Kelvin jednak je jednom Celzijevom stupnju, ali za razliku od Celzijeve skale Kelvinova skala počinje od apsolutne nule (apsolutna nula ima temperaturu 0 K); **Kelvínov** *prid.* koji pripada Kelvinu, ob. Δ ~ **most** uređaj za mjerenje vrlo malenih otpora električne struje (oko 0,1 Ω ili niže)

kēlj *m* (G kēlja) *bot.* zeljasto povrće (*Brassica oleracea*, var. *sabauda*) iz porodice krstašica (*Cruciferae*); verzot Δ ~ **pupčar**, v. prokulica

✧ *austrnjem.* Kel (*njem.* Köhl) ← *lat.* caulis

kēlje *sr* (G -a) *reg.* stolarsko ljepilo; lajm, tukalo, kelja // **kēlja** *ž*, v. kelje; **kēljiti** *nesvrš.* (prez. -im, pril. sad. -ljēći, gl. im. -ljēnje) *reg.* lijepiti

✧ *njem.* Kleber, Kleberkraut

Kemāl (G Kemála) **1.** v. ♦ **2.** **Kemal-pāša**, v. Atatürk (Mustafa Kemal)

♦ m. os. ime (*musl.*) ♦ *pr.*: Ćemāl, Ćemálović

✧ *tur.* Kemal

kemalizam *m* (G -zma) *pov.* politika modernizacije i europeizacije turskoga javnog i kulturnog života, privrede, tehnike i dr., svojstvena vremenu Kemala Atatürka (koji je u Tursku uveo europske običaje i proveo više reformi)

✧ prema turskom državniku Kemalu Atatürku (1881–1938)

kemānde *sr* (G -ta) *glazb.* gudački instrument mnogih naroda Srednjeg istoka s 1–4 žice

✧ *arap.* kemanegeh

kemigrāfija *ž tipogr.* tipografska vještina izrađivanja reljefa u cinku, bakru, mjedi i sl.; cinkografija

✧ v. kemija + -GRAFIJA

kémija *ž* **1.** prirodna znanost o sastavu, gradi i svojstvima tvari, o međusobnom djelovanju kojim se tvari pretvaraju jedna u drugu i nastaju nove tvari [*anorganska* ~; *organska* ~; *fiziikalna* ~; *nuklearna* ~] **2.** *meton. pejor.* proizvod koji je dobiven sintetičkim putem

ili u kojem se osjeća upotreba konzervansa, herbicida itd. (sokovi, voće, povrće itd.)

// **kēmičār** *m* osoba koja se bavi kemijom, stručnjak za kemiju; **kēmičārev** (**kēmičārov**) *prid.* koji pripada kemičaru; **kēmičārka** *ž* (G *mn* -ā/-ī), v. kemičar; **kēmičārskī** *prid.* koji se odnosi na kemičare; **kēmičārski** *pril.* kao kemičar, na način kemičara; **kemijati** *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajūći, gl. im. -ānje) *žarg.* domisliti se čemu, spretno razriješiti kakvu, ob. nemilu situaciju; **kēmijska** *ž razg.* kemijska olovka; penkala; **kēmijskī** *prid.* koji se odnosi na kemiju, koji se koristi u kemiji, koji je nastao kemijskim procesima [~a *čistionica*] Δ ~a **ekologija** znanost o kemijskim tvarima koje djeluju u odnosima između živih organizama, odnosno njih i nežive prirode; ~a **industrija** grana industrije, proizvodi kemijske proizvode kemijskim postupcima; ~a **jednadžba** prikaz kemijske reakcije simbolima i formulama (na lijevoj su strani ishodne tvari ili reaktanti, na desnoj produkti reakcije); ~a **olovka** olovka s uloškom koji na vrhu ima kuglicu; ~a **tehnologija** znanost o procesima kemijske industrije; ~a **termodinamika** grana termodinamike, proučava ravnotežna stanja i procese u kemijskim sustavima; ~a **vlakna** umjetna vlakna stvorena kemijskom tehnologijom ispredanja; ~e **formule** pojednostavljeno prikazivanje kemijskih spojeva ili procesa uz pomoć kemijskih simbola i indeksa broja atoma; ~e **reakcije** međusobno reagiranje kemijskih elemenata i/ili spojeva; ~i **spoj** supstancija koja se sastoji od istovrsnih jedinica (molekula) sastavljenih od atoma dvaju ili više elemenata [*prirodni/sintetski* ~i spoj; *organski/anorganski* ~i spoj]; ~i **element**; ~i **znakovi** (**simboli**) znakovi jednog atoma kemijskog elementa naznačeni početnim slovom latinskoga ili grčkog naziva elementa; ~o **čišćenje** uklanjanje masnoća i njima srodnih nečistoća s tkanina uz pomoć organskih otapala; ~o **oružje** sva sredstva koja služe za dopremanje bojnog otrova na cilj i njegovo aktiviranje; **kemikalija** *ž* proizvodi, kemijske industrije Δ **opasne** ~e **ekol.** kemijske tvari koje zahtijevaju oprezno postupanje (eksplozivi, otrovi, zapaljive smjese, oksidansi itd.)

✧ *srlat.* chymia; alkemija ≈ *sgrč.* khēmeia, khymeia: miješanje metala ≈ khýma: te-

kućina ← *arap.* al-hami (← Hemi, Hami: Egipat)

kemiluminescencija *ž kem.* pojava svjetluca-
nja uzrokovana kemijskim djelovanjem (svi-
jetljenje fosfora)

✧ *v.* kemija + *v.* luminescencija

kemisorpcija *ž kem.* nastajanje kemijskih spo-
jeva apsorpcijom plinova ili tekućina na po-
vršine čvrste tvari, *opr.* apsorpcija

✧ *v.* kemija + *v.* (ap)sorpcija

kemičipija *ž tipogr.* kemijski ili fotomehanički
načini izrade tipografskih klišea djelova-
njem kiselina

✧ *v.* kemija + *v.* -TIPIJA

KEMO- kao prvi dio riječi označava ono što je
povezano s kemijom [*kemoterapija*]

✧ *v.* kemija

kemoabrazija *ž med. tehn.* uklanjanje promje-
na na koži lokalnim abrazivnim sredstvima

✧ KEMO- + *v.* abrazija

kemorecēpcija *ž biol.* senzorni proces kojim
životinje i ljudi (njih i okus) reagiraju na ke-
mijske podražaje iz okoline // **kemoreceptor**
m receptor, prihvaćatelj osjetljiv na pojedine ke-
mijske tvari (u nosu na mirise, na jeziku na
slatko, slano i sl., posebni receptori opažaju
promjene u sadržaju kisika i ugljičnog mo-
noksidu u krvi)

✧ KEMO- + *v.* recepcija

kemosféra *ž meteor.* slabo definirani sloj vi-
soke atmosfere u kojem se odvijaju fotoke-
mijske reakcije (ozona, kisika, dušika i dr.), a
uključuje gornji dio stratosfere, mezosferu i
donji dio termosfere

✧ KEMO- + -SFERA

kemoterāpija *ž med.* 1. liječenje nastalih infe-
kcija kemijskim sredstvima (kemoterapeuti-
cima) 2. uporaba citostatika u suzbijanju ili u
eliminiranju žarišta malignih tumora

✧ KEMO- + *v.* terapija

kémpo *m (indekl.) sport* japanska borilačka
vještina, mješavina džuda, karatea i duhovnih
vježbi

✧ *jap.*

kénaf *m bot.* jednogodišnja biljka (*Hibiscus can-
nabinus*) iz porodice sljezova (*Malvaceae*), u
prirodi daje vlakna nalik na jutu; bombajska
konoplja

✧ *perz.*

Kendall (izg. Këndl) 1. **Edward Calvin** (1886–
1972), američki biokemičar, izolirao hormon
tirosin iz štitnjače; Nobelova nagrada za

medicinu 1950. 2. **Henry** (1926), američki
fizičar, za eksperimentalni dokaz postojanja
kvarkova Nobelova nagrada za fiziku 1990 (s
J. Friedmanom i R. Taylorom) // **Kendallov
prid.** koji pripada Kendallu $\Delta \sim$ **efekt** defor-
macija primljenih podataka pri fototelegraf-
skom prijenosu, nastaje pojavom neželjenih
modulacija prilikom prijenosa nosećeg si-
gnala

këndir *m* (G kendir) *bot.* višegodišnja ljeko-
vita i otrovna zeljasta biljka (*Apocynum ve-
netum*) iz porodice zimzelena *Apocynaceae*,
prerodom daje vlakna za vreće i mreže

✧ *rus.* ← *turkm.*

kèndo *m (indekl.) sport* jedna od klasičnih sa-
murajskih vještina mačevanja u kojoj borci
nose oklope; danas se umjesto mačeva upo-
trebljavaju 2 m dugi bambusovi štapovi

✧ *jap.*

kendžucu *m (indekl.) sport* tradicionalna ja-
panska vještina mačevanja iz koje se razvio
kendo

✧ *jap.* kenjutsu

këngūr *m ekspr.* (+ *srp.*), *v.* klokan

✧ *njem.* Kengur ← *engl.* kangaroo ← *egz.*

Kénija *ž geogr.* država u I Africi s izlazom na
Indijski ocean, 582.646 km², 26,9 mil. stan.,
glavni grad Nairobi // **Kenjác** *m* (**Kenjka** *ž*)
(G -jca, N mn Kenjici) stanovnik ili državlja-
nin Kenije; **kënjiskī** *prid.* koji se odnosi na
Keniju i Kenijce

Kennedy (izg. Kënedi) američka porodica iz
koje potječu važni političari iz druge pol.
20. st. 1. **John Fitzgerald** (1917–1963), prvi
katolički i najmlađi predsjednik u povijesti
SAD-a, demokrat, nastupio s ambicioznim
i popularno prihvaćenim planom društvenih
reformi *Nove granice* u koji je uključio de-
finitivno ukidanje svake rasne segregacije u
SAD-u; ubijen u nikad razjašnjenom atentatu
u Dallasu 2. **Joseph Patrick** (1888–1969),
američki industrijalac, diplomat i milijunaš,
otac Johna, Roberta i Edwarda 3. **Robert**
(1925–1968), brat Johna, ministar pravosu-
đa u vladi J. Kennedyja; ubijen u atentatu u
toku kampanje za izbor predsjednika SAD-a
4. **Edward** (1932), brat Johna, demokratski
senator Δ **Cape** \sim *geogr.* sjedište NASA-e na
Floridi iz koje se lansiraju letjelice za svemir-
ska istraživanja; **John F.** \sim (**International
Airport**) zračna luka u New Yorku, jedna od
najvećih na svijetu

KENO-, v. **CENO-**

kēnōbij *m*, v. cenobij

kenōbīt *m* (G kenōbīta) *pravosl. pov.* kaluder koji u manastiru sudjeluje u obavljanju svih poslova; opslužitelj, cenobit, *usp.* idioritnik
 ◇ *lat.* coenobita ← *grč.* koinobiôtēs ≈ koinōbios: koji živi zajedno

kenofōbija *ž psih.* patološki strah od pustih i praznih prostora [*patiti od ~e*]

◇ *grč.* kenós: prazan + -FOBIJA

kenogēneza *ž biol.* pojavljivanje novih osobina u razvoju pojedinih živih bića

◇ *grč.* kainós: nov + -GENEZA

kēnotāf (**cēnotāf**) *m* spomenik podignut na uspomenu mrtvome čije tijelo počiva negdje drugdje (ili se ne zna gdje je); simboličan, počasni grob

◇ *grč.* kenotáphion ≈ kenós: prazan + táphos: grob

kēnotrōn *m tehn.* elektronska cijev

◇ *grč.* kainós: nov + v. (elek)tron

kenōza *ž teol.* pražnjenje od božanske slave kroz očovčenje radi spasenja ljudi, a u našem prihvaćanju poslušnosti prema Bogu svjesno prihvaćanje smrti (*On, koji je Bog, postao je sluga radi nas*)

◇ *grč.* kenós: prazan + -OZA

kenozoik *m geol.* posljednja era u geološkoj povijesti Zemlje (o. 66 mil. godina) dijeli se na terciar i kvartar; neposredno prethodi suvremenom dobu // **kenozoički** *prid.* koji se odnosi na kenozoik [*~ nalazi*]

◇ *grč.* kainós: nov + -ZOIK

Kēnt *m geogr.* grofovija u *JI* Engleskoj, 3731 km², 1,5 mil. stan. glavni grad Maidstone // **kēntski** *prid.* koji se odnosi na Kent

kēntaur (**centaur**) *m* **1.** (Kentauroi) (*mn*) *mit.* četveronožni narod poljudji-polukonja koji je živio u Tesaliji i zapadnoj Arkadiji; neprijateljski prema ljudima, predstavljaju sliku čovjekove dvostruke prirode: životinjske i božanske **2.** biće kojemu su prsa i glava čovječji, a tijelo konjsko **3.** (Kentaur) *astron.* zvijezde na *J* nebu

◇ *lat.* centaurus ← *grč.* Kéntauros

kēntum-jézici *m mn lingv.* zapadna skupina indoeuropskih jezika (npr. germanski, italjski, keltski, grčki), *opr.* satem-jezici

◇ ≈ *lat.* centum: 100

Kenyatta (*izg.* Kenijāta), **Kaman wa Ngengi Johnstone** (1894–1978), kenijski politič-

ar, istaknuti prvoborac za nezavisnost afričkih zemalja, posebno Kenije, predsjednik Republike Kenije (1964–1978)

kénjati (*što, Ø*) *nesvrš.* <*prez.* kēnjām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -anje> **vulg. 1.** vršiti veliku nuždu, obavljati stolicu **2. pren.** govoriti gluposti, svašta (glupo ili besmisleno) brbljati, dosadivati riječima // **kénjac** *m* (G -njca, N *mn* -njci, G kēnjācā) **1.** magarac **2. pren. pejor.** onaj koji mnogo ne vrijedi kao osoba od akcije, koji nije sposoban, koji može dosta pokvariti ako mu se što povjeri; seronja, kenjo, kenjčina; **kénjalo** *sr* onaj koji kenja, kenja, *usp.* kenjati (2); **kenjāža** *ž žarg. vulg.* sranje; **kēnjčina** *m augm. pejor.*, v. kenjac (2); **kēnjalo** *sr* onaj koji kenja; cendralo, kenjkavac; **kēnjav** *prid.* (<*odr.* -i) koji je loše volje, cendrav; **kēnjavac** *m* (G -āvca, N *mn* -āvci), v. kenjkalo; **kēnjavo** *pril.* na kenjkav način; cendravo; **kēnjati** (*Ø*) *nesvrš.* <*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -anje> *pejor.* biti loše volje; cendrat; **kénjo** *m*, v. kenjac (2)

◆ *pr.* (nadimacka): **Kénjalo** (Donji Lapac)

Kēops egipatski faraon IV. dinastije (o.2553–2530. pr. Kr.), u blizini Gizeha izgradio najveću egipatsku piramidu (o. 147 m)

kēp *m* (N *mn* kēpovi) ženski ogrtač, bez rukava, široka i zvonasta kroja

◇ *engl.* cape

kēpcija *ž*, v. kevcija (1)

kēpec *m razg. pejor.* onaj koji je vrlo niskog, patuljasta rasta; patuljak

◇ *tur.* kepace

kēper *m* tkanina izrađena u keper-vezu (jedan od triju osnovnih vezova u tkanju), prepoznaje se po površinskom efektu u obliku karakterističnih dijagonalnih pruga // **kēplati** *nesvrš.* <*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -anje> *reg. zast.* presti tako da se niti potke križaju s nitima osnove; presti u keper-vezu

◇ *njem.* Köper: unakrsno tkanje

Kepler (*izg.* Kēpler), **Johannes** (1571–1630), njemački astronom i matematičar, prvi izračunao zakonitosti o gibanju planeta (tri Keplerova zakona) i time postao jedan od utemeljitelja novovjeke astronomije // **Kēplerov** *prid.* koji pripada Kepleru [*~i zakoni*] △ *~a* **jednadžba** *astron.* jednadžba koja određuje položaj planeta za dati trenutak na eliptičnom kretanju na putu oko Sunca; *~ (astronomski) dalekozor* dalekozor za promatranje nebeskih tijela

kêr *m* (N *mn* kërovi) *reg.* (+ *srp.*) 1. pas općeni-
to 2. lovački pas // **kéra** *ž*, *v.* ker

✧ *v.* kerber

kerâmet *m isl.* natprirodno svojstvo ili pojava;
čudo (vjeruje se da je svojstveno samo do-
brim, pobožnim ljudima)

✧ *tur.* ← *arap.* kârâmâ

keràmika *ž* (D L -ici) 1. *kem.* skupni naziv za
tvrde, ali krhke i lomljive materijale koji se do-
bivaju pečenjem nemetalnih minerala, kao što
su glina, kaolin i sl. 2. *meton.* a. predmet izra-
đen od keramike b. umjetnost i tehnika izrade
predmeta od keramike // **kerâmičar** *m* 1. onaj
koji se bavi izradom predmeta od keramike
2. *razg.* obrtnik (radnik) koji postavlja kera-
mičke pločice; **kerâmičarev** (**kerâmičarov**)
prid. koji pripada keramičaru; **kerâmičarka** *ž*
(G *mn* -â/-î), *v.* keramičar; **kerâmičarski** *prid.*
(G *mn* -â/-î), *v.* keramičar; **kerâmički** *prid.*
koji se odnosi na keramiku, koji je izrađen od
keramike [~a pločica]

✧ *grč.* keramikê tékhnê: keramička vještina,
lončarstvo ← *grč.* keramikós: glineni, lončar-
ski = kêramos: glina

kerargirit *m* (G kerargirita) *min.* prirodni sre-
brov klorid, važna srebrna ruda

✧ *grč.* kêras: rog + árgyros: srebro + -IT

kerâtin *m* (G keratina) *fiziol.* bjelancevina, od
koje se sastoji vanjski sloj kože, dlake, nokti,
rogovi, papci, perje; rožina

✧ KERAT(O)- + -IN

keratitis *m pat.* upala očne rožnice uzrokovana
mahom infekcijom bakterijama, virusima ili
gljivicama

✧ KERAT(O)- + -ITIS

KERATO- kao prvi dio riječi označava ono što
se odnosi na rog, rožnato [*keratom*]

✧ *grč.* kêras: rog

keratodermija *ž pat.* prekomjerno orožnjavanje
kože koje prerasta u bolest // **keratodërma**
ž pat. skupni naziv za one promjene na koži
koje karakterizira orožnjavanje

✧ KERATO- + -DERMIJA

keratolitik *m* (N *mn* -ici) *farm.* sredstvo za od-
stranjivanje orožnjelih zadebljanja kože

✧ KERATO- + -LITIK

keratologija *ž* disciplina koja se bavi rogovima
✧ KERATO- + -LOGIJA

kerâtôm *m* (G keratôma) *pat.* 1. izraslina građe-
na od zadebljala i jako orožnjela epidermisa;
javlja se pojedinačno i u skupinama 2. crven-

kasto-smeđa bradavica, pojavljuje se na tijelu
u staračkim godinama [*starački* ~]

✧ KERATO- + -OM

keratomalácija *ž pat.* omekšanje i nekroza rožni-
ce najčešće kao posljedica manjka vitamina A

✧ KERATO- + *v.* malacija

keratoplástik *m* (N *mn* -ici) *farm.* sredstvo koje
potiče stvaranje keratina u koži; pospješuje
orožnjavanje kože

✧ KERATO- + -PLASTIK

keratoplástika *ž* (D L -ici) *med.* transplantacija
rožnice

✧ KERATO- + -PLASTIKA

keratóze *ž mn* (N keratóza) *pat.* orožnjavanja koja
se javljaju na koži uzrokovana mnogobroj-
nim faktorima; neka se ubrajaju u pretkance-
rozne promjene

✧ KERATO- + -OZA

keraunofóbija *ž psih.* bolest strah od sijeva-
nja i grmljavine

✧ *grč.* keraunós: grom + -FOBIJA

keràunometar *m* (G -tra, N *mn* -tri) *meteor.*
instrument za mjerenje atmosferskih elektri-
čnih pražnjenja u određenom dosegu

✧ *grč.* keraunós: grom + -METAR

kêrber (**cêrber**) *m* (G *mn* kêrbêrâ) 1. (Kerber)
mit. troglavi Plutonov pas sa zmijama oko
vrata i zmajskim repom, čuva ulaz u pod-
zemlje, *usp.* Had 2. *pren.* onaj koji je krut,
nepopustljiv, intransigentan; strog čuvar
// **kêrberski** (**cêrberski**) *prid.* koji se odno-
si na kerbere; **kêrberski** *pril.* kao kerber, na
način kerbera [*čuvati* ~]

✧ *grč.* Kêrberos

Kérđić, Ivo (1881–1953), hrv. medaljer i kipar,
značajne rezultate postigao u sitnoj plastici
(o. 400 medalja)

kerefeke *ž mn* (N keréfeka) *reg. ekspr.* pretjera-
ne vanjske manifestacije bez unutarnje vrije-
dnosti [*praviti* ~]

✧ *mađ.* kerepelő: čegrtanje, brbljanje

kêrëmpüh (**kerëmpüh**) *m* (N *mn* -i/-usi)
1. *reg. zast.* trbuh, drob (kao mesarski izraz)
2. (Kerempuh) a. narodni lik iz književnosti,
Petrica Kerempuh b. humorističko-satirički
tjednik u Zagrebu 1945–1958. c. satiričko
kazalište u Zagrebu // **kêrëmpühovski** *prid.*
koji se odnosi na Kerempuha [~ *humor*];
kêrëmpühovski *pril.* kao Kerempuh, na nač-
in Kerempuha [~ *zadirakivati*]

✧ ? ≈ *mađ.* kerep

Kêrenski, Aleksandr Fjodorovič (1881–1970),

ruski socijalistički revolucionar umjerene struje; ministar pravosuđa, zatim vojske i mornarice u Privremenoj vladi od ožujka 1917, njen predsjednik od srpnja do listopada 1917; 1918. emigrirao u Z Europu, a 1940. preselio se u SAD

Kerestíneć *m* (G -nca) naselje (u blizini Zagreba), 1055 stan.; mjesto gdje je 1941. bio logor za političke zatvorenike // **Kerestínčanin** *m* (**Kerestínčanka** *ž*) (N mn Kerestínčani) stanovnik Kerestincea; **kerestínečki** *prid.* koji se odnosi na Kerestinec i Kerestince

kerígma *ž* (G mn -gāmā-i) *rel.* 1. u ranom kršćanstvu, propovijed, navještaj da je Isus spasitelj 2. ona riječ koja se zajednici vjernika ili pojedincu, izriče kao riječ Božja i riječ samoga Isusa Krista kako bi se razjasnila sadašnjost // **kerigmātički** *prid.* koji se odnosi na kerigmu; vjerovjesnički, kerigmatski; **kerigmatski** *prid.*, v. kerigmatski Δ ~a **teologija**, v. *teologija* Δ

✧ *grč.* kerygma: oglas, vijest

kerikēj *m* (G kerikēja) *mit.* glasnički štap, atribut grčkog boga Herma

✧ *grč.* kerykeion ≈ keryks: glasnik

kèrling *m* (N mn -nzi) *sport* momčadska zimska igra kamenim pločama na ledu s ciljem da se one pritjeraju što bliže »kući«

✧ *engl.* carling

KERMA *krat. fiz.* veličina energije koju ionizirajuće zračenje predaje tvari (jedinica Gy, grej) ✧ *engl.* Kinetic Energy Released per unit Mass

kèrmel *m* vatrostalno umjetno vlakno, termički otporno do 380–400 °C

✧ tvorničko ime proizvoda®

kèrmes *1 m* 1. *zool.* mediteranski insekt (*Kermes ilicisi*), hrastov crvac, živi na zimzelenom hrastu česmini 2. crvena boja dobivena sušenjem ženki i jaja tih kukaca na suncu ✧ *fr.* kermès ← *arap.* qirmiz ← *perz.*

kèrmes *2 m bot.* vrsta trajne zeleni (*Phytolacca americana*); služi za bojenje vina i tkanina; vinobojka, fitolak

✧ *arap.* qirmiz

kèrmes *3 m reg.* pučka zabava uz crkveni god; proštenje

✧ *engl.* kermes ← *flam.* kerkmisse: crkvena misa

kèrna *ž* (G mn kèrnā) *zool.*, v. *kirnja*

kernel (*izg.* kèrmel) *m inform.* najniži dio opera-

tivnog sustava koji izvodi osnovne operacije; ljuska, jezgra

✧ *engl.*

kèrning *m* (N mn -nzi) *tipogr.* određivanje razmaka između slova kod preloma teksta

✧ *engl.* kerning

kerogrāfija *ž* slikanje u vosku; slikanje voskom

✧ *grč.* kērographía ≈ kērós: vosak + -GRAFIJA

kèrōma *ž pov.* prostorija u starogrčkoj palestri u kojoj su se vježbači poslije kupanja mazali smjesom voska i ulja

✧ *grč.* kērōma ≈ kērós: vosak

keroplāstika *ž* (D L -ici) modeliranje u vosku

✧ *grč.* kēroplastiké ≈ kērós: vosak + -PLASTIKA

Kerouac (*izg.* Kèruek), **Jack** (1922–1969), američki pisac, legendarni simbol beat generacije i mladenačkog bunta 1950-ih; pisao autobiografske mitomanske romane nadahnete jazzom i zen-budizmom te poeziju (*Na cesti, Mexico City Blues*)

keròzīn *m* (G kerozína) 1. *zast. a.* jedan od naziva za naftu **b. rasvjetni petrolej 2. *kem.* proizvod rafiniranja nafte, upotrebljava se kao gorivo za mlazne motore i za daljnju preradu; avionski benzin // **keròzīn** *prid.* koji se odnosi na kerozin**

✧ *grč.* kērós: vosak + -IN

kèrsantīt *m* (G kersantíta) *min.* eruptivni kamen, upotrebljava se za popločavanje

✧ *fr.* kersantite, prema francuskom mjestu Kersantonu

Kèrsnik, **Janko** (1852–1897), slov. realistički pisac romana (*Ciklamen, Agitator*), novela i crtica (*Seljačke slike*)

Kèrstner, **Mladen** (1928–1991), hrv. pisac i TV-scenarist, humorist; uz M. Smoju najuspješniji pisac TV-serija (*Gruntovčani, Mejaši, Dirigenti i muzikaši*)

Keršovani, **Otokar** (1902–1941), hrv. novinar, publicist i politički djelatnik marksističkog usmjerenja, prebjeg iz okupirane Istre; strijeljale ga ustaške vlasti u prvoj grupi političkih talaca srpnja 1941 (*Rječnik stranih riječi* pod pseudonimom D. Kovčić, nedovršena *Povijest Hrvata*)

kerubín *m* (G kerubína) 1. *mit.* u mezopotamskoj religiji i judaizmu, uzvišeno biće prikazivano kao ljudski lik, stražar na ulasku u zemaljski raj; herub, heruvim 2. *kršč. a.* čist

duh, pripadnik drugoga reda andeoske hijerarhije **b. lik.** u ikonografiji, dijete ili dječja glava s krilima **3. pren. knjiš. rij.** lijepo, ne-dužno, nevino dijete // **kerubínski prid.** koji se odnosi na kerubine

✧ *lat.* cherubim ← *grč.* kherubím ← *hebr.* (mn) kērūbhīm, (j) kērūbh

kerúder m reg. na riječnim čamcima, veslo kojim se istovremeno vesla i upravlja

✧ *njem.* kehren: okretati + Ruder: veslo

kërzi m (G -ja) kompaktna, sjajna vunena tkanina s kratkim čupercima na površini

✧ *engl.* kersey: vrsta vunene tkanine

kësja ž (G mn kësā) *reg.* (+ *srp.*) **1.** vrećica od papira, platna, plastike, kože i sl., služi za pogodniji prijenos sitnih potrepština **2. pren.** ono što oblikom podsjeća na kesu Δ ~ **a dukata** *pren. arh.* novčanik // **kësároš m razg. ekspr. 1.** džepar **2.** onaj koji teži nečisto ostvarenju zaradi; šmugler, žmukljari; **kësároški prid.** koji se odnosi na kesaroše; **kësároški pril.** kao kesaroš, na način kesaroša; **kësica ž dem.** od kesa; **késonja m** (N mn -e) *razg. pejor.* ostario muškarac koji ne shvaća da više nije mlad (za ljubavne uspjehe)

✧ *pr.* (nadimačka ili prema zanimanju): **Ćésić, Kësák** (110, Zlatar Bistrica, Moslavina), **Kësār** (Rijeka, Z Slavonija), **Kesëdžić** (Krapina, Zagreb, Osijek), **Késić** (960, Gračac, sred. i S Dalmacija)

✧ *tur.* kese ← *perz.* kīse

kësedžija m (N mn -e) **1. pov.** u Osmanskom Carstvu, hajduk islamske vjere (hajduk koji nije rajetin, pa se tako i ponaša, odijeva i jaše konja); krdžalija **2. reg.** onaj koji dobro sijee, dobar borac; megdandžija u hladnom oružju **3. reg.** drumski razbojnik, onaj koji napada i otimlje

✧ *tur.* kesici ≈ kesmek: sjeći

kësega ž zool. 1. riječna riba šaranka (*Barbus barbus*); mrena **2. v.** deverika

✧ *mađ.* keszeg

kësér m reg. tesarsko oruđe, ima sječivo na jednoj, ušice na drugoj strani

✧ *pr.* (nadimačka ili prema zanimanju): **Kësér** (770, Nova Gradiška, Ogulin), **Kësérica** (Virovitica, Podravina), **Këserić** (Samobor, Bjelovar), **Kesérović** (110, Istra, Primorje) ✧ *mikrotop.:* **Këséri** (zaselci kod Ogulina, Samobora), **Kësarovac** (lokalitet, Gospić)

✧ *tur.* keser

kësičār m zool. rak vitičar (*Sacculina carcini*), parazit, primjer retrogradne evolucije [*~ rakovički*]

✧ *v.* kesa

kësiiti (se) nesvrš. (prez. kësīm (se), pril. sad. -sēči (se), gl. im. -šēnje) **1.** (što) pokazivati zube (o životinjama) **2. (se) a.** usiljeno se smijati pokazujući zube, ceriti se **b. razg.** smijati se

✧ *pr.* (nadimačka): **Késić** (960, Gračac, sred. i S Dalmacija, v. i kesa), **Këzan** (Novska), **Këzić** (190, Split), **Këzija** (Zadar)

✧ *ekspr. ? = alb.* qesh: smijem se

kësön m (G kesóna) zatvorena čelična ili armirana komora bez dna za podvodne radove // **kesónac m** (G -nca, N mn -nci, G kësônācā) onaj koji izvodi radove s kesonom; **kësönskī prid.** koji se odnosi na keson i kesonce Δ ~ **a bolešt pat.** bolest uzrokovana brzim dekompresijom, prelaskom s povišenog na normalni ili s normalnog na niski tlak

✧ *fr.* caisson

këstën m 1. bot. stablo iz porodice bukava (*Fagaceae*); kostanj, *usp.* divlji i pitomi **2. (zb. kësēnje)** plod toga stabla Δ **divlji ~ bot.** biljka (*Aesculus hippocastanum*) sadi se kao ukras u gradovima, plod nije jestiv; ~ **pire kulin.** kuhani i prognječeni kesteni zaščećeni i servirani, ob. sa šlagom; **pitomi ~ bot.** biljka (*Castanea sativa*), daje jestiv plod; maron // **këstëncīc m dem.** od kesten; kestenić; **këstënić m, v.** kestenčić; **këstënik m** (G kestenīka, N mn kestenīci) šumica kestenja; kestenjar; **këstënov prid.** koji pripada kestenu, koji je od kestena [*~ list; ~ plod; ~ o drvo*]; **këstënovina ž** drvena grada kestenja; **këstënjāda ž, v.** -ADA; **këstënjār m** (G kestenjāra) **1. v.** kestenik **2.** onaj koji peče i prodaje kestenje; **këstënjārica ž, v.** kestenjar (**2**); **këstënjast prid.** (odr. -ī) koji je smeđe boje u nijansi ploda kestenja (ob. o kosi i bradi); **kësēnje sr zb., v.** kesten

✧ *pr.* (nadimačka ili etnici): **Kësētën** (Primorje), **Kostānjevac** (130, Varaždin), **Kostānjevec** (310, Varaždin, Zagorje), **Kostānjevečki** (Zlatar Bistrica), **Kostānjević** (Velika Gorica, Međimurje, Banovina), **Kostānjski** (140, Donja Stubica, Zagreb), **Kostānjšāk** (Klanjec), **Kostānjšek** (150, Zagreb, Pregrada) ✧ *top.* (naselja): **Kōstānj** (Vrbovec, 106 stan.), **Kōstānje** (Omiš, 776 stan.), **Kostānjevac** (Garešnica, 190

stan.; Jastrebarsko, 136 stan.), **Kostánjevec**
Pòdvrški (Zagreb, 92 stan.), **Kostánjevec**
Riječki (Križevci, 317 stan.), **Kòstanjica**
 (Buje, 48 stan.); (*mikrotop.*): **Kàstanjari**
 (brdo, Istra), **Kestènar** (Kostajnica), **Kestènik**
 (gorska kosa, Čakovec, Požega), **Kèstenova**
pòljana (Slatina), **Kèstènskà kòsa** (Brod),
Kèstènje (Požega)

✧ *tur.* kestane = *lat.* castanea ← *grč.* kástana

KESTENJASTO- kao prvi dio složenog pridjeva znači nijansu ploda kestena one boje koju znači pridjev [*kestenjastosmeđ; kestenjastocrven*]

✧ *v.* kesten, kestenjast

kěš *m sg. tantum* (G *kěša*) *žarg.* gotovina, gotov novac [*isplatiti u ~u*]; kešovina // **keširati** (Ø, što) *svrš.* < *prez.* *kěširām, pril. sad.* -a-jū-ći, *gl. im.* -ānje) *žarg.* platiti, dati gotovinu, osobito veliku količinu; naplatiti u gotovini; **kešovina** *ž žarg., v. keš*

✧ *engl.* cash

Kešinci *m mn* (G *mn* *Kešīnācā*) naselje (u blizini Varaždina), 977 stan. // **kěšinačkī** *prid.* koji se odnosi na Kešince i Kešinčane; **Kešīnčanin** *m* (**Kešīnčanka** *ž*) < *N mn* Kešīnčani) stanovnik Kešinaca

◆ *pr.* (etnik): **Kešīnović** (Županja)

kěše *sr* (G -ta) *kulin. reg.* gusta kompaktna kaša od raskuhane pšenice i kuhanog kokosjeg mesa

◆ *pr.* (nadimačka): **Keškić** (130, Vinkovci, Zagreb), **Keško** (Split)

✧ *tur.* kekət

kět *m* < *N mn* *kětovi*) *sport* jedrilica s jednim jedrom, ob. za jednog jedriličara

✧ *engl.* catboat

ketchup (izg. *kěčap*) *m* pikantni slatko-kiseli umak od rajčice

✧ *engl.* ← *mal.* kechap: riblji umak ← *kin.* *kéjap, ke-tsiap*

kětgūt *m term.* niti od ovčjih (prvobitno od mačjih) crijeva koje se zbog relativno brzog apsorbaranja upotrebljavaju za šivanje tkiva pri operacijama (koriste se i za izradu žica pojedinih glazbala, teniskih reketa i sl.)

✧ *engl.* catgut

ketóni *m mn* < *N* *kětōn*, G *ketóna*) *kem.* organski spojevi koji u molekuli sadrže karbonilnu skupinu CO, vezana na dva alkila služe kao otapala (aceton itd.)

✧ *v.* acetón(i)

kětskī *prid.*, ob. u: Δ ~ **jezik** *lingv.* izolirani

jezik neutvrđene genetske pripadnosti najvažniji jezik male porodice jenisejskih jezika, govori se u Sibiru

ketubā *ž jud.* u židovstvu, vjenčani ugovor s tradicionalnim formulacijama na hebrejskom, ob. kaligrafski obrađen i ilustriran

✧ *hebr.* *kētubbāh*: napisano

kèuper *m geol.* najmladi dio trijaske formacije

✧ *njem.* Keuper

keV *fiz.* znak za decimalnu jedinicu kiloelektronvolt

kěvčija *ž reg.* 1. velika žlica s dugom drškom; zaimača, kepčija, kutlača 2. a. polukuglasta posuda s drškom iz koje se prelijeva s izvora ili zdenaca b. drvena čaša kojom se zahvaća voda iz škrapa

◆ *pr.* (nadimačka): **Kěpčija** (210, Dvor, Banovina), **Kěvčić** (Slavonija), **Kěvdžija** (Daruvar)

✧ *tur.* *kepçe, kefçe* ← *perz.* *kefče, kepče*

kěvilj *m* (G *kevilja*) *reg. zast.* onaj koji se odijeva po modi, katkad i pretjerano pomno; kicoš, gizdelin

✧ *mad.* *kevély*

kěv-kěv *uzv. onom. lov.* izgovor i konvencija pisanja za jedan od načina kako se glasaju čuk obični i sovica mrtvačka (*Nyctale tengmal-mi*), *usp.* pupu-pupu, kuuk-kuuk-kuuk

kěvlār *m* (G *kevlára*) umjetno sintetičko vlakno izuzetne čvrstoće; upotrebljava se u zrakoplovima, svemirskim brodovima

✧ tvorničko ime proizvoda®

kěvtati (Ø) *nesvrš.* < *prez.* *kěvcēm, pril. sad.* *kěvcūci, gl. im.* -ānje) *zanovijetati, štekati*

✧ *onom.*

keyboard (izg. *kībōrd*) *m* 1. *glazb.* tipke na instrumentu, sastavni su dio mehanizma za proizvodnju zvuka, ob. se koriste za električne orgulje i sintesazjer; klavijatura 2. *inform.* uređaj za unos podataka; tipkovnica, tastatura

✧ *engl.* keyboard ← *key*: ključ, tipka + *board*: ploča

Keynes (izg. *Kějnz*), **John Maynard** (1883–1946), britanski ekonomist, teoretičar državnog intervencionizma u kapitalističkoj prirodi, razvio makroekonomiju; 1944. jedan od osnivača Međunarodnog monetarnog fonda i Svjetske banke (*Opća teorija zaposlenosti, kamate i novac*) // **kejnzijskī** *prid.* koji se odnosi na J. M. Keynesa [*~a škola*] Δ ~a **ekonomija** u kapitalizmu, ekonomska

teorija i politika koja se radi suzbijanja ekonomskih kriza zalaže za odgovarajuću državnu intervenciju

Key West (izg. Kí Věst) *m* gradić na samom vrhu Floride, najjužnija točka SAD, mondeno turističko odmaralište; mjesto koje je kulturnim učinio Ernest Hemingway

KGB (izg. Kagebê) *krat. pol. pov. ideol.* u bivšem SSSR-u sovjetska tajna policija i vladina organizacija za špijunažu i kontrašpijunažu
 ✧ *rus.* Komitet Gosudar'stvenoj Bezopasnosti

khoisan *m*, v. kojsanski △

Khuen-Héderváry (izg. Kùen-Hèdervári), **Karlo, grof** (1849–1918), mađarski političar, hrv. ban (1883–1903), postavila ga je ugarska vlada da slomi hrv. nacionalni otpor ugarskoj dominaciji; provodio mađarizaciju i vladao represivnim metodama // **khüenovski** *prid.* koji je se odnosi na Khuena-Héderváryja i na vrijeme u kojem je vladao Hrvatskom; **kuenóvština** *ž. pejor. pol.* ukupnost loših strana vladavine bana Khuena-Héderváryja u Hrvatskoj

kHz *fiz.* znak za decimalnu jedinicu frekvencije, kiloherc

Kibela (Kùbela) *ž* antička božica plodnosti u Frigiji (Mala Azija) pa u Anatoliji, pramajka bogova i začetnica svega na svijetu; njezin je kult prenesen u Grčku (Rea) i Rim (Magna Mater)

kibernetika *ž* (D L -ici) znanost o istraživanju i automatskim sustavima kontrole u strojeva i živih bića, istraživanje procesa upravljanja raznim sustavima (biološkim, tehničkim, ekonomskim i dr.) // **kibernetičar** *m* onaj koji se bavi kibernetikom; **kibernetičarka** *ž* (G mn -a/-i), v. kibernetičar; **kibernetičarski** *prid.* koji se odnosi na kibernetičare; **kibernetički** *prid.* koji se odnosi na kibernetiku i kibernetičare; **kibernetički** *pril.* pomoću kibernetike, kao u kibernetici

✧ *grč.* kybernètiké: kormilarska vještina = kybernètēs: kormilar

kibicirati *nesvrš.* (prez. kibicirām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -anje) *reg.* **1.** (što) promatrati igru (ob. karte i šah) **2.** (što) *pren.* gledati sa strane, ne miješati se, ne htjeti se umiješati (npr. u borbi za utjecaj u društvu, u političke igre i sl.) **3.** (koga) promatrati sa simpatijom, upravljati poglede na koga sa željom da dođe do poznanstva, bacati oko na

koga (ob. o momku prema djevojci) // **kibic** *m* (N mn -i, G kibicā) *reg.* **1.** onaj koji promatra i živo prati kad drugi igraju karte ili koju drugu igru; kibicer **2.** uopće, radoznao promatrač, gledatelj; **kibicēr** *m* *reg.* (G kibicēra), v. kibic

✧ *njem.* kibitzen

kibitka *ž* (G mn -itkā/-i) **1.** ruska laka putnička kola ili saonice, ob. s natkrovljem **2.** vrsta mongolskog šatora

✧ *rus.* kibitka ← *tat.*

kibla (křbla) *ž* *isl.* strana svijeta na kojoj se nalazi Čaba u Meki i prema kojoj se muslimani okreću pri klanjanju namaza

✧ *tur.* kible ← *arap.* qiblā

kibla *ž* (G mn kiblā) *reg.* **1.** posuda u koju se vrši nužda u zatvorima **2.** kanta

✧ *njem.* Kübel

kibuc (kibūc) *m* (N mn -i, G kibūcā) od 1908. do 1948. u Palestini, naseljenička (ob. poljoprivredna) samoupravna zadruga; danas u Izraelu, zadruga zasnovana na kolektivnom vlasništvu i potpunom egalitarizmu, nadahnuta cionističkim idejama o izgradnji nove židovske domovine i socijalističkim idejama o besklasnom društvu // **kibucnik** *m* (N mn -ici) onaj koji živi u kibucu, član kibuc; **kibucnica** *ž*, v. kibuc

✧ *jidiš* Kibutz ← *hebr.* qibbūc: okupljanje, zajednica

KIC *krat.* Kulturno-informativni centar

kick boxing (izg. kīk bōksing) *m sport* **1.** skupni naziv za sve vrste borbi u kojima je dopušteno udaranje nogama **2.** borilačka disciplina koja se od 1970. razvija u svijetu pod utjecajem raznih istočnjačkih vještina

✧ *engl.*

kick starter (izg. kīk stārter) *m tehn.* nožni pokretač na motornom vozilu (najčešće motor-kotaču)

✧ *engl.*

kicoš *m* muškarac koji uočljivo mnogo polaže na dotjerivanje; pomodar, gizdelin // **kicoški** *prid.* koji se odnosi na kicoše; **kicoški** *pril.* kao kicoš, na način kicoša [odijevati se ~]

◆ *pr.* (nadimako): Kicoš (Osijek)

✧ *mađ.* kócos: raščupanko

kič *m sg. tantum* djelo bez umjetničke vrijednosti, u izradi podilazi onome što se smatra popularnim, često i lošem ukusu i samo ga proizvodi; nazoviumjetnost, šund // **kičast** *prid.* (odr. -i) koji se odnosi na kič; kičerozan, koji

ima svojstva kiča [~a haljina]; **kičasto** *pril.* tako da bude kič, na način kao što se proizvodi kič; **kičer** *m* onaj koji proizvodi kič, čija su djela kič ili imaju svojstva kiča; **kičerka** (**kičerica**) *ž* (G *mn* -ā/-ī), *v.* kičer; **kičeraĵ** (**kičeraĵ**) *m* (G *kičeraĵa*) *reg.* 1. postupak onoga koji proizvodi kič 2. mnogo kiča, kič na hrpi, okruženost kičem; **kičerózan** *pril.* (odr. -ī), *v.* kičast; **kičerski** *prid.* koji se odnosi na kičere; **kičerski** *pril.* kao kičer, na način kičera, pseudoumjetnički [raditi ~]

✧ *njem.* Kitsch ← *engl.* sketch: skica

kičica² *ž* slikarski kist

kičica² *ž* *bot.* ljekovita zelen (*Centaurium erythraea*) iz porodice *Gentianaceae*, ružičastih cvjetova i vrlo gorka okusa

kičmla *ž* (G *mn* -ā/-ī) *reg.* (+ *srp.*), *v.* kralješnica // **kičmeni** *prid.* koji pripada kičmi, koji je dio kičme; **kičmenjaci** *m mn* (N *kičmenjāk*, G *kičmenjāka*), *v.* kralješnjaci

✧ od starijega *kyčma = *slov.* dijāl. kičma

kičmanovićevski *prid.* (: Ivica Kičmanović *U registraturi* A. Kovačića, u romanu o sudbini seljačkog djeteta koje propada iskorišteno u gradu, dorčičevski) koji se odnosi na Kičmanovića i Kičmanoviće // **kičmanovićevski** *pril.* kao Kičmanovići, na način Kičmanovića

kičen, *v.* kita

Kíčo *m.* os. ime, *hip.* od *v.* Krešimir, Krunoslav i *sl.* ili od Kičen, *rij.* od kiti

kídaris *m pov.* svečana kapa staroperzijskih vladara, kasnije i starozavjetnih velikih svećenika; mitra, čalma

✧ *grč.* kídaris ← *stperz.*

kídati *nesvrš.* (prez. -ām, *pril.* sad. -ajūci, *gl.* im. -ānje) 1. *a.* (što) trgati u dijelove silom, zubima, rukama, oruđem [-ti na komade] 2. (se) *razg.* jako se smijati, zaceniti se [-m se od smijeha jako se smiješno] 2. (Ø) *žarg.* bježati od nekuda, od nekoga, naglo se izgubiti [-m odavde]

✧ *prasl.* *kydati (*rus.* kidát', *polj.* kidać), *latv.* kūdit: tjerati

kídasati *dv.* (prez. -išēm, *pril.* sad. -išūci, *pril.* pr. -āvši, *gl.* im. -ānje) *reg.* 1. (na koga) (u)činiti nasilje nad kime/silu komu; navaliti/navaljivati, nasrtati, stušiti se na koga 2. (Ø) (u)činiti nasilje nad sobom; počiniti samoubojstvo 3. (što) žrtvovati, upropastiti/upropaštavati

✧ *tur.* kymak

kidnapírati (koga) *dv.* (prez. kidnàpirām, *pril.*

sad. -ajūci, *pril.* pr. -āvši, *prid.* trp. kidnàpirān, *gl.* im. -ānje) (iz)vršiti otmicu ili oteti/otimati koga radi iznuđivanja otkupnine kako bi bili ispunjeni postavljeni zahtjevi // **kidnàpēr** *m* (G *kidnapéra*) *razg.* onaj koji kidnapira, otmičar [- djece; ~ aviona]; **kidnàpērka** *ž* (G *mn* -ā/-ī), *v.* kidnaper

✧ *njem.* kidnappieren ← *engl.* kidnap

Kidrič, Boris (1912–1953), slov. političar, vodeći organizator Osvobodilne fronte i NOB Slovenije 1941–1945; prvi poslijeratni predsjednik slov. vlade, od 1946. na čelu ključnih ekonomskih resora u saveznoj vladi Jugoslavije

kiduš *m jud.* obred blagoslivljanja vina u židovstvu, izvodi se prije blagdana u domu i sinagogi

✧ *hebr.* qidduš: *dosl.* posvećenje

Kiefer (*izg.* Kífer), **Anselm** (1945), njemački suvremeni slikar i kipar, na tragu neoekspresionizma, enformela i akcionog slikarstva; teme iz njemačke povijesti, posebno teme vezane uz naci-doktrinu i holokaust, veliki formati, spaljene i rasječene tamne površine, koristi pijesak, slamu, vatru, drvo

Kierkegaard (*izg.* Kjárkegor), **Søren** (1813–1855), danski filozof i kritičar racionalizma, smatra se začetnikom egzistencijalističke filozofije; individuum kao subjekt filozofskog razmatranja s tezom o kršćanstvu kao religiji individua (*Ili-ili*, *Strah i drhtanje*)

kif *m* (N *mn* kifovi) priprava od lišća indijske konoplje, izaziva stanje omamljenosti (u nekim zemljama dodaje se duhanu za pušenje); kanabis

✧ *engl.* kif, kef ← *arap.* kaif: uživanje

kífla *ž* (G *mn* -ā/-ī) *reg.* pecivo u obliku polumjeseca Δ *hrvatska* ~ *pol. razg.* karakterističan oblik granica Republike Hrvatske (podsjećaju na kiflu) // **kífl** *m* (N *mn* -e) *reg.* kifla, roščić; **kíflica** *ž* 1. *dem.* i *hip.* od kifla 2. slatkiš u obliku kifle (od ove, ob. uočljivo manji) [vanili ~]

✧ *njem.* Kipfel

kíflinci *m mn* (G *kíflinācā*) roščići od krumpirova tijesta prženi na ulju kao slani prilog glavnom jelu; patatini

✧ *češ.*

kifoskolióza *ž pat.* deformacija kralježnice u frontalnoj, horizontalnoj i sagitalnoj ravni

✧ *grč.* kyphós: sagnut + *v.* skolioza

kifóza *ž pat.* izbočenost kralješnice ili njezina dijela

✧ *grč.* kyphós: sagnut + -OZA

kíhati *nesvrš.* (prez. kíšëm, pril. sad. kíšúci, gl. im. -anje) eksplozivno izbacivati zrak, ob. kroz nos bez ujecaja volje // **kíhāj** *m* ono što se učini ili čuje kad se jednom kihne (ob. se predočuje pisanom konvencijom ap-číha); **kíhāvci** *m mn* (N kihavac, G kíhāvca) *vojn.* kratkotrajni bojni otrovi koji izazivaju kihanje, a u jačim dozama bol u glavi i prsima; **kíhāvica** *ž razg.* prehlada, hunjavica; **kíhnuti** *svrš.* (prez. kíhnëm, pril. pr. -úvši, prid. rad. kíhnuo), v. kihati

✧ *prasl.* *kxati (*strus.* kixati, *češ.* kýchat)

kijača *ž 1.* batina koja ima na jednom kraju zadebljanje; čula 2. štap s velikim dodatnim proširenjem za tjeranje ribe (na rijeci) // **kijač** *m* (G kijača), v. kijača; **kijački** *pril.* (udarati) kao da je kijač u ruci, kao kolcem u tučnjavi (npr. kad se u izravnoj borbi puška uzme za cijev)

✧ *prasl.* *kyjъ, (*stsl.* kyj, *rus.* kij, *češ.* kyj), *lit.* kūjis: čekić

kijamet *m reg. 1.* sudnji dan, smak svijeta 2. **a.** nesreća, uzbuna, metež **b.** žurba, hitnja **c.** mnogo sakupljenih ljudi, mnoštvo 3. nevrijeme, vremenska nepogoda

✧ *tur.* kiyamet ← *arap.* qiyāmā

kíjati *nesvrš.* (prez. kíjām, pril. sad. -ajúci, gl. im. -anje) tiho sniježiti

Kijev *m* glavni grad Ukrajine, na desnoj obali Dnjepra, 2.635.000 stan. // **Kijevljanin**¹ *m* (Kijevljānka ž) (N mn Kijevljani) stanovnik Kijeva; **Kijevski**¹ *prid.* koji se odnosi na Kijev △ **Kijevski listići** glagoljicom pisani misal zapadne crkve (9/10. st.) češko moravske redakcije

Kijevo *sr* naselje u Dalmatinskoj zagori, 1261 stan. // **Kijevljanin**² *m* (Kijevljānka ž) (N mn Kijevljani) stanovnik Kijeva; **Kijevski**² *prid.* koji se odnosi na Kijevo

Kíkļa *ž* (D L -i, G mn kíkļa) dio kose vezan ili spleten tako da pada ili strši // **kíkāš** *m* onaj koji nosi kiku ili perčin

◆ *pr.* (nadimačka): **Kíkanović** (Osijek), **Kíkāš** (Metković, Đurđevac), **Kíkić** (190, I Slavonija, Posavina)

✧ *prasl.* i *stsl.* kyka (*rus.* kika, *stpolj.* kszczyca) = v. kuk, kuka

Kíkica, **Hasan** (1905–1942), bosanskohercegovački pripovjedač i romanopisac, objavljivao

pretežno u Hrvatskoj; istaknuti predstavnik ljevičarske socijalne književnosti (*Provincija u pozadini, Ho-ruk, Bukve*)

kikiri *m* (G -ja) *bot.* supropska i tropska jednogodišnja biljka uljarica (*Arachis hypogaea*), plod se jede pržen; arahid, orašac

✧ *tal.* chicchi ricchi: izdašne bobice

kiklici *m mn* (N kiklik) kiklički pjesnici // **kiklički** *prid.* koji se odnosi na kiklike △ ~ **epovi** epovi kiklika; ~ **pjesnici** starogrčki pjesnici koji prikazuju mitske događaje od početka svijeta do Odisejeve smrti

✧ *grč.* kýklos: krug

KIKLO-, v. **CIKLO-**

kiklop (**ciklop** *zast.*) *m 1.* (Kiklopi) **a.** *mit.* nakazni, divlji i okrutni jednooki divovi, živjeli u sjevernoj Africi; sinovi Urana i Geje, najpoznatiji Polifem (iz Homerove *Odiseje*) **b.** *mit.* pomoćnici boga Vulkanu koji su imali radionicu ispod Etna i na sjeveru Sicilije 2. *mit.* div s jednim okom na čelu 3. *pren.* velika i vrlo snažna osoba // **kiklopski** *prid.* 1. koji se odnosi na Kiklope 2. koji je divovski; golem △ ~ **zidovi** *pov.* prapovijesne suhozidine od velikih kamenih blokova; **kiklopski** *pril.* kao Kiklop, na način Kiklopa

✧ *grč.* Kýklōps: Kiklop ≈ KIKLO- + ōps: oko

kiklopjā *ž pat.* prirođena malformacija: spojene očne orbite tvore samo jedno oko

✧ v. kiklop

kikloplegija *ž pat.* potpuna paraliza očnih živaca

✧ KIKLO- + -PLEGIJA

kíkļa (**kíkļa**) *ž* (G mn kíkļja) *reg. 1.* suknja 2. *meton.* ženska osoba

✧ *njem.* Kittel

kikòngo *m lingv.* jezik bantuanske skupine nigersko-kordofanskih jezika, govori se u Kongu

kikòtati se (Ø) *nesvrš.* (prez. kikočëm se, pril. sad. kikočúci se, gl. im. -anje), v. hihotati se // **kíkòt** *m*, v. hihot

kíks *m* (N mn -ovi/-evi) *žarg. 1. a.* promašaj lopte u pokušaju udarca nogom ili biljarske kugle u izvedenju udarca štapom **b.** nedohvaćena visina tona u pjevanju 2. pogreška, loš potez, promašaj [*politički* ~; ~ u *ponašanju*] 3. *sport* u biljaru naziv za kedu koja se nanosi na vrh biljarskog štapa // **kíksati** (Ø) *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajúci, gl. im. -anje) 1. sport napraviti pogrešku, odigrati loše (u kolektivnim

sportovima) **2.** napraviti grešku, ne zadovoljiti, ne ispuniti očekivanja [*~ na prijamnom ispitu*] **3.** zbog pogreške propasti [*~ s brakom; politički ~*]; **kikser** *m* onaj koji je kiksao

✧ *engl.* kick, (*mn*) kicks

kila¹ *ž* (G *mn* kila) *pat.* bolest koja nastaje pucaњem stijenki potrbušnice; bruh, hernija, raskid // **kilav** *prid.* (od: -i) **1.** (Ø) *razg.* koji ima kilu, koji boluje od kile **2.** (za što) *razg.* *pejor.* nesposoban za što, neokretan, usporen u kretnjama i odlukama; **kilavac** *m* (G -āvca, N *mn* -āvci) *razg.* **1. fam.** onaj koji ima kilu **2. podr.** nespretnjaković, koji djeluje kao da je kilav; **kilāvčev** *prid.* koji pripada kilavcu; **kilavica**¹ *ž*, v. kilavac; **kilāviti**¹ *nesvrš.* (*prez.* -im, *pril. sad.* -veći, *gl. im.* -vljēnje) činiti kilavim koga; **kilāviti**² (se) *nesvrš.* (*prez.* -im (se), *pril. sad.* -veći (se), *gl. im.* -vljēnje) **1.** teško raditi, mučiti se na nekom poslu; crčiti **2. razg. pejor.** vrlo sporo raditi, nespretno obavljati posao; **kilaviti** *nesvrš.* (*prez.* -im, *pril. sad.* -veći, *gl. im.* -vljēnje) dobivati kilu, postajati kilav; **kilavo** *pril.* kao kilavac, na načina kilavaca; **kilāvost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) **1.** stanje onoga koji je kilav **2.** stanje onog koji ima kilu **3. pejor.** nesposobnost, neokretnost, nesnalažljivost, usporenost; **kilonija** *m* (N *mn* -e) *pejor.* onaj koji je kilav (**2**) [*taj ~a; ti ~e; te ~e*]

◆ *mikrotop.*: **Kilavā būkva** (Pakrac), **Kilavi dūb** (Dubrovnik)

✧ *prasl.* *kyla (*rus.* kilá, *polj.* kiła), *lit.* kūla: izraslina

kilavica¹, v. kila¹

kilavica² *ž bot.*, v. priputnica

kiler *m žarg.* ubojica

✧ *engl.* killer

kiler *m reg. tehn.* hladnjak automobila

✧ *njem.* Kühler

kiliān *m sport* obavezni natjecateljski ples (u umjetničkom klizanju) koji se izvodi po točno određenom crtežu tragova na ledu

✧ prema prezimenu klizača Kiliana

Kilimandžaro *m geogr.* planinski masiv u SI Tanzaniji, najviši vrh Afrike, 5895 m

kilo, v. kilogram

KILO- dekadski prefiks (simbol k), kao prvi dio riječi znači 10³ (tisuću) puta jedinica koja je drugi dio te riječi [*kilogram*]

✧ *grč.* khílioi: tisuća

kiloampēr *m* (G kiloampéra) *fiz.* tisuću ampera (simbol kA)

✧ KILO- + v. amper¹

kilobajt *m inform.* jedinica za količinu informacije (1024 bajta, oznaka KB), *usp.* bajt

✧ *engl.* kilobyte ≈ KILO- + v. bajt

kilobār *m fiz.* jedinica za tlak (simbol kbar), iznosi 103 (tisuću) bara ili 108 Nm⁻² (približno 1000 kg na 1 cm² ili 987 atmosfera); mnogo manja jedinica milibar (simbol mbar ili mb) često se koristi u meteorologiji

✧ KILO- + v. bar²

kilobit *m* (N *mn* -ovi) *inform.* jedinica za količinu informacije (1024 bita, oznaka Kb), *usp.* bit

✧ KILO- + v. bit

kilobod *m inform.* tisuću boda, jedinica mjere kapaciteta prijenosa komunikacijskog kanala

✧ KILO- + v. bod²

kilobyte *m*, v. kilobajt

kilocikl *m fiz.* mjera za frekvenciju izmjenične struje, *usp.* kilohertz

✧ KILO- + CIKL

kilogram *m fiz.* jedinica mase (simbol kg), osnovna jedinica SI; kila, kilo // **kila**² *ž* (G *mn* kila) *razg.*, v. kilogram; **kilāža** *ž razg.* težina čega; **kilo** *m* (*sr reg.*) *razg.*, v. kilogram

✧ KILO- + -GRAM

kilohertz (*izg.* kiloherc) *m fiz.* SI jedinica za frekvenciju, osobito elektromagnetskih (radio) valova (simbol kHz); 1000 hertza

✧ KILO- + v. hertz

kilojoule *m* (*izg.* kilodžul) jedinica za mjerenje korisnog rada (iznosi tisuću joula, simbol kJ), *usp.* joul

✧ KILO- + v. joule

kilokalorija *ž fiz. zast.* stara decimalna jedinica topline (simbol kcal)

✧ KILO- + v. kalorija

kilolitar *m* (G -tra, N *mn* -tri) mjera za tekućinu (1000 litara, simbol kl)

✧ KILO- + v. litra¹ (litar)

kilometar *m* (G -tra, N *mn* -tri) **1. fiz.** decimalna jedinica duljine, 10³ metara (simbol km), 1 km = 1000 m **2. meton.** velika, neizmjerena količina čega, velika dužina [*morao je za taj ispit pročitati ~ knjiga*] Δ *kvadratni* ~ kvadrat sa stranicom od 1 km // **kilometarski** *prid.* **1.** koji se odnosi na kilometar **2. pren. pejor.** vrlo dugačak; predugačak [*~a rečenica*]; **kilometražja** *ž* **1.** dužina kojoj je mjera kilometar [*izraziti u ~i*] **2.** količina kilometara koju je prešlo motorno vozilo

✧ KILO- + -METAR

kilopond *m fiz. zast.* jedinica za silu (1000 ponda), težina mase od 1 kg (simbol kp)

✧ KILO- + v. pond

kilopondmetar *m* ⟨G -tra, N mn -tri⟩ **1.** zast. jedinica za mjerenje rada i energije, rad što ga izvrši sila od jednog kiloponda na putu duljine jedan metar **2.** jedinica za mjerenje zakretnog momenta, produkt kraka duljine jedan metar i na njemu okomite sile od jednog kiloponda koja djeluje na njegov kraj (simbol kpm)

✧ v. kilopond + -METAR

kilosekunda *ž* ⟨G mn kilosekundā/-ī⟩ *fiz.* jedinica vremena, 10³ sekundi (simbol ks)

✧ KILO- + v. sekunda

kilôte *ž pl. tantum* ⟨G mn kilôtā⟩ prostrane hlače slične suknji

✧ *fr.* culotte

kilotona *ž* ⟨G mn -ônā⟩ **1.** mjera za masu od 1000 tona **2.** jedinica kojom se izražava oslobođena energija pri eksploziji nuklearne ili termoneuklearne bombe (projektila)

✧ KILO- + v. tona

kilovolt *m fiz.* jedinica električnog napona, potencijala ili elektromotorne sile, 10³ volti (simbol kV)

✧ KILO- + v. Volta, volt

kilovolt-ampere *m* ⟨G -a⟩, v. kilovolt, ampere (simbol kVA)

✧ KILO- + v. Volta, volt + v. amper¹

kilowatt (izg. kilovāt) *m fiz.* izvedena jedinica snage (mehaničke, termalne ili električne), 10³ watta (simbol kW)

✧ KILO- + v. watt

kilowattsāt *m* izvedena jedinica električne energije i rada (simbol kWh)

✧ KILO- + v. watt + v. sat¹

kilt *m* ⟨N mn kiltovi⟩ **1.** pov. srednjovjekovni odjevni predmet nalik toggi, donji je dio omotan oko bokova, a gornji prebačen preko ramena **2.** škotska tradicionalna nabrana muška suknja od tartan vunene tkanine čiji se krajevi preklapaju srijeda i učvršćuju kopčom ili velikom iglom

✧ *engl.* ← *škot.* kilt

kīm *m bot.*, v. kumin

✧ *njem.* Kümmel ≈ *lat.* cuminum ← *grč.* kýminon

kíma *ž arhit.* valoviti dio kapitela stupa (ob. u obliku stiliziranih listova), *usp.* akantus (2)

✧ *grč.* kýma: val, otekлина, izboj

kímak *m* ⟨G -mka, N mn -mci, G kímākā⟩ *reg. zool.*, v. stjenica (1)

✧ *dalmat.* ← *lat.* cimex

kímati (Ø, komu, čime) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril.* *sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** micati glavom gore-dolje u znak a. odobravanja b. nedoumice **2.** *pren. pejor.* ponizno se pokoravati i usvajati tuđe mišljenje // **kímavac** *m* ⟨G -āvca, N mn -āvci⟩ **1.** onaj koji kima glavom u znak odobravanja **2.** *pejor.* onaj koji na sve udvornički kima glavom; **kímnuti** (Ø, kome, čime) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* kímni, *prid. rad.* kímnuo), v. kimati

kímātij *m arhit. pov.* niz stiliziranih listova, ukras na starogrčkim kapitelima i arhitravima; kima

✧ *grč.* kymátion: mali val

kimbērīt *m* ⟨G kimberlita⟩ *min.* vulkanski kamen, matična stijena dijamana

✧ prema gradu Kimberly u Južnoj Africi

kimbundu *m lingv.* jedan od bantu jezika; govori se u Angoli

kíme *m* ⟨*indekl.*⟩ *sport* u karateu, koncentracija fizičke i psihičke snage tijela na jednu točku radi stjecanja snage i prodornosti za udarac

✧ *jap.*: žarište, fokus

kiméra *ž 1. biol.* organizam koji se sastoji od stanica dvaju genetski različitih organizama iste ili različitih vrsta **2. med.** osoba kojoj je presađena tuđa koštana srž; stanice nasele tkiva domaćina i tamo se reproduciraju

✧ *grč.* khimaira: koza, prema mitološkom čudovištu ob. prikazana s kozjim tijelom, zmijским repom i lavljom glavom koja riga vatru

Kim Il Jung (izg. Kim il Jüng) (1942), sin Kim Il Sunga kojeg je naslijedio na čelu sjevernokorejske države i nastavio vladati istim stilom, naziva se »Dragim vodom«

Kim Il Sung (izg. Kim il Sùng) (1912–1994), sjevernokorejski komunistički vođa, na čelu države praktički od 1948, uveo samodržavlje i strahovladu, nazivao se »Velikim vodom«

kimóno *m 1.* haljina širokih rukava i širokog pojasa, tradicionalna ženska i muška nošnja u Japanu **2. sport** gornji dio odjeće u istočnjačkim borilačkim sportovima

✧ *jap.*

kín *m glazb.* drveni kineski žičani instrument s pet do sedam svilenih žica, nalik na citru

✧ *kin.*

kína *ž reg. rij.* muka, trud, patnja, bol // **kínjiti**

(koga) *nesvrš.* < *pres.* kīnjīm, *pril. sad.* kīnjē-
 čī, *gl. im.* kīnjenje) *reg.* mučiti; dosadivati
 komu

✧ *mađ.* kīn

Kína *ž geogr.* država u srednjoj i I Aziji s izla-
 zom na rubna mora (Južnokinesko, Žuto,
 Istočnokinesko) Tihog oceana, 9.596.000
 km², 1.165.888.000 stan., glavni grad Peking
 (Beijing); Kitaj // **kīnēškī** *prid.* koji se odnosi
 na Kinu i Kineze; kitajski Δ ~a **rasa antrop.**
 ogranak loze mongoloida; ~i **boks sport** za-
 jednički naziv za kineske borilačke vještine u
 kojima se udarci zadaju rukama i nogama; ~i
jezik lingv. jezik iz kinesko-tibetske porodi-
 ce, narodni i književni jezik Kineza; ~i **špic**
kinol., v. čau-čau; **Kīneski zid** 1. fortifikacij-
 ski objekt s kulama u S Kini (podignut o. 274.
 pr. Kr.) dug 2450 km, visok do 16 m, širok
 6–8 m 2. *pren.* velika nepremostiva prepre-
 ka [podignuti Kīneski zid]; ~o **pismo** ideo-
 grafsko pismo (oko 50.000 znakova), piše
 se odozgo nadolje i slijeva nadesno; **kīnēski**
pril. na način Kineza, kao Kinez; **Kīnēz m**
 (Kīnēskinja *ž*) < G Kīnéza, N *mn* Kīnézi) sta-
 novnik ili državljani Kine

kína-srēbro sr galvanski posrebrana kovina; le-
 gura (bakra, nikla i cinka) svijetle boje slične
 srebru, otporna na hrđu; služi za izradu pri-
 bora za jelo, ukrasnih predmeta itd.; alpaka,
 »bijeli mesing«

✧ *engl.* china: blistavi keramički materijal +
 v. srebro

kína-vīno sr kinovo vino, v. kīnov Δ

kīnāza *ž* fiziol. enzim koji ima važnu ulogu u
 energetskom metabolizmu

✧ KIN(E) + -AZA

kīnč m < N *mn* -evi) *reg. zast.* blago, ures, nakit;
 ljepota // **kīnčiti nesvrš.** < *pres.* -īm, *pril. sad.*
 -čēči, *gl. im.* -čēnje) *reg.* kititi, resiti, ukraš-
 avati; **kīndūrīti (se) nesvrš.** < *pres.* -īm (se),
pril. sad. -rēči (se), *gl. im.* -rēnje) *reg.* pre-
 tjerano (se) kititi, ukrašavati (se) preko mjere
 i ukusa

◆ *pr.* (nadimačka): **Kīnčeš** (Baranja, Vis),
Kīnčić (Klanjec)

✧ *mađ.* kīncs

kīnderbet m reg. dječji krevetac

✧ *njem.* Kinderbett

kīndergārt m reg. dječji vrtić

✧ *njem.* Kindergarten

kīnderjāje sr < G -ta/-a) *reg.* 1. slatkiš od čoko-
 lade u obliku jajeta u kojem se nalazi manja

sklopiva igračka 2. *pren. vojn. žarg.* ručna
 bomba

✧ Kinder (= djeca) ime tvrtke + v. jaje, tvor-
 ničko ime proizvoda®

kīnderštube m reg. kućni odgoj, ob. u zn. kva-
 litetnog odgoja i obrazovanja kakav se stječe
 u dječjoj dobi [on ima ~]

✧ *njem.* Kinderstube

kīndžāl m < G kīndžála) kavkaski široki nož s
 dvostrukim sječivom, dio nekih kavkaskih
 nožnji; bodež, kama

✧ *tur.* kinyal

kīndūrīti, v. kīnč

KINE-, KINEMA-, KINEMATO-, KINETO-
 , **KINEZI- (KINEZIO-)** kao prvi dio riječi
 označava ono što ima veze s kretanjem, što
 se odnosi na kretanje, gibanje, što pokreće
 [kinematika; kinetoza]

✧ *grč.* kīnēin: micati, kretati, gibati; kīnēma
 < G kīnēmatoš>: kretanje; kīnēsis: kretanje,
 gibanje

kīnēd m < G kīnēda) *pov.* 1. *pejor.* u antici, ho-
 moseksualac 2. plesač lascivnih plesova
 3. razvrtnik

✧ *grč.* kīnaidos: razvrtnik

kinēgētika *ž* < D L -ici) *kinol.* 1. vještina ško-
 lovanja pasa 2. lovačka vještina u vezi sa
 psima

✧ *grč.* kīnēgētikē ≈ kīyōn: pas + ágein: vodi-
 ti

kinēmāskop m < N *mn* -i) tehnika tzv. širokog
 platna, upotrebljava specijalni anamorfozni
 sustav leća kako bi se zapis slike na filmskoj
 vrpici suzio, a pri reprodukciji slike vratio u
 realni omjer

✧ cinemascope ≈ KINEMA- + -SKOP

kinēmātika *ž* < D L -ici) *fiz.* grana mehanike,
 proučava gibanje tijela neovisno o silama
 koje uzrokuju to gibanje (za razliku od
 dinamike koja razmatra i sile koje uzro-
 kuju gibanje) // **kinēmātičār m** onaj koji
 se bavi kinematikom; **kinēmātičārev**
 (kinēmātičārov) *prid.* koji pripada kine-
 matičaru; **kinēmātičārka *ž*** < G *mn* -ā/-ī), v.
 kinematičar; **kinēmātičārski prid.** koji se
 odnosi na kinematičare; **kinēmātički prid.**
 koji se odnosi na kinematiku

✧ KINEMA-

kinematografija *ž* 1. *zast.* snimanje i repro-
 duciranje slike i zvuka, *usp.* kinematograf
 (1) 2. proizvodnja filmova kao umjetnost i
 filmska industrija [hrvatska ~] 3. distribuci-

ja filmova // **kinematògraf** *m* **1.** *tehn. zast.* sprava koja je projicirala filmove na platnu **2.** *meton.* dvorana u kojoj se prikazuju filmovi; kino; **kinematògrafski** *prid.* koji se odnosi na kinematografije i kinematografiju

✧ KINEMATO- + -GRAFIJA

kineráma *ž* kinematografska tehnika koja radi istodobno s nekoliko filmskih i tonskih vrpca kako bi se dobila potpuna iluzija prostora ✧ *engl.* Cinerama ≈ KINE- + *v.* (pano)rama, tvorničko ime⁶

Kinert, Albert (1919–1987), hrv. moderni slikar i grafičar; specifičan spoj nadrealističke težnje za podsvjesnim, lirske i organske apstrakcije, enformela, akcionog slikarstva; tzv. »reljefna kaligrafija«

kinèskop *m* (N *mn -i*) *tehn.* **1.** katodna cijev s luminescentnim ekranom na kojem se pojavljuje slika; upotrebljava se na TV-u **2.** ton-filmska tehnika

✧ KINE- + -SKOP

kinestézija *ž* *biol.* osjet gibanja koji nas obavještava o položaju i kretanjima pojedinih dijelova tijela

✧ KINE- + *grč.* aisthēsis: osjećanje

kinètika *ž* (D L -ici) **1.** *fiz.* dio mehanike, proučava tijela u pokretu, obuhvaća dinamiku i kinematiku **2.** *umj.* pokušaj da se pomoću kretanja u umjetnički objekt uključi vrijeme (npr. klatećom šipkom ritmizira se svjetlosni prostor) // **kinètičar** *m* onaj koji se bavi kinetikom; **kinètičarèv** (**kinètičarov**) *prid.* koji pripada kinetičaru; **kinètičarka** *ž* (G *mn -āl-i*), *v.* kinetičar; **kinètičarski** *prid.* koji se odnosi na kinetičare; **kinètičk[i]** *prid.*

1. a. koji se odnosi na gibanje **b.** koji uzrokuje ili prenosi gibanje; pokretni **2.** koji se odnosi na kinetiku Δ ~**a energija** *fiz.* energija tijela u gibanju; ~**a teorija plinova** *fiz. kem.* teorija koja tumači makroskopska svojstva plinova na temelju gibanja pojedinačnih molekula plina; ~**a umjetnost** *lik.* pojava u suvremenoj umjetnosti proizašla iz ruskog konstruktivizma (N. Rodčenko, N. Gabo, v.), temelji se na mehaničkom ili slučajnom gibanju umjetničkog objekta/skulpture ili na prividu njegova gibanja, *usp.* mobil; ~**i lanac** lanac uzastopnih i uzročnih pokreta koji nastaju kao posljedica djelovanja jednog mišića

✧ *grč.* kinētikós: koji stavlja u gibanje

kinetogràfija *ž* sustav bilježenja pokreta (u

plesu, gimnastici i sl.), mogu se zapisati svi stavovi i sve vrste manjih ili većih sljedova pokreta

✧ KINETO- + -GRAFIJA

kinetòskop *m* (N *mn -i*) *tehn. pov.* uređaj za filmsko snimanje i promatranje snimaka, preteča kinematografa

✧ KINETO- + -SKOP

kinetóza *ž* *pat.* poremećaj vegetativnog živčanog sustava praćen mučninom, vrtoglavicom, povraćanjem, glavoboljom; javlja se pri vožnji (automobilom, autobusom, avionom, brodom); morska bolest

✧ KINETO- + -OZA

-KINEZA, -KINETIČKI, -KINEZIJA kao drugi dio riječi označava ono što se odnosi na kretanje, gibanje; pokretanje, kretanje [*diskinezija*] ✧ *grč.* kinēsis: kretanje; kinētikós: koji pokreće

kinézalgija *ž* *pat.* bol koja se javlja pri kretanju, osobito kod mišićnih napora

✧ KINEZI- + -ALGIJA

KINEZI-, KINEZIO-, v. KINE-

kinézija *ž* *psih.* znanost o izgledu i pokretima tijela, te o izrazima lica

kineziologija *ž* **1.** znanost o značajkama pokreta; istražuje zakonitosti posebno uvjetovanih tjelesnih vježbi **2.** studij na sveučilištima, ob. studij tjelesne kulture

✧ KINEZIO- + -LOGIJA

kineziomètrija *ž* *term.* znanstvena disciplina koja se bavi problemima mjerenja u kineziologiji

✧ KINEZIO- + -METRIJA

kineziteràpija *ž* *med.* primjena tjelesnih vježbi i kretanja u svrhu liječenja; terapija u cilju aktiviranja organizma i poboljšanja oštećenih funkcija; medicinska gimnastika

✧ KINEZI- + *v.* terapija

kinезofòbija *ž* *psih.* patološki strah od kretanja ✧ KINEZI- + -FOBIJA

king *m* (N *mn -ovi*) *glazb. pov.* kineski idiofoni instrument, udaraljka sa 16 nanizanih kamenčića

✧ *kin.*

King (*izg.* King) **1. Martin Luther** (1929–1968), američki političar, vodeći borac za ravnopravnost Crnaca u SAD-u 1950-ih i 1960-ih, ubijen u atentatu; Nobelova nagrada za mir 1964. **2. Stephen** (1947), američki pisac horor uspješnica, kratkih priča i filmskih scenarija, prvi pisac koji je svoj roman stavio na Internet

King Kong (izg. Kĩng Kõng) *m film*. golema gorila koja iz džungle dopiye u New York, pobjegne i napravi kaos, pa je ubiju; jedan od prvih (1933) i najpoznatijih filmova s monstremima i nekoliko modernih filmskih verzija

king-size (izg. kĩng sājz) *prid. term.* koji je duži i veći od standarda [~ *cigarete*]

✧ *engl.*: kraljevska veličina

kĩngston *m tehn.* ulazni ventil vode za hlađenje brodskog motora

✧ *engl.* tvorničko ime proizvoda®

kĩnik *m, v. cinik (1)*

kĩnĩn *m* (G kinĩna) *farm.* alkaloid iz kore kininovca, lijek protiv malarije // **kĩnĩnĩskĩ** *prid.* koji sadrži kinin, koji je izrađen s kininom, koji je na bazi kinina

✧ *engl.* quinine ← *šp.* quina ← *kečuan*.

kĩnĩnĩ *m mn* (N kinĩn, G kinĩna) *fiziol.* kratkolančani peptidi vrlo rasprostranjeni u ljudskom organizmu, faktori zgrušavanja krvi

✧ *v.* kinin, jer se ta alkaloidna sol dobiva iz kore kininovca

kĩnĩnovac *m* (G -õvca, N mn -õvci) *bot.* drvo, biljni rod (*Cinchona succirubra*) iz porodice broćeva (*Rubiaceae*); iz kore se dobiva kinin // **kĩnov** *prid.* koji se odnosi na kininovac, koji pripada kininovcu Δ ~ **a tinktura** *farm.* vodena ili alkoholna otopina kore kininova drveta, upotrebljava se kod želučanih tegoba i pomanjkanja apetita; ~ **o vino** slatko vino s kinovom tinkturom, upotrebljava se kao lijek radi jačanja i kod nekih funkcionalnih poremećaja; kina-vino

✧ *v.* kinin

Kĩnira *m mit.* kralj na Cipru, Afroditin svećenik, glazbenik i prorok

kĩnkĩn (G kinkĩna) *reg. rij., v. kunkun*

kĩno *m i sr* (N mn -a) **1.** *razg.* dvorana u kojoj se prikazuju filmovi; kinematograf **2.** *žarg.* događaj koji privlači pažnju; spektakl [to što su oni izvodili, to je bilo ~] Δ ~ **dvorana** kinematograf, kino (u dvorani čvrste građe, za razliku od šatora u počecima kinematografije); ~ **orgulje** *glazb. pov.* posebna vrsta orgulja namijenjenih za muzičku pratnju nijemog filma u kinodvoranama; ~ **pijanist** (~ **klavirist**) onaj koji u kinu prati na klaviru radnju nijemoga filma ili izvođače kupleta itd.

✧ *njem.* Kino ← Kinematograph

KINO⁻¹ kao prvi dio riječi znači ono što je u vezi s psima [kinolog]

✧ *grč.* kȳn: pas

KINO⁻² kao prvi dio riječi znači ono što je u vezi s kinom [kinooperater]

✧ *grč.* kinēin: pokretati

kĩnodrom *m sport* trkalište za pse

✧ KINO⁻¹ + -DROM

kinofobija¹ *ž psih.* bolestan strah od pasa

✧ KINO⁻¹ + -FOBIJA

kinofobija² *ž psih.* odbojnost prema kinu

✧ KINO⁻² + -FOBIJA

kĩnogram *m tehn. sport* niz slika koje prikazuju karakteristične položaje tijela u izvedbi neke vježbe, tehnike i sl.

✧ KINO⁻² + -GRAM

kinokēfal *m mit.* ljudski ili božanski lik s pasjim licem ili glavom; cinokefal

✧ *grč.* kynokēphalos ≈ KINO⁻¹ + -KEFAL

kĩnolĩn *m* (G kinolĩna) *kem.* C₉H₇N, bezbojna uljasta tekućina karakteristična mirisa, derivati kinolina važni su alkaloidi (kinin, kinidin i dr.)

kinologija *ž znanost* o psima, bavi se uzgojem i selekcijom pasmina pasa // **kĩnolog** *m* (N mn -ozi) stručnjak u poznavanju, uzgoju i ocjenjivanju rasnih pasa; **kinologijski** *prid.* koji se odnosi na kinologiju; **kĩnološkĩ** *prid.* koji se odnosi na kinologiju i kinologe [~ *o društvo*]

✧ KINO⁻¹ + -LOGIJA

kĩnomān¹ *m* (G kinomāna) *razg.* onaj koji gaji pretjeranu ljubav prema psima; »psetoľjub«, »cuckoľjubac« // **kĩnomānka**¹ *ž* (G mn -ā-i), *v.* kinoman¹

✧ KINO⁻¹ + -MAN

kĩnomān² *m* (G kinomāna) *razg.* onaj koji luđuje za kinematografskim predstavama, koji gleda svaki film // **kĩnomānka**² *ž* (G mn -ā-i), *v.* kinoman²

✧ KINO⁻² + -MAN

kinomreža *ž* sustav javnih kinematografa

✧ KINO⁻² + *v.* mreža

kĩnõn *m* (G kinõna) *kem.* **1.** C₆H₄O₂ nezasićen ciklični diketon **2.** (mn) žuto obojene prirodne supstance (naftokinoni, antrakinoni, Vitamin K, neki antibiotici)

kinoooperatēr *m* (G kinoooperatēra) onaj koji radi s kinoprojektorom u kinematografu

✧ KINO⁻² + *v.* operacija, operater

kĩnor *m glazb. pov.* stari židovski trzalački instrument sličan grčkoj kitari; prema predaji, na njemu je svirao kralj David

✧ *hebr.* kinnōr

kinotéka *ž* (D L -éci) **1.** zbirka filmova **2.** u-

stanova u kojoj se čuvaju i sređuju filmovi; filmski arhiv // **kinòtečni prid.** koji ima svojstva kinoteke, koji se odnosi na kinoteku, koji ima osobine karakteristične za kinoteku
 ✧ KINO-² + -TEKA

Kinsey (izg. Kinsi), **Alfred** (1894–1956), američki biolog, prvi znanstvenik koji je proveo opsežne ankete i objavio ozbiljne rezultate o spolnom ponašanju muškaraca (1948) i žena (1953) u SAD-u

Kinshasa (izg. Kinšasa) ž glavni grad Konga (Zaira), i luka na rijeci Kongo, 3.743.300 stan. do 1960. Leopoldville // **kinšaski prid.** koji se odnosi na Kinshasu i stanovnike Kinshase

kintla ž **žarg.** 1. novac, pare, lova 2. osnovna jedinica novca (pov. dinar, kuna) [nemam ni ~e]

✧ alb. kintar (100 kintara = 1 lek, albanski novac)

kínjiti, v. kina

kiosk m (N mn -sci, G kľòškā) 1. **arhit.** u južno-azijskoj i islamskoj arhitekturi, vrtna kućica, paviljon na stupovima 2. kućica za prodavanje kakve robe, ob. novina na ulici ili unutar veće ustanove (u predvorju bolnice itd.) 3. **inform. razg.** terminal koji daje informacije (npr. na kolodvoru, u muzeju i sl.); javni terminal

✧ fr. kiosque ← tur. kök ← perz. kűšk, *usp.* ćošak

Kiowa (izg. Kľova) m mn etn. sjevernoamerički Indijanci, nomadi, koji su živjeli na jugu Velikog ravnjaka; među posljednjim plemenima koja su kapitulirala pred SAD-om

kíp m (N mn kípovi) **lik.** ljudski ili životinjski lik izrađen ob. u tvrdom materijalu (kamen, metal itd.) u tri dimenzije; statua // **kípār** m **lik.** umjetnik koji oblikuje kipove; **kípārica** ž, v. kipar; **kípāričin prid.** koji pripada kiparici; **kípārski prid.** koji se odnosi na kipare; **kípārski pril.** kao kipar, na način kipara; **kípārstvo** sr **lik.** umjetnost izrađivanja kipova; **kípec** m **reg. žarg.** fotografija; **kípić** m **dem.** od kip

✧ sttur. (? avar.) kíp

kípa (kípā) ž (G mn kípā) **jud.** kapica kojom se, prema židovskim vjerskim propisima, pokriva glava, obavezna za muškarce u sinagogama i kod kuće za vrijeme molitve; kod ortodoksnih neprekidno, *usp.* ćelepoš, ćulaf, jarmulka

✧ hebr. kippāh

kíper m **tehn.** 1. kamion s pokretnim spremnikom za teret (npr. pijeska) koji se može isprazniti jednim ukošenjem; damper, demper 2. uređaj za istovar rasutog tereta iz željezničkih vagona // **kípāti** (što) **nesvrš.** (prez. -ām, pril. sad. -ajūči, gl. im. -ānje) **razg.** izručivati teret s kiperā, prazniti kiper
 ✧ njem. Kipper ≈ lat. *cippare: odsjeći (vrh) ≈ cippus: kolac

kípjeti (ø) **nesvrš.** (prez. kípim, pril. sad. kípeči, gl. im. kípľenje) 1. biti u stanju u koje dolazi tekućina ili žitka masa zagrijavanjem (kad povećava obujam i može prijeći rub posude) [kípi mľijeko]; vreti 2. **pren.** biti obuzet snažnim osjećajima, biti uzrujan, uzbuđen [u javnosti kípi]; vreti, kípjeti // **kíptjeti** **nesvrš.** (prez. kípťim, pril. sad. kípťeči, gl. im. kípćenje), v. kípjeti
 ✧ prasl. i stsl. kypěti (rus. kípět', polj. kípieć), lit. kúpěti ← ie. *kup- (skr. kupyati: bijesni)

Kipling (izg. Kipling), **Rudyard** (1865–1936), engleski književnik, pjesnik i prozaik, poznat po dječjim knjigama istančane karakterizacije likova i moralne pouke (*Knjiga o džungli*); Nobelova nagrada 1907.

kípobórstvo sr **pov.**, v. ikonoklazam // **kípobórac** m (G -rca, N mn -rci), v. ikonoklast

✧ v. kíp + v. boriti se

kíprégel m **tehn.** geodetski instrument za mjerenja na terenu

✧ njem. Kippregel

kíprej m (G kípřeja) **bot.** visoka trajna zelen (*Chamaenerium augustifolium*) iz porodice pupoljki (*Oenotheraceae*), lijepih ružičastih cvjetova, raste po rubovima gorskih šuma
 ✧ rus. kípřej ← grč. kýprios ≈ Kýpros: Cipar

kíptjeti, v. kípjeti

kípu m (G -a) **pov.** kečuanско pismo, sastojalo se od čvorova i raznobojnih vrpca; uzlovno pismo, peruansko pismo
 ✧ kečuan. quipu: čvor

kír m među Grcima i Cincarima na Balkanu, u značenju gospodin, gospodar, ob. kao sastavni dio vlastitog imena [~Janja; ~Geras]

♦ **Kirijak** m. os. ime, v. Ćiril ♦ **pr.** (prema statusu): **Kír** (Požega, Daruvar)

✧ grč. kýrios

királnòst ž (G -osti, I -osti/-ošču) svojstvo geometrijskih i fizičkih objekta da se ne može poklopiti sa svojom zrcalnom slikom, npr. u

kemiji, molekule koje mogu postojati u dva izomerna oblika, lijevom i desnom

✧ *engl.* chiral: kiralan ≈ *grč.* kheír: ruka, termin je izmislio lord Kelvin

kirásír *m* (G kirasíra) *vajn. pov.* pripadnik teške konjice (formirane u kasnom srednjem vijeku) s oklopom i mačem (kasnije i s vatrenim oružjem)

✧ *fr.* cuirassier

kirasô (**kirasô**) *m* (G kirasôa) vrsta likera

✧ *šp.* curaço

kîrbaj (**kîrvaj**) *m reg.* crkveni god; proštenje

✧ *njem.* Kirchwei

Kirchner (izg. Kîrhnér), **Ernst Ludwig** (1880–1938), njemački ekspresionistički slikar i grafičar; jedan od osnivača umjetničke skupine *Die Brücke*; znameniti velegradski prizori Berlina i berlinskih ulica, portreti, kolorit fauvista

kirenáik *m* (N mn -ici) *fil.* sljedbenik filozofske škole Aristipa Kirenjanina (o.435–356), prema kojoj je sreća, odnosno profinjeni osjetilni tjelesni užitak, cilj djelovanja

✧ *grč.* Kyrēnaikós = Kyrénē: Kirena, antički grad u S Africi

kiretáza *ž med.* struganje tkiva s površine organa (korijena zuba, sluznice maternice) // **kiréta** *ž* (G mn kirétā) *med.* kirurški instrument koji služi za otklanjanje mrtvog ili bolesnog tkiva sa tjelesnih šupljina; **kiretúrati** (Ø) *dv.* (prez. kiretírām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kiretírān, *gl. im.* -ānje) (u-)raditi kiretažu

✧ *fr.* curetage

Kirgîzija (**Kirgîstān**) *m geogr.* država u središnjoj Aziji, 198.500 km², 4.442.000 stan., glavni grad Biškek (prije Frunze) // **kirgîski** *prid.* koji se odnosi na Kirgize i Kirgiziju Δ ~ **jezik** *lingv.* jezik iz turkijske porodice jezika koji se govori u Kirgiziji; **Kirgîz** *m* (**Kirgiskinja** *ž*) (G Kirgîza, N mn Kirgîzi) **1.** stanovnik ili državljanin Kirgizije **2.** (mn) *etn.* turkijski narod kipčatske skupine, živi pretežno u sred. Aziji

kirî *m*, v. curie

Kiribati *m geogr.* država u istoimenoj otočnoj skupini, u središnjem dijelu Tihog oceana, 849 km², 72.300 stan., glavni grad Bairiki // **Kiribatîjac** *m* (**Kiribatîjka** *ž*) (G -jca, N mn Kiribatîjci, G Kiribatîjaca) stanovnik ili državljanin Kiribatija; **kiribatski** *prid.* koji se odnosi na Kiribati

kirîdžija, v. kirija

Kirigin, **Ivo** (1914–1964), hrv. skladatelj (simfonije, koncerti, kantate), ogledi o narodnoj i filmskoj glazbi

kirij *m kem.* umjetno dobiveni transuranski element (simbol Cm, atomski broj 96), jako radioaktivan

✧ prema M. Curie-Skłodowskoj, v.

kirija *ž* (G mn kirîja) **1. reg.** (+ *srp.*) stanarina **2. zast. a.** najam tegleće marve **b.** odnos u kojem prinos sa zemlje dijele po pola vlasnik i obrađivač; napolica // **kirâjdžija** *m* (N mn -e) *reg. zast.* onaj koji je unajmio stan [onaj ~]; zakupac, stanar; **kirâjdžijka** *ž* (G mn -â-i), v. kirajdžija; **kirîdžija** *m* (N mn -e), v. kirijaš; **kirijaš** *m* (G kirijaša) *pov.* prijevoznik s konjskom zapregom; foringaš; **kirijašiti** *nesvrš.* (prez. kirijašim, *pril. sad.* -šēci, *gl. im.* -šēnje) prevoziti konjskom zapregom uz naplatu kirije; **kirijaški** *prid.* koji se odnosi na kirijaše; **kirijaški** *pril.* kao kirijaš, na način kirijaša

✧ *pr.* (prema zanimanju): **Kirîdžić** (Pula), **Kirîdžija** (J Dalmacija), **Kirîdija** (J Dalmacija)

✧ *tur.* kira ← *arap.* kirā': zakup, najam

Kirija *ž reg. fam.* Crikvenica i mjesta koja joj gravitiraju // **Kírac** *m* (**Kirica** *ž*) (G -rca, N mn Kírci, G kíracă) *reg. fam. 1.* građanin Crikvenice; Crikveničanin **2.** onaj koji je iz mjesta koja gravitiraju Crikvenici na kopnu bez Senja, katkada i otočanin obližnjih mjesta; **kírski** *prid.* koji se odnosi na Kiriju i Kirce; **kírski** *pril.* kao Kírci, na način Kiraca

✧ *pr.* (etnici): **Kírac** (150, Pula)

✧ prema svetom Kvirinu, v.; njegov je kult bio jak na Krku (*lat.* Quirinus)

kîrije **elēsôn** **1. kršč.** stari liturgijski zaziv prvoga dijela mise odnosno kao prvi stavak svećane pjevane mise; molitvena formula kao dio pokajničkog obreda **2.** (Kirije) *glazb.* kompozicije koje prate jutarnje bogoslužje

✧ *lat.* Kyrie eleison ← *grč.* Kýrie eléēson: Gospode, smiluj se, v. kir

Kiril, v. Ćiril ♦

Kirin¹, v. Kvirin ♦

Kirin², **Vladimir** (1894–1963), hrv. slikar, grafičar i ilustrator; poznate vedute starog Zagreba

Kirka *ž 1. mit.* kći Helijeva, u *Odiseji* lijepa čarobnica s otoka Eeje, koja je Odisejeve drugove pretvorila u svinje; da bi im vratila

ljudski lik morao je Odisej ostati kod nje go-dinu dana **2. pren.** neodoljiva i fascinantna, ali opasna žena

kirmān *m* (G kirmāna) posebno cijenjen perzijski čilim ručne izrade, karakterističnih šara
 ✧ *perz.* kirmānšah, kermanšah, prema Kermanu, gradu u jugoistočnom Iranu

kīrnja *ž* (G *mn* kīrnjā-i) *zool.* jestiva riba koš-tunjača (*Epinephelus guaza*) iz porodice vučica; kerna, kjerna

✧ *dalmat.* ← *lat.* acernia

kiroplast *m glazb. pov.* mehaničko pomagalo konstruirano u 19. st.; ne dopušta učeniku klavira da ručni zglobov spusti ispod razine tastature

✧ *konstr.* ← *grč.* kheir: ruka + -PLAST

kiropraktika *ž* (D L -ici) tehnika liječenja neposrednim zahvatima rukom, masažom i dopunskim sredstvima (kupanjem i sl.)
 // **kiropraktičar** *m* onaj koji se bavi kiropraktikom; **kiropraktičarka** *ž* (G *mn* -ā-i), *v.* kiropraktičar; **kiropraktičarski** *prid.* koji se odnosi na kiropraktiku

✧ *grč.* kheir: ruka + *v.* praksa

kirotéka *ž* (D L -éci) *med.* potpuni ili nepotpuni zavoj prsta

✧ *grč.* kheir: ruka + -TEKA

kirurgija *ž med.* 1. grana medicine, bavi se primjenom operativnih metoda u liječenju i istraživanju bolesti 2. *razg.* kirurški odjel u bolnici [*plastična* ~; *abdominalna* ~]
 // **kirurg** *m* (N *mn* -ri, G *kirurgā*) liječnik specijalist na području kirurgije, liječnik operater; **kirurgica** *ž, v.* kirurg; **kirurški** *prid.* koji se odnosi na kirurgiju kao znanstvenu disciplinu; **kirurginja** *ž konstr. rij. neob., v.* kirurg; **kiruršk(i)** *prid.* koji se odnosi na područje kojim se kirurgija bavi i stručnjake koji se njime bave [*-i šok; -e infekcije*]; **kirurški** *pril.* kao kirurzi, na način kirurga [*~ precizno*]

✧ *grč.* kheirourgia: rad rukom = kheir: ruka + érgon: djelo

kīrvāj *m, v.* kirbaj

kīržim (*kīrdžim*) *m pom.* brodica za plovību po Kaspijskom jezeru

✧ *tur.* kiryım

kīs *m* ocat

✧ *slov.*

kiselica *ž bot., v.* cecelj

✧ *v.* kiseo

kiselj *m reg.* jelo od krumpirova brašna prelivenog voćnim sokom

✧ *rus.* kisél'

kīselo *prid.* (**kīsela** *ž, kīselo* *sr*) (*odr.* kīseli) 1. koji ima okus kao limun i sl. 2. kojemu je bitno svojstvo takav okus [*-la čorba; -li bomboni*] 3. *pren.* koji odražava nezadovoljstvo; zlovoljan, neraspoložen, neveseo, snužden [*-lo lice*] 4. *term.* koji ima određenu primjesu kiseline, *opr.* lužnat Δ *~le kiše*, *v.* kiša Δ // **kīsati** (*se*) *nesvrš.* (*prez.* kīsām (*se*), *pril. sad.* -ajūci (*se*), *gl. im.* -ānje) uzdizati se djelovanjem kvasca (o tijestu); kisnuti; **kīselica** *² ž* 1. mineralna voda koja sadrži iznad 1000 mg/l ugljikovog dioksida, koristi se kao lijek ili kao osvježavajuće piće; kīsela voda, kīseljak 2. *razg. refer.* (+ *potenc.*) sve što je kīselo [*juha* ~; *trava* ~]; **kīselina** *ž* (G *mn* kīselinā) 1. kemijski spoj koji u vodi otpušta vodikove ione 2. *razg.* kīsela tekućina 3. *razg.* ono što je kīselo, ono u čemu prevladava kiseo okus; kīseliš Δ **cetilna** (*palmitinska*) ~ masna kīselina C₁₆H₃₁COOH, njezini su esteri jedan od glavnih sastojaka životinjskih masti, njezine alkalijske soli obični su sapuni; **kīseliš** (*kīseliš*) *prid.* koji ima svojstva kiseline, koji sadrži kiselinu kao bitan sastavni dio, koji se odnosi na kiselinu [*~a otopina*]; **kīseliš** (*kīseliš*) *m* (G kīseliša) *reg. pejor.* loše, kīselo vino; **kīseliti** *nesvrš.* (*prez.* -im, *pril. sad.* -lēci, *gl. im.* -ljenje) 1. činiti da što postane kīselo 2. *a.* (*se*) *razg.* dugo biti u vodi; pacati se *b.* (što) ostaviti povrće u slanoj vodi sa začинима radi pripremanja zimnice *c.* (što) držati meso prije pečenja i sušenja u slanoj vodi sa začинима radi dobivanja boljeg okusa; pacati; **kīselkast** *prid.* (*odr.* -i) koji je pomalo kiseo, nakiseo; **kīselo** *pril.* 1. tako da bude kīselo 2. *pren.* mrzovoljno, nerado [*~ se nasmiјati*]; **kīseloća** *ž razg. rij., v.* kīselost; **kīselošt** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je kīselo; kīseloća; **kīseljāk** *m* (G kīseljāka, N *mn* kīseljāci) izvor kisele vode; **kīseljāčki** *prid.* koji se odnosi na kīseljāk; **kīsnuti** *¹* (I) (Ø) *svrš.* (*prez.* -nēm, *pril. sad.* -nūci, *gl. im.* kīsñjenje) postati kiseo, dobiti okus ili drugo svojstvo kīselosti, dobiti neželjen kiseo okus; **kīsnuti** *¹* (II) (Ø) *nesvrš., v.* kīsati (*se*)

✧ *pr.* (nadimačka i češće etnici): **Kīsela** (Grubišno Polje), **Kīseli** (Slavonija uz Savu), **Kīseljāk** (510, Krapina) ✧ *top. mikrotop.* (uglavnom imena vrela s kiselom vodom ili

zemljišta s kiselom zemljom te imena potoka): **Kisejevića**, **Kisělevac pòtok**, **Kiselica**, **Kiselica jàmnica**, **Kisěljača**, **Kisěljak**, **Làsin Kiselica** i sl.

✧ *prasl.* *kyslъ (*rus.* kislj, *polj.* kisty) ≈ v. kvas

Kishon (*izg.* Kišon), **Efraim** (1924), izraelski književnik, podrijetlom iz Madarske; piše humorom nadahnute pripovijetke, igrokaze, feljtone i putopise (*Nije fer, Davide*)

kisik *m* (G kiska) *kem.* element (simbol O, atomski broj 8), plin bez boje, okusa i mirisa, potreban za disanje, izgaranje; oksigen // **kisičnī** *prid.* koji se odnosi na kisik, koji ima svojstva kiska; **kisikàna** *ž* (G mn kisi-kàna) **1.** tvornica ili mjesto gdje se proizvodi kisik **2.** mjesto gdje se drži ili čuva kisik ili gdje se pohranjuju ili uskladišćuju predmeti kojima je kisik osnovno svojstvo (maske s kisikom itd.)

✧ ≈ v. kiseo, termin skovao B. Šulek

kislev (**kislěv**) *m jud.* **1.** treći mjesec židovske godine (prema tradicionalnom brojanju od postanka svijeta) **2. rel. a. zast.** deveti mjesec prema brojanju od izlaska židovskog naroda iz Egipta **b.** studeni/prosinac prema gregorijanskom kalendaru

✧ *hebr.* kislěyuv

kismet *m isl.* prema islamu, što je Alah odredio, a ne može se izbjeći; sudbina, udes, krsmet

✧ *tur.* kismet ← *arap.* qismā

Kissinger (*izg.* Kisindžer), **Henry** (1923), američki političar i diplomat, sudjelovao u više mirovnih pregovora; Nobelova nagrada za mir 1973.

kist *m* (N mn kistovi) ručni pribor kojim se boji, lakira ili neka tekućina mazanjem nanosi na podlogu, na metalni ili drveni vrh drške usadene su dlake [*slikarski* ~ izrađen za potrebe slikara; kičica]; četkica

✧ *prasl.* *kysti: grančica (*rus.* kist', *polj.* kistka) ≈ v. kita

kistac *m bot.* rod gljiva mješinariki (*Penicillium*), plijesan na ostacima hrane (npr. vrsta *Penicillium notatum*, *usp.* penicilin)

Kistan *sr* naselje u Dalmatinskoj zagori, 2021 stan. // **Kistánjanin** *m* (**Kistánjka** *ž*) (N mn Kistánjani) stanovnik Kistanja; **kistanjski** *prid.* koji se odnosi na Kistanje i Kistanjane

Kiš, **Danilo** (1934–1989), srp. pjesnik, novelist, esejist, dramatičar, posebno poznat kao romanopisac (*Bašta, pepeo; Peščanik*) i pole-

mičar (*Čas anatomije*), istaknuti zagovornik slobodoumnih ideja u književnosti, kulturi i društvenom životu (često objavljivao i kod hrv. nakladnika); ciklusom novela *Grobnica za Borisa Davidovića* (Zagreb, 1986) postao cijenjen i preveden u svijetu (Zlatna palma na međunarodnom Festivalu knjige u Cannesu 1977)

kīša *ž* (G mn kīšā) *meteor.* **1.** oborina u obliku vodenih kapi **2. pren.** velika količina čega; obilje (ob. onoga u čemu se pojedini sitni dijelovi vide ili pretpostavljaju) [*~a problema; ~a od slatkiša*] Δ **blatna** ~a *meteor.* kiša koja sadrži čestice pijeska ili prašine (u nas rijetka pojava blatne kiše s česticama iz sjeverne Afrike); **kisele** ~e *ekol.* kiše koje imaju povećanu kiselost (pH << 5,6) zbog taloženja kiselih tvari u oborinama (prvenstveno spojeva sumpora i dušika) nastalih industrijskim i drugim onečišćenjima; uzrokuju propadanje šuma, izumiranje riba i druge ekološke katastrofe // **kisnuti**² (Ø) *nesvrš.* (*prez.* -nēm, *pril. sad.* -nūči, *gl. im.* kīšnjenje) biti izložen djelovanju kiše, postajati sve više mokar od kiše; **kīšan** *prid.* (*odr.* kīšni) koji obiluje kišom, koji ima svojstva kiše [*~ dan; ~ oblak*]; **kīšetina** *ž* *pejor.* od kiša u zn. neugodna, prejaka, preobilna i sl. kiša; kišurina; **kīšica** *ž dem.* i *hip.* od kiša u zn. slaba, blaga kiša, ugodna, dobrodošla kiša; **kīšiti** (Ø) *nesvrš.* (*prez.* (3. l. *jd*) kīši, *pril. sad.* -šēči, *gl. im.* -šēnje) padati (o kiši); **kīšni** *prid.* **1.** koji se odnosi na kišu, koji je pun kiše [*~o doba*]; kišovit **2.** koji služi za zaštitu od kiše [*~i ogrtač*] Δ ~a *glista zool.* gujavica; ~a *sjena meteor.* područje smješteno na zavjetrinskoj strani planine; ~o *doba meteor.* u nižim geografskim širinama razdoblje s mnogo oborina koje se ponavlja svake godine, poslije slijedi razdoblje bez kiša; **kīšnica** *ž* meka voda dobivena skupljanjem kiše; **kīšovit** *prid.* (*odr.* -ī) koji je pun kiše, u kojem često kiši [*~ dan*]; **kīšurina** *ž*, v. kišetina

✧ *kysja ≈ v. kiseo

kīšlāk *m* (N mn -āci) *reg.* **1.** mjesto za zimovanje; zimovišće, kršlak **2.** nizinsko područje gdje se stoka s planina izgoni na zimsku pašu; kršlak

✧ *tur.* kılak ← kī: zima

kīšobran *m* **1.** priručni predmet kojim se štiti od kiše; ambrela, lumbrela, nubrela [*šestinski* ~; muški ~; ženski ~; otvoriti/zatvoriti ~] **2.** si-

stem zaštite na nekom području [*nuklearni* ~] 3. ono što ima nepoželjna svojstva (kao da ima žice kišobrana, npr. pureći batak) **△ Chamberlainov** ~ (izg. Čembrlénôv ~) *pol. podr.* simbol kapitulantske politike predsjednika britanske vlade N. Chamberlaina u vrijeme prije Hitlerova napada na Čehoslovačku Republiku pred 2. svjetski rat // **kišobranār** *m* (G kišobranára) onaj koji izrađuje ili popravlja kišobrane kao obrtnik ili kao popravljatelj koji obilazi kuće i nudi svoju uslugu; **kišobranārka** *ž* (G *mn* -ā/-ī), v. kišobranar; **kišobranárev** (**kišobranárov**) *prid.* koji pripada kišobranaru; **kišobranārski** *prid.* koji se odnosi na kišobranare [~ *obrt*] ◇ v. kiša + v. braniti

Kišomer *m meteor.* sprava za mjerenje količine oborine u određenom razdoblju, ob. svakodnevno u 7 ujutro; ombrometar

◇ v. kiša + v. mjera, mjeriti

kišonosan *prid.* (odr. -snī) koji nosi kišu, koji će donijeti kišu [~ *oblak*]

◇ v. kiša + v. nositi

Kištra *ž* (G *mn* -tārā/kištrā/-ī) *reg.* sanduk od manjih dasaka // **lištrica** *ž dem.* od kištra; sandučić, letvarica

◇ *njem.* Kiste

Kit¹ *m* (N *mn* kitovi) 1. *zool. a.* (*mn*) porodica morskih sisavaca (*Cetacea*), dišu na pluća, ženka donosi razvijeno mlado; najveći živi stanovnici Zemlje **b.** pripadnik te porodice [*grenlandski* ~; ~ *ubojica*; *plavetni* ~] 2. *pren. žarg.* momak od oka; tip, faca, facer // **kitov** *prid.* koji pripada kitu [~ *o ulje*] ◇ *grč.* kētos: svaka morska neman, velika riba

Kit² *m* (N *mn* kitovi) meka smjesa koja služi za spajanje i zaptivanje [*staklarski* ~; ~ *za drvo*] // **kitati** *nesvrš.* (prez. -ām, *pril. sad.* -ajūči, *gl. im.* -ānje) zaptivati što kitom ◇ *njem.* Kitt

Kita *ž* (G *mn* kitā) 1. cvijeće vezano u snopić; kitica, buketić 2. ukras od niti vezanih na gornjem kraju, a slobodnih na donjem; kičanka 3. *pren. retor.* više istorodnih stvari koje čine cjelinu 4. *žarg. a. arh.* zgodna djevojka **b. reg.** (+ *srp.*) muški spolni organ // **kičanka** *ž* (N *mn* kičanke) resa od debljih vunenih i sl. konaca koja služi kao ukras i visi (na nekom dijelu odjeće, pokrivaču, dijele konjske opreme itd.); kita (2); **kičen** *prid.* (odr. -ī) koji je ukrašen (cvijećem, zelenilom,

nakitom); **kičeno** *pril.* s mnogo ukrasa; bogato, raskošno, luksuzno [~ *govoriti* govoriti s mnogo retoričkih figu; ra]; **kičenost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošu) osobina onoga koji je kičen, svojstvo onoga što je kičeno; **kitica** *ž* 1. *dem.* od kita 2. stihovi koji čine cjelinu; strofa; **kititi** (koga, što, se) *nesvrš.* (prez. -īm, *pril. sad.* -tēči, *gl. im.* -čēnje) 1. stavljanjem ukrasa činiti da tko bude ljepši; ukrašavati, resiti 2. *pren.* dodavati u pričanju više nego što treba; **kitničār** *m* onaj koji se bavi izradom modnih ženskih šešira, kapa i ukrasnih detalja odijevanja; **kitničarka** *ž* (G *mn* -ā/-ī), v. kitničar; **kitničārski** *prid.* koji se odnosi na kitničare; **kitnjast** *prid.* (odr. -ī) koji je pun ukrasa, koji se odlikuje velikom ukrašenošću [~ *govor*]; **kitnjasto** *pril.* ukrašeno, bogato, raskošno

◇ *prasl.* *kyta (*rus.* kita, *polj.* kita)

Kitaj *m arh.*, v. Kina // **kitajski** *prid.*, v. kineski

◇ *rus.* Kitaj: Kina

kitara *ž* (G *mn* kītārā) *pov. glazb.* 1. antički grčki instrument, usavršena lira, s 8–15 žica koje su se trzale prstima ili trzalicom; vezana uz Apolonov kult 2. manja lutnja, gradila se u dva oblika (s ravnom donjom daskom ili s trbušastim trupom) // **kitarist** *m glazb.* muzičar koji svira na kitari; **kitaristkinja** (**kitāristica**) *ž*, v. kitarist; **kitārōd** *m* (G kitārōda) pjevač uz pratnju kitare; **kitārōdija** *ž glazb. pov.* u staroj Grčkoj, solo pjevanje uz pratnju kitare

◇ *grč.* kithāra

Kitchener (izg. Kičener), **Horatio Herbert** (1850–1916), britanski maršal, pokoritelj Sudana i glavni zapovjednik britanske vojske za vrijeme Burskog rata u J Africi 1899–1902; ministar obrane u britanskoj vladi na početku 1. svjetskog rata kada je organizirao britansku vojsku na nov način i inspirirao je borbenim poletom

kitnikēz (**kitnkēs**) *m* želatinozan pekmez od dunje; kodonjada, čufter, mustap, muster

◇ *njem.* Quittenkäse

kitolov *m rib.* lov na kitove i ulješure // **kitolovac** *m* (G -vca, N *mn* -vci, G kitōlōvācā) 1. lovac na kitove 2. *pom.* brod za lov na kitove; **kitolōvni** *prid.* koji se odnosi na kitolov, koji imaju svojstva kitolova

◇ v. kit¹ + v. lov

Kitonić, Ivan Kostajnički (1561–1619), hrv. pravnik, njegovo djelo o procesualnom pravu

služilo je u sudskoj praksi hrvatskih i mađarskih sudova više od 200 godina

kĭtopsina *ž zool.* golemi morski pas (*Rhincodon typus*) tropskih mora

kĭtra *ž, v. citra*

kĭu (kĭju) *m (indekl.) sport* u istočnjačkim borilačkim vještinama (džudo, karate i sl.) stupanj natjecatelja početnika

✧ *jap.* kyu

kiúdo *m (indekl.) 1. pov.* ratnička vještina japanskih samuraja u gadanju vrlo dugim lukom i strijelom (u Koreji: kung-sool) **2. sport** popularno, moderno streličarstvo u Japanu

✧ *jap.* kyudo

kiušo *m (indekl.)* osjetljive točke na tijelu; važne u istočnjačkoj akupunkturi, a u borilačkim vještinama kao točke napada

✧ *jap.* kyusho

kĭván (θna koga) *prid. (odr. kĭvnĭ)* koji je gnjevan, vrlo ljut, raspaljen, ostrvljen, ogorčen, neraspolažen // **kĭvno** *pril.* ljuto, gnjevno, ogorčeno, neraspolaženo; **kĭvnōst** *ž (G -osti, I -osti/-ošću)* osobina onoga koji je kivan; **kĭvnja** *ž* ljutnja, gnjev, srdžba, bijes

✧ ? *mađ.* kĭván: željeti, tražiti

kiveláža *ž 1.* izgradnja vodonepropusnih rovova u rudnicima **2.** uvođenje cijevi u arteški zdenac **3.** osiguranje podzemnih građevina oplatom // **kivelĭrati** (što) *dv. (prez. kivelĭrām, pril. sad. -ajūči, pril. pr. -āvši, prid. trp. kivelĭrān, gl. im. -ānje) 1.* osigurati/osiguravati oplatom **2.** neprobojno zatvoriti/zatvarati, začepiti

✧ *fr.* cuvelage

kĭveta *ž reg. 1.* unutarnji poklopac džepnog ili ručnog sata **2.** mala kaca, vedro, umivaonik, lavor

✧ *fr.* cuvette

kĭvi *m (G -ja) 1. zool.* ptica (*Apteryx australis*), zakrčljalih krila, čekinjasta perja, dugog tankog kljuna, obitava na Novom Zelandu; kĭvikalc **2. pren. razg.** onaj koji je s Novoga Zelanda Novozelancin

✧ *engl.* kiwi ← *maor.* kiwi

kĭvi *m (G -ja) bot.* biljni rod povijuša (*Actinidia chinensis*) ploda (smede kore i zelenog mesa) bogata vitaminima A, B i C; aktinidija, kineski ogrozđ, kĭvika // **kĭvika** *ž (D L -ici), v. kivi*²

✧ *engl.* kiwi, voće s Novoga Zelanda

kĭvikalc *m (G -alcā, N mn -alcĭ) zool., v. kivi*¹ (1)

kĭvot *m, v. čivot*

kĭzerĭt *m (G kizerĭta) min.* bjeličasti magnezijev sulfat, monohidrat

✧ prema rudarskom mjestu u području Urala Kizelu + -IT

kĭzĭák *m (N mn -āci)* gorivo od sušene govede balege; ganj

✧ *rus.* kizják ← *turk.* tázák

kĭzle *m (G -ē, D -i) reg. žarg.* onaj koji je tvrde glave a male pameti; nespretnjaković

kĭjānti *m (G -ja)* sorta talijanskog crnog vina

✧ *tal.* Chianti, prema talijanskoj pokrajini Chianti u Toskani

kĭjerna *ž (G mn kĭjernā) zool., v. kimja*

kĭjū-grōznica *ž, v. Q-groznica*

klāčkati *nesvrš. (prez. -ām, pril. sad. -ajūči, gl. im. -ānje)* ljuljati se, njihati, zibati // **klāčkalica** *ž razg. 1.* daska za ljuljanje kojoj se jedan krak spušta dok se drugi diže i obratno **2. pren.** ustaljena izmjena odnosa snaga (među ljudima, narodima, državama) **3. term.** poluga smještena iznad cilindra motora koja služi za otvaranje i zatvaranje ventila

✧ *onom.*

klāčina, *v. klak*¹

klādja *ž (G mn klādā) 1.* kratak debeo komad drva za loženje, dobiven piljenjem, dalje se usitnjuje cijepanjem; cjepanica, kladanj **2. pren.** nepokretan, tup čovjek [*glup kao ~a* neobično glup] **3. (mn) pov.** naprava za okivanje i mučenje ljudi [*staviti u ~e*] // **klādĕtina** *ž pejor. augm.* od klada, ob. u zn. glomazna, nezgodna za obradu; kladurina; **klādūrina** *ž, v. kladetina*

✧ *pr.* (prema zanimanju ili nadimačka):

klādār (180, Dvor, Banovina), **klādarić** (270, Slavonski Brod, I Slavonija)

✧ *prasl.* kolda (*rus.* kolóda, *polj.* klóda) ← *ie.* *kold-/*kld- (*grč.* kládos: grana, stvĭnjem, holz: drvo)

Klādare *ž mn* naselje (u blizini Đurđevca), 540 stan. // **Klādārčanin** *m (Klādārčānka ž) (N mn Klādārčāni)* stanovnik Kladara; **klādarskĭ** *prid.* koji se odnosi na Klādare

kladénac *m (G -nca, N mn -nci, G klādēnācā) ekspr. jez. knjiž.* ograđeni izvor; studenac, zdenac, *usp. hlādenac*

✧ *mikrotop.* (kao ime vrela): **Kladénac, Mārijin kladénac**

✧ *prasl.* *koldęcъ, *koldędzь (*rus.* kolódec) ← *got.* *kaldings

klāditi se (Ø, na koga, na što) *nesvrš.* ⟨*pres.* -im se, *pril. sad.* -deći se, *gl. im.* -dénje) postaviti jednu ili više mogućnosti za pogađanje, onaj tko pogodi dobiva novac ili ulog // **klādilac** *m* (G -ioca, V -ioče, N *mn* -ioći) onaj koji se kladi; **kladitelj**; **klādilački** *prid.* koji se odnosi na kladioce; **klādilački** *pril.* kao kladilac, na način kladilaca, ob. u zn. ići na sve ili ništa, postupati suviše rizično, stavljati sve na kocku; **klādiočev** *prid.* koji pripada kladionici; **klādionica** *ž* organiziran način kladenja ili organizacija koja omogućuje igre na sreću; kladenje; novac se ulaže na svog favorita (npr. konja) i prema njegovu uspjehu dobiva se ili gubi; **klādioničar** *m* **1.** onaj koji drži, vodi kladionicu, upravlja kladionicom i sl. **2.** onaj koji se kladi; **klādioničarka** *ž*, v. kladioničar; **klādioničarski** *prid.* koji se odnosi na kladioničare; **klādionički** *prid.* koji se odnosi na kladionicu; **klādionički** *pril.* kao u (na) kladionici, na način kao u (na) kladionici; **klāditelj** *m*, v. kladilac; **klāditeljica** *ž*, v. kladitelj; **klāditeljski** *prid.* koji se odnosi na kladitelja i kladitelje [-a *stras*]
 ◇ ≈ klasti: postaviti ← *prasl.* *klad- (*rus.* kladú, klast') ≈ *lit.* kloti: raširiti

klādivo *sr* **1. zast.** kladivac, *usp.* čekić (**1**) **2. zast.** klatno **3. sport a.** razvizit u lakoj atletici (kugla na lancu) **b. meton.** bacačka disciplina // **klādivac** *m* (G -vca, N *mn* -vci, G klādivaća), v. klādivo (**1**)
 ◇ *prasl.* *kladivo (*rus.* i *češ.* klādivo) ← *ie.* *kleh₂d- (*lat.* clades: bitka, *stir.* claideb: mač)

Klādje *sr* naselje (u blizini Zagreba), 699 stan.

klādōnija *ž bot.* **1.** rod vrlo rasprostranjenih lišaja (*Cladonia*) **2.** sobov lišaj (*C. rangiferina*), raste u S tundra

◇ *nlat.* cladonia ≈ klādōn: mladica

klāfrati *nesvrš.* ⟨*pres.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje) *reg.* razgovarati o nevažnim stvarima; brbljati, blebetati, čakulati, ogovarati // **klāfrača** *ž* (G *mn* klāfrača) *reg.* žena koja mnogo brblja; brbljavica, blebetuša
 ◇ *njem.* klāffen: lajati

klāft *m* (N *mn* klāftovi) *pov.* u starom Egiptu pokrivalo za glavu muškarca; krajevi s obje strane lica trokutasto padaju na ramena
 ◇ *stegip.* klft

klāftar (klāfter) *m* (G -tra, N *mn* -tri) *reg. zast.* jedinica za dužinu, površinu i pravilno naslagana drva; hvat
 ◇ *njem.* Klawter

Klāgenfurt (*slov.* Célovec) *m* glavni grad pokrajine Koroške (Austrija), 89.500 stan.
 // **klāgenfurtski** *prid.* koji se odnosi na Klagenfurt

Klāić **1. Bratoljub** (1909–1983), hrv. leksikograf, kroatist i prevoditelj (*Rječnik stranih riječi*) **2. Miho** (1829–1896), hrv. političar, vođa Hrvatske narodne stranke u Dalmaciji za narodnog preporoda **3. Nada** (1920–1988), hrv. povjesničarka (*Povijest Hrvata u ranom srednjem vijeku*, *Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku*, *Zagreb u srednjem vijeku*) **4. Vjekoslav** (1849–1929), hrv. povjesničar (*Povijest Hrvata*, *Povijest Bosne do propasti kraljevstva*)

klajnbirger *m reg.* malograđanin (ob. srednjoeuropskog tipa) // **klajnbirgerica** *ž*, v. klajnbirger; **klajnbirgeróvština** *ž* malograđanština; **klajnbirgerski** *prid.* koji se odnosi na klajnbirgere; **klajnbirgerski** *pril.* kao klajnbirger, na način klajnbirgera; malograđanski

◇ *njem.* Kleinbürger

klājster *m reg. zast.* ljepilo od brašna, nekoć se upotrebljavalo u postolarstvu; škrobno ljepilo, lajm, šušterpop

◇ *njem.* Kleister

klāk¹ *m reg.* kreč, vapno // **klāčina** *ž* mjesto gdje se gasi klak¹; krečana, vapnenica

◇ *pr.* (prema zanimanju): **klāčar** (Županja, Pula)

◇ *njem.* Kalk ← *lat.* calx

klāk² *m* (N *mn* klākovi) cilindar koji se može po želji stisnuti, spljoštiti, koji na pritisak postaje pljosnat (kad se sprema u kovčeg za putovanje i u sličnim prilikama)

◇ *fr.* claque

klāka *ž* (D L -i, G *mn* klākā) *razg.* plaćene osobe koje dogovoreno na kazališnim predstavama što jače plješću kako bi sugerirale dojam uspjeha // **klāker** *m razg.* pripadnik klake; plaćeni pljeskač; **klākerica** *ž*, v. klaker

◇ *fr.* claque ≈ claquer: pljeskati

klāksōn *m* (G klāksōna) **1. pom. teh.** zvučni sustav za uzbuđivanje i unutrašnje veze u brodu **2.** truba prometnog sredstva, ob. starijih automobila, s gumenom kuglom koja se oglašava na pritisak rukom; automobilska truba

◇ *engl.* claxon

klāmer *m reg.* spravica kojom se papiri klame-ricama povezuju jedan s drugim // **klāmati**

nesvrš. < prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje) razg. spajati spajalicama; **klāmerica** ž reg. tanka savijena metalna žica kojom se spajaju listovi papira; spajalica

✧ njem. Klammer

klāmfer m reg. zast. limar

♦ pr. (prema zanimanju): **Klāmfar** (Karlovac, Medimurje), **Klānfār** (260, Zagorje, Primorje)

✧ njem. Klempner

klāmīdije ž mn < N klāmīdija) biol. sitne bakterije, obvezatni intracelularni paraziti; uzročnici mnogih infektivnih oboljenja

✧ nlat. chlamydia ≈ grč. khlamýs: ogrtač

klāmpav prid. < odr. -ī) koji nespretno, neskladno hodati; neskladan, pognut i nespretn

✧ ekspres.

klān m < N mn klānovi) 1. pov. rodovska zajednica u Škotskoj i Irskoj 2. pren. pejor. ljudi udruženi sebičnim interesima koji upravljaju javnim poslovima i dobrima; klika, mafija // **klānovskī** prid. koji se odnosi na klan; **klānovskī** pril. kao što radi klan, na način klana, ob. u zn. klikaški, mafijaški, rodački, zemljački

✧ engl. clan ← ir., škot.gael. clann, cland: rod ← lat. planta: izdanak

Klāna ž naselje (u blizini Rijeke), 1180 stan. // **klānačkī** prid. koji se odnosi na Klanu i Klanjane; **Klānjanin**, **Klānjac** m (**Klānjānka**, **Klānjka** lokal. ž) < N mn Klānjani/Klānjci) reg. stanovnik Klane

klānac m < G -nca, N mn -nci, G klānācā) geogr. uzak, dubok i dugoljast usjek strmih strana među brdima

♦ pr. (etnići): **Klānac** (800, Zadar, S Dalmacija), **Klānjac** (Opatija, Istra), **Klānjčar** (Zaprešić), **Klānjčec** (Sesvete), **Klānjčić** (250, Donja Stubica), **Klānjec** (Vrbovec), **Klānjščak** (Medimurje), **Klānjšček** (Valpovo)

✧ top. (obično u oronimiji; naselja): **Klānac** (Vrbovsko, 83 stan.; Gospić, 228 stan.), **Klānac Perjasički** (Slunj, 50 stan.) ✧ **hidronim**. (uglavnom potoci u usjecima): **Klānac**, **Klānčić**, **Klānčina**, **Klānjčić**, **Prēdklānčić**, **Zaklānjčić**

✧ prasl. *kolnъ (češ. klanec), lit. kalnas: brdo ← ie. *kolh₃no-: brijeg (lat. collis, grč. kolónos)

klānjati (se) nesvrš. < prez. -ām (se), pril. sad. -ajūci (se), gl. im. -ānje) 1. rel. a. (se) crkv. spuštati se na koljena u znak poštovanja

prema Bogu b. (Ø, što) isl. moliti, obavljati molitvu po propisima islama [~ dženzazu; ~ namaz] 2. (se komu) a. sagibati gornji dio tijela u ljubaznom pozdravu b. pejor. iskazivati pretjerano poštovanje; dodvoravati se, ulagivati se 3. (se čemu) a. dosl., v. klanjati (2a) [~ se zlatnom teletu, bibl.] b. pretjerano oklijevati pred čim ili pred odlukom u vezi s čim, ne moći doći do čega // **klānjalac** m < G -aoca, V -aoče, N mn -aoci) onaj koji se klanja (komu), onaj koji klanja

✧ ≈ v. kloniti

Klānjec m < G -njca) naselje u Hrvatskom zagorju, 614 stan. // **Klānjčanin** m (**Klānjčānka** ž) < N mn Klānjčani) stanovnik Klanjca; **klānječkī** prid. koji se odnosi na Klanjec i Klanjčane

♦ v. klanac

klaónica, v. klati

klāpa¹ ž < G mn klāpā) 1. žarg. društvo koje se često sastaje, oni koji se stalno druže (ob. mladi svijet) 2. glazb. etnol. vokalni sastav koji njeguje dalmatinsko pučko pjevanje // **klāpski** prid. koji se odnosi na klapu, koji se može prepoznati po klapi Δ ~o **pjevanje** karakteristično pučko skupno pjevanje dalmatinskih i primorskih klapa (ob. muško, u novije vrijeme i žensko, usp. fjoret); **klāpski** pril. u klapi, zajednički, u sastavu klape

✧ ? alb. kllapë

klāpa² ž < G mn klāpā) film. drvena crna tablica na koju se kredom ispisuju podacima o filmskom kadru, o jedan njezin ugao pričvršćen je kosim crno-bijelim linijama obojen dodatak kojim se se udara o njezin brid i tako označava početak sinkronog snimanja slike i zvuka Δ **prva** ~ žarg. početak snimanja filma

✧ njem. Klappe ≈ klappen: udarati, pljeskati

klāpenhorn m glazb. pov. limeni puhački instrument, razvija se o. 1770, istiskuju ga u 2. pol. 19. st. instrumenti s ventilima

✧ njem. Klappenhorn

klāpnja ž < G mn klāpnā/-ī) reg. 1. sastavni dio čega koji zatvara, učvršćeni poklopac; zaklopac 2. dio koji služi za ukras, obilježavanje i sl., a pričvršćen je jednom stranom [~ džepa] 3. razg. kožni štit, stavlja se konju sa strane kraj očiju da se ne plaši; naočnjak // **klāpalti** nesvrš. < prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje) reg. odgovarati, pristajati (o stvarima, ljudima i sl.) [nešto tu ne ~]; štimati; **klāpnuti** (čime) svrš. < prez. -nēm, imp. klāpni) reg. za-

tvoriti klapnom, spustiti klapnu; zaklopiti, udariti; **klāpnja** ž (G *mn* klāpnjā) klanjanje, *usp.* klapati

◇ *njem.* Klappe

Klára ž 1. v. ♦ **2. Asiška, Sv.** (1194–1253), talijanska redovnica, *usp.* klarise

♦ ž. os. ime (svetačkoga podrijetla; ime se širi štovanjem Klare Asiške); *hip.*: **Lára**

◇ *pr.*: **Klārendić** (Šibenik, S Dalmacija), **Klāric** (Podravska Slatina, sred. Dalmacija), **Klārica** (250, Benkovac, S Dalmacija), **Klārich** (Rijeka), **Klārič** (Istra), **Klāričić** (Vrgorac, sred. Dalmacija, Istra), **Klārić** (Klārić) (5521, Zagora, Dalmacija, Zagorje, Banovina), **Klārin** (400, Šibenik, sred. i S Dalmacija) ◇ *top.* (naselja): **Klārići** (Buzet, Crikvenica, 100 stan.), **Svētā Klāra** (Zagreb); (*mikrotop.*): **Klārīčevac** (Ogulin), **Klārići** (više zaselaka po Istri)

◇ *tal.* Clara ← *lat.* clara: sjajna, jasna, slavna, v. jasan (Jasna)

klarīnēt m (G klarinēta) *glazb.* drveni puhači instrument s piskom i 18 klapni // **klarīnētist** m umjetnik kojemu je specijalnost muziciranje na klarinetu; **klarīnētistica** (klarīnētistkinja) ž, v. klarinetist; **klarīnētiski** *prid.* koji se odnosi na klarinet i klarinetiste

◇ *tal.* clarinetto

klārion (klārion) m (G klāriona) *pov.* truba iz koje se izvijaju vrlo visoki tonovi, nekoć instrument u vojnoj glazbi

◇ *srlat.* clario = *lat.* clarus: jasan

klarisa ž (G *mn* klarisā) *rel.* pripadnica ženskog ogranka franjevačkog reda, u 13. st. osnovala ga je Klara Asiška

◇ *tal.* Clarissa

klās m (N *mn* klāsovi, *zb.* klāsje) *bot.* grozdat cvat kod kojeg na glavnoj osi sjede cvjetovi bez stapki [*štur* ~ prazan, suh klas]; spica // **klāsak** m (G -ska, N *mn* -sci, G klāsākā) *hip.* od klas; **klāsāt** *prid.* (od. -i) koji je pun klasova; **klāsati** *nesvrš.* (prez. -ām, *gl. im.* -anje) davati cvat (o žitu), izbijati klas; **klāsić** m *dem.* od klas, izboj s jednim cvijetom na koljencu klasnoga vretena; **klāsje** *sr zb.*, v. klas

♦ *pr.* (nadimačka): **Klāsiček** (140, Osijek, Krapina, Prigorje), **Klāsić** (1080, Krapina, Zagorje, Prigorje), **Klāsiček** (Krapina), **Klāšinc** (Zagreb, Slavonski Brod, ← *slov.*), **Klāšnetić** (Osijek), **Klāšnić** (510, Velika Gorica, Banovina) ◇ *mikrotop.* (ob. uzvi-

sine): **Klāsje** (zemljište, Požega, Brod)

◇ *prasl.* *kolsъ (*stsl.* klasъ, *rus.* kólos, *češ.* klas) = *alb.* kall: klas

klāsa ž (G klāsā) **1. ideol.** sloj ljudi u strukturi društva, karakteristična po jednakom ili sličnom društveno-ekonomskom položaju [*feudalna* ~; ~ *bogatih*] **2.** godište ili grupa jednog nastavnika na akademijama (umjetničkim i vojnim) **3. pov.** stupanj napredovanja u činovničkoj hijerarhiji **4.** dio prostora za putnike na brodovima, vlakovima, avionima itd., prema cijeni putne karte; razred [*business* ~] **5.** skupina (biljaka, predmeta, pojava itd.) zajedničkih svojstava **6. žarg.** osoba visokih sposobnosti i velikih znanja [*kao znanstvenik, on je svjetska* ~] **7.** stupanj kvalitete [*prva/druga/treća* ~] **8. biol.** sistematska kategorija niža od koljena, a viša od reda; razred // **klasīranje** *sr* **1.** (*gl. im.*), v. klasirati **2.** dioba zrnatih materijala na klase prema veličini, obliku ili kvaliteti (npr. na prvu i drugu klasu); **klasīrati** *dv.* (prez. klasīrām, *pril. sad.* -ajući, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* klasīrām, *gl. im.* -anje) razvrstati/razvrstavati po klasama [~ *robu*]; **klāsnī** *prid.* koji ima svojstvo klase, koji pripada klasi △ ~a **borba** *ideol. pov.* sukob klasnih interesa i ideologija između klasa u društvu; ~o **društvo** *sociol.* društvo sastavljeno od različitih i suprotstavljenih društvenih skupina (klasa); **klāсно** *pril.* kao u klasi, poput klase

◇ *njem.* Klasse ← *lat.* classis

-KLASAN, v. -RAZREDAN

◇ v. klasa

klāsēr m (G klāséra) *term.* **1.** torba s pregradama **2. a.** album za ulaganje poštanskih maraka **b.** fascikl s pregradama za spise

◇ *fr.* classeur

klasīcizam m (G -zma) **1.** smjer u umjetnosti (s kraja 18. i poč. 19. st.), za uzor uzima grčku i rimsku antičku umjetnost **2.** zalaganje, privrženost tradicionalnim pravilima, idejama ili načelima; tradicionalizam // **klasīcist** (**klasīcist**) m književnik ili umjetnik koji pripada klasicizmu; **klasīcistica** ž, v. klasicist; **klasīcistički** *prid.* koji je u duhu klasicizma; koji se odnosi na klasicizam i klasiciste; **klasīcistički** *pril.* kao klasicisti, na način klasicizma

◇ *njem.* Klassizismus

klāsičīan *prid.* (od. -čnī) **1. (neodr.) a.** koji je priznat kao uzoran; prvorazredan, izvrstan

[*Kafkin »Proces«* je ~an roman svjetske književnosti] **b.** koji je (trajno) svojstven kome ili čemu; tipičan [*~an primjer; ~an odgovor*] **c.** koji pripada grčko-rimskoj antici **2.** {*odr. -čni*} koji sadrži klasiku, koji se bavi klasikom [*~na glazba*] **3. razg.** koji je uobičajen [*to je njegovo ~no ponašanje*] **Δ ~na gimnazija** naziv za srednju školu u kojoj se u toku čitavog školovanja uče klasični jezici (latinski i grčki), *opr.* realna gimnazija, v. realan **Δ; ~ni jezici** lingv. jezici klasične starine (grčki i latinski) // **klasičar m 1.** koji se bavi izučavanjem klasike **2.** učenik klasične gimnazije; student klasične filologije; **klasičarka ž** (G mn -ā/-ī), v. klasičar; **klasičarski prid.** koji se odnosi na klasičare; **klasički prid.** koji se odnosi na klasičar [*~ seminar*]; **klasični prid.** koji se odnosi na klasiku, *usp.* klasičan; **klasično 1. pril.** na klasičan način, na način klasike **2. razg.** standardno, obično, kao obično, kao uvijek, kao redovno [*ja ću sutra ~: ustajanje, brijanje itd.*]; **klasičnost ž** (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je klasično; **klasič m** (N mn -ici, G klasičā) **1.** znanstvenik, umjetnik, filozof i sl. čija su djela zadržala trajnu vrijednost i ostala po mnogo čemu uzorna; općepriзнati pisac **2. (mn)** istaknuti pisci staroga vijeka; **klasičica ž** (D L -ici) **1.** ukupnost onoga što je vezano uz svijet antike, ob. uz grčku i rimsku kulturu i kulture s kojima se one prožimlju **2.** ukupnost svojstava po kojima se što uobičajilo kao trajna vrijednost u povijesti kulture i umjetnosti, trajno priznata vrijednost **3. glazb.** stilsko razdoblje 1770–1830. obilježeno težnjom za uravnoteženošću sadržaja i oblika te izražajnom suzdržanošću [*bečka ~*] **4. razg.** ono što se uobičajilo, ono što se radi kao navika ili običaj, (ono što se radi) kao obično [*Momci, sutra ~: vidjet ćemo se na kavi u deset (sati)*]

✧ njem. klassisch ≈ fr. classique ← lat. classicus: koji pripada (prvoj ili najvišoj) klasi

klasificirati (koga, što) *dv.* (prez. klasificiram, pril. sad. -ajući, pril. pr. -avši, prid. trp. klasificiran, gl. im. -anje) svrstati/svrstaviti u klase, po klasama // **klasifikacija ž 1.** sustavna podjela i sređivanje neke građe (naročito znanstvenoga i stručnoga); podjela, razvrstavanje **2.** školsko vrednovanje napretka i vladanja učenika; ocjenjivanje; **klasifikacijski prid.** koji se odnosi na klasifikaciju, koji

služi za to da se izvrši klasifikacija prema određenim kriterijima (npr. prema uspjehu za upis u škole ili na fakultete); razredbeni; **klasifikator (klasifikator) m 1.** onaj koji klasificira **2. teh.** uređaj za klasificiranje (zrnatog materijala i sl.); **klasifikatorica ž,** v. klasifikator; **klasifikatorski prid.** koji se odnosi na klasifikatore [*~ posao*]

✧ v. klasa + -FICIRATI

klasolika ž (D L -ici) *bot.* vrsta trave (*Nardurus maritimus*) iz porodice trava (*Gramineae*)

✧ v. klas + v. lik

klastičan prid. ob. u: **Δ ~ne stijene min.** stijene sastavljene od krhotina starijeg stijenja

✧ grč. klasis: lomljenje

klāti (koga, što) *nesvrš.* {*prez. kōljēm, imp. kōlji, pril. sad. kōljūci, prid. rad. klāo/klāla ž, prid. trp. klān, gl. im. klānje*} **1.** ubijati presijecanjem grkljana [*~ ovcu; ~ svinju*] **2. pren.** jako peći, tištiti, gnjaviti, žuljati itd. [*kolje me ovratnik*] **3. (se) ekspr.** uporno se boriti, jako rivalizirati s kim [*za svaku zarađicu kolju se do ludila*] // **klāč m,** v. koljač; **klānje sr 1. (gl. im.), v. klati 2. pren.** pokolj (o ratu) **3. grčevi** u želucu stoke; **klāónica ž 1.** poduzeće, pogon, dio industrije mesa koji je predviđen i uređen za klanje stoke [*gradska ~*] **2. pren.** veliki pokolj, bitka s mnogo ljudskih žrtava [*ljudska ~*]; **klāonič-ār m** onaj koji radi u klaonici; **klāonički prid.** koji se odnosi na klaonicu; **kōlinje (kōlinje) sr 1.** klanje svinje i poslovi koji prate pripremu kobasičarskih proizvoda i ostavljanja mesa ob. za zimsko razdoblje **2. gozba** i sl. uz radove oko pripravljanja zaklane svinje; **kōljāč m** (G kōljāja) **1. anat.** zub koji služi za klanje lovine u životinja; očnjak **2. pejor.** onaj koji kolje; zločinac; **kōljāčki prid.** koji se odnosi na koljače; **kōljāčki pril.** kao koljač, na način koljača; **kōljāštvo sr** djela koljača kao pojava u društvu

✧ pr.: Nēdoklān (Drniš, sred. Dalmacija)

✧ prasl. *kolti (*rus. kolót*: udarati, *češ. klāti*), *lit. kalti*: udarati ← *ie. *kelH-* (*lat. percellere*: udarati)

klātiti se nesvrš. {*prez. -īm se, pril. sad. klātēci se, gl. im. -čēnje*} **1.** gibati se kao klatno, učvršćen u gornjoj krajnjoj točki gibati se donjim krajem lijevo-desno, gibati se kao klatno sata **2.** kretati se polagano s noge na nogu, kretati se u hodu tako da se težina tijela vidljivo prenosi s jedne noge na drugu i da

se tijelo tako nagine; klatariti se **3.** skitati se, potepati se; klatariti se // **klatáriti se** *nesvrš.* (prez. klátárim se, pril. sad. -reći se, gl. im. -rjenje) *pejor.*, v. klatiti se (2.3); **klatáruša** ž *pejor.* ona koja se klatari; **klátež** m (G -a) *rij.* *pejor.* osobe iz najnižeg društvenog sloja; skitnice, prosjaci; **klátno** sr kruto tijelo koje visi o jednoj točki; njihalo (kao dio zvona, sata itd.); kladivo, klépac
 ◇ *prasl.* *koltiti: udarati (rus. kolotít', češ. klátiti: tresti) ≈ v. klati

Klaudije 1. v. ♦ **2. I** (10. pr. Kr.–54), rimski car (od 41), zlatno doba Carstva

♦ m. os. ime, *rij.*; **Klaudija** ž. os. ime; *hip.:*

Dija, Kláuda

◇ *tal.* Claudia ← *lat.* Claudius = ime rimskog roda ← *claudus*: hrom, šepav

kláun m (N mn -i/-ovi) **1.** zabavljač u cirkusu, groteskno odjeven i našminkan **2. pren. pejor.** neodgovorna osoba; šaljivčina, šarlatan, lakrdijaš // **klaunerija** ž klaunovsko ponašanje, klaunovština; **kláunovski prid.** koji se odnosi na klaune i klaunove; klaunski, lakrdijaški; **kláunovski pril.** kao klaun, na način klaunova; klaunski; **kláunski prid.**, v. klaunovski; **kláunski pril.**, v. klaunovski
 ◇ *engl.* clown

klàustár m (G -tra, N mn -tri) *arhit.* četverokutno unutarnje dvorište samostana okruženo trijemom sa stupovljem

◇ *lat.* claustrum ≈ *claudere*: zatvoriti

klaustrofílija ž *psih.* bolesna potreba za zatvorenim, izoliranim prostorom

◇ *lat.* caustralis: prepriječeno ≈ *claustrum*: pojas, prepreka ≈ *claudere*: zatvoriti + -FILIIJA

klaustrofóbija ž *psih.* bolestan strah i tjeskobnost od tjesnog ili zatvorena prostora // **klaustrofóbičan prid.** (odr. -čni) **1.** koji pati od klaustrofobije (o osobi) **2.** koji širi klaustrofobiju, koji tako djeluje da budi osjećaj klaustrofobije (o prostoru i sl.); **klaustrofóbičnost** ž (G -osti, I -osti/ošč-u) svojstvo onoga što je klaustrofobično; **klaustrofóbijski prid.** koji se odnosi na klaustrofobiju
 ◇ *lat.* caustralis: prepriječeno + -FOBIJA

klàuzulja ž **1. pravn.** sažeta odredba obveznih ugovora, izdvojena pojedinost koja ima važnost za ispunjenje ugovora, posebna ograda u ugovoru; uvjet, ograničenje, odredba, doatak [unijeti ~u] **2. glazb. pov. a.** polifona

kompozicija iz 12. i 13. st. **b.** kadenca, ob. formule kadenca u polifonoj glazbi 16. st. **3. jez. knjiž.** u antičkoj retorici i poetici, dočetak, završetak (stiha, kolona itd.) **4.** v. klauza // **kláuza** ž *gram.* zavisna rečenica, tj. podvrsta rečenice koja sadrži subjekt i predikat (ili riječ koja uključuje ili nadomješta predikat); klauzula, surečenica

◇ *lat.* clausula ≈ *srlat.* clausa

klauzúra ž **1. crkv.** **a.** za goste drugoga spola zatvoreni dio samostana **b. kat.** vrijeme za nesmetano razmišljanje u povučenosti od drugih **2. pismeni ispit** u zatvorenu prostoru ili pod nadzorom // **kláuzurni prid.** koji se odnosi na klauzuru, koji ima svojstva klauzure [~ ispit]
 ◇ *lat.* clausura ≈ *claudere*: zatvoriti

klavēsēn m, v. klavičembalo

KLAVI- prvi dio riječi kojima se imenuju instrumenti slični klaviru [*klavičembalo*]

◇ *njem.* Klavier: klavijatura, tipkovnica, tastatura ← *lat.* clavis: tipka

klavičembalo sr (N mn -a) *glazb. pov.* instrument s tipkama, oblika trapeza ili trokuta, preteča klavira; klavesen

◇ *tal.* clavicembalo

klavijatúra ž *glazb.* sve tipke glazbala; tipkovlje

◇ *njem.* Klavieratur

klávikord m *glazb. pov.* žičani instrument s tipkama, preteča glasovira (najstariji tip instrumenta te vrste, 12. st. do nakon 1800)

◇ *tal.* clavicordo ≈ *KLAVI-* + *grč.* khordé: žica

klávír m (G klavíra) *glazb.* instrument na kojem se zvuk proizvodi udarom batića o žicu pokretnom tipkom [*svirati* ~; *udarati* ~, *arh.*]; glasovir // **klavírist** m *glazb.* umjetnik čija je specijalnost klavir; pijanist, glasovirač; **klávíristica** ž, v. klavirist; **klavíristički prid.** koji se odnosi na klaviriste; **klavíristički pril.** kao klavirist, na način klavirista; **klavíristkinja** ž, v. klavirist; **klávírski prid.** koji se odnosi na klavir [~a *pratnja*; ~i *duo*]
 △ ~e *noge* *podr.* vrlo debele ženske noge
 ◇ *njem.* Klavier

klávus m **1. pat.** žulj, kurje oko **2. arhit. pov.** zaglavni kamen, klesan u obliku klina, stavlja se u tjeme kamenog luka ili svoda (u starim građevinama)

◇ *lat.* clavus: klin

klěcati (Ø) *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajući,

gl. im. -ānje) **1.** u hodu gubiti uporište u koljenu ili koljenima **2. pren.** bojati se i sl. (kao da se kleca, predodžba klecanja) // **klěcalo** *sr* klupa uređena za klećanje i molitvu; **klěcav** *prid.* (<odr. -i) koji je nesigurnih nogu; **klěcavo** *pril.* na klěcav način; **klěcnuti** (\emptyset) *svrš.* (<prez. -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* klěcni, *prid. rad.* klěcnuo), *v.* klecati; **klěčalac** *m* (<G -aoca, N *mn* -aoci) onaj koji kleči; **klěčati** (\emptyset) *nesvrš.* (<prez. -čīm, *pril. sad.* -čēči, *gl. im.* -ānje), *v.* kleknuti; **klěčeći** *prid.* koji kleči $\Delta \sim$ **stav**, *usp.* trostav; **klěčečke** *pril. razg.* na klěčeći način; na koljenima [*~ moliti*]; **klěknuti** (\emptyset) *svrš.* (<prez. -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* klěkni, *prid. rad.* klěknuo) spustiti se na koljena \diamond *prasl.* *klękati: klečati (*rus.* kljakat', *polj.* klękać), *lit.* at-klenkti: naglo stići

Klee (*izg.* Klē), **Paul** (1879–1940), njemačko-švicarski slikar, grafičar i teoretičar umjetnosti; 1911. upoznaje Kandinskog i priključuje se grupi *Der Blaue Reiter*; utjecaj fauvizma, kubizma i konstruktivizma; specifične meditativne slike i način upotrebe boje; predavao na Bauhausu, *v.* anticipirao nadrealizam

klěft *m* (<N *mn* -i, G *klěftā*) *pov.* grčki ili albanski gerilac u ratovima za oslobođenje od Osmanlija (19. stoljeće)

\diamond *tur.* klepteci \approx *grč.* klēptēs: kradljivac, razbojnik

Kleist (*izg.* Klājst), **Heinrich von** (1777–1811), prvi od velikih njemačkih dramatičara 19. st., preteča moderne drame; realisti, ekspresionisti, nacionalisti i egzistencijalisti u Francuskoj i Njemačkoj nalazili su u njemu neka svoja ishodišta

klěk *m bot. 1.* grm (*Juniperus communis*), rod četinjača iz porodice čempresa *Cupressaceae*, tvrdih oštrih iglica; borovica, kleka, smrčika, venja **2.** niski planinski bor (*Pinus mughus*); borić // **klěka** \checkmark **1. razg.**, *v.* klek (**1**) **2. fam.**, *v.* klekovača; **klěkov** *prid.* koji se odnosi na klek [*~ plod*]; **klěkovača** \checkmark rakija u koju je dodan plod kleke, borovice; kleka (**2**); **klěkovina** \checkmark 1. klekovo drvo **2.** grmlje kleka, predio pod klekom

\diamond *pr.* (etnici): **Klěčak** (Dubrovnik), **Klěkar** (120, Lubreg, Zagorje), **Klěković** (140, Sisak, Zaprešić) \diamond *top.* (naselja): **Klěk** (Metković); (*mikrotop.*): **Klěk** (Dubrovnik, Petrinja, Rijeka, Vukovar), **Klěkova grěda** (Kostajnica), **Klěkōvci** (Pakrac)

\diamond *prasl.* *klekь (*rus.* klek: ikra)

Klěk *m geogr.* gorski masiv u Velikoj Kapeli, Z od Ogulina, najviši vrh 1182 m

klěma \checkmark *tehn.* 1. stezaljka, opruga **2.** spoj, zglob, spona, zavrtnj za stezanje \diamond *njem.* Klemme

Klément 1. *v.* \diamond **2.** ime šesnaestorice papa (1–18. st.) **3. I. Sv.** (1–2. st.), prvi apostolski otac i papa, posvećen osobno od Sv. Petra; mučenik; njegova *Pisma* imala kanonski status među ranim kršćanima **3.** i **4. st.** **4. V** (1260–1314), odabrao Avignon za papinsko sjedište, **1.** avignonski papa; veliki reformator školstva; kontrolirao političku scenu Europe tog doba; Dante ga ipak smješta u *Pakao* zbog miješanja u politiku, zloupotrebe rodbinskih veza i gramzivosti (imao tajnu osobnu riznicu) **5. VII Medicejski** (1478–1534), poput njegovih prethodnika Aleksandra VI, Julija II i Lea X, renesansni papa koji se trudio zadržati političku dominaciju prvenstveno nad talijanskim državama; promovirao interese svoje obitelji Medicejaca i bio izdašni mecena umjetnosti (Rafael, Michelangelo); nije odobrio novu ženidbu engleskom kralju Henriju VIII i ekskomunicirao ga iz Katoličke crkve i time doveo do secesije Anglikanske crkve **6. XIII** (1693–1769), bio na strani isusovaca (jezuita) u njihovim sukobima sa svjetovnim vlastima u više europskih zemalja, ali nije uspio; za njegova pontifikata isusovci protjerani iz Portugala (1759), Francuske (1764), Španjolske (1767), Kraljevine Napulja i Sicilije te iz vojvodstva Parme (1768)

\diamond *m. os.* ime (svetačkoga podrijetla; širi se osobito kultom papa koji su nosili to ime, kod nas potvrđeno od 9. st.); isto: **Kliment**; *hip.*: **Klěme**, **Klěme**, **Měnci**; **Klémentína** \checkmark *os. ime, rij.* \diamond *pr.*: **Kěčak** (Medimurje, \leftarrow *mađ.*), **Kělan** (Požega, \leftarrow *mađ.*), **Kělec** (200, Sesvete, okolica Zagreba, \leftarrow *mađ.*), **Kěle** (Baranja, Jastrebarsko, \leftarrow *mađ.*), **Kělečić** (360, Jastrebarsko, Prigorje, \leftarrow *mađ.*), **Kělemen** (780, Zagorje, \leftarrow *mađ.*), **Kělemenčić** (Zagreb), **Kělemenić** (150, Varaždin, Zagorje), **Kěleměnović** (Sesvete), **Kěleměnte** (Split), **Kělemin** (100, Križevci, Podravina), **Kěleminčić** (Zagreb i okolica), **Kěleminěc** (110, Novi Marof), **Kěleminić** (Jastrebarsko, okolica Zagreba), **Kěleminović** (Sesvete), **Kělemonović** (Požega), **Klěmen** (230, Zagorje, I Slavonija, Istra), **Klěmenc** (Primorje, Slavonija), **Klěmenčić** (390,

Zagreb, Samobor), **Klèment** (Podravska Slatina), **Klèmeš** (Vrbovec), **Klèmić** (Bjelovar, Imotski), **Klèmo**, **Klèmše** (Daruvar), **Klíma** (Sesvete, I Slavonija), **Klíman** (210, Pula, Istra), **Klímek** (Bjelovar), **Klíment** (Bjelovar), **Klímenta** (Rijeka, Dubrovnik), **Klímenti** (Split) ◇ *top.*: **Klèmenići** (Istra), **Klèmenta** (Šenja), **Klíment** (uvala, Makarska), **Klímenta** (Benkovac, Kostajnica), **Klímini** (Pazin), **Klínje glàve** (s crkvicom Sv. Klementa); (naselja): **Kèlemen** (Varaždin, 576 stan.), **Kelemínovec** (Sveti Ivan Zelina, 137 stan.)

✧ *lat.* Clemens ← clemens: mio, blag, miran (*mađ.* Kelemen)

klèmpav *prid.* (odr. -i) *razg.* kojemu uši nisu dovoljno priljubljene uz glavu // **klèmpavac** *m* (G -ávca, V -ávče, N *mn* -ávci) *podr.* onaj koji je klempav; **klèmpavica** *ž*, *v.* klempavac; **klèmpavo pril.** **1.** s ušima koje odstoje od glave **2.** *pren.* loše, jadno (što učinjeno); **klèmpavost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je klempav; **klèmpo** *m* *podr.* onaj kome su uši klempave

✧ *eksp.*

Klemperer (*izg.* Klèmperer), **Otto** (1885–1973), njemački dirigent svjetskoga glasa; poznate su njegove interpretacije simfonija Beethovena, Brucknera i Mahlera

klèn¹ *m* (N *mn* klènovi) *bot.* stablo (*Acer campestre*) iz porodice javora (*Aceraeae*); makljen // **klènik** *m* (G klenika, N *mn* klenici) klenova šuma; **klènov** *prid.* koji je od klena [*~o* *stablo*]; **klènovac** *m* (G -òvca, N *mn* -òvci) klenov štap; **klènovina** *ž* klenovo drvo kao ogrjev i sl.

✧ *pr.* (uglavnom etnici): **Klèn** (200, Zagorje), **Klènjak**, **Klènovar** (Istra), **Klènović** (130, Velika Gorica), **Klènovšak** (**Klenovšak**) (Pregrada) ◇ *mikrotop.*: **Klèn** (potok, Pazin; zemljište, Požega), **Klénak** (Dubrovnik, Makarska), **Klènik** (Donji Miholjac, Pakrac, Brod), **Klénovac** (Gospić, Karlovac, Knin, Osijek), **Klènova kosa** (Ogulin), **Klènovača** (brdo, Karlovac; ravan, Pakrac), **Klènovci** (Split), **Klènovi bōk** (Pakrac), **Klèново** (Zagreb)

✧ *prasl.* *klen¹ (*rus.* klen, *polj.* klon) ≈ *stnord.* hlynr, *velš.* kelyn

klèn² *m* (N *mn* klènovi) *zool.* grabljiva riba (*Leuciscus cephalus*); raširena po svim europskim rijekama

Klènovnik *m* naselje u Hrvatskom zagorju, 1187 stan. // **Klenovničanin** *m* (**Klenovničanka** *ž*) (N *mn* Klenovničani) stanovnik Klenovnika; **klènovnički** *prid.* koji se odnosi na Klenovnik i Klenovničane

◆ *v.* klen

Klenze (*izg.* Klènce), **Leo von** (1784–1864), njemački klasicistički arhitekt i slikar; dvorski graditelj u Münchenu koji je oblikovanjem cijelih trgova i ulica dao klasicistička obilježja gradu (*Walhalla kod Regensburga*, *Stara Pinakoteka* i *Gliptoteka u Münchenu*, *Ermitaž u Petrogradu*)

Klèopatra (**Kleopàtra**) (69–30. pr. Kr.), *pov.* posljednja egipatska kraljica iz dinastije Ptolomejevića; bila je ljubavnica Cezara, pa žena Marka Antonija; lijepa, zavodljiva, ali ambiciozna i promišljena vladarica; prema legendi, počinila samoubojstvo pustivši da je ugrize zmija otrovnica

Klèpáč, **Rudolf** (1913–1994), glasoviti hrv. fagotist; član i solist Zagrebačke filharmonije, od 1955. solist orkestra Mozarteum i voditelj komornog puhačkog ansambla u Salzburgu

klèpati (što) *nesvrš.* (prez. -am, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -anje) **1.** odmjerenim kucanjem pomoću čekića izravnavati sječivo kose; otkivati **2.** tako uređivati površinu mlinskog kamena **3.** s mukom sastavljati, krpiti, loše napraviti u pomanjkanju materijala itd. [*~pokuštvo*]; sklepavati // **klèpac** *m* (G -pca, N *mn* -pci, G klèpācā) *razg.* **1.** *v.* klatno **2.** vrsta čekića; klepač; **klèpáč** *m* (G klèpāča), *v.* klepac; **klèpalo** *sr* *razg.*, *v.* kleпка; **klèpēt** *m* zveka, klopot, lupa; **klèpētac** *m* (G klèpēca, N *mn* klèpēci, G klèpētācā), *v.* klepetuša (**1a**); **klèpētalo** *sr* onaj koji puno klepeće; **klèpētāljkā** *ž* (D L -ljci, G *mn* -ā/-i), *v.* klepetuša (**1b**); **klèpētati** (Ø, čime) *nesvrš.* (prez. klèpēcēm, *pril. sad.* -ećūći, *gl. im.* -anje) **1.** proizvoditi učestale isprekidane zvukove drvom o drvo [*~nanulama*] **2.** *pren. pejor.* mnogo govoriti, koješta pričati; brbljati [*neumorno ~*]; **klèpētav** *prid.* (odr. -i) **1.** koji je zveketav, čegrtav **2.** *pren.* koji je brbljav, čereta; **klèpētavo pril.** zveketavo, čegrtavo; **klèpētūša** *ž* **1. a.** zvono izrađeno od lima, prepoznatljiva zvuka; vješa se ovnu i govedu; klepetac, klopotac, klepetalo, mjeđenica **b.** naprava od drva koja se drži u ruci i okretanjem proizvodi zvuk (klepetanje); klepetaljka, čegrtaljka **2. pejor.** žena koja

mnogo govori, klepeće; **klēpka** ž (D -pci/-i, G *mn* klēpkā/-i) drvena naprava koja na udar proizvodi zvuk; klepalo; **klēpnuti** *svrš.* (prez. -nēm, pril. pr. -ūvši, imp. klēpni, prid. rad. klēpnuo) **1.** (što), v. klepati **2.** (koga) lagano udariti po glavi (ob. kao što se za blagu opomenu udari dijete)

♦ pr. (nadimačka): **Klēpac** (570, Gorski kotar, okolica Zagreba), **Klēpāč** (170, Ivanec, Zagorje), **Klēpec** (Jastrebarsko, Vrbovec), **Klēpica** (Vukovar, Kutina), **Klēpić** (230, Gračac, Slavonija, Pigorje), **Klēpo** (280, Zagora, sred. Dalmacija, I Slavonija)
 ♦ *onom., prasl.* *klepati (*rus.* klepát', *polj.* klepać)

kleplati *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje) *reg. zast.* plesti čipke od više niti namotanih na kalem

♦ *njem.* klöppeln ← Klöppelnadel: posebna (vretenasta) igla za pletenje čipke

klēpsidra ž (G *mn* -dārā/-i) **1.** naprava za mjerenje vremena otjecanjem vode ili curenjem pijeska iz više u nižu spoju posudu; pješčani sat, pješčanik; vodena ura **2.** simbol prolaznosti života

♦ *grč.* klepsýdra = kleptein: krasti + hýdōr: voda

KLEPTO- kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na krađu i kradljivca [*kleptoman*]

♦ *grč.* kléptein: krasti

kleptofōbija ž *psih.* patološki strah nekih osoba da će biti pokradene ili da će one nekoga pokrasti

♦ **KLEPTO-** + **-FOBIJA**

kleptokrācija ž *pol. publ. pejor.* vladavina onih koji legalnost svoje vlasti koriste za krađu općih dobara i koji se bogate vlašću

♦ **KLEPTO-** + **-KRACIJA**

kleptolāgnija ž *psih.* seksualno zadovoljenje koje donosi krađa [*bolovati od ~e*]

♦ **KLEPTO-** + *grč.* lagneíā: blud, uspaljenost

kleptomānija ž *pat.* nagoni, impulzivni patološki poriv za kradom u psihopata i histeričara a kojemu se oboljeli ne može othrvati [*bolovati od ~e*] // **kleptōmān** m (G kleptomāna) *pat.* onaj koji ima bolesnu težnju za kradom; **kleptōmānka** ž (G *mn* -ā/-i), v. kleptoman; **kleptōmanski** *prid.* koji se odnosi na kleptomane

♦ **KLEPTO-** + **-MANIJA**

klēr m *zb. crkv.* **1. a. term.** katoličko svećen-

stvo, *opr.* puk¹ **(1b) b. term.** pravoslavno svećenstvo; *klir* **2. razg.** hijerarhijski organizirano kršćansko svećenstvo bez obzira na crkvu kojoj pripada // **klērički** *prid.* koji se odnosi na kler i klerike; **klērički** *pril.* kao klerik, na način klerika; **klērīk** m (N *mn* -ici) **1.** pripadnik klera **2.** onaj koji je primio jedan od sedam stupnjeva svećeničkog redjenja; **klerikālac** m (G -lca, V klērīkālče, N *mn* -lci, G klerikālācā) onaj koji izgrađuje ili slijedi klerikalizam; **klerikālčev** *prid.* koji pripada klerikalcu; **klerikālka** ž (G *mn* -ā/-i), v. klerikalac; **klerikalizācija** ž **1.** čin klerikaliziranja **2.** stanje onoga što je klerikalizirano; **klerikalizam** m (G -zma) *pol.* program koji zastupa snažan utjecaj crkve i klera na državni, politički, kulturni i privatni život; klerikalstvo; **klerikalizirati** (što) *dv.* (prez. klerikalizirām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, prid. trp. klerikalizirān, gl. im. -ānje) (u)činiti da postane klerikalno, da dobije/dobiva obilježja klerikalnoga, (u)činiti da postane klerično, da dobije obilježja kleričnog, *opr.* laicizirati; **klērīkālī** *prid.* koji se odnosi na kler i klerikalce, *opr.* laički; **klērīkālīski** *pril.* kao klerikalac, na način klerikalaca [*~ odgajati*]; **klerikālstvo** *sr.* v. klerikalizam; **klērī** *prid.* koji se odnosi na kler [*~ poziv*]

♦ *lat.* clerus ← *grč.* klēros: dioba, dodjeljivanje

klērofašizam m (G -zma) *pov. ideol.* **1. a.** politička suradnja fašističkih vlasti i dijelova katoličkog klera za vrijeme fašizma u Italiji **b. pren.** općenito, suradnja crkvenih vlasti s diktatorskim režimima **2.** svaka politika, ideologija ili pokret u kojima predstavnici tih dvaju krugova blisko surađuju

♦ v. kler + v. fašizam

klēros m *pov.* dio zemljišta na osvojenom teritoriju u vojničkoj koloniji ždrijebom dodjeljivan atenskom građaninu

♦ *grč.* klēros: dodjela, ždrijeb

klērūhija ž *pov.* atenska kolonija u kojoj kolonisti zadržavaju građansko pravo, a kolonija ostaje zavisna o matici // **klērūh** m (N *mn* klērūsī) kolonist u klērūhiji

♦ *grč.* klērōukhiā

klēsati (što) *nesvrš.* (prez. klēšēm, pril. sad. klēšūci, prid. trp. klēsān, gl. im. -ānje) obrađivati kamen, izrađivati upotrebne, ukrasne ili umjetničke predmete od kamena // **klēsānac** m (G -nca, N *mn* -nci, G klēsānācā)

građevni kamen obrađen i ugladen sa svih vanjskih strana; **klēsār** *m* onaj koji se bavi obrađivanjem kamena do gotova oblikovanog proizvoda; **klēsārev** (**klēsārov**) *prid.* koji pripada klesaru; **klēsarskī** *prid.* koji se odnosi na klesare; **klēsarskī** *pril.* kao klesar, na način klesara; **klesárstvo** *sr* umijeće obrađivanja kamena

✧ *prasl.* *klestiti (*rus.* klestít', *polj.* kleszczyć)

klēt, *v.* klijet

klēti *prid. ekspr.* prokleti, ob. u nekim izrazima [*dušman* ~] // **klēti** *nesvrš.* ⟨*prez.* künēm, *pril. sad.* künūci, *prid. rad.* klēo/klēla ž, *prid. trp.* klēt) **1.** (koga) bacati na koga kletvu **2.** (Ø) psovati; **klēti** *se nesvrš.* ⟨*prez.* künēm *se, pril. sad.* künūci *se, prid. rad.* klēo *se/klēla se* ž) tvrditi da je što istina zazivajući koga ili što (ob. neku svetinju) kao svjedoka ili zalag [~ *Bogom*; ~ *majčinim grobom*; ~ *životom*; ~ *zdravljem*]; **klētvā** ž (G *mn* -tāvā/-i) **1.** riječ ili riječi izrečene zato da na koga bace veliko zlo **2.** *knjiš. lokal.* psovka; **klētvenik** *m* (V -iče, N *mn* -ici) *arh.* onaj koji je komu položio zakletvu, prisegu

✧ *prasl.* *klēti: proklinjati (*rus.* klanú, *kljast'*, *stičeš.* klēti) = po-kloniti (se), jer se pri zakletvi rukom dodirivalo tlo (?)

klēveta ž lažna glasina o kome, koja se širi sa zlom namjerom // **klēvētati** (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām/klēvēcēm, *pril. sad.* -ajūci/klēvēcūci, *gl. im.* -ānje) pred drugima lažno pripisivati loše postupke kome, lažima rušiti kome čast ili ugled; ocrnjivati, opanjkavati, objeđivati koga; **klēvetnica** ž, *v.* klevetnik; **klēvetničin** *prid.* koji pripada klevetnici; **klēvetničkī** *prid.* koji se odnosi na klevetu i klevetnike; **klēvetničkī** *pril.* kao klevetnik, na način klevetnika; **klēvetnik** *m* (V -iče, N *mn* -ici) onaj koji širi klevete

✧ *prasl. i stsl.* kleveta (*rus.* klevetá, *češ.* kleveta)

kliberiti se (Ø, s kim, nad čim) *nesvrš.* ⟨*prez.* -im *se, pril. sad.* -reči *se, gl. im.* -rēnje) benaviti se, prenemagati se, ceriti se, ispadati glup i neukusan ekstravagantnim ponašanjem

✧ *ekspr.*

klica, *v.* klijati

klicati, *v.* klik

klicōnoša *m* onaj koji u sebi nosi zarazne klice, onaj koji raznosi zarazne klice [*taj* ~a; *ti* ~e; *te* ~e]

✧ *v.* klijati, klica + *v.* nositi

klidonògraf *m* (N *mn* -i) *fiz.* uređaj za fotografiranje snažnih električnih pražnjenja, npr. udara munje u gromobran

klif *m* (N *mn* klifovi) *geogr.* strma, gotovo okomita, visoka morska obala; obalni strmac

✧ *engl.* cliff

klija ž *zool.* rod grabežljivih morskih puževa limacina (*Clione*; *Clio*) [*sjeverna* ~]

✧ *nl.* cliona = Clio: Klija ime jedne od Muza

klijati (Ø) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) puštati klice [*krumpir klija*] **1.** *biol.* zametak u prvom stupnju razvoja živog organizma; embrio **2.** izdanak iz korijena ili sjemena [*baciti* ~u; *pustiti* ~u] **3.** *pren.* početak čega što se počinje razvijati [~a *razdora*] **4.** mikroorganizam koji može uzrokovati razne procese ili bolesti; bakterija; **kljčak** *m* (G -čka, N *mn* -čci, G *kljčaka*) srž, srčika, jezgra; **kljčica** ž *dem.* od klica; **kljčni** *prid.* koji pripada klici; **kljalište** *sr* prostor za uzgoj presadnica (npr. u povrtlarstvu i cvjećarstvu), ob. uz mogućnost umjetnoga reguliranja topline, svjetlosti i vlage zraka; **kljavost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) sposobnost rasta/kljanja

✧ *prasl.* *kīlēti, *kīliti: klijati (*polj.* kielkować = *v.* kal)

kljient *m* (G *mn* -nātā) **1.** *pov.* u starom Rimu, osoba iz plebejskog staleža ovisna o patronu; podanik, šticećnik **2.** *ekon. trg.* a. stalni posjetilac; kupac, mušterija **b.** osoba s kojom u poslovnom odnosu stoji neka kreditna, trgovačka ili industrijska organizacija **3.** *prav.* osoba koja vođenje svog posla ili interesa povjerava drugome (odvjetniku, istražitelju itd.) **4.** *inform.* kompjuter u mreži koji upotrebljava resurse servera // **kljientela** ž ukupnost klijenata, svi oni koji traže i dobivaju uslugu (kod liječnika, odvjetnika i sl.); **kljientelizam** *m* (G -zma) *sociol.* oblik političke korupcije pomoću raznih potkupljivanja koja nisu izražena u novcu; **kljientica** ž, *v.* kljient; **kljientičin** *prid.* koji pripada klijentici

✧ *njem.* Klient ← *lat.* cliens: koji traži zaštitu moćnijega

kljješta *sr pl. tantum* **1.** oruđe u obliku dviju ukrštenih poluga kojima se što vadi, siječe ili kida [*zubarska* ~a; *instalaterska* ~a] **2.** dio tijela rakova i nekih drugih životinja [*rakova*

~a) 3. *pren.* ono čime se može čvrsto stegnuti [uhvatiti u ~a logike]

✧ *prasl.* *klēstja (*rus.* kleščí, *polj.* kleszcze), *lit.* klišė: klijesta

klijet ž (G *mn* klijėti) *reg.* 1. kućica, koliba u vinogradu; klet 2. soba, izba, pojata // klēt ž, v. klijet

✧ *prasl.* *klētŭ (*rus.* klet', *polj.* kleć), *lit.* šlitė: ljestve ← *ie.* *k'loyt/*k'lit- (*stvnjem.* leitaria: ljestve, *stir.* cłiath: ograda)

klijetka ž (G *mn* -tākā/-i) *anat.* 1. jedna od dviju komora srca, iz kojih se krv potiskuje u arterije 2. prostor omeđen stijenkama stanice živog organizma

✧ v. klijet

klik m (N *mn* klikovi) 1. uzvik, povik, poklič, *usp.* kliktaj 2. glasanje nekih ptica, *usp.* klikati 3. *inform.* dva brza pritiska na tipku miša (bez pomicanja miša) 4. (*mn*) *gram.* coktavi ili usisni suglasnici nekih afričkih jezika (bušmanski, hotentotski, zulu) // **kličati** (Ø, komu) *nesvrš.* (pres. -čem, pril. sad. -čūći, gl. im. -ānje) 1. veselo uzvikivati, usklicima davati oduška svojoj radosti 2. usklicima koga bodriti, podržavati; **kliknuti** (Ø, komu) *svrš.* (pres. -nēm, pril. pr. -ūvši, imp. klikni, prid. rad. kličnuo), v. klikatati; **kliktaj** m usklik, uzvik; **klikatati** *nesvrš.* (pres. klikčem, pril. sad. kliččūći, gl. im. -ānje) 1. a. veselo uzvikivati; klicati (1) b. glasati se bez pjeva; cvrkutati (o pticama) 2. (komu) pozdravljati razdraganim usklicima; klicati (2); **kliktav** prid. (odr. -i) koji uzvikuje, koji je veseo, uzbuđen; **kliktavac** m (G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci, G -ācā) onaj koji klikće [soko ~]; **kliktaivo** pril. veselo, s kliktanjem, uzvikujući

✧ *prasl.* *klikati, klicati (*stsl.* klicati, *rus.* klikat', *stčeš.* klicēti), *lit.* klykti *engl.* click

klika ž (D L -i, G *mn* kličā) organizirana neformalna grupa vezana zajedničkim nečasnim probitkom na štetu drugih [*dvorska* ~; *politička* ~] // **klikāš** m (G klikāša) onaj koji organizira klike, onaj koji djeluje u okviru klike, onaj koji se služi klikom u svoju korist; mafijaš; **klikāšica** ž, v. klikaš; **klikāški** pril. kao klikaš, na način klikaša; mafijaški

✧ *fr.* clique

kliker m *reg.* 1. špekula 2. lampica 3. *pren. razg.* zamišljen dio koji funkcionira u glavi // **klikērāš** m (G klikērāša) *razg.* onaj koji brzo shvaća, brzo reagira; **klikerāšica** ž, v.

klikeraš; **klikerāšev** prid. koji pripada klikerašu; **klikērāški** prid. koji se odnosi na klikeraše; **klikērāški** pril. kao klikeraš, na način klikeraša; **klikerčić** m *dem.* od kliker

✧ *njem.* Klicker

klikun m *agr.* vrsta vina iz požeškoga kraja

klíma ž 1. *geogr.* prosječno stanje atmosfere nad nekim mjestom ili manjim ili većim područjem Zemlje u nekom razdoblju, obično 30 godina, izražava se raznim statističkim veličinama meteoroloških elemenata [*kontinentalna* ~; *tropska* ~; *polarna* ~] 2. *pren.* opće stanje ili raspoloženje u nekoj sredini; atmosfera [*radna* ~; *nezdrava* ~] Δ ~-komora posebno uređena komora u kojoj se mogu održavati kontrolirani klimatski uvjeti u svrhu ispitivanja; ~-uređaj uređaj za održavanje željene temperature i vlažnosti u zatvorenim prostorima, *usp.* klimatizacija; *solarna* ~ teoretski, klima koja bi prevladavala na površini Zemlje bez atmosfere, Zemlja bi bila izložena samo Sunčevu zračenju i klima bi zavisila samo o geografskoj širini i upadnom kutu Sunčevih zraka // **klimatizācija** ž 1. održavanje željene temperature, vlažnosti i čistoće zraka u zatvorenim prostorima posebnim tehničkim sredstvima 2. uređaj kojim se takvo stanje postiže [~ ne radi]; **klimatizācijski** prid. koji se odnosi na klimatizaciju; **klimatizirati** (što) *dv.* (pres. klimatizirām, pril. sad. -ajūći, pril. pr. -āvši, prid. trp. klimatizirān, gl. im. -ānje) provesti/provoditi klimatizaciju; **klimatskī** prid. koji se odnosi na klimu [~i uvjeti; ~e zone] Δ ~a barijera planinski lanac koji zbog svoje duljine, visine i položaja s obzirom na geografsku širinu, raspored kopna i mora, preovladavajuće strujanje dijeli na dvije različite klime (u nas, npr., Velebit); ~a kontrola 1. sustav klimatskih faktora koji na trajni način određuju opće karakteristike klime 2. sustav za umjetno kontroliranje ili modificiranje klime; ~i element svako od svojstava ili uvjeta koje definira stanje atmosfere na nekom mjestu i koji ukupno određuje klimu nekoga mjesta ili područja; ~i faktor fizičke veličine koje određuju klimu ~ razdioba kopna i mora, nadmorska visina, geografska širina, topografija, oceanske struje; ~i optimum razdoblje između 5000. i 3000. pr. Kr. kada su temperature u svim dijelovima svijeta bile više nego današnje; ~i rizik stupanj vjerojatnosti da će u odrede-

nom razdoblju nastupiti nepovoljno vrijeme; **~i tip** klima nekog područja karakterizirana srednjacima i godišnjim varijacijama temperature, oborine i drugih elemenata; tipovi se označavaju skupom slova kao npr. u razredbi klime po Köppenu; **~o lječilište** mjesto koje je po svojim klimatskim osobinama osobito povoljno za liječenje i oporavak

✧ *njem.* Klima ← *lat.* clima ← *grč.* klíma: nagib, naginjanje ≈ klínein: nagibati se, naslanjati se

klimagram *m meteor.* grafički prikaz jednog ili više klimatskog elementa; klimatogram, klimogram

✧ *v.* klima + -GRAM

klimaks *m* (G *mn* klímáksá) **1.** vrhunac nekog događanja [*~ političkog sukoba*] **2. jez. knjiž.** a. stilski figura koja se sastoji u gradiranju sve ekspresivnijih elemenata (izraza, slika) b. vrhunac dramske radnje **3. bot.** završni i optimalni stadij prirodnog razvoja biljnoga svijeta [*vegetacijski ~*] **4. fiziol., v. klimakterij** // **klimakteričan** *prid.* (od: -čnī) koji ima svojstva klimakterija, koji se ponaša kao osoba u klimakteriju; **klimakterično** *pril.* na klimakteričan način [*~ reagirati*]; **klimakterij** (**kimakterij**) *m* fiziol. sindrom endokrinih, somatskih i psihičkih promjena, koje se javljaju nakon reproduktivnog razdoblja u žena (menopauza); popratna je pojava kod normalnoga gašenja spolne aktivnosti muškarca (andropauza); klimaks, precvijet; **klimakterijski** *prid.* koji se odnosi na klimakterij; **klimakterijski** *pril.* kao u klimakteriju [*ponašati se ~*]

✧ *lat.* climax ← *grč.* klímaks: ljestve; klimaktēríos (klimaktēr: prečka ljestve): kritična točka u životu ≈ klínein: naslanjati se

klimati (se) *nesvrš.* (prez. -ám (se), *pril.* sad. -ajúći (se), *gl. im.* -ánje) **1.** ne držati se čvrsto u podnožju ili u mjestu u kojem je što učvršćeno; ljuljati se [*stup se ~; zub mi se ~*] **2. pren.** biti slab, nestabilan [*vlast se ~; stolica mu se ~* = mogao bi biti smijenjen s položaja] // **klimav** *prid.* (od: -ī) **1.** koji se klima, ljulja, koji nije učvršćen [*~ zub*] **2. pren.** koji je nedovoljno dobar; slab, kolebljiv, neučvrstiv [*~i razlozi*]; **klimavac** *m* (G -ávca, V -ávče, N *mn* -ávci) **1.** onaj koji klima, onaj koji je klimav **2. pren.** onaj koji pretpostavljenome odgovara uvijek potvrdno; **klimavo** *pril.* na klimav način; neučvršćeno, nestabilno, sla-

bo; **klimavost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je klimav ili svojstvo onoga što je klimavo; **klimnuti** (se) *svrš.* (prez. -nēm (se), *pril. pr.* -ūvši (se), *imp.* klímni (se), *prid. rad.* klínnuo (se)), *v.* klimat

klimatografija ž *meteor.* grana klimatologije, bavi se opisom klima

✧ *v.* klima + -GRAFIJA

klimatologija ž znanost koja na osnovi dugogodišnjih promatranja vremena uvažavajući i geografske faktore, statističkim metodama utvrđuje klimu pojedinih mjesta i područja // **klimatòlog** *m* (N *mn* -ozi) stručnjak koji se bavi klimatologijom; **klimatologijski** *prid.* koji se odnosi na klimatologiju; **klimatološki** *prid.* koji se odnosi na klimatologiju i klimatologe [*~a stanica; ~a navigacija*] △ **~a fronta** crta koja na geografskoj karti pokazuje srednji položaj atmosferske fronte u određenom razdoblju; **~a normala** karakteristike klime nekog mjesta ili područja koje se temelje na 30-godišnjem razdoblju; **~a postaja** mjesto na kojem se provode klimatološka mjerenja i opažanja; **~a prognoza** prognoza koja se zasniva na klimatskim značajkama nekog mjesta, a ne na dinamičkim karakteristikama sadašnjeg vremena; **~i atlas** atlas karata koje prikazuju razne značajke klime za šira ili uža područja, obično za razdoblja od jednog mjeseca, jedne sezone ili jedne godine

✧ *v.* klima + -LOGIJA

klimatonòmija ž *meteor.* znanost koja se bavi iznalaženjem zakonitosti klimatskih pojava

✧ *v.* klima + -NOMIJA

klimatoteràpija (klimoteràpija) ž dio medicinske klimatologije, bavi se proučavanjem utjecaja klime na liječenje bolesti

✧ *v.* klima + *v.* terapija

Kliment Òhridski (o.840–916), crkveni pisac, učenik Metodijev, zaslužan za širenje slavenske pismenosti

Klimt (izg. Klímt), **Gustav** (1862–1918), austrijski slikar i dekorater; glavni predstavnik bečkog Jugendstila (secesije) i simbolizma; simbolično-alegorijski prikazi s naglašenom erotskom komponentom, portreti bečkih dama, monumentalne stropne i zidne slike

klín *m* (N *mn* -ovi) **1.** duguljast zaoštren ili zaobljen komad željeza ili drva (veći od čavla), za kalanje i spajanje dijelova **2. pren.** nešto nalik klinu što duboko prodire // **klínast**

prid. ⟨*odr.* -ī) koji je po obliku sličan klinu Δ ~i **poredak** oblik jata divljih pataka i nekih drugih ptica u letu i selidbi; **klinčanica** ž vješalica uglavljena u zid i sl., dio vješalice o kojoj se objesi odjeća; kuka; **klinčanik** *m* ⟨*G* klinčanfka, *N mn* klinčanici) **1.** klinčanica **2.** kuka o koju se vješa, čengija; **klinov** *prid.* koji pripada klinu, koji ima osobine klina Δ ~o **pismo** *pov.* pismo Asiraca, Sumeraca, Babilonaca, sastoji se od klinastih znakova urezanih u glinene pločice; klinasto pismo, klinopis

♦ *pr.* (nadimačka): **Klinac** (160, *J* i sred. Dalmacija), **Klinčić** (160, Zaprešić, Brač, *v.* i Klement, klinčić), **Klinec** (140, Medimurje) ♦ *prasl.* *klinŭ (*rus.* i *polj.* klin) = *v.* klati

klinac *m* ⟨*G* klínca, *V* klinče, *N mn* klínci) **1.** sitan, mali klin; čavao u obliku klina **2.** žarg. **a.** dječaćić, dječarac, dečćić **b.** (pristojniji oblik za različite u društvu nepristojne riječi koje služe kao poštapalice i sl.) [*kupio sam po sniženoj cijeni, a da toga nije bilo, ~ bih mogao kupiti*] // **klinaćki** *prid.* koji se odnosi na klince, *usp.* klinac (2); **klinaćki** *pril.* kao klinci, na način klinaca (**2a**) [*~ se svadati*]; **klinčica** ž *dem.* od klinka; **klinčić** *m* **1.** *dem.* od klinac (1) **2.** *dem.* i *hip.* od klinac (2) ob. u zn. mladi među starijim klincima ili manji u usporedbi s drugim; **klinika** ž ⟨*G mn* -āl-ī) prema klinac i klinjo; **klinika** ž *hip.* od klinka; **klinjog** *m* ⟨*G* -ē) *hip.* od klinac (2)

♦ *njem.* klein: malen

klinča ž *bot.* tropska biljka (*Gomphocarpus fruticosus*) iz porodice *Asclepiadaceae*

klinč *m* ⟨*N mn* -evi) **1.** sport zahvat kojim boksač hvata protivnika i vješanjem o njega onemogućava borbu **2.** *pren.* stanje nedogađanja, spletenosti koja ne dopušta inicijativu; zauzlanost [*držati koga u ~u, razg.* držati koga u položaju da ne može ništa učiniti, držati koga u šahu]

♦ *engl.* clinch, clench

Klinča Sela *sr mn* naselje (u blizini Jastrebarskog), 1057 stan. // **Klinčoselac** *m* (**Klinčoselčanka** ž) ⟨*N mn* Klinčoselčani) stanovnik Klinča Sela; **klinčoselski** *prid.* koji se odnosi na Klinča Sela i Klinčoselčane

klinčić *m bot.* **1.** zimzeleno drvo (*Eugenia caryophyllata*) iz porodice mirta (*Myrtaceae*), uzgaja se u tropskim područjima; osušeni cvjetni pupovi služe kao mirodija i u medicini; karanfilić, klinček **2.** biljka razno-

bojnih cvjetova (*Dianthus*) iz roda klinčića (npr. crveni karanfil *Dianthus caryophyllus*, alkatmer), porodica *Caryophyllaceae*; karanfil, katmer, gariful, garoful, klinček // **klinčićev** *prid.* koji pripada klinčiću [-o ulje]; **klinčići** *m mn bot.* porodica dvosupnica (*Caryophyllaceae*) s o. 1500 većinom zeljastih vrsta s najčešće peteročlanim cvjetovima, mnoge sadrže saponine (u nas dolaze kukolj, pušina, klončić, sapunika, kilavica, mišjakinja i dr.); karanfili

♦ *v.* klin

klinē ž ⟨*G* klínēa) *pov.* u antici, ležaj za dnevni odmor i za blagovanje u ležećem položaju

♦ *grč.* klínē = klínein: naslanjati se

klinijevski *prid.*, ob. u: Δ ~ **pokret** *pov.* pokret za obnovu crkve »u glavi i u udovima«

♦ prema gradiću Cluny u *S* Francuskoj gdje se nalazi benediktinska opatija koja je u 10. i 11. stoljeću bila središte pokreta za crkvenu obnovu

klinika ž ⟨*D L* -ici, *G mn* klínikā) bolnica koja je i mjesto sveučilišne prakse i znanstveno-medicinskog istraživačkog rada // **kliničar** *m* liječnik/znanstvenik zaposlen na klinici; **kliničarev** (**kliničarov**) *prid.* koji pripada kliničaru; **klinički** *prid.* koji koji se odnosi na kliniku [-i psiholog] Δ ~a **smrt** *med.* stanje vegetiranja u kojem, za razliku od biološke smrti, manje osjetljiva tkiva mogu i duže vrijeme preživjeti nedostatak kisika; **klinički** *pril.* na klinički način, kliničkim metodama ♦ *njem.* Klinik = *lat.* clinicus ← *grč.* klinikōs: koji pripada (bolesničkom) krevetu = klínē: krevet

klinka ž ⟨*G* klínikā) *zool.* velika raža (*Raia oxyrhynchus*)

♦ *v.* klin

klinker *m tehn.* **1.** fazni proizvod u proizvodnji cementa **2.** *građ.* obojena otporna keramika od vatrootalnih glina za fasade i kanale **3.** *pom.* preklapni način postavljanja optele čamaca (npr. čamci za spašavanje)

♦ *njem.* Klinker

klinometar *m* ⟨*G* -tra, *N mn* -tri) *tehn.* sprava za mjerenje nagiba (koristi se u speleološkim istraživanjima, u meteorološkim za mjerenje nagiba pod kojim se vidi svjetlom obasjana točka podnice oblaka)

♦ *grč.* klínein: nagibati se + -METAR

klinòpis *m* klinovo pismo, *v.* klinov Δ

♦ *v.* klin + *v.* pisati

klinostāt *m* (G klinostāta) *tehn.* aparat za fiziološke pokuse; pomoću satnog mehanizma omogućuje okretanje objekta (služi za dokazivanje geotropizma)

✧ *grč.* klínein: nagibati se + -STAT

Klio *ž mit.*, v. Muze

kliometrija *ž ekon.* grana gospodarske povijesti u kojoj se postavljaju hipoteze i prikupljaju činjenice da bi se ekonometrijskim metoda-ma provjerila valjanost hipoteze

✧ *lat.* Clio ← *grč.* Kleiō: Klio, muza povijesti

klip *m* (N mn klipovi) **1.** *bot.* grozdasti cvat, npr. plod kukuruza sa zrnjem **2.** *tehn.* dio stroja u obliku valjka koji klizi u cilindru motora; stap // **klipak** *m* (G -pka, N mn -pci, G klipākā) **1.** *tehn.* stapić **2.** *bot. dem.* od klip [~ kukuruza]; **klipić** *m dem.* od klip; **klipina** *ž* kočanj, kukuruzina; **klipni** *prid. tehn.* koji se odnosi na klip motora; stapni Δ ~ **motor** motor s unutrašnjim izgaranjem; ~ **avion** avion koji pokreće klipni motor; **klipnjača** *ž*, v. stapajica

◆ *pr.* (nadimačka): **Klipić** (Sisak)

✧ ? *prasl.* *klipъ (*rus.* klipen': klin, *slov.* klip)

klipan *m* (N mn -i, G klipānā) *pejor.* čovjek (ob. mladi) ružnog ponašanja; neotesanac // **klipānčić** *m dem.* od klipan

◆ *pr.* (nadimačka): **Klipanović** (Osijek)

✧ v. klip

kliper *m* **1.** *pom. pov.* vrlo brz i prostran trgovački jedrenjak **2.** tip (konstrukcije) aviona

✧ *engl.* clipper

klips *m* (**klipsa** *ž*) (N mn -i, G klipsā) ukrasni predmet koji se posebnim mehanizmom pričvršćuje na željeno mjesto (npr. naušnice za koje onda nije potrebno bušenje ušiju); kopča

✧ *njem.* Klips ← *engl.* clip

klipsati (Ø, za kim) *nesvrš.* (prez. klipsām/klipšem, *pril. sad.* -ajući/klipšući, *gl. im.* -anje) hodati teško od umora i iscrpljenosti, hodati teško stižući

klipser *m sport* u biciklizmu metalni okviri s provučenim zateznim remenom koji se montiraju na pedale da bi se čvršće potiskivale

✧ *engl.* clip

klir¹ *m* (N mn -ovi) *sport* udarac u badmintonu, kojim se lopta u visokom luku šalje prema kraju protivnikova polja

✧ *engl.* clear

klir² *m zb.*, v. kler (**1b**)

klirens *m* **1. fiziol.** čišćenje, sposobnost nekog organa da iz krvne plazme odstrani neku tvar i tako je očisti [*bubrežni* ~] **2. tehn.** prostor između dvaju objekata, kod motornih vozila slobodan prostor od najniže točke vozila do površine zemlje ili prostor između površine vode i donjeg ruba mosta

✧ *engl.* clearance

kliring *m* (N mn -nzi) *ekon.* **1.** proces prebijanja potraživanja i dugovanja unutar bankarskoga ili financijskog sustava razmjenom čekova, mjenica i drugih instrumenata plaćanja **2.** u međunarodnim odnosima oblik bilateralnog trgovinskog sporazuma po kojem uvožno-izvozne poslove obračunavaju i plaćaju središnje banke **3.** prebijanje (izmirivanje) međusobnih dugovanja različitim tehnikama i preko posebnih ustanova // **klirinški** *prid.* koji se odnosi na kliring [~i sporazum] Δ ~ **o područje** zemlje s kojima postoji odnos poslovanja kliringom; **klirinški pril.** kliringom, putem kliringa

✧ *engl.* clearing

kliros *m pravosl.* povišeno mjesto u crkvi na desnoj strani oltara gdje stoje pjevači; pjevalište

✧ *grč.* klēros: dodijeljeno (mjesto)

klis *m* (G klisa) dječja igra (preko rupe duge oko 20 cm u zemlji postavi se prečka, a preko nje toliko dio odebljeg štapa »klis«. Palicom se udari da odskoči. Pobjednik je onaj kojemu klis najdalje padne.) [*igrati* ~a]

Klis *m* (G Klisa) **1.** naselje u Dalmaciji, na prijevaju Mosora i Kozjaka, 2320 stan. **2. pov.** jaka utvrda iznad mjesta Klis, strateški važna za kontrolu nad Splitom // **Klišanin** *m* (**Klišanka**, **Kliška** *ž*) (N mn Klišani) stanovnik Klisa; **kliški** *prid.* koji se odnosi na Klis i Klisane

◆ *pr.* (etnici): **Klis** (Dubrovnik), **Klišović** (320, Šibenik), **Klišan** (Z Slavonija), **Klišanić** (180, Lika, Banovina, Primorje, / Slavonija), **Klišanin** (120, Novska, Ogulin, Z Slavonija)

klisar *m crkv.* zvonar, crkvenjak u pravoslavnoj crkvi // **klisara** *ž* crkvenjakinja u pravoslavnoj crkvi (ob. ona koja peče poskurice)

◆ *pr.* (prema zanimanju): **Klisarić** (Šibenik)

✧ *prgrč.* ekllēs(i)arēs ≈ *grč.* ekllēsia: crkva

klisko, v. klizati

klisnuti, v. klizati

klistir *m* (G klistira) *med.* **1.** tekućina koja se

ulijeva kroz čmar u debelo crijevo u svrhu pražnjenja crijeva, unošenja lijekova ili hrane [*dati* ~]; klizma, uljevak **2.** naprava za ulijevanje tekućine u debelo crijevo; irrigator // **klisťrati** (koga) *dv.* < *pres.* klisťrām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) **1.** uliti/ulijevati tekućinu u debelo crijevo radi pražnjenja **2.** žarg. (u šali) (u)gnjaviti koga (ob. dosadnim pričanjem), biti nesnosan; umarati, dosadivati

✧ *njem.* Klistier ← *grč.* klystēr: štrcaljka ≈ klýzein: isplahnjivati

klistrōn *m* (G klistrōna) *tehn.* elektronska cijev za proizvodnju vrlo visokih frekvencija; služi u tehnici ultrakratkih valova i radara

✧ *grč.* klýzein: isplahnjivati, talasati + -ON

klisura ž **1.** *geogr.* uska dolina među strmim stjenovitim pristrancima; sutjeska, kanjon **2.** visoka strma kamena gromada, stijena koja strši; hrid // **klisurast** *prid.* (<odr. -i) koji je nalik na klisuru; **klisurina** ž **1.** *pejor.* od klisura **2.** *eksp.* klisura

◆ *pr.* (nadimačka): **Klisura** (Korčula), **Klisurić** (260, Zagora, I Slavonija)

✧ *srgrč.* kleisoura

klišē (klišē, klišēj) *m* (G klišēa) **1.** *tisk.* predložak izrađen na nekoj podlozi za izradu većeg broja otisaka **2.** *pren. pejor.* izraz, postupak, način objašnjavanja itd. koji se mnogo upotrebljava i mehanički ili slijepo primjenjuje u svakoj situaciji; obrazac, kalup // **klišēiziran** *prid.* (<odr. -i) *pejor.* koji je kao klišē (2); otrcan, izlizan, ukalupljen; **klišīran** *prid.* (<odr. -i) koji je prošao proces kliširanja; **klišīrano** *pril.* na kliširan način; **klišīranost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je klišīrano; **klišīrati** (što, koga) *dv.* < *pres.* klišīrām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) **1.** izraditi ili izrađivati klišēje **2.** *pren.* izvesti/izvoditi, proizvesti/proizvoditi itd., djelovati, činiti da što bude jednoobrazno, previše jednolično, bez izrazitijih svojstava ili individualnosti

✧ *fr.* cliché

klišōgraf *m* (N mn -i) *tehn.* elektronski uređaj za izradu klišēa (1) graviranjem u metalnu ploču

✧ *v.* klišē + -GRAF

Klitemēstra (Klitemnēstra) ž *mit.* žena Agamemnonova, v. s ljubavnikom Egistom ubila je muža, a nju je usmrtio sin Orest, v.

kľitika ž (D L -ici) *lingv.* riječ bez svojeg naglasaka, nenaglašena riječ; nenaglasnica

klītōris (klitōris) *m anat.* dio vanjskog ženskog spolnog organa; dražica, sikilj

✧ *grč.* kleitoris ≈ kleifein: zaključavati

klívija ž *bot.* rod južnoafričkih biljaka (*Clivia*) iz porodice sunovrata (*Amaryllidaceae*), žuto-crvenih cvjetova, dugačkih uskih listova

✧ *nlat.* clivia, po *engl.* vojvotkinji Charlotte Clive

klízati (Ø, se) *nesvrš.* < *pres.* klížēm, *pril. sad.* klížūci, *gl. im.* -ānje) **1.** kretati se bez kotrljanja, s konstantnim dodirnom, po glatkoj i kliskoj površini **2.** *sport* baviti se klizanjem (2)

// **klisko** *pril.*, v. klizavo; **kliskōst** ž (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je klisko;

klisnuti *svrš.* < *pres.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* klisnuo) *razg.* pobjeći; **klizāč** *m* (G klizāča) **1. a.** *refer.* onaj koji sada klizi **b.** onaj koji se bavi klizanjem kao sportom **2.** dio naprave (vozila i sl.) koji klizi po nekoj površini ili po kojem klizi drugi dio naprave (i sl.)

3. inform. mjesto odakle se upravlja tekstem na zaslonu računala pomičući ga, klizajući ga gore-dolje ili lijevo-desno; scrollbar; **klizāčica** ž, v. klizač (1,2); **klizāčki** *prid.* koji se odnosi na klizače; **klizāčki** *pril.* kao klizač, na način klizača; **klizāj** *m* jedan pokret po površini prilikom klizanja; **klizak** (kľiska) ž

prid. (<odr. kľiski) na kojem se lako klizi; sklizak, klizav [~ kolnik]; **klizalište** *sr* **1.** uređena ledena površina za klizanje; sklizalište

2. v. klizaljka (2); **klizāljkā** ž (D L -ljci/-i, G mn -āl/-i) **1. a.** obuća s pričvršćenim metalnim dijelom koja služi za klizanje **b. zast.** rekvizit od metala koji, pričvršćen na obuću, služi za klizanje **2.** na snježnoj površini uglađena staza za igru i klizanje; klizalište; **klizānje** *sr* **1.** (<gl. im.), v. klizati **2. sport** grana sporta [umjetničko ~; brzo ~]; **klizav** *prid.* (<odr. -i) skliskost, sklizavost, *usp.* klizak;

klizavica ž poledica; **klizavo** *pril.* na klizav način; klisko; **klizavōst** ž (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je klizavo; **klizīšte** *sr* *geol.* teren/zemljište koji klizi; koji je takav da klizi; **klíziti** (Ø) *nesvrš.* < *pres.* -īm, *pril. sad.* -zēci, *gl. im.* -zēnje) lagano (se) klizati;

klízni *prid.* **1.** koji se klizi [~a skala] **2.** koji se mijenja u odnosu na druge vrijednosti [~o radno vrijeme]; pomičan, *opr.* fiksna Δ ~i

(**pomični**) *trak* (*engl.* scrollbar) *inform.* trak na rubu prozora u grafičkim operativnim sistemima; pomicanjem gumba (button) sa-

držaj prozora se pomiče horizontalno ili ver-

tikalno; **klíznuti** (Ø, se) *svrš.* (prez. klíznēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* klízni, *prid. rad.* klíznuo), v. klizati

✧ v. sklizak, sklizati se (s- je reinterpretirano kao prefiks)

klizma ž v. klistir (1)

klíznjaci *m mn* (N klíznjak) *zool.* porodica buba kornjaša (*Elateridae*); skočibuhe, klišnjaci

✧ v. klizati

kloaka ž (D L -aci/-i, G *mn* klōākā) **1.** *pov.* u starom Rimu, podzemni odvodni kanal u kanalizacijskoj mreži **2.** *zool.* završni otvor nekih riba, svih vodozemaca, gmazova i ptica u koji se izljevaju sadržaj crijeva, mokraća i spolni produkti; nečisnica **3.** *anat.* početni stadij u razvoju crijeva i mokraćnog sustava u ljudskog embrija **4.** *pren.* leglo prljavštine, moralna izopačenost, nemoralnost nekog društva ili sredine // **klōākālñi** *prid.* koji ima osobine kloake

✧ *lat.* cloaca

kloàzma ž (G *mn* kloázma/-i) *fiziol.* mrke, zelednožute, bjeličaste pjege na licu, najčešće kod trudnica (tzv. »maska trudnoće« koja, ob. i nestaje nakon trudnoće)

✧ *grč.* khlōasma = khlōazein: zelenjeti se

kloazonizam *m* (G -zma) *lik.* način slikanja: plohe čiste boje stavljaju se uz drugu boju i odvajaju tamnim crtama

✧ *fr.* cloisonnisme = cloison: pregrada

klobadān *m* (G klobadāna) *reg.* sjajna traka (širit) od svilenog ili pamučnog konca, s tankom žicom od zlata ili srebra

✧ *tur.* klabdan, kilaptan ← *arap.* qullāb: kuka

klobučac¹ *m* (G -čca, N *mn* -čci, G klōbūčāc) *bot.* **1.** v. ciklama **2.** v. pupčić²

✧ v. klobuk

Klobučar, Anđelko (1931), hrv. glazbenik, posebno se posvetio orguljama kao skladatelj i istaknuti izvođač; komponirao i glazbu za mnoge dokumentarne i igrane filmove

klobučić¹ *m bot.* nježna zeljasta biljka (*Cymbalaria muralis*) iz porodice zijevalica (*Scrophulariaceae*), raste u pukotinama zidova

✧ v. klobuk

klobučina ž *zool.* meduza (*Rhizostoma pulmo*) iz porodice *Schizophozoa*

✧ v. klobuk

klōbūk *m* (G klobúka, N *mn* klobúci) **1.** šešir **2.** ono što je okruglasto, nadignuto od posto-

jeće ili zamišljene ravne površine i šuplje, ono što se naklobučilo, namjehurilo [*digao se* ~] **3.** *bot.* dio plodišta viših gljiva nalik na klobuk, klobučasti dio gljive iznad stručka Δ ~ **uhati** *zool.* morska meduza (*Aurelia aurita*); **morski** ~, v. meduze // **klobučac**² *m* (G -čca, N *mn* -čci, G klōbūčāc) *dem.* od klobuk; **klobučar** *m* obrtnik koji izrađuje šešire; šeširdžija; **klobučarka** (**klobučarica**) ž (G *mn* -ā/-i), v. klobučar; **klobučarski** *prid.* koji se odnosi na klobučare [~ zanat]; **klobučarski** *pril.* kao klobučar, na način klobučara; **klobučarstvo** *sr* klobučarski obrt; **klobučast** *prid.* (odr. -ī) koji je nalik na klobuk; **klobučić**² *m* **1.** *dem.* i *hip.* od klobuk (u zn. šeširić) **2.** *dem.* od klobuk, *term.* [*morski* ~] **3.** *dem.* od klobuk, općenito; **klobučiti** *se* *nesvrš.* (prez. klōbūčīm se, *pril. sad.* -čēči se, *gl. im.* -čēnje) dizanjem iznutra oblikovati klobuk, nadizati se i oblikovati se u klobuk, mjehuriti se; **klōbūčnica** ž *tehn.* čelično uže s koloturjem za fiksiranje položaja; samarica

♦ *pr.* (prema zanimanju i etnici): **Klobučar** (1764, Lika, Banovina, Gorski kotar), **Klobučarević** (Pakrac), **Klobučarić** (250, Međimurje), **Klobuček**, **Klobučić** (Metković), **Klobučnik** (Vinkovci) ✧ *top.*: **Klobučina** (ornonim); (naselja): **Klobučak** (Sisak, 120 stan.); (*mikrotop.*): **Klobučar** (Pakrac), **Klobučare** (Senj), **Klobučari** (Kostajnica)

✧ *prasl.* *klobukъ (*rus.* klobúk, *polj.* klobuk) ← *turk.* = *krim.tat.* kalpak: kapa

klōce (**klōcne**) ž *pl. tantum* **1.** *pov.* u Vojnoj krajini klade u koje su za kaznu stavljali suženjeve [*te/ove* ~] **2.** *reg.* klada [*staviti auto na* ~]

✧ *njem.* Klotz: klada, panj

Klōčev glagoljāš *m* ulomak (14 listova) staroslavenskog prijevoda homilija; prijepis iz poč. 11. st. starije staroslavenske matice načinjen je na hrv. području te se u njemu pojavljuju počeci uglate hrv. glagoljice

klōfer *m razg.* naprava za isprašivanje tepiha (ob. pletena od pruća ili plastična); klofer, isprašač, mlatilo, isprašivač, batipan // **klōfati** *nesvrš.* (prez. klōfām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje) *razg.* isprašivati tepih kloferom; klōpfer, *usp.* klofer

✧ *njem.* Klopfer

klōkan *m* **1.** *zool.* australski tobolčar (*Macropus giganteas*) jakih stražnjih nogu i repa; kengur

[~ *golemi*] **2. razg. pejor.** nametljiva, nespretna osoba slabih duhovnih mogućnosti

✧ češ.

klōkē (klōkē) *m* ⟨G klokéa⟩ tkanina s izbočenim i uvučenim uzorcima u tkanju, djeluju kao mjhuri [od ~a]

✧ fr. cloqué: mjhurast

klōkōč *m bot. 1.* grm (*Staphylea pinnata*) iz porodice klokoča (*Staphylaceae*), bijelih grozdastih cvjetova; klokočina **2. (mn)** porodica kritosjemenjača (*Staphylaceae*) listopadnog drveća i grmova // **klōkočina** *ž, v.* klokoč (1)

✧ pr. (etnici): **klōkōč** (Dubrovnik, Slavonski Brod), **klōkočar** (Zaprešić), **klōkočki** (210, Duga Resa) ✧ top. (naselja): **klōkōč** (Vojnić, 332 stan.), **klōkočevci** (Našice, 527 stan.) ✧ hidronim. (preklapanje s v. klokoč): **klōkoč**, **klokočec**, **klokočevac**, **klokočevica**

klokočevac *m* ⟨G -evca⟩ naselje (u blizini Bjelovara), 843 stan. // **klokočevčki** *prid.* koji se odnosi na Klokočevac i Klokočevljane; **klokočevljanin** *m* (**klokočevljanka** *ž*) ⟨N mn Klokočevljani⟩ stanovnik Klokočevca

✧ v. klokoč, klokoč

klokočevik *m* ⟨G Klokočevika⟩ naselje (u blizini Slavenskog Broda), 687 stan. // **klokočevičanin** *m* (**klokočevičanka** *ž*) ⟨N mn Klokočevičani⟩ stanovnik Klokočevika; **klokočevički** *prid.* koji se odnosi na Klokočevik i Klokočevičane

✧ v. klokoč, klokoč

klōkōt *m 1.* ugodan, živ šum koji stvara voda koja ključa, teče preko kamenja ili iz česme **2.** mala vrulja, mjesto gdje voda izvirući ključa; klokun, klokunj // **klōkōtati** (Ø) *nesvrš.* ⟨prez. klōkočem, pril. sad. klōkočući, gl. im. -anje⟩ šumjeti zvukom koji podsjeća na klokoč; **klōkōtav** *prid.* ⟨odr. -i⟩ koji klokoče, mrmori, žubori; **klōkōtavo** *pril.* malo vlokotav način; **klōkōn** (**klōkōnj**) *m* malo vrekot; klokoč

✧ top. (preklapanje s v. klokoč), uglavnom hidronim.: **klōk** (lijevi pritok Une), **klōkōt** (2 potoka u Lici)

✧ onom., prasl. klōkotъ (rus. klōkot, polj. klōkot)

klōkovec *m* ⟨G -ovca⟩ naselje u Hrvatskom zagorju, 669 stan. // **klōkōvčanin** *m* (**klōkōvčanka** *ž*) ⟨N mn klōkovčani⟩ stanovnik Klokoveca; **klōkovečki** *prid.* koji se odnosi na Klokovec i Klokovčane

klōmpe *ž mn* obuća s debelim drvenim poplatom, zatvorena u dijelu koji pokriva prste

klōn *m* ⟨N mn klōnovi⟩ **1. biol.** skupina stanica ili organizmi koji potječu od jedne roditeljske stanice **2.** onaj koji je dobiven kloniranjem, plod kloniranja **3. pren. pejor.** onaj koji je pronađen ili izmišljen za neki posao koji će obavljati na način kako naredbodavac traži, bez sposobnosti rasuđivanja i samostalnosti; automat, robot, marioneta // **klōniran** *prid.* ⟨odr. -i⟩ koji je dobiven kloniranjem, proizveden postupkom kloniranja, *usp.* klonirati; **klōnirati** (što) *dv.* ⟨prez. klōnirām, pril. sad. -ajući, pril. pr. -āvši, gl. im. -anje⟩ proizvesti/proizvoditi potomstvo bespolnim razmnožavanjem

✧ grč. klōn: mladica

klōniti se *nesvrš.* ⟨prez. klōnim se, pril. sad. klōnēči se, gl. im. klonjēnje⟩ **1.** (koga, čega) izbjegavati **2.** (čemu), v. priklanjati (se) (ob. o Suncu) [*Sunce se ~lo zapadu*]; zapadati, zalaziti // **klōnuće** *sr* stanje nemoći, posustalosti; klonulost; **klōnulo** *pril.* na klonuo način; iscrpljeno, umorno, palo [*~ se držati*]; **klōnulōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošču⟩ stanje onoga koji je klonuo; klonuće; **klōnuti** (Ø) *svrš.* ⟨prez. klōnēm, pril. pr. -ūvši, prid. rad. klōnuo⟩ izgubiti snagu; pokleknuti (*dosl. i pren.*); **kljēnūt** *ž pat.* prestanak funkcioniranja nekog organa [*~ srca kap; ~ živca; ~ mišića*]; uzetost

✧ prasl. *kloniti: svijati (rus. klonit', polj. klōnić) ? = lat. clinare, grč. klīnein: naslanjati se

klōnus *m pat.* grčevito trzanje i opuštanje mišića pri čemu se te faze ritmički izmjenjuju // **klōničan** *prid.* ⟨odr. -čni⟩ koji se trza; trzav, grčevit

✧ nlat. clonus ≈ grč. klōnos: uzburkanost

klōpa *ž žarg.* hrana, jelo // **klōpati** *nesvrš.* ⟨prez. klōpām, pril. sad. -ajući, gl. im. -anje⟩ žarg. uzimati klopui; jesti

klōpe *ž mn* lov. obješene uši lovačkih pasa

✧ v. (po)klopiti

klōpiti *svrš.* ⟨prez. -im, pril. pr. -ivši, prid. trp. klōpljen⟩ udariti, lupiti // **klōplac** *m* ⟨G klōpca, N mn klōpci⟩ **1.** mjehur na vodi koji nastaje padom predmeta u vodu, stvaranjem virova i sl. [*brblje voda, žrvnji rokću, kašike ko ~ci klopću*] **2. rij.** cokula, bakandža; **klōpčić** *m dem.* od klopac (1); **klōpārati** (Ø, čime) *nesvrš.* ⟨prez. -ām, pril. sad. -ajući, gl.

im. -anje) zvučati onako kako se čuje kad se dio kola i sl. vuče po zemlji, isprekidano i muklo se javljati u obliku udara, ob. od udaranja drva o drvo ili slabijeg udaranja željeza o šta drugo [*kloparaju kola, kloparaju kotači, klopara stari bicikl; ~ cipelama*]; **klôpôt** *m* ono što se čuje u kloptanju; **klôpôtac** *m* (G -òca, N *mn* -òci) **1.** v. klepetuša (**1**) **2.** *pren.* brbljavac; **klôpôtati** *nesvrš.* (*prez.* klôpočem, *pril. sad.* klôpoćući, *gl. im.* -anje) proizvoditi klopot; **klôpôtav** *prid.* (*odr.* -i) koji klopoe; žuborav; **klôptati** (*Ø*) *nesvrš.* (*prez.* klôpčem, *pril. sad.* klôpćući, *gl. im.* -anje) javljati se kao isprekidan zvuk koji nastaje udaranjem tvrdog predmeta o tvrd predmet, ob. drva o drvo ili željeza o kamen

✧ *eksp.* ≈ *rus.* klopotát'

klôpkja *ž* (G *mn* -i) **1.** stupica za lisicu ili vuka koja sklapanjem priklješti, nogu; gvožđe (**2**) **2.** *pren.* skrivena opasnost u koju se može upasti zbog neznanja ili neopreznosti // **klôpčica** *ž dem.* od klopka, ob. u značenju manje klopke izrađene za sitnu štetočinu (npr. za lasicu) ili u zn. onoga čime djeca poklope i uhvate manju pticu

klôr *m kem.* halogeni element (simbol Cl, atomski broj 17), zelenožuti otrovni plin // **kloridj** *m mn* (N klôrîd, G klorida) *kem.* soli klorovodične ili solne kiseline [*magnezijev ~; kalijev ~*]; **klorinácija** *ž, v.* kloriranje; **klorírânje** *ž* **1.** (*gl. im.*), *v.* klorirati **2.** *kem.* a. uvođenje klora u molekulu neke tvari **b.** dezinfekcija vode oksidacijskim djelovanjem klora na organske tvari; klorinacija; **klorírat** (*što*) *dv.* (*prez.* klôrírâm, *pril. sad.* -ajúći, *pril. pr.* -ávši, *prid. trp.* klôrírân, *gl. im.* -anje) *razg.* dezinficirati klorom [*~ vodu; ~ bazen*]; **klorít** *m mn* (N klôrît, G klorita) *kem.* **1.** soli kloraste kiseline **2.** *min.* zeleni mješanci magnezijeva alumosilikata, kristalni su sastojak kloritnih škriljevaca; **klôrñĩ** *prid.* koji ima svojstva klora, koji sadrži klor; koji je na bazi klora △ ~o **vapno** *kem.* proizvod djelovanja klora na vapno, pretežito kalcijev hipoklorit, bijeli prašak oštra mirisa; služi za dezinficiranje, bijeljenje

✧ *grč.* khlôrós: svijetlo-zeleno, zelenkasto, žuto

kloracetofenôn *m* (G kloracetofenóna) *kem.* bojni otrov zagušljivac, primjenjuje se prilikom suzbijanja javnih nereda; suzavac

✧ *v.* klor + *v.* acetofenon

klôrâl *m* (G klorála) *kem.* bezbojna tekućina prodorna mirisa, dobiva se kloriranjem etilnog alkohola acetaldehida

✧ *v.* klor + -AL

kloralhidrát *m* (G *mn* kloralhidráta) *kem. farm.* najstarije sredstvo za spavanje (kloral miješan s vodom); danas napušten

✧ *v.* kloral + *v.* hidrat

kloramfenikôl *m* (G kloramfenikóla) *farm.* antibiotik širokog spektra, danas se dobiva sintetski; upotrebljava se za liječenje teških infekcija; kloramocetin

✧ *v.* klor + *v.* antibiotik + *v.* fenol + *v.* koka-in

klôrâmĩn *m* (G kloramína), *kem.* bijeli kristalni organski spoj, lako oslobađa aktivni klor; sredstvo za oksidaciju i dezinfekciju

✧ *v.* klor + *v.* amin

KLORO- kao prvi dio riječi kazuje da je drugi u vezi s klorom; zelen, žut, blijed; zeleno-, žuto-, blijedo- [*klorofil*]

✧ *grč.* khlôro-; khlôrós: zelen, žut, blijed

klôrôfil *m* (G klorofila) *bot.* zelena tvar u lišću biljke, tijekom fotosinteze veže ugljikov dioksid, tijekom koje se spaja s vodikom iz vode u škrob, dok se kisik oslobađa; biljno zelenilo // **klôrôfilñĩ** *prid.* koji ima svojstva klorofila; **klôrôfilskĩ** *prid.* koji se odnosi na klorofil

✧ KLORO- + -FIL

klôroform *m kem. farm. zast.* triklorometan, bezbojna slatkasta tekućina karakteristična mirisa koja sadrži klor; upotrebljavala se za potpunu narkozu

✧ KLORO- + -FORM

kloromicetĩn *m* (G kloromicetina) *farm.*, *v.* kloramfenikol

✧ KLORO- + *grč.* mýkēs: gljiva

klôroplasti *m mn* (N klôroplast) *bot.* okrugla ili jajolika tjelešca u površinskim stanicama, biljci daju zelenu boju

✧ KLORO- + -PLAST(I)

klorovôdik *m* (G klorovodika) *kem.* spoj klora s vodikom, plin bez boje, otapanjem u vodi daje solnu (klorovodičnu) kiselinu // **klorovôdičñĩ** *prid.* koji ima svojstva klorovodika [*~a kiseline*]

✧ KLORO- + *v.*odik

klorôza *ž* **1.** *biol.* pomanjkanje biljnog zelenila zbog nedostatka željeza, magnezija ili dušika u tlu **2.** *pat.* slabokrvnost uzrokovana nedostatkom željeza u hrani

✧ KLORO- + -OZA

klorpiokrín *m* (G klorpikrina) *kem.* CCl_3NO_2 , tekućina jaka mirisa, sredstvo za dezinfekciju i bojni otrov (suzavac)

✧ **KLOR(O)** - + *grč.* pikrós: gorak

klortetraciklin *m* (G klortetraciklina) *farm.* antibiotik širokog spektra, primjenjuje se u liječenju zaraznih bolesti

✧ **KLOR(O)** - + *v.* tetraciklin(i)

klōstrīdije *ž mn* (N klōstrīdija) *Clostridium*, rod bakterija iz reda *Eubacteriales*, veliki anaerobni ili aerobno tolerantni pokretni bacili, stvaraju spore, uzročnici su određenih infektivnih oboljenja

✧ *nlat.* clostridium ← *grč.* klōstér: vreteno ≈ klōthein: ispredati, presti

klōšar *m* (G klōšara) **1.** beskućnik koji živi po ulicama i pod mostovima u Parizu **2.** općenito, onaj koji nema kuće ni mjesta stanovanja; velegradska skitnica, uličar // **klōšarev** (**klōšarov**) *prid.* koji pripada klōšaru; **klōšarica** *ž, v.* klōšar; **klōšariti** *nesvrš.* (prez. klōšarim, *pril. sad.* -rēči, *gl. im.* -rēnje) živjeti životom klōšara; **klōšarski** *prid.* koji se odnosi na klōšare [~ život]

✧ *fr.* clochard

klōštar *m* (G -tra, N *mn* -tri) *reg. zast.* samostan (čest naziv ili sastavni dio naziva mjesta)

✦ *top.* (naselja): **Klōštar** (Poreč, 40 stan.), **Klōštar Šiljevički** (Crikvenica, 349 stan.), **Klōštar Vojakovački** (Križevci, 405 stan.)

✧ *njem.* Kloster, *v.* klaustar

Klōštar Ivanić *m* naselje u Moslavini S od Ivanić Grada, 2568 stan. // **klōštarivanički** *prid.* koji se odnosi na Klōštar Ivanić i Klōštrance; **Klōštrānac**¹ *m* (**Klōštrānka** *ž*) (G -nca, N *mn* Klōštrānci, G Klōštrānācā) stanovnik Klōštar Ivanića

Klōštar Podravski *m* naselje u Podravini, između Đurđevca i Pitomače, 1773 stan. // **Klōštrānac**² *m* (**Klōštrānka** *ž*) (G -nca, N *mn* Klōštrānci, G Klōštrānācā) stanovnik Klōštra Podravskog

klōt *m* čvrsta gusta pamučna tkanina, izrađena u petoveznom atlasu

✧ *engl.* cloth: sukno, tkanina

Klōto *ž mit.* jedna od triju grčkih božica sudbine; prede niti života

klotoīda *ž mat.* ravninska krivulja koja se sastoji od dviju grana spiralnog oblika, međusobno centralnosimetrične; Eulerova spirala

✧ *grč.* klōthein: ispredati, presti + eīdos: lik

Klōvić, Julije (do 1527. Juraj K.; *tal.* Giulio

Clovio) (1498–1578), hrv. kasnorenasani minijaturist, rodom iz Grižana kraj Crikvenice, djelovao u Italiji, znamenit u Europi svojega doba; originalna umjetnička ličnost, nazvan »Michelangelo minijature« (kodeksi i minijature s manirističkim obilježjima)

klōzer *m reg. zast.* onaj koji reže i obrađuje staklene površine za ostakljivanje; staklar, staklorezac

✧ *njem.* Glaser

klōzet *m* (G *mn* klōzētā) *term.* zahod, toalet // **klōzetski** *prid.* koji se odnosi na klōzet

✧ *engl.* closet: mala soba za intimne stvari

klōzētfrau *ž* (*indekl.*) *reg.* žena koja održava čistoću u javnom zahodu i ubire novac

✧ *njem.* Klosettfrau

klōzet-pāpīr *m* (G klōzet-papīra) *reg.* toaletni papir

✧ *njem.* Klosettpapir

klūb *m* (N *mn* klūbovi) **1.** krug ljudi udružen radi zadovoljavanja zajedničkog (političkog, sportskog i sl.) interesa; udruženje, društvo, udruga [*nogometni* ~] **2. meton.** zgrada, prostorija nekog društva, kluba [*ulaz u* ~] Δ ~ **garnitura** *razg.* komplet namještaja koji se sastoji od dvosjeda ili trosjeda, dva naslonjača i niskog stolića; **poslanički** ~ veza za zastupnika jedne ili više stranaka u parlamentu radi zajedničkog nastupanja // **klūbaš** *m* (G klubaša) član kluba; onaj koji voli biti član kluba, koji pretjerano navija za neki klub; **klūbaški** *prid.* koji se odnosi na klub i klubaaše; **klubaštvo** *sr razg. pejor.* sebično davanje prednosti svom klubu, svojoj sredini, svom krugu prijatelja, u odnosu na sve ostale zainteresirane; **klūpski** *prid.* koji se odnosi na klūb ili klubove [~e *prostorije*]

✧ *njem.* Klub ← *engl.* club

klūmp *m* (N *mn* klūmpovi) *reg.* glomazan, nepraktičan predmet, takav koji zauzima previše prostora

✧ *njem.* Gelumpe

klúpa *ž* predmet, ob. od drva koji služi za sjedenje više osoba (u vrtu, u parku, kao dio pokućstva) Δ **magareća ~a** klupa za loše učenike; **optuženička ~a** s koje se odgovara pred sudom; **posljednja ~a** *pren.* neko vrlo neugledno mjesto za koga; **školska ~a** klupa za rad u školi // **klúpica** *ž dem.* od klupa

✧ *prasl.* *klōpъ (*stsl.* klōpъ, *slov.* klop), *stprus.* clumpis: stolac

klŭpko *sr* < G -pka, N *mn* klŭpka, G klŭbākā/klŭpkā, D klŭpcima, N *zb.* klupčād) **1.** namotan smotak konca, konopca, prede vune loptasta oblika; klube **2.** *pren.* ono što je zajedno smotano, isprepleteno [~ *zmija*]; kopollet // **klupčād** *sr zb.*, v. klupko; **klŭpčast** *prid.* (odr. -i) koji je nalik klupku; **klŭpčasto** *pril.* okruglo, loptasto; **klŭpčati** (se) *nesvrš.* (prez. -ām (se), pril. sad. -ajūci (se), gl. im. -ānje) **1.** namatati se, svijati se u klupko **2.** namatati (što) u klupko

✧ *dem.* od *prasl.* *klŭbъ (*rus.* klub, *češ.* klub: svezanji), *latv.* klambars: gomila ≈ *engl.* lump

Kljaković, Jozo (1889–1969), hrv. slikar, u ranoj fazi slijedi secesionističku dekorativnost i nacionalni romantizam (ciklus fresaka u crkvi Sv. Marka u Zagrebu, Zavodu Sv. Jeronima u Rimu i dr.); figuralne kompozicije u ulju nadahnute *Biblijom* i temama iz života ljudi njegova rodnog kraja (Solin) po koloritu srodne freskama

kljast *prid.* (odr. -i) *razg. ekspr.* koji nema dije-la tijela; sakat, osakaćen, kljakav // **kljakav** *prid.* (odr. -i), v. kljast; **kljakavac** *m* < G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci) onaj koji je kljakav; **kljakāvčev** *prid.* koji pripada kljakavcu; **kljakavica** *ž*, v. kljakavac; **kljakavo** *pril.* **1.** hromo **2.** *pejor.* loše, jedno (što učiniti); **kljasto** *pril.* hromo, sakato; **kljāstriti** *nesvrš.* (prez. -im, pril. sad. -rēči, gl. im. -rēnje) **1.** obrezivati grane [~ *drvo*] **2.** *pren.* smanjivati što, sakatiti, unakazivati [~ *tekst*]

◆ *pr.* (nadimak, po osobini prvosatelja): **Kláić** (720, Dubrovnik, Slavonija), **Kláić** (220, Osijek, I Slavonija), **Kláić** (1140, Kordun, Banovina, Lika, Posavina), **Kljājić** (1370, Lika, S Dalmacija, Posavina), **Kljājo** (Sesvete), **Kljāk** (110, Ivanić Grad, Zlatar Bistrica), **Kljākić** (Pakrac), **Kljāko** (Vukovar), **Kljāković** (Split, Solin)

✧ *prasl.* *klēstъ (*rus.* klestit': pritiskati) = v. klješta

kljēnūt, v. kloniti se

kljōknŭti (Ø) *svrš.* (prez. -nēm, pril. pr. -ūvši, *prid.* rad. kljōknuo) *žarg.* naglo iznemoci, pasti, propasti, uništiti se [-ti u blato; imao sam snage, ali sam naglo ~o]

✧ *ekspr.*, *onom.*

kljōva *ž* **1.** naročito razvijeni zubi, zub slona, morža i još nekih sisavaca **2.** (ob. *mn*) *žarg.* zubi

◆ *pr.*: **Klōvar** (Medimurje, Rijeka)

✧ v. kljun, kljuvati

kljŭcati, v. kljun

kljŭč *m* < G kljŭča, N *mn* kljŭči/kljŭčevi) **1.** predmet, sredstvo kojim se brava otvara i zatvara, otključava i zaključava [*okrenuti ~ u bravi*] **2.** *tehn.* alat kojim se steže [*francuski ~*] **3.** važna točka, bitni dio nekog sustava [*nacionalni ~*] **4.** *glazb.* znak na početku crtovlja [*violinski (G) ~; basov (F) ~; altov (C) ~; tenorov ~*] **5.** zavoj rijeke i zemljište koje on obuhvaća ili naplavljuje **6.** naprava za pucanje, domaće izrade, proizvodi samo prasak (bez hica); prangija **7.** rješenje [~ *problema*] **8.** vir, vrela **9.** ključanje [*praviti ~ ključati; stavi na vatru tako da s jedne strane pravi ~*] **10.** način na koji se što rješava, šifra, uputa kako se što čita ili objašnjava, rješenje kako se što shvaća ili razumijeva [~ *za čitanje pseudonimā hrvatskih književnika; ~ za razumijevanje nadrealizma*] Δ ~ *u ruke term.* izraz za potpuno dovršeni građevinski objekt [*izgradnja po sistemu ~ u ruke*], *usp.* Rohbau; **po ~u** *pol. admin.* tako da se za izbor i razne druge postupke postupi po uzetim kriterijima (po nacionalnom, vjerskom itd.), a ne po sposobnostima i mogućim pravima pojedinca i građanina // **kljŭčanica** *ž* otvor brave u koji se uvlači ključ; **kljŭčalo** *prid.* (ključala *ž*) koji je vreo, koji ključa, koji je podvrgnut procesu ključanja [~*la voda* vrela voda, *usp.* ukrop]; **kljŭčār** *m* < G kljŭčāra, V kljŭčāru, N *mn* kljŭčāri) **1.** onaj koji čuva, ima ključeve **2.** onaj koji se bavi izradom/popravkom ključeva; bravar; **kljŭčārev** (**kljŭčārov**) *prid.* koji pripada ključaru; **kljŭčārica** *ž* **1.** v. ključar **2.** žena ključara; **kljŭčāričin** *prid.* koji pripada ključarici; **kljŭčārski** *prid.* koji se odnosi na ključarstvo i ključare; **kljŭčārstvo** *sr* ključarski obrt; **kljŭčati** (Ø) *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje) **1.** biti u stanju u koje zagrijavanjem dolazi tekućina ili žitka masa; vreti, živjeti **2.** *pren.* biti u vrevi; komešati se, vrvjeti; **kljŭčič** *m dem.* od ključ; **kljŭčina** *ž* < G *mn* kljŭčīnā) *augm.* od ključ; **kljŭčnī** *prid.* koji je od presudne važnosti; osnovni, glavni [~*i problem; ~i položaj*] Δ ~*a kost anat.* kost sprijeda spojena s prsnom kosti, straga s lopaticom; ~*a riječ* riječ ili skupina riječi uzeta iz naslova ili nekog teksta koja označuje njegov sadržaj i omogućuje nalaženje u spremljenom materijalu; **kljŭčnjača** *ž* ključna kost

◆ *pr.* (prema zanimanju ili etnici):

Ključanin (Virovitica, Split), **Ključar** (130, Zagreb, Sveti Ivan Zelina, Grubišno Polje), **Ključariček** (Donja Stubica), **Ključarić** (380, Zagorje), **Ključariček** (Donja Stubica), **Ključec** (Metković), **Ključec** (Virovitica, Banovina), **Ključević** (Zagreb, Posavina), **Kulčar** (Slavonija, ← *mađ.* kulczar) ◇ *top.* hidronimi (uglavnom vrela): **Ključ**, **Ključica**, **Ključnica**, **Ključanice** i sl.; (naselja): **Ključ** (Drniš, 300 stan.), **Ključar** (Vojnić, 120 stan.), **Ključić Břdo** (Zagreb, 170 stan.)

◇ *prasl.* i *stsl.* *ključь: vir, ključ (*rus.* ključ, *polj.* klucz) ← *ie.* *kleh₂u-: ključ (*lat.* clavis, *grč.* kléís)

Ključ *m* (G Ključa) **1.** naselje (u blizini Novog Marofa), 1054 stan. **2.** grad u Z Bosni, na rijeci Sani, 7900 stan. // **Ključanin** *m* (**Ključanka** *ž*) (N *mn* Ključani) stanovnik Ključa; **ključki** *prid.* koji se odnosi na Ključ i Ključane

◆ *v.* ključ

Ključ Břdovečki *m* naselje (u blizini Zaprešića), 573 stan.

◆ *v.* ključ

kljūk|a *ž* (D L -i, G *mn* kljūkā) **1.** ljeskov i sl. štap odrezan i obrađen za pomagalo u hod [poštapati se ~om; odsjeći ~u] **2. reg.** dug štap za branje (»češanje«) maslina **3. žarg.** nos (ob. dug)

◇ *prasl.* *kljuka (*rus.* kljuká, *polj.* kluka: kuka), *lit.* kliuti: visjeti ≈ *v.* ključ

kljūkati *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje) **1. a.** (koga, što) šopati [~ gusku; ~ puru] **b.** (koga) *pren.* indoktrinirati kakvom ideologijom, agresivno propagirati nešto **2. (se)** *pejor.* jesti velike količine hrane **3.** ključvati, *usp.* ključvati // **kljūknuti** (koga) *svrš.* (prez. -nēm, pril. pr. -ūvši, imp. kljūkni, prid. rad. kljūknuo), *v.* ključvati; **kljūkuša** *ž* *kulin.* jelo slično popari (pečeno tijesto prelje se vrućim mlijekom i pospe usitnjenim češnjakom)

◇ *ekspr.*, *prasl.* *kljukati (*rus.* kljūkat', *polj.* klukać)

kljūn *m* (N *mn* kljūnovi) **1.** rožnat produžen kraj gornje i donje čeljusti ptica (i nekih drugih životinja) **2. pren.** ono što je nalik kljunu (ob. prednji izduženi dio čega) [~ broda pramac] // **kljūcati** *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje) **1.** (Ø) (o pticama) **a.** (što) uzimati hranu kljunom **b.** (o što) udarati kljunom [~ o drvo]; ključvati, kljukati

2. a. (koga) riječima neprestano podjarivati koga; nabadati **b.** (komu) stalno čime gnjaviti koga, dosađivati upornim inzistiranjem [~ sa svojim molbama]; **kljūckati** *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje) pomalo a stalno ključvati; **kljūcnuti** (Ø, koga) *svrš.* (prez. -nēm, pril. pr. -ūvši, imp. kljūcni, prid. rad. kljūcnuo), *v.* ključvati; **kljūna** *ž* (G *mn* kljūnā) drvena motka s kukom na vrhu kojom se privlači jezerski ili riječni čamac ili što izvlači iz vode; čaklja; **kljūnast** *prid.* (odr. -ī) koji je nalik kljunu; **kljūnčić** *m dem.* od kljun; kljunić; **kljūnić** *m*, *v.* kljunić; **kljūnuti** (što, koga) *svrš.* (prez. -nēm, pril. pr. -ūvši, imp. kljūni, prid. rad. kljūnuo) **1.** čupati kljunom; ključvati **2.** (koga) *sport* žarg. udarati nogom po nozi; koškati

◆ *pr.* (nadimica): **Kljūn** (Rijeka), **Kljūnak** (Dubrovnik), **Kljūnić** (110, Zagorje, Prigorje, Podravina)

◇ *prasl.* *kljunъ (*rus.* i *slov.* kljun) ≈ ključvati ← *prasl.* *kljuvati, *kljuvati (*rus.* klevat', *polj.* kluč, klwać)

kljunāši *m mn* (N kljunāš, G kljunāša) *zool.* red najprimitivnijih sisavaca (*Monotermata prototheria*), razmnožavaju se ležuci jaja

◇ *v.* kljun

kljunorōšci *m mn* (N kljunorōžac, G -šca, G *mn* kljunorōžāca) *zool.* porodica krupnokljunih ptica (*Bucerotidae*)

◇ *v.* kljun + *v.* rog

kljūse *sr* (G -ta, *zb.* kljūsād) slab, mršav, loš konj // **kljūsād** *ž zb.* (G -adi, I -adi/-i), *v.* kljuse; **kljūsina** *ž 1. augm.* od kljuse **2. pren.** *pejor.* lijen, nespretn čovjek

◇ *prasl.* i *stsl.* kljuseš (*strus.* kljusja, *češ.* klíse) ← *kleups- ≈ *rus.* klypát': šepati

ključvati (što) *nesvrš.* (prez. kljūjem, imp. kljūj, pril. sad. kljūjūci, gl. im. -ānje) kljunom uzimati zrnje; ključvati, kljukati

km *krat.* (indekl.) znak za decimalnu jedinicu duljine, kilometar

kmê (izgovor i konvencija pisanja za glas kojim se kmeči) // **kmêcalo** *sr*, *v.* kmecavac; **kmêcati** (Ø) *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje) **1.** isprekidano se javljati sa »kme« **2. pren.**, *v.* kmečati (2,3); **kmêcavac** *m* (G -āvca, N *mn* -āvci) onaj koji stalno kmeca; kmecalo; **kmêcāvēv** *prid.* koji pripada kmecavcu; **kmêcavica** *ž*, *v.* kmecavac; **kmêčalo** *sr*, *v.* kmecavac; **kmêčati** (Ø) *nesvrš.* (prez. -čim, pril. sad. -

čēci, *gl. im.* -ānje) **1.** oglašavati se s kme (o dojenčetu i njegovu plaću) **2.** dosadno plakati, kenjkati (o maloj djeci); kmećati **3.** *pren.* pretjerano se tužiti, jadikovati, biti dosadan s jadanjem; kmećati; **kměčavac** *m* (G -āvca, N *mn* -āvci) onaj koji stalno kmeči; kmečalo; **kměčavica** *ž*, *v.* kmečavac; **kměkļa** *ž* (D L kmēci/-i) buka koja se čuje i kojoj se uho izlaže kad tko kmeči [*dati se u ~u; nastala je velika ~a*]; **kměknuti** (Ø) *svrš.* (prez. -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* kměknuo) oglasiti se s kme, *usp.* kmečati; **kmězav** *prid.* (odr. -i) *pejor.* koji je plačljiv, cmizdrav; **kmězavac** *m* (G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci) *pejor.* onaj koji cvili, cmizdravko, cmizdravac, plačljivko; **kmězavica** *ž*, *v.* kmezavac; **kmězavo** *pril. pejor.* plačljivo, cmizdravo; **kměziti se** *nesvrš.* (prez. kměžim se, *pril. sad.* -žēci se, *gl. im.* kměžēnje) afektirati, izvoditi, biti dosadan
 ◇ *onom.*

Kmêri (Khmêri) *m mn etn.* narod iz monkhmerske skupine austroazijskih naroda, u *Jl* Aziji, žive u Kambodži, Vijetnamu, Tajlandu // **kmêrskī** (khmêrskī) *prid.* koji se odnosi na Kmere (Khmere) Δ ~ *jezik lingv.* jezik mon-kmerske grane austroazijske porodice, govori se u Kambodži

kmět *m* (N *mn* kmětovi) *pov.* 1. neslobodan seljak vezan za zemlju svoga feudalnog gospodara **2.** seoski glavar, glavar sela // **kmětica** *ž*, *v.* kmet; **kměticiin** *prid.* koji pripada kmetici; **kmětici** *m dem.* od kmet; **kmětović** *m* *zast.* kmetov sin; **kmětskī** *prid.* koji se odnosi na kmetove [-a prava]; **kmětskī** *pril.* kao kmet, na način kmetova **a. pov.** kao kmetovi prema svojim interesima i pravima **b. razg. pren.** pravdaški, pravdajući se, prostački kao kmet; seljački; **kmětstv|o** *sr* (G *mn* kmětstāvā) ustanova feudalnog društva koja počiva na odnosu feudalnog gospodara zemlje i neslobodnog seljaka koji mu je obrađuje [*ukidanje ~a*]

◆ *pr.* (prema zanimanju): **Kmět** (240, Istra, I Slavonija), **Kmětēc** (Ivanec, Kutina), **Kmětici** (Knin, Ogulin), **Kmětici** (Koprivnica, Zagorje), **Kmětović** (Dubrovnik) ◇ *mikrotop.:* **Kmėti** (Čazma, Split)

◇ *prasl.* *kmetь (*rus.* kmet': ratnik, *polj.* kmieć: seljak) ← *lat.* comes (G comitis): pratilac

kn¹ [*indekl.*] *krat.* znak za kunu, novčanu jedi-

nicu u Republici Hrvatskoj, *usp.* HRK, lp **kn²** *krat.* znak za nestandardiziranu jedinicu brzine na moru; čvor

◇ *engl.* knot

knā *ž* (G knē) *reg.*, *v.* kāna // **knīti** (što) *nesvrš.* (prez. knīm, *pril. sad.* knījūci, *gl. im.* knījēnje) bojiti knom

◇ *tur.* kına

knājf *m* (N *mn* -i, G knājfā) *reg. zast.* postolarski nož kojim se kroji koža za gornje dijelove obuće

◇ *njem.* Kneif

knājповскī *prid.* koji se odnosi na S. Kneippa Δ ~o *liječenje* liječenje vodom i dijetnom hranom od prženog ječma // **knājповskī** *pril.* po Kneippu, na način Kneippa

◇ prema njemačkom liječniku S. Kneippu (1827–1897)

knākser *m reg. film. zast.* krckanje koje se čuje na spojnica (prilikom reprodukcije) optičke tonske vrpce (suvremena tehnika to više ne poznaje)

◇ *njem.* knacksen: krckati

knāp¹ *m* (N *mn* -i, G knāpā) *reg. pov.* **1.** slobodni seljak koji je bio oslobođen tlake, ali je odlazio u vojne pohode kao pratnja gospodaru; slobodnjak, pratilac, *usp.* kmet **2.** mladić plemićkog podrijetla u pratnji velikaša, njegov štitoñoša

◆ *pr.* (prema zanimanju i etnici): **Knāp** (Zagreb), **Knāpček** (Vukovar), **Knāpek** (Rovinj, Z Slavonija), **Knāpić** (800, Istra, Zagorje, Prigorje, Podravina), **Knāpp** (Zagreb) ◇ *top.* (nekoć je bilo više zaselaka s tim imenom; naselja): **Knāpić** (Ivanec, 95 stan.), **Knāpići** (Poreč, 6 stan.)

◇ *njem.* Knappe: vojnik, štitoñoša = Knabe: dječak

knāp² *pril. reg.* **1.** tek toliko koliko dostaje; je-dva [*stići ćemo ~, ali ćemo stići*] **2.** tek toliko koliko doseže; tijesno [*pošto sam se ude-bljao, ove su mi hlače ~*], *opr.* loker

◇ *njem.* knapp

knédlja *ž* (**knédł** *m*) (G *mn* -ā/-i) *kulin. razg.* okruglo oblikovano i eventualno punjeno tijesto od krumpira, žemički, krupice i sl., dio mnogih jela ili posebno jelo [*juha s ~ama/ ~ima; ~e(i) od šljiva*]; okruglica // **knédlast** *prid.* (odr. -i) koji je oblikom nalik knedli [-u licu]

◇ *njem.* Knödel

Kneipp (izg. Knājp), **Sebastian** (1821–1897),

njemački pučki liječnik, poznat po liječenju toplim i hladnim kupkama (hidroterapija) te ljekovitim biljem; umjesto prave kave preporučio napitak od prženog ječma (Kneippova kavovina)

knèk-knèk *lov.* izgovor i konvencija pisanja za jedan od načina kako se glasa patka krža, *usp.* krrr-krrr

knemída *ž pov.* dio ratne opreme grčkih ratnika koji je štitio noge; nazuval
 ✧ *grč.* knēmīs ≈ knēmē: cjevanica

Knesset (*izg.* Knèset) *m* jednodomni parlament Izraela sa sjedištem u Jeruzalemu, *usp.* bet-kneset

✧ *hebr.* kēnešeth: skupština, zbor

knèz¹ *m* (V knèže, N mn knèzovi/knèzevi) *pov.*

1. feudalni nasljedni vladarski naslov 2. seoski starješina 3. u nekim zemljama (posebno u Bosni) niži državni službenik, *usp.* velmoža // **knèginja** *ž* kneževska titula za žensku osobu; **knèginjica** *ž* kćerka kneževa, princeza; **knèšćić** *m* (G mn knèšćića) 1. knez manjih ovlasti, manjeg posjeda; knezić 2. *pejor.* ponižavajuće, omalovažavajuće imenovanje kneza; **knèštvo** *sr* čast i vlast kneževa i prostor njegova vladanja; knežija; **knèžić** *m*, v. knešćić; **knežovati** *nesvrš.* (prez. knèžujem, pril. sad. -zujúći, gl. im. -anje) biti knezom; **knèžev prid.** koji pripada knezu; **knèžević** *m* knežev sin, princ; **knèževina** *ž* država u kojoj vlada knez; **knèževski prid.** koji se odnosi na kneza i knežiju; **knèževski pril.** kao knez, na način kneza; **knèžić** *m dem.* od knez, *pejor.*; **knèžija** *ž* (G mn knèžijā), v. kneštvo

◆ *pr.* (prema nekoj upravnoj službi ili nadimacka): **Knègo** (210, Dubrovnik), **Knèš** (Slavonski Brod), **Knèz** (1470, Zagorje, S Dalmacija, Primorje), **Knèzac** (Karlovac), **Knezek** (Ludbreg, Podravina), **Knèžetić** (Ozalj), **Knèžević** (Zagora, S Dalmacija, Lika), **Knèžićić** (Đakovo), **Knèžić** (510, Donja Stubica, Zagorje), **Kneždoci** (Varaždin, Zagorje), **Knèžović** (**Kneždović**) (1550, sred. Dalmacija), **Knèž** (Slavonski Brod), **Knèžević** (11720, Lika, Kordun, S Dalmacija, Slavonija), **Knèžić** (790, J i sred. Dalmacija, Banovina), **Knèginjić** (Slavonija), **Knèginjić** (Nova Gradiška), **Knèžević** (Slavonija) ✧ *top.* (naselja): **Kaniška gláva** (Požega), **Kaniške dràge** (Ždrijelo, Gospić), **Kaniža** (Petrinja, Gospić, Brod), **Knèz** (nekoliko zaselaka u Ravnim kotarima), **Knèz Gòrica** (160, Karlovac),

Knèzovec (Čakovec, 376 stan.), **Knèzov já-rak** (dol, Međimurje), **Knežovljani** (Hrvatska Kostajnica, 177 stan.), **Knèžac** (Dubrovnik), **Knèžci** (Požega, 93 stan.), **Knèževac** (Požega, 131 stan.), **Knèževići** (više zaselaka po Ravnim kotarima), **Knèžev vřh** (Senj), **Knèžević Kòsa** (172, Vojnić), **Knèžpolje** *usp.* i *mađ.* Kanjiža ✧ *prasl.* *kñędzь (*rus.* knjaz', *polj.* ksiądz) ← *got.* *kuningaz: vladar ≈ *njem.* König: kralj

knèz² *m* (N mn -i) *zool.* morska ribica živopisnih boja (*Coris julis* i *C. giofredi*) iz porodice usnača

✧ v. knez¹

Knèževi Vinogrādi *m mn* naselje (u blizini Belog Manastira), 2127 stan.

◆ v. knez¹

Knèzevo *sr* naselje (u blizini Belog Manastira), 1408 stan. // **Knèževljanin** (**Knèževljanka** *ž*) (N mn Knèževljani) stanovnik Kneževa; **knèževski prid.** koji se odnosi na Kneževo i Kneževljane

◆ v. knez¹

kníde *ž mn*, v. žarnice

Knífer, Julije (1924), hrv. slikar i grafičar, suosnivač grupe Gorgona; od 1960. svoj izraz reducira na meandarsku formu te crnu i bijelu boju; od 1990. stvara u Njemačkoj i Francuskoj

knikers *m reg.* kroy hlača što sežu do ispod koljena; »halferie«

✧ *njem.* Kniehosen ← Knie: koljeno *engl.* knickerbockers

kníks *m* (N mn -ovi) *reg. arh.* savijan je u jednom koljenu; njime ženska osoba pozdravlja člana vladarske kuće

✧ *njem.* Knicks

Knín *m* (G Knína) grad na desnoj obali Krke u Dalmatinskoj zagori, 12331 stan.; naselje iz prapovijesnog i rimskog doba, povremeno boravište hrv. vladara krajem 11. st. // **knínski prid.** koji se odnosi na Knin; **Knínjanin** (**Knínjanka** *ž*) (N mn Knínjani) stanovnik Knina; **knínjanski prid.** koji se odnosi na Kninjane; **knínjanski pril.** na način Kninjana, kao Kninjanin

kníndža *m* (N mn -e) *žarg.* borac specijalnih jedinica u paradržavi Republici Srpskoj Krajini u Hrvatskoj (1991–1995)

✧ prema gradu Kninu, asocijacijom na nindža, v.

knjips *m* (N *mn* -ovi) *reg.* otponac fotografskog aparata

✧ *njem.* Knips

knock down (izg. nòk dáun) *m* **1.** sport prekid borbe u boksu zbog nesposobnosti boksača da nastavi borbu [*biti u ~u*] **2.** ekon. razg. na dražbi, udarac čekićem po stolu kojim vodi-telj označava da je predmet rođan

✧ *engl.*

knock out (izg. nòk àut) *m* **1.** v. nokaut **2.** ekon. razg. tajni (protupravni) sporazum skupine sudionika dražbe da se neće međusobno natjecati ponudom viših cijena, tako da predmet kupe za nerealno nisku cijenu

✧ *engl.*

Knòsos *m* drevni grad na Kreti na kojem je Dedal, v. za kralja Minosa sagradio Labirint; arheološke iskopine palače najvažniji su spomenik minojske kulture

know-how (izg. nòu-hàu) *m* *term.* **1.** vrhunsko tehnološko znanje i iskustvo potrebno za ostvarenje neke inovacije ili projekta; znanje i umijeće, znanje i iskustvo **2.** praktično znanje

✧ *engl.* ← know: znati + how: kako

knùt *m* (N *mn* knùtovi) **1.** pov. kožni bič s olov-nim kuglicama ili bodljama; upotrebljavao se za kažnjavanje u carističkoj Rusiji **2.** *pren.* strog režim; vladavina nasilja // **knùta** ž (G *mn* knùtā), v. knut

✧ *njem.* Knute

knjávati *nesvrš.* (prez. knjávām, pril. sad. -ajū-ći, gl. im. -anje) žarg. spavati

knjāz *m* (N *mn* knjāzovi) *srp. pov.* vladarska titula u Srbiji (ob. kao naslov Miloša Obrenovića u prvoj pol. 19. st.)

♦ *pr:* Knjāz (120, Donja Stubica, Zagreb)

✧ *rus.* knjaz', v. knez'

knjîgla ž (D L knjîzi, G *mn* knjîgā) **1. a.** tisk. više listova s tekстом ili s tekstem i slikama povezanih zajedničkim hrptom koji su namijenjeni da kao cjelina služe čitanju ili proučavanju **b.** jez. knjiž. pismo, list [*~u piše*] **2.** meton. učenje, učenost, znanje **3.** ono što služi posebnoj vrsti evidencije [*poslovna ~a; zemljišna ~a; matična ~a* evidencija o rođenima, vjenčanim i umrlima] **4.** knjiga koju je tko (vlast, katedra itd.) izdao u određenoj boji korica i koja se prema njima tako naziva Δ *bijela (plava, žuta i dr.) ~a* **1. pol.** služ-bena tiskovina vlade neke zemlje u kojoj se objavljuju dokumenti ili podaci koji imaju

za cilj objavljivanje stava o nekom pitanju, događaju ili sporu **2.** dokumenti neke organizacije o prihvaćenim standardima, rješenjima i sl.; **čovjek od ~e** učen čovjek, onaj koji se bavi duhovnom djelatnošću; **džepna ~a** knjiga malog formata; **~a žalosti** posebna knjiga u koju se upisuju ožalošćeni za javno izražavanje sućuti u povodu nacionalnog dana žalosti (smrt istaknutog državnika, teška nesreća i sl.); **~om na ~u pov.** formula idejne borbe u jednoj fazi socijalističkog sistema u SFRJ (uglavnom u posljednjih deset godina postojanja države), često se parafrizira (kao »slikom na sliku« i sl.) // **knjiğetina** ž, v. knjižurina; **knjiğica** ž *hip.* od knjiga; **knjiški prid.** **1.** koji je karakterističniji i običniji za pismenu komunikaciju nego za govornu; koji se nalazi samo u knjigama [*~ oblik; ~ stil*], *opr.* razgovorni **2.** koji je stilski naglašen i obilježen (npr. »cvtjeti« prema »cvtjetati«) Δ **~ izraz (stil)** koji se spontano i prirodno ne govori, koji je samo u knjigama; **~ moljac** onaj koji samo čita i prekapa po knjigama; knjigoljubac; **knjiški pril.** na knjiški način [*~ se izražavati*]; **knjižica** ž **1. dem.** od knjiga **2.** dokument posebne namjene manjeg opsega s više listova [*štedna ~, bank. knjižica* u koju se bilježe štedni ulogi; *zdravstvena ~* dokument kojim se potvrđuje zdravstveno osiguranje]; **knjižiti** (što) *nesvrš.* (prez. -im, pril. sad. -žēći, gl. im. -ženje) upisati/upisivati u poslovne knjige; **knjižni prid.** **1.** koji pripada knjizi kao predmetu, koji se odnosi na knjige [*~ crv crv koji nagrizi i izjeda papir*] **2.** koji se odnosi na knjigu, koji se sastoji od knjiga [*~ fond ukupna količina knjiga na nekom mjestu*]; **knjižuljak** *m* (G -ljka, N *mn* -ljci, G knjižuljākā) *dem.* prema kontekstu + *hip.* od knjiga, *pejor.* beznačajna knjiga; **knjižurina** ž *pejor.* od knjiga u zn. **1.** glomazna, nespretna, teška knjiga za držanje u ruci; knjiğetina **2.** loša, velika, predugačka, loše napisana knjiga

✧ *prasl. i stsl.* kniga (*rus.* kniga, *češ.* kniha) ← *turk.* *kūinig ← *kin.* k'ūen: svezak

knjiğotisk *m* (G -ska, N *mn* -sci) glavni tiskovni postupak visokog tiska, u kojem se otisak dobiva s ručnoga ili strojnog sloga

✧ v. knjiga + v. tiskati, tisak

knjiğovežla *m* (N *mn* -e) onaj koji se bavi uvezi-vanjem knjiga [*taj ~a; te ~e*] // **knjiğoveštvo** *sr* postupak uvezivanja knjiga, dorade tiska-

nica i sl.; **knjigoveški** *prid.* koji se odnosi na knjigovežu i knjigoveštvo; **knjigovežnica** ž prostor/mjesto knjigoveške djelatnosti

✧ v. knjiga + v. vezati

knjigovodstvo *sr.*, v. računovodstvo // **knjigovodstven** *prid.* (odr. -i) koji pripada knjigovodstvu; **knjigovodja** *m* (N *mn* -e) onaj koji obavlja knjigovodstvene poslove [*taj ~a*; *te ~e*]; **knjigovodin** *prid.* koji pripada knjigovodi; **knjigovotkinja** ž, v. knjigovoda
✧ v. knjiga + v. voditi

knjižara ž trgovina u kojoj se prodaju knjige // **knjižar** *m* (G *knjižara*) **1.** vlasnik trgovine knjigama, knjižare ili knjižare u papirnice **2.** vlasnik nakladne knjižare, privatni trgovac knjigama; nakladnik, izdavač knjiga; **knjižarev** (**knjižarov**) *prid.* koji pripada knjižaru; **knjižarica** ž, v. knjižar; **knjižarski** *prid.* koji se odnosi na knjižare; **knjižarski pril.** kao knjižar, na način knjižara; **knjižarstvo** *sr* ukupnost djelatnosti na knjizi i oko knjige, rad na izdavanju i raspačavanju knjiga, muzikalija itd.
✧ v. knjiga

knjižarac *m* (G -*rea*, N *mn* -*rci*, G *knjižaracā*) *zool.* sitni paučnjak (*Chelifer cancroides*) [*~ kućni*]

knjižavac *m* (G -*vca*, N *mn* -*vci*, G *knjižavacā*) *zool.* treći odjeljak želuca u preživača

književnost (**književnost**) ž (G -*osti*, I -*osti* / *ošću*) **1.** duhovno stvaranje pomoću riječi, tekst kao umjetničko djelo, umjetnost riječi; literatura **2.** sveukupnost pisanih djela, spomenika jednog kulturnog kruga [*hrvatska ~*] △ *lijepa ~*, v. beletristika // **književni** *prid.* koji se odnosi na književnost, koji ima svojstva književnosti [*~i svijet*; *~i događaj*] △ *~a kritika* dio znanosti o književnosti, vrednuje i raščlanjuje književnu umjetnost; **Književna republika** mjesečnik »za sve kulturne probleme«, izlazio u redakciji M. Krleže u Koprivnici 1923–1925. i u Zagrebu 1926–1927; **Književna smotra** tromjesečni časopis za svjetski književnost, izdaje Hrvatskog filološkog društva, izlazi u Zagrebu od 1969; *~i jezik* **1.** *usp.* standardni jezik, v. standardan △ **2. term.** jezik književnosti; **književnički** *prid.* koji se odnosi na književnike [*~a organizacija*]; **književnik** *m* (V -*iče*, N *mn* -*ici*) **1.** onaj koji piše i objavljuje književna djela, onaj koji se kreativno bavi književnošću **2.** (Književnik) prvi hrv. opć-

eznanstveni časopis 1864–1867, obnavljan kao pretežno književni časopis 1924–1925, 1928–1939, 1945. i 1959–1961; **književnica** ž, v. književnik; **književno pril.** na književan način [*izražavati se ~*]
✧ v. knjiga

knjižica, v. knjiga
knjižni, v. knjiga

knjižnica ž *služb.* ustanova u kojoj se čuvaju i posuđuju knjige, periodične publikacije i dr., *usp.* biblioteka (**1b**) // **knjižničar** *m* stručnjak za određene poslove u knjižnici, *usp.* bibliotekar; **knjižničarka** ž (G *mn* -*ā-i*), v. knjižničar; **knjižničarski** *prid.* koji se odnosi na knjižničarstvo i knjižničare; **knjižničarski pril.** kao knjižničar, na način knjižničara; **knjižničarstvo** *sr* ukupnost djelovanja knjižničara; bibliotekarstvo; **knjižnični** *prid.* koji se odnosi na knjižnicu [*~ inventar*]
✧ v. knjiga

ko *vezn.*, v. kao (I)
KO-, **KOM-**, **KON-** prvi dio riječi sa značenjem zajedno, skupa; s-, su-, sa- [*koprodukcija*; *kompatriot*; *konzentracija*]

✧ *lat.* con-; cum (*prij.*)

koacervati *m mn* (N *koacervāt*, G *koacervāta*) *biol.* polutekuće hladetinae kapljice koje se oblikuju iz otopina organskih tvari
✧ *lat.* coacervati: gomilati

koadjutor (**koadjutor**) *m kat.* pomoćnik biskupa s pravom ili bez prava na preuzimanje biskupske časti [*biskup ~*]
✧ *lat.* coadiutor ≈ KO- + v. adjutum, adjutor

koagulirati (Ø) *dv.* (prez. *koagilirām*, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* *koagilirān*, *gl. im.* -anje) biti u procesu ili doći u stanje izazvano koagulacijom // **koagulacija** ž **1.** pretvaranje iz tekućeg u stanje slično gelu; zgrušavanje [*~a krvi*] **2. kem.** nastajanje taloga ili potpuno skrutnjivanje otopine pod utjecajem elektrolita [*došlo je do ~e*]
✧ *njem.* koagulierēn ← *lat.* coagulare: zgrušavati se

koagulogram *m pat.* svaki laboratorijski test zgrušavanja krvi
✧ v. koagulirati, koagulacija + -GRAM

koagulopātija ž *med. zast.* zajednički naziv za poremećaje zgrušavanja krvi
✧ v. koagulirati, koagulacija + -PATIJA

kôaksijalan *prid.* (odr. -lni) *tehn.* koji ima zajedničku osovinu; suosovinski, usporedan △ *~ni kabel* vod s jednim unutarnjim i je-

dnim vanjskim vodičem koji su razdvojeni kvalitetnom izolacijom; služi za vođenje stanja visokih frekvencija

✧ KO- + v. aksijalan

koàla ž (G mn koàlā) *zool.* tobolčar biljožder (*Phascocartos cinereus*), živi u Australiji; medvjedak crnonosi

✧ *engl.* koala ← *egz.* gú'la

koalescencija ž *meteor.* proces povećavanja vodene kapljice u oblaku ili magli sudaranja njem dvaju ili više kapljica

✧ *lat.* coalescere: srasti ≈ KO- + alere: hraniti, uzdizati

koalicija (ø, čega) ž **1.** politički ili vojni savez više država radi ostvarivanja nekog dogovorenog programa [*osnovati/sklopiti ~u*] **2.** udruživanje političkih stranaka radi ostvarivanja nekog programa **3.** općenito, neformalno povezivanje ljudi i organizacija oko zajedničkih interesa Δ **Koalicija narodnog sporazuma (KNS)** *pol.* izborni savez četiri stranke (HDS, HKDS, HSLS i SDSH) na prvim višestranačkim izborima nakon 1938, u suvremenoj Hrvatskoj 1990; osvojila oko 20% glasova i 11 zastupničkih mjesta u Saboru // **koalicijski prid.** koji se odnosi na koaliciju, koji je dio koalicije; koalicioni [*~ partner*]; **koalicionār m** (G koalicionāra) pristaša, zagovornik koalicije (**1**); **koalicionāški prid.** koji se odnosi na koalicionare; **kōalicionī prid.** koji ima osobine koalicije, *usp.* koalicijski Δ **~a vlada** vlada sastavljena od više stranaka; **~i ratovi** oružani sukobi više udruženih država protiv hegemonije jedne države (npr. križarski i peloponeski ratovi); **koalīrati** (ø, s kim) *dv.* (*prez.* koalīrām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -anje) ući/ulaziti u koaliciju s kim, osnovati/osnivati koaliciju

✧ *njem.* Koalition ← *srlat.* coalitio ≈ coalescere: srasti

koarktacija ž *term.* suženje, striktura [*~ aorte*]

✧ *lat.* coarctatio: sužen ← *coar(c)tare*: suziti

koautor (ø, s kim) *m* onaj koji je s još kime ravnopravan autor nekoga djela; suautor // **koautorski prid.** koji se odnosi na koautore; **koautorski pril.** kao koautor, na način koautora; **koautorstvo sr** zajedničko stvaranje djela; suautorstvo

✧ KO- + v. autor

kōb ž (I -i, N mn -i, G kōbī) **1.** znak, znamenje po kojem se sluti ili predviđa dobro ili

zlo [*zla ~; dobra ~*] **2.** sreća, udes, sudbina, usud [*žrtva nesretne ~i*] // **kōban prid.** (*odr. -bni*) koji ima teške i sudbonosne posljedice (u presudnom smislu); fatalan; **kōbno pril.** na koban način [*~ pretkazivati*]; **kōbnōst** ž (G -osti, I -osti/ošću) svojstvo onoga što je kobno

✧ *prasl.* i *stsl.* koby (rus. kob': čarolija, stčes. koba: uspjeh) ← *ie.* *kob- (*stir.* cob: pobjeda, *engl.* happen: dogoditi se)

kōbac m (G -pca, V kōpče, N mn -pci, G kōbāca)

1. *zool.* malena ptica grabljivica (*Accipiter nisus*) iz porodice jastrebova; piljug, škanjac **2.** *pren. pejor.* onaj koji za čim neumjereno teži svim silama [*obrušio se kao ~*]; grabljivac, nasrtljivac // **kōpčī prid.** koji pripada kopcu [*~i let*; *~e gnijezdo*]

✧ *pr.* (nadimačka): **Kōbac** (Gvozđ, Vinkovci), **Kōbačić**

✧ *prasl.* *kobyčь (rus. kóbec, *polj.* kobiec: vrst sokola) ≈ *stvnjem.* habuh: kobac

kobajagi (bajagi) pril. (čest.) *razg. ekspr.* (+ *srp.*) tobože, nije-nego

✧ v. kao + v. bajagi

kōbalt m kem. element (simbol Co, atomski broj 27); sjajni metal sličan niklu i željezu; jedna od glavnih sirovina za termonuklearnu energiju, upotrebljava se i za proizvodnju brzorezačkog čelika // **kōbaltñī prid.** koji se odnosi na kobalt; koji je plav poput kobalta, koji ima svojstva kobalta Δ **~a bomba**

1. *vojn.* nuklearni ili termonuklearni projektil s tijelom od kobalta, koji pri eksploziji, djelovanjem neutrona, prelazi u radioaktivni izotop kobalta **2.** *med. razg.* popularno ime uređaja koji se upotrebljava za telekobaltnu terapiju u liječenju raka

✧ *njem.* Kobalt ← Kobold, Koben-walt (u njemačkoj folklornoj tradiciji, zao duh koji proganja ukućane i rudare)

kōbaltñ m (G kōbaltña) *min.* kobaltov arsenid sulfid; kobaltni sjajnik

✧ v. kobalt + -IN

kōbāljiica ž *bot.* planinska trajnica (*Petrocallis pyrenaica*) iz porodice kupusnjača (*Cruciferae/Brassicaceae*)

Kobārīd m (G Kobarīda) naselje u dolini Soče (Slovenija), 1030 stan., u 1. svjetskom ratu (1917) mjesto velike bitke i proboja talijanske fronte [*bitka kod ~a*] // **kōbārīdski prid.** koji se odnosi na Kobarid i Kobaridane; **Kobarīdanin m** (**Kobarīdānka** ž) (N mn Kobarīdani) stanovnik Kobarida

kobàsica ž 1. crijevo nadjeveno sjeckanim mesom [lovačka ~; domaća ~]; kobasa 2. *pen.* *pejor.* nešto izrazito ili nepotrebno dugo (članak, pjesma, predavanje) // **kobása** ž *razg.*, v. kobasica; **kobásičar** m obrtnik koji proizvodi i, ob. prodaje kobasice; **kobásičarka** ž (G mn -ā/-ī), v. kobasičar; **kobásičarnica** ž mjesto proizvodnje ili mjesto prodaje kobasica; **kobásičarski** *prid.* koji se odnosi na kobasičare [~ alat; ~ obrt]; **kobásičarski pril.** kao kobasičar, na način kobasičara; **kobásičarstvo** *sr* djelatnost kobasičara; kobasičarski obrt; **kobasičëtina** ž *augm.* od kobasica *pejor.*; **kobásičica** ž *dem.* i *hip.* od kobasica
 ◆ *pr.* (nadimačka): **Klobása** (Dubrovnik), **Kobàsica** (Bjelovar), **Kobasić** (280, Zagreb, Pokuplje, Zagorje)
 ◆ *prasl.* *kylbasa, *klobasa (*rus.* kolbasá, *češ.* klobása) ← ? *turk.*

Kôbe m (G Kôbea) japanski grad i luka (otok Honshû), 1.477.400 stan.

kobêljati se *nesvrš.* (*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajûći se, *gl. im.* -ānje) s mukom se izvlačiti iz čega; boriti se, koprcati se [~ iz nevolja]
 ◆ *eksp.* ≈ *slov.* kobacati

kôbilja ž 1. (G mn kôbilā) *zool.* ženka konja 2. *pejor.* žena gruba izgleda, ili vulgarna ponašanja // **kôbilār** m onaj koji čuva kobile; **kôbilārev** (kôbilārov) *prid.* koji pripada kobilaru; **kôbilārka** ž (G mn -ā/-ī), v. kobilar; **kôbileći** *prid.* koji je kao u kobile; **kôbilica** ž 1. *hip.* od kobila 2. **a.** uzdužna greda u kosturu brodskog dna **b.** nosač struna ili žica na muzičkim instrumentima; **kôbilični** *prid.* koji se odnosi na kobilicu; **kôbilij** *prid.* koji je od kobile [~e mlijeko]

◆ *pr.* (nadimačka): **Kôbilār** (Pregrada), **Kôbilić** (Dubrovnik, v. i Obilić), **Obilić** (Bjelovar) ◆ *top.* (naselja): **Pôtkobiljak** (Delnice, 14 stan.)

◆ *prasl.* i *stsl.* kobyla (*rus.* kobýla, *polj.* kobyła) ≈ *lat.* caballus *grč.* kabállēs: radni konj

kôbol m, v. COBOL

kôboz m, v. kobza

kôbra ž (G mn -ī/kôbrā) *zool.* velika indijska otrovna zmija (*Naia tripudians*) iz porodice guja; naočarka [brz kao ~]

◆ *pr.* (nadimačka): **Kôbra** (Čazma)

◆ *port.* cobra (da capello) ← *lat.* colubra: zmijica

kôbrāč m (G kôbrāča) *bot.* grmolika biljka

(*Myricaria germanica*) šljunkovitih riječnih obala; mirika

kobúdo m (*indekl.*) *sport* skupni naziv za vještine baratanja pučkim oružjima japanskih seljaka, najčešće poljoprivrednim alatima; najpopularnija je nunčaku

◆ *jap.*

kôbza ž (G mn kôbzā) *glazb. pov.* trzalački žičani ukrajinski instrument tipa lutnje (14–16. st.), slični u Mađarskoj (koboz) i Rumunjskoj; koboz

◆ *rum.* cobza

kôbzār m (G kôbzóra) *glazb.* ukrajinski narodni pjevač, pjeva narodne pjesme biline

◆ *ukr.*

Kôcelj slavenski knez u Donjoj Panoniji (vladao o.860–874); uveo slavenski jezik u crkvene obrede

Koch (*izg.* Kôh), **Robert** (1843–1910), njemački bakteriolog, otkrivač uzročnika tuberkuloze (*Kochov bacil*) i kolere; Nobelova nagrada 1905.

Kochansky-Devidé (*izg.* Kohànski-Devidè), **Vanda** (1915–1990), hrv. paleontologica, začetnica mikropaleontologije u Hrvatskoj

Kôcijān m. os. ime (svetačkoga podrijetla; kod nas potvrđeno od 13. st., osobito u priobalju; češće u Sloveniji, *usp. top.* Škocjan, *rij.*; isto: **Kāncijān** ◆ *pr.*: **Kāciān** (Zagreb), **Kācijān** (Zagreb), **Kāncijān** (Ludbreg, Zagorje, Podravina), **Kāncijānić** (Istra, Primorje), **Kôcijān** (1429, Međimurje, Rab, Zagorje), **Kocijānčić** (380, Poreč, Istra), **Kocijānović** (Osijek), **Kôcjan** (Međimurje), **Kôcjančić** (Split, Rijeka) ◆ *top.*: **Kāncijānići** (zaselak u Istri)

◆ *lat.* Cantianus

kôckja ž (G mn -cākā/-ī) 1. **a.** *mat.* geometrijsko tijelo omeđeno sa šest sukladnih kvadrata; heksaeder, kub **b.** takvo tijelo kojem je svaki od kvadrata obilježen različitim brojem točica ili brojevima (od 1 do 6); koristi se u društvenim igrama **c.** igra na sreću za izravan dobitak u novcu; hazard **d.** takvo tijelo koje služi za slaganje, gradnju čega (kuća, cesta, dječjih slagalica itd.) [Lego ~e] 2. donošenje kakve odluke izvlačenjem iz bubnja; ždrijeb [pobjednik će biti odlučen ~om] 3. *razg.* kvadrat [teka s ~ama] △ ~a *šećera* komad šećera u obliku kvadra // **kôckār** m onaj koji se bavi hazardnim igrama za novac (ruletom, kartama itd.); **kôckārnica** ž *razg.* mjesto gdje

se igra na sreću; igračnica; **kockarski prid.** koji se odnosi na kockare [*~ stol*]; **kockarski pril.** kao kockar, na način kockara; **kockast prid.** (odr. -i) **1.** koji je u obliku kocke [*~a zgrada*] **2. razg.** s kvadratičnim uzorkom [*~a košulja*]; **kockati nesvrš.** (prez. -ām (se), pril. sad. -ajūci (se), gl. im. -anje) **1.** (θ, se) igrati hazardnu igru (rulet, karte i sl.) **2.** (se s čim) pren. neozbiljno stavljati na kocku što, lakomisleno izvirgavati opasnosti što [*~ se sa životom*]; **kockica ž dem.** od kocka

◆ pr. (nadimačka ili prema zanimanju): **Kockār** (Sisak, Osijek), **Kockárević** (Vinkovci)

◇ prasl. *kostika: košćica, v. kost (kocke su se izrađivale od kosti)

kockavica ž bot. biljni rod (*Fritillaria*) iz porodice ljljana (*Liliaceae*) (obična k. *Fritillaria meleagris*, rijetka, zaštićena biljka)

◇ v. kocka

koč m pom. pov. ruski brodić na vesla (16. i 17. st.) malog gaza; jarbol bez jedra

◇ rus. ← stnizoz. kogge

kōča (kōča) ž (G mn kōča) rib. dvokrilna povlačna mreža za ribolov u obliku konične mreže; travl // **kōčār (kōčār) m 1. pom.** ribarski brod osposobljen za ribolov na otvorenom moru opremljen mrežom (po kojoj se naziva) **2.** onaj koji kočari, koji lovi kočom; **kōčarica (kōčarica) ž** ona koja kočari; **kočarica (kočarica) ž** brod kojim se kočari; **kočariti (kočariti) (θ) nesvrš.** (prez. kōč-ārim, pril. sad. kōčārēci, gl. im. -rēnje) razg. baviti se ribolovom, ribariti kočom; **kōčarski (kōčarski) prid.** koji se odnosi na kočē i kočare; **kōčarski (kōčarski) pril.** kao kočar, na način kočara

◇ tal. coccia

kōčanj m 1. struk, snažna stabljika (kupusa, duhana) **2.** klip kukuruza s kojeg je skinuto zrnje; čokanj, okomak, otučak, šepurina

◇ metatezom od čokanj ← tur. çokal

Kočēvje sr mjesto u J Sloveniji // **kočēvski prid.** koji se odnosi na Kočevje Δ **Kočēvski rog 1. geogr.** brdovito šumsko područje nedaleko Kočevja **2. pov. a.** sjedište središnjih tijela NOB Slovenije 1942–1944. b. mjesto masovne likvidacije zarobljenih pripadnika slov. protupartizanskih postrojbi i nekih dije-
lova vojske NDH

Kočić, Petar (1877–1916), bosanskohercegovački pripovjedač, satiričar i dramski pisac;

književnim djelom i političkom aktivnošću angažirani borac za socijalnu pravdu protiv tuđinske okupatorske vlasti, najpoznatiji po političkoj satiri *Jazavac pred sudom* (1904)

kočija ž (G mn kōčijā) kola na opruge s konjskom zapregom za prijevoz putnika, nekad, ob. u gradskom prometu; fijaker Δ **poštanska ~ pov.** kočija koja prevozi putnike i poštu // **kočijaš m (G kōčijāša) 1.** onaj koji tjera konja u zaprezi, u kočiji **2. pren.** onaj koji govori prostote, koji prostači **3. (Kočijaš)** zvijezde na S nebu, Auriga; **kočijašiti (θ) nesvrš.** (prez. kōčijašim, pril. sad. -šēci, gl. im. -šēnje) **1.** obavljati posao kočijaša, biti kočijaš **2. pejor.** ponašati se u organiziranom prometu neodgovorno, ne poštivati pravila oprezne i organizirane vožnje [*~ po ulici*]; **kočijaški prid.** koji se odnosi na kočijaše (**1.2**); **kočijaški pril.** kao kočijaš, na način kočijaša (**1.2**)

◆ pr. (prema zanimanju): **Kočijašević** (Nova Gradiška), **Kočiš** (380, Medimurje, Slavonija), **Kučiš** (270, Pregrada, okolica Zagreba)

◇ mađ. kocsi, prema mađarskom mjestu Kocs, gdje je prvi put izgrađeno takvo vozilo (15. st.)

kōčiti nesvrš. (prez. kōčīm, pril. sad. -čēci, prid. trp. kōčen, gl. im. -čēnje) **1.** (što) uspoređivati, zaustavljati kretanje vozila **2. (koga, što) pren.** uspoređivati, otežavati razvoj događaja, provođenje nekog plana itd. **3. (se) a.** postajati ukočen, gubiti gipkost (o tijelu ili dije-
lovima tijela) [*ruka mu se koči*] **b.** postajati ukočen zbog neke emocije (bijesa, užasa itd.) [*kad se toga sjeti, koči se od straha*] **c.** zauzaviti se u nekom djelovanju [*stalno sam se kočio da mu ne kažem što mislim*] **d.** praviti se važan; prsiti se, šepiriti se, napuhavati se // **kōčni (kōčōni) prid.** koji se odnosi na kočenje, koji služi za kočenje [*~ sustav*]; **kōčnica ž 1.** naprava za usporavanje ili zaustavljanje gibanja vozila [*ručna ~; zračna ~; hidraulična ~*] **2. pren.** ono što usporava, otežava razvoj [*~ napredovanju*]; **kōčničār m 1.** član osoblja u vlaku kojem je dužnost kontroliranje uredaja kočenja **2. a.** onaj koji koči (bob i sl.) **b. pren.** onaj koji sprečava razvoj; **kōčničarka ž (G mn -ā/-i), v. kočničār; kōčnički prid.** koji se odnosi na kočnice

◇ od starijega *kolčiti, v. kolac

kòčmara *ž pom.* ruski ribarski i teretni brod preklapne gradnje

✧ *rus.* kočmára, *v.* koč

kòčopèran *prid.* (*odr.* -mí) **1.** koji se pravi važan, koji želi svakako biti zapažen **2.** koji strši (za kosu, brk; doslovno: pero koje se koči) // **kočopèriti se** *nesvrš.* (*prez.* kočopèrim se, *pril. sad.* -reći se, *gl. im.* -rènje) praviti se važan; šepuriti se; **kòčopèrno** *pril.* činiti što na kočoperan način; **kočopèrnost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je kočoperan ✧ ? kolčoperan, *v.* kolac + *v.* pero

kòča *ž, v.* koča

kòd *m* (N *mn* kòdovi) **1.** sustav ugovorenih znakova za uspostavljanje komunikacije [*Morseov* ~]; signal **2.** sustav u kojem su nekim informacijama (slovima, riječima, brojevima, simbolima) pridružene dogovorene vrijednosti (ob. da bi se zadržala tajnost); šifra, ključ **3.** *inform.* **a.** skup programskih instrukcija [*izvorni* ~; *strojni* ~] **b.** sistem simbola i pravila za promjenu formata podataka; šifra, *usp.* ključ (**10**) **c.** skup simbola za reprezentaciju karaktera [*ASCII* ~] **4.** knjiga za kodiranje i dekodiranje poruka Δ **genetički** ~ *biol.* zabilježeni niz aminokiselina u sintezi bjelancevina, zapisan je u DNK ili u njegovim ekvivalentima; **jezični** ~ skup pravila i simbola koji omogućuje oblikovanje poruka i sporazumijevanje; **špageti** ~ *inform.* *žarg.* *pejor.* naziv za programski kod sa složenom i zamršenom upravljačkom strukturom, tj. s mnogo nepotrebnih naredaba skokova i grananja // **kòdèr** *m* (G kòdéra) **1.** *tehn.* uređaj koji sadržaj poruke pretvara u signale pogodne za predaju preko kanala radioveze **2.** *inform.* uređaj ili program za preslagivanje slijeda signala tako da postanu nečitljivi (odnosno da bi bili u određenom kodu); uznačnik; **kòdiran** *prid.* (*odr.* -i) koji se sastoji od kodova Δ ~ **a karta term.** geografska karta koja je promjenom geografskih naziva i posebnim obilježavanjem objekata razumljiva jedino osobi koja poznaje ključ za njezino čitanje; ~ **i program** satelitski program za čiji je prijem, pored satelitske antene, potrebno imati i posebnu karticu pomoću koje se ulazi u program; **kodírati** (što) *dv.* (*prez.* kòdirām, *prid. trp.* kòdirān, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) **1.** odrediti/određivati kod **2.** primijeniti/primjenjivati kod, prevesti/prevoditi neku poruku na željeni kod; šifrirati;

kòdnj *prid.* koji se odnosi na kod Δ ~ **a she-ma** skica određenog dijela teritorija na kojoj su ucrtani važniji objekti (rijeke, uzvisine, komunikacije, mostovi, naselja i sl.) kojima su pravi nazivi zamijenjeni lažnima; ~ **a stranica** *inform.* skup od 256 karaktera kojima je pridružen broj od 0 do 255 [*hrvatska* ~ *a stranica*]; **kòdōn** *m biol.* jedinica genetičke informacije – karakteristična grupa nukleotida DNK ili m-RNK sadrži informaciju o kodu određene aminokiseline

✧ *engl.* code ← *fr.* code ← *lat.* codex: knjiga; prvotno drvene ploče

kòd *prij.* (s G) označuje da se što nalazi, zbiva ili je u neposrednoj blizini koga ili čega ili među kim [*bio* je ~ *nas*; *bio* je ~ *roditelja* (za razliku od: ide k roditeljima); (*običaj*) ~ *starijih* među starijima]

kòda *ž glazb.* završetak stavka

✧ *tal.* coda: *dosl.* rep

Kòdak *m* najveći američki proizvođač filmova, kamera, fotografske i druge opreme za snimanje, osnovan 1901, nazvan prema nadimku osnivača Georgea Eastmana koji je izumio film u roli i tzv. Kodak kameru, prvi portabl fotoaparati

kòdein *m* (G kodeína) *farm.* derivat opijuma koji se koristi kao sredstvo za ublažavanje kašlja, bolova, živčane napetosti // **kòdeínski** *prid.* koji sadrži kodein, koji je s kodeinom, koji se odnosi na kodein

✧ *grč.* kòdeia: makova glavica + -IN

kòdek *m, v.* codec

kòdeks *m* (G *mn* kòdèksā) **1.** *pov.* u antičkom Rimu, dvije ili više drvenih pločica premazanih voskom na koji su urezivani pisani znakovi, ob. su bile spojene vrpcom **2.** *pov.* najstariji oblik knjige, zbirka rukopisa (povijesnih, vjerskih itd.) **3.** *prav.* zbirka statuta, pravila itd. [*Napoleonov* ~] **4.** skup načela kojim se određuje ponašanje u nekom području društvenih odnosa [~ *časti*; *liječnički* ~] **5.** *pom.* sustav znakova u pomorstvu, signalna zastava s odsječnim krajem; plamenac // **kodificírati** (što) *dv.* (*prez.* kodificírām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kodificírān, *gl. im.* -ānje) sistematizirati pravila i zakone koji reguliraju neko područje društvenog života; uzakoniti/uzakonjivati; **kodifikácija** *ž* **1.** *prav.* cjelovito zakonsko reguliranje neke pravne grane **2.** određivanje pravila, normiranje, cilj i rezultat kodificiranja; **kodifikácijski** *prid.* koji

se odnosi na kodifikacije; **kodifikator** (**kodifikator**) *m* onaj koji provodi kodifikaciju

✧ *lat.* codex ← caudex: panj, klada

kodicil *m* ⟨G kodicila⟩ **1.** *pravn. pov.* akt posljednje volje, ali bez određivanja nasljednika

2. *pov.* vlastoručno pisani spis rimskoga cara
✧ *njem.* Kodizill ← *lat.* codicillus ≈ codex: v. kodeks

kodikologija *ž* pomoćna povijesna znanost (dio paleografije), bavi se procesom nastanka rukopisa (u pravilu antičkih ili srednjovjekovnih), a ne njihovim sadržajem

✧ v. kodeks + -LOGIJA

kodo *m* ⟨indekl.⟩ **1.** *glazb.* japanski bubanj (s membranom na gornjoj i donjoj strani) [udarati u ~] **2.** *meton.* perkusionistički stil koji u kazalištu razvija ideju zajedništva ljudi (prema prvobitnom zajedništvu patrijarhalnog sela)

✧ *jap.*

kôdokân *m* *sport* **1.** sustav klasifikacije tehnika koje se primjenjuju u džudu **2.** (Kodokan) najstarija i najuglednija džudo institucija u svijetu, dodjeljuje sve stupnjeve i diplome

✧ *jap.*

kôdôn, v. kôd

kodônjâda (**kotônjâta**) *ž* *reg.*, v. kitnikez

✧ *tal.* cotognata ≈ cotogna: dunja + -ADA

kôdžabaša *m* ⟨N mn -e⟩ *pov.* **1.** seoski knez za vrijeme osmanske vlasti **2.** starješina, načelnik

✧ v. kodžo + v. baš², baša

kôdžo (I) *m* (**kôdža** *ž*) ⟨G mn kôdžā⟩ *reg.* starac // **kôdžo** (II) *prid.* ⟨indekl.⟩ *reg.* **1.** koji je u razboritim godinama **2.** počasna titula: koji je uvažen; poštovan, velik

◆ *pr.* (prema statusu): **Kôdžić** (Kostajnica, Banovina), **Kodžoman** (350, Sinj, Slavonski Brod, sred. Dalmacija), **Kođoman** (Sinj)

✧ *tur.* koca ≈ kocaman: velik, krupan

koedficija *ž* zajedničko izdanje, izdavački projekt, knjiga itd. u zajedničkoj nakladi // **koeditor** *m* *rij.* suradnik u poslovima izdavanja knjige; suizdavač, sunakladnik

✧ KO- + v. edicija

koedukacija (ø, koga) *ž* *zast.* zajedničko odgojanje dječaka i djevojčica u mješovitim školama, internatima i dr.

✧ KO- + v. edukacija

koeficijent (**koeficijènt**) (ø, čega) *m* ⟨N mn -i, G -nâtā⟩ **1.** *mat.* broj kojim se množi varijabla u nekoj funkciji ili nepoznanica u jednadžbi

[~ *platnog razreda* je 4, 52, ali je osnovica *promjenjiva*] **2.** *fiz.* konstanta proporcionalnosti koja povezuje dvije različite veličine, ob. izražena u postotcima $\Delta \sim$ **iskorištenost/fiz.** koeficijent koji pokazuje koliki se dio

utrošene energije u nekom stroju pretvara u koristan rad; ~ **smjera pravca** *mat.* u jednadžbi pravca $y = kx + l$ to je broj *k*, tangens kuta između osi apscise i pravca
✧ *njem.* Koeffizient ≈ KO- + *lat.* efficiens: čineći ← efficere: izvršiti

koegzistencija *ž* usporedno postojanje unatoč razlikama; uzajamno podnošenje ili prilagod-

avanje; supostojanje, suživot Δ **miroljubiva**

~ *pov. pol.* politika koju su zastupale neke neutralne zemlje, suprotno politici tzv. »hladnog rata« (1955–1989) // **koegzistirati** *nesvrš.* ⟨*pres.* koegzistirām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -anje) **1.** postojati istodobno; živjeti s kim **2.** surađivati sa suprotnom stranom

✧ KO- + v. egzistencija

koèmpcija *ž* *pov.* u antičkom Rimu, oblik ženidbe prema kojem žena tobožnjom kupnjom prelazi u muževu obitelj

✧ *lat.* coemptio: kupnja

koenzími *m* *mn* ⟨N koenzím, G koenzíma⟩ *biol.* aktivni dijelovi enzima (koji nisu proteinskog karaktera)

✧ KO- + v. enzim(i)

kôercítivjan *prid.* ⟨*odr.* -vni⟩ koji vrši prisilu; prinudan, prisilan Δ ~ **na sila** *fiz.* magnetsko polje potrebno da se ukloni zaostala magnetizacija nekog tijela

✧ *lat.* coercere: suzdržati, ograničiti

Koestler (*izg.* Kèstler), **Arthur** (1905–1983), britanski romanopisac, esejist, memoarist, publicist; kao mladi mađarsko-austrijski Židov cionist lijeve orijentacije, zatim komunist, zbog Staljinovih čistki 1938. raskrstio s komunizmom i odonda strastveno angažirani pisac i istaknuti međunarodni aktivist u suprotstavljanju svim diktaturama i totalitarizmima; u obilnom književnom opusu ističe se roman *Pomračenje u podne* (1938), preveden na više od 30 jezika, klasično književno djelo o montiranim političkim procesima i općim sumnjama u političke ideale

kôf *m* *lingv.* devetnaesto slovo hebrejskog alfabeta **2.** *pov.* u hebrejskom obilježavanju brojeva oznaka za broj sto (100)

✧ *hebr.* qôph

kôfa *ž* ⟨G mn kôfā⟩ *reg.* kanta

✧ *tur.* kova

kòfaktor *m term.* drugi faktor u nekoj pojavi; komplement

✧ KO- + *v.* faktor

kofèin *m* (G kofeina) *kem.* alkaloid, bijeli igličasti kristal bez mirisa, gorka okusa, nalazi se u kavi, čaju (tein) i sl.; djeluje kao stimulativno sredstvo, analeptik i diuretik

✧ *njem.* Koffein (Kaffein), *v.* kàva

kòfer *m* (G *mn* kòfērā) *reg.* predmet tvrdih strana u obliku kvadra za prenošenje stvari (na putovanju i sl.); kovčeg, valiza // **kòferāš** *m* (G koferaša) *pejor.* onaj koji je došao odnekud, stranac u novoj sredini; **kòferčić** *m dem.* od kofer; **kòferčina** *ž augm.* od kofer; **kòferić** *m, v.* koferčić

✧ *njem.* Koffer

kòferdam *m 1. pom.* na brodovima uzak prazan međuprostor razdvojen nepropusnim pregradama, ne dopušta tekućem i drugom teretu da proдре u susjedni prostor **2. med.** u stomatologiji, elastična guma, stavlja se za vrijeme rada na zub

✧ *njem.* Kofferdamm, *engl.* cofferdam

kòfunkcija *ž mat.* zajednički naziv za trigonometrijske funkcije kosinus, kotangens i kosekans

✧ KO- + *v.* funkcija

kògitácija *ž* razmišljanje, mišljenje

✧ *lat.* cogitatio

kògnāt *m* (G kognáta) *pravn. pov.* u rimskom pravu, osoba koja je u krvnom srodstvu; krvni rođak, *opr.* agnat

✧ *njem.* Kognat ← *lat.* cognatus

kògnitivān *prid.* (odr. -vni) koji se odnosi na spoznaj; spoznajni Δ **~ne funkcije psih.** funkcije prepoznavanja, svjesna spoznaja osjeta, a, ob. i uzroka tog osjeta, dio emocionalnog doživljavanja // **kògnitivizam** *m* (G -zma) *psih.* psihološka metoda promatranja ljudskih procesa koji sudjeluju u spoznaji (pozornost, razmišljanje, sjećanje i dr.); **kògnoscírati** (koga, što) *dv.* (prez. kògnoscírām, *pril. sad.* -ajúći, *pril. pr.* -ávši, *prid. trp.* kògnoscírān, *gl. im.* -ānje) spoznajno istražiti/istraživati; spoznati/spoznavati

✧ *srlat.* cognitivus ≈ *lat.* cognitus: znan ≈ cognoscere: spoznati

kògo *m reg. 1. pom.* brodski kuhar **2.** kuhar

✧ *mlet.* cogo, *tal.* coco, cuoco

Kògoj, Fran (Franjo) (1894–1983), slov.-hrv. liječnik i znanstvenik, napisao preko stotinu znanstvenih radova iz područja dermatove-

nerologije, alergologije, kožne tuberkuloze (*Terapija sifilisa, Dermatovenerološka propedeutika, Spolne bolesti*)

kòguma *ž reg. 1.* posuda sa zaklopcem u kojoj se kuha ječmena i slična smjesa kao osnova za bijelu kavu; kavenik **2. pren.** niska, zdepasta, »kratka«, »lupnuta« osoba

✧ *mlet.* cogoma (da caffè) *tur.* cugum

kòh *m* (N *mn* kòhovi) *kulin. reg.* svaka vrsta kolača ili drugoga jela (od povrća, mesa) koje se kuha u vodenoj kupelji; ukuhak, varenac, nabujak // **kòher** *m reg.* jednostavna sprava za kuhanje pomoću špirita, struje ili plina; kuhalo, rešo [*kuhati* na ~u]

✧ *njem.* Koch, koch-

kohabitácija *ž 1.* zajedničko stanovanje; sustanstvo **2. term. a.** spolni čin, snošaj, koitus **b.** divlji brak **3. pol.** suradnja dviju ideološki i politički raznorodnih stranaka ili koalicija koje u isto vrijeme imaju vlast na različitim razinama (npr. parlamentarna većina usprot predsjedniku)

✧ *lat.* cohabitatio ≈ KO- + habitare: posjedovati, nastaviti

koherèntān (Ø) *prid.* (odr. -tni) koji je u sebi dosljedan, koji je bez proturječja; suvisao, povezan, suglasan [*~an tekst*] Δ **~ni izvori** *fiz.* izvori svjetla koji u nekoj točki održavaju stalan odnos faza, kako prostorno tako i vremenski (npr. laser je izvor svjetla koji daje zračenje vrlo visokog stupnja prostorne i vremenske koherentnosti); **~ni valovi** *fiz.* valovi koji potječu od koherentnih izvora // **koherèncija** *ž 1. psih.* logička i osjećajna dosljednost u mišljenju i djelovanju, odsutnost proturječja; suvislost, povezanost **2. v.** kohezija (**2**); **koherèntno pril.** na koherentan način; suvislo [*~ govoriti*]; **koherèntnòst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) **1.** svojstvo onoga što je koherentno; povezanost, suvislost **2. inform.** u tehnici rasterskog skeniranja dodjela vrijednosti jednog piksela susjednome

koherér *m teh.* u bežičnoj telegrafiji, detektor, prijemnik koji je prvi upotrijebljen za hvatanje elektromagnetskih valova

✧ *engl.* coherer ← *lat.*, *v.* koherentan

kòhèzija (Ø, čega) *ž 1. kem.* unutarnja sila koja drži molekule neke tvari na okupu **2. pren.** povezanost koja vlada u nekoj grupi ljudi, cjelina u većem tekstu itd.; koherencija // **kòhèzijski** *prid.* koji se odnosi na koheziju; **kòhèzivān** *prid.* (odr. -vni) koji

proizvodi koheziju (2), koji sadrži osnovna svojstva kohezije [*rat je ~ni faktor za svaku zajednicu*]; **kōhezívno pril.** na način kohezije; **kōhezívnošt** ž (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je kohezivno

✧ *lat.* cohaerens ← cohaerere: povezivati

kohibēntan prid. (odr. -tnī) koji izolira, koji je loš vodič (topline, električne struje); neprovodan, neprovodljiv

✧ *lat.* cohibens ← cohibere: držati, zadržavati

Kohl (izg. Kôl), **Helmut** (1930), njemački konzervativni političar, vođa Kršćanske demokratske unije (CDU), zapadnonjemački kancelar (od 1982); 1990–1999. prvi kancelar ujedinjene Njemačke

kōhlea ž 1. *anat.* šupljina u ušnoj kosti, slična puževoj kućici, titranjem u njoj nastaje osjet zvuka; pužnica 2. *med. tehn.* instrument pomoću kojeg se odstranjuje patološko tkivo

✧ *lat.* cochlea: puž ← *grč.* kokhlías

kōhōrta ž (G *mn* -orātā/-ī) 1. *vajn. pov.* taktička jedinica rimskog pješaštva (400–600 ljudi) 2. *pren. pejor.* čvrsto povezana skupina ljudi (ob. agresivna protivnička skupina)

✧ *lat.* cohors

kōils *m term.* čelična traka u namotajima

✧ *engl.* coil, (*mn*) coils

koincidēntan (Ø, sa čim) *prid.* (odr. -tnī) u kojemu se očituje koincidencija // **koincidencija** ž slučajno podudaranje ili istodobno zbivanje dvaju ili više događaja koji nisu povezani; **koincidēntnošt** ž (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je koincidentno; **koincidí-rati** (s čim) *dv.* (prez. koincidíram, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* koincidíran, *gl. im.* -ānje) pasti/padati u isto vrijeme s čim, dogoditi/događati se istovremeno, sastati/sastajati se u istoj točki vremena; poklopiti se, podudarati se, biti istovremen

✧ *lat.* coincidens ← coincidere ≈ KO- + incidere: dogoditi se

koindikácija ž sporedna oznaka, uzgredni dokaz

✧ KO- + *v.* indikacija

koiné (koiné) *m i* ž (G -a) *lingv.* 1. *pov.* zajednički jezik Grka u doba helenizma 2. zajednički (i to govorni) jezik kojim se služi veći broj ljudi različitih dijalekata

✧ *grč.* koiné (diálektos) ← koinós: zajednički

koinōnija ž *kršč.* dijeljenje brige za druge te za

odnose, udruženja i kršćanske zajednice u kojima se takvo dijeljenje brige prakticira

✧ *grč.* koinōnía ≈ koinós: zajednički

kōitus *m term.* izravni spolni odnos, spolni čin; kopulacija, snošaj △ **coitus interruptus** (izg. kōitus interuptus) prekidanje spolnog snošaja prije ejakulacije (ob. kao kontraceptivno sredstvo)

✧ *lat.* coitus

kojekākjav prid. (ob. *mn*) 1. raznovrstan, svakakav [*~vo bilje i trnje*] 2. *pejor.* bez vrijednosti; problematičan [*~av svijet*] // **kojekāko pril.** 1. na različite načine; svakako, svakojako [*odijeva se ~*] 2. s mukom, nekako (uspjeti) [*snažili smo se ~*]

✧ *v.* koji + *v.* kakav

kojekud (kojekudā) *pril.* kuda bilo, na sve strane bez reda [*razišli se ~*]; posvuda

✧ *v.* koji + *v.* kuda

kojēšta *neodr. zam.* (G kojēčeg/kojēčēga, D L kojēčēm/kojēčēmu, I kojēčīm/kojēčīme) 1. štošta, razne stvari (teme itd.) [*tu mi je ~ poznato*] 2. *pejor.* ono što nema smisla, bez veze; makar što, što god [*napričao je ~*] // **kojēštāria** ž nešto bez smisla i važnosti; beznačajna sitnica, besmislica

✧ *v.* koji + *v.* što

kojētko *zam. neod.* (G A kojēkog/kojēkōga, D kojēkom/kojēkōme, I kojēkim/kojēkīme) *pejor.* razni ljudi, svatko, bilo tko

✧ *v.* koji + *v.* tko

kōji *zam.* (kōjā ž, kōjē *sr*) (D kōjēmu/kōmu, G kōjēg(ā)/kōg(ā), I kōjīm/kīm) 1. (upitna) [*~i je datum?*] 2. (neodređena) [*ponekad dođe ~a strana osoba*] 3. (odnosna) [*sreća s ~om živim*] 4. (u zn. jako izraženih svojstava) [*~i glupan!* kakav je to glupan!, veliki glupan] 5. *zam.* koja organizira slobodnu relativnu rečenicu (rečenicu bez glavne rečenice ili riječi na koju se zamjenica odnosi) i kada relativna rečenica nema funkciju atributa, nego subjekta ili priložne oznake ili koju drugu [*Izleznici KOJI KRENU DANAS stići će sutra* ← KOJI KRENU DANAS stići će sutra] 6. *zam.* sa značenjem uopćenog sadržaja u relativnoj rečenici kad nema konteksta i odgovarajuće imenice ili zamjenice na koju se odnosi [*(Ljudi, oni) KOJI MNOGO ZNAJU mnogo i umiju*]

✧ *kojb ← *kʷo- (*v.* tko) + *yo- (odnosna čestica)

kōjipūt *pril.* katkada, ponekad [*javite se ~*]

✧ *v.* koji + *v.* put, put (III)

kòjot *m* ⟨N -i⟩ *zool.* prerijski vuk (*Canis latrans*), zvijer iz porodice pasa

✧ *engl.* coyote ← *meks.šp.* ← *nahuatl* coy-otl

kòjsanski (khòisanski) *prid.*, ob. u: Δ ~ *jezici* *lingv.* jezična porodica u koju se svrstavaju jezici Bušmana i Hotentota u J. Africi; khoisan

kóka, *v.* kokoš

kòka¹ ž **1.** *bot.* južnoamerički grm (*Erythroxylon coca*), lišće sadrži kokain **2.** *žarg.* kokain

✧ *engl.* coca ← *šp.* ← *kečuan.* cuca

kòka² ž ⟨G mn kòkâ⟩ *pov. pom.* trgovački i ratni jedrenjak 11–17. st., s 1–3 jarbola, plovio po Sredozemnom i Jadranskom moru

kokain *m* ⟨G kokaína⟩ *farm.* alkaloid lišća biljke koke, u medicini se koristi kao anestetik; zloupotrebljava se kao droga [ušmrkivati ~] // **kokainist** *m razg.* ovisnik o kokainu; **kokainistkinja** ž, *v.* kokainist; **kokainizam** *m* ⟨G -zma⟩ stanje ovisnosti koje nastaje uzimanjem kokaina; **kokainiski** *prid.* koji sadrži kokain, koji je s kokainom, koji se odnosi na kokain

✧ *njem.* Kokain = *v.* koka¹ + -IN

kokainomanija ž *pejor. pat.* psihološki poremećaj s manijom proganjanja zbog kronične ovisnosti o kokainu

✧ *v.* kokain + -MANIJA

kokakòla (kokakòla) ž osvježavajuće bezalkoholno piće od različitih biljnih ekstrakata s dodatkom manje količine kofeina, vremenom postalo jedno od simbola suvremenog potrošačkog društva [~ *okus*; ~ *generacija*; ~ *civilizacija*], *usp.* kola // **kokakoličar** *m razg.* (u šali) **1.** onaj koji pije mnogo kokakole, onaj koji pije kokakolu, a ne alkohol **2.** *pren.* onaj koji pripada kokakola kulturi; **kokakoličarka** ž ⟨G mn -ā/-ī⟩, *v.* kokakoličar

✧ *engl.* Coca-Cola, tvorničko ime proizvođača[®]

kòkarda ž ⟨G mn -ā/-ī⟩ okrugla metalna značka, ob. na šeširu ili kapi, sa simbolima pripadnosti nekoj organizaciji, pokretu, naciji ili vojsci (npr. u tri koncentrične boje Francuske revolucije)

✧ *fr.* cocarde

kòkati, *v.* kokoš

kòkcidije ž mn ⟨N kòkcidija⟩ *zool.* prazivotinje iz razreda truskovaca, koje žive kao nametnici u crijevima, (rjeđe) žučnim kanalima nekih životinja i ljudi; štitarci

✧ *nl.* coccidia

kokcidióza ž *pat.* parazitska bolest u životinja i ljudi koju uzrokuju kokcidije

✧ *v.* kokcidije + -OZA

kòker *m kinol.* pas ptičar (prepeličar), oborenih ušiju i nižih nogu [~ *španijel*; *američki* ~]; engleski koker španijel

✧ *engl.* cocker spaniel ← (wood)cock: prepelica

koketirati (Ø) *dv.* ⟨*prez.* koketirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) **1.** (s kim) privući/privlačiti pozornost suprotnog spola, uglavnom radi zadovoljenja taštine; očiju-kati, afektirati (ob. o ženi) **2.** *pren.* baviti se nekom mišlju ili biti/bivati sklon nekom pot-hvatu [~ s *idejom o novom poslu*] // **kòketa** ž ⟨G mn kòkētā⟩ žena koja se nastoji svjediti očiujukanjem; **kòketan** *prid.* ⟨*odr.* -tni⟩ koji se ponaša tako da bi izazvao svidanje, da bi postao dopadljiv (o ženskim osobama) [~*na djevojka*]; **koketerija** ž želja za svidanjem; koketnost; **kòketno** *pril.* na koketan način, kaćiperno [~ *pogledati*]; **kòketnōst** ž ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je koketan; koketerija

✧ *njem.* koketieren = *fr.* coquette: koketa

kòki *m mn* ⟨N kòk, G mn kòkâ⟩ patogene bakterije (streptokok, stafilokok, gonokok, itd.) koje se javljaju u paru, nizu ili nakupinama

✧ *nl.* coccus ← *grč.* kòkkos: zrno

kòkica¹ ž ⟨G mn kòkicā⟩ *zool.* morski puž (*Columbella rustica*) iz porodice vatranci (*Columbellidae*)

✧ *v.* kokoš

kòkica² ž ⟨G mn kòkicā⟩ *bot.* biljni rod (*Ophrys*) iz porodice orhideja/kačunovica (*Orchidaceae*) s velikim brojem vrsta

kòkica³, *v.* kokoš

kòkičar *m bot.* podvrsta kukuruza (*Zea mays everta*), zrno mu se prženjem raspucava u velike rahle kokice; kokavac

✧ *v.* kokoš

kòkila ž ⟨G mn kòkilā⟩ prizmatični metalni (željezni) kalup u koji se lijeva kovno željezo i dobivaju odljevci // **kòkilni** *prid.* koji ima svojstva kokile

✧ *fr.* coquille: došl. školjka

kòkina ž *pom.* u Dubrovniku, omanji brod za lokalnu plovidbu

✧ *tal.* cochilla, cocchina

Kòkit *m mit.* rijeka u Hadu po kojoj lutaju duše nepokopanih

kòkni *m* ⟨G -ja⟩ *lingv.* dijalekt rođenih

Londončana (osobito East Enda) [*govoriti* ~]
 ✧ *engl.* Cockney, *srengl.* cokeney: glupan,
 (*dosl.*) pijetlovo jaje (← *cok*: pijetao + *ey*:
 jaje)

kokoličice *m lingv.* hibridni jezik, mješavina špa-
 njolskoga i talijanskoga, kojim govore tali-
 janski iseljenici u J. Americi

✧ *amer.šp.* cocoliche

kokolitinéje *ž mn* (N kokolitinéja) *biol.* jedno-
 stanične alge iz skupine krizofita, tijelo im je
 pokriveno vapnenim ljuskicama (kokoliti)

✧ *lat.* Cocolithus ← *grč.* kōkkos: zmo, sje-
 me, bobica + -LIT¹

kòkolo *m reg. hip.* dražesno dijete, mezimac,
 dječaćić // **kòkola** *ž, v.* kokolo; **kòkòlati**
 (koga) *nesvrš.* (*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūci, *gl.*
im. -ānje) *reg.* maziti (ob. malo dijete, onoga
 tko je kokolo); šmajhlati, cartlati

◆ *pr.* (nadimačko): **Kòkolo** (Istra)

✧ *tal.* coccolo

Kòkolja, Tripo (1661–1713), hrv. barokni slikar,
 rodom iz Perasta (ciklus od 70 slika u crkvi
 Gospe od Škrpjela na otočiću kraj Perasta)

kòkōn *m* (G kòkōna) **1.** hermetički omotač oko
 čega **2. biol.** vanjska čahura od paučinastih
 niti što ih izlučuju gusjenice nekih leptira i
 nekih kukaca; unutar kokona odvija se preo-
 brazba ličinke u odrasli oblik

✧ *fr.* cocon

kòkos *m bot.* kokosov orah, jestiv plod kokoso-
 ve palme // **kòkosov** *prid.* koji se odnosi na
 kokos, koji je od kokosa Δ ~ **maslac** koji se
 dobiva iz kokosova oraha; služi u prehram-
 benoj i kozmetičkoj industriji; ~ **samac** *zool.*
 kopneni rak (*Birgus latro*), živi na otocima
 Indijskog i Tihog oceana; ~ **a palma** *bot.*
 drvo tropskih morskih obala (*Cocos nicife-
 ra*) iz porodice palmi (*Palmae*); ~ **o brašno**
 mljeveni sušeni plod kokosa, upotrebljava se
 u kuhinjskom; ~ **o vlakno** vlakno koje se do-
 biva od usploda kokosova oraha; zbog svoje
 čvrstoće često je u primjeni

✧ *nlat.* cocos ← *port.* coco: grimasa (tri rupe
 na dnu kokosova oraha asociraju na grima-
 su)

Kokoschka (*izg.* Kòkoška), **Oskār** (1886–
 1980), vodeći austrijski ekspresionistički
 slikar i grafičar; samosvojna stila, dramatič-
 no-nervoznog poteza i osebujnog kolorita,
 psihološka dimenzija naglašena u portretima;
 pisao i ekspresionističke drame

kòkōš *ž* (G kòkoši, G *mn* kòkōši/kòkōšijū)

(mužjak: pijevac, pijetao; mlado: pile) *zool.*
1. domaća ptica (*Gallus*); uzgaja se radi jaja
 i mesa; kokoška **2. žarg. pejor.** glupa (ob.
 ženska) osoba koja puno priča // **kòka** *ž*
hip. od kokoš; **kòkati** *nesvrš.* (*prez.* kòkām,
pril. sad. -ajūci, *prid. trp.* kòkām, *gl. im.* -
 ānje) **1.** (što) peći kokice, činiti da se zrnje
 oblikuje u kokice, *usp.* kokica³ (**2.** (se)
a. postajati kokica, oblikovati se u kokice,
 raskokavati se, *usp.* raskokati se **b. žarg.**
 ubijati se, *usp.* ukokati (se) **3. razg.** ubijati;
kòkavac *m* (G -āvca, N *mn* -āvcī), *v.* kokič-
 ar; **kòkica**³ *ž* (G *mn* kòkicā) **1. dem. i *hip.* od
 kokoš **2.** (ob. *mn*) pečeno zrnje posebne vrste
 kukuruza; **kòknuti** (koga, što, se) *svrš.* (*prez.*
 -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* kòkni, *prid. trp.*
 kòknūt), *v.* kokati (**2b,3**), ukokati; **kòkòdāk**
 (I) *uzv.* izgovor i konvencija pisanja za ono
 kako se jednokratno glasa kokoš; **kòkòdāk**
 (II) *m* (G kòkòdāka, N *mn* kòkòdāci) **1.** je-
 dnokratno oglašavanje kao kokoš **2. pren.**
 besmisleno brbljanje, prazne priče, trucanje
 [*sve je to (jedan) ~*]; **kòkodākati** (Ø) *nesvrš.*
 (*prez.* kòkodāčēm, *pril. sad.* kòkodāčūci, *gl.*
im. -ānje) **1.** glasati se kao kokoš i druge
 permate životinje kojih glasanje konvenci-
 onalno pišemo i izgovaramo kao »ko-kok«;
 kokotati **2. pren.** mnogo i glasno besmisle-
 no pričati, trošiti mnogo riječi bez važnosti;
kòkodāknuti *svrš.* (*prez.* kòkodāknēm, *pril.*
pr. -ūvši, *prid. rad.* kòkodāknuo), *v.* koko-
 dakati; **kòkòšār**¹ *m* (G kòkòšāra) **1. a.** onaj
 koji uzgaja i prodaje kokoši **b.** onaj koji je u
 dodiru s kokošima (krade, lovi itd.) **2.** kokoš-
 injac, kokošarnik; **kòkòšārnik** *m* (N *mn* -īci)
 kokošinjac, kokošar; **kòkòšetina** *ž 1. pejor.*
 od kokoš **2. meton.** tvrdo kokošje meso;
kòkòšicja *ž razg.* kokoš; **kòkòšinjac** *m* (G -
 njca, N *mn* -njci, G kòkòšinjācā) nastamba za
 kokoši; kokošarnik, kokošar; **kòkòšjī** *prid.*
 koji se odnosi na kokoš i kokoši; kokošnji
 Δ ~ **a prsa** (~ **e grudi**) uska prsa; ~ **e (noćno)**
sljepilo *pat.* slab vid u sumraku; **kòkòška** *ž*
 (G *mn* -ošākā/-ī) **1. razg., v.** kokoš **2. (mn)**
zool. red ptica (*Galliformes*), *usp.* kokoš (**1**);
kòkòškē *pril.* u zn. na rebra; **kòkòšinji** *prid.*,
v. kokošji; **kòkòt** *m 1. reg.* mužjak kokoši,
 pijevac; pijetao **2.** obarač vatrenog oružja,
 okidač [*napeti* ~]; **kòkòtati** *nesvrš.* (*prez.*
 kòkòčēm, *pril. sad.* kòkòčūci, *gl. im.* -ānje),
v. kokodakati; **kòkotica** *ž žarg.* frizura mla-
 dih 1950-ih; **kòkòtič**¹ *m dem.* i *hip.* od kokot**

♦ *pr.* (nadimačka ili prema zanimanju uzgajivača): **Kòkòš** (*I* Slavonija), **Kokòšar** (Istra), **Kokošarević** (*I* Slavonija), **Kòkòška** (Podravska Slatina), **Kòkòt** (970, Varaždin, Labin, okolica Zagreba), **Kòkòtec** (170, Ivanec), **Kòkotić** (Đurđevac), **Kokótović** (290, Zagreb, Gospić)
 ♦ *onom., prasl.* *kokošъ (*rus.* kókoš, *polj.* kokosz)

kokòšar² *m* ⟨G kokošára⟩ *zool.* veliki europski jastreba (*Cirus cyaneus*)

kòkòška ž ⟨G mn -ošākā/-ī⟩ *bot.* parazitska vrsta orhideje (*Neottia nidus-avis*) iz porodice kačunovica (*Orchidaceae*), raste u bjelogoričnim šumama

kòkošnjik *m* ⟨N mn -ici⟩ u staroj ruskoj nošnji, ženska kapa u obliku visokog dijadema
 ♦ *rus.* kokóšnik

kòkòt *m* *zool.* morska riba tvrde glave (*Trigla sp.*) iz porodice gudalica (*Triglidae*), svojim mjehurom proizvodi zvukove; lučerna

kòkòtac *m* ⟨G -óca, N mn -óci, G kòkòtácā⟩ *bot.* biljni rod (*Melilotus*) iz porodice mahunarki (*Papilionaceae*)
 ♦ *v.* kokoš, kokot

kòkòtić² *m* *bot.* biljni rod (*Delphinium*) iz porodice žabljaka *Ranunculaceae*, neke vrste se uzgajaju kao ukrasne

kòkòtići *m* mn ⟨N kòkòtić⟩ *zool.* više vrsta riba (*Triglidae*) iz porodice gudalica [*~* *morski Dactylopterus volitans*]

kòkpit *m* 1. *pom. a.* prostor za posadu na krmi donje palube broda 2. *otvoreno sjedište zatvorenog čamca* 3. *u avijaciji*, prostor za pilota, za posadu aviona i sl.; pilotska kabina 4. *u trkaćim automobilima*, prostor za vozača
 ♦ *engl.* cockpit

kòks¹ *m* *kem.* visokokalorično gorivo, dobiva se suhom destilacijom kamenog ugljena [*metalurški ~; plinski ~*] // **kòksara** ž ⟨G kòksārā⟩ industrijsko postrojenje za proizvodnju koksa; **kòksirati** (što) *dv.* ⟨*prez.* kòksirām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kòksirām, *gl. im.* -ānje) pretvoriti/pretvartati u koks¹
 ♦ *njem.* Koks ← *engl.* coke

kòks² *m* ⟨N mn kòksovi⟩ *žarg.* neugodan, jači udarac stisnutom šakom po glavi, ob. tako da se zagrebe // **kòksati** (koga) *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) *žarg.* udariti/udarati, zadavati koksove²
 ♦ *onom.*

koksartróza ž *pat.* degenerativna bolest zgloba kuka; ob. u starijoj dobi

♦ *lat.* coxa: kuk + *v.* artroza

kòksitis *m* *pat.* upala kuka

♦ *nlat.* coxitis = *lat.* coxa: kuk

kòkta ž ⟨G mn kòktā/-ī⟩ bezalkoholno piće, općenito surogat za kokakolu

♦ Cockta, tvorničko ime proizvoda³; *krat.* ← *v.* koktel

kòktel (kòktèl) *m* ⟨G kòktèla⟩ 1. mješavina jedne ili više vrsta pića, ob. sa sokom ili sokovima 2. *meton.* primanje na kojem se stoji i neobvezno kontaktira uz prikladno posluživanje [*~ parti*] 3. *med.* mješavina vitamina koja se aplicira injekcijama [*vitaminski ~*] 4. *pren.* mješavina, splet (raznih melodija, tema, razgovora itd. u nekoj emisiji); kolaž Δ *~haljina* kratka ženska poslijepodnevna haljina ogoljenih ramena i izrađena od laganih tkanina popularna od 1920; **Molotovljevič** ~ improvizirana zapaljiva ili eksplozivna naprava (ob. ručne izrade) u borbama gradske gerile

♦ *amer.engl.* cocktail

kòkulica ž *reg.* tonzura

♦ *tal.* cocolla ← *lat.* cuculla

kòla ž 1. *bot.* rod drveća (*Cola*), porodice *Sterculiaceae* iz tropske Afrike, sjemenke (kola-orah ili guru-orah) sadrže kofein i nešto teobromina, osušene služe u medicini 2. (*Cola*) *žarg.* drugi dio naziva koji najčešće zamjenjuje čitavo ime popularnih osvježavajućih bezalkoholnih pića [*Coca-~; Pepsi-~*]; ponekad i u složenicama [*rum-~; viski-~*], *usp.* kokakola

♦ *nlat.* cola ← *egz. (sudanski dijalekt)*

kòla, *v.* kolo

Kòla (Kòlja) *m.* os. ime, *hip.* od *v.* Nikola, Koloman, Konstantin ♦ *pr.*: Kòljic (15; Velika Gorica, Pula)

kolabírati, *v.* kolaps

kolaborírati (*s* kim) *dv.* ⟨*prez.* kolabòrirām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) ostvariti/ostvarivati suradnju s kim, sudjelovati u čemu s kim (prema kontekstu često ima negativne konotacije) // **kolaborácija** ž stanje stvoreno djelovanjem onoga koji kolaborira; suradnja; **kolaborácijski** *prid.* koji se odnosi na kolaboraciju; **kolaboracionist** *m* 1. onaj koji surađuje 2. *pov. pol.* suradnik okupatorske sile u raznim zemljama; **kolaboracionistički** *prid.* koji se odno-

si na kolaboracioniste i kolaboracionizam; **kolaboracionistkinja** ž, v. kolaboracionist; **kolaboracionizam** m (G -zma) 1. suradnja općenito 2. *pol. pejor.* suradnja s političkim protivnikom, s okupatorom vlastite zemlje

✧ *lat.* collaborare ≈ KO- + laborare: raditi

kòlac m (G kòlca *term.* kóca *jez. knjiž.*, N *mn* kòlci/kòlčevi, G kòlčacā, N *zb.* kòlje) 1. oduži komad drveta zašiljen s jedne strane, služi za pobijanje u zemlju radi vezanja biljaka penjačica i sl. 2. *žarg.* slaba, neprolazna ocjena u školi; cvika, kulja, komad, top, as [*dobiti ~*] // **kòlčić** (**kóčić**) m *dem.* od kolac; **kòlčinja** ž *augm. pejor.* od kolac, glomazan kolac [*udario ga ~om*]; **kòlčiti** *nesvrš.* (prez. kòlčim, pril. sad. -čēči, gl. im. -čēnje) pobijati, postavljati kolčeve; koliti; **kòliti** *nesvrš.* (prez. kòlim, pril. sad. kòlēči, gl. im. kòljēnje) 1. cijepati 2. v. kolčiti; **kòlje** *sr zb.*, v. kolac [*ograda od -a*]

✧ *prasl.* *kolъ, *kolъcъ (*rus.* kol, *polj.* kół) ≈ v. klati

kolácija (ò, čega) ž *pravn.* slučaj, oblik nasljedovanja, nasljednicima se uračunava u njihov dio ostavštine ono što su još za ostaviteljeva života primili iz njegove imovine npr. kćeri miraz

✧ *lat.* collatio

Kolácio, Zdenko (1912–1987), hrv. arhitekt i urbanist, autor niza spomenika (Beram, Anindol, Crikvenica)

kolacionírati (što) *dv.* (prez. kolacionírām, pril. sad. -ajūći, pril. pr. -āvši, prid. trp. kolacionírān, gl. im. -ānje) usporediti/uspoređivati prijelaz s tekstom originala, provjeriti/provjeravati ispravnost prepisanoga // **kolacionēr** m (G kolacionéra) onaj koji kolacionira

✧ *njem.* kollationieren ≈ *lat.* collatus: usporeden ← conferre: uspoređivati

kòlač m (G kòláča) 1. slastica od pečenog tijesta, ob. s nadjevom [*medeni ~*] 2. a. pecivo posvećeno blagdanu, ob. posebno priređeno i ukrašeno [*slavski ~*; *prigodni ~*] b. *reg.* suhi kolut načinjen od bijelog brašna, umače se u bijelu kavu; turta 3. *žarg.* cjelina koja se dijeli na dijelove [*budžetski ~*] // **kòlačār** m (G kòlačára) 1. onaj koji po specijalnosti ili rasporedu poslova pravi kolače 2. onaj koji prodaje kolače kao jedini ili najuočljiviji proizvod (ob. kao ulični prodavač); **kòlačārica** ž, v. kolačar; **kòlačić** m 1. *dem.* i *hip.* od

kolač 2. manji okrugao plosnat oblik kakve smjese koja se oblikuje (npr. za neke oblike dohranjivanja divljači i sl.)

✧ *pr.* (nadimačka i prema zanimanju): **Kòlāč** (Slavonski Brod), **Kolaček** (Darugar, Z Slavonija), **Koláčević** (Gospić), **Koláčko** (300, Ivanec)

✧ *prasl.* *kolačъ (*rus.* koláč, *češ.* koláč) ≈ v. kolo (kolač se u starih Slavena radio od u krug oblikovana tijesta)

kòlagēn m *biol.* bjelančevina koja čini trećinu svih bjelančevina u organizmima sisavaca; glavni je sastavni dio kože, vezivnog tkiva, zuba i kostiju

✧ *grč.* kólla: ljepilo + -GEN

kolagenóze ž *mn* (N kolagenóza) *pat. zast.* pojam koji je obuhvaćao bolesti vezivnog tkiva (npr. sistemski eritemski lupus, reumatoidni artritis, sklerodermiju) s promjenama u kolagenoj tvari

✧ v. kolagen + -OZA

kolagógi m *mn* (N kolagóg, G kolagóga) 1. sredstva koja potiču, poboljšavaju izlučivanje žuči u dvanaesnik; koleketici 2. sredstva koja pojačavaju lučenje žuči iz jetrenih stanica; koleretici

✧ *lat.* cholagoga ← *grč.* kholagogós: koji izlučuje žuč

kòlājna ž (G *mn* -ā/-ī) 1. odlikovanje, medalja i sl. koja se ovjesi na vrpici oko vrata 2. zlatna krupna ogrlica

✧ *tal.* collana: ogrlica

kòlān m (G kolána) *reg.* kožni pás koji se veže konju pod trbuh i tako učvršćuje sedlo

✧ *pr.* (nadimačka): **Kolánović** (300, Zadar)

✧ *tur.*

kòlāna ž *reg.* lančić oko vrata

✧ *tal.* collana

kolangitis m *pat.* upala žučnih kanala u jetri; angiolititis

✧ *grč.* kholé: žuč + ANGI- + -ITIS

kòlap m (G -lpa, N *mn* -lpi) *reg.* moždani (i drugi) udar [*udario (ga) ~*] // **kòlapati** (*koga*) *svrš.* (prez. -ām, pril. pr. -āvši, prid. trp. kòlpān) *reg.* pogoditi koga u obliku moždanoga ili srčanog udara [*-lo ga*]

✧ *tal.* colpo

kòlaps m 1. *pat.* stanje krajnje slabosti zbog naglog zastoja optoka krvi kod otrovanja ili većeg gubitka krvi; nagla malaksalost, gubitak svijesti 2. *pren.* stanje pred slomom (u ekonomiji, privredi itd.) [*privredni ~*] // **ko-**

labíratí (Ø) *dv.* < *pres.* kolàbírář, *pril. sad.* - ajúći, *pril. pr.* -ávši, *prid. trp.* kolàbířán, *gl. im.* -ánje) pasti/padati u kolaps

✧ *njem.* Kollaps ← *srlat.* collapsus ← colla- bi: v. kolabirati

kòlār *m* (G kolára) **1.** tvrda ogrlica (npr. sveće- nička) **2.** *reg.* ovratnik Δ *rimski* ~ kruti ko- lar od bijeloga lana koji nosi kler, ob. uz crnu kleričku košulju // *kolàřina* *ž reg.* kravata

✧ *tal.* collare

kòlār, v. kolo

Kòlar, Slavko (1891–1963), hrv. pisac, kao agronom dobro upoznao život hrv. sela; pripovijetke i humorom tretirani likovi koji često u sebi nose i tragičnu poantu koja proizlazi iz ekonomskih i socijalnih prilika na selu (*Mi smo za pravicu, Ili jesmo ili nismo*); neka svoja djela adaptirao za kazalište i za film (*Svoga tela gospodar, Breza*)

Kòlarić, Pajo (1821–1876), hrv. skladatelj starogradskih pjesama (*Miruj, miruj, srce moje*); utemeljio hrv. tamburaški pokret

kòlaterālan *prid.* < *odr.* -lnī) koji stoji po strani ili sa strane; pokrajnji, pobočni, sporedni, po- prnatni, uzgredni

✧ *srlat.* collateralis ≈ KO- + v. lateralan

kolaterále *ž mn* (N kolaterála) *anat.* pojedinač- ni postranični ogranci krvnih žila i živaca koji nisu nastali razgranjenjem

✧ KO- + *lat.* latus: strana

kolaudíratí (što) *dv.* < *pres.* kolaùdirām, *pril. pr.* -ávši, *prid. trp.* kolaùdirān, *gl. im.* -ánje) dati/ davati odobrenje, dati/davati ili izvršiti kolaudaciju rukopisa itd. // **kolaudácija** *ž* odobre- nje (ob. nakon komisijskog pregleda) da je npr. zgrada upotrebljiva za stanovanje, brod za primopredaju, da su staza i vozila spremni za natjecanje ili orgulje spremne za sviranje itd.; **kolaudácijski** *prid.* koji se odnosi na kolaudaciju; **kolaùdātor** (**kolaudātor**) *m* onaj koji daje kolaudaciju; **kolaùdātorica** *ž*, v. kolaudator

✧ *lat.* collaudare: pohvaliti ≈ KO- + v. lauda

kòlāž *m* (G kolāža) **1.** *lik.* slikarska tehnika izrade slika lijepljenja na podlogu raznoboj- nih papira, izrezaka iz novina, komada pla- tna, kože itd. [izraditi ~; izvesti ~] **2.** *pren.* mješavina, splet, *usp.* koktel (3) // **kolāžist** *m* onaj koji se bavi tehnikom kolaža; **kòlāžni** *prid.* koji se odnosi na kolaž, koji ima svoj- stva kolaža [~ *program*]

✧ *fr.* collage (*dosl.*) lijepljenje, v. kòla

kòlčāk *m* (N *mn* -āci) **1.** *reg. a.* duga vunena rukavica koja đoseže do laktova **b.** zakrpa na koljenima čakšira ili hlaća i na laktovima gunjeva i anterija **2.** *pov.* dio oklopa koji je pokrivao ruku kao željezna rukavica **3.** *reg.* metalna narukvica, a od toga izvedeno: *tehn. a.* proširen kraj cijevi; služi za spajanje s drugom cijevi pri izradi cjevovoda **b.** kratka cijev s obostranim navojem, navlači se na druge dvije tanje cijevi i završe s njihovim vanjskim navojem; cijevni naglavak

✧ *tur.* kolçak

kolèbati (Ø, se) *nesvrš.* < *pres.* -ām, *pril. sad.* -ajúći, *gl. im.* -ánje) **1.** (se) dvojiti, dvou- miti se, biti neodlučan [*kolebam se u tome*] **2.** (Ø) varirati, oscilirati [*temperatura koleba*] // **kolèbānje** *sr 1.* < *gl. im.*), v. kolebati **2.** mi- jenjanje vrijednosti; oscilacija, fluktuacija; **kolèbljiv** *prid.* < *odr.* -ī) koji se koleba; nesiguran, neodlučan; **kolèbljivac** *m* (G -ívca, V -ívče, N *mn* -ívci) onaj koji je stalno kolebljiv, onaj koji se teško odlučuje; **kolèbljivica** (**kolèbljivka**) *ž*, v. kolebljivac; **kolèbljivo** *pril.* na kolebljiv način; nesigurno, neodlučno; **kolèbljivost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) oso- bina onoga koji je kolebljiv i svojstvo onoga što je kolebljivo

✧ *prasl.* *kolebati: pokretati (*rus.* kolebát', *polj.* kolebać)

kolecistektómija *ž med.* operativno odstranje- nje žučnog mjehura i njegova voda

✧ *grč.* kholé: žuč + v. cistektomija

kolecistítis *m pat.* upala žučnog mjehura

✧ *grč.* kholé: žuč + v. cistitis

kolecistogrāfija *ž med.* rendgenski snimak žuči pomoću kontrastnog sredstva

✧ *grč.* kholé: žuč + v. cistografija

kolecistotómija *ž med.* rasijecanje žučnog mje- hura

✧ *grč.* kholé: žuč + v. cista² + -TOMIJA

kòleda *ž* (G *mn* kòlèdā) *etnol.* obredna narodna pjesma koja se pjeva od kuće do kuće oko Božića i Nove godine; kolenda // **kolèdār** *m* (G *koledára*) **1.** onaj koji ide u kolede, koji koleda **2.** (*mn*) momci i djevojke koji pjevaju koledu obilazeći kuće o Božiću; kolendari; **kolèdārica** *ž*, v. koledar; **kolèdārski** *prid.* koji se odnosi na koledare [~a *povorka*]; **kolèdati** (Ø) *nesvrš.* < *pres.* -ām, *pril. sad.* - ajúći, *gl. im.* -ánje) pjevati koledu; **kòledski** *prid.* koji se odnosi na kolede [~ *napjevi*]; **kòlènda** *ž*, v. koleda

♦ *pr.*: **Kòledić** (250, Zagorje, Slavonija, Prigorje), **Kolēdnjak** (Varaždin), **Kolēnda** (Međimurje), **Kolēndarić** (Podravina), **Kolēndić** (Dubrovnik)

♦ *stsl.* kolęda: Nova godina ← *lat.* Kalendae: prvi dan svakoga mjeseca

kòledž *m* **1. a.** privatna srednja škola s internatom (u V. Britaniji i Kanadi) **b.** pojedini instituti pri sveučilištima (u V. Britaniji), gdje studenti stanuju i primaju poduku **2.** specijalizirana visokoškolska ustanova za polaznike od 17–21. godine (u SAD-u) // **kòledžice** *ž mn razg. zast.* cipele, tip zatvorenih engleskih mokasina s niskom petom
♦ *engl.* college ← *fr.* collège ← *lat.* collegium

kolégla *m* (N *mn* -e) **1.** drug po učenju ili zanimanju, onaj koji ide s kim u školu ili zajedno radi posao iste struke; suradnik [*moj ~a; moje ~e; moji ~e su došli; moje ~e su došle*] **2.** riječ kojom se (međusobno) oslovljava u nekim zanimanjima [*izvolite ~a!*] **3.** u akademskim krugovima obraćanje starijega mlademu (ne i obratno) ili međusobno oslovljavanje ravnopravnih (asistent, docent i profesor obraćaju se studentu, ali ne student njima, ni asistent profesoru ni znatno mlađi profesor znatno starijemu) // **kolégica** *ž*, v. kolega; **kolégičin** *prid.* koji pripadam kolegici; **kòlégij** (*lat.* collegium) *m* **1. pov.** u antičkom Rimu, udruženje obrtnika iste struke ili službenika istog ranga **2.** predavanja iz jednog predmeta na sveučilištima i veleučilištima [*~ iz opće povijesti srednjega vijeka*] **3. a.** neformalno okupljena skupina ljudi približno jednaka ranga ili slična zanimanja [*liječnički ~; profesorski ~*]; gremij **b.** stručni sastav u ustanovi ili u poduzeću [*urednički ~*] **4.** institut, zavod (u cilju obrazovanja, razvoja znanosti ili kulture i sl.) [*~ Sv. Jeronima*]; **kolégijāljan** *prid.* (*odr.* -lni) **1.** koji se ponaša časno i solidarno prema kolegama, prema etici izgrađenoj u međusobnim odnosima kolega, *opr.* nekolegijalan **2.** koji se sastoji od kolega, koji čine kolege [*~na uprava*]; **kolegijalitēt** *m* (G kolegijalitéta) *crkv.* jedan od elemenata nauka Katoličke crkve nakon II vatikanskog koncila: biskupi kao nasljednici apostola upravljaju Crkvom u jedinstvu s papom; zbornost; **kòlegijājno** *pril.* na kolegijalan način, solidarno; **kolegijājnost** *ž* (G -osti,

I -osti/-ošću) osobina onoga koji je kolegijalan; **kolégin** *prid.* koji pripada kolegi

♦ *pr.*: **Koléga** (650, Zadar)

♦ *lat.* collega = collegium = KO- + legere: okupiti

kolegijátskij *prid.*, ob. u: Δ *~a crkva* crkva bez biskupskog sjedišta (ne pripada nijednoj biskupiji); izdržava je kolegij klerika ili kaptol kanonika

♦ *lat.* collegiatus

kòlek *m pom.* na Malajskom poluotoku i u Indoneziji, skupni naziv za različite vrste brodica, jedrilica, čamaca

♦ *mal.*

kolekalciferöl *m* (G kolekalciferóla) *kem. biol.* vitamin D₃, pospješuje resorpciju kalcija, neophodan za izgradnju kostiju

kolèkcija *ž* **1.** prema nekom smislu ili ideji sakupljeno i sređeno više predmeta iste vrste, zbirka [*skupiti ~u*] **2.** izbor uzoraka // **kolekcionār** *m* (G kolekcionára) onaj koji skuplja rijetkosti, umjetnine, poštanske marke i sl.; **kolekcionārka** *ž* (G *mn* -ā/-ī), v. kolekcionar; **kolekcionārski** *prid.* koji se odnosi na kolekcionare; **kolekcionārski** *pril.* kao kolekcionar, na način kolekcionara; **kolekcionárstvo** *sr* djelatnost kolekcionara; **kolekcionirati** *dv.* (prez. kolekcionirām, pril. *pr.* -āvši, prid. *trp.* kolekcioniran, gl. *im.* -anje) srediti/sređivati prema nekoj potrebi, smislu
♦ *lat.* collectio = colligere: skupljati

kolekciomānija *ž razg.* pretjerano izražena sklonost za skupljanjem i posjedovanjem određenih predmeta

♦ v. kolekcija + -MANIJA

kòlektiv *m* **1.** grupa ljudi okupljena na nekom zajedničkom projektu, poslu, zadatku, promoviranju neke ideje [*glumački ~; stranački ~*] **2.** ljudi koji čine organizaciju; organizacija, radna zajednica ili jedinica [*tvornički ~; radni ~*] // **kòlektivjan** *prid.* (*odr.* -vni) koji se odnosi na kolektiv, koji ima svojstva kolektiva; skupni, zajednički, udružen [*~na svijest*] Δ *~na odgovornost* **1.** preuzimanje skupne odgovornosti grupe ljudi za održavanje zajedničke imovine ili obavljanje zajedničkog zadatka ili posla **2. pol. ideol.** prebacivanje individualne krivnje pojedinih članova neke zajednice na cijeli narod, cijelu zajednicu, na cijelu organizaciju ili poduzeće; *~na sigurnost* *pol.* **1.** savez dviju ili više država koji predviđa uzajamnu pomoć u

slučaju napada na jednu od potpisnica **2.** niz multilateralinih međudržavnih ugovora na regionalnoj ili kontinentalnoj razini koji potpisnicama jamči sigurnost; *~ni sportovi* sportovi u kojima se natjecanja održavaju samo kao nadmetanja momčadi, *opr.* pojedinačan, individualan; *~ni ugovor* ugovor kojim se reguliraju odnosi između zaposlenih i poslodavca; *~no gospodarstvo* **1.** zadržno gospodarstvo, ob. poljoprivredno; zasnovano na zajedničkoj proizvodnji i prodaji, raspodjeli prihoda na jednake dijelove ili prema individualnom učinku, *usp.* kibuc, kolhoz **2.** u širem smislu, državni gospodarski sustav zasnovan na društvenom vlasništvu, društvenoj proizvodnji i državnom planiranju, *opr.* tržišno gospodarstvo, v. tržišni Δ ; *~no osiguranje* grupa ljudi, kolektiv, osigurani na jednoj polici osiguranja; *~no rukovodstvo* sustav upravljanja državom, institucijom, poduzećem, udrugom, u kojem izabrana grupa ravnopravnih pojedinaca zajednički donosi sve odluke, ob. konsenzusom, rjeđe glasanjem (npr. Predsjedništvo SFRJ, 1980–1990); *kolektivist* *m* pristaša kolektivismu kao društvenog uređenja; *kolektivistica* *ž*, v. kolektivist; *kolektivistički* *prid.* koji se odnosi na kolektizam i kolektiviste [*~ pristup*]; *kolektivitet* *m* (G kolektiviteta) *sociol.* organizirana društvena skupina međusobno povezanih pojedinaca radi zadovoljenja pojedinačnih ili skupnih potreba; *kolektivizacija* *ž* **1. ekon.** potpuni, privremeni ili djelomični, dobrovoljni prijenos privatnog vlasništva u zajedničko (ob. zadržno), privatnih poslova u zajedničke; stvaranje zadruga, zadržnih gospodarstava **2. pov. pol.** prisilno stvaranje kolektivnih gospodarstava (ob. na selu) u komunističkim zemljama; oblik oduzimanja zemlje seljacima i stavljanje poljoprivrede pod državnu upravu i kontrolu [*provesti ~u*], *usp.* kolhoz, sovhoz; *kolektivizam* *m* (G -zma) **1.** organizacija društva na temelju zajedničkog vlasništva sredstava za proizvodnju [*državni ~; zadržni ~*] **2.** teorije i koncepcije društvene organizacije koje ističu prednost kolektivnih, društvenih interesa i potreba nasuprot individualnim **3.** žrtvovanje pojedinca za više interese zajednice; zajednički imetak, zajedništvo u radu i korištenju određenih dobara; *kolektivizirati* (što) *dv.* (prez. kolektivizirām, *pril.* sad. -ajūci, *pril.* pr. -āvši,

prid. trp. kolektivizirām, *gl. im.* -ānje) **1. pov.** obuhvatiti/obuhvaćati kolektivizacijom, podržavati/podržavljivati zemlju privatnika radi stvaranja velikih proizvodnih kolektiva **2.** (-u) činiti da što postane kolektiv ili kolektivno; *kolektivno* *pril.* na način kolektiva, kao kolektiv; masovno, u cjelini, skupno [*djelovati ~*]; *kolektivnost* *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je kolektivno

✧ *njem.* Kolektiv ← *lat.* collectivus

kolektor *m* (G *mn* kolektōrā) **1. a.** glavna cijev gradske kanalizacije **b.** sanduk ili mjesto na kojem se skupljaju otpaci **2.** uređaj za skupljanje, nakupljanje, pribiranje, koncentriranje čega; skupljač, sabirač **3. tehn.** jedna od triju tranzistorskih elektroda u koju teku nosači naboja Δ *sunčani* ~ dio uređaja za predavanje sunčane energije prijenosnom sredstvu, obično vodi kapljevini // *kolekta* *ž* *kat. 1. rij.* skupljanje novca i drugih darova za siromašne te za crkvene potrebe **2.** zborna molitva; *kolektorski* *prid.* koji se odnosi na kolektor

✧ *njem.* Kollektor ← *srlat.* collector: skupljač ≈ *lat.* colligere: skupljati

kolelīt *m* (G kolelīta) *pat.* žučni kamenac

✧ *grč.* kholē: žuč + -LIT¹

kolelitijāza *ž* *pat.* tvrdna tvorevina što nastaje u žučnom mjehuru ili žučnim vodovima jetre; žučni kamenac

✧ *nlat.* kholelitiāsis ← *grč.* kholē: žuč + v. litijaza

kolēmija *ž* *pat.* povećanje bilirubina u krvi; žutica

✧ *grč.* kholē: žuč + -EMIJA

kolēnda, v. koleda

kolēnhīm *m* (G kolēnhīma) *bot.* potporno tkivo u biljaka, čine ga žive stanice zadebljale na uglovima ili stranama; građene su od celuloze i pektina

✧ *nlat.* collenchyma ≈ *grč.* kōlla: ljepilo + égkhyrna: unutarnja tekućina ≈ EN- + kheīn: ulijevati

koleōpter *m* **1. zool.** kukac; tvrdokrilac, kornjaš **2. tehn.** zrakoplov koji može vertikalno slijetati i uzlijetati

✧ *nlat.* coleoptera ← *grč.* koleōptera ≈ koleōn: korice (krila kod kukaca) + -PTER

kòlera *ž* *pat.* akutna teška crijevna infekcija praćena dijarejom s grčevima, uzrokovana kontaminiranjem vode ili hrane bakterijom *Vibrio cholerae*, epidemijskog je karaktera

✧ *lat.* cholera ← *grč.* kholéra: naziv za više crijevnih bolesti

kolerètica *m mn* (N kolerètik) *farm.* sredstva što pospješuju izlučivanje žuči pojačanjem funkcije jetre; kolagogi

✧ *grč.* kholê: žuč + eréthein: dražiti

kolerik *m* (V -iče, N *mn* -ici) *psih.* onaj koji je po temperamentu sklon brzom i snažnom uzbuđivanju // **kolèričan** *prid.* (odr. -čni) koji je nagle čudi, nagle krvi; žučljiv, naprasit, prgav; **kolerično** *pril.* kao kolerik, na način kolerika; naprasito, raspaljivo [*reagirati* ~]; **koleričnost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) **1.** osobina onoga koji je koleričan; naprasitost, naglost **2.** *psih.* stanje kolerika

✧ *lat.* cholericus: žučni, žučljiv ← *grč.* kholerikós, v. kolera

kòlesār, v. kolo

Kòlesār, Irena (1925–2002), hrv. kazališna i filmska glumica; naslovna uloga u prvom poslijeratnom hrv.-jugoslavenskom filmu *Slavica*

kolestáza *ž pat.* zadržavanje onih sastojaka u organizmu koji se u zdravom stanju sabiru u žuči i eliminiraju iz nje

✧ *grč.* kholê: žuč + -STAZA

kolestèrin *m*, v. kolesterol (1)

kolestèröl (**holestèröl**) *m* (G kolesteróla) **1.** *biol.* sterol koji se nalazi u životinjskim masnoćama i ulju, žuči, krvi, mlijeku, živčanom tkivu, bubrezima i jetri; kolesterolin **2.** trgovački oblik ove tvari, dobiva se iz koštane srži govoda; koristi se u kozmetičkoj i farmaceutskoj industriji

✧ *grč.* kholê: žuč + stereós: čvrst + -OL

kolesterolèmija *ž pat.* prisutnost abnormalne količine kolesterola u krvi

✧ v. kolesterol + -EMIJA

kòlet *m reg.* tvrdi ovratnik muške košulje, koji se posebno odijeva i održava

✧ *tal.* colletto

kòleto *m reg.* komad tereta; sanduk, bala, svežanj, paket (ob. u željezničkom prometu)

✧ *tal.* collo

kòlgërla *ž*, v. call girl

kolhìcin *m* (G kolhicína) *kem.* otrovni alkaloid sjemenki i gomolja mrazovca (*Colchicum autumnale*); služi u medicinske svrhe

✧ *nlat.* colchic(um) + -IN

Kolhída *ž pov. mit.* antički naziv za maloazijsku obalu Crnoga mora; poznata po mitu o Argonautima // **kòlhídski** *prid. mit.* koji se odnosi na Kolhidu

kòlhoz *m* (G *mn* kòlhōzā) *pov.* kolektivističko poljoprivredno gospodarstvo (u SSSR-u) koje objedinjuje zemlju predviđenu za veliku, uglavnom monokulturnu proizvodnju // **kòlhozní** *prid.* koji pripada kolhozu, koji ima svojstva kolhoza; **kòlhoznik** *m* (V -iče, N *mn* -ici) onaj koji radi u kolhozu, član kolhoza; **kòlhoznica** *ž*, v. kolhoznik

✧ *krat.*, *rus.* kolhóz ← kolektivnoe xozjájstvo: kolektivno gospodarstvo

kòli *m* (G -ja) *kinol.* rasa psa, škotski ovčar, »lesi«

✧ *engl.* collie

kòliba *ž* (G *mn* kòlibā) **1.** jednostavan zaklon od pletera pokriven granjem, slamom, lišćem itd. **2.** drvena nastamba // **kolibàrina** *ž pov.* vrsta poreza koji se ubire po kolibi (ob. u planinskim stočarskim krajevima); **kòlibica** *ž dem.* od koliba

✧ *grč.* kalýbē ≈ kalýptein: skrivati

kolibri *m* (G -ja, N *mn* -ji) **1.** *zool.* porodica vrlo malenih ptica (*Trochilidae*) (najmanji kolibrić 2,5 cm) tropske Amerike **2.** ono što je malo u vrsti [~ *motocikl*], *usp.* cvergl // **kòlibrić** *m*, v. kolibri

✧ *šp.* colibri: s Kariba

kolíca, v. kolo

količina, v. koliki (I)

kolidíрати, v. kolizija

kòlijèvkja *ž* (D L -vci, G *mn* kòljevākā/-vākā/-ī/-ā) **1.** ležaj za smještaj i njegu nekoga djeteta; zipka **2.** *pren.* mjesto gdje se tko rodio ili odakle potječe, gdje se što začelo [*Krk je ~a glagoljice*] **3.** *pom.* čelična ili drvena konstrukcija ispod pramca broda // **kòlijèvčica** *ž dem.* od kolijevka; **kòlijèvkica** *ž hip.* od kolijevka

✧ ≈ v. kolebati

kòlike *ž mn* (N kòlika, G *mn* kòlikā) *pat.* bolni isprekidani grčevi u trbušnim organima, posljedica upale, trovanja, kamenaca i sl. [*crijevne* ~; *žučne* ~; *bubrežne* ~]

✧ *grč.* kólón: crijevo

kolikí (I) *zam. prid.* **1.** u upitnom značenju pita o količini, veličini, mjeri [~a je šteta (*i sl.*)?] **2.** u uskliknim rečenicama izražava čuđenje nad veličinom, količinom ili mjerom [~i posao!] // **kòli** *pril. jez. knjiž. zast.* koliko, v.; **kolìčni** *prid.* koji je jako mali, koliko mali; kolišni; **kolìčno** *pril.* kako malo, koliko malo; **količina** *ž* (G *mn* količinā) *term.* (pojam koji označava) svojstvo veličine,

mnoštva, proširenosti, stupnja rasprostranjenosti u prostoru; kvantiteta, kolikoća; **količinski prid.** koji se odnosi na količinu; **količinski pril.** tako da iskaže količinu; kvantitativno [izraziti ~]; **količnik m** (N mn -ici) *mat.* rezultat operacije dijeljenja; kvocijent; **količak prid.** (*odr. -čki*) *eksp.*, v. koliki (II) [~ li je samo!]; **količki (II) prid.** riječ na kojoj leži intonacijsko težište rečenice, često uz riječ samo u zn. ukazivanja na veliki broj, mnoštvo ili količinu [~ su se (samo) pokvarili; ~ su (samo) došli; ~ su to (samo) saznali; ~ su se (samo) strojevi istrošili; koliko mnogo, itekoliko (njih, toga, čega)]; **količak, usp. tolik; koliko pril.** izražava 1. a. pitanje o količini [~ puta?] 2. a. dopusnu službu s obzirom na količinu [~ se trudio dobar je] b. mjeru, trajanje, intenzitet c. usporedbu s obzirom na količinu ili veličinu [~(trči) ~ ga noge nose brzo trči, trči što najviše može]; **količkoća** ž (G mn količkoća) *arh.*, v. količina; **količojstvo sr** (G mn količojstávā-ā) *knjiš. eksp.* kvantiteta, kolikoća, količina; **kolišni prid.** kako je malen, (gle) što je sitan ili malen (u čuđenju ili posebnom isticanju da je netko malen uzrastom ili sitan stasom ili da je što malo) [jao (ajme) ~ li je!]

✧ *prasl.* i *stsl.* koliko (*rus.* kolikij: kolik, *polj.* kilka: poneki, *lit.* keli: koliko = *grč.* pēlikos: kolik

Kolima ž *geogr.* rijeka u SZ dijelu jakutske oblasti, I Sibir (Rusija), 2192 km, utječe u Istočnosibirsko more; u dolini rijeke bili su zloglasni golemi radni logori (1932–1954) u kojima je umrlo više od milijun ljudi

kolimātor (kolimātor) m 1. *vojn. tehn.* optička nišanska sprava na lakim protuavionskim topovima ili mitraljezima velikog kalibra 2. *fiz. a.* aparat koji proizvodi paralelan snop zračenja; koristi se u spektrometrima, teleskopima itd., kolimatori za snopove nabijenih čestica i X zraka sustavom otvora i zaslona ograničavaju dimenziju snopa na željeni iznos b. mali pomoćni teleskop fiksiran na veliki teleskop, služi za lakše usmjeravanje velikog teleskopa prema željenom objektu

✧ *engl.* collimator = *lat.* collineare: usmjeriti pravolinijski, *usp.* kolinearnost

kolin m (G kolína) 1. *biol.* vitamin B kompleksa, nalazi se u lecitinu mnogih biljaka i životinja 2. trgovački proizvod, sintetiziran

koristi se kao dodatak hrani i u medicini

✧ *grč.* khol(ē): žuč + v. (am)ini

kolineárnost ž (G -osti, I -osti/-ošću) *mat.* svojstvo skupa točaka da pripadaju istom pravcu, odnosno skupa vektora da su paralelni s jednim pravcem

✧ *lat.* collineare: usmjeriti pravolinijski

kolinje, v. klati

kolitis m pat. akutna ili kronična upala debelog crijeva s grčevima i dijarejom; uzrok su trovanja, virusne i bakterijske infekcije, upalne, neinfektivne bolesti i sl.

✧ *nlat.* colitis = *grč.* kólon: debelo crijevo + -ITIS

kolizija (Ø, s čim/kim) ž 1. situacija kad što kolidira (2), nepodudarnost, opreka [imati ~u imati dvije ili više obveza u isto vrijeme] 2. sukob, sudar [doći u ~u doći u sukob (ob. interesa, mišljenja i sl.)] 3. *fil.* u etici sukob nespojivih dužnosti, prava i interesa // **kolidirati** (Ø) *dv.* (prez. kolidirām, *pril. sad.* -ajū-ći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kolidirān, *gl. im.* -ānje) 1. sudarati/sudariti se, kositi se s čime, biti/bivati u proturječu 2. ne moći se ostvariti/ostvarivati zato što bi se moralo dogoditi na istom mjestu ili u isto vrijeme [~ju mu predavanja]; **kolizijski prid.** koji se odnosi na koliziju

✧ *lat.* collisio = collidere: sudariti se

Kollar (izg. Kòlar), Ján (1793–1852), slovački književnik, filolog i arheolog; preporoditelj, zagovornik slavenske uzajamnosti u kulturi (*Kći Slave*)

Kollontaj (izg. Kolòntaj), Aleksandra Mihajlovna (1872–1952), ruska revolucionarka, zagovarala radikalne promjene u tradicionalnim društvenim običajima i institucijama; prva žena u povijesti diplomacije koja je bila akreditirana veleposlanica (u Norveškoj, Meksico, Švedskoj 1923–1945)

Kollwitz (izg. Kòlvić), Käthe (1867–1945), njemačka ekspresionistička grafičarka, slikarica i kiparica; zaokupljale su je teme bijede, rata, patnje, majčinstva, osuđivala društvenu nejednakost; predaje, kao prva žena, na berlinskoj Likovnoj akademiji (1919–1933), zatim u emigraciji

kòlma ž (G mn kòlmā-ī) *reg.* željezna sprava, zagrijana služi za kovčanje kose; bren-škare // **kòlmati** (što, se) *nesvrš.* (prez. -ām se), *pril. sad.* -ajući (se), *gl. im.* -ānje) *razg.* izradivati uvojke bren-škarama prema nekadašnjoj

modi; kolmovati; **kölmovati** (što, se) nesvrš. (prez. -mujem (se), pril. sad. -mjući (se), gl. im. -anje), v. kolmati

✧ fr. collement

Köln (izg. Kēln) *m* grad na Rajni, 955.550 stan.; najveća gotička katedrala u S Europi

// **kēlnski prid.** koji se odnosi na Köln

kólnjaci *m mn* (N kólnjak) *zool.* najmanje mnogostanične životinje, gliste (*Rotatoria*)

✧ v. kolo

kōlo sr (G *mn* kōlā/kolēsā) **1.** *tehn.* predmet u obliku kruga ili kružnice; kolut, kotur [*lončarsko* ~] **2.** (G *mn* kōlā) *etnol.* narodni ples koji najčešće oblikuje krug [*igrati* ~; *plesati* ~] **3.** *prez.* tko ili što združen ili povezan zajedničkom osobinom ili svojstvom [*prvo* ~ *biblioteke*]

4. (Kolo) **a.** hrv. književničasopis, pokrenut u Zagrebu 1842, s povremenim prekidima izlazi do danas **b.** hrv. pjevačko društvo utemeljeno 1862. u Zagrebu **Δ** **vrzino** ~ *etnol.* **1.** sastanak vještica **2.** pometnja, metež; **gluho** (*nijemo*), **konjsko** ~ *etnol.* kolo koje se igra bez muzičke pratnje, samo uz topot stopala // **kōla sr pl. tantum** (G kōlā) **1.** prijevozno sredstvo na kotače sa zapregom **2.** *meton.* teret (koliko stane u kola) **3.** *tehn. razg.* vozila na kotače s različitim pogonom (automobil) [*luksuzna* ~; *sportska* ~; *malolitražna* ~] **Δ** **borna** ~ oklopno borno vozilo s kotačima; **Velika** (*Mala*) ~ *astron.* zvijezde Veliki (Mali) Medvjed; **kōlār m 1.** onaj koji izrađuje kola; **kolesar 2.** onaj koji izrađuje metalne dijelove zaprežnih kola; **kōlarski prid.** koji se odnosi na kolare [~ *zanat*]; **kōlati** (Ø) *nesvrš.* (prez. kōlām, pril. sad. -ajūći, gl. im. -anje) *razg.* prelaziti od jednoga do drugoga čovjeka ili mjesta, prelaziti iz ruke u ruku, ići od usta do usta; optjecati, cirkulirati; **kōlesār m arh., v.** kōlār; **kōlica sr pl. tantum 1.** *hip.* od kola **2.** naprava koja se gura ili pokreće rukom ili jednostavnim mehanizmom, s jednim, dva, tri ili četiri kotača, za prevoženje tereta, djece, bolesnika itd. [*dječja* ~] **Δ** **nosāčka** ~ kolica na dva kotača s površinom za teret; karijola; **kōlni prid.** koji se odnosi na kola; **kōlnica** *ž arh., v.* remiza (**1a**); **kōlnički prid.** koji se odnosi na kolnik, koji se odvija na kolniku; **kōlnik m** (N *mn* -ici) dio ulice namijenjen kretanju vozila, za razliku od pločnika; **kōlski prid.** koji se odnosi na kolo [~ *put*]; **kolni**; **kōlūt m** (N *mn* -i/-utovi) **1.** predmet koji ima izgled kružnice ili obruča [~ *za plivanje*]; biočug **2.** *sport* prevrtanje preko glave u gimnastici tijelom postrance

(porebarke) [*izvesti* ~]; **kōlūtati nesvrš.** (prez. -ām, pril. sad. -ajūći, gl. im. -anje) kružiti, opisivati oblik koluta

✧ *pr.* (prema zanimanju): **Kōlār** (3590, Zagorje, Podravina, Z Slavonija), **Kolārac** (Z Slavonija), **Kolārec** (370, Zagorje), **Kōlarek** (450, Varaždin, Zagorje, Međimurje), **Kolārević** (390, Banovina, Slavonija), **Kōlarić** (3140, Međimurje, Podravina, Slavonija, Zagorje), **Kōlarik** (100, Đakovo), **Kōlārović** (Koprivnica, Pula), **Kōlesār** (110, Koprivnica), **Kōlesarić** (320, Slavonski Brod, Slavonija), **Kolēzarić** (Zagreb), **Kolūtac** (Baranja), *usp.* Bognar (340, Baranja, Slavonija, ← *mad.*), **Bogner** (Slavonija)

✧ *prasl.* *kolo (G kolese) (*rus.* kolesó: kotač, *polj.* koło), *lit.* kaklas: vrat ← *ie.* *k^wek^wlom: krug (*grč.* kýklos, *skr.* cakra-)

kolōbār m (G kolobára) **1. a.** obruč, prsten difuznog svjetla oko Mjeseca, Sunca i drugih izvora svjetlosti; Mjesečev krug **b. lik.** obruč poviše ili oko glave svetaca; nimbus, aureola **2.** (ob. *mn*) izraženi, natekli podočnjaci **3.** obruč, prsten, krug (dima, valova, oko bradavice na ženskim grudima itd.) **4.** metalna karika na verigama; komaštrama

✧ *pr.*: **Kolōbara** (Sesvete), **Kolōbarić** (260, Pag, Dubrovnik, Slavonija)

✧ *dalmat.* ← *lat.* columbar

kolōbij m *pov.* tunika kratkih rukava, stegnuta u pasu; seže do gležanja

✧ *lat.* colobium = *grč.* kolobós: krnj, skrać-en

kolōbōm m (G kolobóma) *pat.* rascjep nekih dijelova oka, ob. prirođena malformacija

✧ *grč.* kolobós: okrnjen + ómma: oko

Koločep m 1. *geogr.* otok u skupini dubrovačkih otoka, 2,4 km², 150 stan. (staro ime Kalamota) **2.** istoimeno selo na tom otoku // **kōločepski prid.** koji se odnosi na Koločep i stanovnike Koločepa

kōlōdij m kem. zapaljiva alkoholna ili eterska otopina nitroceluloze, koristi se u proizvodnji fotografskih filmova, litografiji, medicini

✧ *nl.* collodium = *grč.* kōllodēs: ljepljiv

kōlōdvōr m željezničko čvorište više kolosijeka i perona [*putnički* ~; *teretni* ~] **Δ** **autobusni** ~ određite i polazište autobusa s uredovnom zgradom i peronima // **kōlōdvorskī prid.** koji se odnosi na kolodvor, koji se nalazi na kolodvoru [~ *a blagajna*]

✧ v. kolo + v. dvor

kolōfōn m (G kolofóna) *pov.* bilješka, ob. na

posljednjoj stranici rukopisa ili stare tiskane knjige, s imenom autora, izdavača, tiskara i dr.; impresum

✧ *grč.* kolophón: svršetak, vrh

kolofónij (kolofónij) *m kem.* tvrda smola različitih boja dobivena pri destilaciji terpentina; upotrebljava se u različitim industrijama i za mazanje struna na gudaču

✧ *lat.* Colophonia (resina): smola iz Kolofona
✧ *grč.* Kolophón: jonski grad Kolofon

koloídi *m* (N kolòid, G koloída) *kem.* disperzivni sustavi u kojima su sitne čestice promjera sličnog valnoj duljini vidljive svjetlosti raspršene u otapalu; mnogi procesi u organizmu i u industrijskoj proizvodnji odvijaju se preko koloida, *opr.* kristaloidi // **kolòidlan** *prid.* (*odr.* -dni) koji ima svojstva koloida, koji se odnosi na koloide Δ ~**na kemija** grana fizikalne kemije, proučava tvari u kolooidnom stanju; ~**ni mlin** uređaj za vrlo fino usitnjavanje čestica u suspenzijama do kolooidnih veličina; upotrebljava se u proizvodnji pigmenta, boja, lakova i grafita; ~**na otópina** raspršenost koloida u tekućini koja se razlikuje od pravih otópina nizom svojstava
✧ *grč.* kolla: lijepilo + -OID

kolokácija **ž** 1. prostorna blizina dvaju ili više velikih objekata ili jedinica (zgrada, skladišta, luka, imanja itd.); blizina, dodir 2. *lingv.* obvezatna ili uobičajena veza riječi koja nije određena gramatikom [*podnijeti molbu* ali *uložiti žalbu*] // **kolokácijski** *prid.* koji se odnosi na kolokaciju
✧ *lat.* collocatio

kolokàsija **ž** *bot.*, v. taro

kolòkvij *m* 1. stručni razgovor i razmjena mišljenja 2. usmena ili pismena provjera znanja na visokim školama, često iz dijela ispitne građe ili kao predispit 3. **kolòkvùtor (kolòkvùtor)** *m knjiš.* onaj s kime se razgovara; sugovornik, subesjednik; **kolokvijalizam** *m* (G -zma, N *mn* -zmi) *lingv.* riječ ili izričaj svojstven razgovornom, kolokvijalnom stilu (npr. vešmašina, pasoš, printer); **kolòkvijalni** *prid.* koji je svojstven govoru, koji se govori, uobičajen u govoru, svakodnevno u govoru; razgovorni [*~ stil*]; **kolòkvijálno** *pril.* na kolokvijalan način [*~ govoriti*]; **kolokvirati** *dv.* (prez. kolòkvirà, *pril. sad.* -ajući, *pril. pr.* -ávši, *prid. trp.* kolòkviran, *gl. im.* -anje) položiti/polagati kolokvij
✧ *lat.* colloquium \approx colloqui: razgovarati

Kòloman 1. v. ✧ 2. *pov.* ugarski kralj (1095–1116), prvi hrv. vladar iz dinastije Arpadovića, 1097. u sred. Slavoniji pobijedio hrv. kralja Petra; 1102. sklapa ugovor s vodama 12 hrv. plemena tzv. *Pacta conventa* i kruni se za kralja Hrvatske i Dalmacije 3. hrv. herceg (1226–1241), sin kralja Andrije II

✧ *m.* os. ime (*njem.* podrijetla); isto:

Kálman (\leftarrow *mad.*, a oni to ime smatraju turskim podrijetlom), **Kálman** ✧ *pr.*: **Kálman** (Slavonija, \leftarrow *mad.*), **Kélemin** (100, Križevci, Podravina), **Kólac** (110, Međimurje, v. i Nikola), **Kòlmačić** (Varaždin), **Kòlman** (500, Zagorje, Podravina), **Kòlmanić** (120, Međimurje)

kòlomáz *m* mazivo za ležajeve osovina vučnih kola

✧ v. kolo + v. mazati

Kolòmbína (Kolombína) **ž** 1. lik u talijanskoj commediji dell'arte, žena živahna i vesela karaktera 2. *glazb.* vesela uloga subrete u operi i opereti

✧ *tal.* Colombina

kolòmějka **ž** (G *mn* -àl-i) *glazb.* rusinska narodna plesna melodija (u Potkarpatju); slične su nazočne na širem prostoru (Rumunjska, Mađarska, sve do Međimurja)

✧ *rusin.*

kòlôn 1. *m* (G kolóna) 1. *pov.* u doba Rimskog Carstva i ranog srednjeg vijeka, seljak polukmet 2. u različitim zemljama, zemljoradnik, nadničar, sitni zakupnik 3. a. kolonist b. kolonizator (npr. u Latinskoj Americi) // **kolònát** *m* (G kolonáta) 1. *pov. ekon.* u kasnoj antici, zakupnički odnos između poluslobodnog obrađivača (kolona) i zemljoposjednika 2. *pov.* u Dalmaciji i drugim primorskim krajevima u srednjem vijeku, čak i kasnije, društveni odnos između posjednika i težaka reguliran međusobno prihvaćenim odnosima; **kolònatski** *prid.* koji se odnosi na kolonat

✧ *pr.*: **Kòlonić** (210, Krk, Međimurje, Vukovar), **Kolònják** (Ivanec, Koprivnica)

✧ *lat.* colonus

kòlôn 2. (G kolóna) *m* 1. *jez. knjiž.* u antičkoj retorici, dio rečenice spojen jednim ritmičkim akcentom 2. u interpunkciji, dvije točke; dvotočka 3. *anat.* debelo crijevo

✧ *lat.* colon \leftarrow *grč.* kòlon: ud, član, članak

kolóna **ž** 1. a. *vajn.* poredak vojnika ili vozila u kretanju jedan za drugim [*~ vozila*] b. to-

me slično kretanje (o ljudima, životinjama i predmetima) **2.** vertikalni poredak brojaka, slova, podataka itd.; stupac Δ **pet**a ~ organizirana grupa ljudi koja unutar neke države, stranke ili pokreta djeluje u korist neprijatelja, ob. u suradnji s njim

✧ *tal. colonna* ← *lat. columna*

kòlona *ž arhit.* **1. a.** stup koji podupire dijelove zgrade (može biti dio kolonade) **b.** stup koji služi kao ukras ili obilježje **2.** nizak stup na obali za vezivanje brodova **3.** visok, šupalj valjak za destilaciju i druge procese u rafineriji nafte // **kolonáda (kòlònáda)** *ž arhit.* trijem sa stupovima; serklaža

✧ *tal. colonna*

kolón *m tisk.* vrsta slova (7 tipografskih točaka) [*(složiti) u ~u*]

✧ *fr. colonel tal. colonello*

kòlonija *ž 1. pov.* naselje rimskih građana na teritoriju koji je osvojio Rim **2. pov.** zemlja bez suvereniteta, u potpuno zavisnom ili ugovorom reguliranu odnosu prema zemlji metropoli [*britanske ~e u Africi*] **3.** zajednica iseljenika u drugoj zemlji [*hrvatska ~a u Čileu*] **4.** naselje ljudi istog zanimanja ili onih s nekim zajedničkim ciljem [*slikarska ~a*] **5. biol.** velika količina živih bića na jednom mjestu; zadruga; koncentriranost, okupljenost [*živjeti u ~ama*] Δ **dječja ~a** organiziran odmor i zabava djece u ljetovalištima ili zimovalištima // **kòlonijáljan** *prid. <odr. -lni>* **a.** koji se odnosi na kolonije **b.** koji je kao kolonija Δ **~na roba**, v. kolonijal; **~ni položaj** položaj ili odnos što ga ima kolonija prema zemlji metropoli; **~ni stil** *pov. umj.* varijanta klasicizma u kojoj su građene stambene i reprezentativne zgrade u bivšim britanskim kolonijama; **~no pitanje** *pov.* pitanje oslobađanja država kolonija i ukidanje kolonijalnih odnosa; **kolonijalist** *m* onaj koji posjeduje/vlada/upravlja kolonijom; **kolonijalistica** *ž, v.* kolonijalistkinja; **kolonijalističin** *prid.* koji pripada kolonijalistici; **kolonijalistički** *prid.* koji se odnosi na kolonije i kolonijaliste; **kolonijalistkinja** *ž 1.* ona koja posjeduje/vlada/upravlja kolonijom **2.** žena kolonijaliste; **kolonijalizácija** *ž, v.* kolonizacija; **kolonijalizam** *m* (G -zma) politika koja teži stjecanju kolonijalnih posjeda, *usp.* neokolonijalizam; **kòlònist** *m pov. 1.* naseljeni stanovnik u kolonijama **2.** onaj koji naseljava napuštenu

zemlju i postaje novi stanovnik (npr. poslije 2. svjetskog rata onaj koji iz Dalmatinske zagore i drugih dinaridskih krajeva dolazi u Slavoniju ili u Vojvodinu posebno organiziranim akcijom); **kolonistica** *ž, v.* kolonist; **kolonistički** *prid.* koji se odnosi na koloniste; **kolonizácija** *ž 1. sociol.* proces u kojem se administrativnim mjerama planski organizira naseljavanje ljudi na slobodna nenastanjena područja u; kolonijalizacija **a.** vlastitoj zemlji **b.** osnivanje naselja u zavisnoj zemlji (koloniji) **2. a.** okupacija i eksploatacija tuđe zemlje; nasilno pretvaranje neke zemlje u koloniju **b. pov.** naseljavanje Amerike; **kolonizácijski** *prid.* koji se odnosi na kolonijalizam i kolonizaciju; **kolonizátor** *m* onaj koji provodi kolonizaciju ljudi ili osniva koloniju; **kolonizátorica** *ž* ona koja kolonizira; **kolonizátoričin** *prid.* koji pripada kolonizatorici; **kolonizátorka** *ž* (G *mn -ã/-i*), v. kolonizatorica; **kolonizátorski** *prid.* koji se odnosi na kolonizatore; **kolonizirati** (što, se, koga) *dv. <prez. kolonizirám, pril. sad. -a jući, pril. pr. -ávši, prid. trp. kolonizirán, gl. im. -anje>* provesti/provoditi kolonizaciju, naseliti/naseljavati (se) u okviru programa kolonizacije, pretvoriti/pretvartati u koloniju

✧ *lat. colonia, v. kolon¹*

kolonijál *m* (G kolonijála) *trg. zast. 1.* mješovitá roba iz raznih, ob. prekomorskih krajeva (kava, čaj, mirodije, haringe, datule, banane itd.); kolonijalna roba **2.** trgovina koja drži takvu robu

✧ *njem.* Kolonial (Warenhandel): trgovina robe koja je dolazila iz europskih kolonija s drugih kontinenata, *usp.* kolonija

kolonoskòpija *ž med.* endoskopska pretraga debelog crijeva u dijagnostičke i terapijske svrhe

✧ v. kolon² (3) + -SKOPIJA

kòlònjskī *prid.* koji je iz Colognea, *usp.* Köln Δ **~a voda** *ž razg.* kozmetički miris, koncentrat mirisnih ulja otopljenih u alkoholu prema receptu jednog od najstarijih industrijskih proizvođača iz Kölna

✧ *fr. ≈ eau de Cologne (izg. ô d kòlñj, fr. Cologne: Köln); tvorničko ime kölnisches Wasser*²

kolòplet *m 1. a.* stanje zamršenosti; zapletenost b. vrtlog, vjhor [*ratni ~*] **2. etnol.** preslica s dodatkom

✧ v. kolo + v. plesti

kòlòr *m* (G kolóra) *razg.* boja Δ ~-**film** film u boji // **kolorírati** (koga, što) *dv.* (prez. kolòrirām, *pril. sad.* -ajūči, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kolòrirān, *gl. im.* -ānje) 1. obojiti/bojiti posebnim postupkom i radom, (u)činiti (o)bojiti da što bude u bojama; kolorizirati [~ *staru fotografiju*; ~ *stari film*] 2. *glazb.* označiti menzuralnu notaciju (13–16. st.) crvenom ili crnom bojom kako bi se označila njezina duljina; **koloríst** *m* umjetnik u čijem izražavanju boje imaju posebno važno mjesto; **kolorística** *ž*, *v.* kolorist; **kolorístičan** *prid.* (odr. -čnī) koji je obojen; **kolorístički** *prid.* koji se odnosi na kolor i koloriste; **kolorístika** *ž* (D L -ici) znanje o koloru, proučavanje kolora; **kolòristkinja** *ž*, *v.* kolorist; **kolòrítan** *prid.* (odr. -tnī) koji je obojen, koji je dat u bojama; **kolorítnost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo (čega) bazirano na koloru; **kolòrít** *m* (G kolorita) 1. *lik.* prevladavanje općeg (svijetlog, toplog, mračnog itd.) tona u odnosu boja i tonova na slici 2. *pren.* uočljiva vanjska odlika, osobito što se tiče boja, nekog djela, kraja, razdoblja itd. [*tipičan mediteranski* ~]; **kolorízacija** *ž* bojenje starih crno-bijelih filmova uz pomoć kompjuterske tehnike; **kolorízam** *m* (G -zma) 1. dominacija izražajnosti boja u likovnom djelu 2. upotreba obojenosti zvukova u muzici romantizma; **kolorízirati** *dv.* (prez. kolorizírān, *pril. sad.* -ajūči, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje), *v.* kolorirati
 ✧ *njem.* Kolor ← *lat.* color

koloratúra *ž glazb.* u solističkom pjevanju poljepšavanje melodijske linije efektinim ukrasima koji se izvode, ob. na jednom slogu teksta // **kòloratūrni** *prid.* koji se odlikuje koloraturom, koji se odnosi na koloraturu [~ *sopran*]
 ✧ *tal.* coloratura: ukras = *lat.* colorare: boja-ti

kolorimètrija *ž kem.* kvantitativna analitička metoda određivanje tvari mjerenjem intenziteta obojenosti otopine // **kolorìmetar** *m* (G -tra, N *mn* -tri), *v.* fotokolorimetar
 ✧ *v.* kolor + -METRIJA

kolormàtik *m* (N *mn* -ici) stakla za naočale, tamnija su na svjetlu, a svjetlija u tami
 ✧ *v.* kolor + *v.* (auto)mat

kòlos *m* 1. (Kolos) *pov.* brončani, pozlaćeni kip boga Helija na ulazu u luku grada Roda (3. st. pr. Kr.), visok oko 32 m, srušen u potresu

(ubraja se u Sedam svjetskih čuda, *v.*) 2. *umj.* kip u natprirodnoj veličini 3. *pren. a.* neobično velik predmet **b.** osoba natprosječne fizičke ili psihičke stature // **kòlosālan** *prid.* (odr. -lnī) 1. koji je vrlo velik; divovski, gorastan 2. *pren.* koji nadmašuje bilo što očekivano, postignuto; sjajan, divan, veličanstven; **kòlosālnò** *pril.* 1. vrlo veliko, u razmjerima kolosa 2. odlično, izvrsno, sjajno [*to je* ~]; **kolosālnòst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je kolosalan ili svojstvo onoga što je kolosalno
 ✧ *grč.* kolossós

Kolòsej (Kolòšej) *m arhit. pov.* golemi amfiteatar (o.45.000 sjedišta) iz doba antičkog Rima građen za Vespazijana i Tita

✧ *lat.* Colosseum ← colosseus: gigantski ← *grč.* kolossiaîos: koji pripada kolosu, *v.* kolos

kòlosijek *m* (N *mn* -ēci) 1. razmak dviju tračnica [široki ~; uski ~] 2. mjesto za prolaz i prihvat vlakova (dio perona) [*prvi* ~; *drugi* ~] // **kòlosijēčni** *prid.* koji pripada kolosijeku, koji se odnosi na kolosijek
 ✧ *v.* kolo + *v.* sjeći

kolostòmija *ž med.* operacija kojom se otvor debelog crijeva premješta na trbušni zid kako bi se omogućilo izlučivanje fekalija

✧ *grč.* kólón: debelo crijevo + stóma: usta

kòlostrum *m fiziol.* prvo majčino mlijeko, velike hranjivosti, do trećeg dana nakon poroda; grušalina

✧ *lat.* colostrum

kolotēčinja *ž* 1. trag koji na mekanom putu ostavljaju kola 2. ustaljen red po kojem se što odvija; uobičajen slijed, rutina

✧ *v.* kolo + *v.* teći

kolòtoč *m bot.* biljka (*Telekia speciosa*); trajnica zlatnožutih cvjetova iz porodice glavočika (*Compositae*); volujak, veliki

✧ *v.* kolo + *v.* tokariti, točiti

kòlotūr *m* kotač sa žlijebom u koji se umeće konop; služi za dizanje tereta // **kòlotūrje** *sr zb. tehn.* kombinacija užadi i kolotura koji smanjuju silu potrebnu za dizanje tereta; **kòlotūrni** *prid.* koji se odnosi na kolotur, koji čini kolotur; **kòlotūrnik** *m* (N *mn* -īci) *tehn.* sustav kolotura za prijenos energije; koturača
 ✧ *v.* kolo

kòlovođa *m* (N *mn* -e) 1. onaj koji vodi kolo 2. *pren. pejor.* onaj koji vodi kakav pothvat

(ob. pobunu), intrigu itd.; pokretač, predvodnik

✧ v. kolo + v. voditi, voda

kòlovōz *m* osmi mjesec kalendarske godine; august // **kòlovoškī** (**kòlovoskī**) *prid.* koji se odnosi na kolovoz, koji je u kolovozu

✧ v. kola + v. voziti

kòlovrāt *m* *zast. etnol.* sprava za predenje

◆ *pr.*: **Kòlovrāt** (440, Imotski, sred. Dalmacija, Posavina), **Kolovrātār** ◇ *top.*: **Kòlovrāt** (uvale na Cresu i Rabu, potok kod Kaštela), **Kòlovrātskō pōlje** (livada, Senj)

✧ v. kolo + v. vrtjeti

kolpītis *m* *pat.* upala sluznice rodnice

kolpōrtēr *m* (G kolportéra, V kòlpōrtēru/-e)

1. raznoslač i prodavač a. novina na ulici b. *zast.* robe po kućama i ulicama 2. *kršč.* propovjednik kršćanske poruke koji posjećuje ljude od kuće do kuće i nudi *Bibliju* i druge publikacije (u jeziku Jehovinih svjedoka)

// **kolpōrtāža** ž 1. a. raznošenje i prodaja novina na ulici u prolazu i, ob. s uzvikivanjem naslova (za razliku od prodaje na kiosku) b. *zast.* prodaja robe po kućama 2. *pren.* iznošenje aktualnih događaja u privlačnom obliku, razvikivanje, širenje vijesti, novosti itd.; **kolpōrtērka** ž (G *mn* -ā/-ī), v. kolporter; **kolpōrtērskī** *prid.* koji se odnosi na kolportere; **kolpōrtērski** *pril.* kao kolporter, na način kolportera; **kolpōrtírati** *nesvrš.* (prez. kolpōrtírām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje) prodavati novine na ulici

✧ *fr.* colporteur

kòlt *m* (N *mn* kòltovi) 1. tip i marka američkog revolvera 2. *razg.* svaki revolver koji nose junaci vesterna

✧ *amer.engl.* Colt, tvorničko ime^z prema konstruktoru ing. Samuelu Coltu (1814–1862)

kòлта ž *rij. reg.* daska koja se može uvući u rukave ili u nogavice radi lakšeg glačanja: daska za glačanje (peglanje)

✧ *tur.* kol-tahtası: ručna daska

kòltrīna ž *reg.* zastor, zavjesa

✧ *tal.* coltre

kòltuk *m* (N *mn* -uci) *reg.* 1. naslonjač, kanape 2. mali jastuk

✧ *tur.*

Kolūbara ž *geogr.* desni pritok Save u Srbiji, 123 km // **kolūbarskī** *prid.*, ob. u: Δ **Kolubarska bitka** *pov.* bitka u 1. svjetskom ratu, 3–15. 12. 1914.

kolubrīde ž *mn* (N kolubrída) *zool.* porodica (*Colubridae*), okuplja 2/3 svih živih zmija na zemlji, bilo kopnenih ili vodenih (guževi ili smukovi)

✧ *lat.* colubra, v. kobra

kòludar *m* *rij. arh.* redovnik, monah

// **kòludrica** ž *reg.* redovnica nekih katoličkih crkvenih redova, *usp.* opatica, monahinja;

kòludričkī *prid.* koji se odnosi na koludrice

◆ *pr.* (prema statusu): **Kòluder** (100, Jastrebarsko), **Kòludrović** (180, Split, osobito na Šolti)

✧ v. kaluder

kolūmbārij (**kolumbārij**) *m* 1. *knjiš.* golubinja 2. trijem uz krematorij, služi za čuvanje urni s pepelom pokojnika

✧ *lat.* columbarium

Kolūmbija ž *geogr.* država na SZ Južne Amerike s izlazom na Karipsko more i Tihi ocean, 1.141.748 km², 35.652.000 stan., glavni grad Bogotá; poznata po jakim kartelima za proizvodnju i trgovinu drogom, uglavnom kokainom // **Kolumbjāc** *m* (**Kolūmbijka** ž) (G -jca, N *mn* Kolumbjici, G Kolumbjijācā) stanovnik ili državljanin Kolumbije; **kolumbjiskī** *prid.* koji se odnosi na Kolumbiju i Kolumbijce

Kolumbo (*izg.* Kolombo), **Kristof(or)** (*tal.* Cristoforo Colombo, *šp.* Cristobal Colón) (1451–1506), talijanski pomorac i istraživač; smatra se prvim Europljaninom koji je preplodio Atlantik i otkrio američki kontinent 1492. premda je u prvi mah vjerovao da je zapadnim smjerom dospio do Indije // **Kolumbov** *prid.* koji pripada Kolumbu Δ ~ **dan** 12. listopada, nacionalni praznik u SAD: dan kad su prvi put s Kolumbovih brodova vidjeli kopno, vjerojatno današnji San Salvador; ~o **jaje** da bi dokazao kako je sve moguće, pa čak i to da jaje može stajati, Kolumbo je jajetom kucnuo o stol, ono se malo udubilo i ostalo je stajati

kolūmela *m* *anat.* slušna košćica

✧ *lat.* columella

kolūmna ž (G *mn* kòlūmnā/-ī) 1. novinski stupac ili stupac u knjizi 2. stalna novin-ska rubrika jednog novinara 3. *anat.* vertikalno postavljena anatomska struktura ili jedan njezin dio // **kolūmnist** *m* novinar koji ima stalnu rubriku u novinama, koji prati određenu tematiku, koji ima kolumnu; **kolūmnistica** (**kolūmnistkinja**) ž, v. kolu-

mnist; **kolumnistički** *prid.* koji se odnosi na kolumniste; **kolumnistički** *pril.* kao kolumnist, na način kolumnista [*pisati* ~]

✧ *lat.* columna

kolumnáris *m. pat.* akutna zarazna bolest slatkovodnih riba

✧ *lat.* columnaris: u obliku stupa

Kolunić-Röta, Martin (o.1532–82/83), hrv. bakrorezac i kartograf, rezao u bakru Michelangelova, Tizianova i Klovićeva djela; originalni bakrorezi i geografske karte Dalmacije

kölür *m* (G kolúra) *reg.* boja [*~ u licu; nemati ~a u licu; dati ~ obojiti*, postići željenu nijansu]

✧ *v.* kolor

köluri *m mn reg.* dva satna kruga na nebeskoj sferi

✧ *tal.* coluro ← *lat.* colurus ← *grč.* kólouros: bez repa ≈ kólos: okmjén + ourá: rep

kölüt, *v.* kolo

kolüticávi *m mn* (N kolüticávac, G -ávca, G *mn* -vácá) *zool.* koljeno beskrležnjaka (*Annelida*), morske životinje čije je tijelo podijeljeno na kolutiće (mногоčekinjaši, maločekinjaši i pijavice)

✧ *v.* kolo, kolut

kölüzija *ž* **1.** tajni dogovor dviju ili više osoba radi postizanja nelegalnog cilja **2.** *prav.* nastojanje okrivljenika u krivičnom postupku da spriječi ili oteža istragu utjecanjem na svjedoke, suučesnike ili uništavanjem tragova u krivičnog djela

✧ *lat.* collusio ≈ colludere: šurovati

kölja *ž* (G *mn* kölja) *zool.* jestiva riba koštunjača (*Melanogrammus aeglefinus*) iz porodice tovariki

Kölja *m.* os. ime (← *rus.*), *hip.* od *v.* Kornelije, Konstantin, Nikola

köljáč, *v.* klati

köljē (**kolijē**, **köljēr**) *m* (G köljēa) *ogrlica* [*staviti* ~]

✧ *fr.* collier

koljénac *m* (G -nca, N *mn* -nci) *bot.*, *v.* vjenčić²

koljenika *ž* (D L -ici) *bot.* biljka (*Spergula*) iz porodice klinčića (*Caryophyllaceae*)

// **koljeničica** *ž bot.* biljka *Spergularia*

köljenjo *sr* (G *mn* köljēnā) **1.** *anat.* zglob noge čovjeka (i životinje), spaja bedrenu kost s potkoljeničnom kosti **2.** *tehn.* dio čvrstog tijela koji je u odnosu na ostale savijen pod nekim kutom [*~o cijevi*]; pregič, čvor **3.** *a. biol.* naj-

viša kategorija u klasifikaciji biljnog i životinjskog svijeta; tip, stablo **b.** srodnici s obzirom na pretka (o ljudima) [*bratiću u prvom ~u*] **c.** podrijetlo, pleme, rod (o ljudima) [*oni su iz istog ~a*] Δ **mirisavo** ~o *bot.*, *v.* mirisavka // **köljenast** *prid.* (odr. -i) koji je nalik koljenju; koljenčast; **köljénce** *sr* **1.** (G -a/-ta) *anat. hip.* od koljeno **2.** (G -a) *tehn. dem.* od koljeno **3.** mjesto na stablu na kojemu je prirastao jedan ili više listova; čvor, nodium; **köljenčast** *prid.* (odr. -i), *v.* koljenast, ob. u: Δ ~o **vratilo** dio stapnog stroja koji pravocrtno gibanje klipa pretvara u kružno gibanje pogonske osovine ili obrnuto; radilica; **köljenica** *ž* **1.** teleća i svinjska potkoljenica **2.** štitnik za koljena, *usp.* koljenjača; **köljeničica** *ž dem.* i *hip.* od koljenica; **köljenović** *m* onaj koji je od stara koljena, od dobra roda (bez obzira na stalež); **köljenovička** *ž* (G *mn* -ā/-i), *v.* koljenović; **köljenski** *prid.* koji se odnosi na koljeno [*~o zglob*]; **köljenjača** *ž med.* elastični zavoj specijalno oblikovan za nošenje na koljenu (stezanje koljena zbog postojećih ili mogućih ozljeda ili bolesti); koljenica (2)

♦ *pr.* (nadimačka): **Dökolenić** (Zagreb), **Kolénac** (Ozalj), **Kölenc** (150, Zagreb, Delnice), **Kölenić** (110, Vrbovec), **Kolénko** (390, Ivanec, Zagorje), **Kolénković** (Sesvete, Moslavina), **Köleno** (Podravina)

✧ *prasl.* i *stsl.* kolěno (*rus.* kolěno, *polj.* kolano), *lit.* kelys ≈ *grč.* kōlon: ud

köljivo *sr etiol.* kuhana pšenica sa šećerom i orasima, prigodno jelo prema pravoslavnim običajima (za krsne slave, vjerske blagdane i daće); žito

✧ *grč.* kóllybos: sitniš

köljuške *ž mn* (N köljuška, G *mn* -šākā/-i) *zool.* red riba (*Gasterosteidae*) iz podreda pločoglavki (npr. *Gasterosteus aculeatus*)

köm *m* ostatak voća kad se iscijedi sok; služi za dalje iskorištavanje (pečenje rakije, vrenje); komina, drop, trop, drožde // **kömina** *ž, v.* kom; **kömovala** *ž, v.* komovica; **kömovica** *ž* rakija proizvedena destilacijom prevrela koma od svježeg grožđa; komovalica

✧ *grč.* kōmys: svežanj

KOM-, *v.* KO-

köm|a¹ *ž* (G *mn* kömā) **1.** *pat.* potpun gubitak svijesti, duboka nesvjestica iz koje bolesnika nije moguće probuditi nikakvim podražajima [*duboka ~a*] **2.** *žarg. a.* loše raspoloženje zbog velikih problema; depresija, klonu-

lost [biti u ~i] **b.** teško, katastrofalno stanje [privreda je u ~i] // **kōmatōz[an] prid.** (odr. -znī) **1.** koji se odnosi na komu, koji pripada komi (**1**) [probudio se iz ~nog stanja] **2.** žarg. koji je u lošem, očajnom stanju [stanje u privredi je ~no]

✧ grč. kōma: duboki san

kōma² ž (G mn kōmā) **1. term.** znak interpunkcije, znak za odvajanje decimalnog razlomka; zarez **2. glazb.** u akustici neznatna razlika u visini između dva približno jednaka tona

✧ grč. kómma: odsječak

kōma³ ž astron. plinoviti sloj oko čvrste jezgre zvijezde repatice (kometa)

✧ lat. coma ← grč. kómē: kosa

kōmād m (G komāda) **1.** (čega Ø) odijeljen dio cjeline [~ kruha; ~ razbijene šalice; ~ zemlje] **2.** (čega) pojedini primjerak ili jedinica neke klase, skupa, garniture predmeta [~ pokućstva] **3.** glazbena ili literarna kompozicija, ob. kraća [kazališni ~] **4.** žarg. zgodna (ob. ženska) osoba // **kōmādi** (što) nesvrš. (prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -anje) **1.** dijeliti, rezati na komade [~ meso] **2. ekspr. a.** razbijati, dijeliti na komade neku cjelinu [~ državu] **b.** čupanjem, grizenjem i sl. razdirati [zvijeri komadaju lovinu]; **kōmādičak** m (G -čka, N mn -čci, G komādičākā) dem. i hip. od komadić [~ kruha]; **kōmādić** m dem. od komad; **kōmādina** ž augm. od komad; **kōmādnī** prid. koji se odnosi na komad [~ teret]; **kōmāдно** pril. na komade, pojedinačno prodavati, opr. u cjelini, u kompletu, u garnituri

◆ pr. (nadimačka): **Kōmād** (Prigorje), **Kōmādina** (1050, Primorje, Gorski kotar)

✧ grč. kōmmátion, v. koma²

Kōmānci (**Kōmānci**) m mn sjevernoamerički Indijanci, ogranak Šošona, poznati ratnici // **kōmāncī** prid. koji se odnosi na Komanče Δ ~ **jezik** lingv. indijanski jezik uto-aztečke porodice, jezik Komanča govorni

komandíratí (kome, kime, čemu, čime) dv. <prez. komāndírām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, gl. im. -anje) **1.** zapovijediti/zapovijedati, izdati/izdavati zapovijedi **2.** dovesti/voditi, upravljati, imati pod komandom [~ divizijom] // **kōmāndja** ž (G mn -ā-i) **1. vojn. a.** zapovijed, naredba [dati ~u], usp. zapovijetka **b.** pravo zapovijedanja [preuzeo je ~u]; nadležnost **2.** (ob. mn) skup uređaja koji služe za vođenje, upravljanje, kontrolu nekog uređ-

aja, motornog vozila i sl. [~e aviona] **3. vojn.**

a. vojno zapovjedništvo [vrhovna ~a] **b.** sjedište neke vojne ustanove **4. inform., v. naredba** (**2**); **komāndant** (**komāndānt**) m (G mn -nātā) onaj koji zapovijeda velikom vojnom jedinicom ili brodom ratne ili trgovačke mornarice; zapovjednik; **komāndantúrja** ž **1.** sjedište i kancelarija komandanta [u ~i] **2. v.** zapovjedništvo; **komāndāntica** ž, v. komandant; **komāndāntičin** prid. koji pripada komandantici; **komāndāntski** prid. koji se odnosi na komandu i komandante; zapovjednički; **komāndir** m (G komādira) onaj koji vodi manju vojnu, policijsku i drugu jedinicu (ob. radnu); zapovjednik; **komāndírka** ž (G mn -ā-i) neob., v. komandir; **komādnī** prid. koji se odnosi na komandu, koji ima svojstva komande; naredbeni, zapovjedni [~ most]

✧ njem. kommandieren = lat. *commandare ← commendare: komandirati

komāndit[an] prid. (odr. -tnī), ob. u: Δ ~**no društvo** ekon. javno trgovačko društvo u kojem se udružuju najmanje dvije osobe od kojih najmanje jedna odgovara cjelokupnom imovinom, a druge samo do određenog iznosa (komanditor) // **kōmānditor** m. član komanditnog društva; **kōmānditorica** ž, v. komanditor; **kōmānditoričin** prid. koji pripada komanditorici; **kōmānditōrka** ž (G mn -ā-i), v. komanditorica; **kōmānditorov** prid. koji pripada komanditoru

✧ tal. commandità

komāndōr m (G mn komāndōra) **1. pov.** jedan od najviših stupnjeva viteških redova **2.** jedan od viših stupnjeva u hijerarhiji masonskih loža **3.** u nekim zemljama, zvanje predsjednika jaht-kluba Δ **kapetan** ~ vojn. u zemljama koje nemaju čin admirala, zapovjednik pomorskog odreda

✧ fr. commandeur, v. komodor

kōmāndos m vojn. izobražen za specijalne diverzantske zadatke, nagle prepade itd.; specijalac // **kōmāndosica** ž **1. konstr.** v. komandos **2. razg.** vrsta jakne nalik na vojničku s više praktičnih džepova i sl.; **kōmāndoski** prid. koji se odnosi na komandose

✧ engl. <mn> commandos

kōmāndra ž (G mn -andārā-i) bot. biljka (*Comandra elegans*) iz porodice *Santalaceae*

✧ nlat. comandra

komārjac m (G -rca, V kōmārče, N mn -rci, G kōmārčā) zool. leteći kukac dvokrilac

(*Culex pipiens*) iz porodice komaraca, ženke rilcem sišu krv ljudi i životinja [*malarični* ~ac] // **komárčev** *prid.* koji pripada komarcu; **kôrník** *m* (N *mn* -ici) zaštitna mreža, ob. od tila protiv insekata

♦ *pr.* (nadimka): **Kôrnár** (820, Virovitica, Zagorje, Zagora, sred. Dalmacija), **Komárac** (Sisak, Valpovo), **Komárčević** (Vukovar, Samobor), **Komárčevski** (Slavonija), **Kôrnáčić** (Nova Gradiška, Vinkovci), **Komárec** (Samobor), **Kômarek** (Primorje), **Komárica** (Zaprešić, Križevci, Dubrovnik), **Kôrnarić** (Požega)

✧ *prasl. i stsl.* komarō (*rus.* komár, *češ.* komár), *lit.* kamanė: divlja pčela

kôrnárča ž (G *mn* -aračā/-i) *zool.*, v. orada

✧ *grč.* kómaris

kôrnári *m mn* (N *kôrnár*) *zool.* kukci dvokrilci (*Tipulidae*) s dugim ticalima (npr. kupusni k. *Tipula oleracea*), ličinke se hrane korijenjem vrtnog bilja

✧ v. komarac

komasácija ž *agr.* okupljanje zemljišnih posjeda radi veće efikasnosti poljoprivredne proizvodnje // **komasácijski** *prid.* koji se odnosi na komasaciju

✧ *njem.* Kommasation ≈ *srlat.* commissare ≈ KO- + *lat.* massa: gruda

kômb *m* grebenana, češljana vuna: **a.** tkanina **b.** predivo

✧ *engl.* comb: češalj

kômbajn *m tehn.* stroj za više mehaniziranih radnji u poljoprivredi i rudarstvu // **kômbajnr** *m* (G *kombajnéra*) *razg.* onaj koji upravlja kombajnom, vozač kombajna [~ za *pšenicu*; *silažni* ~]; **kômbajnrerka** ž (G *mn* -ā/-i), v. kombajner; **kômbajnrati** (što) *dv.* (prez. *kômbajnrām*, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) obaviti/obavljati posao kombajnom

✧ *engl.* combine

kômbi *m* (G -ja) automobil veći od osobnoga (manji od kamiona), predviđen za više putnika (ob. 8 ili 10) ili za prijevoz tereta, ob. u zatvorenu kućistu

✧ *engl.* combi ← combined vehicle

kômbināt *m* (G *kombináta*) spoj poljoprivrednih i industrijskih poduzeća raznih proizvodnih grana u kojem jedna poduzeća proizvode sirovine, a druga ih prerađuju [*industrijsko-poljoprivredni* ~ = *polj.-ind.* ~]

✧ *njem.* Kombinat ≈ *lat.* combinare: slagati

kombinēzōn *m* (G *kombinezóna*) **1. a.** široke hlače s naramenicama ili rukavima; služe, ob. kao radno odijelo [*radnički* ~ = *kuta*] **b.** posebno dizajnirano odijelo za specijalne namjene [*avijatičarski* ~; *ronilački* ~] **2.** *kombine* // **kômbinē** (**kômbinē**) *m* (G *kombinēa*) žensko donje rublje, otvorenih ramena, pokriva tijelo, ob. do koljena; kombinezon (**2**) ✧ *fr.* combinaison ≈ *lat.* combinatio: v. kombinacija

kombinirati *dv.* (prez. *kômbinirām*, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) provesti/provoditi, (iz)vršiti, (po)tražiti kombinaciju // **kômbinácija** (θ, čega) ž **1.** vezivanje (srodnih ili različitih) pojmova, osoba, predmeta itd.; slaganje, sklop, spoj, sjedinjenje [*njih dvoje su dobra* ~a; *skladna* ~a *boja*] **2.** *mat.* svaki podskup sa zadanim brojem elemenata u nekom konačnom skupu [~a *k-tog reda n-člana skupa* svaki; *k-* član i podskup tog skupa (npr. u igri *loto 7* od 39 izvlače se kombinacije sedmog reda od 39 elemenata)] **3.** *tehn.* šifra kojom se otvara specijalna brava [~a *brave sefa*] **4.** traženje plana, sheme za realizaciju ideje; spekulacija, domišljanje [~a *posla i užitka*] **5.** *sport a.* u borilačkim sportovima, akcija u kojoj je u cjelinu povezano više raznorodnih elemenata **b.** u konjičkom sportu, višer prepona za preskakanje **c.** u kolektivnim sportovima, smišljeno i uvježbano dodavanje lopte više suigrača [*koš je postignut nakon dobre* ~e] **d.** *šah* planska akcija temeljena na osebnosti rasporeda figura **e.** disciplina alpskog skijanja; natjecanje u dvije discipline (slalom i spust i sl.) čiji se rezultati zbrajaju za ukupnu pobjedu [*alpska* ~a] **6.** *gram.* uređeni niz (slijed) jezičnih jedinica po određenim pravilima; razmješaj Δ **linearna** ~a **zadanog skupa vektora** *mat.* vektor dobiven kao zbroj umnožaka zadanih vektora s nekim skalarima; **kômbinácijski** *prid.* koji se odnosi na kombinaciju; **kômbinātor** (**kômbinātor**) *m* **1.** onaj koji kombinira **2.** *razg.* onaj koji je sklon raznim domišljanjima (u zarađivanju, poslovima, politici, osvajanju utjecaja u društvu itd.) [*veliki* ~ *Ostap Bender*]; **kômbinātor** [an *prid.* (odr. -rni) koji ima dara za kombinacije, koji ima svojstva kombinacije [~na *igra*]; **kômbinātorica** ž, v. kombinatorik; **kômbinātorički** *prid.* koji se odnosi na kombinatoriku; **kômbinātorik** *m* (N *mn* -ici) *šah* onaj kojemu je izvođenje

kombinacija jedna od odlika stila; kombinator (1); **kombinatorika** ž (D L -ici) 1. *mat.* grana matematike, proučava brojanje i raspoređivanje elemenata konačnih skupova i njihovih podskupova 2. *razg.* vještina stvaranja kojekakvih kombinacija [izborna ~]; **kombinatorski** prid. koji se odnosi na kombinatore; **kombinatorski** pril. kao kombinator, na način kombinatora; **kombinirac** m (G -rca, N mn -rci, G kombinirāc) *sport razg.* onaj koji se natječe u skijaškoj kombinaciji; **kombiniran** prid. (odr. -i) koji je sastavljen od više komada, na više načina i sl. [~i namještaj; ~o odijelo]; **kombinirano** pril. na kombiniran način

✧ *njem.* kombinieren ← *lat.* combinare: slagati

kombinirke (kombinirke) ž *pl. tantum* (G mn kombinirki) *razg. tehn.* klijesta za više radnih operacija (siječenje i savijanje žice)

✧ *njem.* Kombinier(zange)

kombo m (G -a) *glazb.* mali glazbeni sastav od 3 do 8 glazbenika koji sviraju jazz, rockabilly ili blues

✧ *engl.* combo ← combination: v. kombinacija

Kömbol, Mihovil (1883–1955), hrv. književni povjesničar, prevoditelj i antologičar; kapitalna sinteza *Povijest hrvatske književnosti do narodnog preporoda* (1945); prijevodi Dantea (*Božanstvena komedija*) i Goethea

kömbu m (G -a) *bot. kulin.* rasprostranjena tamnozelenka alga iz dubokih voda oceana, sušena služi kao dodatak mnogim jelima makrobiotičke kuhinje

✧ *jap.*

kombustija ž 1. izgaranje, spaljivanje 2. *pat.* ozljeda tkiva izazvana djelovanjem visokih temperatura; opekline

✧ *lat.* combustio = comburere: spaliti

komedija ž 1. *knjiž.* dramska vrsta šaljiva sadržaja [~a situacije; ~a karaktera] 2. događaj oprečan očekivanju, takav koji je morao biti ozbiljan, a nije; zbrka, natezanje bez potrebe; smušena situacija [ispala je ~a] 3. v. commedia // **komedijant (komedijant)** m (G mn -nāta) 1. *pejor.* glumac u komediji (1) 2. komedijaš; komedijašiti; **komedijantica** ž, v. komedijant; **komedijaš** m (G komedijaša) 1. onaj koji voli praviti komedije; šaljivac, šaljivčina 2. *pejor.* onaj koji svojom ponašanjem izaziva podsmijeh; klaun;

dvoličnjak, pretvornica; **komedijašica** ž, v. komedijaš; **komedijašičin** prid. koji pripada komedijašici; **komedijašiti** (Ø) *nesvrš.* (prez. komedijašim, pril. sad. -šēci, gl. im. -šēnje) ponašati se kao komedijaš, komedijati; **komedijaški** prid. koji se odnosi na komedijaše i komedijašenje; **komedijaški** pril. na način komedijaša; **komedijaštvo** sr lakrdijaštvo; **komedijati** (Ø) *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje) *razg.* zbijati šale, šaliti se, praviti komedije; komedijašiti, ludirati se

✧ *lat.* comoedia ← *grč.* kōmōidia

komedioğrafija ž 1. pisanje komedija 2. skup svih komedija nekoga autora, razdoblja, naroda i sl. [francuska ~; renesansna ~] // **komedioğraf** m pisac komedija; **komediografkinja** ž, v. komedioğraf; **komediografski** prid. koji se odnosi na komediografiju i komediografe

✧ *grč.* kōmōidiographos = v. komedija + -GRAFIJA

komedōn m (G komedōna) *term.* bjelkast čep na koži u izvodnom kanalu žlijezde lojnice; miteser, sujedica

✧ *lat.* comedere: pojesti

komemorirati (koga, što) *dv.* (prez. komemōrirām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje) obilježiti/obilježavati s poštovanjem odlazak pokojnika, (pro)govoriti u njegovu počast; podsjetiti/podsjećati se // **kōmemorabilan** prid. (odr. -lni) koji je spomena vrijedan, koji je znamenit, znamenit, nezaboravan; **komemoracija** (Ø, komu/čemu) ž 1. skup sazvan u počast pokojniku; sjećanje, spominjanje 2. takav sličan skup ili podsjećanje na neki događaj ili događaje, u pravilu tragične; **komemoracijski** prid. koji se odnosi na komemoraciju; **kōmemorativan** prid. (odr. -vni) koji se priređuje ili služi za sjećanje

✧ *njem.* commemorieren ← *lat.* commemorare

kōmēncija ž *pov.* nagrada u žitu za izvršen posao

✧ *srlat.* commentio

kōmēnda ž (G mn -ā/-i) *pov.* 1. *pravn.* davanje prihoda određenog crkvenog posjeda na uživanje nekoj fizičkoj osobi 2. posjed viteškoga reda; komentura // **komendācija** ž *pov.* obred predavanja u zaštitu moćnijem ili bogatijem od sebe (ob. u feudalnom odno-

su); svečano polaganje zakletve i simboličko polaganje sklopljenih ruku u sklopljene ruke zaštitnika [*položiti ~u*]; **komendátor** (komendátor) *m* osoba kojoj je dodijeljena komenda; **komendirati** (komu, što) *dv.* (prez. komendirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* komendirān, *gl. im.* -ānje) *zast. rij.* preporučiti/preporučivati koga komu; **komentúra** *ž, v.* komenda (2)

♦ *pr.*: **Kömēnda** (Vinkovci, Split), **Komendánović** (Osijek, Split), **Kömēndić** (Nova Gradiška)

✧ *srlat.* commenda = *lat.* commendare: povjeriti

Komensky (izg. Komēnskī), **Jan Amos** (1592–1670), češki filozof, pedagog i književnik; zbog pedagoških zasluga nazvan »učiteljem naroda«

komētār *m* (G komentára) **1.** objašnjenje ili tumačenje nekog teksta [*~ Biblije*] **2.** osvrt na neki tekst, događaj ili osobu; primjedba [*duhovit ~*] **3.** tekst u kojem autor izražava svoje mišljenje, ocjenu o nekom političkom, kulturnom, ekonomskom ili općenito društvenom događaju, kretanju, stanju, pojavi Δ **redakcijski** ~ nepotpisani komentar u kojem se iznose stavovi uredništva // **komētātor** (komentātor) *m* (čega) **1.** onaj koji komentira **2. a.** osoba koja profesionalno komentira javne događaje **b.** profesija, zvanje takve osobe **c. pov.** pisac komentara temeljnih vjerskih, pravnih djela i sl. [*~ Biblije*]; **komētātorica** *ž, v.* komentator; **komētātorskī** *prid.* koji se odnosi na komentar i komentatore; **komentfrāti** (koga, što) *dv.* (prez. komētīrām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* komētīrān, *gl. im.* -ānje) **1.** izreći/izricati svoje mišljenje o čemu **2.** (u)raditi kao komentator (2)

✧ *njem.* Kommentar ← *lat.* commentarium: bilježnica ≈ commentari, *v.* komentār

komentúra, v. komenda

komenzalizam *m* (G -zma) *biol.* simbioza u kojoj jedan organizam ima koristi od drugoga, a da mu ne šteti

✧ *njem.* Kommensalismus ← *srlat.* commensalis; koji živi zajedno ≈ KON- + mensa: stol

kōmenzurabilan (Ø, s čime) *prid.* (odr. -lnī) koji se može mjeriti istom mjerom; sumjerljiv, usporediv Δ *~ne veličine* veličine koje se daju dijeliti s istom veličinom tako

da nema ostatka // **komenzurabilnost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je komenzurabilno; mjerljivost, usporedivost

✧ *lat.* commensurabilis ≈ KO- + mensurare: mjeriti

komercijála *ž* *trg.* **1.** komercijalni odio u nekom poduzeću **2.** roba koja se dobro prodaje // **komercijálec** *m* (G -lca, V kōmercijálče, N *mn* -lci, G komercijálacā) *razg., v.* komercijalist; **kōmercijálān** *prid.* (odr. -lnī) **1.** koji je s trgovačkog gledišta povoljan, na kojem se može ostvariti dobit; isplativ [*~na roba*] **2.** koji se odnosi na trgovinu [*~ni odjel*] **3.** koji je profitabilan, ali bez drugih (ob. umjetničkih) vrijednosti [*~na glazba*]; **komercijálčev** *prid.* koji pripada komercijalcu; **komercijálist** *m* stručnjak, osoba koja se bavi komercijalnim poslovima; komercijalac; **komercijálistica** *ž, v.* komercijalist; **komercijálštički** *prid.* koji se odnosi na komercijalizam i komercijaliste; **komercijálistkinja** *ž, v.* komercijalistica; **komercijalizácija** *ž* **1. ekon.** uvođenje komercijalnih metoda u poslovanje i prilagođavanje uvjetima dobre prodaje **2. pren. pejor.** profaniranje onoga za što se pretpostavlja da je neupitne vrijednosti; **komercijalizácijskī** *prid.* koji se odnosi na komercijalizaciju; **komercijalizam** *m* (G -zma) trgovački duh, sposobnost tržišnog poslovanja; komercijaliziranost, komercijalnost; **komercijalizráti** *dv.* (prez. komercijalizirām, *pril. sad.* -ajūci, *prid. trp.* komercijalizirān, *gl. im.* -ānje) **1.** uvesti/uvoditi trgovačke metode u poslovanje, učiniti da se dobro posluje **2.** (se) *pejor.* zanemariti kvalitetu radi bolje prodaje, prodati se; **komercijaliziranost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću), *v.* komercijalizam; **kōmercijálno** *pril.* na komercijalan način; trgovački, poslovno; **komercijálnost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću), *v.* komercijalizam

✧ *lat.* commercium: trgovina ≈ commercari: međusobno trgovati

kōmes *m* *pov.* plemićki naslov glavnih vojnih, upravnih i sudbenih glavara u pokrajinama // **kōmeš** *m* *pov.* **1. rij.** grof, knez **2. pov.** titula poglavara plemenite općine Turopolje

♦ *pr.* (prema službi): **Kōmes** (540, Ivanec, Zagorje)

✧ *lat.* comes: pratilac

komēsār *m* (G komesára) **1.** službena osoba koja ima posebne punomoći [*~ izložbe*];

povjerenik **2. pov. pol. vojn.** funkcija i čin u vojskama koje su organizirane pod vodstvom ili pod utjecajem komunističkih partija – Crvena Armija u SSSR-u i Kini, NOV u Jugoslaviji 1941–1945. i dr. [*politički* ~; ~čete; ~brigade] **3. pov. pol.** ministar u nekim revolucionarnim (ob. komunističkim) vladama [*Sovjet narodnih* ~a u SSSR-u i sl.] **4.** čin u policiji u mnogim zemljama, policijski komesar // **komesárev (komesárov)** *prid.* koji pripada komesaru; **komesàrica** ž, v. komesar; **komesarijāt** m (G komesarijāta) povjerenstvo; **komesàrskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na komesare **2. pren.** koji je grub, koji nastupa s pozicija vlasti [~o ponašanje]; **komesàrski** *pril. pov.* kao komesar, na način komesara; **komesàrstvo** sr čin ili djelovanje komesara

◆ *pr.* (prema službi): **Komèsār** (Zagreb, Šibenik), **Komesárović** (170, Županja)

◆ *rus.* komissar ← *njem.* Kommissar, Kommissär ← *srlat.* commissarius

koměšati se nesvrš. [*prez.* -ām se, *pril. sad-*ajući se, *gl. im.* -ānje] **1.** u istom prostoru, kretati se u svim pravcima i smjerovima bez reda motati se u mjestu; miješati se, vrpeljiti se [~u snu] **2. pren.** pokazivati ili davati da se nasluti nemirno kretanje (buna, nelagoda, znatiželja i sl.) [*u masi je nastalo komešanje*] // **komešav** *prid.* (odr. -i) koji se komeša; **komešavo** *pril.* na komešav način

komeštibile m *reg.*, v. špeceraj (2)

◆ *tal.* commestibile

kômēt m (G kométa) **1. astron.** u sklopu Sunčeva sustava, svemirsko tijelo osobite strukture, sastavljeno od krute jezgre i omotača od smrznuta plina; (zvijezda) repatica **2. pren. razg.** onaj koji se naglo pojavio u društvenom ili estradnom životu (uz pretpostavku da tu neće dugo ostati) // **kométa** ž, v. komet

◆ *grč.* komētēs: dugokosi ≈ kômē: kosa (trag kometa shvaćen kao kosa)

kômfor (kònför) m (G komfóra) **1.** ono što boravak na određenom mjestu čini ugodnim; udobnost **2. pren.** opuštenost, komocija, ležernost // **kômforjan** *prid.* (odr. -rni) **1.** koji pruža komfor; udoban, ugodan **2.** koji uživa u komforu; ležeran [*voditi ~an život*] △ ~ni **stan** stan koji ima sve pomoćne prostorije; **kômforno** *pril.* na komforan način; udobno, ugodno, ležerno; **kômfornost** ž (G -osti, I -

osti/-ošću) svojstvo onoga što je komforno

◆ *njem.* Komfort ← *engl.* comfort

Kõmi m mn **1. etn.** srodni narodi ugro-finske skupine, nastavaju SZ dio Ruske Federacije **2. (komi)** (*jd*) *lingv.* skupina jezika finske skupine uralske jezične porodice, govore se u SZ Rusiji; zirjaski jezik i komi-permski

kõmicije ž mn (N kòmicija) *pov.* u starom Rimu, narodne skupštine sa zakonodavnom, sudbenom i izbornom vlašću [*kurijske* ~; *centurijske* ~; *tributske* ~]

◆ *lat.* comitia

kõmičan *prid.* (odr. -čnī) koji je pun komike, koji izaziva smijeh; smiješan, šaljiv, veseo, zabavan // **kõmičār** m glumac čija je specijalnost komediografski repertoar; **kõmičārev** (kõmičārov) *prid.* koji pripada komičaru; **kõmičarka** ž (G mn -ā/-ī), v. komičar; **kõmičlā** *prid.* koji se odnosi na komiku; **kõmično** *pril.* na komičan način [~se ponašati]; **kõmičnost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo smiješnog, šaljivog [~situacije]; **kõmika** ž (D L -ici) ono što je smiješno, što izaziva smijeh

◆ *lat.* comicus ← *grč.* kômikós ≈ kômos: raskalašno uživanje

kõmīn, v. kamin

Kõmīn m (G Kõmīna) naselje u dolini Neretve, 1546 stan. // **kõmīnskī** *prid.* koji se odnosi na Komin i Kominjane; **Kõmīnjanin** m (Kõmīnjānka, Kõmīnka) ž (N mn Kõmīnjanī) stanovnik Komina

kõmina, v. kom

kõmināta ž *reg.* dimnjak za ognjište; badža

◆ v. kamin

Kõminform m, v. Informbiro // **kõminformovac** m (G -õvca, N mn -õvci), v. informbiroovac; **kõminformovskī** *prid.*, v. informbiroovski

kõminikē (kõminikēj) m, v. komunike

Kõminterna ž *pov.* skraćeni naziv Treće (komunističke) internacionale; udruženje nacionalnih komunističkih partija osnovano 1919. u Moskvi pod Lenjinovim vodstvom s nakonom da popularizira svjetsku radničku revoluciju, a zapravo je funkcionirala (do 1943) kao sovjetsko tijelo za kontrolu i upravljanje međunarodnim komunističkim pokretom // **kõminternovac** m (G -õvca, N mn -õvci) pripadnik Kominterne; **kõminternovskī** *prid.* koji se odnosi na Kominternu i kominternovce

kõmis m *reg. zast.*, v. tajin

◆ *njem.* Komissbrot

kõmisija ž **1.** radno tijelo od više osoba posebno

izabrano ili određeno da obavi kakav posao; povjerenstvo [prijamna ~a; liječnička ~a; istražna ~a] **2.** posredništvo, komisijon (2) [roba u ~i] // **komijski prid.** koji se odnosi na komisiju; koji se obavlja pred komisijom [~ ispit; ~ pregled]; **komijski pril.** putem komisije, tako kao da obavlja komisija

✧ *njem.* Kommission ← *fr.* commission ← *lat.* commissio ≈ committere: povjeriti

komisijon m (G komisijona) **1.** posrednička trgovina za prodaju robe **2.** ugovor kojim se komisijonar obvezuje da po nalogu komitententa izvrši za naknadu neki posao u svoje ime, ali za račun komitententa // **kõmisionālan prid.** [odr. -lni] koji ima svojstva komisijona; **kõmisionār m** (G komisijonāra) **1.** onaj koji posreduje u prodaji, posrednik **2.** onaj koji obavlja poslove koje mu povjerava komitent; **kõmisionārev (kõmisionārov) prid.** koji pripada komisijonaru; **kõmisionārka ž** (G *mn -āl-i*), v. komisijonar; **kõmisionārski prid.** koji se odnosi na komisijonare; **kõmisionārski pril.** kao komisijonar, na način komisijonara; **kõmisiõnī prid., v.** komisijski [~a roba]; **kõmisiõnīski prid.** koji se odnosi na komisijske; komisijski; **kõmisiõnīski pril.** kao u komisijskom, na način kao što funkcionira komisijon [~prodati]

✧ *njem.* (1) Kommission(handel); (2) Kommission(antrag)

komisúra sr mn anat. poprečna spojna vlakanca, povezuju suprotno postavljene dijelove organa

✧ *lat.* commissura

kõmita m (N *mn -e*) *pov.* oružani pobunjenik protiv vlasti u europskoj Turskoj (na Balkanu) kao dijelu Osmanskog Carstva // **kõmitrski prid.** koji se odnosi na komite

✧ *grč.* kómēs ← *lat.* comes: pratilac, drug

komitāt m (G komitāta) *pov.* upravna jedinica u dijelovima Habsburške Monarhije

✧ *lat.* comitatus

kõmitativ m, v. socijativ

komitēt m (G *mn -nātā*) **1.** onaj koji izdaje naloge za određene poslove i radnje (banci ili posredniku) **2.** stranka koja koristi određene usluge, *usp.* komisijonar // **kõmitēntica ž, v.** komitent; **kõmitēntičin prid.** koji pripada komitentici; **kõmitēntīski prid.** koji se odnosi na komitente; **kõmitēntīski pril.** kao komitent, na način komitenata

✧ *njem.* Kommittent ≈ *lat.* committere: povjeriti

komitēt m (G komitēta) *pol.* **1.** rukovodeće tijelo komunističkih partija [općinski ~] **2.** *pov. admin.* ministarstvo [~ za prosvjetu] **3.** odbor u različitim, ob. međunarodnim, organizacijama i institucijama Δ **centralni** ~ *pov. pol.* najviše kolektivno upravno tijelo komunističke partije (*krat. razg.* Ceka) // **kõmitētlia m** (N *mn -e*) **1.** *razg.* član komunističkog partijskog komiteta **2.** *pejor.* zagriženi član komiteta, partijac; **kõmitētski prid.** koji se odnosi na komitet

✧ *njem.* Komitāt ← *fr.* comité ← *lat.* comitas: udruga

komizam m (G -zma) ukupnost svojstava komedije ili postupaka stvaranja komedije

✧ v. komičan, komika + -IZAM

komizerácija ž sažaljenje, samilost, sućut

✧ *lat.* commiseratio

Kõmiža ž naselje na Z obali otoka Visa, 2032 stan. // **kõmiški prid.** koji se odnosi na Komižu i Komižane; **kõmiški pril.** na način Komižana, kao Komižani; **Kõmižanin m** (**Kõmižanka ž**) (N *mn* Kõmižani) stanovnik Komiže

Kõmjēn m. os. ime, *rij. zast.*; isto: Kõmljen

✧ *pr.:* Kõmjēnić (10; Požega), Kõmjēnović (Rijeka), Kõmlen (sred. Dalmacija),

Kõmlēnac (310, Pakrac), Kõmlēnić (210, Daruvar), Kõmlēnović (Kutina, Z Slavonija),

Kõmlīnović (Petrinja), Kõmljen (100, Slavonija), Kõmljēnović (990, Banovina, Kordun, Lika, Slavonija), Kõmlēnić (Dubrovnik), Kõmlēnov (I Slavonija),

Kõmlēnović (Dubrovnik, Rijeka)

✧ *grč.* Kõmlēnós

kõmjūtēr (G komjūtēra) *m sociol.* osoba koja u visokorazvijenim zemljama svakodnevno daleko putuje na posao (između gradova ili grada i predgrada)

✧ *amer.engl.* commuter ≈ *lat.* commutare: promijeniti, razmijeniti

Kõmletinci m mn naselje (u blizini Vinkovaca), 2035 stan. // **kõmletīnīski prid.** koji se odnosi na Komletince

kõmlōv m (G komlōva) krušni kvasac od hmeľja i kukuruznog brašna ili mekinja

✧ *mađ.* komló: hmeľj

Kõmlēni m mn bizantska dinastija, carevi (1057–1059. i 1181–1185), vladari Trapezunta (1204–1461)

komócija ž **1.** *knjiš.* potres, poremećaj, uzbuđenje **2.** *pat.* stanje uzrokovano fizi-

kalnom traumom, potres, osobito potres mozga

✧ *lat.* commotio ≈ commovere: potresati, uzbuditi

kòmōcija, v. komotan

komóda ž nizak ormar s dubokim ladicama

✧ *njem.* Kommode ← *fr.* commode

komōdati se *dv.* (pres. -ām se, pril. sad. -ajūci se, pril. pr. -āvši se, gl. im. -ānje) *reg.* raskomotiti/raskomoćivati se, osjećati se udobno, uživati u udobnosti i komoditetu

✧ *tal.* comodità: komotnost

komōdōr *m* (G komodóra, V kōmōdore) *pom.*

1. zapovjednik sastava brodova **a.** *pov.* u trgovačkoj mornarici [~ *Dabčević iz Dobrote*]

b. *vojn.* u ratnoj mornarici nekih država **2.** u nekom brodarskom poduzeću, počasno zvanje najstarijem zapovjedniku **3.** počasno zvanje u jedriličarskom klubu

✧ *tal.* commodoro

komōnčín *m* (G komončina) *reg.* noćni ormarić

✧ *tal.* comodino

kōmōndor *m* *kinol.* mađarski pastirski pas, karakteristične duge dlake

✧ *mađ.*

kōmonveltskī, v. Commonwealth

kōmora ž (G *mn* kōmōrā) **1.** *razg.* **a.** soba za spavanje u seljačkoj kući; izba **b.** smočnica, ostava **2.** *term.* zatvoren prostor ili unutrašnjost čega uređen za određene potrebe [*tamna* ~; *suha* ~] **3.** *vojn. pov.* formacija ili dio vojne jedinice s konjima i vozilima koja prevozi hranu i druge potrepštine (danas je to transport) **4.** *ekon.* ustanova koja zastupa interes jedne grane djelatnosti [*radnička* ~; *obrtnička* ~] **5.** *a.* tijelo u zakonodavnoj vlasti u nekim zemljama **b.** državna blagajna; erar // **komōrdžija** *m* (N *mn* -e) *pov.*

vojn. vojnik trupne komore, *usp.* komora (3); **kōmōrnī** *prid.* namijenjen za malu prostoriiju, za malobrojni publiku [~o *kazalište*]; kamerni Δ ~a **glazba (muzika)** skladbe za manje instrumentalne sastave u kojima svako glazbalo izvodi vlastitu dionicu [~i *kvartet*]; ~i **orkestar** instrumentalni sastav znatno manji od velikog simfonijskog orkestra; ~i **ton** apsolutna visina tona, mjerilo za ugađanje svih glazbala; **kōmōrnički** *prid.* koji se odnosi na komoru i komornike; **kōmōrnik** *m* (V -iče, N *mn* -ici) **1.** *pov.* sobar, posteljnik, u službi vladara ili crkvenog dostojanstvenika

2. činovnik koji se brine za privatne potrebe neke ličnosti

✧ *lat.* camera: svod sobe, soba ← *grč.* kamára: svod

komōrāč *m*, v. koromač

komorāčica ž *bot.*, v. bedrenika

komorbiditēt (G komorbiditéta) *m med.* istodobna pojava dviju ili više bolesti

✧ KO- + v. morbidan, morbiditet

Komóri *m mn* *geogr.* država i otočje u S dije-lu Mozambičkog kanala (Indijski ocean), 1862 km², 466.300 stan., glavni grad Moroni

// **kōmorskī** *prid.* koji se odnosi na Komore

komorijenti *m mn* (N komorijent, G *mn* -nātā) *pravn.* osobe koje su umrle zajedno (nesretnim slučajem, npr.) te se ne može utvrditi koja je prije umrla, a te osobe inače nasljeduju jedna drugu

✧ *lat.* commorientes ← commori: zajedno umrijeti ≈ KO- + mori: umrijeti

komōrika ž (D L -ici) *bot.*, v. zelenika

kōmos¹ *m* **1.** *knjiš. rij.* veselje, radost, šala **2.** *pov.* u antičkoj Grčkoj, obilazak grada nakon gozbe, uz glazbu, ples i pjevanje, u vezi s kultom boga Dioniza

✧ *grč.* kōmos

kōmos² *m* tužaljka, jadikovka

✧ *grč.* kommós

kōmoštre (kōmostre) ž *pl. tantum reg.* veri-ge, lanac o koji se vješa posuda u kojoj se kuha na ognjištu; verignjača, komoštra (*jd*), *usp.* bronzin // **kōmoštra** ž, v. komoštre

✧ *grč.*

kōmōt *m* (G komóta) *reg.* dio konjske opreme, vrsta velikog hama

✧ *njem.* Kummel

kōmōtjan *prid.* (odr. -tnī) **1.** koji je udoban; širok, prostran [~na *odjeća*] **2.** *pren.* koji je spor, bezbrižan [~an *čovjek*] // **kōmōcija** ž

1. komfor **2. a.** polagan tempo u radu ili u preuzimanju obaveza **b.** udobnost, lijena lagodnost, sporost; **komoditēt** *m* (G komoditéta) **1.** ukupnost prednosti koje pruža komocija i komfor **2. v.** komotnost; **kōmōtno** *pril.* na komotan način; bezbrižno, nemarno, udobno, široko; **kōmōtnōst** ž (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je komotan (2), lijena bezbrižnost, udobnost, komoditet

✧ *njem.* Kommodität ← *lat.* commoditas

kōmpa¹ ž (G *mn* -ā/-ī) plovilo niskoga gaza za prijevoz preko rijeke; skela, splav

✧ *mađ.* komp

kômpa², v. kompanija

kompajler *m inform.* kompjuterski program za kompiliranje; kompilator, *usp.* kompilirati // **kompajlerski** *prid.* koji se odnosi na kompajler; **kompajlirati** (što) *dv.*, v. kompilirati
✧ *engl.* compiler

kompaktan *prid.* (odr. -tni) **1.** koji je čvrsto povezan [*~na stijena*]; zbijen, gust, sažet **2.** koji je potpun [*~no izlaganje*]; zaokružen, cjelovit, jedinstven Δ *~ni disk inform.* optički medij s laserski zapisanim podacima u obliku tanke okrugle plastične ploče, *usp.* CD¹ // **kompaktno** *pril.* na kompaktn način; zbijeno, gusto, sažeto; **kompaktnost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) **1.** svojstvo onoga što je kompaktno; sažetost, zbijenost; gustoća, čvrstoća; složnost, jedinstvenost **2. mat.** jedno od važnih svojstava skupova u topologiji
✧ *engl.* compact *njem.* kompakt ← *lat.* compactus ← *compingere*: zbiti, svezati

kompaktat *m* (G kompaktata) *prav.* ugovor, utanačenje, sporazum
✧ *lat.* compacisci: ugovoriti

kompānija *ž* **1.** veliko poduzetničko, trgovačko ili industrijsko društvo [*parobrodarska ~*] **2. vojn. pov.** manja vojna jedinica, četa, satnija **3. razg. a.** (u šali) *fam.* društvo, ljudi koji provode vrijeme u društvu **b. pejor.** klika // **kômpa²** *m* (N mn -e) *žarg. hip.* od kompanjon (**2**); **kompānjōn** *m* (G kompānjōna) **1.** poslovni partner, ortak **2. fam. pejor.** pratilac u nekom lošem ili zlom nastojanju; sudrug; kompa; **kompānijiški** *prid.* koji se odnosi na kompaniju; **kompānjōnka** *ž* (G mn -ā/-ī), v. kompanjon; **kompānjōnški** *prid.* koji se odnosi na kompanjone; **kompānjōnški** *pril.* kao kompanjon, na način kompanjona; **kompār** *m* (G kompāra) *reg.*, v. kumpar
✧ *fr.* compagnie ≈ *lat.* *compania ≈ compānio: prijatelj za stolom, drug ≈ KOM- + panis: kruh

kompārirati (što) *dv.* (prez. kompārīrām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kompārīrām, *gl. im.* -ānje) **1.** (po)tražiti sličnosti i razlike između dvaju predmeta, pojava i sl.; usporediti/uspoređivati, sravniti/sravnjivati **2.** upotrijebiti/upotrebljavati komparativ u govoru ili pisanju // **kômparabilan** *prid.* (odr. -lni) koji se može komparirati, koji je usporedljiv, sumjerljiv; **kompārācija** *ž* **1.** traženje sličnosti i razlika između dva predmeta, pojave i sl.; usporedba **2. gram.** stu-

pnjevanje, gradacija pridjeva i priloga [*slab, slabiji*]; **kompārānist** *m razg.* onaj koji studira ili proučava komparativnu književnost; **kompārānistički** *prid.* koji se odnosi na komparaciju i komparatiste; **kompārānistika** *ž* (D L -ici) *term.* usporedno proučavanje znanstvenih i umjetničkih područja različitih naroda, *usp.* komparativna književnost, v. komparativni Δ; **kompārānistkinja** *ž*, v. komparatist; **kômparativ** *m gram.* drugi stupanj usporedbe (komparacije) pridjeva u zn. **1.** svojstvo ili osobina izraženi u većoj mjeri od onoga s čime se uspoređuje u pozitivu [*A je star, B je (od njega) stariji; ovo je nov model, a ovo (još) noviji*] **2.** (općenito izraženo svojstvo ili osobina) onaj ili ono što općenito pripada toj kategoriji, koji je među ljudima, stvarima ili pojmovima takvih svojstava **a.** za osobe [*mlađi ljudi to mogu, opr. stariji (ne mogu); stariji čovjek pa navikao, opr. mlađi (nema takve navike)*] **b.** za stvari [*noviji modeli su prikladniji i trajniji, opr. stariji (su manje prikladni i trajni)*]; **kômparativni** *prid.* koji se osniva na kompariranju, usporedbi, koji se odnosi na komparativ; poredbeni [*~a metoda; ~e prednosti*] Δ *~a književnost* dio znanosti o književnosti, na temelju metode uspoređivanja proučava književne pojave, uzajamne veze i utjecaje između različitih književnosti; *~a psihologija* grana temeljne psihologije, bavi se usporednim istraživanjem psiholoških procesa različitih skupina (npr. zdravih i bolesnih; životinja i ljudi); *~o pravo* znanstvena disciplina, proučava nacionalne pravne sustave i njihove uzajamne veze, utjecaje i dr.; **kômparativno** *pril.* na komparativan način; usporedno, poredbeno; **kompārātor** (komparātor) *m* **1.** onaj koji uspoređuje; uspoređivač **2. tehn.** sprava kojom je moguća usporedba ili sravnjivanje s nekom standardnom mjerom ili veličinom (npr. ommetar); **kompārātorica** *ž*, v. komparator

✧ *njem.* komparieren ← *lat.* comparare

kômpars *m* (N mn -ārsi) *statist;* komparsist // **komparsērija** *ž* skup osoba koje u predstava nastupaju, ali nemaju govorne dionice; statisti, figuranti; **komparsist** *m* **1. prav.** osoba koja sastavlja pravničke spise (ali ne nastupa na sudu); solicitor **2. rij.**, v. kompars

✧ *tal.* comparsa

kòmpas *m* (G *mn* kòm-pā-sā) sprava koja pokazuje i kojom se određuje strana svijeta – omogućuje orijentacija; busola [*magnetski* ~; *brodski* ~] // **kòm-pās-nī** *prid.* koji je svojstven kompasu, koji se odnosi na kompas
 Δ ~ **a ruža meteor:** vjetrolja podijeljena na stupnjeve i s oznakama za glavne vjetrove
 ◇ *tal.* compasso *njem.* Kompass

kòm-patibīlan *prid.* (odr. -lnī) **1.** koji je u skladu sa čime koji funkcionira sukladno s drugima; spojiv, uskladiv, primjeren [~ *kompjuterski program*] **2. inform.** koji posjeduje kompatibilnost (u odnosu na nekog drugog) // **kòm-patibīlno** *pril.* na kompatibilan način; **kom-patibīlnōst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) **1.** sposobnost da se tko ili što slaže s kim ili s čim drugim; mogućnost sklada, spojivost, uskladivost **2. inform.** stupanj do kojega jedan kompjuter, vanjski uređaj, datoteka ili program mogu funkcionirati zajedno s drugim ili interpretirati i koristiti iste komande, formate ili jezik kao i drugi
 ◇ *engl.* compatible ← *fr.* ← *srlat.* compatibilis ← *lat.* compati: suosjećati ≈ KOM- + pati: patiti

kom-patrīot *m reg., v.* zemljak // **kom-patrīotica** (**kom-patrīotkinja**) *ž, v.* kom-patriot
 ◇ *lat.* compatriota ≈ KOM- + *v.* patriot

kom-pāundnī *prid., ob. u:* Δ ~ **stroj teh.** stroj koji ima više cilindara visokog i niskoga tlaka (kako bi što bolje iskoristio energiju) [~ *parni stroj*]
 ◇ *engl.* compound: složen, sastavljen

kom-pēndij *m* (G -ija) **1.** priručnik koji na kraći način izlaže neki nauk, znanstvena knjiga prilagođena prvim potrebama u kraćem obliku **2.** naprava koja se stavlja ispred objektiva radi zaštite od protusvjetla i refleksa
 ◇ *lat.* compendium

kom-penetrācija *ž* izmjenično prožimanje, međusobno djelovanje jedne pojave na drugu [*došlo je do ~e*]
 ◇ KOM- + *v.* penetrirati, penetracija

kom-penzirāti (što) *dv.* (prez. kompēnzirām, *pril. sad.* -ajući, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kompēnzirān, *gl. im.* -anje) nadoknaditi/nadoknađivati što čime drugim, (u)činiti kompenzaciju, *usp.* kompenzacija // **kom-penzācija** *ž* **1.** odšteta za nešto izgubljeno, ustupljeno ili oduzeto; naknada [*dati ~u*] **2. pravn. a.** prestanak obveza međusobnim izravnavanjem tražbine i protutražbine; prijeboj, prebijanje

(duga) **b.** zamjena robe za robu umjesto plaćanja novcem; plaćanje robom [*provesti ~u; riješiti ~om*] **3. fiziol.** uspostava normalne funkcionalne ravnoteže mobilizacijom funkcionalnih rezervi ili pojačanom funkcijom nekog drugoga sudionika u funkciji **4. šah** materijalna ili pozicijska protuvrijednost za dane materijalne ili pozicijske ustupke **5. psih.** nesvjesni mehanizam obrane, putem kojeg osoba pokušava nadomjestiti stvarne ili umišljene nedostatke; prikrivanje, nadoknađivanje nekoga kompleksa; **kom-penzācijski** *prid.* koji se odnosi na kompenzaciju [~ *poslovi*]; **kom-penzātor** (**kom-penzātor**) *m* **1.** onaj koji izjednačuje, nadoknađuje, odštećuje **2. teh.** uređaj koji što izjednačuje
 ◇ *njem.* kompensieren ← *lat.* compensare: izjednačiti

kom-petēncija *ž* **1.** djelokrug prava odlučivanja jedne ustanove ili osobe; mjerodavnost, nadležnost **2.** priznata stručnost, sposobnost kojom tko raspolaže [*stručna* ~] **3. lingv.** znanje koje govornik ima o jezičnom sustavu vlastitoga jezika // **kom-petentān** *prid.* (odr. -tnī) koji je svojstven kompetenciji; ovlašten, mjerodavan, sposoban; **kom-petentno** *pril.* na kompetentan način; mjerodavno [~ *odlučivati*]; **kom-petentnōst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) odlika onoga koji je kompetentan ili svojstvo onoga što je kompetentno
 ◇ *njem.* Kompetenz ← *lat.* competentia ≈ competere: postizati, biti sposoban

kòm-petitivān *prid.* (odr. -vni) koji se ponaša konkurentski, suparnički; koji nastoji isticati svoje prednosti pred drugima // **kom-petīcija** *ž* **1.** konkurencija, suparništvo **2.** pojedinačno ili momčadsko natjecanje
 ◇ *engl.* competitive ≈ *lat.* competere: nadmetati se

kom-pilīrāti (što) *dv.* (prez. kompilīrām, *pril. sad.* -ajući, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -anje) **1.** sastaviti/sastavljati cjelinu (književno djelo, popis i sl.) od dijelova iz raznih izvora; sklopiti/sklapati, složiti/slagati, (po)pabirčiti; paltkovati **2. inform.** prevoditi/prevesti program iz višeg programskog jezika u objektni kod (varijantu strojnog koda), i to prije provođenja programa; kompajlirati // **kom-pilācija** *ž* **1. peyor.** tekst sastavljen od dijelova drugih tekstova, izrađen na temelju tuđih djela **2.** zbirka materijala ili činjenica koji su skupljeni za neki projekt (literarni, glazbeni

itd.) 3. *glazb. razg.* medij (ob. kazeta ili CD) s izabranim pjesmama; **kompilirān prid.** (odr. -i) koji je popabirčen, neoriginalan; **kompilātor (kompilātor) m** 1. *inform., v.* kompajler 2. a. onaj koji se služi dijelovima tuđih djela da bi sastavio svoj rad; onaj koji nije originalan, nema vlastitih ideja; paljetkar b. *pejor.* onaj koji prepisuje od drugoga, koji preuzima i krade tuđe ideje, koji se kiti tuđim perjem; **kompilātorica** ž, v. kompilator; **kompilātorski prid.** koji se odnosi na kompilaciju i kompilatore

✧ *njem.* kompilieren ← *lat.* compilare: orobiti, oguliti

kompjūter m *inform.* elektronički uređaj koji prima, obrađuje, sprema i ponovo reproducira pohranjene podatke, brzo i točno obavlja matematičke i logičke operacije te prezentira gotove rezultate, moguće ga je programirati prema potrebi posla [*stolni ~, usp. desktop; prijenosni ~, usp. laptop*]; (elektroničko) računalo, kompjutor // **kompjūterāš m** (G kompjūterāša) *razg.* specijalist za kompjutere i razne poslove u kojima se primjenjuje kompjuter; kompjuterist; **kompjūterāšev (kompjūterāšov) prid.** koji pripada kompjūterāšu; **kompjūterāšica** ž, v. kompjūterāš; **kompjūterāški prid.** koji se odnosi na kompjūterāše; **kompjūterāški pril.** kao kompjūterāš, na način kompjūterāša; **kompjūterist m**, v. kompjūterāš; **kompjūteristica (kompjūteristkinja) ž**, v. kompjuterist; **kompjuterizācija** ž uvođenje kompjuterske obrade podataka u neku djelatnost (trgovina, školstvo, sudstvo, statistika, evidencija i sl.); **kompjuterizirāti** (što, se) *dv.* (prez. kompjuterizirām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kompjuterizirān, *gl. im.* -ānje) provesti/provoditi kompjuterizaciju Δ *~na tomografiija med.* rendgenska dijagnostička metoda snimanja tijela u slojevima pomoću kompjutera (CT); *~no poduzeće* poduzeće u kojem je provedena kompjuterizacija; **kompjūterskī prid.** koji se odnosi na kompjuter; računalni, kompjutorski [*~a oprema; ~om brzinom*] Δ *~a animācija* animacija za film i TV uz pomoć kompjutera; *~a igra* računalna zamišljena igra u kojoj igrač, sudjelujući, preuzima aktivnu ulogu; *~a znanost* teorijska znanost o ustroju kompjutera i njihovoj primjeni; *~i slog* suvremena tehnologija pripreme knjiga za tisak

(desk top publishing – DTP); **kompjūterski pril.** kao kompjuter, na način kompjutera [*~misliti*]

✧ *engl.* computer ≈ *lat.* computare: računati

kompjūter m, v. kompjuter

kompplanācija ž *mat.* izračunavanje površine dijelova zakrivljenih ploha // **kòmplanaran prid.** (odr. -rni) *mat.* koji je u istoj ravnini; istoravninski; **kompplanárnōst** ž (G -osti, I -osti/-ošću) *mat.* svojstvo skupa točaka da pripadaju istoj ravnini, odnosno skupa vektora da su paralelni s jednom ravninom

✧ *lat.* complanatio: niveliranje ← *complanare*: nivelirati, postavljati u ravninu ≈ KOM- + planum: ravnina, ravnica

kompłē m, v. komplet (1b)

kòmpleks m (G *mn* kòmpleksā) 1. ukupnost pojava koje čine jednu cjelinu [*industrijski ~*]; sklop, splet 2. zemljište u jednom komadu 3. *psih.* splet jednostrano potenciranih predodžbi, osjećaja i sl. koji se očitavaju u nizu prenaplašenih, nenormalnih reakcija [*~krivnje*] Δ **Edipov ~ psih.** bolesna ljubav sina prema majci; **Elektrin ~ psih.** bolesna ljubav kćeri prema ocu; *~inferiornosti psih.* osjećaj manje vrijednosti u odnosu na druge ljude // **kòmpleksan prid.** (odr. -snī) 1. koji je sastavljen od više dijelova, materijala i sl.; složen [*~an stroj*] 2. koji je krajnje zamršen; zapleten [*~na situacija*] 3. koji uzima u obzir sve detalje; cjelovit [*~no rješenje*] Δ *~an broj mat.* broj oblika $a + bi$ pri čemu su a i b realni brojevi, a i i imaginarna jedinica; *~ni spojevi kem.* spojevi koji u molekuli sadrže središnji atom ili atomsku skupinu, za koju su vezana dva ili više istih ili različitih atoma ili atomskih skupina; **kòmpleksāš m** (G kòmpleksāša) 1. *psih. razg.* onaj koji je opterećen nekim kompleksom 2. nesigurna, nepouzdana osoba; **kòmpleksāški prid.** koji se odnosi na kompleks i kompleksaše; **kòmpleksāšica** ž, v. kompleksaš; **kòmpleksāški pril.** kao kompleksaš, na način kompleksaša; **kòmpleksirāti** (koga, se) *dv.* (prez. kòmpleksirām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kòmpleksirān, *gl. im.* -ānje) (u)činiti da tko dobije kompleks ili komplekse, dobiti/dobivati kompleks ili komplekse [*on je sav ~n*]; **kòmpleksno pril.** na kompleksan način: 1. uzimajući sve u obzir, u svim dijelovima, sa svih strana, cjelokupno, ukupno 2. slo-
ženo, zamršeno, zapleteno, komplicirano

[razmotriti ~]; **kòmpleksnòst** ž (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je kompleksan, svojstvo onoga što je kompleksno

✧ *njem.* Komplex = *lat.* complexus ← complecti: zagrliti, obuhvatiti

kòmplèment *m* (G *mn* -nàtā) **1.** dopuna kojom se kompletira, upotpunjuje dodatak [vježbe *su* ~ predavanja na sveučilištu; odgovarajući *softver* je ~ *hardveru*] **2. gram. a.** svaka dopuna nekom elementu rečenice **b.** jedna ili više riječi koje dopunjuju smisao predikata **3. biol.** sustav serumskih proteina koji je potreban za odvijanje imunoloških reakcija (u biokemiji) **4. mat. a.** dopuna nekog podskupa danog skupa do cijelog skupa **b.** broj koji je u jednom brojnom sustavu predstavlja zrcalnu sliku drugog broja (25 i 75) **c.** dodatak koji od oštrog kuta čini pravi kut **5.** općenito, dopuna, dodatak, upotpunjenje Δ ~ **kuta** *mat.* kut kojim se oštri kut dopunjava do pravog kuta // **kòmplèmentār (komplementâtôr)** *m* (G *komplementâra*) *ekon.* član komanditnog društva; u društvo unosi obvezatan ulog i neograničeno odgovara imovinom za obveze društva; **kòmplèmentârjan** *prid.* (od: -mī) koji nadopunjuje, koji zajedno s drugim dijelom tvori cjelinu, dopunski Δ ~ **ne boje** dvije boje koje miješanjem u određenom omjeru daju treću; ~ **ni kut** *mat.* jedan od dvaju kutova čiji je zbroj 90°; **kòmplèmentârno** *pril.* na komplementaran način; dopunjeno, upotpunjeno [~ *složiti*]; **kòmplèmentârnošt** ž (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je komplementarno

✧ *njem.* Komplement ← *lat.* complementum ≈ complere: ispuniti

kòmplet *m* (G *mn* kòmplètā) **1. a.** ono što je cjelovito, što ima sve dijelove [~ *šahovskih figura*] **b.** haljina ili suknja s jaknom od iste tkanine [*nositi* ~; *obučiti* ~]; **komplè 2.** klasa, garnitura istovrsnih predmeta [~ *ključeva*] **3.** potpuna serija, skup dijelova kakve cjeline (ob. složenih po nekom redu) [~ *časopisa*] // **kòmpletan** *prid.* (od: -tnī) **1.** koji ima sve potrebne ili uobičajene dijelove; cjelovit, cijeli [*pokazao sam vam moju* ~ *nu biblioteku*] **2.** koji je u jednom komadu; čitav [*vidjet ćete* ~ *an film*] **3. razg.** u cijelosti; potpun [*on je* ~ *an idiot*]; **kòmpletîrati** (što) *dv.* (prez. *komplètîrām, pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* *komplètîrān, gl. im.* -ānje) (u)činiti da što bude kompletno upotpuniti/upotpun-

njavati, dopuniti/dopunjavati; **kòmpletno** *pril.* na kompletnan način; cjelovito, potpuno; **kòmpletnòst** ž (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je kompletnan, svojstvo onoga što je kompletno; potpunost, cjelovitost

✧ *njem.* Komplett ≈ *lat.* complecti: obuhvatiti

kòmplètôrîj (kompletôrija) *m* *kat.* posljednji dio brevijara, moli se prije spavanja; povećanje, večernjica

✧ *lat.* completorium ≈ complere: ispuniti, dovršiti

kòmplezàntan *prid.* (od: -tnī) koji je uslužan; susretljiv

✧ *fr.* complaisant

kòmplíc (komplic) *m* *knjiš. rij.* sukrivac, suučesnik u zločinu

✧ *njem.* Komplize ← *fr.* complice

komplicîrati (što) *dv.* (prez. *komplicîrām, pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) (u)činiti što zapletenim, teškim, protivnim od jednostavnoga; zamrsiti, zapetljati // **komplicîran** *prid.* (od: -ī) **1.** koji je težak za rješavanje ili razumijevanje; zamršen, složen, zapleten **2. razg.** koji je težak po ponašanju i u komunikaciji [*on je* ~ *čovjek*]; **komplicîrano** *pril.* na kompliciran način [~ *se izražavati*]; zamršeno; **komplicîranòst** ž (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je kompliciran ili svojstvo onoga što je komplicirano; **komplicâcija** ž **1.** nepredviđena teškoća, iskrsla neprilika; zaplet **2. med.** nova bolest ili pogoršanje zdravlja koje se javlja tijekom osnovne bolesti

✧ *njem.* komplizieren ← *lat.* complicatus ← complicare: zapetljati

kòmpliment (komplimènt) *m* (G *mn* -nàtā) riječima iskazana pristojnost i naklonost prema komu ili njegovim odlikama; biranim riječima iskazano povoljno mišljenje ili laskav sud; pohvala, udvornost, udvaranje [*uputiti* ~; *dati* ~; *izraziti* ~] // **kòmplimentîrati** (komu) *dv.* (prez. *kòmplimentîrām, pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) dati/davati, uputiti/upućivati kompliment

✧ *njem.* Kompliment ← *fr.* compliment ← *šp.* complimiento ← *lat.* complementum: dodatak

kòmplot *m* **1.** nekorektan ili nečastan sporazum protiv trećega; šurovanje **2.** tajni dogovor više osoba radi svrgavanja vlasti [*napraviti* ~]; urota, zavjera // **kòmplotîrati** (Ø) *nesvrš.*

(*prez. komplōtīrām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -anje*) baviti se komplotima, praviti komplete
 ✧ *njem. Komplott ← fr. complot*

kōmplūvij *m arhit. pov.* u starorimskim kućama četvrtast otvor nad atrijem kroz koji pada kiša u impluvij

✧ *lat. compluvium*

kompōnenta (čega) *ž* (G *mn -nātā-i*) 1. esencijalni dio čega, pojedina činjenica koja sudjeluje u stvaranju konačnog rezultata; sastavnica [*~ kompjuterskog sustava*] 2. *fiz. mat.* jedan od dijelova na koje se razlaže vektor ili tenzor [*~ sile*]

✧ *njem. Komponente ≈ lat. componere: sastaviti*

komponirati (što) *dv.* (*prez. komponīrām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, prid. trp. komponīrān, gl. im. -anje*) 1. *glazb.* pisati/napisati muzičko djelo; skladati 2. složiti, slagati/sastaviti, sastavljati [*~ nogometnu momčad*] // **kompozīcija** *ž* 1. način na koji su složeni elementi nekog umjetničkog djela [*alegorijska ~a, lik.*] 2. *glazb. a.* djelo koje je rezultat glazbenog stvaranja [*višeglasna ~a*] **b. meton.** teorija pisanja skladbe [*učiti ~u*] 3. rezultat aranžiranja, dovođenja u red; raspored unutar neke cjeline; niz, poredak [*~a novinskog članka; ~a željezničkih vagona*] 4. sastavnica, smjesa, mješavina, spoj različitih tvari [*~a tla*] 5. *ekon.* sporazum između dužnika koji ide u stečaj i njegovih vjerovnika da oni prihvaćaju namirenje u iznosu koji je manji od stvarnog duga 6. *mat.* binarna operacija na funkcijama koja se zadaje uzastopnom primjenom funkcija u određenom redoslijedu, npr. *g (fx); kompozīcijski prid.* koji se odnosi na kompoziciju; **kompōzitor** (**kompozitor**) *m* autor glazbenog djela; skladatelj; **kompōzītorica** *ž, v.* kompozitor; **kompōzītorski prid. koji se odnosi na kompozitore; **kompōzītorski pril. na način kompozitora, kao kompozitori****

✧ *njem. komponieren ← lat. componere*

kōmportabilan *prid. (odr. -lni)* koji se lako podnosi, podnošljiv

✧ *tal. comportabile ≈ lat. comportare ≈ KOM- + portare: nositi*

kōmpost (**kompōst**) *m* (G *kōmpōstā*) *agr.* biološko gnojivo od sazrelih mješavina organskih raspadnih otpadaka (lišće, trava, ostaci voća, povrća, pepeo itd.) // **kompostāna** *ž* (G *mn kompostānā*) mjesto, prostor ili

uredaj gdje se drži ili priređuje kompost; kompostište; **kompōstēr** *m* (G *kompostēra*) 1. *tehn.* sprava u obliku klijesta ili preše koja buši karte (npr. željezničke), čekove i druge dokumente 2. *agr.* posuda u kojoj se priprema kompost; **kompostīrati** *dv.* (*prez. kompōstīrām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, prid. trp. kompōstīrān, gl. im. -anje*) (po)gnojiti tlo kompostom; **kompōstīšte** *sr, v.* kompostana; **kompōstnī** *prid.* koji se odnosi na kompost [*~o gnojivo*]

✧ *njem. Kompost ← lat. compositus: sastavljen*

kompōt *m* (G *kompōta*) sočno jelo od ukuhana voća sa šećerom

✧ *njem. Kompott ← fr. compote ← lat. composita ≈ componere: sastaviti*

kompōzīt *m* 1. *gram.* riječ sastavljena od dviju ili više riječi, složenica [*kriv(o) + lov(iti) ← krivolov*] 2. *tehn.* smjesa, mješavina dvaju ili više materijala različitih svojstava koji se ističu novim, poboljšanim svojstvima // **kompōzītan** *prid. (odr. -tni)* koji se sastoji od dvaju ili više materijala [*~ni brod; ~na plomba*]

✧ *lat. compositum ← compositus: sastavljen*

komprādōr *m* (G *kompradōra*) *trg.* poslovni posrednik; komisionar, kupac, nabavljač

✧ *šp. comprador*

kōmprehenzīvan *prid. (odr. -vni)* koji se u shvaćanju i objašnjavanju odnosi na sve, koji se odlikuje širinom uvida; sveobuhvatan // **komprehēnzija** *ž* 1. shvaćanje smisla događaja, ideja i sl.; razumijevanje, poimanje 2. uvrštavanje; obuhvaćanje, uključivanje

✧ *lat. comprehensus*

kompresa *ž* (G *mn kompresā*) *med.* pamučna četverokutna gaza složena u nekoliko međusobno opšivenih slojeva (ob. sterilizirana)

✧ *lat. compressa ← compressus: stisnut*

komprimirati (što) *dv.* (*prez. komprimīrām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, prid. trp. komprimīrān, gl. im. -anje*) 1. izvršiti/vršiti kompresiju; stlačiti, stisnuti, zgusnuti 2. *inform.* smanjiti (reducirati) veličinu skupa podataka (npr. datoteke, poruke ili grupe datoteka) // **kompresija** *ž* 1. *a. fiz.* smanjivanje volumena povećanjem tlaka; stlačivanje, zbijanje **b. tehn.** stlačenost, zbijenost smjese zraka u motorima s unutarnjim sagorijevanjem [*stupanj ~e*] 2. *a. pat.* pritisak na jedan

organ ili dio tijela slomljenim kostima, drugim čvrstim tkivima, izljevom krvi, tumorom i sl. **b. med.** terapijski zahvat radi zaustavljanja krvarenja ili iz drugih razloga [~a *krvne žile*] **3. pom.** u ronilaštvu, postupno povećanje tlaka u ronilačkoj komori do izjednačavanja s tlakom okolne vode; **kompresijski prid.** koji se odnosi na kompresiju; **kompresor m** (G *mn* *kompresōrā*) *tehn.* stroj za stlačivanje, zbijanje (zraka, plinova itd.); služi za opskrbu strojeva, aparata, pogona i sl. komprimiranim zrakom te kao procesni stroj u rashladnim uređajima i sl. [*turbo* ~; *stapni* ~; *mlazni* ~]; **kompresorski prid.** koji se odnosi na kompresor

✧ *lat.* comprimere: stisnuti, držati, compressio: kompresija

kompròmis (kompromis) m sporazum postignut uzajamnim ustupcima; nagodba, pogodba // **kompromisjan prid.** (odr. -sni) koji počiva na kompromisu, koji sadrži kompromis; nagodben [-*no rješenje*]; **kompromisēr m** (G *mn* *kompromisēra*) onaj koji je sklon kompromisima; **kompromiserski prid.** koji se odnosi na kompromisere; **kompromiserski pril.** kao kompromiser, na način kompromisera; **kompromisérstvo sr deprec.** 1. djelovanje i svojstvo onoga tko je sklon nepotrebnim kompromisima u situacijama kada se traži odlučnost; prilagodavanje, nagodba pod bilo koju cijenu **2.** pojava pretjeranih kompromisa i nagodbenjaštva u društvu; **kompromisno pril.** na kompromisan način; sporazumno, nagodbeno; **kompromisnōst ž** (G -osti, I -osti/-ošču) osobina onoga koji je kompromisan ili svojstvo onoga što je kompromisno

✧ *njem.* Kompromiss ← *lat.* compromissum: uzajamno obećanje ← compromittere: uzajamno obećati

kompromitirati (koga, što, se) *dv.* (prez. kompromitirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kompromitirān, *gl. im.* -ānje) **1.** (u)činiti da tko izgubi dobru reputaciju; (o)sramotiti koga, (o)brukati **2.** (se) (i)zgubiti dobar glas; (o)sramotiti se // **kompromitācija ž** 1. kvarenje čijega dobrog glasa [*pridonijeti* ~i] **2.** stanje onoga koji je kompromitiran; kompromitantnost; **kompromitāntan prid.** (odr. -tni) koji ima svojstva kompromitacije; **kompromitāntno pril.** na način kompromitacije; **kompromitāntnōst ž** (G -osti, I -osti/-

ošču), v. kompromitacija; **kompromitiranōst ž** (G -osti, I -osti/-ošču) osobina onoga koji je kompromitiran ili stanje onoga što je kompromitirano

✧ *njem.* compromittieren ← *lat.* compromittere

kòmptabilan prid. (odr. -lni) *knjiš.* **1.** koji je uračunljiv; ubrojiv, odgovoran **2.** koji polaže račune **3.** koji služi polaganju računa

✧ *fr.* comptable ≈ compteur: brojiti, računati, uvažavati

kompulzija ž pat. neurotično ponašanje koje se očituje u nezadrživoj potrebi da se ponavlja neka riječ, kretnja ili gesta (primjerice, stalno pranje ruku) [*pasti u* ~u] // **kompulzivjan prid.** (odr. -vni) koji je svojstven kompulziji [-*na reakcija*]; **kompulzivno pril.** na kompulzivan način

✧ *lat.* compulsio ≈ compellere: tjerati; goniti

komputācija ž tehn. **1.** računanje **2.** zbranjevanje podataka // **kompūtist m pov.** sastavljač kalendara

✧ *lat.* computatio ≈ computare: sračunati, zbrojiti

Kòmsomol m masovna društvena organizacija omladine u SSSR-u (osnovana 1918) // **komsomolac m** (G -lca, V *kòmsomolče*, N *mn* -lci) onaj koji pripada Komsomolu; **komsomólčev prid.** koji pripada komsomolcu; **komsomólka ž** (G *mn* -āl/-i), v. komsomolac

✧ *krat., rus.* Kommunističeskij sojúz molo-děži

kòmsija m (N *mn* -e) *reg.* (+ *srp.*), v. susjed // **kòmsijka ž** (G *mn* -āl/-i), v. komšija; **kòmsijski prid.** koji se odnosi na komšiluk i komšije; susjedstvo; **kòmsiluk m** (N *mn* -uci), v. susjedstvo [*pristojan* ~] Δ **zakon ~a pov. reg.** strogo poštovano pravilo u narodnom životu da se drugi poštuje bez obzira na vjerske i komšijske razlike, nekoć posebno poštovano u Bosni; **kòmsinica ž**, v. komšijka; **kóna ž** (V *kòno*) *razg.* komšijka, *usp.* susjeda

✧ *tur.* komu

komtēsa ž (G *mn* *komtēsā*) *zast.* grofica; kontesa

✧ *fr.* comtesse

kòmtūr m (G *mn* *komtúra*) **1.** viši čin viteškog reda **2.** upravitelj većeg broja crkvenih imanja // **komtúra ž** uživanje posjeda kojim upravlja komtur

✧ *njem.* Komtur ← *srlat.* commendator

kòmūn *m* (G komúna) *knjiš. reg. rij.* 1. *pov.* općina, *usp.* komuna (3) 2. zajedničko vlasništvo nad nekom nepokretnom imovinom (pašnjakom, šumom i sl.); gmajna

✧ *tal.* comune

komuna ž 1. solidarna organizirana grupa ljudi povezana stilom života i pogledima na život; zajednica [~ za liječenje ovisnika] 2. *pov.* srednjovjekovni grad oslobođen feudalne ovisnosti i podvrgnut središnjoj vlasti, s administrativno-teritorijalnom samostalnošću 3. administrativno-teritorijalna jedinica lokalne vlasti; općina, *usp.* komun Δ **Pariška** ~ *pov.* vlast radništva u Parizu (72 dana od 18. 3–28. 5. 1871) // **komúnac!** *m* (G -nca, N *mn* -nci, G kòmūnācā) onaj koji živi u komuni (1); **komūnāl** *m* (G komunála) 1. *reg. zast.* općina, komuna 2. *kat.* dio misala i časoslova koji sadrži zajedničke tekstove za različite svetačke blagdane; **komunála** ž, v. komunaliye (1); **komunálac** *m* (G -lca, V kòmūnālče, N *mn* -lci, G komūnālācā) onaj koji radi u komunalnom poduzeću, u komunalnoj djelatnosti (gradski prijevoz, vodovod, kanalizacija); **kòmūnāl|an** *prid.* (odr. -lnī) 1. koji pripada, koji se odnosi na komunu [~ni radnik] 2. koji se nalazi u rukama mjesnog organa vlasti; mjesni, općinski [~ne usluge] Δ ~ni **sustav** upravno-teritorijalno uređenje temeljeno na samoupravi komuna (općina); **komunálčev** *prid.* koji pripada komunalcu; **komūnālīje** (komunālīje, komunālīje) ž *pl. tantum* 1. ukupnost komunalnih uređaja i djelatnosti vezanih za opći interes u odvijanju normalnog života grada (prijevoz, vodovod, kanalizacija i sl.); komunala 2. naknade koje se plaćaju za komunalne usluge; **komunalīzam** *m* (G -zma) državni ili društveni sustav koji se zasniva na zajedništvu samoupravnih lokalnih jedinica (komuna); **komūnālka** ž (G *mn* -āl-ī), v. komunalac; **kòmūnālno** (I) *pril.* na komunalan način; **kòmūnālno** (II) *sr* (G -ōg(-a)) *razg.* poduzeće za komunalnu djelatnost; **komūnār** *m* (G komunára) 1. *pov.* sudionik Pariške komune 1871. 2. član komune; **komunárev** (komunárov) *prid.* koji pripada komunaru; **komūnārka** ž (G *mn* -āl-ī), v. komunar; **komunitēt** *m* (G komunitéta) *pov.* općina, gradska općina Δ **vojni** ~ *pov.* grad ili naselje u Vojnoj krajini u 18. i 19. st. koji su dobivali poseban status da bi se potaknuo

razvoj trgovine i privrede općenito

✧ *njem.* Kommune ← *srlat.* commune = *lat.* communis: zajednički, opći = communalis: općinski

komunikácija ž 1. davanje i primanje informacija [*usmena* ~a; *pismena* ~a]; općenje 2. čin komuniciranja 3. prometna veza između dvaju odredišta (cestom, željeznicom, brodom itd.) Δ **sredstva masovne** ~e sredstva javnog informiranja (novinstvo, radio, televizija) // **komunicírati** *dv.* (prez. komunicírām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -anje) 1. održati/održavati komunikaciju s kim 2. saobraćati; prometovati; **komunikácijski** *prid.* koji se odnosi na komunikaciju Δ ~ **protokol inform.** skup pravila ili standarda stvorenih da omoguću vezu između računala te prijenos podataka uz što manje pogrešaka; ~ **satelit tehn.** satelit prividno nepomičan u odnosu na Zemlju, služi kao prijenosna stanica: signale poslane sa zemaljske postaje pojačava i šalje drugoj zemaljskoj postaji; ~ **softver inform.** skup programa koji omogućuju komunikaciju unutar jedne ili više kompjuterskih mreža bez obzira na vrstu računala; ~ **šumovi term.** nesporazumi u hijerarhiji odlučivanja (pretpostavljeni naloži jedno, a njegov podređeni zabunom ili namjerno napravi nešto drugo); **komunikácijski** *pril.* pomoću komunikacije, komunikacijom; **kòmunikatív|an** *prid.* (odr. -vnī) 1. koji se lako ophodi s ljudima; pristupačan, otvoren, razgovorljiv 2. koji je lako shvatljiv; razumljiv, dostupan 3. prometni Δ ~no **djelovanje fil.** djelovanje kojem je svrha uspostavljanje razumijevanja među sugovornicima (J. Habermas); **kòmunikatívno** *pril.* na komunikativan način; pristupačno, otvoreno; **komunikatív|nost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) vještina u ophođenju i sporazumijevanju s ljudima; snalažljivost, pristupačnost; **komunikátor** *m tehn.* uređaj koji omogućuje komunikaciju

✧ *lat.* communicatio = *communicare*: komunicirati

komunike (komunikej, kominikē, kominikēj) *m* (G komunikēja) službena obavijest (npr. vlade o diplomatskim pregovorima ili međudržavnim ugovorima i drugim važnim događajima); izjava

✧ *fr.* communiquer

komunikologija ž znanost koja se bavi ustroj-

stvom komunikacijskih procesa i sustava

✧ v. komunikacija + -LOGIA

komunitad *m* ⟨G komunitáda⟩ *reg. zast.* općina, općinska uprava // **komunitáda** *ž*, v. komunitad

✧ *tal.* comunità, v. komuna

komunizam *m* ⟨G -zma⟩ **1. fil. ideol.** projekt besklasnog društvenog uređenja u kojem su sredstva za proizvodnju u zajedničkom vlasništvu, a dobra se dijele sukladno potrebama članova društva **2. pov. pol.** politički pokret koji teži uspostavljanju jednopartijske komunističke vlasti revolucionarnim metodama **3. pov. pol.** državni sustav diktature pod vlašću Komunističke partije // **komúnac**² *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G *kòmünacā*⟩ *pejor.*, v. komunist (**2**); **komúnist** *m* **1.** onaj koji slijedi ideju uspostavljanja komunističkog društvenog uređenja **2.** pristaša komunističkog režima, član Komunističke partije; komunac; **komunistica** *ž*, v. komunist; **komunistički** *prid.* **1.** koji se odnosi na komunizam ili komuniste **2. pren. pejor.** koji je netolerantan; autoritaran, diktatorski [~ *režim*; ~ *postupak*; ~ *svjetonazor*] △ **Komunistički manifest** (*Manifester komunističke partije*) politički program koji su 1848. objavili Marx i Engels; sadrži načela i ciljeve rane faze komunističkog pokreta; **komunistički** *pril.* na način komunista; u skladu s principima komunizma; **komunizirati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* komunizirām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje) činiti komunističkim, prevoditi u komunističko; **komunjara** *m* (N *mn* -e) *razg. pejor.* komunist; **komunjarski** *prid.* koji se odnosi na komunjare; **komunjarski** *pril.* kao komunjara, na način komunjara

✧ *fr.* communisme ← *lat.* communis: zajednički, opći

kõmuška *ž* ⟨G *mn* kõmušākā/-ī) *bot.* plod s većim brojem sjemenaka koje su odijeljene u dva pretinca (*siliqua*) // **kõmušāč** *m* ⟨G *kõmušāča*) onaj koji komuša; **kõmuščica** *ž* **1. dem.** od komuška **2. bot. a.** plod kupušnjača (*Brassicaceae*), najviše je tri puta duži od svoje širine **b.** komuška podjednake dužine i širine (*silicula*); **kõmušati** *nesvrš.* ⟨*prez.* kõmušām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje) kruniti kukuruz; **kõmušina** *ž* **1.** listovi koji se skinu s kukuruznog klipa **2.** (+ *potenc.*) stabljike i tanke vriježe s mahunama, čahurama itd., kad se izdvoje plodovi

✧ *pr.* (prema zanimanju i etnici): **Kõmučār** (Karlovac), **Kõmušānac** (Rijeka, Požega), **Kõmušār** (140, Zagreb, Prigorje) ✧ *top.* (naselja): **Kõmuševac** (Čazma, 243 stan.), **Kõmušina** (Požega, 92 stan.)

komutirati *dv.* ⟨*prez.* komutirām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) izmijeniti/izmjenjivati, premjestiti/premještati, razmijeniti/razmjenjivati // **komutācija** *ž* **1. lingv.** zamjena jednog elementa drugim ili zamjena mjesta među njima **2. pravn.** zamjena jedne kazne drugom (kazna zatvora uvjetnom kaznom ili plaćanjem novčane kazne) **3. mat.** neovisnost rezultata o redosljedu elemenata koji su upotrijebljeni u operaciji [*zakon* ~] **4. fiz.** proces pretvaranja naizmjenične struje u istosmjernu; **komutācijski** *prid.* koji se odnosi na komutaciju; **kõmutātvīni** *prid.*, ob. u: △ ~ **ugovor** *pravn.* ugovor kojim se garantira ekvivalentna vrijednost onoga što se daje prema onome što se prima; **komutātvīnōst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošču) **1. mat.** svojstvo nekih algebarskih operacija da rezultat ne ovisi o poretku elemenata (npr. $a + b = b + a$) **2.** svojstvo onoga što je komutativno; **kõmutātor** (komutātor) *m* *tehn.* **1.** sprava za izmjenu smjera električne struje u zatvorenom električnom krugu **2.** kolektor (**2**); **kõmutīran** *prid.* (*odr.* -ī) koji je pod režimom komutacije, koji je svojstven komutaciji △ ~ **a linija** *tehn.* linija kojoj može pristupiti više korisnika (npr. više telefona priključenih na jednu liniju)

✧ *lat.* commutare

KON-, v. KO-

kóna, v. komšija

kõnjac¹ *m* ⟨G *kónca*, N *mn* *kõnci*, G *kõnāčā*) dvije ili više upletenih niti pamuka, svile i sl.; služi za šivanje, spajanje čega [*kirurški* ~ac; ~ac za vezanje; *ribarski* ~ac; *zubni* ~ac] // **kõnčan** *prid.* (*odr.* -ī) koji je izrađen od konca [~e *čarape*]; **kõnčār** *m* (G *kõnčāra*) onaj koji se bavi proizvodnjom konca; **kõnčāra**¹ *ž* tvornica konca; **kõnčārev** (*kõnčārov*) *prid.* koji pripada končaru; **kõnčārica** *ž*, v. končar; **kõnčāričin** *prid.* koji pripada končarici; **kõnčast** *prid.* (*odr.* -ī) koji je od konca; **kõnčati** *nesvrš.* (*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje) kačkati s koncem; **kõnčič** *m* *dem.* od konac; **kõnčina** *ž* *augm.* od konac

✧ *pr.* (prema zanimanju): **Kõnčār** (530, Lika), **Kõnčārević** (280, S Dalmacija),

Kònčec (Medimurje), **Kònček** (Kutina), **Končevskī** (130, Ivanec), **Kònčić** (240, Zabok, Medimurje, Županja)

✧ v. konac²

kònjac² m (G kónca, N mn kónci, G kòncā) kraj, svršetak // **kònačjan** prid. (odr. -čnī)

1. za kojim ništa ne slijedi; posljednji, nepoziv, definitivan [~na *presuda*] 2. ograničen, opr. beskonačan; **kònačnica** ž 1. šah završnica 2. općenito, konačni dio u trajanju čega; **kònačno** pril. (čest.) 1. zauvijek, definitivno [~ *zaključeno*] 2. napokon, najzad, naposljetku, najposlije, na koncu (konca), na kraju (krajeva); **kònačnōst** ž (G -osti, I -osti/-ošču) 1. prestanak, završetak, kraj 2. fil. a. prostorno-vremenska ograničenost b. u grčkoj filozofiji, dovršena oblikovanost bića c. u skolastici, oznaka za kontingentno, nesavršeno biće koje razlog svoga opstojanja nema u sebi samom, nego u Apsolutnom biću; **kònčati** svrš. (pres. -ām, pril. pr. -āvši, prid. rad. kònčao) završiti

✧ prasl. *konьъ (rus. kónec, polj. koniec) = prasl. *kontь: početak ? = lat. re-cens: svjež grč. kainós: mlad

konaciōnāl m (G konacionála) rij. knjiš. sunarodnjak, zemljak, kompatriot, »patriot«

✧ KO- + v. nacija, nacionalni

kònak m (N mn -aci, G kònākā) 1. noćenje [*primiti na ~*] 2. reg. a. kuća, dom b. bolja kuća, kuća kakvog uglednog domaćina 3. reg. pov. jednostavno putovanje (od jednog prenočišta do drugoga) [*prijeći ~*] 4. reg. pov. zgrada valije ili kojeg drugoga visokog osmanskog upravnog ili vojnog zapovjednika; saraj, dvor, rezidencija 5. (Konak) zgrada u Sarajevu u kojoj borave visoki strani gosti [*doći u ~*] 6. mjesto u kući orijentalne gradnje gdje borave ili žive samo muškarci (muški odio, muška kuća) [*u ~u*] // **kònačište** sr 1. jednostavan ugostiteljski objekt u kojem se može prenočiti (konačiti) 2. pov. gostionica koja može pružiti konak, hranu i smještaj zaprege; **kònačiti** (Ø) dv. (pres. kònačim, pril. sad. -čēči, pril. pr. -ivši, gl. im. -čenje) provesti/provoditi noć; nočiti, prenočiti/prenoćivati; **konāgdžija** m (N mn -e) reg. onaj koji je došao na noćenje odnosno ostao na konaku

◆ pr.: **Kònačni** (Sisak), **Konáković** (Novska, Sisak) ✧ mikrotop.: **Kònačine** (Bjelovar),

Kònačište (brijeg, Senj), **Kònak** (zaselak, Čazma)

✧ tur. ← konmak: odsjesti, biti gost

kònāl (kònao) m (G kónála) reg. kanal

✧ tal. canale

Konàrak (Kanàrak) geogr. mjesto u I Indiji na obali Bengalskog zaljeva; čuveni hram iz 13. st. Surya Deula, poznat kao Crna pagoda; zbog visine (60m) služio mornarima za orijentaciju

kònat, v. konto

kònāta ž 1. pov. lokal. posuda ili mjera za vino 2. lokal. posuda u kojoj se uzgaja cvijeće: lonac (za cvijeće), pitar

✧ lat. *cannata ili dalmat.

kònativjan prid. (odr. -vnī) 1. pokusni, pokušajni 2. psih. a. koji se odnosi na temeljne težnje koje se očituju ponašanjem i djelatnostima b. koji je posljedica htijenja, a ne spoznajnog (kognitivnog) △ ~ni **glagol** gram. glagoli koji označuju napor subjekta da izvrši radnju

✧ lat. conatus: pokušaj ← conari: pokušati

Kònavle ž pl. tantum (G -avālā, D L -vlīma) geogr. kraj u J Dalmaciji, JI od Dubrovnika, 209 km², o. 8000 stan. // **Konāvljanin** m (Konāvljānka, Konāvōka ž) (N mn Konāvljani) stanovnik Konavala; **konāvōskī** prid. koji se odnosi na Konavle i Konavljane

◆ v. kanal

koncedirati (komu, što) dv. (pres. koncēdīrām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje) dopustiti/dopuštati, ustupiti/ustupati, priznati/priznavati, odobriti/odobravati [~ *nasljedna prava*] // **koncēdent** m (G mn -nātā) pravn. pravna ili fizička osoba koja daje koncesiju koncesionaru

✧ njem. konzedieren ← lat. concedere = KON- + cedere: povući se, priznati

koncelebrirati nesvrš. (pres. koncelebrīrām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje) držati misu zajedno s drugim svećenicima // **koncelebrācija** ž kat. zajedničko slavlje euharistijske liturgije nekoliko biskupa ili svećenika; **koncelebrant** m crkv. svećenik koji sudjeluje u koncelebraciji

✧ lat. celebrare

koncentrirati (što) dv. (pres. koncētrīrām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje) 1. skupiti/sakupljati na jedno mjesto [~ *paljbu*, *vojn.*; ~ *snage*]; fokusirati, usredotočiti 2. zgusnuti/zgušćivati, ukloniti/uklanjati

nepotrebne sastojke [*~ rudu*] // **kõncetrácija** ž 1. okupljanje, zbijanje, sabiranje koga ili čega na jednom mjestu [*~ stanovništva; ~ trupa*] 2. *psih.* pojačano usmjeravanje pozornosti na neki sadržaj; fokusiranje, usredotočenje, usmjerenost, pribranost [*~ na posao*] 3. *kem.* količina (množina, masa, volumen, broj čestica) neke tvari podijeljena s volumenom smjese (otopine, mješavine) [*~ soli u vodi*] 4. *ekon.* gomilanje i povećavanje kapitala, radne snage, proizvodnih snaga ili trgovačkih funkcija 5. *rud.* način obogaćenja rude izdvajanjem njezina vrednijeg dijela **Δ masna** ~ omjer između mase neke komponente i volumena smjese (najčešće u g/dm³); **množinska** ~ omjer između množine jedinki i volumena smjese (jedinica mol/dm³); **volumna** ~ omjer između volumena komponente prije miješanja i volumena smjese (izražava se u promilima ili postocima); **kõncetrácijški prid.** koji se odnosi na koncentraciju [*~ naporinaporin* koji se ulažu u koncentriranje]; **kõncetraciõni prid.** koji služi koncentriranju, koji nastaje koncentriranjem **Δ ~ logor (konclogor)** *pov. pol.* 1. mjesto masovnog zatočenja uređena za prisilni boravak, prisilni rad, ob. i ubijanje političkih protivnika i/ili rasno, vjerski i nacionalno diskriminiranih skupina u totalitarnim državama 2. sabirni logori zarobljenika i drugih preventivno zadržanih osoba u ratnim prilikama i područjima pod okupacijom; **kõncetrāt m** (G koncetrāta) 1. vrsta hrane za stoku i perad 2. povećana koncentracija neke tvari u smjesi [*~ za juhu*] 3. *kem.* konačni, iskoristivi proizvod oplemenjivanja minerala; **kõncetrātor (kõncetrātor)** m 1. *tehn.* telefonski uređaj za povezivanje većeg broja pretplatnika na istoj liniji 2. *inform.* komunikacijski uređaj za spajanje signala višestrukih izvora (umreženih terminala i sl.) u jedan ili više signala poslanih na određita; **kõncetrāčian prid.** (odr. -čnī) koji ima zajedničko središte, koji se upućuje zajedničkom središtu [*~ni valovi; ~na paljba*]; **kõncetrāčno pril.** na koncentričan način [*~ složiti*]; **kõncetrāčnõst** ž (G -osti, I -osti/-ošću) sabranost, zgusnutost, okupljenost, usredotočenost; **kõncetrān prid.** (odr. -i) 1. koji je sažet, zgusnut, pun sadržaja [*~a otopina*], *usp.* koncentrirati 2. koji je sabran; usredotočen [*~i slušatelj*],

usp. koncentrirati se; **kõncetrāirano pril.** na koncentriran način; pozorno, usredotočeno/usredotočavanje; **kõncetrāiranõst** ž (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je koncentriran ili svojstvo onoga što je koncentrirano; usredotočenost; **kõncetrāirati se** (Ø, na što) *dv.* (prez. kõncetrāirām se, *pril. sad.* -ajūci se, *pril. pr.* -āvši se, *gl. im.* -ānje) usredotočiti/usredotočivati se, usmjeriti se/usmjeravati se, sabrati/sabirati se, pribirati/pribirati se [*~ na učenje*]

✧ *njem.* (sich) konzentrieren ≈ KON- + v. centar, centrirati

kõncept m (G *mn* -pātā) 1. nacrt, skica pismenog sastavka ili govora koji nije prepisan u čisto [*~ predgovora*] 2. začecje ideje, pothvata i sl., prvobitna predodžba, zamisao o kakvom djelovanju; koncepcija 3. *prav.* pisana skica isprave bez ikakvog pravnog učinka 4. *fil.* apstraktna univerzalna spoznaja // **kõncepcija** ž *biol.* 1. začecje djeteta (zametka uopće) u utrobi; zarodak 2. v. koncept (2); **kõncepcijški prid.** koji se odnosi na koncepciju prema koncepciji; **kõncepcijški pril.** s obzirom na koncepciju, prema koncepciji; **kõnceptirati dv.**, v. koncipirati; **kõnceptuālac m** (G -lca, V konceptuālčē, N *mn* -lci, G konceptuālčā) 1. *pov.* perovodni činovnik s akademskom naobrazbom 2. službenik s visokom naobrazbom koji samostalno rješava radne zadatke 3. umjetnik koji stvara u duhu konceptualne umjetnosti; **kõnceptuāljan prid.** (odr. -lnī) 1. koji sadrži koncepciju 2. koji se odnosi na pojmove; apstraktan 3. koji se bavi definicijama i odnosima (a ne činjenicama) među pojmovima u nekom području istraživanja **Δ ~na umjetnost lik.** pravac nastao 1960-ih, razvio se iz minimalizma; termin je upotrijebio američki umjetnik Sol Le Witt za stvaralački izraz kod kojeg je izvedba umjetničkog djela potisnuta u drugi plan jer se veća važnost pridaje konceptu i zamisli na kojoj ono počiva; izlažu se skice, zapisi, uvodni tekstovi koji promatrača žele potaknuti na složenije misaone procese i duhovno-emosivnu ili društveno-političku angažiranost i osviještenost; **kõnceptuālčēv prid.** koji pripada konceptualcu; **kõnceptuālist m**, v. konceptualac; **kõnceptualistica** ž, v. konceptualist; **kõnceptualistīčki prid.** koji se odnosi na konceptualiste; **kõnceptualizam m** (G -zma) 1. *fil.* srednjovjekovna teorija

koju je začeo P. Abelard prema kojoj opći pojmovi nisu objektivno dani, tj. ne postoje u stvarima ni u riječima, već samo u duhu, kao tvorevina misaone aktivnosti **2.** konceptualna umjetnost, v. konceptualan Δ ; **konceptualizirati** *dv.* (prez. konceptualizirām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) predočiti/predočavati što, dati/davati nacrt čega, zamisliti/zamišljati; **konceptuālka** *ž* (G *mn* -ā/-ī), v. konceptualistica; **kōncēptuālnō** *pril.* na konceptualan način; pojmovno, apstraktno; **konceptuālnōst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je konceptualno; pojmovnost; **koncipijent** (**koncipijēt**) *m* (G *mn* -nātā) odvetnički ili sudski pripravnik; vježbenik; **koncipijentica** *ž*, v. koncipijent; **koncipijentičin** *prid.* koji pripada koncipijentici; **koncipirati** (što) *dv.* (prez. koncipirām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* koncipirām, *gl. im.* -ānje) **1.** sastaviti/sastavljati koncept čega; konceptirati **2.** zamisliti/zamišljati kako da se izvede neki plan i sl.

✧ *njem.* Konzept ← *lat.* conceptio ≈ concipere: zahvatiti; začeti (dijete); shvaćati, osjećati

kōncern *m* (N *mn* -i, G kōncernā) *ekon.* udruženje više (ob. velikih) poduzeća, ili udruženje više jakih vlasnika kapitala [*automobilski* ~] // **kōncernskī** *prid.* koji se odnosi na koncern

✧ *njem.* Konzern, *engl.* concern

kōncert *m* (G *mn* -rātā) *glazb.* **1.** javno izvodeenje instrumentalnih ili vokalnih kompozicija **2.** opsežnije muzičko djelo za instrumenti i orkestar Δ ~ **majstor** prvi violinist u simfonjskom orkestru // **kōncertant** (**koncertānt**) *m* onaj koji koncertira; **koncertāntan** *prid.* (odr. -tnī) koji ima odlike poželjne za izvodeenje u obliku koncerta (o skladbama, instrumentima i sl.); **kōncertantica** *ž*, v. koncertant; **kōncertīno** *sr*, v. concertino; **koncertirati** (ø) *nesvrš.* (prez. koncērtirām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje) muzicirati na koncertu; **kōncertnī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na koncert, koji je izveden u obliku koncerta [*~a izvedba opere; ~i program koncerta; ~i pjevač; ~i nastup*]

✧ *njem.* Konzert ← *tal.* concerto

kōncēsija *ž* **1.** *pravn. pol.* odstupanje od svog prava, stava, gledišta i sl. u korist druge strane da bi se postigao sporazum; ustupak,

dopuštenje, popuštanje (u političkim pregovorima i sl.) **2.** *ekon. pravn. a.* oslobađanje neke osobe ili poduzeća od kakve obveze **b.** dozvola za obavljanje neke radnje, koja je uvjetovana posebnim odobrenjem ili je u načelu zabranjena **c.** ugovor kojim jedna država prepušta na određeni rok drugoj državi, poduzeću ili pojedincu iskorištavanje prirodnih bogatstava, izgradnju infrastrukture i sl. // **kōncēsionār** *m* (G koncēsionāra) onaj koji posjeduje koncesiju (**2**); **kōncēsionārev** (**kōncēsionārov**) *prid.* koji pripada koncēsionaru; **kōncēsionārka** *ž*, v. koncēsionar; **kōncēsionirati** (što) *dv.* (prez. koncēsionirām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* koncēsionirām, *gl. im.* -ānje) dati/davati ili raspisati/raspisivati koncesiju, dati/davati mogućnost da se što eksploatira, istražuje i sl. pravom koncesije; **kōncēsivān** *prid.* (odr. -vni) **1.** koji dopušta, ustupa **2.** *gram.* dopusni [*~ni veznici; ~ne rečenice*]

✧ *njem.* Konzession ← *lat.* concessio = concessivus: koncēsivan

kōncil *m* (G kōncila) *kat.* zborovanje pape, biskupa i crkvenih dostojanstvenika radi savjetovanja i donošenja zaključaka i propisa o važnim pitanjima vjere i Crkve, sinod, sinoda, sabor [*ekumenski* ~; *Drugi vatikanski* ~] // **kōncilijarizam** *m* (G -zma) stav da je opći sabor Crkve vrhovna vlast u pitanjima vjere i crkvenog reda (razvijen u 12. i 13. st.)

✧ *lat.* concilium

kōncilijāntan *prid.* (odr. -tnī) koji je pomirljiv, popustljiv, sklon kompromisu; sklon posredovanju i mirenju // **kōncilijāntōst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) pomirljivost, predusretljivost, pristupačnost

✧ *lat.* concilians ← conciliare: pridobiti, učiniti sklonim, sjediniti

kōncinītēt *m* (G kōncinītēta) *knjiš.* skladno spajanje riječi i misli, sklad u govoru

✧ *lat.* concinnitas ≈ concinnare: pripremiti, srediti

koncipirati, v. koncept

kōncizan *prid.* (odr. -znī) koji je sažet; jezgrovit, zbijen, kratak // **kōncizno** *pril.* na koncizan način [*~ objasniti*]; **kōnciznōst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je koncizan ili svojstvo onoga što je koncizno; sažetost, jezgrovitost

✧ *lat.* concisus

kōnclogor *m krat.* koncentracioni lo-

gor, *usp.* koncentrirati, koncentracioni
// **kõnclõgorski prid.** koji se odnosi na kon-
clogor

✧ *njem.* Konzlager, Konzentrationslager

kõnčan, v. konac¹

kõnčanica ž naselje (u blizini Daruvara), 1153
stan. // **kõnčaničanin m** (**kõnčaničanka** ž)
(N mn *Kõnčaničani*) stanovnik *Kõnčanice*;
kõnčanički prid. koji se odnosi na *Kõnčanicu*
i *Kõnčaničane*

Kõnčar, Rade (1911–1942), sekretar CK KP
Hrvatske 1939–1941; jedan od vodećih orga-
nizatora NOB u Hrvatskoj; strijeljan po pre-
sudi tribunala talijanske okupatorske vojske
u Šibeniku // **kõnčarevac m** onaj koji radi u
koncernu »Kõnčar«

kõnčara² ž *bot.* rod visokih zeleni (*Filipendula*)
iz porodice ruža (*Rosaceae*)

✧ v. konac¹

kõnčeto m 1. (*mn*) duhovite i alegorijske igre
i dosjetke riječima koje u barok. poeziji pre-
poznajemo kao maniru gomilanja baroknih
tropa i figura (Tesauro) 2. pojam u koji se
u 15, 16. i 17. st. pretvorio neoplatonistički
pojam ideje a. prema renesansnoj i maniri-
stičkoj teoriji umjetnosti (Zuccari, Tesauro,
Gracirn) k. najprije nastaje u našem duhu kao
idejna predodžba, unutrašnji crtež, božanska
slika stvari b. prema H. Bergsonu to je svijet
slika što stalno djeluje u nama, a kojeg percipiraju
i iskazuju samo umjetnici // **kõnčet m**
reg. arh. dosjetka [*izbaciti* ~]; **kõnčetizam**
m (G -zma) *pov. umj.* stil koji se u manirizmu
posebno iskazuje u likovnim umjetnostima:
nagomilavanje slika i fresaka groteskama,
alegorijama, simbolima, amblemima, zago-
netkama; ulazima u palače u obliku demon-
skih iskrivljenih lica i sl.

✧ *tal.* concetto, v. koncept

kõndenzíratí (se) *dv.* (pres. *kõndenzíram* (se),
pril. sad. -ajući (se), *pril. pr.* -avši (se), *gl. im.*
-anje) 1. zgusnuti/zgusnjavati, sažeti/sažima-
ti, skratiti/skraćivati (o tekstovima) 2. (se)
fiz. postati/postajati zgusnut, zgusnuti/zgu-
šnjavati se, zbiti/zbijati se (o tvarima i sl.)
// **kõndenzácija** ž 1. zgusnjavanje, sabija-
nje, sažimanje 2. *fiz. a.* prijelaz iz plinovitog
u tekuće stanje; desublimacija b. proces pre-
tvorbe vodene pare u kapljice oblaka, magle,
rose; ukapljivanje 3. *kem.* spajanje dviju mo-
lekula u jednu uz izdvajanje nekog jednostav-
nog spoja; zgusnuće; **kõndenzácijski prid.**

koji se odnosi na kondenzaciju Δ ~ *trag me-*
teor. trag iza zrakoplova u letu nastao uslijed
depozicije vodene pare na česticama ispušnih
plinova aviona; **kõndenzāt m** (G *kõnden-*
zāta) proizvod kondenzacije, kondenzirana
tvar; **kõndenzātor** (**kõndenzātor**) *m teh.*

1. *fiz. a.* sprava koja ima veliki električni
kapacitet; najjednostavniji kondenzatori sa-
stoje se od paralelnih vodljivih ploča između
kojih se nalazi dielektrik (izolator), dielektrik
može biti zrak, papir impregniran uljem ili
voskom, plastični film, ili keramika b. *fiz.*
zrcalo ili kombinacija leća koje usmjeravaju
zrake iz izvora svjetla na predmet koji treba
osvijetliti (koristi se kod optičkih instrume-
nata kao što su mikroskop, projektor itd.)
2. sprava koja služi za hlađenje pare i pretva-
ranje pare u tekućinu; to se postiže neprek-
dnim uklanjanjem topline, na primjer strujom
hladne vode koja uklanja toplinu što nastaje
prilikom kondenzacije pare 3. ono što kon-
denzira; **kõndenzíran prid.** (odr. -i) koji je
zgusnut, sažet [~o *mlijeko*]; **kõndenzírano**
pril. tako da bude kondenzirano; zgusnuto,
sažeto; **kõndenzíranōst** ž (G -osti, I -osti/-
ošću) svojstvo onoga što je kondenzirano;
zgusnutost, sažetost; **kõndenzor m** *teh.*
leća sabirača u sklopu mikroskopa i sprave
za projiciranje

✧ *njem.* kondensieren ← *lat.* condensare

kõndícija (**kõndícija**) ž 1. ono što je potre-
bno da bi se nešto ostvarilo, ono što ovisi
o čemu; uvjet, pogodba (*conditio sine qua*
non) 2. a. okolnosti u kojima se tko ili što
nalazi; prilike b. opće stanje i izdržljivost
tijela i duha, sposobnost da se podnese fizi-
čki i duhovni napor [*imati/nemati* ~u]
// **kõndícijski prid.** koji se odnosi na kondi-
ciju; **kõndicionāl m** (G *kõndicionála*) *gram.*
glagolski način koji znači pogodbu za vršenje
glagolske radnje, uvjet pod kojim se ona vrši
i sl.; pogodbeni način [*radio bih* kondicional
sadašnji; *bio bih* radio kondicional prošli];
kõndicionāljan prid. (odr. -lni) koji podli-
ježe nekim okolnostima i uvjetima; pogo-
dben [~ni *ugovor*]; **kõndicionālizam m** (G
-zma) *fil.* učenje prema kojem pojam uzroka
valja dosljedno zamjenjivati pojmom uvjeta;
kõndicionālno pril. uvjetno [~ *ugovoriti*];
kõndicionálnōst ž (G -osti, I -osti/-ošću)
svojstvo onoga što je kondicionalno; što se
ostvaruje pod nekim okolnostima, što po-

dliježe uvjetima i okolnostima; **kòndiciònì** *prid.* koji se odnosi na kondiciju $\Delta \sim$ **trenìng** sustavno vježbanje usmjereno na dobivanje snage, brzine i izdržljivosti; **kondiciònìran** *prid.* (odr. -i) koji je prilagođen uvjetima, koji je uređen ili konstruiran tako da se mijenja prema uvjetima [*~i zrak; ~o grijanje*]; **kondicioníranje** *sr* **1. ekon. trg.** dovođenje robe u suglasnost s ustanovljenim normama, standardima **2. pren.** dovođenje pojedinca ili grupe u situaciju da se njim(a) može manipulirati; **kondicíránje** *sr* **sport** tjelesno vježbanje radi povećanja tjelesne kondicije
 ✧ *njem.* Kondition ← *lat.* conditio ≈ conditi-onallis: pogodben

kondilòm *m* (G kondilóma) *pat.* bradavičasta izraslina virusnog podrijetla, ob. se prenosi spolnim putem; guka, kvržica
 ✧ *grč.* konýdōma

kòndìr *m* (G kondíra) *reg.* vrč, krčag, pehar; kondijer

✧ *grč.* kántharos: trbušasta čaša

kondíšener *m, v.* conditioner

kòndìtor *m reg. zast.* onaj koji pravi i prodaje slastice; slastičar // **kondìtoraj** (**kondìtorāj**) *m* (G kondìtoràja) *reg. zast.* slastičarnica, konfiserija (danas ob. u zn. tipa lokala u Austriji i Njemačkoj); **kòndìtorskì** *prid.* koji se odnosi na konditoraj [*~a industrija*]
 ✧ *njem.* Konditor ← *lat.* conditor ≈ condire: začiniti

kondolírati (komu) *dv.* (prez. kondolírām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -anje) izraziti/izražavati rodbini žalovanje povodom smrti, izraziti sućut, suosjećanje u tuzi za pokojnikom // **kondolèncija** *ž term.* izražavanje sućuti zbog smrti; **kondolènt** *ž* (G *mn* -nàta) *rij.* onaj koji izražava sućut

✧ *njem.* kondolieren ← *lat.* condolere ≈ KON- + dolere: osjećati bol

kòndòm *m* (G kondóma), *v.* prezervativ; kurton, goldun

✧ *engl.* condom, drži se da je nazvan prema engleskom liječniku iz 18. st. koji ga je preporučivao

kondòmìnj (**kondòmìnj**) *m* **1. pravn.** a. ugovorima uređeno zajedničko vladanje dviju ili više država nekim politički definiranim teritorijem, gradom ili zemljom **b.** zemlja nad kojom je uveden kondominij **2.** stambena zgrada u kojoj su stanovi individualno, privatno vlasništvo pojedinaca koji mogu

njime raspolagati nezavisno od drugih vlasnika // **kondòmìnjiskì** *prid.* koji se odnosi na kondominij

✧ *nlat.* condominium ≈ KON- + dominium ≈ dominus: gospodar

kòndor *m zool.* velika ptica, grabežljivac, širokog raspona krila iz porodice američkih lešinara (*Cathartidae*) (južnoamerički, andski k. *Vultur gryphus*, kalifornijski k. *Gymnogyps californianus*, izumrla vrsta)

✧ *šp.* condor ← *kečuan.*

kondòtjër *m* (G kondotjéra) **1. pov.** u Italiji, vođa najamnih družina (vojske) u 14. i 15. st. **2. pren.** onaj koji je spreman boriti se za bilo koga, samo ako je dobro plaćen; pustolov, avanturist
 ✧ *tal.* condottiere

konducírati (što) *dv.* (prez. konducírām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* konducírān, *gl. im.* -anje) provesti/provoditi (npr. u fizici toplinu s tijela na tijelo) // **kondükcija** *ž fiz.* prijenos toplinske, električne ili zvučne energije kroz neki medij bez transporta mase; vodljivost, vođenje, provođenje, konduciranje; **konduktáncija** *ž fiz.* električna vodljivost, *v.* vodljivost; **konduktívnoš** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) **1.** vodljivost, sposobnost vođenja [*~ električne struje*] **2. fiz.** električna provodnost; **kondùktor** *m* **1. fiz. a.** vodič, provodnik električne struje **b.** vodič od kovine na kojem se skuplja elektricitet, gromobran **2. biol.** u genetici nositelj recesivnih gena pojedinih patoloških osobina **3. a. med.** kirurški instrument, šuplja sonda kojom se u organizam unosi neki drugi instrument **b. pat.** kliconoša **4. pravn.** zakupnik

✧ *lat.* conducere: provoditi ≈ KON- + duce-re: voditi

kondùfta *ž* **1. zast.** popis u koji su se u starim školama unosile bilješke o vladanju učenika **2. pren.** uvjet za uspjeh; prednost // **konduitírati** (koga) *dv.* (prez. konduítirām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -anje) *knjiš.* dati/davati komu ocjenu; ocijeniti/ocjenjivati
 ✧ *njem.* Konduitenliste *fr.* conduite

kondükátor (**kondukátor**) *m* **1. pov.** »voda«; oznaka koja se dodavala uz imena rumunjskih diktatora I. Antonescu (službeno) i N. Ceausescu **2. a. pejor.** nosilac vlasti koji po stilu vladanja i megalomaniji nastoji biti sve-moćni vođa i diktator **b. pren. pejor.** (ob. u šali) osoba sklona iskazivanju moći, koja voli dominirati, nametati svoju volju

✧ *rum.* conducator

kòndukt *m* (G *mn* -kātā-ūktā) *knjiš. zast.* sprovod (praćenje pokojnika do groba ili od kuće do groblja) [1918. *posmrtna vojnička slava već kotira sasvim nisko, nema više ceremonioznih ~a ni nadgrobnih počasnih salva*] // **kònduktor** *m*, *v.* vodič (4); **kònduktorski** *prid.* koji se odnosi na konduktore

✧ *njem.* Kundukt ← *lat.* conducere: sprovođiti = KON- + ducere: voditi

kònduktēr *m* (G *konduktēra*) onaj koji prati prometno sredstvo s putnicima, naplaćuje i ovjerava putne karte // **kònduktērkā** ž (G *mn* -āl-i), *v.* konduktier; **kònduktērski** *prid.* koji se odnosi na konduktere

✧ *njem.* Kondukteur ← *fr.* conducteur

kònduktomētrija ž *kem.* skup metoda u kemijskoj analizi, završetak titracije utvrđuje se pomoću promjene električne vodljivosti

✧ *v.* kondukt + -METRIJA

kòndūna ž *reg. zast.* robija, teška tamnica // **kòndūnati** (koga, Ø) *dv.* (prez. *kondūnām*, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) *reg. zast.* 1. osuditi/osuđivati na robiju 2. izdržati/izdržavati kaznu zatvora; robijati

✧ *tal.* condanna

kòndura ž *pom. pov. hrv.* obalni brod na vesla i jedra u 9. i 10. st. (u Dubrovniku u 14. st.)

✧ *tal.* condurra

konēksija ž veza, povezanost; spoj, sklad [*biti u ~i*] // **kònektiv** *m biol.* dio tkiva u biljnom ili životinjskom organizmu koji povezuje druge dijelove; **kònektor** *m 1. lingv.* element koji dvije rečenice povezuje u jednu cjelinu na razini teksta 2. *inform.* naprava na koju se priključuje kabel, a koja drugim završetkom ulazi u računalo; priključnik

✧ *lat.* connexio = connectere: povezati

konfabulirati (Ø, što) *dv.* (prez. *konfabulirām*, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* *konfabulirān*, *gl. im.* -ānje) *psih.* ispuniti/ispunjavati »rupe« u pamćenju izmišljenim sadržajem // **konfabulācija** (Ø, čega) ž 1. *pat.* izmišljanje događaja i priča za koje bolesnik zbog smetnji u vezi s pamćenjem vjeruje da su se dogodili 2. *pren.* besmisleno pričanje; fantaziranje, izmišljanje

✧ *lat.* confabulari = KON- + *v.* fabula, fabulirati

konfalūn *m* (G *konfalūna*) *reg. lokal.* onaj koji nosi zastavu (i time stječe određenu čast); stjegonoša, zaštitnik, pokrovitelj

✧ *tal.* gonfalone

konfederācija ž 1. *pol.* savez suverenih država koje su dio svog suvereniteta prenijele na zajednička tijela (ob. inozemne poslove, vojsku, carinu), ali zadržale veliki stupanj samostalnosti (ob. financije, prosvjeta, kultura i dr.), veći nego u federaciji 2. naziv nekih saveza samostalnih društvenih organizacija (npr. CBI-Confederation of British Industry i dr.); konfederalizacija, konfederalizam // **konfederācijski** *prid.* koji se odnosi na konfederaciju; **kònfederālan** *prid.* (odr. -lnī) koji pripada konfederaciji, koji ima svojstva konfederacije; **konfederālist** *m*, *v.* konfederat; **konfederalistički** *prid.* koji se odnosi na konfederaliste; **konfederalistički** *pril.* kao konfederalist, na način konfederalista; **konfederalizācija** ž, *v.* konfederacija; **konfederalizam** *m* (G -zma), *v.* konfederacija; **konfederalizirati** *dv.* (prez. *konfederalizirām*, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* *konfederalizirān*, *gl. im.* -ānje) provoditi/provesti konfederaciju; **konfederālnost** ž, *v.* konfederalizam; **konfederāt** *m* (G *konfederāta*) 1. *pov.* pristaša Konfederacije država američkog Juga u ratu 1861–1865; konfederalist 2. član konfederacije; **kònfederatīvan** *prid.* (odr. -vni) 1. koji je ureden na načelima konfederacije 2. koji je dio konfederacije; **konfederatīvnost** ž (G -osti, I -osti/ošču) sustav zasnovan na konfederaciji

✧ *lat.* confoederatio = KON- + confoederare: ujediniti se u savez *v.* federacija

konfederātka ž (G *mn* -i) *pov.* poljska, visoka crvena kapa podstavljena krznom, s četverokutnim tjemenom i ob. s perjanicom (18. st.)

✧ *polj.*

konfekcija ž 1. industrijska serijska proizvodnja odjeće prema standardnim modelima i veličinama 2. trgovina tom odjećom 3. *pren. pejor.* ono što je za nerazvijen ukus, za široku potrošnju, osrednje (u umjetnosti i sl.) // **konfekcijski** *prid.* 1. koji se odnosi na konfekciju i konfekcijsku proizvodnju [~radnik; ~broj] 2. *pren. pejor.* koji je masovno proizveden, kojem nedostaje originalnosti; **konfekcijski** *pril.* prema principima konfekcijske proizvodnje, na isti kalup [~se oblačiti]; **konfekciōnār** *m* (G *konfekcionāra*) onaj koji se bavi proizvodnjom ili prodajom konfekcije; **konfekcionārev** (konfekcionārov) *prid.* koji pripada konfe-

kcionaru; **konfekciònàrka** ž, v. konfekcionar; **konfekciònàrski** *prid.* koji se odnosi na konfekcionare

✧ *njem.* Konfektion ← *lat.* confectio: dovršavanje

kònfekt *m* (G *mn* -kàtā) *zast.* kolačić, poslastica, slatkiš, bombon

✧ *njem.* Konfekt

konferànsa ž (G *mn* koferànsā/-ī) **1.** *zast.* javno predavanje o društvenim ili političkim temama **2.** popratne riječi uz neki zabavni program // **konferansijer** *m* (G *konferansijérā*), v. konferansje; **konferansijerka** ž, v. konferansijer; **konferànsjē** (**konferansjē**) *m* onaj koji vodi konferansu (**2**); konferansijer

✧ *fr.* conférence

konferèncija ž **1.** vijećanje, razmjena mišljenja većeg broja ljudi s predviđenim dnevnim redom **2.** sastanak predstavnika različitih država na kojem se rješavaju međunarodni problemi [~ o hrani; mirovna ~] **3.** *sport* udruženje i natjecanje sportskih momčadi (ob. u SAD) Δ ~ **za novinstvo** (**tišak**) sastanak na kojem jedna ili više osoba daje izjave za javnost i odgovara na pitanja novinara // **konferencijsā** *m* (G *konferencijsā*) *razg. peyor.* onaj koji je stalno na konferencijama, koji stalno nešto konferira; **konferencijsāica** ž, v. konferencijsā; **konferencijsāenje** *sr peyor.* konferencija kao stalni oblik rada (bez konkretnih rezultata), sastančenje; **konferencijsāski** *prid. peyor.* koji se odnosi na konferencijsāenje i konferencijsāe; **konferencijsāski** *pril. peyor.* kao konferencijsā, na način konferencijsāa; **konferencijsāstvo** *sr peyor.* svojstvo onih kojima je sastančenje način rada; **konferèncijski** *prid.* koji se odnosi na konferenciju; **konferírati** (Ø) *nesvrš.* (prez. konfèrirām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje) **1.** obavještavati, informirati o nekom pitanju, problemu i sl. **2.** sudjelovati u radu konferencije

✧ *njem.* Konferenz ← *srlat.* conferentia = *lat.* conferre = KON- + ferre: nositi

konfèsija ž **1.** *rel. pov.* u ranokršćanskim crkvama **a.** grob mučenika ili sveca ispod oltara **b.** oltar nad takvim grobom **2.** vjera u okviru jedne od crkava ili vjerskih zajednica **3.** ispovijest, priznanje // **konfèsijski** *prid.* koji se odnosi na konfesiju i konfesije [~ vjeronauk]; **konfèsijski** *pril.* prema, po konfesijama; vjerski [odrediti ~; podijeliti ~];

konfesiònāl *m* (G *konfesionála*) *rij. crkv.* **1.** izdvojen prostor u crkvi gdje se ispovijeda; ispovjedaonica **2.** naučavanje vjere kao školski predmet; vjeronauk; **kònfesiònāljan** *prid. (odr. -lnī)* koji pripada konfesiji, koji je svojstven konfesiji [~na zajednica]; **konfesiònālnoš** ž (G -osti, I -osti/-ošću) pripadnost vjeri

✧ *lat.* confessio

konfèti *m mn* (N *kònfèt*, G *konfèta*) **1.** uvijeni bomboni ili sitni tvrdi slatkiši koji se bacaju na sudionike karnevala, svadbi itd. **2.** sitni kružići od papira kojima se posiplje na većim zabavama

✧ *tal.* confetti

konfidèncija ž povjerljiv razgovor, povjerljiv odnos; povjerljivost // **konfident** (**konfident**) *m* (G *mn* -nàtā) **1.** osoba nečijeg punog povjerenja, onaj kome se može sve povjeriti i prepustiti; pouzdanik **2.** *peyor.* onaj tko dostavlja podatke policiji ili tajnoj službi; špijun, doušnik; **konfidentica** ž, v. konfident; **konfidèntski** *prid.* koji se odnosi na konfidente; doušnički

✧ *lat.* confidentia = confidens; *fr.* confident

← *tal.* confidente

konfiguràcija ž **1.** *geogr.* oblik tla uvjetovan rasporedom brda, dolina itd.; reljef **2.** raspored dijelova neke cjeline [~ kompjutera; ~ atoma] **3.** izgled, spoljni oblik **4.** *inform.* **a.** skup svih komponenti kompjuterskog sistema i način na koji su povezane **b.** skup parametara koji određuju funkcioniranje nekog programa, grupe programa ili operativnog sistema Δ ~ **atoma** razmještaj elektrona po orbitalama // **konfiguràcijski** *prid.* koji se odnosi na konfiguracije; **konfiguràcijski** *pril.* tako da bude prema obliku

✧ *lat.* configuratio

konfinírati (*koga*) *dv.* (prez. konfinírām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* konfinírān, *gl. im.* -ānje) odrediti/određivati kome prisilno mjesto boravka bez zatvorskog režima, ob. s obveznim javljanjem na policiju; ograničiti/ograničavati slobodu kretanja; staviti/stavljati u kućni zatvor // **konfinàcija** ž **1.** postupak kojim se konfinira; konfiniranje **2.** stanje onoga koji je konfiniran [*biti u* ~i]

✧ *fr.* confiner ← *srlat.* confinare: ograničiti

konfirmírati *dv.* (prez. konfirmírām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* konfirmírān, *gl.*

im. -anje) 1. potvrditi/potvrđivati 2. krizmati // **konfirmacija** ž 1. **a. pravn.** u nekim zemljama, potvrđivanje sudske presude od strane odgovarajućih službenih osoba **b. ekon.** dokument koji se šalje kao potvrda usmeno dogovorenog posla (kod brokera na burzi i sl.) 2. **rel. a. kat.** obred potvrde u vjeri koji se vrši nad odraslijom djecom; krizma, firma **b.** kod evangelika, potvrda i obnavljanje krsnog zavjeta za djecu od 13 do 16 godina; **konfirmand** *m* (G *mn* -nāđa) **rij.** kandidat za konfirmaciju; krizmanik; **konfirmantica** ž, *v.* konfirmand; **konfirmatorij** *m* *pov.* prostorija u sklopu bazilarnog kompleksa u kojoj se dijelio sakrament krizme, *usp.* konsignatorij ✧ *njem.* konfirmieren ← *lat.* confirmare: ojačati

konfiscirati (što) *dv.* (prez. konfiscirām, *pril. sad.* -ajūči, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -anje) provesti/provoditi konfiskaciju [~ kuću; ~ imanje; ~ cjelokupnu imovinu] // **konfisciran** *prid.* (odr. -i) koji je oduzet, zaplijenjen; **konfiskacija** ž *pravn. admin.* oduzimanje, zapljena imovine bez naknade, ob. u korist države, u rjedim slučajevima na osnovi sudske presude; **konfiskacijski** *prid.* koji se odnosi na konfiskaciju

✧ *njem.* konfiszieren = *lat.* confiscare: oduzimati za državnu blagajnu

konfiserija ž *reg. zast.* slastičarnica, konditoraj ✧ *fr.* confiserie ← *lat.* confire: zgotoviti

konfitúra ž proizvodi od voća i voćnih sokova (ušećereno voće, džem, slatko)

✧ *njem.* Konfitüre ← *fr.* confiture

konflagracija ž 1. požar 2. izgaranje tijela u vatri 3. *pren.* oružani sukob većih razmjera (između država, raznih načina mišljenja i sl.); rat

✧ *lat.* conflagratio = conflagrare: izgorjeti

konflikt *m* (G *mn* -kātā) 1. ozbiljne nesuglasice, oštra prepirka; sukob, spor, svađa (ob. riječima) 2. oružana borba, rat, dugotrajno napeto stanje [~ na Bliskom istoku] // **konfliktan** *prid.* (odr. -tni) 1. koji je svojstven konfliktu [~na situacija] 2. koji uzrokuje konflikte [~na ličnost]; **konfliktno** *pril.* na konfliktan način; **konfliktnost** ž (G -osti, I -osti-ošču) svojstvo onoga što je konfliktno

✧ *njem.* Konflikt ← *lat.* conflictus: sraz ← configere: udariti jedan na drugoga = KON- + fligere: udariti

konfluencija ž 1. *tehn. a.* spajanje dviju ili više

struja; stjecanje, stjecište **b.** točka spajanja tih struja; sjedinjenje 2. *geogr. a.* spajanje dviju rijeka ili dva vodotoka **b. mjesto gdje se spajaju vodotoci**

✧ *lat.* confluentia = confluere: stjecati se, pripojiti se = KON- + fluere: teći

kõnfõr *m, v.* komfor

konformacija (ø, čega) ž 1. *kem.* inačica molekulske strukture, razlikuju se po rasporedu atoma u prostoru, a ne po njihovoj povezanosti (konformacije se energijom malo razlikuju, pa postoje istovremeno i pri sobnoj temperaturi prelaze jedna u drugu, npr. u etanu, cikloheksanu i dr.) 2. općenito, način građe, struktura, forma nekoga predmeta // **konformacijski** *prid.*, ob. u: Δ ~ **izomer** *kem.* konformacija s najnižom potencijalnom energijom u odnosu na sve bliske; konformer; **kõnfõrmēr** *m* konformacijski izomer, *v.* konformacijski Δ

✧ *lat.* conformatio = KON- + *v.* forma, formacija

kõnfõrman *prid.* (odr. -mnī) 1. **a.** koji se čini sličnim ili nastoji postati sličan po formi ili karakteru; koji korespondira s nekim, koji se slaže **b.** koji je u suglasju s nečim (nekim) ili čini da takav bude 2. koji djeluje sukladno s prevladavajućim načinima ili običajima // **konformirati** (se, s čim) *dv.* (prez. kõnfõrmirām, *pril. sad.* -ajūči, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kõnfõrmirān, *gl. im.* -anje) prilagoditi/prilagođavati, uskladiti/uskladiivati; postupiti/postupati suglasno; **konformist** *m* onaj koji se odlikuje konformizmom; **konformistika** ž, *v.* konformist; **konformističin** *prid.* (odr. -čni) koji pripada konformistima; **konformistički** *prid.* koji se odnosi na konformiste; **konformistički** *pril.* kao konformist, na način konformista; **konformizam** *m* (G -zma, N *mn* -zmi) 1. prihvaćanje mišljenja u pomanjkanju hrabrosti ili iz taktike, a bez iskrenog uvjerenja, prilagodljivost, *usp.* oportunizam 2. *sociol.* društveni proces u kojem pojedinci usvajaju standarde ponašanja, vrijednosti i opća pravila kakve društvene skupine; **kõnfõrnmnõst** ž (G -osti, I -osti-ošču) 1. svojstvo onoga koji je konforman; prilagodljivost, slaganje 2. *mat.* jednakost kutova

✧ *lat.* conformis: podesan, nalik

kõnfõrmēr, *v.* konformacija

kõnfõrtati (*kunfõrtati*) (što) *dv.* (prez. -ām,

pril. sad. -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje)
zast. potkrijepiti/potkrepljivati činjenicama i
sl., argumentirati

✧ *tal.* confortare

konfrōntīrati *dv.* (*prez.* konfrōntīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* konfrōntīrān, *gl. im.* -ānje) **1.** *pravn.* suočiti/suočavati dva svjedoka ili svjedoka i okrivljenoga ukoliko se njihovi iskazi ne slažu **2.** općenito, suočiti/suočavati koga s kim ili s čim; suprotstaviti/suprotstavljati // **konfrōntācija** *ž* **1.** suprotstavljanje da bi se izvršila usporedba; suočenje [*~ optuženog s neoborivim dokazima*] **2.** sukob, sudar, sraz [*~ sa životnim teškoćama; ~ dvaju teških karaktera*] **3.** *psih.* sporazumijevanje koje namjerno potiče ili ohrabruje druge da samoispitaju neke aspekte vlastitog ponašanja; **konfrōntācijski** *prid.* koji se odnosi na konfrontaciju

✧ *njem.* konfrontieren ← *srlat.* confrontari
≈ KON- + *lat.* frons: čelo

Konfūcije (551–478. pr. Kr.), latinizirano ime kineskog filozofa, društvenog reformatora, učitelja; s osnovnom mislju da je potpuna vrlina krajnji osobni cilj kojem treba težiti i da država treba biti zasnovana na etičkim načelima, uzore je tražio u kineskoj tradiciji; učenje mu je sistematizirano u pet knjiga koje nazivaju kanonskima: *Knjiga pjesama*, *Knjiga promjena*, *Knjiga historije*, *Knjiga obreda* i *Proljeće i jesen* // **konfucijanizam** *m* (G -zma) *fil. rel. pol.* etički, obrazovni i društveni sustav koji su naučavali Konfucije i njegovi učenici, u kojem se ističe ljubav spram svih ljudi, štovanje predaka, poslušnost roditeljima i skladnost misli i ponašanja; do 1912. vladajuća filozofija-religija u Kini koja je utjecala na društveno-politički život; **konfucijānski** *prid.* koji se odnosi na Konfucija; **Konfucijev** *prid.* koji pripada Konfuciju; **konfucijevac** *m* (G -ēvca, N *mn* -ēvci) sljednik konfucijanizma; **konfucijēvka** *ž*, v. konfucijevac

✧ *lat.* Confucius ← *kin.* K'ung-Fu-Tzu (k'ung: filozof)

konfutācija *ž* odlučno pobijanje, dokazivanje nečije zablude; opovrgnuće

✧ *lat.* confutatio ≈ confutatus: opovrgnut ← confutare: opovrgnuti

kōnfūz[an] *prid.* (*odr.* -znī) **1.** a. koji dovodi u bludnju, u konfuziju; koji je smušen, zbrkan [*~no izlaganje*] **b.** koji je nejasan; zamagljen

[*~na telefonska poruka*] **2.** koji je u konfuziji; smeten, smotan [*~an profesor*] // **konfundīrati** *dv.* (*prez.* konfundīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) **1.** a. dovesti/dovoditi u konfuziju, u bludnju; zbuniti/zbunjivati, smesti **b.** stvoriti/stvarati konfuziju, ne uspjati/uspjevati razlikovati jedno od drugoga [*~ sreću s bogatstvom*]; konfuzirati **2.** (po)miješati, (po)remetiti, (po)brkati **3.** *pren.* (na)praviti nejasnim; zamrljati, zamagliti; **kōnfūzija** *ž* **1.** stanje nesređenosti, zbrke i smušenosti; pomutnja, smućenost, zbunjenost, smetenost (u društvu i kod pojedinaca: u postupcima, mišljenju, izjavama, načinu rada, ophođenju itd.) [*biti u ~i; pasti u ~u*] **2.** *pat.* nesposobnost jasnog mišljenja, izraz poremećaja svijesti, ob. organskoga podrijetla; **konfuzionist** *m* onaj koji voli konfuziju, onaj koji izaziva konfuziju bez pravog razloga; **konfuzionistkinja** *ž*, v. konfuzionist; **konfuzīrati** *dv.*, v. konfundirati; **kōnfūzno** *pril.* na konfuzan način, u konfuziji; smušeno, nesuvislo, smeteno, zbunjeno, zbrkano; **kōnfūznōst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) stanje onoga koji je konfuzan ili onoga što je konfuzno; smušenost, zbunjenost, zbrkanost
✧ *njem.* konfus ← *lat.* confusus ← confundere: smiješati, zbrkati

kōnga *ž*, v. conga

kōngenijālan *prid.* (*odr.* -lnī) koji je srodan po duhu (talentu, geniju), koji je na istoj duhovnoj razini // **kōngenijālno** *pril.* na kongenijalan način; srodno, istovrsno, primjereno; **kongenijālnoš** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je kongenijalan; srodnost
✧ *njem.* congenial ≈ KON- + v. genij, genijalan

kōngenitālan *prid.* (*odr.* -lnī) *biol.* koji je od rođenja, s čime se tko rodio; urođen, prirođen, konatalan Δ *~na svojstva* *med.* bolesti i anomalije koje su nazočne od poroda, koje su urođene

✧ *lat.* congenitus: prirođen ≈ KON- + gignere: roditi

kōngērija *ž* nesređena količina nekih stvari; hrpa, gomila, ono što je ostavljeno na stranu za povremenu potrebu; depo

✧ *lat.* congeries ≈ congerere: sakupljati, nagomilavati

kongestija *ž* **1.** *pat.* prekomjerno ili nenormalno nakupljanje krvi u tkivu ili organu (npr. zbog proširenih krvnih žila) **2.** zagušenje,

opterećenje (prometa, ulaza ili prilaza velikim objektima i sl.)

✧ *lat.* congestio = congerere: nakupljati, nagomilavati

kongèstus *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *meteor.* dodatna oznaka za vrstu oblaka iz roda kumulusa; oblika ravne podnice razvijen u visinu s vrhom u obliku kupola

✧ *lat.* congestus

konglomerāt *m* (G konglomerāta) **1.** nakupina ili smjesa raznovrsnih elemenata **2.** *min.* sedimentna stijena koja se sastoji od povezanih valutica; valutičnjak **3.** *ekon.* poduzeće koje proizvodi širok asortiman vrlo različitih proizvoda, pa nije suviše osjetljivo na oscilacije u ponudi i potražnji pojedinih proizvoda **4.** *pren.* koegzistencija različitih osoba, neusklađenih ideja, kultura, vjera i sl. // **konglomerācija** ž nagonilavanje, sljepljivanje

✧ *lat.* conglomeratum ← conglomerare: nagomilavati = KON- + glomerare: gomilati

konglutinācija ž **1.** sljepljivanje **2.** usiravanje **3.** zgrušavanje

✧ *lat.* conglutinans: zgrušan ← conglutinare: sjediniti

Kòngo *m geogr.* **1.** država u Z dijelu ekvatorske središnje Afrike s izlazom na Atlantski ocean (neko vrijeme Zair), 342.000 km², 2.690.000 stan., glavni grad Brazzaville **2.** *geogr.* rijeka u središnjoj Africi, duga 4370 km, utječe u Atlantski ocean // **Kongoānac** *m* (Kongòānka) ž (G -nca, V Kòngoānce, N mn Kongoānci, G Kongòāncā) stanovnik ili državljani Konga; **kongòānski** *prid.* koji se odnosi na Kongo i Kongoance

kongratulīrati *dv.* ⟨*prez.* kongratulīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) čestitati/čestitavati // **kongratulācija** ž *rij.* čestitanje, čestitka

✧ *lat.* congratulari = congratulatio: čestitka

kongregācija ž **1. rel. crkv.** **a.** okupljanje ljudi radi neke vjerske svrhe, osobito ono koje se odvija redovito [*Marijina* ~] **b.** udruženje više samostana istog reda **c.** vijeće koje upravlja određenim poslovima Katoličke crkve **2.** udruženje slično duhovnom redu, ali s jednostavnim zavjetima [*duhovna* ~; *svjetovna* ~] **3. pov.** u Hrvatskoj, županjska skupština Δ **Kongregacija za kauze svetaca** *kat.* upravno tijelo koje provodi postupak beatifikacije i kanonizacije svetaca; **Kongregacija za kler** *kat.* upravno tijelo

ima jurisdikciju nad širokim krugom pitanja koja se tiču klera; **Kongregacija za nauk vjere** *kat.* kongregacija koja štiti i promiče autentično katoličko učenje u cijeloj Crkvi, proučava doktrinarne stvari i kontroverzna pitanja // **kongregācijski** *prid.* koji se odnosi na kongregaciju; **kongregacionalizam** *m* (G -zma) *kršč.* struja unutar Calvinističke crkve zalaže se za potpunu neovisnost lokalnih crkava

✧ *lat.* congregatio = congregare: okupiti stado = KON- + grex: stado

kongrègāt *m min.* nekrystaliziran, trošan kamen

✧ *lat.* congregatum = congregare: sabrati

kòngres *m* (G mn kòngrēsā) **1.** redovit ili povremen sastanak većeg broja stručnjaka, političara, umjetnika, itd., radi razmatranja važnih pitanja, razmjene iskustava i donošenja odluka [*Berlinski* ~; *Bečki* ~] **2.** (Kongres) *pol.* u SAD i nekim američkim državama naziv za oba doma predstavničkog tijela građana (Predstavnički dom i Senat) // **kongrèsist** *m* sudionik rada kongresa; **kòngrēsni** *prid.* koji se odnosi na kongres Δ ~a *dvorana* veća dvorana u kojoj se održavaju kongresi; ~i *turizam* način pružanja turističke usluge i smještaja usmjeren na organiziranje kongresa i velikih skupova

✧ *njem.* Kongress *engl.* congress ← *lat.* congressus = congregari: sastati se = KON- + gradi: koračati

kòngresmen *m žarg.* član Predstavničkog doma američkog Kongresa; kongresnik // **kongrèsmeñka** ž (G mn -ā/-i) kongresnica

✧ *amer.engl.* congressman

kongruèncija ž **1.** podudarnost po naravi, načinu, obliku ili veličini; sukladnost, skladnost **2. gram.** morfološka podudarnost među riječima koje su u sintaktičkoj odnosno smisljenoj vezi (npr. između imenice i njezina atributa u rodu, broju i padežu, između subjekta i predikata); slaganje rečeničnih dijelova, sročnost **3. mat.** **a.** podudarnost cijelih brojeva u ostatku pri dijeljenju istim prirodnim brojem **b.** odnos likova koji se mogu položiti jedan na drugi tako da se točno »pokriju«, tj. izometrijom preslikaju jedan u drugoga (npr. dva trokuta jednakih stranica); sukladnost // **kongruèntan** (Ø, čemu, s čime) *prid.* ⟨*odr.* -tni) koji se podudara (u naravi, načinu, obli-

ku ili veličini); sukladan, sročan, podudaran; **kongruirati** (Ø, s čime) *dv.* (prez. kongruiřam, pril. sad. -ajuči, pril. pr. -āvši, gl. im. -anje) biti/bivati u kongruenciji; uskladiti/uskladivati se, slagati se, sricati se

✧ *lat. congruentia* = congruens ← congruere: sastati se, uklopiti se

kõnha *ž arhit. kršč.* polukružan prostor nadsvođen polukupolom (apsida, niša) koji se nadovezuje na veću jedinicu (ob. u crkvi)

✧ *lat. concha*: školjka ← *grč. kóghē*

konhoída *ž mat.* krivulja četvrtoga reda sa dvije grane i jednom zajedničkom asimptotom

✧ *grč. konchoeidēs*

konholõgija *ž* znanost o puževima

✧ *lat. conchlia* + LOGIJA

kõnca *ž bot.* korovna biljka (*Galinsoga parviflora*) iz porodice glavočika (*Compositae*), podrijetlom iz Sjeverne Amerike

kõničan, *v.* konus

kõnidije *ž mn* (N kõnidija) *biol.* vrsta bespolnih spõra kod nekih gljiva (plijesni, žitne hrde)

✧ *nlat. conidia* ← *grč. kónis*: prašina

kõnifer *sr mn biol.* stabla i grmlje koje kao list imaju iglice ili ljuščice; četinari

✧ *lat. conifer* = *grč. kónos*: češer bora, stožac + -FER(A)

kõniř (**kõniřin**) *m* (G kõniřina) *ķem.* prvi sintetski proizveden alkaloid; inače deriviran iz kukute, dvogodiřnje zeleni iz porodice štitarki, izazivao otrovan

✧ *nlat. Conium maculatum*: kukuta = *grč. kõneion*: kukuta + -IN

kõnika, *v.* konus

kõnistērij (**kõnistērij**) *m pov.* u starogrķkom gimnaziju, prostorija u kojoj su vježbači već nauljeno tijelo posipali sitnim pijeskom, što je omogućivalo dobro hvatanje pri hrvanju

✧ *grč. konistērion* = *kónis*: prašina

kõnista *ž* (G *mn -tārā/-i*) *reg. 1.* kořara **2. pren.** velika, bujna kosa, našušurena frizura bujne kose

✧ *tal. canestra* ← *grč. kánystron*: kořara, *usp. kanistar*

kõnekcija *ž pov. 1. vojn.* bacanje kopla, odatapinjanje strijela **2. konjektura** // **kõnektúra** *ž 1.* zaključak izveden na temelju nekompletnih ili neuvjerljivih dokaza; konjeksija (**2**), nagađanje, pretpostavka **2.** ispravak iskvarenog mjesta u tekstu koji počiva na izdavačevu nagađanju

✧ *lat. coniectio* = conicere: bacati

konjugirati (řto) *nesvrř.* (prez. konjũgĩřam, pril. sad. -ajũči, gl. im. -anje) **1. gram.** mijenjati glagol po licima u, broju, vremenu, naćinu; sprežati **2.** oploditi/oplodavati se – o nekim algama i jednostanićnim organizmima // **konjugacija** *ž 1. gram.* mijenjanje glagola po licima, broju, vremenima i naćinima; sprežanje **2. biol.** oblik oplodnje nekih algi i jednostanićnih prařivotinja (trepeljikařa) sastoji se u tome da se dva organizma združe neko vrijeme i zamijene mikronukleuse, *opr.* kopulacija **3. ķem. a. pov.** djelovanje jedne atomske skupine na ķemijska svojstva druge u istoj molekuli **b.** danas: stanje u molekuli ugljikovodika kad se dvostruke veze pojavljuju naizmjenice s jednostrukima, *npr.* u molekuli butadiena; **konjugacijski prid.** koji se odnosi na konjugaciju; **konjugata** *ž 1. gram.* srodna rijeć, rijeć izvedena iz istog korijena **2. anat.** promjer řenske zdjelice, karlice; zdjelićni promjer; **konjũgĩřan prid.** (odr. -i) koji je prošao proces konjugacije; pridružen, vezan

✧ *njem. konjugieren* = *lat. coniugatio*: sprežanje = *coniugatus*: spregnut ← coniugare

konjũnkciija *ž 1.* istodobno zbivanje dvaju događaja, procesa i sl.; podudarnost **2. a. lingv.** odnos povezivanja dvaju pojmova da bi se napravio treći, i to tako da se spoje sadržaji polaznih pojmova [*formalna ćinjenica* + *pravna ćinjenica* = *formalno-pravna ćinjenica*]; sastavljanje **b. gram.** nepromjenjiva vrsta rijeći kojom se povezuju dvije rijeći, dvije skupine rijeći ili dvije rećenice; veznik **3. astron.** trenutak u kome se neki planet nade na istom pravcu sa Suncem i Zemljom ili polořaj dvaju planeta koji se u isto vrijeme nađu na istom pravcu **4. log.** logićka operacija koja izjavama A i B pridruřuje izjavu »A i B«, dobivena izjava istinita je samo ako su A i B obje istinite // **kõnjunktiv** *m gram.* glagolski naćin subjektivnog iskazivanja řelje, mogućnosti, zapovijedi ili neke zamisli onoga koji govori (latinski, grćki, njemaćki, francuski i dr.); **kõnjunktivni prid.**, ob. u: $\Delta \sim$ **sud lingv.** onaj sud koji uz jedan subjekt ima više predikata [*knjiga je velika i teřka*]

✧ *lat. coniunctio* = coniunctivus (modus)

konjũnktiiva *ž anat.* tanka i prozirnica koja povezuje rub roņnice s rubom vjeđe; oćna spojnica

✧ *srlat. coniunctiva* ← membrana coniunctiva: spojna opna

konjunktivitis *m pat.* upala očne spojnice zbog infekcije ili zbog iritacije

✧ *v.* konjunktiva + -ITIS

konjunktúra *ž 1. ekon.* stanje u cijenama i potražnji robe, novca i vrijednosnih papira; tržišne prilike [*dobra ~; slaba ~*] *2. sociol.* ukupnost povoljnih gospodarskih, društvenih i političkih odnosa u određenom trenutku *3. pren. razg.* vrijeme dobrih prilika i lake probitačnosti [*politička ~*], *opr.* kriza // **kõnjunktürjan** *prid.* (odr. -mī) koji se traži, koji je tražen i ponesen povoljnim prilikama **a.** na tržistu **b.** općenito, u društvu [*~na ideja; ~no slikarstvo; ~na znanost*]; **konjunktürist** *m* onaj koji koristi konjunkturu, koji se povodi za konjunkturou; **konjunktüristički** *prid.* koji se odnosi na konjunkturiste; **konjunktüristički pril.** kao konjunkturist, na način konjunkturista; **konjunktüristkinja** (**konjunktüristica**) *ž, v.* konjunkturist

✧ *lat.* coniunctura ≈ coniunctus: spojen, vezan

konjurácija *ž 1.* tajni dogovor o zajedničkoj akciji protiv koga ili čega; urota, zavjera *2. a.* zazivanje svetaca, preklinjanje **b.** začaranost zbog uroka, zamadjianost // **konjürant** (**konjüränt**) *m* (G *mn* -nätä) *rij.* *1.* onaj koji se urotio protiv koga ili čega, koji je sudionik urote; zavjerenik *2.* onaj koji prakticira magiju i uroke

kõnkävlan *prid.* (odr. -vni) koji je udubljen; ugnut, uleknut [*~no zrcalo*], *opr.* konveksan, izbočen // **kõnkäвно** *pril.* na konkavan način; tako da bude konkavno; udubljeno, uleknuto; **konkävñöst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošču) svojstvo onoga što je konkavno; udublenost

✧ *lat.* concavus: šupalj

konkistádor *m, v.* konkvistador

konklávja *ž 1.* zatvorena prostorija u kojoj se donose neke odluke [*zaključiti u ~i; odlučiti u ~i*] *2. kat. a.* zbor kardinala koji bira papu **b. zatvorena prostorija u kojoj se održava takav izbor**

✧ *lat.* conclave

konklúzija *ž* konačni sud o nekoj pojavi ili stvari; zaključak // **konkludëntjan** *prid.* (odr. -tnī) iz kojega se može izvući zaključak, zaključujući Δ **~ni čini** *pravn.* radnje ili ponašanje neke osobe iz kojih se može sa sigurnošću zaključiti da je ta osoba njima očitovala određenu volju čime proizvodi pravne posljedice; **konklüzijski** *prid.* koji se odnosi

na konkluziju; **kõnkluživjan** *prid.* (odr. -vni)

1. koji ishodi iz zaključka, koji dolazi kao zaključak; zaključni, konačan [*~ne rečenice*]

2. koji je uvjerljiv; dostatan

✧ *lat.* conclusio ≈ conclusivus ← conclude-re: zaključiti

konkomitáncija *ž* netko ili nešto što/koji prati pojavu ili događaj; popratna pojava // **konkomitántan** *prid.* (odr. -tnī) koji se pojavljuje uz koga ili uz što drugo; popratan, usputan

✧ *srlat.* concomitantia ≈ *lat.* concomitans: prateći ≈ KON- + comitari: pratiti

Konkòrdija *ž 1. mit.* rimska božica sloge *2. (-konkordija) pren.* sposobnost da se djeluje zajednički i bez sporova; sloga, harmonija

// **konkordáncija** *ž 1.* slaganje, suglasnost *2.* u nekom tekstu, popis mjesta (stranica, poglavlja) javljanja određenih riječi ili izraza [*verbalna ~*]; indeks *3. geol.* paralelan tok pojedinih slojeva tla, *opr.* diskordancija

4. glazb. kombinacija tonova (trozvuka, četverozvuka itd.) koji ugodno djeluju na uho *5. (mn) bibl.* podudarnosti događaja

Starog zavjeta s događajima iz Novog zavjeta *6. lingv.* abecedni popis riječi ili pojmova zajedno s kontekstom u kojem se pojavljuju

[*kompijuterska ~*]; **konkordántan** *prid.* (odr. -tnī) koji je suglasan, podudaran; **konkòrdät** *m* (G konkordäta) *1.* sporazum, dogovor, suglasnost *2. pol.* sporazum kojim se uređuju odnosi između Svete Stolice (Katoličke crkve) i države

✧ *lat.* Concordia; concordatus: sporazuman

← concordare: sporazumiti se

konkrécija *ž 1.* trenutak ili proces skupljanja čestica u cjelinu; koalescencija *2. min.* tvrda, solidna, grudasta masa nakupljena oko neke središnje točke; gvalja, gromada

✧ *lat.* concretio

konkrèment *m* (G *mn* -nätä) *1.* srasli, slijepljeni, otvrdnuli dijelovi neke tvari *2. (mn) term.* kamenci (bubrežni, žučni, mokraćni)

✧ *lat.* concrementum

kõnkretjan *prid.* (odr. -tnī) *1.* koji postoji, koji je stvaran, sa stvarnošću srašten, u stvarnosti sadržan, koji je dostupan osjetnom doživljavanju; predmetan, opipljiv [*~na imenica*], *opr.* apstraktan *2.* koji je određen; usmjeren, jasno zamišljen [*~ne činjenice*] Δ **~na glazba** *glazb.* vrsta suvremene glazbe koja se izvodi iz konkretnih, prirodnih zvukova

i šumova čovjekove okoline // **konkretizacija** ž 1. čin ostvarenja čega 2. provođenje u djelo neke zamisli, plana [*doći će do ~e projekta*]; konkretiziranje; **konkretizam** m (G -zma) umj. smjer u lirici nakon 1950. u kojem nije važno značenje riječi, već njihov vizualni i akustički efekt; **konkretizirati** (što) dv. (prez. konkretizirām, pril. sad. -ajū-ći, pril. pr. -āvši, prid. trp. konkretizirān, gl. im. -ānje) (u)činiti da što bude konkretno, opredmetiti/opredmećivati, odrediti/odreditivati; **kònkretno** pril. na konkretan način, u vezi sa specifičnim slučajem, bez okolišanja [*reći ~*]; **kònkretnost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) 1. svojstvo onoga što je konkretno 2. stvarnost, zbilja 3. psih. spoznajna usmjerenost na konkretne stvari, opr. apstraktnost
 ✧ lat. concretus ← concernere: razabirati

konkubína ž pov. ljubavnica čovjeka iz aristokratskih visokih krugova ili vladara; priležnica // **konkubināt** m (G konkubināta) bračni oblik života dviju osoba različitih spolova, zakonski neformaliziran; suložništvo, priležništvo, divlji brak
 ✧ njem. Konkubine ← lat. concubinus = concumbere: ležati zajedno

konkupiscibilan prid. (odr. -lnī) 1. koji ima jak seksualni poriv; pohotljiv, požudan 2. koji izaziva pohotu
 ✧ lat. concupiscibilis = concupiscere: žarko željeti

konkuripik m (N mn -ici) natjecanje u brzom jahanju ili u brzom vožnji (zaprega s dva kotača)
 ✧ fr. concours hippique ← lat., v. konkurs + grč. hippos: konj

konkurirati dv. (prez. konkurirām, pril. sad. -ajūći, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje) 1. (kome) biti/bivati konkurent komu, natjecati se s kim, nadmetnuti/nadmetati se s kim, sudjelovati u konkurenciji; rivalizirati 2. (Ø) sudjelovati na natječaju, natjecati se, prijaviti/prijavljivati se na natječaj [*~ za položaj direktora*] // **konkurèncija** ž 1. suparništvo na nekom polju, da se postigne bolji rezultat [*oštra ~a; nelojalna ~a*]; natjecanje, borba 2. suparnička strana [*takve ~e se ne treba bojati*]; **konkurent** m (N mn -i, G -nātā) onaj koji se natječe s kim u poslu, struci i uspjehu; **konkurenta** ž pov. oznaka u dokumentima koja brojkama od 1 do 7 navodi koji je dan u tjednu; **konkurentjan** prid. (odr. -tnī) 1. koji

je takav da se uspješno nosi s konkurencijom, povoljan da zadovolji dobre odlike konkurencije [*~na cijena*] 2. koji je svojstven konkurenciji, kojeg pokreće konkurencija [*~ni projekt*]; **konkurentica** ž, v. konkurent; **konkurentičin** prid. koji pripada konkurentici; **konkurentno** pril. na konkurentan način; natjecateljski [*~proizvoditi*]; **konkurentnost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) 1. svojstvo onoga što je konkurentno 2. ekon. vrijednost robe koja omogućuje natjecanje i osvajanje tržišta; **konkurentski** prid. koji se odnosi na konkurente; **konkurentski** pril. kao konkurenti, na način konkurenata

✧ njem. konkurrieren ← lat. concurrere

konkurs m (N mn -i) 1. razg. (+ srp.) postupak kojim se otvara mogućnost dobivanja posla, kupnje i sl.; natječaj 2. rij. bankrot 3. zast. licitacija, dražba // **kòkursnī** prid. koji je svojstven konkursu; natječajni Δ *~a masa* ekon. masa sredstava za pokriće dugova u slučaju bankrota
 ✧ lat. concursus = concurrere: natjecati se, zajedno trčati ← KON- + currere: trčati

kòkūsija ž 1. jak udarac; šok 2. pat. ozljeda mekog tkiva (posebno mozga) koja ima teške posljedice
 ✧ lat. concussio = concutere: tresti, prestrašiti

konkvasacija ž pat. teško oštećenje tkiva ili čitavih organa uzrokovanih snažnim pritiskom ili udarcem tupim predmetom; nagnječenje
 ✧ lat. conquasatio = conquassare: potresti, uzdrmati

konkvistador m 1. pov. španjolski osvajač Srednje i Južne Amerike u 16. st.; konkistador 2. pren. peyor. osvajač, pljačkaš neke zemlje ili kraja // **konkvistadorski** prid. koji se odnosi na konkvistadore
 ✧ šp. conquistador = conquistar: osvojiti

kònoba ž 1. prostorija u razizemlju primorske kuće u kojoj se drže bačve s vinom, ulje i trajne zalihe 2. ugostiteljsko mjesto, po izgledu i izboru jela i pića nalik na konobu // **kònobār** m onaj koji u ugostiteljskom objektu jedom ili pićem poslužuje goste za stolovima; kelner, jelonoša, usp. ober; **konobārić** m dem. od konobar; **konobārica** ž, v. konobar; **konobāričin** prid. koji pripada konobarici; **konobāriti** dv. (prez. konobārim, pril. sad. -reći, pril. pr. -ivši, gl. im. -rēnje) razg. raditi kao konobar (ob. u fušu i vrlo naporno);

kònobārov (kònobārev) *prid.* koji pripada konobaru; **kònobarskī** *prid.* koji se odnosi na konobare; **kònobarski** *pril.* kao konobar, na način konobara; **kònopskī** *prid.* koji se odnosi na konobu

◊ *lat.* canaba: svratište, krčma

konòdonti *m mn* (N konòdont) *geol.* koljeno izumrlih uglavnom paleozojskih morskih beskralježnjaka (*Conodonta*)

◊ *grč.* kònos: stožac + odoús: zub

kònop *m* (G *mn* kònopā) upredeno konopljino (ili sintetično) vlakno; konopac, uže [*usukani* ~; *privezni* ~] Δ **potezanje** ~a nadmetanje u kojem dvije grupe momaka potežu konop dok jedna potpuno ne povuče na svoju stranu; natezanje užeta, potezanje konopca // **kònoplac** *m* (G -pca, N *mn* -pci) deblja ili tanja upredena nit kružnog presjeka, služi za vezivanje; konop, uže; **kònopār** ž (G konopāra) onaj koji izrađuje konope; **kònopārev** (konopārov) *prid.* koji pripada konoparu; **kònopārija** ž mjesto proizvodnje i proizvodnja konopa; **kònopārka** ž, v. konopar; **kònopārskī** *prid.* koji se odnosi na konopare; **kònopārstvo** *sr* proizvodnja konopa kao grana obrta; **kònopāš** *m* (G konopāša) onaj koji se natječe u narodnom nadmetanju potezanja konopa; **kònopče** *sr*, v. konopčić; **kònopčić** *m dem.* od konop u zn. tanji konop; konopče; **kònopčina** ž *augm.* od konop

◊ *prasl.* *konoplъ: konoplja (*rus.* konoplja, *polj.* konop) ← *vulg. lat.* *canapis = *stvnjem*. hanaf, *grč.* kánnabis

kònopi *m zb. bot. reg.* biljke od kojih se kuha pripravak koristan za čišćenje mokraćnih putova (pružaju se po tlu u vrtovima i maslinjacima)

◊ v. konop

kònoplja ž (G *mn* kònopljā/-i) *bot.* 1. biljka (*Cannabis sativa*), služi kao sirovina za tkanine i užad; muška konoplja, bjelojka, kanava, konopljan, *usp.* konop 2. a. filipinska konoplja (*Musa textilis*); abaka b. vlakna te biljke, najčvršća biljna vlakna otporna na vodu Δ **bengalska** ~, v. janupa; **bombajska** ~, v. kenaf; **indijska** ~ biljka iz porodice konoplja (*Cannabaceae*), osušeni cvjetni vršci grana koriste se kao droga; ganja, kanabis; **mađarska** ~, v. kadvika // **konopljast** *prid.* koji je nalik na konoplju [~a kosa]; **kònopljīn** *prid.* koji pripada konoplji [~o ulje; ~o vlakno]

◊ *pr.* (prema zanimanju i etnici): **Kònopka**

(Slavonski Brod), **Kònopljāk** (Koprivnica, Međimurje, Varaždin)

◊ v. konop

kònopljārka ž (G *mn* -arākā/-i) *zool.* 1. ptica pjevica šarenih boja (*Carduelis carduelis*); čalmašica, štiglic, štiglič, g(a)rdelin, grdelac, grdelja, češljugar 2. (*mn*), v. juričica

◊ v. konoplja

konòpljica ž *bot.*, v. carevac² (1)

◊ v. konoplja

kònopljika ž (D L -ici) *bot.* grm primorskih krajeva (*Vitex agnus-castus*); divlji papar

◊ v. konoplja

kònopljuša ž *bot.*, v. divljika

◊ v. konoplja

kònosmān *m* (G konosmāna) *pom.* teretni list u pomorskom prijevozu; teretnica

◊ *fr.* connaissance

konotācija ž 1. misaona radnja i ukupnost asocijacija koje povezuju riječ i njeno značenje, dodavanje denotaciji [*otac* = ljubav, primjer, uzor] 2. *log.* ukupnost atributa koji se smatraju bitnima za značenje termina 3. ono što se dobije konotacijom, *opr.* denotacija // **konotācijskī** *prid.* koji se odnosi na konotaciju; **kònotatīvlān** *prid.* (*odr.* -vni) koji sadrži elemente konotacije [~no značenje]; **konotīrati** (što) *dv.* (*pres.* konotīrām, *pril.* sad -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* konotīrān, *gl. im.* -ānje) izvesti/izvoditi, dobivati/dobiti konotacijom

◊ *lat.* connotatio = KON- + notare: zabilježiti, zapaziti

Kònrād 1. v. ♦ 2. II njemački kralj i car Svetog Rimskog Carstva (1024–1039) 3. III njemački kralj i car Svetog Rimskog Carstva (1137–1152)

♦ m. os. ime (germanskog podrijetla) ◊ *pr.*: **Kònc** (Hvar, Primorje, I Slavonija), **Kònrād** (Slavonija), **Kòntrec** (480, Međimurje, Zagorje), **Kūnaj** (Međimurje), **Kūnc** (Velika Gorica), **Kúnce** (110, Vrbovsko, Đakovo)

◊ *njem.* Konrad

konsakrácija (konsekrácija) ž 1. *pov.* u antičkom Rimu a. čin kojim se neko božanstvo svrstava u državne bogove b. čin kojim Senat predaje neku stvar ili lokaciju (hram) bogovima 2. *pov. kršč.* a. čin posvećenja, uvođenje u dužnost; pomazanje (pape, biskupa) b. posvećenje mjesta i predmeta (crkve, zvona) c. posvećenje kruha i vina u misi 3. čin kojim se prema čemu uspostavlja odnos kao

prema svetinji [*~ muzičkog čina*] // **konsekrirati** *svrš.* (prez. konsekrirām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -anje) **1.** (koga) posvetiti **2.** (što) uspostaviti odnose prema čemu (kao prema svetinji (**2**))

✧ *lat. consecratio* ≈ *consecratus*: posvećen
← *consecrare*: posvetiti

konsangvinitēt *m* (G konsangvinitēta) rod po krvi, krvno srodstvo, krvni rodbinski odnos // **konsangvīni** *m mn* (N konsangvīn, G konsangvīna) oni koji su srodnici po ocu; naročito braća i sestre koji imaju istog oca, ali ne i istu majku

✧ *njem. Konsanguinität* ← *lat. consanguinitas* ≈ *KON-* + *sanguis*: krv

konscijencijalizam *m* (G -zma) *fil.* ekstremno subjektivističko učenje prema kojem su svi jest i njezini sadržaji jedina stvarnost

✧ *KON-* + *lat. scientia*: znanje + *-IZAM*

konsekracija *ž*, v. konsakracija

konsekucija *ž* ono što slijedi za čim; susljednost, redoslijed, posljedica; konsekvatnost // **kõnsekutivān** *prid.* (odr. -vni) koji je svojstven konsekvaciji, koji je na redu, sljedeći, koji proizlazi kao posljedica, posljedični Δ *~ne oznake* *log.* oznake pojma koje slijede iz prvotnih (konstitutivnih); *~ne rečenice* *gram.* posljedične rečenice; *~ni prijevod* prevodi se dio po dio, rečenica po rečenica, nakon što govornik izgovori; simultani prijevod; *~ni veznici* *gram.* posljedični veznici (da, te); **kõnsekutivno** *pril.* posljedično, susljedno; **konsekvatnost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću), v. konsekvacija

✧ *lat. consecutio* ≈ *consecutivus*: posljedični ≈ *consecutus* ≈ *KON-* + *secutus*: slijedeći ← *sequi*: slijediti

konsekvencija (konzekvencija) *ž* **1.** posljedica čega [*povući ~e*]; konsekvencija, konzekvencija **2. a. rij.** dosljednost, konsekvatnost **b. rij.** zaključak // **konsekvēna (konzekvēna)** *ž* *razg.*, v. konsekvencija; **konsekvētan (konzekvētan)** *prid.* (odr. -tni) koji je svojstven konsekvenciji, koji je ustrajan u stavu i pogledima na svijet i na stvari; dosljedan, nepokolebljiv, postojan; **konsekvētno (konzekvētno)** *pril.* na konsekventan način; dosljedno; **konsekvētnost (konzekvētnost)** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je konsekventan ili svojstvo onoga što je konsekvantno

✧ *lat. consequentia* ≈ *consequens* ← *consequi*: slijediti potpuno

konsenzus *m* **1.** opće mišljenje o nekoj stvari, problemu i sl. **2.** jednoglasna odluka na temelju dogovora svih zainteresiranih strana; sporazum (ob. u političkim tijelima) [*donijeti odluku ~om*; *odlučiti ~om*] // **kõnsens** *m* *rij.* pristanak, sporazum; konsenzus; **kõnsenzuālñi** *prid.* koji sadrži konsenzus, koji je suglasan; jednodušan; **kõnsenzusni** *prid.* koji se odnosi na konsenzus
✧ *lat. consensus* ← *consentire*: složiti se, uskladiti

konsiderácija *ž* promatranje, razmišljanje; procjenjivanje, uzimanje u obzir

✧ *lat. consideratio* ≈ *considerare*: razmatrati

konsiderāti (ø) *svrš.* (prez. -ām, pril. pr. -āvši, prid. trp. konsiderāo) *reg. zast.* shvatiti, razumjeti

✧ *tal. considerare* ← *lat.*

konsignácija *ž* **1. rel. pov.** uvođenje u drugi sakrament kršćanske inicijacije; krizma **2.** povjeravanje neke na brigu (o osobi, o stvarima) **3. trg. a.** davanje robe drugome na čuvanje ili za daljnju prodaju **b.** dokument o predanoj robi **c.** trgovina u kojoj se prodaje takva roba **4.** obilježavanje, pečaćenje, žigosanje // **kõnsignácijskī** *prid.* koji se odnosi na konsignaciju [*~a prodaja*]; **kõnsignácijski** *pril.* putem konsignacije (**1**); **kõnsignaciōñi** *prid.* koji je svojstven konsignaciji; **kõnsignant** *m* (N *mn* -anti, G -nātā) *ekon.* onaj koji je vlasnik robe u konsignacijskom poslovanju; **kõnsignātar (kõnsignātor)** *m* *ekon.* onaj koji je zastupnik konsignanta u konsignacijskom poslovanju
✧ *njem. Consignation* ← *lat. consignatio*: dokument ≈ *consignare*: obilježiti križem ili pečatom; zapečatiti

kõnsignātōrij (kõnsignātōrij) *m* *pov. kat.* prostorija neposredno pokraj krstionice u kojoj se obavljala konsignacija (krizma); altarnisa konfirmatorij

✧ *srlat. consignatorium*

kõnsijērž (kõnsijērž) *m* *zast. knjiš.* osoba koja čuva ulaz u zgradu i brine se o zgradi; vratar, portir, kućepazitelj, nadstojnik

✧ *fr. concierge*

konskribirati *dv.* (prez. konskribirām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, prid. trp. konskribirān, gl. im. -anje) **1.** (koga, što) popisati/popisivati **2.** (koga) *vojn. zast.* regrutirati, (u)novlačiti // **kõnskribent** *m* (G *mn* -nātā) *rij. zast.* onaj koji vrši konskripciju; popisivač;

konskripcija ž 1. popis, popisivanje 2. *vojn.* zast. upis vojnih obveznika za služenje; regrutiranje, novačenje 3. *pov.* u antičkom Rimu, popis političkih protivnika; **konskript** *m* (G *mn* -pātā) *vojn.* zast. regrut, osoba prijavljena za služenje obvezatnog vojnog roka
 ✧ *njem.* konskribieren ← *lat.* conscribere = KON- + scribere: pisati

konsocijativizam *m* (G *zma*) *sociol.* udruživanje u zajednicu, ujedinjavanje u savezništvo
konsóla ž 1. *glazb.* samostalni sviraonik kod orgulja 2. *rij.*, v. konzola
 ✧ *njem.* Konsole ← *fr.* console

konsolácija ž 1. utjeha 2. *knjiž.* prozni ili stihovani tekst čiji je osnovni cilj da koga utješi
 ✧ *lat.* consolatio = consolari: utješiti = KON- + solari: tješiti

konsolidíрати (što, se) *dv.* (prez. konsolidíram, *pril. sad.* -ajúći, *pril. pr.* -ávši, *gl. im.* -anje) 1. srediti/sređivati, učvrstiti/učvršćivati [~ *poduzeće*; ~ *temelje kuće*] 2. *ekon.* izvesti/izvoditi kreditnu operaciju koja kratkoročne dugove pretvara u dugoročne // **konsolidácija** ž 1. oblikovanje, stvaranje kompaktnoga tijela 2. ujedinjavanje u jedan sustav ili tijelo da bi se postigla čvrstoća, sređivanje, ustaljenje, jačanje, staloživanje [~ *a građevine*; ~ *a zdravlja*; ~ *a političkog života*] 3. *ekon.* računovodstvena operacija kojom se pri poslovnom spajanju više poduzeća eliminiraju pojedine računovodstvene stavke 4. *pravn.* način prestanka založnog prava prelaskom zaloga u vlasništvo vjerovnika [izvršiti ~u] 5. *sociol.* uključanje bliskih etničkih skupina u smjeru formiranja etnosa; **konsolidácijjski** *prid.* koji se odnosi na konsolidaciju; **konsolidárno** *pril.* sređeno, ojačano, sigurno; **konsolidárnost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je konsolidarno; **konsolidíran** *prid.* (odr. -i) koji je nastao konsolidacijom, koji je svojstven konsolidaciji; sređen, ojačan, osiguran △ ~i **zajmovi** dugoročni zajmovi osigurani određenim izvorima državnih dohodaka; fundirani zajmovi

✧ *consolidare*: srediti, ustaliti = KON- + solidare: utvrditi

konsonànca ž (G *mn* konsonanáčā/-i) 1. sklad, blagozvučje, harmonija 2. *jez. knjiž.* a. rima s različitim naglašenim samoglasnicima (podudaranje samo krajnjih suglasnika u riječima s različitim krajnjim samoglasnicima), *opr.* asonanca b. gomilanje, nizanje sugla-

snika 3. *glazb.* istodobna kombinacija više tonova u muzičkom djelu koja kod slušatelja izaziva dojam sklada i ugođe; suzvučje, *opr.* disonanca // **konsonántan** *prid.* (odr. -tni) koji ima svojstva konsonance, koji je suglasan; skladen

✧ *njem.* Konsonanz ← *lat.* consonantia = consonus: blagozvučan

konsònant *m* (G *mn* -nātā) *gram.* glas koji se artikulira uz poluzatvoren ili zatvoren glasovni prolaz; suglasnik, *opr.* vokal // **konsònatkskij** *prid.* koji se odnosi na konsonant [~ *a skupina*]

✧ *njem.* Konsonant ← *lat.* consonans: suglasan

kònspekt *m* (G *mn* -kātā) 1. pregled, izgled 2. kratko izlaganje, nacrt nekog djela 3. skraćeni udžbenik

✧ *njem.* Konспект ← *lat.* conspectus: vidljiv ← *conspicere*: gledati, ugledati

konspirácija ž 1. tajnost rada, dogovorena šutnja [*raditi u ~i*] 2. sustav i metode koje primjenjuju zabranjene organizacije za očuvanje tajnosti, svog ilegalnog rada i ilegalnosti svojih članova 3. *pren.* zavjera, urota // **konspiratívac** *m* (G -vca, V kònspiratíviše, N *mn* -vci), v. konspirator; **kònspiratívan** *prid.* (odr. -vni) koji se radi u konspiraciji, koji se drži u tajnosti; tajan, tajnovit [~ *no ime*]; **konspiratívev** *prid.* koji pripada konspirativcu; **konspiratívka** ž (G *mn* -ā/-i), v. konspiratorica; **kònspiratívno** *pril.* na konspirativan način; tajno, urotnički; **konspiratívnost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) djelovanje ili svojstvo onoga što je konspirativno; **konspirátor** (kònspirátor) *m* onaj koji konspirira, onaj koji djeluje konspirativno; konspirativac; **konspirátorica** ž, v. konspirator; **konspirátoričin** *prid.* koji pripada konspiratorici; **konspirátiri** *dv.* (prez. konspiríram, *pril. sad.* -ajúći, *pril. pr.* -ávši, *gl. im.* -anje) pripremiti/pripremati urotu, urotiti se, zavjeriti/zamjeravati se

✧ *lat.* conspiratio = conspirare: zajedno duhati, zajedno raditi = KON- + spirare: duhati

konstábl *m* *pov.* u nekim zemljama, visoki feudalac

✧ *engl.* constable

konstántjan *prid.* (odr. -tni) 1. koji se ne mijenja; nepromjenjiv [~ *na veličina*] 2. koji ne prestaje; neprekidan, stalan [~ *na bol*] 3. koji se ne koleba; postojan, vjeran [*on je*

~an u svojim stavovima] // **konstànta** ž (G mn konstàntā-ī) 1. stalna, nepromjenjiva veličina u društvu, u odnosima [oni su ~ na tržištu] 2. mat. a. stalna, nepromjenjiva veličina; stalnica, nepromjenjivica [Planckova ~; ~ brzine svjetlosti] b. funkcija koja poprima konstantnu vrijednost za sve elemente domene 3. psih. odnos između mentalne i kronološke dobi ispitanika [osobna ~ u testu inteligencije]; **konstàntno** pril. na konstantan način; stalno, nepromjenjivo; **konstàntnōst** ž (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je konstantan ili svojstvo onoga što je konstantno

✧ njem. konstant ← lat. constans: postojan
← constare: postojano, čvrsto stajati; constantia: konstantnost

konstàntān (konstàntān) m (G konstàntāna) kem. legura bakra i nikla (55:45), služi za izradu električnih otpornika i pri mjerenju visokih temperatura

✧ engl. constantan = lat. constans: postojan + -AN

Konstàntin 1. v. ♦ 2. ime dvanaestorice bizantskih careva (3–15. st.), dva grčka kralja (19–20. st.), dvojice papa (8–9. st.), tri škotska kralja (9–10. st.), jednog ruskog kneza (18–19. st.) 3. v. Ćiril (3) 4. I Veliki (o.285–337), rimski car (od 306), izdao Milanski edikt kojim priznaje kršćanstvo, od nekadašnjeg Bizantiona stvorio Konstantinopol i u njega preselio prijestolnicu Rimskoga Carstva, pokrenuo niz reformi 5. V **Kopronim** bizantski car (741–775), najžešći ikonoklast, počeo protuofenzivu protiv Arapa 6. VII **Porfirogenet** (905–959), bizantski car od 913, za hrv. povijest važan njegov spis *De administrando imperio* u kojem govori o seobi Hrvata 7. XI **Paleolog** (1403–1453), posljednji bizantski car (od 1449), poginuo pri ulasku Osmanlija u Carigrad

♦ m. os. ime (svetačkoga podrijetla, uglavnom pravosl.); hip.: **Kóce**, **Kóča**, **Kója** (**Kójo**), **Kòlja**, **Kónde**, **Kòsta**; **Kònstanca** ž. os. ime ♦ pr.: **Kóčo** (Osijek), **Kòčić** (140, Nova Gradiška, Z Slavonija), **Kóić** (250, Zadar, Senj, Slavonija), **Kojadínović** (110, Pakrac, Slavonija), **Kojáković** (Dubrovnik), **Kòjan** (Dubrovnik), **Kojánović** (Nova Gradiška), **Kójić** (750, Slavonija), **Kòndić** (380, Zagreb, Primorje, Slavonija), **Konstankíjević** (Novska), **Konstàntin**

(Velika Gorica, Korenica), **Konstàntinović** (I Slavonija), **Kostáćević**, **Kostàdin** (Duga Resa, Velika Gorica), **Kostàdina** (Primorje, Istra), **Kostadinov** (Karlovac, Rijeka, Varaždin), **Kostadinović** (450, Slavonija), **Kostadinovski** (Zadar), **Kòstić** (990, S Dalmacija, Slavonija), **Kòstov** (posvuda), **Kòstović** (250, Trogir, sred. Dalmacija)
♦ top. (naselja): **Kostadinovac** (Križevci, 26 stan.)

✧ lat. Constantinus: koji pripada Constansu
← constans: postojan, stalan, čvrst; jednak

Konstàntinòpol m, v. Carigrad

Konstanz (izg. Konstànc) m grad i luka na obali Bodenskog jezera u Njemačkoj, poznato turističko središte; mjesto gdje je održan koncil 1414–1418. i spaljen Jan Hus 1415.

konstàtirati (što) dv. <prez. konstàtirām, pril. sad. -ajūći, pril. pr. -āvši, prid. trp. konstàtirān, gl. im. -ānje) utvrditi/utvrđivati činjenicu, ustanoviti činjenice // **konstàtácija** ž utvrđena činjenica; tvrdnja, zaključak [doći do ~e; izreći ~u]

✧ njem. konstatieren = lat. constat: očito (je)
← constare: postojano, čvrsto stajati

konstelácija ž 1. položaj više činjenica, jedne prema drugoj 2. astron. a. međusoban prividni položaj Sunca, Mjeseca i planeta u odnosu na zvijezde; zvijezde, sazvizjeđe b. mit. zvijezde stajačice koje tvore postojanu i samostalnu figuru zodijaka, svaka od 88 zvjezdanih skupina nazvanih po raznim mitološkim bićima, stvarima ili životinjama; zvijezde 3. razg. stjecaj okolnosti, međusobni odnos snaga

✧ lat. constellatio = KON- + stella: zvijezda
konsternírati (koga, što, se) dv. <prez. konsternírām, pril. sad. -ajūći, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje) 1. (koga, što) učiniti/činiti da dođe do konsternacije, uzrokovati čiju konsternaciju 2. (se) doći/dolaziti u stanje konsternacije, biti/bivati konsterniran // **konsternácija** ž stanje nagle zaprepaštenosti, naglo stvorena atmosfera začuđenosti, zatečenosti; zabezeknutost, preneraženost, zanijemlost, zbunjenost; **konsterníran** prid. (<odr-ī) koji je zapanjen, zaprepašten; presenečen; **konsternírano** pril. zapanjeno, presenečeno; **konsterníranōst** ž (G -osti, I -osti/-ošću) stanje onoga koji je konsterniran; zapanjenost, preneraženost

✧ njem. konsternieren ← lat. consternare = KON- + ternere: rasuti, posuti

konstipácija ž *pat.*, v. opstipacija [*patiti od -e*]

✧ *lat. constipatio* ≈ *constipare*: začepiti ≈ KON- + *stipare*: nagomilati, pritisnuti

konstitúcija ž **1. a.** skup osobina, izraženih u vanjskom obliku tijela, u građi organa i tkiva, u načinu reagiranja i djelovanja organa, u sklonosti prema bolestima [*jaka ~; čvrsta ~; slaba ~*] **b. psih.** urođene osobne tjelesne i psihičke sposobnosti **2. pov. a.** osnovni zakon države koji određuje oblike uređenja i građanska prava; ustav **b. pov.** dokument koji je objavio vladar ili neko državno tijelo; uredba, dekret **Δ astenična** ~ visok rast, razmjerno dugačak prsni koš, široka zdjelica i dugački udovi; **atletska (fibrozna, muskulozna)** ~ visok stas, snažan kostur, široka ramena, uska zdjelica; **piknička** ~ nizak rast, širok prsni koš, razmjerno uska ramena i kratki udovi // **konstituanta** ž (G *mn -nātā/-ī*) *pov.* skup narodnih predstavnika koji se saziva radi razmatranja i izglasavanja državnog ustava; ustavotvorna skupština; **konstitucijski prid.** koji se odnosi na konstituciju; nastavni; **konstitucionalan prid.** (odr. -lni) koji je zasnovan na konstituciji; ustrojstven; **konstitucionalist m** **1.** pristaša ustavne politike; ustavobranitelj **2. ekon.** stručnjak koji se protivi kejnzijanskoj sklonosti da se vlast previše i navodno svojevolumino miješa u ekonomske tokove; **konstitucionalistkinja** ž, v. konstitucionalist; **konstitucionalizam m** (G -zma) *prav.* teorija koja kao temelj vlasti priznaje samo ustav i trodjelnu podjelu vlasti (na zakonodavnu, sudsku i izvršnu), *opr.* apsolutizam; **konstitucionalno pril.** na konstitucionalan način; ustavno; **konstitucionalnost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je konstitucionalno; ustavnost; **konstituciōni prid.** koji se odnosi na konstituciju; **konstituent m** sastavni dio organizacije čega; sastavnica; **konstituirati** (što, se) *dv.* (prez. konstituirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* konstituirān, *gl. im.* -ānje) utemeljiti/utemeljivati, što, dati/davati oblike organizacije i djelovanja čemu; **konstitutivan prid.** (odr. -vni) koji se odnosi na konstituciju; sastavni, temeljni [*~ni činitelj*] **Δ ~ni akt** akt državnih organa kojim se utemeljuje, mijenja ili ukida neko pravo ili pravni odnos; **konstitutivnost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što se konstitutivno; ustavnost

✧ *lat. constitutio*: narav, sastav (**1**); naredba, uredba (**2,3**) ≈ *constitutus*: utemeljen ← *constituere*: uspostaviti, utemeljiti

kōnstriktor m anat. mišić koji stezanjem regulira rad nekog cjevastog organa [*analni ~*]

✧ *nlāt. constrictor* ≈ KON- + *lat. stringere*: zategnuti, stegnuti

konstruirati (što) *dv.* (prez. konstruirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* konstruirān, *gl. im.* -ānje) **1.** sastaviti/sastavljati, složiti/slagati, projektirati [*~ brod*] **2.** izumiti **3.** dokučiti, domisliti/domišljati [*~ dokaz teorema*] **4. mat. a.** u geometriji, odrediti/određivati po volji mnogo točaka zadannog skupa u ravnini dopuštenim sredstvima (obično šestarom i ravnom) **b.** općenito, efektivnim postupkom odrediti/određivati elemente nekog skupa, djelovanje neke funkcije itd. // **konstrukcija** ž **1.** proces i rezultat konstruiranja [*željezna ~ mosta; misaona ~*]; gradnja, ustrojstvo, konstrukt **2. pren. a.** samovoljno tumačenje nekog teksta, izjave i sl., subjektivna interpretacija; izmišljotina, konstrukt **b. izgradnja** (uspostavljena) vizija na osnovi nepotpunih podataka [*~ budućnosti*] **3. lingv. a.** ustrojstvo rečenice [*aktivna ~; pasivna ~*] **b.** u latinskom i grčkom jeziku sklop sintaktički povezanih riječi istovrijedan kao zavisna rečenica (akuzativ s infinitivom i sl.) **4. mat.** predočivanje geometrijskih figura u ravnini; **konstrukcijski prid.** koji se odnosi na konstrukciju [*~a greška*]; **konstrukcijski pril.** na konstrukcijski način; graditeljski, sastavljački [*~ prilagoditi*]; **konstrukt m, v.** konstrukcija (**1,2a**); **konstruktivan prid.** (odr. -vni) **1.** koji je svojstven konstrukciji **2.** koji gradi, koji djeluje stvaralački, koji unapređuje, koji ima smisla za suradnju [*~ čovjek*], *opr.* destruktivan; **konstruktivist m** onaj koji stvara u duhu konstruktivizma; **konstruktivistica** ž, v. konstruktivist; **konstruktivistički prid.** koji se odnosi na konstruktivizam i konstruktiviste; **konstruktivistički pril.** kao konstruktivist, na način konstruktivista; **konstruktivizam m** (G -zma, N *mn -zmi*) **1. pov. umj.** od 1920. pravac koji stvarnost predstavlja osnovnim geometrijskim oblicima (kockama, valjcima itd.) u skladu s razvojem tehnike i industrijalizacije (»estetika mašine«) **2. fil.** učenje koje prenaplašava ulogu spoznavajućeg subjekta u izgradnji spoznate stvarnosti;

kõnstruktívno *pril.* na konstruktivan način; **kõnstruktívnošt** ž (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je konstruktivan i svojstvo onoga što je konstruktivno; **kõnstruktor** *m teh.* onaj koji se bavi konstruiranjem strojeva, mehanizama, građevinskih objekata (mostova) i/ili njihovih pojedinih dijelova; graditelj; **kõnstruktorica** ž, *v.* konstruktor; **kõnstruktoričin** *prid.* koji pripada konstruktorici; **kõnstruktorski** *prid.* koji se odnosi na konstruktore; **kõnstruktorski pril.** na način konstruktora, kao konstruktor

✧ *njem.* konstruieren ← *lat.* construere ≈ KON- + struere: graditi

kõnsultácija ž, *v.* konzultacija

kõnsultírati *dv.*, *v.* konzultirati

kõnsulj *m bot.*, *ob. u:* Δ **veliki** ~, *v.* gavez; **zlatni** ~, *v.* zlatnica

kõnsumírati *dv.*, *v.* konzumirati

kõnsupstàncija ž *kat.* vjerovanje da su u euharistiji stvarno prisutni tijelo i krv Isusa Krista, ali da koegzistiraju u supstancama kruha i vina tako da iskustvena stvarnost kruha i vina i u apsolutnom smislu još ostaju kruh i vino // **kõnsupstanciàlan** *prid.* (odr. -lni) koji je istovjetan u odnosu na svaku od triju osoba u Presvetom Trojstvu

✧ *lat.* consubstantiatio ≈ KON- + *v.* supstancija

kõnšerva ž *reg.* koncentrat ukuhane rajčice (čest dodatak mnogim jelima mediteranske kuhinje); konzerva

✧ *mlet.* conserva ← *tal.* conservare: *v.* konzervirati

kõnšumati (se, što) *nesvrš.* (prez. -àm, *pril. sad.* -ajüci, *prid. trp.* kõnšumàn, *gl. im.* -ànje) *reg.* postići željenu gustoću onoga što se kuha, zgusnuti do potrebne mjere u procesu kuhanja; **kõnšumavati** // **kõnšumávati** (se, što) *nesvrš.* (prez. kõnšumávàm, *pril. sad.* -ajüci, *gl. im.* -ànje) *reg.*, *v.* **kõnšumati**

✧ *mlet.* consumar, *tal.* consumare

kõnta ž *reg. zast.* stalan kupac u istoj trgovini ili na tržnici; mušterija

✧ *njem.* Kunde

kõntàgij *m med.* 1. specifična tvar (mikroorganizam) koja izaziva zarazu 2. direktno ili indirektno prenesena zaraza; kužnost, zaraznost // **kõntagióžan** *prid.* (odr. -zni) koji prenosi zarazu; zarazan, kužan [~na bolest] ✧ *lat.* contagium ≈ KON- + tangere: dotaći

kõntàkij *m glazb.* liturgijska oda (himna) u bizantskoj glazbi 6–7. st.

✧ *grč.* kontàkion

kõntakt *m* (G *mn* kõntakātā/-kātā) 1. dodir, doticaj dvaju tijela ili površina [*uspostaviti* ~] 2. stanje onih koji imaju ili gaje određene veze [*ostat ćemo u ~u*] 3. *term.* veza dvaju provodnika električne struje; spoj Δ ~-**emísija** TV emisija u koju se izravno uključuju sudionici (ob. gledatelji) s različitih lokacija // **kõntaktírati** *dv.* (prez. kontàktiràm, *pril. sad.* -ajüci, *pril. pr.* -ávši, *prid. trp.* kontàktiràn, *gl. im.* -ànje) 1. (Ø, s kim) imati kontakta, doći/dolaziti u doticaj s kim, sresti/sretati se s kim u ophođenju i poslovnim odnosima 2. (koga) uspostaviti/uspostavljati vezu s kim na svoju inicijativu, prema svom poticaju; **kõntaktñi** *prid.* koji se odnosi na kontakt, koji se osniva na nekom od kontakata; dodirni, spojni Δ ~a **grupa (skupina)** *pol.* neformalna međunarodna diplomatska skupina koja je u stalnom posredničkom dodiru sa sukobljenim stranama; ~e **leće** tanke ljuške izrađene od specijalne plastike za korekciju astigmatizma, dalekovidnosti i kratkovidnosti, stavljaju se izravno na rožnicu; ~i **sportovi** sportovi u kojima natjecatelji dolaze u neposredan dodir s protivnikom ili suigračima

✧ *njem.* Kõntakt ← *lat.* contactus ≈ contingere: dotaći ≈ KON- + tangere: ticati, taknuti

kõntaktmen *m* (+ *konstr.* kontaktpèson) *razg. publ.* osoba za vezu; posrednik u medijima, biznisu i sl. onaj koji drži vezu s javnošću i medijima u ime poslodavca ili vlasti itd.; izvjestitelj, spiker, glasnogovornik

✧ *engl.* contact man

kõntaktolíti *m mn* (N kontaktoilit, G kontaktoilita) *geol.* metamorfne stijene nastale u dodiru s vulkanskom magmom (rožnjaci, kvarciti, mramori)

✧ *v.* kontakt + -LIT(I)¹

kõntaminácija ž 1. *pat.* zagađenje zaraznim klicama, otrovima ili radioaktivnim tvarima; zatrovanost, onečišćenje [~ *hrane*] 2. spajanje, miješanje, stapanje različitih elemenata [~ riječi: *en* + *jača* = *enjača* u riječi plamenjača i sjenjača] 3. *pov.* u antičkoj književnosti, preradba dvaju samostalnih tekstova u novu cjelinu // **kõntaminant** *m* (G *mn* -nātā) *kem.* materija kojom se kontaminira (truje)

životna sredina (bojni otrovi, radioaktivne padaline i sl.); **kontaminiran** *prid.* (odr. -i) koji je onečišćen; **kontaminiranost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) stanje onoga što je kontaminirano; zagađenost, zatrovanost; **kontaminirati** (koga, što, se) *dv.* (prez. kontaminiram, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -anje) provesti/provoditi kontaminaciju; otrovati, ozračiti/ozračivati

✧ *lat.* contaminatio = contaminatus: zagađen
 ← contaminare: okaljati, uprljati

kòntati, v. konto

kònte *m reg.* plemićki naslov u Dalmaciji i drugim krajevima slične tradicije, dodaje se uz vlastito ime [~ Ivo]

✧ *tal.* conte

kontejner *m 1.* veća konstrukcija za skupljanje, odlaganje otpadaka **2. term.** čvrst, hermetički zatvoren, prenosivi spremnik standardiziranih dimenzija za razne terete, pogodan za prijenos s broda na vlak i sl. // **kontejnerac** *m* (G -rca, N *mn* -rci, G kontejnerācā) *pom. razg.* brod za prijevoz kontejnera; **kontejnerizacija** ž *term.* kontinuirani prijenos kontejnera na temelju jedinstvenog prijevoznog ugovora i prometnih mogućnosti; **kontejnerizirati** (što) *dv.* (prez. kontejneriziram, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -anje) spremi/spremati u kontejnere; (pre)nositi kontejnerima; **kontejnerski** *prid.* koji se odnosi na kontejnere [~a luka; ~i brod]

✧ *engl.* container ← contain: sadržati, držati unutar čega ← *stfr.* contenir ← *lat.* continēre

kòntekst *m* (N *mn* -i, G kòntēkstā) **1. lingv.** a. govorna ili tekstovna cjelina koja točno određuje smisao pojedine riječi (ili druge jezične jedinice) koja je i sama njezin dio **b.** tekst ili dio teksta u kojem se neka riječ pojavljuje u konkordanciji ili korpusu **2.** misaona cjelina, povezanost, veza, suvislost [u ~u povijesnih zbivanja; primjedba je izvan ~a] // **kòntekstni** *prid.* koji je svojstven kontekstu; **kòntekstuālī** *prid.* koji se odnosi na kontekst; **kòntekstualizirati** *dv.*, v. kontekstuirati; **kòntekstuirati** (što, koga) *dv.* (prez. kontekstuiram, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -anje) staviti/stavljati u kontekst, razmotriti/razmatrati u okviru okolnosti (stvarnog konteksta) i zavisno od činjeničnog stanja; kontekstualizirati

✧ *njem.* Kontext, *engl.* context ← *lat.* contextus = contexere: saskati, splesti

kontemplācija ž duboko poniranje u misli; promatranje sebe i svijeta oko sebe // **kontemplativac** *m* (G -vca, V kontemplativce, N *mn* -vca, G kontemplativācā) *publ. žarg.* onaj kojemu je kontemplacija bitno obilježje (osobito stvaranja i pisanja), koji je sklon kontemplaciji; **kòntemplativan** *prid.* (odr. -vni) koji sadrži kontemplaciju, koji se odlikuje razmatranjem svijeta i života na misaon način Δ ~ni *redovi kat.* redovničke zajednice strogoga života i religiozne kontemplacije (tišina, samoća, meditacija, svijest o Božjoj nazočnosti); **kontemplativka** ž, v. kontemplativac; **kòntemplativno** *pril.* na kontemplativan način; misaono; **kòntemplativnost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je kontemplativan ili svojstvo onoga što je kontemplativno

✧ *lat.* contemplatio = contemplativus = contemplari: motriti, promatrati = KON- + templum: hram (zbog običaja rimskih augura da promatraju let ptica iz hrama radi proricanja sudbine)

kòntempōrāran (kontempōrāran) *prid.* (odr. -rni) koji pripada istom vremenu; istodoban, suvremen

✧ *srlat.* contemporans = KON- + tempus: vrijeme

kòntenat (kūndenat) *prid. lokal. razg.* koji ima ono što želi, kojem je želja ispunjena, koji ne traži više od onoga što ima; zadovoljan

✧ *tal.* contento ← *lat.* contentus

kontēsa ž (G *mn* kontēsā) **1.** žena ili udovica kneza ili grofa; kneginja, grofica **2.** žena s kneževskom ili grofovskom titulom po svojoj obiteljskoj liniji // **kontesina** ž grofova ili kneževa kći, mlada grofica ili kneginjica

✧ *tal.* contessa ← *srlat.* comitissa

kontestācija ž *knjiš.* **1.** razmirica, spor, prijedpor **2.** natjecanje u iznošenju argumenata, u idejama itd. // **kòntestabilan** *prid.* (odr. -lni) koji je svojstven kontestaciji, koji se može osporiti/osporavati; prijedporan, sporan; **kontestātor** (kontestātor) *m 1.* onaj koji svoje mišljenje jasno i oštro suprotstavlja mišljenju drugoga **2.** onaj koji se natječe; **kontestātorica** ž, v. kontestator; **kontestātorstvo** *sr* (G *mn* -tāvā/-ā) postupak i odlika kontestatora; **kontestirati** *dv.* (prez. kontestiram, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -anje) **1.** (što) svjedocima potvrditi/potvrđivati, osnažiti/osnaživati argumentom,

potkrijepiti/potkrepljivati činjenicama i razlozima **2.** (koga, što) dostaviti/dostavljati vlastima, prijaviti/prijavljivati

✧ *lat.* contestatio ≈ contestari ≈ KON- + testari: potvrditi, posvjedočiti ≈ testis: svjedok

kontigvitēt *m* (G kontigvitēta) **1.** svojstvo onoga što graniči, što se dodiruje **2.** svojstvo onoga što je u susjedstvu, u blizini čega

✧ *njem.* Kontiguität ← *lat.* contiguitas ≈ contiguus: granični ≈ KON- + tangere: doći

Kòn-Tiki *m* **1.** *mit.* legendarni bog-stvoritelj naroda koji je živio u Peruu prije dolaska Inka **2.** ime splavi istraživača Thora Heyerdahla kojom je 1947. plovio od Perua do Tahitija da dokaže kako su stanovnici Južne Amerike mogli stići u Polineziju

kontinent (kontinēt) *m* (G *mn* -nātā) **1.** (*mn*) *geogr.* šest velikih kopnenih masa okruženih morima i oceanima (Afrika, Euroazija, Sjeverna Amerika, Južna Amerika, Australija, Antarktika) **2.** u Engleskoj, sa svih strana naziv za Europu u odnosu na Veliku Britaniju

△ *Stari* ~ Europa; *Novi* ~ Amerika; *Crni* ~ Afrika; *Žuti* ~ Azija; *Zeleni* ~ Australija

// **kontinentālc** *m* (G -lca, V -lče, N *mn* -lci, G kontinentālācā) **1.** stanovnik kontinentalne Europe u odnosu na Britanske otoke **2. a.** onaj koji živi na kopnu u odnosu na otoke **b.** onaj koji živi u zaleđu u odnosu na onog koji živi u primorju; **kōntinentāljan** *prid.* (odr. -lnī) koji se nalazi na kontinentu, koji je svojstven kontinentu; suhozemni, kopneni △ ~ **na blokada** *pov.* zabrana pristajanja brodova i uvoza engleskih proizvoda što je europskim zemljama nametnuo Napoleon I; ~ **na klima** *geogr.* klima svojstvena kontinentu: vruća ljeta i hladne zime s velikim godišnjim i dnevnim rasponima temperature te niskom vlagom i umjerenom ili malom nepravilnom oborinom; ~ **na kuhinja** *kulin.* uobičajen, svjetski standardiziran meni i način služenja jela (ob. u hotelima), različit od nacionalnih i regionalnih kuhinja; ~ **no razvođe** *geogr.* razdjelnica u gorskim predjelima gdje rijeka »opkoračuje« brdo, račva se u dva toka od kojih svaki teče slivovima u različite oceane (u SAD takva je razdjelnica u Velikom Stjenjaku); **kontinentālčev** *prid.* koji pripada kontinentalcu; **kōntinentālka** ž (G *mn* -āl-i), v. kontinentalac; **kōntinentški** *prid.* koji se odnosi na kontinent △ ~ **šelf** *ge-*

ogr. pojas plitkog mora (do 200 m) koji okružuje kontinente; kontinentski prag

✧ *njem.* Kontinent ← *lat.* continens: držeći ← continēre: sadržavati ≈ KON- + tenēre: držati

kōntinēntan *prid.* (odr. -tnī) **1.** koji je uzdržljiv, umjeren (posebno prema strastima ili hirovima) **2. med.** koji može kontrolirati fiziološke funkcije

✧ *lat.* continentia: suzdržljivost ≈ continens: suzdržan

kontingēncija ž **1.** moguć, slučajan, neočekivan, nepredvidiv događaj **2. teol.** kršć. slučajnost (nenužnost) nekog stvarnog egzistencnog bivanja; stvorenost

✧ *lat.* contingencia

kōntingent *m* (G *mn* -nātā) **1. ekon.** određena ili ugovorena količina robe (za uvoz, izvoz, prodaju itd.) **2.** moguća količina čega drugoga (npr. vojnih snaga)

✧ *njem.* Kontingent ≈ *lat.* contingere: dosjeći, domoći se

kōntinūiran *prid.* (odr. -ī) koji se ne prekida, koji je trajan, stalan [~ *proces*; ~i *napori*] △ ~ **a funkcija** *mat.* funkcija za koju malo promjeni varijable odgovara po volji mala promjena vrijednosti funkcije; ~i **skup** *mat.* skup koji u sebi nema »praznina« (npr. realni pravac ili kružnica) // **kōntinūācija** ž nastavljjanje, priključivanje, objavljivanje u nastavcima; **kōntinūirano** *pril.* u kontinuitetu, bez prekida, neprekidno, stalno, *opr.* s prekidima, isprekidano; **kōntinūiranōst** ž (G -osti, I -osti/-ošču) svojstvo onoga što je kontinuirano; neprekidnost, stalnost; **kōntinūitēt** *m* (G kontinuitēta) **1.** nastavljjanje bez prekida; neprekidnost, stalnost, *opr.* diskontinuitet **2. mat.** svojstvo nekih funkcija i skupova, osobito u matematičkoj analizi, topologiji i geometriji; neprekidnost; **kōntinuum** *m*

1. cjelina koja nije sastavljena od različnih veličina; neprekidnost **2. mat. a.** topološki prostor s nekim posebnim svojstvima **b.** intuitivno, neprekidan skup točaka, npr. dužina, pravac, kružnica **3. fiz.** beskonačno djeljiva cjelina

✧ *njem.* kontinuier ≈ *lat.* continuus: neprekinut

kōnto *m* (G -a, N *mn* -i) **1. ekon.** knjigovodstveni račun na kojem se bilježe promjene stanja prihoda i rashoda **2. pren. razg.** interes u nekom poslu, u nekoj situaciji [*sve ide na*

moj ~] // **kònat** *m* (G kònta, N mn kònti) *reg.* račun [*nitko mu nije prije uhvatio ~ hajvanu, a sada znaju da ima 384 brava*], *usp.* konto; **kòntati** (Ø, što) *nesvrš.* (pres. -ām, pril. sad. -ajūći, gl. im. -ānje) *razg.* 1. brojiti, zbrajati, računati 2. unaprijed vagati argumente; razmišljati; **kòntni** *prid.* koji je svojstven kontu

✧ *tal.* conto

kontòār *m* (G kontoára) *reg. rij.* pisarnica, ured, poslovnica: poslovni ured // **kontoarist** *m* *reg. rij.* činovnik; privatni činovnik

✧ *fr.* comptoir

KONTRA-, **KONTRO-** kao prvi dio riječi znači aktivnu protudjelatnost onomu što je izrečeno u drugom dijelu; protiv, nasuprot, prema; protu- [*kontrarevolucija*]

✧ *lat.* contra-, contro-; contra (*prij.*)

kòntra (I) *pril.* protiv čega [*on radi ~*] // **kòntra** (II) *ž* 1. *sport žarg.* kontranapad (2) 2. podvostručenje uložених bodova u preferansu; **kòntarān** (Ø, s kim, s čim) *prid.* (odr. -rni) koji je u suprotnosti; protivan, oprečan Δ ~**ni** **pojmovi** *log.* oni koji kao članovi jednog niza stoje najdalje jedan od drugoga (npr. crno-bijelo); **kòntarāmōst** *ž* (G -osti, I -osti/ošču) 1. obratna usmjerenost; opreka 2. *log.* odnos među pojmovima koji pripadaju istom redu, ali su međusobno oprečni (npr. crno-bijelo); **kòntraš** *m* (G kòntrašā) 1. *razg. ekon.* burzovni ulagač koji se pri kupnji i prodaji vrijednosnica ponaša suprotno većini ostalih ulagača 2. *zast.* bicikl staroga tipa i teže konstrukcije; **kòntrašica** *ž* *glazb.* tambura koja svira za oktavu dublje; **kòntraški** *prid.* koji se odnosi na kontraše; **kòntraški** *pril.* na način kontraša, kao kontraši; **kòntřrati** (komu, čemu) *dv.* (pres. kòntřrām, pril. sad. -ajūći, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje) 1. a. oprijeti/opirati se, biti/bivati u opoziciji b. uspješno uzvratiti/uzvraćati, doskočiti komu, odgovorati na isti način na napade (ob. riječima, ali i fizičkom snagom) 2. *sport* krenuti/kretati u kontranapad, (od)igrati (boksati) načinom da se često ide u kontranapad 3. dati/davati kontru, rekontru i sl. (u kartaškoj igri preferans) ✧ KONTRA-

kontraadmīrāl *m* (G kontraadmīrāla) *vojn.* najniži admiralski čin u ratnim mornaricama raznih zemalja // **kontraadmīrālskī** *prid.* koji se odnosi na kontraadmirala

✧ KONTRA- + v. admiral¹

kontraàkcija *ž* 1. protudjelovanje, protupot-hvat, uzvrat 2. *sport* protunapad, kontranapad, kontraatak

✧ KONTRA- + v. akcija

kòntraalt *m* *glazb.* 1. najdublji ženski glas, duboki alt 2. *meton.* pjevačica s takvim glasom ✧ KONTRA- + v. alt

kontraàtak *m* (N mn -aci), v. kontranapad

✧ KONTRA- + v. atak

kontràbānda (kontrabānda) *ž* (G mn -ī) *razg. pejor.* 1. potajni izvoz ili uvoz robe i vrijednosti radi špekulacije i nedopuštene zarade (ob. u vrijeme rata ili za ratne svrhe); krijumčarenje 2. krijumčarena roba

✧ *tal.* contrabbando ≈ KONTRA- + v. banda¹

kòntrabas *m* *glazb.* 1. najveći gudački instrument najdubljega zvuka 2. najdublji muški glas // **kontrabāsist** *m* *glazb.* onaj koji svira kontrabas; **kontrabāsistica** *ž*, v. kontrabasist; **kòntrabaskī** *prid.* koji se odnosi na kontrabas

✧ *njem.* Kontrabass ≈ KONTRA- + v. bas

kontracèpcija *ž* svaki postupak kojim se sprečava začecje // **kontracèpcijskī** *prid.* koji se odnosi na kontracepciju Δ ~**a sredstva** sredstva koja se upotrebljavaju za sprečavanje trudnoće: mehanička (dijafragma, prezervativ, spirala i sl.) i hormonska (spermicidna sredstva); ~**i ulošci** mehanička sredstva koja, uvedena u maternicu, otežavaju oplodnju ili izazivaju rani pobačaj; **kontracèpcijskī** *pril.* pomoću kontracepcije, kontracepcijom, tako da se primijeni kontracepcija; **kontracèptivnī** *prid.* koji je namijenjen kontracepciji [~o sredstvo]

✧ KONTRA- + *lat.* conceptio: začecje, v. koncept, koncepcija

kontrācija *m* (N mn -e) *reg. pov. zast.* onaj koji je vojsci (u Osmanskom Carstvu) dobavljao namirnice i opremu; vojni liferant

✧ *tur.* kontratçı ← kontrat: ugovor ← *tal.* contratto

kòntřādja (kontrāda) *ž* *reg.* 1. široka ulica ili površina (npr. pòljana) u gradu primorskoga tipa kao mjesto vreve, živosti, viđanja i susretanja [*na ~i*] 2. susret, viđenje

✧ *tal.* contrada

kontrādānca (kontrādānsa) *ž* (G mn -ā/-ī) *glazb. pov.* ples parova umjerenog ritma 18. st., iz Engleske se proširio Europom (stigao i do Dubrovnika)

✧ *tal.* contradanza

kontradikcija *ž* proturječe, protivrjeđe, protuslovlje [*biti u ~i; doći u ~u*] // **kōntradiktōran** *prid.* koji je proturječan; protuslovan [*~ne izjave; ~ni pojmovi*]; **kōntradiktōrno** *pril.* na kontradiktoran način; proturječno; **kōntradiktōrnōst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je kontradiktorno; proturječnost

✧ *lat.* contradictio = contradicere: proturječiti = KONTRA- + dicere: reći

kontraekspozicija *ž* *glazb.* druga ekspozicija koja se u fugi nadovezuje na prvu

✧ KONTRA- + v. ekspozicija

kontraeskárpa *ž* *vojn.* fortifikacijska protutenskovska prepreka

✧ KONTRA- + v. eskarpa

kōntrafa *ž* (G *mñ* kōntrāfā) *rij.* zast. loše umjetničko djelo, kič, *usp.* škart, bofl

✧ *ital.* contraffare

kontrafagot *m* *glazb.* glazbalo tipa fagota za koji se tonovi bilježe za oktavu više nego što zvuče // **kontrafagōtist** *m* *glazb.* onaj koji svira (kontra)fagot

✧ *njem.* Kontrafagot = KONTRA- + v. fagot²

kontrafaktúra *ž* *glazb.* izostavljanje već postojećeg teksta neke melodije i nadomještanje novim tekstom

✧ KONTRA- + v. faktura

kōntrafēr *m* *farm.* zast. preparat za sprečavanje trudnoće

✧ KONTRA- + -FER

kōntrafōr *m* *građ. pov.* potporanj koji nosi težinu svoda (ob. na gotičkim crkvama)

✧ KONTRA- + -FOR

kōntragard *m* *sport* stav koji je obratan gardu protivnika (ob. u boksu)

✧ KONTRA- + v. gard

kontrahíratí, v. kontrakcija

kontraindikácija *ž* *med.* stanje ili sklop okolnosti zbog kojih su neki dijagnostički ili terapijski postupci zabranjeni jer bi mogli pogoršati stanje bolesnika // **kontraindicíran** *prid.* (odr. -i) *farm.* koji se ne smije primijeniti, jer bi kod nekog bolesnika mogao prouzročiti pogoršanje općeg stanja

✧ KONTRA- + v. indikacija

kontrakaríratí (komu, čemu, što) *dv.* (prez. kontrakārírām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) (u)raditi protiv koga ili čega; (us)protiviti se, spriječiti/sprečavati

✧ *fr.* contrecarrer

kontrākcija *ž* **1.** *fiziol.* povećanje napetosti mišića ili skraćanje duljine mišićnih vlakana; stezanje, skupljanje **2.** stezanje, skupljanje obujma (kod tekućina i sl.) **3.** *lingv.* stezanje dvaju ili triju samoglasnika ili čitave riječi u kraći oblik **4.** *fil.* misaona djelatnost kojom dodavanjem oznaka pojmu dobivamo manje općenit pojam, *opr.* apstrakcija Δ ~ **duljina** *fiz.* jedan od temeljnih zaključaka teorije relativnosti, prema kojemu se dimenzije tijela ne mogu apsolutno odrediti // **kontrahāža** *ž* **1.** ugovor; ugovaranje **2.** *ekon.* ugovor između proizvođača i kupca o unaprijedn osiguranoj prodaji i kupnji (ob. poljoprivrednim proizvodima); **kontrāhent** *m* (G *mñ* -nātā)

pravn. sudionik pri zaključivanju ugovora; posrednik; **kontrāhēntica** *ž*, v. kontrahent; **kontrahíratí** (Ø, se) *dv.* (prez. kontrāhírām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kontrāhírān, *gl. im.* -ānje) **1.** (s)vezati ugovorom **2.** (se) *fiziol.* stegnuti/stezati se (o mišićima i sl.); **kōntrakt** *m* (G *mñ* kōntrāktā/-kātā) dokument o suglasnosti dviju ili više strana o uspostavljanju odnosa, zaključenju posla i sl. [*sklopiti ~; sastaviti ~*]; ugovor, sporazum, dogovor; **kōntraktílan** *prid.*, v. kontraktivan; **kōntraktívan** *prid.* (odr. -vnī) koji ima svojstvo kontrakcije; stezljiv, kontraktilan; **kōntraktívno** *pril.* na kontraktivan način; **kontraktívnošt** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je kontraktivno; **kontraktuālac** *m* (G -lca, I *mñ* -lci, G kontraktūālācā) zast. honorarni namještenik, ugovorni činovnik; **kontraktūāлка** *ž*, v. kontraktualac; **kontraktúra** *ž* *fiziol.* ukočenost ili ograničena gibljivost zglobova u svim ili u samo nekim smjerovima

✧ *lat.* contractio = contrahere: skupljati, sklopiti se = KON- + trahere: vući, potegnuti

kontrakt, v. kontrakcija

kontrakultúra *ž* **1.** svaka kultura u nekoj sredini usprot drugoj, ob. dominantnoj kulturi **2.** *sociol.* mješavina alternativnih kultura mladih koja se razvila 1960-ih, buja na isteku desetljeća interes za kulture Istoka, protest protiv rasizma i ksenofobije i sl.; odražava želju za radikalnim prekidom s dotadašnjom praksom

✧ KONTRA- + v. kultura

kontralateralan *prid.* (odr. -lnī) koji se nalazi na suprotnoj strani (npr. tijela), *opr.* ipsilateralan

✧ KONTRA- + v. lateralan

kōntraliht *m razg.* u fotografiranju i snimanju kamerom, svjetlo koje se širi preko objekta snimanja u aparat k fotografu ili snimatelju; protusvjetlo

✧ *njem.* Kontralicht

kontramandirati (što) *dv.* (prez. kontramandirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) **1.** otkazati/otkazivati narudžbu **2.** opozvati/opozivati zapovijed
✧ KONTRA- + *lat.* mandare: povjeriti

kontramānēvar *m* ⟨G -vra, N *mn* -vri, G kōntramānēvārā) *vojn.* manevar koji se poduzima radi suzbijanja učinka neprijateljeva manevra; protumanevar

✧ KONTRA- + *v.* manevar

kontramārka ž ⟨D L -rci) sporedni vođeni znak na papiru koji se pojavljuje uz glavni znak
✧ KONTRA- + *v.* marka²

kōntramarš *m* ⟨N *mn* -evi, G -ēvā) *vojn. pom.* taktički manevar (evolucioniranje) ratnih brodova za 180° da bi zauzeli bolji položaj i iskoristili svoje teško naoružanje
✧ KONTRA- + *v.* marš

kōntramīna ž *publ.* spekulacija, postupak, govor itd. uperena protiv neke druge spekulacije itd.; protumina // **kontraminiranje** *sr* **1.** (gl. im.), *v.* kontraminirati **2.** *vojn.* specifičan način potpunog ili djelomičnog uništavanja mina u vodi detoniranjem drugih mina; **kontraminirati** *dv.* (prez. kontraminirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) *vojn.* provesti/provoditi jednu od metoda uništavanja mina

✧ KONTRA- + *v.* mina¹

kontranāpad *m* **1.** napad koji se poduzima da bi se odbilo napredovanje neprijatelja; kontraatak, protunapad, protunavala, protuudar, kontraofenziva **2.** *sport a.* brza, silovita akcija kojom momčad u obrani odmah nakon osvajanja lopte prelazi u napad, nastojeći postići zgoditak prije negoli protivnik organizira obranu (u sportskim igrama) **b.** protuudarac, protuzahvat koji slijedi nakon uspješne obrane (u borilačkim sportovima, u mačevanju) **c.** napadački udarac kojim je uzvraćen protivnički napadački udarac (u stolnom tenisu) **3.** *pren.* napad, ob. verbalni, koji se poduzima nakon verbalnih ispada, uvreda i sl. druge strane [nakon takvih laži, bilo je logično da će prijeći u ~ iznoseći u javnost sve što zna]

✧ KONTRA- + *v.* napasti, napad

kōntraobavještājan *prid.* ⟨odr. -jni) koji se

bavi protuobavještajnom djelatnošću Δ ~na **služba** državna služba specijalizirana za borbu protiv obavještajnih službi drugih zemalja, protiv terorističkih i drugih skupina koje bi mogle ugroziti sigurnost // **kontraobavještajac** *m* ⟨G -jca, V kōntraobavještājčē, N *mn* -jci) onaj koji se bavi kontraobavještajnom djelatnošću; **kontraobavještājčev** *prid.* koji pripada kontraobavještajcu; **kontraobavještājka** ž, *v.* kontraobavještajac
✧ KONTRA- + *v.* obavijest, obavještajni

kōntraofenzīva ž *vojn.* oružani uzvrat na ofenzivu; protunavala, protunapad

✧ KONTRA- + *v.* ofenziva

kōntraoktāva ž *glazb.* glasovi od kontra-C do kontra-H; donja oktava

✧ KONTRA- + *v.* oktava

kontrapēlati (što, se) *nesvrš.* (prez. kontrapēlām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) *reg.* izbrijavati; pri brijanju povlačiti britvu i sl. u protivnom smjeru od uobičajenoga i od rasta dlake, glatko se brijati, brijanjem postići da koža ostane glatka, bez dlaka; temeljito brijati, izbrijati, kontrapelavati // **kontrapelāvati** *nesvrš.* (prez. kontrapelāvām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje), *v.* kontrapelati

✧ *tal.* contrappellare (contropellare) = KONTRA- + *pelare*: brijati

kōntrapiz *m reg.* uteg koji uspostavlja ravnotežu nasuprot drugom utegu; protuuteg (kod sata na utege i sl.)

✧ KONTRA- + *v.* piz

kōntraplān *m film.* snimka u kojoj se glumac, prije okrenut leđima, snima s lica, a drugi se snima leđima okrenut prema kameri; suprotni snimak istoga kadra

✧ KONTRA- + *v.* plan

kōntrapōd *m geogr.* onaj koji živi na sjevernoj polutki Zemlje prema onome na južnoj i obratno (slika da su im glave okrenute pod 180°); protunožac

✧ KONTRA- + -POD

kontraponirati (Ø) *dv.* (prez. kontrapōnirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) oprijeti/opirati se, oduprijeti/odupirati se, (us)protiviti se, suprotstaviti/suprotstavljati se, *usp.* kontrapozicija // **kōntrapozīcija** ž oprečna pozicija, suprotno gledište, protivno mišljenje, položaj nasuprot (ob. u sučeljavanju snaga, mišljenja, stavova i sl.); suprotstavljanje, kontrapost

✧ *lat.* contraponere: smjestiti nasuprot

kõntrapost *m* 1. suprotnost, protivnost, opiranje, kontrapozicija 2. *umj.* ravnoteža između dvaju istodobnih pokreta figure (prvotno u kiparstvu), usmjerena u suprotnim pravcima: sva težina tijela počiva na jednoj nozi, dok je druga lako povijena

✧ *njem.* Kontrapost ≈ *tal.* contrapposto

kõntrapozicija, *v.* kontraponirati

kõntraproductivan *prid.* ⟨*odr.* -vni⟩ koji ima negativne učinke, protivne onima koji se nekom radnjom, nastojanjem itd. žele postići [u ovom trenutku štrajk bi bio ~] // **kõntraproductivno** *pril.* na kontraproductivan način; štetno [djelovati ~; raditi ~; usmjeravati ~]; **kõntraproductivnost** *ž* ⟨*G* -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je kontraproductivno

✧ KONTRA- + *v.* producirati, productivan

kõntrapunkt *m* 1. *glazb.* povezivanje dviju ili više istodobnih, ali samostalnih glazbenih linija tako da budu u skladu pri zajedničkom izvođenju; višeglasna kompozicija u kojoj melodijski i ritmički samostalne dionice postižu harmonijski odnos 2. *preu.* a. općenito, nešto što je oprečno, suprotstavljeno (čemu), a ipak se uzajamno nadopunjuje i može činiti cjelinu b. *rij.* ono što održava ravnotežu na suprotnoj strani; protuteža // **kõntrapunktalan** *prid.* ⟨*odr.* -lni⟩ 1. *glazb.* koji se zasniva na kontrapunktu 2. *preu.* koji ima sasvim oprečna, suprotstavljena svojstva, ali može biti i nadopuna, korisna komponenta sinteze [njegov povremeni smijeh ~ je njegovo melankoliji]; **kõntrapunktirati** *dv.* ⟨*prez.* kontrapunktirām, *pril.* sad. -ajūci, *pril.* pr. -āvši, *prid.* trp. kontrapunktirām, *gl.* im. -ānje) 1. (što) podrediti/podređivati pravilima kontrapunkta, obraditi/obrađivati u kontrapunktu 2. (čemu) *razg.* biti/bivati u kontrastu s čim, znatno odudarati/odudarati, biti u kontradikciji, biti ili postati/postajati bitno različit od čega [stara oprema alpinista ~ današnjof]; **kõntrapunktni** *prid.* koji se odnosi na kontrapunkt, koji je svojstven kontrapunktu

✧ *njem.* Kontrapunkt ← *lat.* (cantus) contrapunctus: (pjesma) nasuprot (o notama pratnje napisanima iznad ili ispod nota osnovne pjesme)

kõntrāran, *v.* kõntra (I)

kontrarevolucija *ž* *sociol. ideol.* borba protiv revolucije ili revolucijom uspostavljene vlasti i poretka, ob. s ciljem povratka predrevoluci-

onarne vlasti i stanja // **kontrarevolucionār** *m* ⟨*G* kontrarevolucionára) onaj koji se bori protiv revolucije; **kontrarevolucionārēv** (kontrarevolucionárov) *prid.* koji pripada kontrarevolucionaru; **kontrarevolucionārka** *ž* ⟨*G* mn -ā-i), *v.* kontrarevolucionar; **kõntrarevolucionārjan** *prid.* ⟨*odr.* -rni) koji je svojstven kontrarevoluciji, koji pripada ili se odnosi na kontrarevoluciju [-ni odre-di; ~na atmosfera]; **kõntrarevolucionarno** *pril.* na način kontrarevolucije

✧ KONTRA- + *v.* revolucija

kontrasignacija *ž* jedan od najmanje dvaju potpisa na nekom dokumentu // **kontrasignatūra** *ž*, *v.* supotpis

✧ KONTRA- + *lat.* signare: označiti

kõntrast *m* ⟨*G* mn kõntrastā) 1. oštra razlika, odudaranje od čega, oprečnost u cjelini ili u kojem svojstvu; suprotnost, opreka [~ boja; biti u ~u s čime] 2. *lingv.* načelo diferencijacije (npr. u fonologiji) // **kõntrastālija** *ž* *pom.* vrijeme utrošeno na ukraj ili iskrcaj brodskog tereta nakon isteka ugovorenih rokova (stojnica); ležarina, prekostojnica; **kõntrastičan** *prid.* koji se odlikuje izrazitim kontrastom, koji se zasniva na kontrastu ili na kontrastima; **kõntrastirati** *dv.* ⟨*prez.* kontrastirām, *pril.* sad. -ajūci, *pril.* pr. -āvši, *gl.* im. -ānje) staviti/stavljati u opreku, biti/bivati u opreci; **kõntrastivan** *prid.* ⟨*odr.* -vni) koji djeluje kontrastno; **kõntrastni** *prid.* koji se odnosi na kontrast, koji ima svojstvo kontrasta Δ ~a sredstva med. tvari koje ne propuštaju rendgenske zrake pa se upotrebljavaju kod rendgenskih pretraga; kontrastičan, kontrastivan; **kõntrastno** *pril.* na kontrastan način; oprečno, protivno [~ obojiti]; **kõntrastnost** *ž* ⟨*G* -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je kontrastno; razlikovnost, oprečnost

✧ *njem.* Kontrast ← *tal.* contrasto ← *contrastare*: odskakati, suprotstaviti se oprečnim, oštro razlikovati

kõntrāšica, *v.* kontra (I)

kõntrāšpijunāža *ž* djelatnost kojom se pobija djelovanje neprijateljskih špijuna; protuobavještajna (kontraobavještajna) služba

✧ KONTRA- + *v.* špijun, špijunaža

kontratēza *ž* suprotna tvrdnja; protugledište, protustav

✧ KONTRA- + *v.* teza¹

kontratrčgovina *ž* *ekon.* vezani posao u kojem je

izvoz robe uvjetovan istom vrijednošću uvoza, i obratno; izvoznik prima naplatu u robi, umjesto u novcu

✧ KONTRA- + v. trg, trgovina

kontravenirati (Ø, što) *dv.* (prez. kontravenirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) (u)raditi u protivnom smislu, pobiti/pobijati, opovrgnuti/opovrgavati; (pre)kršiti neki zakon, običaj i sl.

✧ *njem.* kontravenieren ← *lat.* contravenire ≅ KONTRA- + venire: doći

kontribuirati (što) *dv.* (prez. kontribuirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) 1. dati/davati ili opskrbiti/opskrbljivati zajednički s drugima; pridonijeti/pridonositi 2. djelovati kao odlučujući čimbenik 3. dati/davati neki tekst za objavljivanje; priložiti/prilagati // **kontribucija** ž 1. *pov.* sve vrste poreza i davanja (ob. u feudalnim društvima) 2. prisilno davanje u novcu ili u naturi koje neprijatelj proizvoljno nameće vladi ili stanovništvu pobijedene zemlje [*plaćati ~u*] 3. *ekon. pravn.* međunarodno ugovorena suma koja se isplaćuje poslije rata pobjedničkoj i oštećenoj (napadnutoj) državi; reparacija, ratna odšteta 4. *dipl.* doprinos država članica proračunu neke međunarodne organizacije ili nekoj zajedničkoj djelatnosti; **kontribucijski** *prid.* koji se odnosi na kontribuciju; **kontribuent** *m* (G *mn* -nātā) 1. onaj koji kontribuira 2. *pov.* kategorija stanovnika u vojnim komunitetima Vojne krajine (niža kategorija od građana); **kontribuentica** ž, v. kontribuent

✧ *njem.* kontribuieren ← *lat.* contribuere: pridonijeti ≅ KON- + tribuere: dodijeliti

kontricionizam *m* (G -zma, N *mn* -zmi) *teol. pov.* 1. u ranoj skolastici, nauk da je strasno i istinsko pokajanje (*contritio*) jedino dovoljno za valjano primanje sakramenta (jer je nošen ljubavlju prema Bogu koja odbacuje grijeh kao takav), *usp.* atricionizam 2. u jansenizmu, shvaćanje da svako kajanje mora imati kao motiv već savršenu ljubav prema Bogu

✧ *lat.* contrizio: kajanje + -IZAM

kontrirati, v. kōntra (I)

kontrōlja ž 1. ukupnost uvida i praćenja činjenica i stanja oko jedne osobe, pravne osobe i pojmova u društvu i prirodi; pregled, nadzor, provjera [*med. ići na ~u; provoditi ~u*] 2. *meton.* ustanova ili osobe koje obavljaju kontrolu [*carinska ~a*] // **kontrōliran** *prid.* (odr. -i) koji je pod nadzorom, koji je

provjeren; **kontrōlirano** *pril.* provjereno; **kontrōliranost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) 1. osobina onoga koji je kontroliran, svojstvo onoga što je kontrolirano 2. stanje pod kontrolom; **kontrōlirati** (što, koga, se) *dv.* (prez. kontrōlirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) 1. provesti/provoditi, obaviti/obavljati kontrolu, podvrgnuti/podvrgavati kontroli 2. imati potpun uvid u što, imati prevlast [*~ situaciju*]; **kontrōlni** *prid.* koji je svojstven kontroli, koji služi za kontrolu [*~a ploča; ~a žaruljica*] Δ *~i list, ~i zadaci* pismeni ispit, test; **kontrōlōr** *m* (G kontrolōra) 1. onaj koji obavlja kontrolu; nadzornik 2. *tehn. a.* aparat za pokretanje i reguliranje elektromotora kod tramvaja, dizalica i sl. **b.** svaki uređaj koji kontrolira rad nekog stroja i dojavljuje kvar; **kontrōlōrkā** ž (G *mn* -ā/-ī), v. kontrolor

✧ *njem.* Kontrolle ← *fr.* contrôle

kontrōler *m inform.* procesor koji upravlja radom jedne ili više jedinica i provodi komunikaciju između komputerskog sistema i tih jedinica [*disk ~*]

✧ *engl.* controller

kontrovērzija ž prijeporno pitanje o kojem se diskutira (često javno) i iznose suprotstavljena stajališta; kontroverzā, raspra, spor, suprotnost, proturječnost // **kontrovērza** ž, v. kontroverzija; **kontrovēzran** *prid.* (odr. -zni) koji izaziva kontroverzije, oko kojega postoje kontroverzije; **kontrovēzrno** *pril.* na kontroverznan način; proturječno [*~ svjedočiti*]; **kontrovēzrnost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je kontroverznan ili svojstvo onoga što je kontroverzno; proturječnost

✧ *lat.* controversio ≅ controversus ≅ KONTRO- + vertere: okrenuti

kontubērnij *m* (G -a) *pov. pravn.* u starom Rimu, trajna bračna zajednica između robova ili između roba i slobodne osobe, bez pravnih posljedica

✧ *lat.* contubernium

kontumācija ž 1. *pravn.* izricanje presude u odsutnosti tuženika (koji nije pristupio sudu, koji se oglašio na sudski poziv) 2. *šah* gubitak partije zbog prekoračenja vremena za razmišljanje 3. općenito neposlušnost, prkos; ogluha // **kontumācijski** *prid.* koji se odnosi na kontumaciju Δ *~ postupak* *pravn.* postupak prema stranci koja se nije odazvala sudskom pozivu

✧ *lat.* contumacia: prkos ≈ contumax: tvrdoglav

kontumèlija *ž* uvredljiv govor ili ponašanje, poniženje

✧ *lat.* contumelia

kontundíрати, *v.* kontuzija

kontúra *ž* obris nekog predmeta ili čega drugoga što se vidi ili nazire bez oštro izraženih krajeva ili bridova // **kòntúrní prid.** koji pripada konturi

✧ *njem.* Kontur ← *fr.* contour ← *tal.* contorino

konturògram *m* niz pojednostavljenih crteža koji u slijedu prikazuju položaj tijela tijekom izvođenja nekih pokreta, vježbi i sl.

✧ *v.* kontura + -GRAM

kòntu *m pov.* kaput s razrezanim rukavima što su ga nosili tatarski velikaši

✧ *tur.* konto ← *grč.* kontós: kratak

kòntúzija *ž* teška ozljeda udarom ili zračnim tlakom bez puknuća tkiva, često s podljevom krvi; nagnječenje, naboj, zgnječenje [*pretrpjeti* ~u; *dobiti* ~u; *zadati* ~u (*komu*)] // **kòntundíрати** (što) *dv.* (*prez.* kontundirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kontundirān, *gl. im.* -ānje) udariti/udarati bez vidljivih ozljeda na površini tijela, nanijeti/nanositi kontuziju; nagnječiti, nabiti, zgnječiti; **kòntúziran prid.** (*odr.* -ī) koji je udaren, prignječen, povrijeđen

✧ *lat.* contusio ≈ contundere: udariti, sudariti

kònúbij *m pravn. pov.* u antičkom Rimu, zakonita bračna veza patricija; brak // **kònubijálñi prid.** koji je svojstven konubiju; bračni

✧ *lat.* con(n)ubium

konurbácija *ž sociol.* velika urbana cjelina nastala spajanjem dvaju ili više susjednih (seoskih ili gradskih) naselja

✧ *lat.* conurbatio ≈ KON- + urbs: grad

kónus *m mat., v.* stožac // **konicítēt** *m* (G konicítéta) **1.** čunjastost, kupastost, kosina, nagib, nagnutost **2.** suženje, suženost; **kòničan prid.** (*odr.* -čni) koji je u obliku konusa, koji je kao konus; kao čunj, čunjast; koji je kao stožac, stožast; **kònika** *ž* (D L -ici) *mat. 1.* (geometrijski) krivulja koja se dobiva siječenjem konusne plohe ravninom **2.** (algebarski) krivulja drugoga reda (zadana jednadžbom stupnja dva u dvije varijable); konike su elipsa (posebno kružnica), parabola i hiperbola te degenerirani oblici (par pravaca, dvostruki pravac

i točka); čunjosječnica; **kónusnī prid.** koji se odnosi na konus, koji ima osobine konusa $\Delta \sim a$ **ploha** *mat.* stožasta ploha, *v.* stožast Δ ; $\sim a$ **projekcija** kartografska projekcija u kojoj se meridijani i paralele ucrtavaju na konusni plašt koji se zatim razvije u ravninu

✧ *lat.* conus (conicus: koničan ← *grč.* kōnikós) ← *grč.* kōnos: češer bora, stožac

konvalèscent (konvalescènt) *m* onaj koji se oporavlja poslije bolesti

✧ *lat.* convalescens: oporavljajući ← convalescere: oporavljati se

konvalidácija *ž pravn. 1. pov.* potvrda vjerodostojnosti isprave potpisom, pečatom ili popisom svjedoka **2.** naknadno priznavanje dotad ništavne pravne radnje ispunjenjem nekih formalnosti (npr. međusobno priznavanje školskih i fakultetskih svjedodžbi nakon potpisivanja međudržavnog ugovora i sl.)

✧ *lat.* convalidatio ≈ KON- + validare: potvrditi vrijednost

konvèjér *m tehn.* uređaj za neprekidno prenošenje tereta (u tvornici, rudniku i sl.); pomična traka, tekuća, prijenosna vrpca

✧ *engl.* conveyer

konvèkcija *ž 1. tehn.* prijenos energije (topline ili elektriciteta) strujanjem čestica plinova ili tekućina (npr. u radijatorima centralnoga grijanja) **2. meteor.** prijenos topline i drugih atmosferskih svojstava krupnim gibanjem unutar atmosfere najčešće vertikalnim strujama // **konvèkcijiski prid.** koji se odnosi na konvekciju $\Delta \sim$ **oblak meteor.** oblak nastao konveksijskim zračnim strujama uz grijanje odozdo i hlađenje odozgo, to su oblaci kumulusi i kumulonimbus; **kònvèktivān prid.** (*odr.* -ī) koji djeluje kao konvekcija, koji ima svojstva konvekcije $\Delta \sim na$ **čelija** količina zraka unutar dobro razvijene konvekcije koja se gotovo ne mijša s okolnim zrakom i koja iz sloja više temperature prenosi energiju u sloj niže temperature; **konvèktor** *m tehn.* uređaj za grijanje prostorija (ob. radijator)

✧ *lat.* convectio ≈ convehere: prenositi, nositi zajedno

konvèkcijān prid. (*odr.* -snī) koji je izbočen, ispupčen [*-ne leće*], *opr.* konkavan, udubljen $\Delta \sim an$ **kut** *mat.* kut manji od 180°; $\sim an$ **skup** *mat.* skup točaka u ravnini ili prostoru sa svojstvom da za svake svoje dvije točke sadrži i cijelu dužinu koja ih spaja; $\sim na$ **funkcija** *mat.* funkcija *f* koja poprima realne

vrijednosti konveksna je ako za svake x, y iz domene vrijedi $f((x+y)/2) \leq (f(x)+f(y))/2$ (tada je podskup ravnine iznad grafa funkcije konveksan) // **konveksno** *pril.* na konveksan način; izbočeno; **konveksnost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je konveksno; izbočenost, ispupčenost
 ✧ *lat. convexus*

konvencija ž 1. međunarodni sporazum o kakvu važnu pitanju [*poštanska ~a*] 2. općevažće pravilo koje vrijedi za sve i kojega se svi pridržavaju [*držati se ~e*] 3. opći sastanak političke stranke na kojoj delegati odlučuju prema ovlaštenjima; općenito, veliki zbor, skupština [*~a stranke; održati ~u*] // **konvencijski** *prid.* koji se odnosi na konvenciju; **kōnvenčālan** *prid.* (odr. -lnī) 1. koji se zasniva na konvenciji, koji se drži uobičajenih pravila i oblika; ustaljen [*~no ponašanje; ~na laž*] 2. *pejor.* koji nije sposoban izići iz uobičajenih pravila i oblika; nezanimljiv, neinventivan, neoriginalan [*~an čovjek*] Δ *~na publikacija* izdanje sa sadržajem zapisanim prirodnim jezikom, za korištenje kojega nisu potrebna tehnička pomagala; **~ni brod** 1. linijski trgovački brod klasičnog tipa 2. *vojn.* ratni brod koji ne raspolaže nuklearnim oružjem, ali je osposobljen za akcije u uvjetima raketno-nuklearnog rata; **~ni rat** oružani sukob koji se vodi konvencionalnim oružjem; **~no oružje** hladno i vatreno oružje koje nije zabranjeno po međunarodnim konvencijama (za razliku od atomskog, biološkoga i kemijskoga); **kōnvenconālno** *pril.* na konvencionalan način; neinventivno, ustaljeno [*oblačiti se ~*]; **konvencionālnoš** ž (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je konvencionalan ili svojstvo onoga što je konvencionalno; neoriginalnost, ustaljenost
 ✧ *lat. conventio* = *convenire*: združiti se = KON- + *venire*: doći

konvenfāliti (Ø) *dv.* (prez. *konvėnīrām*, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) 1. odgovoriti/odgovarati, pogodovati [*kome ne bi ~lo da se njegovi neprijatelji svađaju*] 2. biti/bivati prikladan [*u ovom autu baš mi ~ raspored na kontrolnoj tabli*] // **kōnvenabīlan** *prid.* (odr. -lnī) 1. koji je prikladan ili povoljan za čije potrebe 2. koji je lako dostupan, pri ruci, nadohvat; **konvenijēcija** ž 1. sposobnost, kvaliteta da je tko (što) prikladan ili koristan 2. materijalna korist ili lagodnost

3. nešto što štedi vrijeme, trud i novac
 ✧ *njem. konveneren* ← *lat. convenire*
kōnvent *m* (G *mn -nātā*) 1. *pov.* u antičkom Rimu, zasjedanje suda 2. *kršč.* a. u ranokršćansko doba, sastanak redovnika (kada nisu živjeli zajedno) b. samostanska zajednica redovnika/redovnica; samostan (u srednjem vijeku) 3. *pov.* u doba Francuske revolucije, zastupnička skupština 4. glavna skupština masona (slobodnih zidara) // **kōnventuāl** *an* *prid.* (odr. -lnī) koji je s velikim brojem prisutnih, skupan Δ **~na misa** *kat.* glavna (velika) služba Božja u velikim crkvama; **konventuālac** *m* (G -lca, N *mn -lci*, G *konventuālācā*) *kat.* redovnik samostalnog ogranka franjevačkog reda s ublaženim pravilima; nose bradu i crni habit; **konventuālčev** *prid.* koji pripada konventualcu
 ✧ *srlat. conventus* ← *lat.*: skup, dogovor, *usp. konvencija*

konvėntikl *m* (G *mn -kālā*) *zast. knjiš.* tajno dogovaranje (»po čoškovima«), zakutni sastanak
 ✧ *lat. conventiculum*

konvergīrati (Ø) *dv.* (prez. *konvėrgīrām*, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* *konvėrgīrān*, *gl. im.* -ānje) međusobno se približiti/približavati, steći/stjecati se u jednoj točki, usmjeriti/usmjeravati djelatnost u jednom pravcu, težiti prema istom cilju, *opr. divergirati* // **konvergēcija** ž 1. sukladnost osobina, međusobno približavanje kao tendencija 2. *biol.* razvitak sličnih crta i grade tijela kod organizama koji nisu srodni, ali koji žive u istoj sredini 3. a. izmjena oceanskih voda (s površine u dublje slojeve i obratno) b. *meteor.* slijevanje zračnih struja prema određenoj točki ili pravcu; posljedice su uzlazno strujanje, hlađenje zraka, kondenzacija i stvaranje oblaka, pa oborine 4. *ekon.* shvaćanje prema kojem se suvremeni gospodarski sustavi svojim razvitkom postupno približavaju jedni drugima 5. *mat.* svojstvo niza brojeva da teži nekom broju, tj. da postoji limes; definira se i za nizove funkcija 6. *lingv.* približavanje jezika kao posljedica intenzivnih dodira među njima 7. *fil.* usklađivanje, usmjeravanje mnogih vjerojatnih razloga prema jednom uzroku koji dovoljno tumači neku pojavu ili zbivanje Δ **~reda** *mat.* konvergencija niza parcijalnih suma članova nekog niza; **konvėrgėtan** (sa čim, Ø) *prid.*

⟨odr: -tni⟩ koji se uzajamno približava, koji teži prema istom cilju, koji je jednako usmjeren; **konvergentno pril.** na način konvergenije; **konvergentnost** ž ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je konvergentno

✧ *lat.* convergere = KON- + vergere: okrenuti, nagibati se; convergens: konvergentan

konvertēr m ⟨G konvertéra⟩ **1.** uređaj koji pretvara jedan oblik energije u drugi; pretvarač struje **2. inform.** program ili uređaj koji prevodi neki signal ili podatke iz jednog formata u drugi **3. tehn.** u televiziji, uređaj koji omogućuje primanje frekvencijskog područja za koje prijemnik (TV ili radio) nije bio predviđen; prilagodnik, adapter **4. tehn.** uređaj za pročišćavanje rastaljenog metala oksidacijom nepoželjnih primjesa

✧ *engl.* converter ← *lat.* convertere: v. konvertirati

konvertirati *dv.* ⟨*prez.* konvertirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* konvertirān, *gl. im.* -ānje) **1.** (θ) prijeći/prelazi iz jedne vjere ili doktrine u drugu **2.** (što) zamijeniti/zamjenjivati jednu valutu drugom, *usp.* konverzija **(2)** **3. inform.** prenijeti/prenositi kompjuterski zapis iz jednog formata u drugi, *usp.* konverzija **(3)** // **kõnvertibiljan** *prid.* ⟨odr: -lni⟩ *ekon.* koji je stekao sposobnost da bude priznat i mijenjan za zlato i druge valute (o novcu); zamjenjiv Δ ~**an brod pom.** brod kojem se namjena može brzo promijeniti; ~**na valuta bank.** valuta koja se uvijek može zamijeniti za koju drugu; tvrda valuta; **konvertibilije (konvertibilije)** ž *mn ekon.*

skupni naziv za vrijednosne papire (obveznice i dionice) koji se mogu mijenjati za druge vrijednosne papire; **konvertibilnost** ž ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *ekon.* mogućnost slobodnog mijenjanja jedne valute za drugu, odnosno za zlato; **konvertit m** ⟨G konvertita⟩ **1. rel.** onaj koji je pristupio drugoj vjerskoj zajednici ili se odrekao ateizma; obraćenik **2. pren. pejor.** onaj koji je zbog materijalnih, profesionalnih i sl. razloga prihvatio ideologiju ili politiku koju je prije pobijao (bez obzira čini li to iz uvjerenja ili ne); prebjeg; **konvertitski** *prid.* koji se odnosi na konvertite; **konvertitstvo sr** ukupnost svojstava, rada i djelovanja koji je konvertita; obraćeništvo; **konverzija** ž **1. rel.** prelazanje iz jedne vjere ili doktrine u drugu **2. bank. a.** zamjena jedne valute drugom ili jednog ajama drugim

b. financijska operacija promjene uvjeta kredita u korist dužnika **3.** pretvaranje jednoga u drugo (u informatici jednog formata zapisa u drugi) **4. log.** oblik izvođenja koji se dobije zamjenom subjekata i predikata **5. psih.** nesvjesni obrambeni mehanizam putem kojega unutarpsihički sukobi dobivaju simboličko izvanjsko značenje Δ **izvršiti (obaviti) ~u bank.** zamijeniti vrijednost jedne valute drugom, promijeniti jednu valutu u drugu, izvršiti zamjenu novca jedne zemlje novcem druge; ~**a broda pom.** temeljita pregradnja broda kojom mu se mijenja namjena ✧ *lat.* convertere = KON- + vertere: zaokrenuti, obratiti; conversio: potpuna promjena; convertibilis: promjenjiv

kõnvertoplān m *tehn.* zrakoplov mobilnih krila, koji može slijetati i uzlijetati okomito

✧ v. konverter + v. (aero)plan

konverzácija ž **1.** razgovor, ob. neformalan i prijateljski u kojem se sugovornici skladno izmjenjuju u odnjevovanom izražavanju [voditi ~u] **2.** diskusija o nekoj temi // **konverzácijski** *prid.* koji se odnosi na konverzaciju Δ ~**a metoda** metoda učenja stranog jezika razgovorom; **konverzácijski pril.** konverzacijom, pomoću konverzacije (npr. učiti strani jezik); **konverzirati nesvrš.** ⟨*prez.* konverzírām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) voditi konverzaciju, razgovarati (ob. ugodno i neobavezno)

✧ *lat.* conversatio = conversari: razgovarati

konverzija, v. konvertirati

kõnvikt m ⟨G *mn* kõnviktā/-kātā⟩ odgojni zavod u kojem gojenci imaju stan i hranu [salezijanski ~; ~ za djevojke]; internat // **konviktāš m** ⟨G konviktāša⟩ konviktorac; **konviktāšica** ž, v. konviktaš; **konviktórac m** ⟨G -rca, N *mn* -rci, G konviktóracā⟩ *razg.* gojenac konvikta [salezijanski ~]; pitomac; **konviktórka** ž, v. konviktorac; **kõnviktski pril.** kao u konviktu; internatski

✧ *lat.* convictus

kõnvoj m ⟨G *mn* kõnvõjā) **1. pom.** jedan ili više trgovačkih ili transportnih brodova u pratnji ratnih brodova (koji ih štite od neprijateljskih podmornica i napada iz zraka) **2.** svaka pratnja broda i vozila s teretom većih razmjera; eskortaža, brodopratnja **3.** grupa vozila koja se kreću zajedno [cestovni ~] **4. zast.** tramvaj s dvjema prikolicama **5.** skup osoba koje se pod stražom upućuju prema određenom

mjestu [~ *zarobljenika*] // **konvojiranje** *sr pom.* mjere i postupci u organizaciji, plovidbi i zaštiti (obrani) od neprijateljskih napada; organiziranje u konvoje; **könvojski prid.** koji se odnosi na konvoj; **könvojski pril.** tako da se plovi ili kreće u konvoju

✧ *engl.* convoy ← *fr.* convoier: pratiti ← *stfr.* convoier ← *lat.* conviare

konvokacija *ž* 1. saziv, poziv na neki važni sastanak, zasjedanje (npr. skupštine) 2. formalno ili ceremonijalno zasjedanje

✧ *lat.* convocatio = convocare: sazvati

konvolut *m* (G konvolúta) *pov.* nekoliko knjiga svezanih zajedno; smotak spisa, svitak // **konvolúta** *ž* *arhit. pov.* spiralni ukras na jonskom kapitelu, zavojnica

✧ *lat.* convolutus: smotan ← convolvere: smotati, saviti

konvulzija (Ø, čega) *ž* 1. *med.* jaki grčevi mišića koji zahvaćaju cijelo tijelo (ob. prilikom epileptičkih napada i sl.) 2. *pren.* grč, potres, dramatično događanje (o društvu) // **könvulzivan prid.** (odr. -vni) koji je svojstven konvulziji; grčevit; **könvulzivno pril.** na konvulzivan način; grčevito

✧ *lat.* convulsio = convellere: potresti, otrgnuti = KON- + vellere: potezati, trgati

konzálting *m* (N mn -nzi) 1. savjeti u različitim fazama nekog posla; izrada tehničke dokumentacije i davanje savjeta investitoru u vezi s izgradnjom objekata, poslovi od ideje do završetka objekta osim same izvedbe [~ *organizacija*; ~ *poslovi*], *usp.* inženjering 2. a. odjel nekog poduzeća koji daje sve vrste savjeta tehnološko-ekonomske prirode b. vrsta usluge koju pruža neka savjetnička tvrtka [*usluge* ~a]; savjetodavna, *usp.* konzultacija

✧ *engl.* consulting, *usp.* konzultacija

konzekvència *ž*, v. konsekvencija

konzekvència *ž*, v. konsekvencija

konzekvéntan prid., v. konsekventan

könzerva¹ *ž* *pov. zast.* skupna plovidba naoružanih trgovačkih brodova radi zaštite od gusara (poznata još u srednjem vijeku)

✧ *srlat.* conserva = *lat.* conservare: sačuvati

könzervatíván prid. (odr. -vni) 1. koji teži očuvanju starog sustava vrijednosti i društvenog poretka; koji se protivi novitetima i modernitetu 2. a. *razg.* koji je staromodan, tradicionalan b. *pejor.* koji je zastario, zaostao za vremenom // **konzervatívác** *m* (G -vca, V

könzervatívčë, N mn -vci, G konzervatíváčä)

1. onaj koji je privržen idejama i zasadama konzervativizma 2. član konzervativne stranke 3. onaj koji je staromodan, suviše odan tradiciji, onaj koji se odupire inovacijama; **konzervatívčëv prid.** koji pripada konzervativcu; **konzervatívka** *ž*, v. konzervativac; **konzervatívizám** *m* (G -zma, N mn -zmi)

1. *pol.* društveni i politički svjetonazor i djelovanje; protivi se naglim društvenim promjenama, osobito revolucionarnima, a zagovara stabilnost poretka, oslonac na tradiciju i na tradicionalne institucije i vrijednosti (obitelj, religija, nacionalna privrženost itd.); reforme prihvaća samo ako su striktno pragmatične i ne narušavaju društvenu stabilnost 2. *pren. razg.* nesposobnost da se prihvatiti društveni razvoj i modernitet; staromodnost, učmalost; **könzervatívno pril.** kao konzervativac, na način konzervativaca; **konzervatívnošť** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je konzervativan ili svojstvo onoga što je konzervativno

✧ *lat.* conservativus = conservare: sačuvati

konzervatörj (konzervatörj) *m* *glazb.* najviša muzička škola [*na* ~u; *došao s* ~a]

// **konzervatörist** *m* učenik konzervatorija; **konzervatörística** *ž*, v. konzervatorist

✧ *lat.* conservatorio

konzervírati (što) *dv.* (prez. konzervíráám, pril. sad. -ajući, pril. pr. -ávši, prid. trp. konzervírán, gl. im. -anje) 1. posebnim postupkom (zaštititi od propadanja [~ *hranu*; ~ *drvo*; ~ *metal*]) 2. (se) *razg.* čuvati, održavati u dobrom stanju svoj fizički izgled i tradiciju (unatoč odmakloj dobi) // **könzervía**² *ž* (G mn -ái/-i) 1. hermetički zatvorena limenka [*riblja* ~a] 2. *meton.* hrana ili tekućina priređena tako da se može čuvati duže vrijeme [*pojesti* ~u] 3. *žarg. pejor.* a. onaj koji ima staromodne, konzervativne poglede; tradicionalist b. stari auto; **konzervácija** *ž* 1. postupak očuvanja, održanja (spomenika, nalazišta, metalnih ili drvenih predmeta i sl.) 2. *tehn.* stavljanje robe u konzerve i sl., kako bi im se produžila trajnost △ ~ **poduzeća ekon.** zauzastavljanje rada tvornica i drugih poduzeća na neodređeno vrijeme, praćeno nizom tehničkih mjera za obranu tvorničkih uređaja od kvarenja za vrijeme nedjelatnosti; ~ **spomenika** postupak kojim se spomenici kulture obnavljaju i čuvaju od propadanja; **könzervans**

m kem. sredstvo koje ima štetan utjecaj na mikroorganizme (dodaje se npr. hrani da bi se ova što duže očuvala); **konzervátor** (**konzervátor**) *m* stručnjak koji se posebnim oblicima zaštite bavi čuvanjem materijalne kulturne baštine (umjetničkih djela, gradevina, zbirki itd.); **konzervátorica** *ž, v.* konzervator; **konzervátorskí prid.** koji se odnosi na konzervatore i djelatnost konzervatora [~ *zavod*]; **konzervátorski pril.** kao konzervatori, na način konzervatori [obraditi ~]

✧ *njem.* konservieren = *lat.* conservare: sačuvati; conservator: čuvar, spasitelj

konzilij (**konzilij**) *m* 1. sastanak, savjetovanje o nekom važnom pitanju (ob. dogovaranje liječnika o dijagnozi, o načinu liječenja) 2. *pren.* vijećanje [imati ~; održati ~] 3. vijeće, savjetodavno tijelo // **konzilijár m** (G konzilijára) član konzilija, savjetodavni autoritet (ob. liječnik); konzilijarijuš, savjetnik, vijećnik; **konzilijárjan prid.** (*odr. -rní*) koji je svojstven konziliju [~na odluka]; koji pripada konziliju; savjetodavan; **konzilijarijuš m** *arh., v.* konzilijár

✧ *lat.* consilium

konzistentjan prid. (*odr. -tní*) 1. koji je čvrst; gust, postojan [~na grada] 2. koji se ne mijenja; trajan, principijelan [~no mišljenje] // **konzistèncija ž** 1. skladnost između stvari ili između dijelova nekih predmeta 2. *kem.* ljepljivost, gustoća (u otopinama i polutekućim tijelima) 3. *pren.* sklad između postupaka, događaja ili ideja koji se zbivaju istovremeno ili jedan za drugim; stalnost, postojanost; **konzistèntno pril.** čvrsto, postojano, dosljedno; **konzistentnost ž** (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je konzistentno; čvrstoća, postojanost, dosljednost

✧ *njem.* konsistent ← *lat.* consistens ← consistere: stajati, držati se, ustrajati

konzistôrij (**konzistôrij**) *m* 1. *pov.* u antičkom Rimu a. carski savjet b. mjesto gdje se savjet sastaje 2. *kat. a.* plenarno zasjedanje kardinalnog zbora b. vijeće koje pomaže biskupu u upravljanju biskupijom 3. kod protestanata, vrhovna duhovna uprava 4. duhovni sud u Pravoslavnoj crkvi

✧ *lat.* consistorium

konzôla ž 1. *grad.* potporni stup; potporanj, konsola 2. *arhit.* nosač s uporištem samo na jednoj strani; služi kao oslonac za balkon, svod, kip itd. 3. stolić prislonjen na zid ili

pričvršćen za njega 4. *inform.* upravljački uređaj poput terminala pomoću kojeg korisnik komunicira s kompjuterom 5. *razg.* hardver koji je namijenjen isključivo za igru (poput Playstationa®, Nintendo® i dr.)

✧ *njem.* Konsole ← *fr.* console

kônzôrcij m ekon. bank. 1. sporazum banaka ili vlasnika kapitala radi zajedničkog izvršenja kakve financijske operacije 2. udruženje takvih partnera s takvim ciljevima

✧ *lat.* consortium = consors: dioničar, koji ima udjela

kônzul m 1. *pov. a.* u antičkom Rimu za vrijeme Republike, jedan od dvaju najviših državnih službenika, biran na godinu dana b. u carskom Rimu i Bizantu počasna funkcija 2. *pov.* u Francuskoj (1799–1804), titula triju osoba koje su imale neograničenu izvršnu vlast 3. *dipl.* predstavnik jedne države u nekom gradu ili području druge zemlje [*generalni* ~; *vice* ~], *usp.* konzulat Δ **počasni** ~ titula i funkcija slična konzulu; daje se (često i stranim državljanima) zbog boljeg prijateljskog ili poslovnog povezivanja // **kônzulár m** (G konzulára) *pov.* bivši konzul u starom Rimu, ob. namjesnik u nekoj provinciji; **kônzulárjan prid.** (*odr. -rní*) koji se odnosi na konzulsku službu ili na konzulat Δ **~ni odnosi pol.** službeni odnosi između dviju država na razini konzulata; **~ni poslovi** poslovi koje obavlja konzulat (3); **kônzulát m** (G konzuláta) 1. *pov. a.* ustrojstvo vlasti u Rimu u doba Republike; vladavina dvaju konzula b. dužnost jednog od konzula 2. *pov.* razdoblje u Francuskoj (1799–1804), kada su vladali konzuli 3. *dipl.* predstavništvo jedne države u drugoj koje prvenstveno obavlja administrativne poslove (izdavanje viza, putovnica i sl.) Δ **generalni** ~ samostalno predstavništvo države, zastupa interese i poslove svoje zemlje (kada u državi ili gradu domaćinu nema veleposlanstva); **kônzulátski prid.** koji se odnosi na konzulat; **kônzulica ž** *razg.* žena konzul (3); **kônzuličin prid.** koji pripada konzulici; **kônzulovica ž** *razg. fam.* (ne upotrebljava se u protokolarnom, pismenom i pristojnom ophođenju) supruga konzula; **kônzulski prid.** koji se odnosi na konzule

♦ *pr.* (prema zanimanju): **Kôncul** (Dubrovnik, ← *tal.*), **Kônsuo** (Dubrovnik)

✧ *lat.* consul

Kônzul, Stjepan Istranin (1521–poslije 1568),

hrv. glagoljaš, pristalica reformacije, uz Antuna Dalmatina najzaslužniji za prijevode *Novog zavjeta* i starozavjetnih proroka koji su se tiskali u Ungnadovoj tiskari u Urachu, ponajprije glagoljicom, potom i latinicom i ćirilicom; u Regensburgu tiskali su zajedno *Postilu* (1568) «sami sobom misleći...da nas jest gospodin Bog...u nimšku zemlju poslat...da mi njegovu božanstvenu istinu spoznajući...hrvatskim jezikom mej mnoge narode na široko rasplodimo, rasijemo i očitujemo, da poznana bude, kadi ni znana.»

konzultácija (konzultácija) ž 1. razgovor sa stručnjakom ili razgovor stručnjaka o nekom predmetu, traženje savjeta ili oblikovanje suda o čemu putem razgovora s kim; savjetovanje 2. (mn) vrijeme određeno za službene razgovore sa strankama, za stručne savjete i sl., ob. na visokoškolskim ustanovama [*profesorke ~e*] // **konzultácijski** prid. koji se odnosi na konzultacije; **konzultant (konzultánt)** m (G mn -nátā) term. profesionalno kvalificirana osoba ili organizacija, koja uz naplatu pruža stručne savjete; savjetnik; **konzultantica** ž, v. konzultant; **konzultantski** prid. koji se odnosi na konzultante; **konzultativan** prid. (odr. -vni) koji je rezultat stjecanja informacija ili savjetovanja Δ ~ni **pakt** međunarodni ugovor prema kojemu se zemlje koje ga sklapaju obvezuju da će se dogovarati o pitanjima od zajedničkog interesa; **konzultativno** pril. savjetodavno; **konzultirati (konsultirati)** (koga, se) dv. (prez. konzultirām, pril. sad. -ajūći, pril. pr. -āvši, prid. trp. konzultirān, gl. im. -ānje) obaviti/obavljati konzultaciju; **konzultor** m kat. teolog, savjetnik dodijeljen crkvenom velikodostojniku ili visokoj crkvenoj instituciji
✧ lat. consultatio ≈ consultare (consulere): savjetovati

konzumerizam m (G -zma) 1. pokret samorganiziranja potrošača i društvenih grupa radi opće zaštite potrošača, nastao u SAD-u nakon 1945. i kasnije, u drugim razvijenim zemljama 2. zagovaranje visoke potrošnje kao osnove zdrave ekonomije
✧ engl. consumerism ≈ consumer: potrošač

konzumirati (konsumirati) (što) dv. (prez. konzumirām, pril. sad. -ajūći, pril. pr. -āvši, prid. trp. konzumirān, gl. im. -ānje) (po)trošiti, (po)jesti, (po)piti Δ ~ **brak** pov. pravn. izvršenjem obljube učiniti brak pravovalja-

nim // **konzum** m 1. potrošnja 2. potrošačka zadruga 3. razg. trgovina u kojoj je moguće kupovati u nekim oblicima zadrugarstva (plaćanje na kredit i sl.); **konzumácija** ž 1. narudžba u ugostiteljstvu i cijena te narudžbe 2. cijena koja se plaća na ulazu u restoran; diskoteku i sl., čime se unaprijed plaća piće i hrana ili samo piće 3. potrošnja, trošenje, konzum; **konzument (konzuměnt)** m (G mn -nátā) redovan kupac trgovačke robe; potrošač; **konzumentski** prid. koji se odnosi na konzumente; potrošački; **konzumistički** prid. koji se odnosi na konzumaciju; potrošački Δ ~a **filozofija** publ. način života koji se zadovoljava gomilanjem suvišnih materijalnih dobara, potrošački mentalitet [*sredstva informiranja snaže ~u filozofiju*]; **konzúmní** prid. koji ima svojstva konzuma, koji se odnosi na konzum; potrošački, jestiv [-šečer]

✧ njem. konsumieren ← lat. consumere ≈ KON- + sumere: uzeti

kõnj m (ženka: kobila, mlado: ždrijebe) (G kōnja, V kōnju, D mn kōnjima/kōnjima jez. knjiž.) 1. zool. a. sisavac (*Equus caballus*) iz porodice sisavaca kopitara (*Equidae*); domaća životinja za vuču i jahanje [*bosanski ~; jahači ~; ~ za vuču*] b. v. vrana (2a) 2. nogari za piljenje; jarac, koza 3. šah figura koja se povlači u obliku slova L; skakač 4. razg. a. onoliko tereta (ob. drva) koliko se nатовari na konja b. teh. konjska snaga (kratica KS) 5. sport gimnastička sprava 6. razg. pejor. onaj koji radi što loše ili nerazumno, neprilično [-u jedan]; glupan Δ **nilski ~ (vodeni ~)** zool. sisavac (*Hyppopotamus amphibius*) iz porodice vodenkonja, biljožder u vodama tropske Afrike; **trojanski ~** mit. onaj koji je ubačen i potkopava iznutra (organizaciju, stranku, državu itd.) // **kõnjanič-kí** prid. koji se odnosi na konjanike [-kapetan]; **kõnjanički** pril. kao konjanik, na način konjanika; **kõnjanič** m (V -iče, N mn -iči) 1. a. refer. onaj koji jaše konja; jahač b. onaj koji je nedjeljiv od konja (spomenička figura jahača na konju) 2. vojn. onaj koji je u konjaništvu, koji se bori na konju; **kõnjaništvo** sr (G mn -tāvā-ā) vojn. rod vojske; konjica; **kõnjār** m (G kōnjára) 1. onaj koji se bavi konjima u konjarstvu 2. koji timari konje; konjušar; **kõnjárev (kõnjárov)** prid. koji pripada konjaru; **kõnjárstvo** sr (G

mn kònjärstäv/-ä), v. konjogojstvo; **kònjast** *prid.* ⟨*odr.* -i) koji je poput konja: vrlo žilav i dugog lica, previše žilav, snažan (ob. o ženskoj osobi); **kònjče** *sr* ⟨*G* -ta) *dem.* od konj; **kònjčina** *ž* *augm.* od konj; **kònjčina** *ž* meso konja kao hrana ili dodatak hrani (nekim kobasicama); **kònjic** *m* ⟨*V* -iče, *N mn* -ići) *jez. knjiž. hip.* od konj Δ **morski** ~ *zool.* sitna morska riba (rod *Hippocampus*, porodica morskih šila *Syngnathidae*) posebna oblika i držanja koje podsjeća na konja (dugokljuni *H. guttulatus* i kratokljuni *H. brevirostris*); **vilin** ~ *zool.* kukac (*Libellula depressa*) iz reda vilinskih konjica (*Odonata*), živi uz vodu; vretenac; **kònjica** *ž* *pov. vojn.* jedinice sastavljene od konjanika; konjaništvo; **kònjčak** *m* ⟨*G* -čka, *V* kònjčiku, *N mn* -čci, *G* kònjčičak) *dem.* od konj; **kònjčki** *prid.* 1. koji se odnosi na konjicu [~ *jurš*] 2. koji se odnosi na jahanje konja [~ *sport*] Δ ~ **skok** *vojn.* iznenađujuća promjena smjera napada; **kònjic** *m* ⟨*G* konjčica) 1. *dem.* od konj 2. *glazb.* izrezbarena daščica od javorova drva preko koje se natežu žice na gudačkim instrumentima; postavlja se između oba *f* otvora Δ **bosanski** ~ mali brdski konj; **kònjčev** *prid.* koji pripada konjiću; **kònjina** *m* ⟨*N mn* -e) 1. *ekspr.* vrlo snažan konj 2. *pejor. a.* vrlo snažna osoba (koja nije za drugo nego da pokazuje i iskušava snagu) **b.** klippan, neotesanac, nezgrapan i nepristojan čovjek (za žensku osobu *kobila*); **kònjskij** *prid.* koji se odnosi na konje [~*o kopito*; ~*i bič* bič koji se upotrebljava za konje; ~*a vuča* vuča pomoću konja] Δ ~*a doza*, *usp.* doza; ~*a muha* muha koja se zadržava na tijelu konja; ~*a smrt* *zool.* kukac (*Calopteryx virgo*) iz reda vretenaca; ~*a snaga* *fiz. pov.* jedinica za mjerenje snage (jedinica KS); ~*e širine* *meteor.* pojas slabih i promjenjivih vjetrova i lijepog vremena vezan na suprotnsku anticiklonu iznad oceana između 30° i 35° S i J širine (nazvan u doba jedrenjaka kad su zbog zastoja plovljenja tamo morali bacati u more konje zbog straha od nestašice vode); ~*i izmet*, *usp.* krkalo; ~*i napor* (putovanje, količina lijeka, težina posla itd.) ono što je izraženo količinom napora, trajanjem, težinom itd. kao da je za konja, tj. neprimjereno čovjekovoj sposobnosti podnošenja; ~*i rep* 1. ukrasni predmet azijskih nomadskih plemena, nosio se, npr., na stijegu 2. *pren.* žen-

ska frizura kose vezane na tjemenu; ~*o lice* *razg.* dugoljasto lice krupnih crta i naglašenih vilica; **kònjski** *pril.* kao konj, na način konja [*potegli smo* ~ vrlo mnogo, pretjerano, kao konji]; **kònjušar** *m* ⟨*G* konjušara) onaj koji se u staji brine za konje, onaj koji timari konje; konjušnik; **kònjušarev** (kònjušarov) *prid.* koji pripada konjušaru; **kònjušarica** *ž*, v. konjušar; **kònjušariti** *nesvrš.* ⟨*prez.* konjušarim, *pril. sad.* -reći, *gl. im.* -rënje) čuvati, timariti konje, biti konjušar; **kònjušarnica** *ž* staja za konje; konjušnica; **kònjušnica** *ž*, v. konjušarnica; **kònjušnik** *m* ⟨*N mn* -ići), v. konjušar

♦ *pr.* (prema zanimanju, nadimačka i etnici): **Kònjär** (Velika Gorica), **Konjäre** (Đurđevac), **Konjäre** (Vinkovci, Posavina), **Konjari** (Požega, Slavonija), **Konječić** (Jastrebarsko), **Konjek** (Karlovac), **Konjetić** (Slavonija), **Konjević** (660, Lika, Banovina, Slavonija), **Konjić** (190, Krapina), **Konjikovac** (Gospić, Biograd), **Konjuh** (130, Dubrovnik, I Slavonija), **Konjušak** (Slavonija), **Konjušić** (Zagreb, Prigorje) ♦ *top.*: **Kònj** (brdo, Knin), **Kònskā bāra** (Vinkovci), **Kònskā čātrnja** (Dubrovnik), **Kònska gāva** (brdo, Lika); (naselja): **Konjarić Vrh** (Jastrebarsko, 38 stan.), **Konjevrate** (Šibenik, 193 stan.), **Konjkovsko** (Karlovac, 8 stan.), **Kònskō** (Solin, 254 stan.; Gospić, 10 stan.), **Kònskō Břdo** (Gospić, 287 stan.)

✧ *prasl. i stsl.* konjь (*rus.* kon', *polj.* koń) ← ? *kobnyo- = *lat.* caballus: stari konj

kònjād (kùnjād) *m reg.* djever, svak, šurjak // **kònjāda** *ž reg.* snaha, zaova, svastika, je-trva

✧ *mlet. cognāda, tal. cognato*

kònjāk *m* ⟨*N mn* -āci) 1. zaštićeno ime proizvođača žestokog pića, destilata vina 2. *razg.* svaki takav proizvod bez obzira na geografsko porijeklo, marku ili ime; vinjak

✧ *fr. cognac*², po pokrajini Cognac u Francuskoj

Konjev (izg. Kònjev), **Ivan Stepanovič** (1897–1973), jedan od najistaknutijih sovjetskih maršala u 2. svjetskom ratu; glavni komandant sovjetskih kopnenih snaga (1946–1950) te glavni komandant svih vojski Varšavskog pakta (1955–1960)

konjogójstvo *sr* ⟨*G mn* konjogójstäv) *agr.* grana gospodarstva, uzgoj konja i selekcija plemenitih pasmina; konjarstvo // **konjogójac** *m* ⟨*G* -jca, *V* kònjogójče, *N mn* -jci, *G*

konjògòjácā) onaj koji se bavi uzgajanjem ždrebadi i konja; **konjogójčev** *prid.* koji pripada konjogojcu

✧ v. konj + v. gojiti

konjòkradica *m* (N *mn* -e) onaj koji krade konje

✧ v. konj + v. krasti

konjovódac (**konjevódac**) *m* (G -vóca, V konjövóče, N *mn* -vóci, G konjövódáčā) onaj koji vodi konje, onaj koji ima dužnost da se brine za konje (*pov.* u raznim vojskama)

✧ *pr.* (prema zanimanju): **Kónjevod** (160, J Dalmacija, I Slavonija), **Kónjevoda** (Šibenik)

✧ v. konj + v. voditi

Kónjščina ž naselje u Hrvatskom zagorju, 1010 stan. // **Kónščinjanin** (**Konjšćinac**) *m* (**Kónščinjānka**, **Kónjšćinka** ž) (N *mn* Kónščinjani) stanovnik Konjščine; **kónjšćīnškī** *prid.* koji se odnosi na Konjščinu

✧ v. konj

✧ po plemićima Konjski

Kònjuh *m* *geogr.* planina u I Bosni, najviši vrh 1328 m

✧ v. konj

✧ *lat.* coniuratio ≈ coniurare: zajedno priseći ≈ KON- + iurare: zakleti se ≈ ius: zakon

Koobi Fora (*izg.* Kùbi Fòra) *m* mjesto u Keniji, jedno od najbogatijih nalazišta fosila (starih oko 2 mil. godina) hominida, izravnih predaka *Homo sapiensa*

Kooning (*izg.* Kùning), **Willem de** (1904), nizozemsko-američki suvremeni slikar; među najvećim apstraktnim ekspresionistima (apstraktne strukture s biomorfnim elementima); od 1951. radi ženske portrete snažnih gesta u kojima se vraća vidljivoj stvarnosti

kooperácija ž **1.** zajednički rad sa zajedničkim ciljem; suradnja **2.** ekon. kolektivna udruženja za promet i proizvodnju; kooperativi, zadruge (potrošačke, proizvodne, stambene, kreditne i sl.) **3.** uskladeni raspodjela i organizacija poslova na pripremi, proizvodnji i plasmanu nekog proizvoda ili općenito na realizaciji nekog projekta u kojoj sudjeluje više poduzeća i/ili drugih subjekata [*industrijska ~; međunarodna ~ znanstvenih instituta na istraživanju uzročnika raka*] // **kooperácijskī** *prid.* koji se odnosi na kooperaciju; **koopèrant** (**koopèrànt**) *m* (G *mn* -nàtā) onaj koji kooperira, koji ulazi u kooperaciju; **koopèrantica** ž, v. kooperant; **koopèrantskī** *prid.* koji se

odnosi na kooperante; **kooperatíva** ž kolektivna organizacija, društvo za obavljanje ili poduzimanje raznih djelatnosti; zadruga; **kòoperatívan** *prid.* (odn. -vni) koji je spreman na suradnju, koji dobro surađuje; **kooperatívizam** *m* (G -zma) društveni pokret, razvijen pod utjecajem ranih socijalista u prvoj pol. 19. st. (Owen, Fourier), kojem je cilj da udruživanjem proizvođača i potrošača popravi njihov materijalni i društveni položaj te reformira kapitalističko društvo; **koopèràtor** (**koopèràtor**) *m* *kat.* pomoćni svećenik koji pomaže župniku u župi; kapelan; **koopèrírati** (s kim, s čim) *dv.* (*prez.* koopèrírām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) uspostaviti/uspostavljati ili biti/bivati u odnosu kooperacije

✧ *lat.* cooperatio ≈ cooperari ≈ KO- + v. operacija

koopťírati (koga) *dv.* (*prez.* kooptírām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* kooptírān, *gl. im.* -ānje) uključiti/uključivati koga u sastav čega (komisije, odbora, parlamenta itd.) izravno, bez izborne procedure, bez postupka biranja // **koopťácija** ž dopunski izbor članova nekog tijela (odbora, komisije i sl.) koje obavlja to tijelo, bez sudjelovanja šireg kruga birača

✧ *njem.* kooptieren ← *lat.* cooptare ≈ KO- + optare: čeznuti za nečim, birati, željeti

koordinátā ž **1. mat.** jedan od brojeva koji određuju položaj točke na pravcu, u ravni ili u prostoru, s obzirom na zadani koordinatni sustav [*sferne ~e*] **2. pren.** smjernica, uputa [*dati ~e*] **3. geogr.** veličina koja određuje položaj neke točke na Zemljinoj površini – geografska dužina i širina **4. astron.** veličina koja određuje položaj nebeskih tijela na nebu [*nebeske ~e*] // **kòordinatnī** *prid.* koji se odnosi na koordinate, koji pripada koordinatama (**1**) Δ ~ **pravac** *mat.* pravac na kojem je uspostavljena bijekcija točaka sa skupom realnih brojeva uz poštivanje poretka; brojevni pravac; ~ **prostor** (**ravnina**) *mat.* prostor (ravnina) u koji je uveden koordinatni sustav; ~ **sustav** *mat.* sustav od dva (u ravni) ili tri (u prostoru) pravca (koordinatne osi) koji se sijeku u jednoj točki (ishodištu) i pomoću kojeg se svakoj točki ravnine (prostora) pridružuje uređeni par (trojka) realnih brojeva tako da je položaj točke njima potpuno određen

✧ *njem.* Koordinate ≈ KO- + v. ordinata

koordinatògraf *m tehn.* kartografski instrument za točno unošenje odnosno odčitavanje točaka prema njihovim koordinatama na karti i planu

✧ *v.* koordinata + -GRAF

koordinatòmetar *m tehn.* pomagalo za odčitavanje i nanošenje pravokutnih koordinata točaka na karti ili planu

✧ *v.* koordinata + -METAR

koordiníratí (koga, što, se) *dv.* (prez. koordiníram, *pril. sad.* -ajúći, *pril. pr.* -ávši, *prid. trp.* koordiníran, *gl. im.* -anje) uskladi-ti/uskladivati [~ *akcije*; ~ *napore*] // **koordi-**

nácija ž **1. a.** usklađenost, usklađivanje, usuglašenost (ob. neke djelatnosti, rada ljudi itd.)

b. tijelo koje uskladuje rad više organizacija [~ *sindikata*] **2. anat.** motorička sposobnost efikasnog usuglašavanja pokreta čitavog tijela i njegovih udova [~ *pokreta*] **3. gram.** nezavisno slaganje rečenica; **koordinácijski**

prid. koji se odnosi na koordinaciju [~ *odbor*]; **koordinànt[an]** *prid.* (odr. -tní) koji koordinira, raspoređuje, uskladuje [~ *no tijelo*];

kòordinatívn[an] *prid.* (odr. -vní) koji djeluje koordinirajuće Δ ~ *na veza kem.* veza atoma ili atomskih skupina na neki središnji atom ili ion pomoću glavnih i sporednih valenci-

ja; **koordinátor** (koordinátor) *m* onaj koji koordinira, onaj koji uskladuje dvije radnje, djelovanje ili nastojanja u administriranju, većim organizacijama, u znanosti, nekoj struci i u javnom životu; **koordinátorica** ž, *v.* ko-

ordinator; **koordinátoričin** *prid.* koji pripada koordinatorici; **koordinírano** *pril.* na koordiniran način; usklađeno; **koordiníranost** ž

⟨G -osti, I -ošću⟩ svojstvo onoga što je koordinirano; usklađenost

✧ *njem.* koordinieren ≈ KO- + ordo: red, položaj

kòp, *v.* kopati

kòpa ž *reg.* stojič, plastič, hrpa; kupa

✧ *tal.* coppa

Kòpač, Slavko (1913–1995), hrv. slikar, živio u Parizu, družio se s pariškim krugom art-bruta, nadrealista i informela što se odražava na njegovu zapaženo osebujnom opusu

Kopáčevo *sr* naselje (u blizini Belog Manastira), 805 stan. // **kopáčevski** *prid.* koji se odnosi na Kopáčevo; **kòpački** *prid.*, ob. u: Δ **Kopáčki rit** *geogr.* močvarno i šumsko podvodno područje, prirodni zoološki rezervat SI od Osijeka, u Baranji, oko 25.000 ha

kòpačka ž ⟨G *mn* -čákā/-ī⟩ *sport* specijalna sportska obuća s kožnatim ili plastičnim čepovima na potplatima (za nogomet, ragbi i sl.)

✧ *češ.*

kopaífera ž *bot.* rod tropskog zimzelenog drveća (*Copaífera*), daje balzam i koristi se kao tvrdo tehničko drvo

✧ *nlat.* copaífera ← *port.* copaífeon

kopaíva-bàlzam *m kem.* balzam brazilskog drveća kopaífera; upotrebljava se u medicini i industriji lakova i papira (paus-papir)

✧ *braz.port.* copaífera ← *egz.* + *v.* balzam

kòpāl *m* ⟨G *kopála*⟩ naziv za niz smola nekih vrsta tropskoga drveća; sličje jantaru i sadrže terpenske spojeve, upotrebljavaju se u proizvodnji lakova i linoleuma

✧ *meks.šp.* copal

kòpanja ž **1.** velika posuda (po tradiciji drvena, rad bačvara) iz koje se napaja stoka; valov, kopanj **2.** plitka drvena posuda za umivanje; korito // **kòpanj** *m* ⟨N *mn* -i⟩, *v.* kopanja

✧ *pr.* (nadimačka): **Kòpanica** (Dubrovnik), **Kòpanja** (Zadar, Delnice, Križevci) ✧ *top.* (u *mikrotop.* se metaforički prenosi uglavnom kao ime lokvi, odnosno udubljenja u zemlji u kojima se skuplja voda; javlja se i kao ime manjih potoka) **Kopánec**, **Kòpanica**, **Kòpanice**, **Kòpanjica**

✧ *prasl.* *kopanj (rus. kópan': izvor, slov. kopanja; čun) ≈ *v.* kopati

kòpanjica ž *zool.* morska školjka glatke površine (*Macra corallina*)

✧ *v.* kopanja

kòpar *m* ⟨G -pra, N *mn* -pri⟩ *bot.* začinska biljka (*Anethum graveolens*) iz porodice štitarki (*Umbelliferae*)

✧ *prasl.* i *stsl.* koprъ (rus. ukróp, češ. kopr) **Kòpar** (**Kòper**) (slov. Koper) *m* ⟨G -pra⟩ grad i luka na SZ obali Istre (Slovenija), 24.970 stan.; u antici, Iustinopolis // **kòparski** (**kòperski**) *prid.* koji se odnosi na Koper (Kopar); **Kòpranin** *m* (**Kòprānka** ž) ⟨N *mn* Kòprani⟩ stanovnik Kopra

✧ *lat.* capra: koza

kopárac *m* ⟨G -rca, G *mn* kòpārācā⟩ *bot.* biljka *Bunium bulbocastanum* iz porodice štitarki (*Umbelliferae*); koprce

✧ *v.* kopar

kòpati (što) *nesvrš.* (prez. kòpām, *pril. sad.* -ajúći, *gl. im.* -anje) **1.** praviti udubinu; dupsti (ob. lopatom zemlju) [~ *bunar*] **2. pren.**

pretraživati, proučavati [*~ po ormaru*; *~ po čijoj prošlosti*; *~ po knjigama*] // **kôp** (N mn kôpovi) **1. m a. rud.** podzemni hodnik koji se eksploatira (u kojem se kopa, koji je aktivan) **b.** mjesto na kojem se što iskopava; radilište **2. ž** (G mn kôpi) kopnja, kopanje Δ **površinski** *~* nalazišta blizu površine zemlje; **kôpáč** *m* (G kopáča) **1.** onaj koji kopa **2. pren. razg.** onaj koji marljivo i dobro radi; **kôpača** *ž* alatka kojom se kopa, lopata; **kopáčica** *ž*, v. kopač; **kopáčičin** *prid.* koji pripada kopačici; **kopáčina** *ž ekspr. razg.* velika količina teškoga i jednoličnog rada (rada na zemlji, intelektualnoga rada itd.); **kôpáčki** *prid.* koji se odnosi na kopače; **kôpáčki pril.** kao kopač, na način kopača; **kôpáčť** *prid.* koji služi za kopanje [*~ alat*]; **kôpalište** *sr* javna površina, veći otvoren prostor iskopa zemlje kod nekih radova (kanali, kanalizacija, velike jame itd.); **kôpkati** *nesvrš.* (prez. -ám, *pril. sad.* -ajući, *gl. im.* -anje) **1.** (Ø, što) lagano, malo kopati, kratkim zamasima ili laganim udarcima udarati o podlogu [*~ kopitom*] **2.** (koga) zadavati brigu, biti briga ili želja koja lagano trajno djeluje [*to me kôpka*; *ta me želja kôpka*]

◆ *pr.* (prema zanimanju i etnici): **Kôpáč** (Kôpáč) (110, Zagreb, Gvozd), **Kopáčević** (Slavonski Brod), **Kôpačin** (Osijek)
 ◇ *prasl.* *kopati (*rus.* kopát', *polj.* kopać), *lit.* kapoti: udarati ← *ie.* *kop-: udarati (*grč.* kóptein)

kôpča *ž* (G mn kôpčā/-ī) naprava koja služi da se što pričvrsti, prikopča, sastavi; spona, fibula // **kôpčaji** (što) *nesvrš.* (prez. kôpč-ám, *pril. sad.* -ajući, *gl. im.* -anje) **1.** zatvarati dugmetom, pričvršćivati kopčom i sl. [*~ti košulju*] **2. razg.** shvaćati, razumijevati [*~š?*] Δ **jednostruko ~nje** način kopčanja jednogrednog sakoa ili (ženskog kostima, kaputa); **dvostruko ~nje** način kopčanja dvorednog sakoa ili ženskog kostima; **kôpčica** *ž dem.* od kopča

◆ *pr.* (prema zanimanju i nadimaka): **Kôpčić** (140, Vinkovci), **Kopčnović** (Grubišno Polje, Z Slavonija), **Kôvčalija** (100, Osijek)
 ◇ *tur.* kôpça

Kopenhágen (København) *m* glavni grad i najveća luka Danske, 464.800 stan. (šire područje 1.336.900) // **kopènháški** *prid.* koji se odnosi na Kopenhagen i Kopenhazane;

Kopenházanin m (Kopenházanka *ž*) (N mn Kopenházani) stanovnik Kopenhaga

kôper m boja (prevlaka, sloj) na bazi bakra koja štiti brodski trup od podmorskog obraštanja (alga i sl.)

◇ *tal.* coperta: pokrivalo ← coprire: pokriti

kôperdeka *ž reg.* ukrasni prekrivač iznad ostale posteljine na krevetu; kopertuh, koperta, prekrivač

◇ *tal.* copperta ≈ coprire: prekriti, pokriti + v. deka²

Kopernik (izg. Kòpernik), **Nikola** (1473–1543), poljski astronom, utemeljitelj heliocentričnog tzv. Kopernikova sustava neba; utvrdio da se Zemlja i ostali planeti okreću oko Sunca čime je započelo moderno doba astronomije // **kopernikánski** *prid.* koji se odnosi na Kopernika Δ *~ obrat* **1.** promjena u shvaćanju svijeta koje je izazvalo prihvatanje Kopernikova heliocentričnog sustava **2. fil.** obrat u spoznajnoteorijskom gledištu (u Kantovoj filozofiji), da je spoznavanje objekta ovisno o spoznajnim moćima subjekta, a ne obratno **3. pren.** korjenit, posvemašniji obrat, revolucija u mišljenju

kôpërta *ž*, v. koperdeka

kôpfgrif m *sport žarg.* u hrvanju bočno bacanje hvatom glave i ruke i obuhvatom glave rukom

◇ *njem.* Kopfgriff

kôpfšus m *vajn. zast.* hitac u glavu

◇ *njem.* Kopfschuss

kôpfťon m (N mn -ovi) *glazb.* u nekim tehnikama pjevanja ton koji se dobiva »iz glave«, *opr.* »prсни ton«

◇ *njem.* Kopftón

kôpija *ž* **1.** prijepis teksta, formulara i sl. s originala; preslik, duplikat **2. a.** izravnim radom kao na originalu i ponavljanjem radnog procesa dobiveno jednako djelo u granicama tehničkih mogućnosti (npr. slike); reprodukcija **b.** pojedini primjerak snimljenog i umnoženog filma **3. pejor.** ono što je učinjeno prema uzorku, ali nema njegova izvorna svojstva (o osobama i stvarima); plagijat, imitacija, oponašanje **4.** fotografski pozitiv Δ **vjerna** *~* kvalitetna imitacija originala // **kopiraó-nica** *ž*, v. kopirnica; **kopirant** (kopitánt) *m* onaj koji kopira; kopist; **kopirantica** *ž*, v. kopirant, kopistica; **kopíraľti** (što, koga) *dv.* (prez. kôpirám, *pril. sad.* -ajući, *pril. pr.* -ávši, *prid. trp.* kôpirán, *gl. im.* -anje) **1.** izraditi/

izrađivati kopiju, *usp.* kopija (1,2) **2. pejor.** nastojati se ponašati kao uzor, original; imitirati, nasljedovati [*~ti slavne ljude*] **3. inform.** umnožiti/umnožavati informaciju i ponoviti je u drugom dijelu dokumenta, u drugoj datoteci ili memorijskoj lokaciji, ili na različitom mediju (iz kompjutera na disketu, CD ili obratno, i sl.) Δ **aparat za (foto)~nje** aparat za umnožavanje, *usp.* fotokopija; **kõpirka** ž (D L -i) *razg.* fotokopirni aparat; **kõpirni prid.** koji se odnosi na kopiranje [*~ papir*]; **kõpirnica** ž prostorija, dio ureda ili ustanove itd. ili radionica u kojoj se izrađuju kopije dokumenata i drugih izvornih predložaka (knjiga, tiskanica itd.); kopiraonica; **kõpist m** (G *mn* kõpistā), v. kopirant; **kõpistica** ž, v. kopirantica

✧ *srlat. copia* ← *lat.*: bogatstvo, obilje

kõpile sr (G -ta, *zb.* -ād) *pejor. vulg.* **1. arh.** dijete rođeno u vezi oca i majke koja nije formalizirana kao brak; izvanbračno dijete **2. dijete** kojem se ne zna otac; fačuk, bastard, kopilan // **kõpilān m**, v. kopile; **kõpilānka** ž, v. kopilan

◆ *pr.* (nadimačka): **Kõpilāš** (I Slavonija), **Kõpilović** (Vinkovci, Pula)

✧ *alb.* *kopil*: sluga, kopile

kõpilōt m (G *kopilōta*) *term.* **1.** jedan od dvojice pilota u istom avionu; supilot **2.** u podmornici, poseban kormilar za daljinsko upravljanje

✧ KO- + v. pilot

kõpirajt m, v. copyright

kõpitac m (G -ica, G *mn* kõpitācā) *bot.* (*Caltha*), *usp.* kaljužnica

✧ v. kopito

kõpitār m 1. zool. sisavac biljožder koji ima kopita (konj, magarac, zebra) **2. (mn)** nadred sisavaca (*Ungulata*), noge im završavaju kopitom

✧ v. kopito

Kõpitār, Jernej (1780–1844), slov. slavist, filolog i preporoditelj, napisao prvu slov. gramatiku

kõpitnjāk¹ m (N *mn* -aci) *bot.* niska otrovna šumska zeljasta biljka (*Asarum europaeum*) iz porodice *Aristolochiaceae* sjajnih bubrežastih listova; konjsko kopito

✧ v. kopito

kõpito sr (G *mn* kõpitā) **1. zool.** rožnata nerazdvojena tvorba noge u nekih životinja (konj, magarac, zebra) **2. bot.**, v. kopitnjāk¹ Δ **konjsko** ~ **1.** kopito konja **2.** v. kopiti-

tnjak¹ // **kõpitārēnje sr zast.** način uzvodne vuče brodova ljudskom i stočnom snagom; **kõpitast prid.** koji je nalik na kopito; **kõpitāšce sr hip.** od kopito; **kõpitati se nesvrš.** (prez. -ām se, pril. sad. -ajūci se, gl. im. -ānje) **1.** ritati se (o konju), udarati kopitima **2. pren. podr.** živo nastojati oko čega, gurati se u što, htjeti ostvariti ambicije; **kõpitni prid.** koji se odnosi na kopito; **kõpitnjāk² m** (N *mn* -aci) **1.** nož kojim se obrađuje kopito prije potkivanja **2.** klijesta s jednim krakom, upotrebljavaju se za vađenje školjki

✧ *prasl.* *kopyto (*rus.* kopyto, *polj.* kopyto) ≈ v. kopati: udarati

kõpējka ž (G *mn* -ā/-ī) ruski sitni novac, stoti dio rublja

✧ *rus.* kopejka

kõpkati, v. kopati

kõpljača¹ ž (G *mn* kõpljāčā) *zool.* morska životinja (*Branchiostoma lanceolatum*) iz koljena svitkovaca (*Acrania*)

✧ v. koplje

kõplje sr (G -a, G *mn* kõpāl jā/kõpl jā) **1. pov.** dugo i zašiljeno oružje za borbu ili lov udarom ili bacanjem **2. sport** disciplina lake atletike [*hitac ~em*] **3. meton.** motka, stijeg za zastavu // **kõpljača² ž** koplje za zastavu; **kõpljaničkī prid.** koji se odnosi na kopljanike; **kõpljaničkī pril.** kao kopljanik, na način kopljanika; **kõpljanik m** (V kõpljaniče, N *mn* -iči) *pov.* vojnik naoružan kopljem; **kõpljāš m** (G *kõpljāša*) *sport* atletičar bacač koplja; **kõpljašica** ž, v. kopljaš

◆ *pr.* (prema zanimanju): **Kõpjār** (430, Novi Marof, Prigorje), **Kõpjārevič** (Požega), **Kõpljār** (130, Osijek), **Kõpjārevič** (Đurđevac)

✧ *prasl.* i *stsl.* kopyje (*rus.* kop'ě, *polj.* kopye) ≈ v. kopati: udarati

kõpljomēt m pov. onoliko koliko se dobaci kopljem, daljina do koje se može iz ruke baciti bojno koplje [*doći na ~ kome*]

✧ v. koplje + v. metati

kõpno sr (G -a) dio Zemljine površine koji nije pokriven vodom, iznosi 149.537.000 km² (prema 510 mil. km² ukupne površine) // **kõpnenī prid.** koji se odnosi na kopno, koji se nalazi ili djeluje na kopnu; suhozemni Δ ~e **snage vojn.** rod vojske koji djeluje na kopnu; **kõpnēnjāk m meteor.** primorski vjetar koji puše s kopna prema moru; skopnac

✧ v. kopati

kòpnjeti (Ø) *nesvrš.* ⟨*prez.* kòpnīm, *pril. sad.* kòpnēči, *gl. im.* -ēnje) **1.** nestajati s tla otpuštanjem hladnoće (o snijegu) **2.** *pren.* tjelesno slabjeti, postajati slab i neotporan; nestajati, gasiti se (o osobi) [kòpni svakim danom]

✧ *v.* kopno

kòpofobija *ž psih.* patološki strah od napora i umora

✧ *grč.* kòpos: umor, slabost + -FOBIJA

kòpolimer *m kem.* makromolekula, polimer koji se sastoji od dvije ili više vrsta monomera // **kopolimerizacija** *ž kem.* polimerizacija dvaju ili više raznovrsnih monomera uz nastajanje makromolekula (kopolimera) istog sastava; **kopolimerizirati** (što) *dv.* ⟨*prez.* kopolimerizirām, *pril. sad.* -ajūči, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) izvesti/izvoditi kopolimerizaciju

✧ KO- + *v.* polimeri

koponóšci *m mn* (N kaponóžac) *zool.* razred morskih mekušaca (*Scaphopoda*), primitivne cjevaste građe

✧ *v.* kopati + *v.* noga

kopòran *m 1. reg.* gornji kaput od domaćeg sukna **2. zast.** jedn. vojnička bluza koja se zakopčava sa strane

✧ *tal.* capperone

kòpra *ž* (G *mn* -pārā-ī) *biol.* osušeni dijelovi jezgre kokosova oraha, sirovina od koje se dobija kokosovo ulje

✧ *hind.* khoprā

kòprač *m* (G *koprāča*) *bot.* biljka (*Scaligeria cretica*) iz porodice štitarki (*Umbelliferae*)

koprc *m, v.* koparac

kòprcati se *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūči se, *gl. im.* -ānje) **1.** brzim i naglim pokretima tijela i udova nastojati se izbaviti iz čega, osloboditi se, iskočiti iz čega (o ljudima, životinjama); otimati se, bacakati se, praćakati se (ob. o ribi) **2. razg.** nastojati se izvući iz teškog položaja ili iz teškoća bilo koje prirode (s naporom, učinkom i brzinom koji su nalik koprcanju) [~ u neprilikama] // **kòprcav** *prid.* ⟨*odr.* -ī) koji je nemiran; bacakav

✧ *eksp.*

koprédsjednik *m* (N *mn* -īci) onaj koji je predsjednik zajedno s drugim, koji predsjedava s još jednim po funkciji ravnopravnim predsjednikom; supredsjednik // **koprédsjednica** *ž, v.* kopredsjednik

kòprenja *ž* (G *mn* kòpřenā) **1.** tanko, nježno i

djelomično providno platno skrojeno da visi preko lica i lagano ga zakriva od pogleda; veo **2. pren.** ono što je uspostavljeno tako da prikrije neku djelatnost ili neke činjenice (organizirana šutnja, tajanstvenost, uskraćivanje informacija) // **kòprenast** *prid.* ⟨*odr.* -ī) koji je nalik na koprenu, koji je poput koprene [~ dim]

✧ *prasl.* *koprina (*rus.* koprīna: svila, bug. koprina)

kòpřenka *ž bot., ob. u:* Δ *planinska* ~, *v.* crvenjača

kòpřenjak *m* (G *koprenjāka*, N *mn* *koprenjāci*) *bot.* biljka roda *Ligusticum* iz porodice štitarki (*Umbelliferae*)

✧ *v.* koprena

koprifògo *m reg.* policijski sat, vrijeme ili sat u danu kad je ograničeno ili zabranjeno kretanje na javnim mjestima

✧ *tal.* coprifuoco *mlet.* fogo: svjetlo

kòpriva *ž* (G *mn* kòpřivā) *bot.* **1.** rod zeljastih biljaka (*Urtica*) iz porodice kopriva, korov, stabljika i listovi pokriveni dlakama žarnicama koje se pri dodiru lome izlučujući mravlju kiselinu **2. (mn)** a. porodica zeljastih dvosupnica (*Urticaceae*), većinom korovi (kopriva, crkvina) ili tekstilne biljke (ramija) **b.** (Koprive) humoristički tjedni list, izlazio u Zagrebu 1906–1941. Δ *crna* ~a *bot.* biljka roda *Ligusticum* iz porodice štitarki (*Umbelliferae*); crnoglavac

♦ *pr.* (nadimačka i etnici): **Kòpriva** (110, Z Slavonija), **Koprivānac** (Donji Miholjac), **Koprivc** (Zagreb, Pula), **Koprivčević** (Slavonski Brod), **Kòprivčić** (Našice), **Kòprivec** (Koprivec) (Međimurje), **Kòprivica** (110, Dubrovnik), **Kòprivić** (Zaprešić), **Kòprivnić** (Podravina), **Koprivnikar** (Rijeka), **Koprivnjāk** (Koprivnjāk) (960, Zagreb, Zagorje) ✧ *top.* (naselja): **Kòprivna** (Osijek, 219 stan.; Požega, 70 stan.), **Kòprivnica** (Požega, 342 stan.), **Kòprivnica Zágorskā** (Krapina, 106 stan.), **Kòprívno** (Solín, 241 stan.); (*mikrotop.*): **Kòprivanskā** (Brod), **Kòprívni** (Samobor), **Kòprívni vřh** (Rijeka), **Kòprivnjāk** (brdo, Senj, Zagreb)

✧ *prasl.* *kropiva, *kopřiva (*rus.* krapiva, *polj.* pokrzywa) = *v.* kopar

kòprivić *m bot.* (*Celtis*), *usp.* košćela

Kòprivnica (**Koprivnica**) *ž* grad u Podravini, 24.238 stan. // **Kòprivničānin** (**Koprivničanac**) *m* (**Kòprivničanika** *ž*) (N

mn Kòprivničāni) stanovnik Koprivnice; **kòprivnički** *prid.* koji se odnosi na Koprivnicu i Koprivničane

♦ *v.* kopriva

Kòprivnički Brēgi *m mn* naselje u Podravini, 1760 stan. // **kòprivničkobrēški** *prid.* koji se odnosi na K. Brege

Kòprivnički Ivānec *m* naselje u Podravini, 1369 stan.

koprivnjača *ž pat.* bolest kože uzrokovana alergijom na različite alergene; urtikarija

koprōcesor *m inform.* procesor, različit od glavnog procesora, koji ubrzava ili omogućuje neke operacije [*numerički ~*]

♦ *engl.* coprocessor = KO- + *v.* procesor

koprodukcija *ž* zajednička proizvodnja, proizvodnja u suradnji partnera [*snimiti film u ~i*] // **koprodukcijski** *prid.* koji se odnosi na koprodukciju, koji je izrađen u koprodukciji [*~film*]; **koprodukcijski pril.** tako da se radi u koprodukciji, pomoću koprodukcije

♦ KO- + *v.* producirati, produkcija

koprofagija *ž pat.* jedenje vlastitih izmetina, javlja se kod teške prirodne intelektualne nerazvijenosti i teških duševnih bolesnika; skatofagija // **koprōfāg** *m* (G koprofāga, N *mn* koprofāzi/koprofāgi) *biol.* onaj koji se hrani izmetinama (neki kukci)

♦ *grč.* koprophāgos = kópros: gnoj, blato, izmet + -FAGIJA

koprofēmija *ž psih.* oblik seksualnog doživljavanja kod muškarca; sastoji se od dobacivanja vulgarnih riječi ženi

♦ *grč.* kópros: izmet + phēmis: govor

koprofilija *ž pat.* bolestan interes za vlastiti izmet koji se povezuje s dostizanjem spolnog zadovoljstva; javlja se kod mentalno retardiranih i duševnih bolesnika // **kōprofilan** *prid.* (odr. -lnī) koji nastaje na izmetu

♦ *grč.* kópros: izmet + -FILIJA

koprolāgnija *ž pat.* postizanje seksualnog užitka mišljenjem na feces (izmet), gledanjem ili baratanjem ljudskim fecesom

♦ *grč.* kópros: izmet + lagneia: seksualni užitek

koprolālija *ž pat.* impulzivna potreba za govorjenjem prostota; česta kod nesigurnih adolescenata, kod neurotičara, maničara i shizofreničara

♦ *grč.* kópros: izmet + -LALIJA

koprolīt *m* (G koprolīta) **1. geol.** fosilni ostaci životinjskih izmetina iz prošlih geoloških

razdoblja **2. (mn) fiziol.** čvrste tvorbe slične kamenu, građene od sluzi i čvrsta sadržaja crijeva koji se ne mogu izbaciti

♦ *grč.* kópros: izmet + -LIT¹

koprolōgija *ž 1. med.* skup dijagnostičkih metoda koje se temelje na analizi izmeta **2. pren.** pornografska literatura

♦ *grč.* kópros: izmet + -LOGIJA

Kōpti *m mn* (N Kōpt, G *mn* Kōptā) *etn.* potomci hamitskih Egipćana, kršćani monofiziti // **kōptskī** *prid.* koji se odnosi na Kopte Δ **Kōptska crkva** *kršč.* crkva egipatskih kršćana koja priznaje papinski primat, ima o. 4 mil. vjernika, osnivačom se smatra patrijarh Dioskur; *~i jezik* *lingv.* potomak staroegipatskog jezika kojim se u liturgiji služe egipatski kršćani (Kopti); *~o pismo* *lingv.* pismo koje ima 33 znaka potekla iz grčkog alfabeta ♦ *arap.* quft ili qift ← *grč.* aigýptios: Egipćanin

kōpula *ž 1. gram.* riječ koja u rečenici povezuje imenski predikat sa subjektom (najčešće neki od oblika glagola biti); spona **2. glazb.** naprava na orguljama koja omogućuje sviranje tipkama pedala ili registara jednog manuala tipkama drugoga **3. glazb. pov.** kratka pasaža u polifonoj muzici 12. i 13. st. // **kopulācija** *ž biol.* **1. a.** spolno općenje, spolni čin; koitus **b.** oplodno spajanje nekih jednostaničnih organizama pri čemu se dvije stanice (gamete) spoje u jednu (zigota) **2. kem.** reakcija vezivanja aromatskih diazonijevih soli; kupliranje; **kopulācijski** *prid.* koji se odnosi na kopulaciju; **kōpulativan** *prid.* (odr. -vnī) koji spaja, veže; sastavni Δ *~ne rečenice* *gram.* nezavisnosložene rečenice čiji se sadržaji slažu; *~ni sud* *log.* kategorički sud koji ima više subjekata i jedan jedini predikat (»Ivan i Luka čitaju.«); *~ni veznici* *gram.* sastavni veznici: *i, pa, te, ni, niti*; **kopulirati** (Ø) *dv. (prez.* kopulirām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) **1.** spojiti/spajati se (o jednostaničnim organizmima) **2. a.** spolno općiti **b. pren. pejor.** spolno općiti bez ikakvog sentimentalnog angažmana

♦ *lat.* copula: spona, uže, vezica; copulatio: spajanje, povezivanje

kōpùn *m* (G kopūna) *reg.* uškopljeni pijetao // **kōpunār** *m* (G kopunāra) *zast. pejor.* onaj koji jede kopune; plemić, gospodin; **kōpūnati** (koga) *nesvrš.* (prez. -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje) *reg.* skakati na kokoš, pa-

riti se (o domaćoj peradi); **kopúniti** nesvrš. (prez. kòpúnim, pril. sad. kòpúněči, gl. im. kòpúnjenje) **1.** (koga, što) škopiti, činiti da pijevac postane kopun **2.** (se) *pren.* praviti se važan, paradirati (o osobi) šepiriti se

◆ *pr.* (nadimačka): **Kòpūn** (100, Zagreb, Klanjec, Z Slavonija), **Kòpunić** (Bjelovar, Požega), **Kòpúnović** (Rijeka, sred. Dalmacija)

✧ *tal.* cappone

kôr *m* (N *mn* kórovi) **1.** pjevački zbor; hor **2.** izdvojen ili povišen dio crkve gdje stoje orgulje i gdje se smještaju pjevači; pjevalište **3.** *meton.* glazbeno djelo, skladba za pjevački zbor **4.** *pov.* u starogrčko doba **a.** mjesto za obredni ples **b.** u grčkoj tragediji, plesna i pjevačka skupina, kasnije zbor koji komentira radnju **5.** zbor određenog kruga ljudi; skup [*diplomatski* ~] // **kòrist** *m* pjevač u kazališnom zboru; zborist, zborša, član zbora; **kòristica** *ž*, *v.* kòrist; **kòrskij** *prid.* koji se odnosi na kor; zborni Δ ~ *a* **recitacija** recitiranje u zboru pri kojem svi recitiraju isti tekst (uz moguće izdvajanje pojedinaca na neko vrijeme); ~ *e* **klupe** *crkv.* drvene klupe za kler u koru katedrale i većih crkava, ob. vrijedne umjetničke cjeline

✧ *lat.* chorus ← *grč.* khorós: ples, skupina plesača, zbor

kôra *ž* **1.** (Kora) drugo ime grčke božice Perzefone (zazivano u misterijama) **2.** *umj.* lik mlade idealizirane djevojke (u antičkom kiparstvu), ob. stoji kao karijatida

✧ *grč.* kórē: djevojka

kôra *ž* (G *mn* kôrā) **1.** *bot.* vanjski dio na debelu, granama i na korijenu stabla (drvenastih biljaka) [*hrastova* ~] **2.** tvrdi površinski sloj čega [~ *kruha*] **3.** vanjski omotač nekih plodova, ob. savitljiv, koji se ne prelama [~ *banane*; ~ *lubenice*; ~ *krumpira*], *usp.* ljuska **4.** *anat.* vanjski omotač velikog mozga; korteks Δ ~ **snijega** smrznuta površina snijega; pokorica; **Zemljina** ~ vanjski dio, površina Zemlje // **kòrast** *prid.* koji je nalik na koru; **kòricla** *ž* **1.** tanka kora [*ledena* ~ *a* pokorica] **2.** kora dobivena u željenu obliku i tvrdoći u procesu pečenja **3.** krasta na rani koja zacjeljuje **4.** *hip.* od kora (ob. kruha); **kòricle** *ž* *pl. tantum* **1.** vanjska zaštita knjige, bilježnice ili čega drugoga uvezanog **2.** obloga u kojoj se drži hladno oružje koje se nosi za pasom ili preko ramena (sablja, mač, nož); tok **3.** ra-

zvučeno tijesto koje služi za pečenje savijače [*razvlačiti* ~ *e*]; **kòričiti** (što) *nesvrš.* (prez. ~im, pril. sad. ~čěči, gl. im. ~čěnje) povezivati u korice, činiti da bude vezano kao knjiga ono što je bilo nepovezano, u listovima; ukoričivati, ukoričavati; **kòriti se** (\emptyset) *nesvrš.* (prez. ~im se, pril. sad. ~rěči se, gl. im. ~rěnje) dobivati koru djelovanjem sunca, topline itd. [*kruh se kori*]; **kòruba** *ž* kora dinje i lubenice

✧ *prasl.* i *stsl.* kora (*rus.* korá, *polj.* kora), *lit.* karna ← *ie.* *ker- (*lat.* corium: koža, *skr.* carman)

kòrab *m* *pom.* **1.** brodski trup **2.** riječna i jezerska brodica // **kòrabica** *ž* *dem.* od korab; **kòrablja** *ž* (G *mn* -ā-l-i) *eksp.* *knjiš. arh.* brod jedrenjak; lađa, čamac

✧ *stsl.* korab(lija) ← *grč.* karábion

Kòrab *m* *geogr.* planina u Makedoniji na granici s Albanijom, najviši vrh 2753 m

korába *ž* *bot.* vrsta povrća (*Brassica napus*, var. *rapifera*) iz porodice krstašica (*Crucifae*), jede se zadebljali korijen; keleraba, broskva // **korábica** *ž* **1.** *dem.* od koraba **2.** (*Brassica oleracea*, var. *gongyloides*) vrsta stablastog povrća, jede se odebljala stabljika

◆ *pr.* (nadimačka): **Korábek** (Zagreb, I Slavonija)

✧ *njem.* Kohlrabi

kòračnica, *v.* korak

kòrač *m* *reg. zast.* čekić kojim se potkivaju konji

◆ *pr.* (nadimačka): **Kòrač** (120, Lika, Primorje, Pokuplje, Z Slavonija, može i od *hip.* Kóro od Korislav, *rij.*), **Koráčević** (Ivanec), **Kòračin** (Zagreb), **Kòrač** (540, Kordun, Lika, Banovina)

✧ *grč.* korákion: zvekir

kòrāk *m* (N *mn* -āci) **1. a.** pokret pri hodanju u kojem se jedna noga digne s tla i stavi na drugo mjesto **b.** udaljenost pokrivena takvim pokretom [*još 100 ~a do cilja*] **c.** način hodanja [*žustar ~; težak ~; paradni ~*] **d.** *meton.* zvuk koji ostavlja spuštanje noge na tlo [*čuti ~e*] **2.** jedan ili nekoliko pokreta iz serije pokreta pri plesu [*plesni ~*] **3.** čin, postupak, mjera [*razborit ~; diplomatski ~*] **od prvi koraci** početak čega (hodanja kod djeteta, kakve akcije itd.); ~ *od sedam milja* iznimno velik napredak, *usp.* korak (3) // **koráčati** *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajū-ći, gl. im. -ānje) lagano i tiho koračati; **kòrač-**

āj *m* jedan korak, iskorak; **korāčati** *nesvrš.* (prez. korāčām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje) kretati se korak po korak [ukočeno ~; do-stojanstveno ~]; **korāčič** *m dem.* od korak; **korāčina** *m* i *ž augm.* od korak; **kōrāčnica** *ž* glazbeni tekst pisan u dvodijelnom taktu i naglašenom ritmu koji odgovara organiziranom koraku marša [trijumfalna ~; svadbena ~] Δ **žalobna** ~ posmrtni marš; **korāknuti** *svrš.* (prez. kōrāknēm, pril. pr. -ūvši, prid. rad. korāknuo), *v.* koračati; **kōrakom** pril. koračajući, hodom [iči ~]; **krōčiti** *svrš.* (prez. -im, pril. pr. -ivši, prid. rad. krōčio) **1.** (u što) zakoračiti [~ u nepoznato] **2.** (\emptyset) *nesvrš.* *ekspr.*, *v.* koračati

✧ *prasl.* *koračiti (rus. korāčit': pomaknuti, slov. koračiti: koračati) \approx *v.* krak

kōrakoīdjan *prid.* (odr. -dnī), ob. u: Δ ~na *kost zool.* kost opleća u ptica, gmazova i vodozemaca; naročito razvijena u ptica; vranjača

✧ *grč.* kōraks: vrana + -OID

kōrāl¹ *m* (G korāla) *glazb. rel.* **1.** jednoglasno liturgijsko pjevanje konačno uobličeno krajem 6. st. [gregorijanski ~] **2.** njemačke protestantske popijevke, nastale u 16. st. [protestantski ~] // **kōrālñi** *prid.* koji je svojstven koralu, koji se odnosi na koral

✧ *njem.* Koral \leftarrow Koralegesang \approx *lat.* cantus choralis

kōrāl² *m razg.* obor, tor, ograđen deblima i das-kama, u kojem se čuva stoka, ob. krupna (naziv uobičajen u Americi)

✧ *amer.šp.* corral

kōrāl *m* (G korālja) *zool.* morski sjedilački organizam, vapnenasta tijela (razred Anthozoa), po obliku sličan biljci, najčešće živi u združ-gama; služi za izradivanje nakita (crveni k. *Corallium rubrum*) // **kōrāljar** *m* (G korālja-ra) onaj koji se bavi koraljarstvom; **koraljar-stvo** *sr* privredna grana, vađenje i prerada koralja; **kōrālñi** *prid.* koji se odnosi na koralj, koji je od koralja [-a ogrlica], koji je takve grade [-i greben]

✧ **Kōrālja** *ž. os. ime*

✧ *lat.* corallium \leftarrow *grč.* korállion \approx *hebr.* gō-rāl: oblutak, šljunak

kōrāljuša *ž bot.* vrsta orhideje (*Corallorrhiza*) iz porodice orhideja (*Orchidaceae*), raste u sjeni šuma

kōramāč *m* (G koramāča) *bot.* biljni rod velikih zeljastih trajnica (*Ferulago*) iz porodice štitar-ki (*Umbelliferae*)

Kōrana *ž geogr.* rijeka u S Hrvatskoj, pritok Kupe kod Karlovca, duga 134 km, istječe iz Plitvičkih jezera

✧ **Kōrana** *ž. os. ime* ✧ *pr.* (etnik): Kōranić (Ivanec)

kōrāzija *ž geol.* proces struganja i glačanja stijena (u pustinskim krajevima), pod utjecajem vjetra, pijeska i kamena

✧ *lat.* corradere: zgrtati

kōrbāč *m* (G korbāča) *reg.* jahači kožnati bič od jednoga komada ili spleten; kandžija // **korbāčič** *m dem.* od korbač; **korbāčina** *m* i *ž augm.* od korbač

✧ *tur.* kırbaç

korbita *ž pom. pov.* teretni brod koji su Rimljani preuzeli od Grka i upotrebljavali uglavnom za prijevoz žita

✧ *lat.* corbita

Körbler 1. Franjo Serafin (1812–1866), osobni nadvrtlar nadbiskupa Haulika (1836–1866); odredio i projektirao hortikulturni plan za park Maksimir te vodio nadzor nad realizacijom **2. Đuro** (1873–1927), hrv. klasični filolog i povjesničar dubrovačke književnosti i hrv. latinista (*Humanist Matija Grbić, Dživo Frana Gundulić, Dubrovačka Republika i zapadne europske države*)

Kōrčula *ž 1. geogr.* otok u srednjodalmatinskoj otočnoj skupini, 276 km², 19.651 stan., u antici grčka kolonija (*Korkyra Melaina*), rimska (*Corcyra Nigra*) **2.** grad i luka na SI obali istoimenog otoka, 3232 stan. // **Korčulanin** *m* (**Korčulānka** *ž*) (N mn Korčulani) stanovnik Korčule; **korčulānka** *ž pom.* sportsko-ribarski čamac s pramicom; **korčulānski** *prid.* koji se odnosi na Korčulu i Korčulane [Korčulanski kanal; ~a građnja broda]

✧ *pr.* (etnici): Korčulanić (Zadar),

Korčulanin (Trogir)

kōrd *m* tkanina s uzdužnim rebrima pamučnih i vunjenih prediva, baršunasta lica Δ ~*samt* baršun ili čvrsti pamučni materijal s prugastim ili vrpčastim uzorkom; ~ *tkivo* tkanina od jake osnove; upotrebljava se za izradu pogonskog remenja i sl.

✧ *engl.* cord

kōrda¹ *ž 1. mat.*, *v.* tetiva **2. biol.** elastični prutić s ledne strane svitkovaca koji kod kralješnjaka postoji u embrionalnoj fazi, kasnije uglavnom iščezne, zamijeni ga kralješnica; svitak, notokord **3. anat.** oznaka za različite tvorbe (vezivno tkivo, tetive, živčana vlakna) uz koje dolazi i dodatni naziv

◆ *pr.* (nadimačka, ali v. i kordon): **Kôrda** (460, *J* i *S* Dalmacija), **Kôrdelj** (Osijek, Sesvete), **Kôrdić** (2050, otoci, Banovina, *I* Slavonija, šira okolica Zagreba), **Kôrdiš** (260, Gorski kotar, Pokuplje), **Kôrdoš** (Orahovica, Pula), **Kordovan** (Požega)

◆ *lat.* chorda: žica ← *grč.* khordê

kôrda² ž **1.** už, vrpca, traka, uzica, tetiva
2. pren. stroga disciplina

◆ *tal.* corda

kordaŭti *m mn* (N kordäit, G kordaŭta) *bot.* rod izumrlih drvolikih golosjemenjača (*Cordaites*)

◆ *nlat.* cordaites

kordāti *m* (N kôrdāt, G kordáta) *mn biol.* svitkovci (*Chordata*), koljeno životinja koje uključuje i kralješnjake (npr. kopljača)

◆ *nlat.* chordata ≈ *grč.* khordê: žica

kordeljër *m* (G kordeljéra) **1. rel.** pripadnik franjevačkog reda koji nosi uzicu s tri čvora; svaki franjevac (u Francuskoj) **2. pov.** pripadnik kordeljerskog kluba, jedne od radikalnih grupa u doba Francuske revolucije (1790–1794)

◆ *fr.* cordelier: redovnik opasan užetom, franjevac ≈ *corde*: už

kordijāl *m* (G kordijála) *zast.* liker koji sadrži tonik ili medicinsko-stimulativne sastojke

◆ *tal.* cordiale ≈ *lat.* cordialis: srčani, koji pripada srcu ← *cor*: srce

kordijalan *prid.* (odr. -lni) koji je pun neglumljene srdačnosti; srdačan, iskren // **kordijálnost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je kordijalan; srdačnost, iskrenost, prisnost

◆ *lat.* cordialis

Kordiljéri *m mn geogr.* ulančano nabrano gorje Sjeverne i Južne Amerike uz obalu Tihog oceana, dugi 15.500 km // **kordiljerskî** *prid.* koji se odnosi na Kordiljere

kordit *m* (G kordíta) *tehn.* bezdimni barut

◆ *lat.* chorda + -IT nazvan tako zbog vlaknaste strukture

korditis *m pat.* upala glasnica koje su zadebljale i crvene; uzroci su govorni i glasovni naponi i sl.

◆ *lat.* chorda: žica ← *grč.* khordê + -ITIS

kordofān *m, v.* kordovan

kôrdofōn *prid.* (odr. -i) koji proizvodi zvuk titranjem žice Δ ~i **instrumenti** instrumenti kod kojih je napeta žica izvor zvuka; zvuk se proizvodi struganjem uz pomoć gudača (gudački

instrument), trzanjem (trzalački instrument), udaranjem batića (klavir) itd. // **kôrdofōnskî** *prid.* koji se odnosi na kordofon

◆ *lat.* chorda: žica + -FON

kôrdôm *m* (G kordôma) *pat.* benigni ili maligni tumor; javlja se ob. duž kralješnice

◆ *grč.* khordê: žica + -OM

kôrdometar *m* (G -tra, N mn -tri) *glazb. tehn.* sprava za mjerenje debljine žice

◆ *lat.* chorda + -METAR

kôrdōn *m* (G kordóna) **1. a. pov.** ornamentima izvezena traka koja opasuje heraldički znak (os. kod crkvenih dostojanstvenika) **b. poč.** asna traka koja se nosi kao odlikovanje **c. traka** koja se nosi kao znak viteškog reda **2. a. vojn.** raspored vojnih jedinica ili straža koje sprečavaju prolaz na nekim pravcima i zaštićuju zaposjednuti teritorij **b. policajci** ili policijske jedinice koje blokiraju prolaz ili pristup nekim mjestima (ob. zbog sigurnosti)

3. (+ potenc.) ono što ide u nizu, što opasuje (arhitektonski ukras na zidu) Δ **sanitarni** ~ **1.** niz kontrolnih mjesta na prijelazima zemlje u zemlju radi onemogućavanja prenošenja bolesti **2. pren. pov. pol.** država ili pogranični pojas koji služe kao zaštitni pojas (kordon) u slučaju napada neprijatelja; **cordon bleu** (izg. ~ blü) **1.** nebeskoplava vrpca koju su nosili vitezovi najvišeg reda u Francuskoj pod Burbonima **2.** danas, orden za najviša dostignuća u nekoj profesiji

◆ *pr.*: **Kôrdun** (Omiš)

◆ *njem.* Kordon ← *fr.* cordon

kordōnas *m mn meteor.* orkanski vjetrovi u Srednjoj Americi, stižu s Tihog Oceana

◆ *amer.šp.* cordonas

kordōvān (kordōfān) *m* (G kordována) fino učinjena kozja koža

◆ prema španjolskom gradu Córdoba

Kôrdūn *m* (G Kordúna) *geogr.* regija u središnjoj Hrvatskoj uz Koranu, od Tušilovića do Plitvice; nekoć dio Vojne krajine // **Kôrdunāš** *m* (**Kordunāšica** ž) (N mn Kordunāši) stanovnik Korduna; **kôrdunāškî** *prid.* koji se odnosi na Kordon i Kordunaše; **kôrdunskî** *prid.* koji se odnosi na Kordon [~a brda; ~i grobovi]

◆ *v.* kordon (2a)

kôrealjan *prid.* (odr. -lni) koji je s istom krivicom ili obvezom Δ ~na **obveza** *pravn.* solidarna obveza više dužnika za ispunjenje istog čina, takva da svaki dužnik odgovara za cij-

lu obvezu, pa ako je izvrši jedan, oslobađaju se i drugi od obveze prema vjerovniku

✧ *lat.* correus: suoptuženik

koreferāt *m* (G koreferáta) *term.* izvještaj, predavanje, referat suizvjestitelja, dopuna glavnog referata i njegova eventualna daljnja razrada // **koreferent** *m* (G *mn* -nāta) suautor, suizvjestitelj; **koreferentica** *ž*, v. koreferent
✧ KO- + v. referirati, referat

kōreg *m* (N *mn* -ezi) *pov.* 1. v. korifej 2. u staroj Grčkoj, imućniji građanin koji je bio dužan snositi troškove uzdržavanja i opreme kora u nekoj drami

✧ *grč.* khoregós: v. kor + ágein: voditi

korēja *ž* *pat.* neurološka bolest; stalni nevoljni pokreti; na licu se očituju kao grimase, na trupu i udovima bizarni, nekoordinirani pokreti koji onemogućuju normalno kretanje i aktivnosti, često povezana s mentalnim i intelektualnim propadanjem

✧ *grč.* khoreía: ples

Koréja *ž* *geogr.* poluotok u *Jl* Aziji između Žutog i Japanskog mora, 220.840 km²; na poluotoku se nalaze dvije države podijeljene po 38 °S 1948. **a.** demokratska Narodna Republika Koreja (Sjeverna Koreja) na *S* dijelu poluotoka, 120.538 km², 24.317.000 stan., glavni grad Pyongyang **b.** Republika Koreja država na *J* dijelu poluotoka (Južna Koreja), 94.795 km², 46.042.000 stan., glavni grad Seul // **Korējac** (**Koreánc** *razg.*) *m* (**Kōrējka**, **Korēānka** *ž*) (G -jca, V Kōrējče, N *mn* Korējci, G Kōrējčā) stanovnik ili državljani Koreje; **kōrējškī** *prid.* koji se odnosi na Koreju i Korejce Δ ~ **jezik** *lingv.* genetski izoliran jezik, njime govori o. 65 mil. ljudi

korekcija, v. korigirati

kōrektan, v. korigirati

kōrēktūrnīk *m* (N *mn* -īci) *vojn. tehn.* pribor za računsko određivanje popravaka daljine i pravca pri korekturi gađanja iz topova

✧ *rus.* kōrēktūrnīk, v. korigirati, korektura

korēlāt *m* (G korelāta) pojam koji je u nekom odnosu prema drugom pojmu, suodnosni pojam // **korelácija** (Ø, sa čime) *ž* 1. povezanost u zajedničkom djelovanju; suodnos dvaju korelata, međuzavisnost, međuovisnost [*biti u ~i; stajati u ~i*] 2. *lingv.* skup parova fonema koji se svi temelje na opreci prema jednom razlikovnom obilježju (npr. »b«, »d« prema »p«, »t« u zvučnosti); **kōrelatīv** *m gram.* element koji postoji u odnosu i u

ravnopravnoj zavisnosti prema drugom elementu [*kako-tako; što-to*]; **kōrelatīvan** *prid.* (odr. -vni) koji je u korelaciji, koji je u odnosu s drugima (s jednom stranom kao druga strana); međuzavisan, međuovisan, suodnosan Δ ~ **pojam** *log.* pojam koji se ne može definirati osim u odnosu s drugim njemu suodnosnim pojmom (npr. majka-dijete; više-niže); korelat; **korelatīvīzam** *m* (G -zma) *fil.* spoznajnoteorijsko gledište po kojem su subjekt i objekt nedjeljivo uzajamno uvjetovani; **korelatīvnōst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo ili stanje onoga što je korelativno; **korelírati** (Ø, s čime) *dv.* (prez. korēlírām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) biti/bivati, naći/nalaziti se u suodnosu s kim ili čim; biti u korelaciji

✧ KO- + v. relativan

korēnica *ž* *bot.* velika trajna zelen sredozemnog područja (*Opopanax chironium*) iz porodice štitarki (*Umbelliferae*)

✧ v. korijen

Korēnica *ž* naselje na *I* Ličke Plješivice, 1716 stan. (1980–1990. Titova Korenica) // **Korēničānīn** *m* (**Korēničānka** *ž*) (N *mn* Korēničāni) stanovnik Korenice; **korēnič-kī** *prid.* koji se odnosi na Korenicu i Koreničane

♦ v. korijen

koreodrāma *ž* *kazal.* balet nastao prema dramskom tekstu, ponekad prožet i dijelovima teksta

✧ *grč.* khoreía: ples + v. drama

koreogrāfija *ž* 1. sustav znakova kojima se bilježe plesni pokreti i likovi; plesna notacija; postava baleta 2. zamišljanje i uvježbavanje plesnih pokreta, plesna postava baleta; plesna režija // **koreōgraf** *m* umjetnik koji zamišlja i uvježbava ples za scensko izvođenje; **koreōgrafkinja** *ž*, v. koreograf; **koreōgrafskī** *prid.* koji se odnosi na koreografiju i koreografe; **koreōgrafskī** *pril.* kao koreograf, na način koreografa

✧ *grč.* khoreía: ples + -GRAFIJA

korepetícija *ž* ponavljanje gradiva koje se usvaja **a.** instrukcije iz školskih predmeta, vježbe s cijelim razredima **b.** rad profesora na usvajanju, interpretiranju i uvježbavanju u glazbenoj i baletnoj nastavi [*držati ~e*] // **korepetícījskī** *prid.* koji se odnosi na korepeticiju; **korepetītor** (**korepetītor**) *m* 1. *pov.* učitelj koji s učenicima ponavlja

gradivo **2. glazb.** stručna osoba koja uvijek bava s pjevačima uz klavir solističke i zborne dionice; **korepètitorica** ž, v. korepetitor; **korepètitoričin** prid. koji pripada korepetitorici; **korepètitorski** prid. koji se odnosi na korepetitore; **korepètitorski** pril. kao korepetitor, na način korepetitora

✧ KO- + v. repetirati, repetacija

korespondira[ti] dv. (prez. korespondirām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, gl. im. -anje) **1.** (Ø), v. korespondencija **(1,2) 2.** (s kim, s čim) biti/bivati sličan po funkciji, poziciji [*francuski Sûreté ~ britanskom Scotland Yardu*] **3.** (s kim, s čim) biti/bivati u harmoniji; odgovoriti/odgovarati jedno drugom, podudariti/podudarati se [*njegov posao ~ s njegovim interesima*] // **korespondencija** ž **1. a.** dopisivanje između pojedinih ljudi (ob. značajnih javnih radnika, umjetnika itd.) **b.** sačuvana zbirka ili izbor iz takvog dopisivanja **2.** redovna pošta na koju se odgovara (pisma, dopisi) **3. v.** korespondirati **(2,3) 4.** slaganje, podudaranje, veza; **korespondent** (**korespondènt**) m (G mn -nātā) **1.** suradnik novina ili časopisa koji se javlja iz nekog mjesta; dopisnik **2.** činovnik koji vodi poslovno dopisivanje ustanove ili poduzeća **3.** osoba ili ustanova koja izvršava financijske i trgovačke naloge za drugu osobu ili ustanovu **4.** osoba koja se dopisuje s kim **5.** stvar ili pojava koja odgovara nekoj drugoj stvari ili pojavi; **korespondentan** prid. (odr. -tni) koji se odnosi na korespondiranje; odgovarajući, primjeren, prikladan; **korespondentica** ž, v. korespondent; **korespondentičin** prid. koji pripada korespondentici

✧ njem. korrespondieren ← srlat. corresponderē ≈ KO- + responderē: odgovoriti

kòret m reg. zast. odjevni predmet (ženski zobun ili suknja, muško odijelo i sl.)

✧ tal. corredo

koreùtika (**korèutika**) ž (D L -ici) pov. znanost o korskom plesanju kola // **korèut** m (G korèuta) pov. u antičkoj Grčkoj, plesač u sakralnim priredbama i u kazalištu, član kora

✧ grč. khoreutikós: koji se tiče plesa, plesni

korezidèncija ž inform. stanje u kojem su u memoriju istovremeno učitana dva ili više programa

✧ ≈ KO- + v. rezidencija

koribant m (G mn -nātā) pov. svećenik frigijske boginje Kibeles; slavili su je glazbom i plesom

vima // **koribantski** prid. koji se odnosi na koribante; **koribantski** pril. **1.** kao koribant, na način koribanta **2. pren.** koji je divlje oduševljen; zanesen, raskalašen; **koribantizam** m (G -zma) **1.** zanesenjaštvo, oduševljenost **2.** raskalašenost

✧ grč. korýbas

kòrica, v. kòra

kòričiti, v. kòra

korida ž sport borba s bikovima prema pravilima koja vladaju u Španjolskoj (probadanje mačem) ili u Portugalu (bez propadanja mačem)

✧ šp. corrida

koridòr m (G koridóra) **1. prav.** uska pruga zemljišta, pravo prolaza do izlaza na more ili do svoga područja kroz područje druge zemlje **2. a.** prolaz koji služi kao ulica **b.** prolaz kroz zgradu koji nije predviđen za zadržavanje ni opremanje pokucstvom; hodnik **Δ zračni** ~ putanja aviona i drugih letjelica koja se određuje posebnim propisima i ugovorima

✧ njem. Korridor ← tal. corridore

korifej m (G koriféja) **1. pov.** u starogrčkoj tragediji, osoba koja vodi kora, zbor; korovođa, zborovođa; koreg **2.** znameniti znanstvenik, društveni ili kulturni radnik, istaknuti predstavnik svoje znanosti // **korifejka** ž (G mn -ā-i), v. korifej

✧ grč. koryphaîos ← koryphê: glava, vrh

korigènda ž (G korigèndā/korigendi) ono što treba ispraviti; ob. popis tiskarskih pogrešaka u nekoj knjizi, skraćeno *corr.*, *impr.*

✧ lat. corrigenda ← corrigere: ispravljati, usp. korigirati, korekcija

korigírat (koga, što, se) dv. (prez. korigirām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, prid. trp. korigirān, gl. im. -anje) obaviti/obavljati korekturu ili korekciju // **korèkcija** ž term. ispravljanje čega [~ teksta; ~ rasta; ~ smjera vatre iz oružja]; ispravak; **korèkcíjski** prid. koji se odnosi na korekciju [~ označavati]; **korèktjan** prid. (odr. -tni) **1.** koji je u okviru pravila; ispravan, točan, u redu [~ na zaključak] **2.** koji djeluje u skladu s normama ponašanja: uljudan, pristojan [~ na osoba]; **korèktiv** m (G korektíva) **1.** djelomični ispravak ili promjena **2.** osoba, skupina ili ponašanje koje ispravlja, ublažuje [*biti ~ političkog ekstremizma*] **3.** sredstvo kojim se pravi korekcija; **kòrèktiv**an prid. (odr. -vni) koji djeluje kao korektiv, koji poboljšava,

popravni [~na mjera]; **kòrektno** *pril.* na korektan način; ispravno, točno; **kòreknòst** ž (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je korektan ili svojstvo onoga što je korektno; ispravnost, točnost, uljudnost; **kòrektor** *m* 1. onaj koji obavlja korekturu 2. ono što pridonosi korigiranju ili korigira (popravlja) [~vida; ~ za šminku; ~ za ispravljanje teksta]; **kòrektorica** ž, v. korektor; **kòrektoričin** *prid.* koji pripada korektorici; **kòrektorski** *prid.* koji se odnosi na korekturu i korektore; **kòrektúra** ž 1. a. ispravljanje grešaka u tiskarskom slogu b. otisak sloga na kojem se ispravlja (korigira) [prva ~] 2. ispravljanje čega; korekcija [~vida; ~vatre]; **kòrektúrni** *prid.* koji se odnosi na korekturu [~otisak]
 ✧ *lat.* corrigere: ispraviti; correctus: ispravljen

Kóríja ž naselje (u blizini Virovitice), 860 stan.
 // **Koríjaćanin** *m* (**Koríjaćanka** ž) (N *mn* Koríjaćani) stanovnik Korija; **kórijski** *prid.* koji se odnosi na Koriju

korijándar *m* (G -dra, N *mn* -dri) *bot.* aromatična mediteranska biljka (*Coriandrum sativum*) iz porodice štitarki (*Umbelliferae*); služi kao začín, u medicini, u proizvodnji likera i parfema

✧ *lat.* coriandrum ← *grč.* koriándron

korijandóli *m mn* (N korijándól) duge trake šarenih papirića, služe za bacanje u raznim veselim prilikama (vjenčanja, zabave, plesovi i sl.); serpentine

✧ *tal.* coriandoli

kòrijen *m* (N *mn* -i/kòrjenovi, *zb.* kòrijenje) 1. *bot.* dio biljke (ob. u zemlji) kojim se učvršćuje i uzima vodu i hranjive tvari 2. *anat.* dio iz kojeg izrastaju ili se prostiru neki organi [~zuba; ~živca] 3. početak, izvor [~riječi; ~problema] 4. *mat.* a. n-ti korijen, v. korijen Δ b. rješenje [~jednadžbe] 5. *lingv.* dio riječi: a. koji nosi osnovno značenje i čini etimološku osnovu kakve porodice riječi u jednom ili u više jezika [UK(UČ)-i-telj, na-UČ-i-ti, UČ-e-nik] b. u kojem se zbivaju razne zakonite promjene [PLET-ti → plesti, PLOT=plot] Δ *drugi* ~ = **kvadratni** ~, **treći** ~ = **kubni** ~, **n-ti** ~ *mat.* iz zadanog pozitivnog realnog broja *a* pri čemu je *n* prirodni broj, pozitivan je realni broj *x* sa svojstvom $x^n = a$, oznaka je $x = \sqrt[n]{a}$; pojam se proširuje i na kompleksne vrijednosti // **koríjenac** (G -nca) *m lingv. razg.* naziv za izdanje korijenskoga

pravopisa iz 1944, *usp.* korijenski pravopis, v. kòrijeński Δ; **koríjenak** *m* (G -nka, N *mn* -nci, G kòrijenákā) *dem.* od korijen; **koríjeniti se** *nesvrš.* (prez. kòrijenim se, *pril.* sad. -neći se, *gl. im.* koríjenjenje) 1. puštati korijenje [bilja se korijeni] 2. *pren.* postajati negdje domaći čovjek, ukorjenjivati se, puštati korijenje u nekom gradu ili u nekom kraju; **kòrijeński** *prid.* koji se odnosi na korijen Δ ~ **pravopis** 1. jedan od naziva za način pisanja koji ne bilježi glasovne promjene suglasnika unutar riječi [sgoda: zgoda; zapovjedništvo: zapovjedništvo]; tvorbeni, morfološki, etimološki, organički pravopis, *opr.* fonološki pravopis, v. fonološki Δ 2. *razg.* pravila knjige *Korijenski pravopis* izišle 1944. u Zagrebu i sama ta knjiga; **kòrijeński** *pril.* prema korijenu (pisati i sl.), kako traži korijen; **kòrijenje** *sr zb.*, v. korijen; **koríjenas** *m razg.* korjenasto povrće [*celer* ~]; **koríjenčić** *m dem.* od korijen; **koríjenika** *m* i ž (D L -i, N *mn* -e) onaj/ona koji/koja je podrijetlom iz starine; **koríjenit** *prid.* (odr. -i) 1. koji ima duboko i jako korijenje, korijen (doslovno i preneseno, o biljci i osobi) 2. izveden iz temelja, temeljit; radikaln [~a promjena]; **koríjenito** *pril.* na korijenit način, iz korijena; temeljito, radikalno [~izmijeniti]; **kòrjenovati** *nesvrš.* (prez. kòrjenujem, *pril.* sad. -ujúći, *prid. trp.* -án) *mat.* određivati bazu kad je poznata potencija; **koríjenjača** ž *razg.* biljka koja se uzgaja radi jestiva odebljala korijena (npr. mrkva, cikla, cikorija)

♦ **Kòrenko** *m.* os. ime (narodno), *zast. rij.*; **Kòrenka** ž. os. ime ✧ *pr.* (uglavnom etnici, ali i nadimačka; **Kòren** (1420, Zagorje, Z Slavonija), **Kòrenčić** (okolica Zagreba), **Kòrenički** (**Korenički**) (Virovitica, Zagorje), **Kòrenić** (410, Rovinj, Istra, Pokuplje, Prigorje), **Kòrenik**, **Kòrenika** (130, Buje, Prigorje), **Kòrjenić** (srednja Dalmacija) ✧ *top.* (naselja): **Kòreničani** (Daruvar, 328 stan.), **Kòrenić Břdo** (Duga Resa, 5 stan.), **Kòreniči** (Rovinj, 50 stan.); (*mikrotop.*): **Kòrenište** (Osijek), **Kòrenovo** (Čazma), **Kòrenskò** (Istra);

✧ *prasl. i stsl.* *korenъ (*rus.* kóren', *polj.* korzeń) ≈ *lit.* kėras: korijen

Korína ž. os. ime, *rij.*; *hip.* Ina

✧ *tal.* ← *grč.* Kórinna

Kòrint *m* luka i grad na JZ obali Korinskog zaljeva (Grčka), 22.700 stan. // **Koríncanin**

m (**Korincänka** ž) (N *mn* Korincäni) stano-
vnik Korinta; **körintski** *prid.* koji se odnosi
na Korint i Korincäne [~ *stup*] △ **Korintski**
kanal *geogr.* morski kanal između kopnenog
dijela Grčke i Peloponeza, prokopan u 19. st.;
~ **stil** *umj.* jedan od triju stilova u klasičnoj
grčkoj arhitekturi, kičen i sjajan

Koriölan, Gnej Marcije (prva pol. 5. st. pr.
Kr.), legendarni junak iz okolice Rima,
osvojio volšćanski grad Corioli, zatim za-
jedno s Volšćanima napao Rim; kad je na
nagovor žene i majke odustao od opsade,
Volšćani su ga ubili; čest motiv u umjetnosti
(Shakespeare, Beethoven)

körion *m* (G koriöna) *fiziol.* vanjska embrijska
ovojnica preko koje se zametak vezuje na kr-
vožilni sustav majke

✧ *grč.* khörion

körist ž (I -i/-išću) 1. dobar rezultat kakvog
rada ili nastojanja, povoljne posljedice,
opr. šteta 2. dobar rezultat izražen u novcu
ili materijalnim dobrima; prihod, dobitak,
zarada, *opr.* gubitak // **körisnica** ž, *v.* kori-
snik; **körisničan** *prid.* koji pripada korisnici;
körisnički *prid.* koji se odnosi na korisnike
[~ *priručnik*] △ ~i **račun** osobni račun kori-
snika koji mu omogućuje da se koristi odre-
đenom uslugom (npr. internetom) ili proizvo-
dima (npr. u trgovini) uz predodžbu osobnih
podataka ili upis zaporke; ~o **sučelje** *inform.*
prikaz na ekranu preko kojega korisnik kom-
unicira s računalom; **körisnik** *m* (V -iće, N
mn -iči) 1. onaj koji što koristi, upotrebljava
(spravu, stroj, bankovni kredit); koji se čime
koristi (nekom mogućnošću, stručnom uslu-
gom itd.) 2. *inform.* osoba koja se koristi rač-
unalom; **körisno** *pril.* na koristan način; pro-
bitačno, svrsishodno, upotrebljivo; **körisnost**
ž (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je
korisno; upotrebljivost, probitačnost, dobit;
köris|tan (komu, čemu, za što) *prid.* (*odr.* -
sní) 1. koji dobro služi nekoj svrsi [*pokazati*
se ~tan; ~tan za zdravlje; bicikl je ~na stvar] 2.
koji daje ili koji je sposoban dati dobre re-
zultate [*~tan savjet*]; **köristiti** *nesvrš.* (*pres.*
-im, *pril.* *sad.* -teći, *prid.* *trp.* korišten, *gl.*
im. korištenje) 1. (Ø) služiti nekoj svrsi, biti
koristan, davati rezultat 2. (koga, što) upo-
trebljavati koga ili što da bi se postigao neki
rezultat 3. (se) (čime) iskorištavati što, služi-
ti se čime, upotrebljavati što [*~ se knjigama*] 4.
(Ø) imati koristi, stjecati dobit oko čega,

izvlačiti korist; **körštenje** *sr* 1. (*gl. im.*), *v.*
koristiti 2. uporaba, upotreba, iskorištavanje,
poraba

✧ *prasl.* i *stsl.* koristь (*rus.* korýst', *polj.* kor-
zyść)

koristoljubiv *prid.* (*odr.* -i) u kojega je pretje-
rano izražena sklonost stjecanju materijalnih
dobara ili položaja u društvu; srebroljubiv
// **koristoljubac** *m* (G -úpca, V koriistoljúpce,
N *mn* -úpci, G koriistoljúbacā) onaj koji je
koristoljubiv; **koristoljubivo** *pril.* na koristo-
ljubiv način [*postupati ~*]; **koristoljubivost**
ž (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji
je koristoljubiv; **köristoljublje** *sr* ukupnost
svojstava i djelovanja koristoljupca; **koristo-
ljúpčev** *prid.* koji pripada koristoljupcu

✧ *v.* korist + *v.* ljubiti

köriti (koga) *nesvrš.* (*pres.* -im, *pril.* *sad.* kòrëci,
gl. im. kòrënje) 1. (koga) zamjerati kome,
upućivati zamjerku, upućivati prijekore, izra-
žavati nezadovoljstvo izravno riječima; grdi-
ti, kritizirati, prekoravati 2. (se s kim) među-
sobno upućivati prijekore // **köritelj** *m* onaj
koji kori; **köriteljica** ž, *v.* köritelj; **köriteljč-**
in *prid.* koji pripada köriteljici

✧ *prasl.* *kōriti (*rus.* korít', *polj.* korzyć),
latv. karinat: dražiti

Köritna ž naselje (u blizini Đakova), 1045 stan.
// **köritnački** *prid.* koji se odnosi na Koritnu
i Koritnjane; **Köritnanin** *m* (**Köritnjänka** ž)
(N *mn* Köritnjani) stanovnik Koritne
◆ *v.* korito

köritlo *sr* 1. posuda za pranje rublja ili hranje-
nje nekih domaćih životinja, ob. drvena 2. o-
blik tla nastao protjecanjem rijeke ili potoka;
tok 3. trup čamca ili broda // **köritär** *m* onaj
koji ručno izrađuje drvena korita [*Ciganin*
~], *usp.* mečkar; **körítarev** (**körítarov**) *prid.*
koji pripada koritaru; **köritärka** ž (G *mn* -
a/-i), *v.* koritar; **körítast** *prid.* (*odr.* -i) koji je
udubljen kao korito (predodžba drvenog ko-
rita, oblo izdubenog od jednog komada drva)
[~a posuda]; **körítašce** *sr dem.* od korito

◆ *pr.* (prema zanimanju i etnici): **Köritär**
(Varaždin, Nova Gradiška), **Köritić**
(Križevci), **Köritnik** (Zagreb, Čabar) ◆ *top.*
(u *mikrotop.* javlja se vrlo često, obično
kao ime potoka, ali i vrela, uvala): **Köríta**,
Körítan, **Köríten**, **Köríče**, **Körítine**,
Körítnača, **Körítnica**, **Köritnjak**, **Köríto**,
Köríto vrlo, **Nad köríto**, **Skörítna** i sl.;
(naselja): **Köríta** (Sinj, 4 stan.; Dubrovnik, 90

stan.; Pakrac, 111 stan.), **Kòrita Ràkovičkà** (Slunj, 87 stan.), **Korìtinja** (140, Karlovac), **Kòritna** (Vrbovec, 175 stan.)

✧ *prasl.* *koryto (*rus.* korýto, *polj.* koryto) = v. kora

koríza *ž pat.* zarazna bolest goveda koju uzrokuje virus herpes

✧ *grč.* khōrisis: odvajanje

kòrizma *ž* < G *mn* -kòrizâmā/-i> *kat.* četrdesetodnevni post od Pepelnice do Uskrsa, 40 dana priprave za Vazam; četrdesetnica, *usp.* // **kòrizmen** *prid.* <odr. -i> koji se odnosi na korizmu [-i post]

✧ *pr.*: **Kòrizma** (Dvor, Banovina)

✧ *lat.* quadragesima: četrdeseta

korjenit, v. korijen

korjenodúbac *m* < G -úpca, V kòrjenodúpce, N *mn* -úpci, G korjenodúbacā> *pejor. deprec.* onaj koji »dube korijene riječi«, dosadan, sitničav i usko usmjeren filolog, koji nema smisla za životnost jezika i njegov razvoj // **korjenodúbachi** *pril.* kao korjenodubac, na način korjenodubaca

✧ v. korijen + v. dupsti

korjenonóšci *m mn* (N korjenonóžac, G korjenonóšca, G *mn* korjenonóžacā> *zool.* razred prazivotinja (*Rhizopoda*) promjenjiva tjelesnog oblika (npr. promjenljivci *Amoebina*, krednjaci *Foraminifera*), kreću se pružajući lažne nožice (pseudopodije)

✧ v. korijen + v. noga

kòrk *m* < N *mn* kòrkovi> *reg.* čep od pluta kojim se zatvara boca; kap, šušar, pampur

✧ *njem.* Kork ← *šp.* corcho

kòrkàluk *m* < N *mn* -uci> *reg.* ograda na mjestima gdje je opasno hodati (npr. na mostu, na minaretu i sl.) // **kòrkuk** *m reg.* onaj koji zadaje strah

✧ *pr.* (nadimačka): **Kòrkut** (140, Gvozđ), **Korkútović** (Vukovar), **Kùrkut** (Šibenik), **Kurkútović** (Slavonski Brod), **Kòrman** (420, Donja Stubica, Prigorje, Slavonija)

✧ *tur.* korkaluk: mjesto straha

kòrksku *m* < G -ua> tkanina tkana u kosom ripsu

✧ *engl.* corkscrew: zavojit, spiralan

kòrlat *m reg.* 1. tor za volove 2. lanac za psa, uzica [vezati ~; staviti ~; voditi na ~u] // **kòrlatiti** (koga, što) *dv. (prid. trp. kòrlaćen)* 1. vezati/svezati životinju kòrlatom 2. *pren. ekspr.* onemogućiti/onemogućivati ljude u slobodnom djelovanju i mišljenju; ograničavati, sapinjati

✧ *pr.* (uglavnom etnici): **Korláet** (sred. Dalmacija), **Kòrlat** (150, Knin, S Dalmacija), **Korlátović** (Istra)

✧ *mad.* korlát: ograda

Kòrlat *m* naselje (u blizini Benkovca), 941 stan. // **Korláčanin** *m* (**Korláčanka** *ž*) <N *mn* Korláčani> stanovnik Korlata; **kòrlatski** *prid.* koji se odnosi na Korlat

✧ v. korlat

kòrmiljo *sr* 1. *pom.* naprava pomoću koje se upravlja brodom [obično ~o; viseće ~o; plošno ~o; izravnatil ~o; preuzeti ~o] 2. *pren.* ono što pomaže čovjeku da ide pravim putem // **kormilār** <G kormilára> *m* 1. onaj koji upravlja kormilom, usmjeruje plovidbu i pristajanje broda ili čamca [četverac s ~om] 2. *pren.* onaj koji upravlja kakvom javnom djelatnošću; **kormilārīti** (Ø, čime) *nesvrš.* <prez. kormilārim, *pril.* sad. -rēči, *gl. im.* -rē-nje> 1. *term.* upravljati brodom pomoću kormila, biti kormilar 2. *razg. retor.* a. upravljati čime (kao brodom kroz teškoće i nevolje) b. snalaziti se, dovijati se, domišljati se da bi se što sačuvalo ili unaprijedilo; **kormilarka** *ž* <G *mn* -āl/-i>, v. kormilar; **kormilārānka** *ž* dio nadgrada broda u kojem je smješteno kormilo i u kojem je kormilar; **kormilārev** (**kormilārov**) *prid.* koji pripada kormilaru; **kormilārski** *prid.* koji se odnosi na kormilare; **kormilārski** *pril.* kao kormilar, na način kormilara

✧ *rus.* kormilo = v. krma

kormofiti *m mn* <N kormofit, G kormofita> *bot.*, v. stablašice

✧ *grč.* kormós: panj, deblo + -FIT(I)

kormòrán *m* <G kormorána> *zool.* barska i morska ptica (mali vranac *Phalacrocorax pygmaeus*, vranac huholjac *Ph. aristotelis*) // **kormoránov** *prid.* koji pripada, koji je od kormorana [-o pero]; **kormòrànski** *prid.* koji se odnosi na kormorane; **kormòrànski** *pril.* kao kormoran, na način kormorana

✧ *fr.* cormoran ← *srlat.* corvus marinus: morski gavran

kòrmus *m* 1. *bot.* tijelo biljaka kormofita (korijen, stabljika, list) 2. (*mn*) *zool.* kolonija organizama tjelesno povezanih u životnu cjelinu (prazivotinje, spužve, plaštenjaci)

✧ *grč.* kormós: panj, deblo

Kòrnati (**Kòrnatski** *òtoci*) *m mn geogr.* nenaseljena otočna skupina u Jadranskom moru između Dugog otoka na SZ i otoka Žirja na

JI ukupno 141 otok, 69 km² // **Kornàtar** (**Kurnàtar**) *m* povremeni stanovnik ili posjednik zemlje na Kornatima; **kòrnatskî** *prid.* koji se odnosi na Kornate [*Kornatski nacionalni park*; *Kornatski arhipelag*]

kornèja *ž anat.* očna rožnica

✧ *srlat.* cornea tela (tunica)

Kòrnēlije (**Kornēlije**) *m. os. ime; hip.:* **Kōlja**; **Kòrnēlija** (**Kornēlija**) *ž. os. ime; hip.:* **Kóra**, **Nēla**

✧ *lat.* Cornelius ← cornus: rog

kòrner *m* (N *mn* -i, G -ērā) *sport* **1.** prekid igre u nogometu (i nekim drugim sportskim igrama) kad lopta prijeđe crtu koja spaja kutove igrališta na stranama vrata **2.** udarac iz kuta (ako je igrač izbacio loptu iz igrališta na svoju stranu) **3. ekon.** monopol u kojem udruženi trgovci nastoje sporazumno ovladati tržištem kako bi povisili cijene // **kòrnerskî** *prid.* koji se odnosi na kórner

✧ *engl.* corner

kòrnet¹ *m* (N *mn* -i, G kòrnētā) **1. glazb.** a. limeni puhački instrument, sličan trublji **b.** jedan od orguljskih registara **2. a.** tuljac, tuljak, rošćić [-~ za sladoled] **b.** (+ *potenc.*) ono što ima takav oblik (poštanski rog i sl.) // **kòrnetist** *m glazb.* onaj koji svira kòrnet
✧ *njem.* Kornett ← *fr.* cornette ← *tal.* cornetto

kòrnet² *m vojn. pov.* prvi časnički čin u konjici ruske carske vojske, u visini potporučnika

✧ *rus.* ← *fr.* cornette

kòrniš *m arhit.* horizontalni istaknuti završni dio zida; ima praktičnu (zaštita od oborina) i estetsku funkciju

✧ *fr.* corniche

kornišōn *m* (G kornišōna) *bot.* naziv za veći broj sitnih vrsta krastavaca

✧ *fr.* cornichon

kornukòpija *ž 1. pov.* rog obilja, atribut više rimskih božanstava **2.** dio stilskog namještaja oblikovan, jednim svojim dijelom, u obliku roga

✧ *lat.* cornu copiae; rog obilja ≈ cornu: rog + copia: obilje

kòrnjača *ž* (G *mn* kòrnjāčā) **1. zool.** kopnena i morska životinja (*Chelonia*, *Testudines*) iz reda gmazova, jakog oklopa, kreće se sporo (npr. barzak k. *Emys orbicularis*, grčka čančara *Testudo hermanni*) **2. pren. a.** vrlo ružna, smežurana osoba [*ružan kao ~a*] **b.** vrlo stara osoba, osoba koja predugo živi Δ **morske**

~**e** *zool.* gmazovi (*Cheloniidae*) iz reda kòrnjača; morskovodnice // **kòrnjačevina** *ž* tvar od koje je sazdan oklop kòrnjače; **kòrnjačin** *prid.* **1. refer.** koji je od ove, jedne kòrnjače (u personifikacijama, pričama itd.) **2. razg., v.** kòrnjačji [-~ oklop; ~a juha juha od kòrnjače]; **kòrnjačji** *prid.* koji se odnosi na kòrnjače, koji je od kòrnjače; kòrnjačin
✧ *v.* kora

kòrnjačnica *ž bot.* zeljasta biljka plitkih voda (*Echinodorus ranunculoides*) iz porodice žabočuna (*Alismataceae*)

✧ *v.* kornjača

kornjāši *m mn* (N kòrnjāš) *zool.* red kukaca (*Coleoptera*), s 1 parom tvrdih krila (pokrilje) i 1 parom opnatih (potkrilje), o. 300.000 vrsta; tvrdokrilci

koroborācija *ž pravni. pov.* formula kojom autor najavljuje sredstva i način kojima pravnom činu osigurava pravni učinak, trajnost i svjedočanstvo; dio isprave // **koroborāriti** *dv.* (prez. korobōrirām, pril. sad. -ajūči, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje) potvrditi/potvrđivati, osnažiti/osnaživati

✧ *lat.* corroboratio ≈ corroborare: *v.* koroborirati

korodīriti *dv.* (prez. korodīrirām, pril. sad. -ajūči, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje) **1.** (Ø, što) pat. nagristi/nagrizati, izjesti/izjedati tkivo (djelovanjem bolesti ili otrovnih tvari) **2.** (Ø, što) *tehn.* nagristi/nagrizati površinu metala djelovanjem kemijskih i elektrokemijskih procesa; hrđati **3.** (Ø) *geol.* promijeniti/mijenjati se djelovanjem kemijskih procesa (o rudama) // **kòrōzija** *ž 1. geol.* nagrizanje kamena i minerala kemijskim djelovanjem vode; korozivnost **2. tehn.** a. nagrizanje metalnih površina djelovanjem vlage, kemikalija iz atmosfere itd.; hrđanje **b.** posljedica elektrokemijskog djelovanja iz atmosfere; hrđa **3. kem.** kemijsko trošenje kovina njihovom oksidacijom; hrđanje **4. med.** nagrizanje, izjedanje tkiva **5. pren.** rastakanje, raspadanje, hrđanje (o kvaliteti rada, odnosa među ljudima i sl.); **kòroziv** *m* (G -a) sredstvo koje izaziva koroziju; **kòrozivan** *prid.* (odr. -vni) koji izjeda, nagriza; jednak; **korozivnōst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću), *v.* korozija

✧ *njem.* korodieren ← *lat.* corrodere ≈ KO- + rodere: izjedati

Kòrog *m* naselje (u blizini Vinkovaca), 748 stan. // **kòroškî** *prid.* koji se odnosi na Korog

i Korožane; **Kòrožanin** *m* (**Kòrožānka** *ž*) (N *mn* Kòrožani) stanovnik Koroga

korolār *m* (G korolára) **1.** *log.* neposredna posljedica teorema, tvrdnja čiji se dokaz lako izvodi iz teorema **2.** prirodna posljedica ili rezultat čega

✧ *lat.* corollarium: (*dosl.*) novac plaćen za vijenac; dar, nagrada

koromáč *m* (G koromáča) *bot.* **1.** začinska biljka (*Foeniculum vulgare*) iz porodice štitariki (*Umbelliferae*) **2.** jestiva tražena vrsta (*F. sativum*) zbog aromatična ploda; anason, komorač

✧ *≈ grč.* márathon

koromān *m* (G koromána) *reg. pov.* kruh u vojsci Osmanskog Carstva; tain, komis

◆ *pr.*: **Korōman** (Pula)

✧ *tur.* kuruman

korōmica *ž bot.* biljka (*Silaum flavences*) iz porodice štitariki (*Umbelliferae*)

✧ *v.* koromač

kōrōna *ž 1. pov.* kod antičkih Grka i Rimljana, odlikovanje dodjeljivano pobjednicima na natjecanjima, vojskovodama, istaknutim osobama; kruna, vijenac **2. astron.** **a.** vanjski slojevi Sunčeve atmosfere **b.** višebojni prsten oko Sunca i Mjeseca; kolobar, koruna **3. glazb.** znak za produžavanje trajanja tona, akorda ili pauze // **kōronāljan** *prid.* (od: -lni) *lingv.* koji se izgovara rubom jezika [*~na artikulacija; ~ni suglasnik*]

✧ *lat.* corona: kruna, vijenac; coronalis: rubni

kōronak *m, v.* coronach

kōronārjan *prid.* (od: -rnī) koji se odnosi na srce, koji pripada srcu; srčani Δ *~na insuficijencija pat.* nedovoljan protok krvi u koronarnim arterijama, nesklad između potreba miokarda za kisikom i hranjivim tvarima i njihove dopreme miokardu; *~na jedinica med.* posebno organizirana bolnička soba ili više soba za intenzivnu koronarnu skrb (nje-gu); *~ne žile anat.* dvije arterije koje opskrbljuju srce krvlju (desna i lijeva), njihovo oboljenje uzrokuje anginu pectoris i srčani infarkt // **korōnārke** *ž mn* (N korōnārka, G *mn* -ī) *razg.* krvne žile koje opskrbljuju mišiće srca

✧ *lat.* coronarius: koji pripada vijencu

koronarografija *ž med.* radiološka metoda prikaza koronarnih krvnih žila

✧ *v.* koronaran + -GRAFIJA

koronída *ž gram.* apostrof kojim se označuje kraza u grčkoj gramatici

✧ *grč.* koronís

Korōnida (Koronída) *ž mit.* mitska ljepotica, ljubavnica Apolonova, majka Asklepija

korōnigraf *m teh.* instrument za fotografiranje Sunčeve korone

✧ *v.* korona + -GRAF

Korōšec, Anton (1872–1940), slov. političar, svećenik, predsjednik Slovenske ljudske stranke; u više navrata član jugoslavenske kraljevske vlade

Kōrošić, Marijan (1929–1989), hrv. ekonomist, istaknuti istraživač tržišta, cijena, raspodjele dohotka i rentabilnosti poduzeća i kritički analitičar privrednog sistema SFRJ; predla-gao reforme u duhu tržišne privrede i demokratizacije društva (*Ekonomске nejednakosti u jugoslavenskoj privredi, 1983; Inflacija i mogućnosti suzbijanja, 1986; Jugoslavenska kriza, 1988*)

kōrotlja *ž* (G *mn* kōrōtā) **1.** žalost za pokojnikom **2.** žalobno odijelo; crnina Δ **biti u ~i** žaliti za pokojnikom, nositi crninu, biti u razdoblju službene ili formalno obilježene žalosti za pokojnikom // **kōrotni** *prid.* koji je svojstven koroti; **kōrotnica** *ž, v.* žalobnica; **kōrotničīn** *prid.* koji pripada korotnici; **kōrotničīki** *prid.* žalobnički; **kōrotnik** *m* (V -īče, N *mn* -īci), *v.* žalobnik

✧ *tal.* corrota

kōrov (**kōrov**) *m bot.* zajedničko ime za samonikle biljke koje rastu u poljoprivrednim kulturama [*plijeviti ~; zarasti u ~*] // **korōvnjak** *m* (G korōvnjāka, N *mn* korōvnjāci) mjesto na zemljištu gdje je zaraslo sve u korov, zemlja pod korovom [*prijeći preko ~a; začī u ~*]

◆ *pr.* (nadimačka): **Kōrov** (230, Donji Miholjac), **Korōvljević** (130, Županja, Osijek)

✧ *mađ.* koró

kōrovođa *m* (N *mn* -e) *rij.* onaj koji vodi pjevački zbor; zborovođa [*taj ~a; ti ~e; te ~e*]

✧ *v.* kor + *v.* voditi, voda

kōrōzija, v. korodirati

kórpa *ž* (G *mn* -āl-ī) *reg.* (+ *srp.*) košara, *v.* // **kōrpār** *m, v.* košarač; **kōrpārka** *ž* (D L -ī), *v.* korpar; **kōrpārstvo** *sr* košaraštvo; **kōrpētina** *ž pejor. augm.* od korpa; **kōrpica** *ž dem.* od korpa; kotarica, košarica

◆ *pr.* (prema zanimanju): **Kōrpāk** (Slavonija), **Kōrpār** (650, Ivanec), **Kōrpārić** (Slavonski

Brod, Đurdevac), **Kõrpić** (Ivanec, Međimurje)

✧ *njem.* Korb

kõrpet *m reg. zast.* prsluk // **kõrpić** *m reg.* ženski grudnjak

✧ *tal.* corpetto

kõrpođivinaćija *ž* prosuđivanje ljudi prema vanjskom izgledu, stvaranje pretpostavki o njihovim psihičkim karakteristikama na temelju dojmova koje izazivaju svojom vanjštinom; somatomantija

✧ *lat.* corpus: tijelo + divinat: obožavanje

kõrpomõrto *m reg.* težak predmet postavljen na morsko dno; služi za sidrenje i učvršćenje bove

✧ *tal.* corpo morto: (*dosl.*) mrtvo tijelo

kõrporacija *ž* 1. *pov.* gilda, ceh 2. udruženje sa statusom pravne osobe koje ima opsežne ciljeve javnoga karaktera; često udruženje poduzeća, kompanija itd. 3. *pov. pol. ideol.* u fašističkoj Italiji i Španjolskoj, državni i paradržavni organ koji povezuje sindikate radnika i poslodavaca po pojedinim privrednim granama, s ciljem ostvarivanja jedinstva rada i kapitala // **kõrporacijski pril.** koji se odnosi na korporacije; **kõrporacijski pril.** tako da bude kao u korporaciji, na način korporacije; **kõrporativan prid.** (*odr.* -vni) koji je svojstven korporaciji ili korporacijama [*~no društvo*] △ **~ni autor** naziv za tvorca nekog djela koje je plod zajedničkog djelovanja kakva korporativna tijela; **kõrporativizam** *m* <G -zma, N *mn* -zmi> 1. *pov.* sistem celovskih i sličnih staleških udruženja koja su zastupala interese svoga članstva i ob. imala velik utjecaj i kontrolu nad njihovim djelovanjem, *usp.* gilda 2. *pov. ideol.* u fašističkoj Italiji i Španjolskoj, ekonomsko-socijalna teorija i politička praksa koja počiva na sustavu korporacija 3. *pol. ekon.* u novije doba, teorija i praksa po kojoj država kao krovna korporacija preuzima posredničku ulogu između poslodavačkih i zaposleničkih korporacija (sindikata) radi ublažavanja suprotnosti i razrješavanja kriznih situacija; **kõrporativno pril.** 1. u korporaciji, tako da se oblikuje korporacija 2. *razg.* zajednički, skupno (o druženju, izlascima u grupi i sl.); čoporativno; **kõrporativnost** *ž* <G -osti, I -osti/-ošću> svojstvo onoga što je korporativno; skupnost

✧ *lat.* corporatio, v. korpus

kõrporāl' *m* <G *kõrporāla*> *vojn. pov.* najniži čin u nekim vojskama; kaplar, desetar, desetnik,

skupnik

✧ *njem.* Korporal ← *tal.* caporale *mlet.* corporale ← *capo corporale*: glava tijela (vojničkog)

kõrporāl² *m kat.* komad bijelog platna, upotrebljava se u obredu euharistije; tjelesnik

✧ *srlat.* corporale (pallium) euharističko (platno za oltar)

kõrpskomānda *ž pov. vojn.* u vojsci Habsburške Monarhije, zapovjedništvo korpusa; korskomanda // **kõrpskomandant** *m pov. vojn.* visoki čin u vojsci Habsburške Monarhije

✧ *austrijem.* Korpskommando

kõrpuļentan prid. (*odr.* -tni) koji se odlikuje korpuļencijom; krupan, razvijen, snažan, jak, pozamašan (o građi tijela ljudi) // **kõrpuļencija** *ž* krupnoća tijela, tjelesna razvijenost koja podrazumijeva snagu i zdravlje; korpuļentnost; **kõrpuļentnost** *ž* <G -osti, I -osti/-ošću> osobina onoga koji je korpuļentan, *usp.* korpuļencija

✧ *njem.* korpuļent ← *lat.* corpulentus, v. korpus

kõrpus *m* 1. *anat.* tijelo, trup (čovjeka ili životinje) 2. *vojn.* velika vojna jedinica, ob. sastavljena od više divizija i od svih rodova kopnene vojske 3. cjelovita zbirka podataka, dokumenata, građe za neku disciplinu [*~riječi hrvatskog jezika*; ~ *srednjovjekovnih dokumenata*] 4. *tisk. zast.* naziv za veličinu tiskarskih slova od 10 tipografskih točaka (3,761 mm) 5. *lingv.* skup svih pojavnica koji se izrađuje računalnim putem za uporabu u konkordancijama, tezarijima i sl. [*Hrvatski nacionalni ~*] // **kõrporālan prid.** (*odr.* -lni) koji pripada tijelu, koji je dio tijela; tjelesni; **kõrpusni prid.** koji pripada korpusu

✧ *lat.* corpus

kõrpuskula *ž* 1. sitna čestica 2. *fiz.* elementarna čestica od koje je građena materija (i sve čestice u atomskoj jezgri) 3. *anat.* posebna krvna stanica // **kõrpuskulārjan prid.** (*odr.* -rni) koji se odnosi na korpuskulu △ **~na teorija** *fiz.* teorija koja se zasniva na shvaćanje da se svjetlo sastoji od sitnih čestica (kõrpuskula) koje se u homogenom mediju gibaju pravocrtno brzinom svjetlosti; prema današnjim shvaćanjima, svjetlost istovremeno posjeduje kako čestičnu tako i valnu prirodu i ispravno se može opisati jedino u okviru suvremene kvantne teorije (tvorac k. teorije je britanski fizičar I. Newton, v.); **~no**

zračenje *fiz.* prijenos energije kroz prostor pomoću čestica; čistično zračenje

✧ *lat.* corpusculum: tjelešce

kòrsák *m* ⟨N mn -áci⟩ *zool.* stepska lisica

✧ *rus.* karsák ← *kirg.* karsak

kòrsār *m knjiš. rij. pov. a.* morski razbojnik, gusar **b. gusarski brod // **korsárjenje** *sr* 1. *(gl. im.)*, v. korsariti 2. gusarenje, *usp.* gusariti; **korsáriti** *dv.* ⟨*pres.* kòrsárim, *pril. sad.* -rěči, *pril. pr.* -ivši, *gl. im.* -rěnje) raditi posao korskara, biti korsar, *usp.* gusariti**

✧ *tal.* corsaro

kòrskomanda *ž*, v. korpskomanda

kòršöv *m* ⟨N mn koršövä) *reg.* oveća trbušasta zemljana boca s drškom za nošenje s rupicom za pijenje; testija

✧ *mađ.* kórsó

kórta *ž* ⟨G mn kòrāta/-i) 1. *reg.* ograđeni prostor oko zgrade, dvorište 2. *rib.* morski prostor zaokružen mrežom u trenutku završnog istezanja ili stiskanja mreže

✧ *tal.* corte

kòrtedant *m* ⟨G mn -nātā) *reg.* mladić koji upućuje poglede i znakove simpatija djevojci bez bližeg dodira, onaj koji još udvara »na daljinu«; simpatija u igri očiju (npr. na kormu); udvarač // **kortedávati** (s kim) *nesvrš.* ⟨*pres.* kortedāvām, *pril. sad.* -ajūči, *gl. im.* -ānje) ponašati se kao kortedant, diskretno se udvarati

✧ *tal.* corteggiante ← corteggiare: v. kortedavati

kòrteks *m* ⟨G kòrtěksā) *anat.* 1. kora velikog mozga u kojoj su smještene intelektualne funkcije središnjeg živčanog sustava 2. površinski dio unutarnjih organa (nadbubrežne žlijezde, bubrega i sl.)

✧ *lat.* cortex: kora

kòrteláška *ž* ⟨D L -i) 1. *agr.* dalmatinska sorta loze 2. bijelo vino od te loze

kòrtēs *m pov.* 1. plemićka skupština u srednjovjekovnim kršćanskim kraljevstvima na Pirenejskom poluotoku (od 13. st.) 2. parlament u Španjolskoj i Portugalu

✧ *šp.* cortes ← corte: dvor

kòrtēs *m* ⟨N mn -i, G kòrtěšā) *reg. pejor.* onaj koji agitira za koga i prikuplja mu glasove za izbore // **kortěširati** (Ø) *nesvrš.* ⟨*pres.* kortěširām, *pril. sad.* -ajūči, *gl. im.* -ānje) *reg.* djelovati, raditi kao kortēs

✧ v. kortedant

kòrtěž *m* ⟨G kortěža) *reg. pov.* svečana povor-

ka, svečana ili službena pratnja // **kortěžirati** (komu) *dv.* ⟨*pres.* kortěžirām, *pril. sad.* -ajūči, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) *reg. pov.* (do)pratiti na plesu djevojku, biti/bivati pratnja na plesu djevojci koja ulazi u društveni život, biti gardedama

✧ *fr.* cortège ← *tal.* corteggio

kortikosteroidi *m mn* ⟨N kortikosteroid, G kortikosteroida) 1. *fiziol.* grupa steroidnih hormona što ih luči nadbubrežna žlijezda (kortizol, kortizon itd.) 2. *farm.* izolirani, upotrebljavaju se kao lijekovi protiv upala, alergija i sl.

✧ v. korteks + v. steroidi

kortizol ⟨G kortizóla) *m fiziol.* glikokortikoidni hormon kore nadbubrežne žlijezde; povećava se pri stresu

✧ v. korteks + v. steroli

kortizōn *m* ⟨G kortizóna) *fiziol.* steroidni hormon nadbubrežne žlijezde; uporaba u liječenju mnogih bolesti; kortikosteroid // **kortizōnski** *prid.* koji se odnosi na kortizon [~ preparat]

✧ *krat., engl.* cortisone ← kortikosteron ← v. korteks + v. steroli + -ON

kortúza *ž bot.*, v. jamarica

kòruba, v. kòra

kòrugva (hòrugva) *ž arh.* zastava, barjak [»]; ~ *nam čuhta* «M. Marulić]

✧ *prasl.* *xorogy (*rus.* xorogov', češ. korouhev) ← ? *avar.* (mong. orongo: zastava)

korumpírati, v. korupcija

kòruna *ž*, v. korona (2b)

kòrund *m min.* mineral velike tvrdoće, aluminijev oksid, bistri primjerci poznati kao dragulji: safir, rubin, topaz, ametist

✧ *njem.* Korund ← *lat.* corundum

korupcija *ž* 1. davanje novca ili drugih materijalnih dobara, privilegija i sl., s namjerom da primatelj čini ili djeluje po želji onoga koji daje; podmićivanje, ob. državnih službenika i drugih osoba na utjecajnim položajima 2. a. korištenje vlastitog društvenog položaja (funkcije) da bi se prisvojile ili kome omogućile neke protupropisne privilegije i/ili materijalna dobit **b.** duhovna i moralna pokvarenost // **korumpíran** *prid.* (odr. -i) potkupljiv, pokvaren; **korumpírano** *pril.* potkupljivo, pokvareno; **korumpíranost** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću) potkupljivost, pokvarenost; **korumpírati** (koga) *dv.* ⟨*pres.* korumpírām, *pril. sad.* -ajūči, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje)

dati/davati kome novac ili druga materijalna dobra, privilegije i sl., s namjerom da onaj koji prima čini ili djeluje onako kako želi onaj koji daje; potkupiti/potkupljivati, mititi/podmititi; **korupcijski** *prid.* koji se odnosi na korupciju; **korupcionāš** *m* (G korupcionāša) onaj koji je kompromitiran korupcijom, koji sudjeluje u korupcijama; **korupcionāšica** *ž, v.* korupcionaš; **korupcionāškī** *prid.* koji se odnosi na korupcionaše [~a *afera*]; **korupcionāški** *pril.* kao korupcionaš, na način korupcionaša

✧ *lat. corruptio* ≈ *corruptus*: razlomljen, raskomadan ← *corrumpere*: v. korumpirati

koruptèla *ž* iskvareno mjesto u tekstu, popravlja se konjekturama

✧ *tal. corruptela*

Kòruškā *ž geogr.* pokrajina koja obuhvaća alpske predjele u području Drave, većinom u Austriji (savezna pokrajina), u Sloveniji Mežiška dolina s Dravogradom i Jezersko, u Italiji Kanalska dolina s Tarvisiom (Trbižem) // **Kòrušac** *m* (**Kòruškinja** *ž*) (G -šca, V -šče, N *mn* Kòrušci, G Kòruščana) stanovnik Kòruške; **kòruški** *prid.* koji se odnosi na Kòrušku

◆ *pr.* (etnici): **Kòroš** (Međimurje, Prigorje, v. i Križevci), **Kòroša** (Baranja, Dugo Selo), **Kòrošec** (370, Koprivnica), **Kòrušec** (Z Slavonija)

korvétā *ž* (G *mn* korvétā) *pom.* 1. *pov.* teretni brod na vesla i jedra od 17. st. (ob. u Francuskoj) 2. *vojn.* ratni brod specijaliziran za protuzračnu i protupodmorničku obranu ratnih i trgovačkih brodova, potom za patroliranje, akcije spašavanja i sl. // **kòrvetni** *prid.* koji je svojstven korveti

✧ *fr. corvette*

Kòrvin 1. v. Ivaniš Korvin 2. v. Matijaš Korvin **kòrzet** *m* (G kòržeta, G *mn* kòržetā) 1. dio ženskog donjeg rublja koji oblikuje struk; steznik, mider 2. *med.* oklop od kože ili gipsa koji se stavlja oko trupa, najčešće kod prijeloma ili deformacije kralježnice 3. *rij.* pancir (2)

✧ *njem.* Korsett ← *fr. corset* ≈ *cor(p)s*: tijelo

Kòrzika *ž* (D L -ici) *geogr.* otok i francuski departman u Sredozemnom moru blizu Sardinije, 8680 km², 250.400 stan, glavni grad Ajaccio (rodno mjesto Napoleona Bonaparte) // **kòrzički** *prid.* koji se odnosi na Kòrziku; **kòrzikanski** *prid.* koji se odnosi

na Kòrzikance; **Kòrzikānac** *m* (**Kòrzikānka** *ž*) (G -nca, V Kòrzikanče, N *mn* Kòrzikānci, G Kòrzikānāčā) stanovnik Kòrzike; **Kòrzikāncev** *prid.* koji pripada Kòrzikancu

kòrzo *m* (G kòrza, N *mn* sr -a [ova kòrza]) 1. ulica, ob. glavna, koja služi kao šetalište [šetati ~m] 2. *meton.* ljudi koji šetaju na šetalištu, kòrziraju, krećući se istim pravcem u dva smjera [to zna cijeli ~] 3. iskičena i svečana prigodna povorka organizirana da bude videna i promatrana [cvjetni ~] // **kòrzirati** (Ø) *nesvrš.* (*prez.* kòrzirām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) 1. šetati na kòrzu 2. *pren. razg.* nesmetano se kretati, napadno šetati (npr. gamad koja gmiže i koju ništa ne ugrožava, patke ili guske po dvorištu ili na prometnoj površini itd.)

✧ *tal. corso*

KOS *m krat. pov.* vojna kontraobavještajna služba izdvojena iz Udbe i osnovana 1952, zadužena i za praćenje svih vrsta »neprijatelja«; 1966. preimenovana u Upravu sigurnosti JNA // **kòsovac** *m* (G -òvca, N *mn* -òvci, G kòsovāci) 1. pripadnik KOS-a 2. *pejor.* špijun, udbaša, neželjeno uho

✧ Kontra Obavještajna Služba

kòs' *m* (N *mn* kòsovi) *zool.* ptica pjevica (*Turdus merula*); mužjak crne boje i žutog kljuna // **kòšòvica** *ž zool.* ženka kosa, sivosmede boje; **kòsovski** *prid.* koji se odnosi na koso-ve; **kòsovski** *pril.* kao kos, na način kosa

◆ **Kòs** *m.* os. ime (narodno), *zast.* ✧ *pr.* (od imena ili nadimaka): **Kòs** (5760, Velika Gorica, šira okolica Zagreba, Prigorje, Zagorje), **Kòsec** (450, Zagorje, v. i kosac), **Kòsovac** (220, Gvozđ, Lika, v. i Kosovo), **Kòšović** (710, Zadar, J Dalmacija)

✧ *prasl.* *kosъ (*rus.* i *polj.* kos) ← *kopso- ≈ *grč.* (atički) kòpsikhos

kòs' *prid.* (*odr.* -i) koji je nagnut, koji je pod kutom prema vodoravnoj (horizontalnoj) osnovici (za razliku od uspravan) Δ ~a **prizma** prizma koje je os nagnuta; ~a **projekcija** kartografska projekcija u kojoj se pol normalne kartografske mreže nalazi u bilo kojoj točki između geografskog pola i ekvatora; ~i **padeži** padeži osim nominativa i vokativa // **kòsā** *ž* blaga strana brijega ili planine; padina; **kòsina** *ž* (G *mn* kòsīnā) 1. ravnina koja je položena koso, koja stoji pod kutom manjim od 90° u odnosu na vodoravnu podlogu 2. kosa površina brijega a. jako: strmina

b. blago: padina, strana; **kósiti** *nesvrš.* (prez. kôsim, pril. sad. kôseći, gl. im. kôšenje) 1. *pom.* jedriti u suprotnim kosim smjerovima, čas desno, čas lijevo u odnosu na smjer puhanja vjetra; bordizati 2. (se) (prez. kôsi se, pril. sad. koseći se) ne podudarati se (s čim), odvajati se jedno od drugoga, ne slagati se, biti u opreci [*ta se tvrdnja kosi s istinom*]; **kôsnik** *m* (N *mn* -ici) *pom.* oblica ili cijev što ide izvan pramca jedrenjaka

♦ *pr.* (nadimačka): **Kôsinožić** (Poreč)

✧ *prasl.* *kosъ (*rus.* kosoj, *polj.* kosy)

kôsa¹ ž (N *mn* kôse *razg.*) vlasi na glavi čovjeka △ **plava** ~ kosa svijetle, žute boje; blond; **jaka**, **bujna** ~ *opr.* **slaba**, **rijetka** ~ // **kôsat** *prid.* (odr. -i) koji se ističe bujnom, gustom i dugom kosom, koji ima mnogo kose; **kôsatôst** ž (G -osti, I -osti/-ošču) osobina ili stanje onoga koji je kosat; **kôsica**¹ ž *dem.* i *hip.* od kosa¹ [*svilena* ~]; **kôsmáč**¹ *m* (G *kosmáča*) dlakav čovjek; **kôsmat** *prid.* (odr. -i) 1. na kojem je mnogo kose, koji je obrastao kosom 2. na kojemu je mnogo dlake, koji je obrastao dlakom; dlakav; **kôsmatôst** ž (G -osti, I -osti/-ošču) osobina onoga koji je kosmat; dlakavost; **kosûrina** ž *augm.* od kosa

♦ **Kôsán** *m.* os. ime (narodno, *zast.*; **Kôsana** ž. os. ime ✧ *pr.* (nadimačka ili od imena): **Bjelôkosić** (Dubrovnik), **Kosálec** (170, Zlatar Bistrica, Zagreb), **Kôsánčić** (Zagreb), **Kôsanić** (Osijek, Dugo Selo), **Kosánović** (2320, Ogulin, Lika, Pokuplje, Z Slavonija), **Kôsār** (Garešnica), **Kósić** (1490, Krk, Pokuplje, šira okolica Zagreba, Kordun, v. i kos), **Kôsmač** (Međimurje), **Kôsmačin** (Vinkovci, Zagorje), **Kôsmač** (Bjelovar, Rijeka), **Kôsmat** (120, Donja Stubica), **Kóso** (Križevci, Pula), **Kosójević** (Bjelovar, Grubišno Polje), **Mâsnikosa** (160, Knin, S Dalmacija), **Mâsnikosić** (Zagreb)

✧ *prasl.* *kosa (*rus.* kosá, *polj.* kosa), *lit.* kasa ≈ v. češalj, češljati

kôsa² ž ukrivljen dug nož na držalu, oruđe kojim se, držeći ga s obje ruke, kosi trava, korov itd. // **kôsac** *m* (G *kôsca*, V *kôšče*, N *mn* *kôsci*, G *kôsācā*) onaj koji kosi, onaj koji obavlja kosidbu; **kosáčica** ž 1. v. kosac 2. v. kosilica; **kôsan** *prid.* (odr. -i) koji je isitnjen, samljeven, isjeckan [*~i odrezak*] △ **~i popečci kulin.** kosano (mljeveno) meso kojem su primiješani različiti začini, oblikovano u manje okruglice naglo pržene; **kôsati** *nesvrš.* (prez.

kôšem, pril. sad. kôšući, gl. im. -anje) sjeckati što na sitne komade, ob. meso; **kôsica** ž *lokal. dem.* od kosa², *usp.* srp; **kôsida** ž (G -dābā/-i) radovi na košenju trave; **kôsijēr** *m* savijeno sječivo, veliki ručni nož za obrezivanje granja i loze; srp, kosir; **kôsilića** ž *tehn.* 1. poljoprivredni stroj kojim se kosi; sastavni je dio kombajna; kosačica 2. stroj za košnju trave [*motorna* ~; *električna* ~]; **kôsir**¹ *m* (G *kosíra*), v. kosijer; **kôsîšte** *sr* 1. držalo kose 2. mjesto košnje; **kôsiti** (koga, što) *nesvrš.* (prez. kôsim, pril. sad. kôseći, prid. *trp.* kôšen, gl. im. kôšenje) 1. sjeći, rezati travu ili žito kosom ili kosilicom 2. *pren.* odnositi sve pred sobom, ostavljati bez života; ubijati (o vjetru, ratu, bolesti, smrti) [*~ bez milosti*] 3. (se s čim/kim) biti u suprotnosti ili neskladu [*~ se s istinom* ne slagati se s istinom]; **kôsnuti** (koga) *svrš.* (prez. kôsnēm, pril. *pr.* -ūvši, prid. *trp.* kôsnūt) izazvati jaku bol ili tugu, bolno se dojmiti, izazvati suosjećanije, sažaljenje, samilost [*ta vijest će ga* ~]; **kôšanica** ž *reg.* livada za sjenokošu; **kôščev** *prid.* koji pripada koscu; **kôševina** ž pokošena livada, ono što je pokošeno; **kôšnja** ž košenje trave; kosidba

♦ *pr.* (prema zanimanju i nadimačka): **Kôsac** (Požega), **Kôsec** (450, Zagorje, v. i kos), **Kôsēr** (Đurdevac), **Kôsijer** (Podravina, 470, Kordun, Z Slavonija), **Kôsihadja** (Z Slavonija), **Kôsir** (120, Zagorje), **Kôsijēr** (100, Duga Resa), **Kosjērina** (Dubrovnik), **Kôsor** (370, Drniš, sred. Dalmacija), **Kôsôrčić** (Sinj, Rijeka), **Kôsorić** (Vukovar, Jastrebarsko)

✧ *prasl.* *kosa (*rus.* kosá, *polj.* kosa) ≈ *lit.* kasti: udarati

kôs³, v. kôs²

Kôsāča *m* pleme iz kojeg potječe velikaška obitelj Hranica 1. **Sandalj Hranic** (o.1370–1435), bosanski vojvoda, jedan od najmoćnijih bosanskih feudalaca nakon smrti kralja Tvrtka I 2. **Stjepan Vukčić** (herceg Stjepan) (o.1404–1466), bosanski vojvoda, nećak vojvode Sandalja 3. **Vlatko Vuković** (?–1392), bosanski vojvoda

Kôsāča Hercégović 1. **Vladislav** (o.1426–o.1488), sin hercega Stjepana Vukčića K. 2. **Vlatko** (?–1489), sin i baštinitelj hercega Stjepana Vukčića K.

Kosánović, Sava (1894–1956), jedan od vodećih političara Samostalne demokratske

stranke u Hrvatskoj (1926–1941); ministar u jugoslavenskoj kraljevskoj vladi u emigraciji (1941–1942), zatim se suprotstavlja proćetničkoj politici te vlade, priklanja se NOB-u; od 1945. u diplomatskoj službi i ministar u vladama NR Jugoslavije

kosàtik *m bot.* biljka (*Anthericum liliago*) sjevernoamerički Indijanci jedu korijen biljke
 ✧ *egz.*

kòsavac *m* (G -āvca, N *mn* -āvcì) *bot.*, v. gorčik

kòsci *m mn zool.* porodica paučnjaka dugih nogu (*Phalangidae*) (obični kosac *P. opilio*)
 ✧ v. kosa²

kòsekans *m mat.* trigonometrijska funkcija (kosekant); omjer hipotenuze i katete koja je kutu nasuprot (znak cosec)
 ✧ *nlat.* cosecans ← *lat.* complementi secans ≈ secare: sjeći

kosèzi *m mn pov.* plemićki sloj u ranosrednjovjekovnom slovenskom društvu, biraju kneza i sudjeluju pri ustoličenju
 ✧ *slov.*

kòsica² *ž bot.* biljni rod (*Asyneuma*) iz porodice zvoničica (*Campanulaceae*)

kòsinus *m mat.* trigonometrijska funkcija kuta definirana u pravokutnom trokutu; u ravnini kao omjer katete priležeće kutu i hipotenuze (znak cos) // **kòsinusov** *prid.* koji pripada kosinusu $\Delta \sim$ **poučak** *mat.* jedan od temeljnih teorema trigonometrije ($c^2 = a^2 + b^2 - 2a \cdot b \cdot \cos \gamma$, gdje su *a*, *b*, *c* stranice trokuta, a γ kut nasuprot *c*)
 ✧ *nlat.* cosinus ← *lat.* complementi sinus: zavoј

Kòsinj *m* arheološki i povijesni lokalitet u Lici u blizini sela Donjeg i Gornjeg Kosinja; tamo se navodno nalazila jedna od najranijih glagoljskih tiskara u Hrvatskoj (glagoljski brevijari *Misal po zakonu rimskog dvora*, 1483)

◆ *pr.* (etnični): **Kòsinec** (Zagreb), **Kòsinjski** (Zagreb)

kòsir² *m zool.*, v. golub (2)

kòsitar *m* (G -tra) *kem.* element (simbol Sn, atomski broj 50); kalaj, kovina srebrnastobijele boje // **kòsitrenj** *prid.* koji je od kositra, koji sadrži kositar $\Delta \sim$ **a bronca** slitina bakra i kositra s drugim dodacima; služi za izradu zvona, novca, odljeva skulptura i dr.; **kòsitrenje** *sr kem.* 1. (gl. im.), v. kositriti 2. prevlačenje kovina kositom radi zaštite od korozije; **kòsitriti** (što) *nesvrš.* (prez. -im,

pril. sad. -rēci, gl. im. -rēnje) oblagati slojem kositra na industrijski način, *usp.* kalajisati

✧ *grč.* kassiteros

kòsiterica *ž bot.* rod golosjemenjača (*Ephedra*) iz porodice *Ephedraceae*, rasprostranjen u Sredozemlju, Aziji i Americi, neke vrste se koriste kao ljekovite

kòska, v. kost

koskinomàntija *ž antrop.* proricanje budućnosti ili sudbine tako da se okreće sito

✧ *grč.* kóshinon: sito + -MANTIJA

kòslata *ž reg.* velika bačva u kojoj se vozi vino iz vinograda

✧ *tal.* castellata

Kosma (izg. Kosmä), **Joseph** (1905–1969), francuski skladatelj filmske i baletne glazbe; uglazbio pjesme J. Préverta i mnoge od najpoznatijih francuskih filmova (*Velika iluzija*, *Djeca raja* i dr.)

kòsmāč² *m zool.*, v. grmalj²

✧ v. kosa¹

kòsmat, v. kosa¹

kòsmatka *ž* (G *mn* -tākā/-ī) *bot.* rod trava (*Eragrostis*) iz porodice trava (*Gramineae*)

Kòsmet *m pov. geogr.* od 1945. krtica za Kosovo i Metohiju, autonomnu jedinicu u Narodnoj (Socijalističkoj) Republici Srbiji, od 1974. samo Kosovo

✧ *krat.* od Kosovo i Metohija

kosmiči *m mn rij.* jestive žitne pahuljice [*ovseni* ~ = zobene pahuljice]

✧ *slov.*

kòsmos *m* (+ *srp.*) 1. kozmos, v. 2. (Kosmos) serija sovjetskih umjetnih satelita; sovjetski program umjetnih satelita

✧ *rus.* kósmos ← *grč.* kósmos: svijet

kosobok *prid.* (odr. -i) koji je kosih očiju $\Delta \sim$ **i razg. pejor.** pripadnici žute rase

✧ v. kos² + v. oko

Kòsor, **Josip** (1879–1961), hrv. književnik, dramatičar, prozaik i pjesnik (naturalistička drama *Požar strasti*, roman *Rasap* i dr.)

Kòsovel, **Srečko** (1904–1926), slov. pjesnik lirskog ekspresionističkog izraza; poezija rodne kuće i rodnoga kraja (Slovenski Kras), individualne pobune u modernoj civilizaciji, bliskog osjećaja smrti; kultni pjesnik slov. moderne nakon što su mu pjesme uglavnom posmrtno objavljene

Kòsovo *sr geogr.* autonomna pokrajina u sastavu Srbije, 10.887 km², 1.954.747 stan. // **Kòsovac** (**Kòsovar**, **Kòsovljanin**) *m*

(**Kòsòvka**, **Kòsovarka**, **Kòsovljanka** ž) (N mn Kòsovcí/Kòsovari/Kòsovljani) stanovnik Kosova; **kòsovskī** prid. koji se odnosi na Kosovo Δ **Kosovska bitka** pov. bitka između Srba i saveznika te Osmanlija 1389; težak poraz Srba, poslije je prerastao u srp. nacionalni mit

Kòsovo pòlje geogr. 1. polje u Dalmaciji, od Knina prema Drnišu 2. polje na Kosovu kod Prištine, mjesto bitke 1389.

◆ pr. (etnički, preklapanje s v. kos¹): **Kòsovac** (220, Gvozdo, Lika), **Kòsovec** (200, Zagorje, Prigorje)

Kossuth (izg. Kòšut), **Lajos** (1802–1894), mađarski političar, na čelu mađarskog nacionalnog pokreta i revolucije 1848–1849.

kòst ž (I kòsti/kòšču, N mn kòsti, G kòsti/kòstiju) 1. tvrdi dio tijela od kojeg se sastoji skelet [ključna ~; bedrena ~] 2. (mn) a. tijelo b. trup, prsni koš [pasti na ~] Δ **riblja** ~ uzorak (tkanine, na keramici itd.); **slonova** ~ kljova slona kao materijal; bjelokost // **kòska** ž (G mn kòsākā/-i) jedna od velikih kosti u građi čovjeka ili životinje (npr. bedrena kost); **kòsti** ž mn 1. (mn), v. kost 2. trup (leda i postrani dio rebara) [pasti na ~] 3. posmrtni ostaci onoga koji je sahranjen pokapanjem (koji nije kremiran) [prijenos ~ju prijenos posmrtnih ostataka]; **kòstica** ž 1. dem. i hip. od kost [nježna dječja ~] 2. v. koščica; **kòštūr** m 1. anat. sve kosti zajedno, čine okosnicu tijela čovjeka i nekih životinja; skelet 2. pren. vrlo mršav čovjek [pravi ~] 3. grub prikaz onoga što je osnova potpunijeg i razvijenijeg projekta [dati (samo) ~; naznačiti ~] 4. teh. okvir pile (na koji se napinje promjenjiv dio kojim se pili); **kòštūrīc** m dem. od kost; **kòštūrnica** ž mjesto ili zgrada gdje su sahranjene kosti većeg broja ljudi; zajednička grobnica onih čije su kosti prenesene iz prekopanih grobova; **kòščat** prid. (odr. -i) u koga se ističu kosti [~a grada; ~o lice]; koštunjav; **kòščatōst** ž (G -osti, I -osti/-ošču) opći izgled onoga koji je koščat; koštunjavost; **kòščica** ž (G mn kòščica) dem. od kost i koska; koščica, kostica [boli me svaka ~]; **koščūrīna** ž pejor. i augm. od kost i koska (ob. u zn. glomazna, tvrda, ružna kost); **kòškati se** nesvrš. (prez. -ām se, pril. sad. -ajūci se, gl. im. -ānje) 1. lagano se međusobno udarati, izmjenjivati laganije udarce u kost ili u kosti 2. pren. prepirati se; **kòšnuti**

se svrš. (prez. kòšnēm se, pril. pr. -ūvši se, imp. kòšni se, prid. rad. kòšnūo), v. koškati se; **kòštac** m (G kòštaca) sport zahvat u hrvanju oko kostiju u zn. oko leda, obj. početni stav; **kòštan¹** prid. (odr. -i) 1. koji se odnosi na kost, koji se nalazi u kosti [~o tkivo] 2. koji je od kosti [~i okvir naočala] Δ ~a srž krvotvorni organ mekana sastava smješten u unutrašnjosti kosti; moždina; ~i **pepeo** porozna bijelosiva masa dobivena žarenjem kostiju uz pristup zraka; ~i **porculan** vrsta engleskog mekog porculana izrađenoga s dodatkom koštanoga pepela i najčešće efektno dekoriran; ~i **sustav** anat. skup svih kostiju kralježnjaka koji služi kao okosnica na koju se nadovezuju meka tkiva (mišići, koža i dr.), usp. kostur (1); ~o **brašno** sitno samljevene kosti kojima su kuhanjem oduzete bjelancevinaste tvari; služi kao umjetno gnojivo; ~o **ulje** masnoća koja se dobiva iz kostiju životinja iskuhavanjem ili ekstrakcijom s pomoću otapala; služi kao maziivo, te u proizvodnji sapuna i svijetla; **koštunjav** prid. (odr. -i), v. koščat; **koštunjavōst** ž (G -osti, I -osti/-ošču) osobina onoga koji je koštunjav; koščatost

◆ pr. (nadimačka): **Kòstur** (Knin), **Kòsturić** (Karlovac), **Kòsturīn** (Petrinja), **Kòščak** (580, Zagorje, Prigorje, Podravina, v. i Koška), **Kòščalek** (Vinkovci, Zaprešić), **Kòščec** (120, Zagorje, Prigorje), **Kòščević** (390, Čazma, Prigorje), **Kòščica** (150, Samobor, SDalmacija), **Kòščić** (Rijeka), **Kòščina** (sred. Dalmacija), **Kòščak** (610, Novi Marof, Zagorje, Prigorje), **Kòščec** (100, Sveti Ivan Zelina, Prigorje), **Kòščević** (Donja Stubica), **Kòščica** (Pokuplje, SDalmacija), **Kòščina** (sred. Dalmacija)

✧ prasl. i stsl. kostь (rus. kóst', polj. kość) ← ie. *kost- (lat. costa: bok, stir. coss: noga)

Kòsta, v. Konstantin ◆

Kòstājnica ž, v. Hrvatska Kostajnica

kòstānj m, v. kesten

Kòstānj sr naselj (u blizini Omiša), 775 stan. // **Kòstānjac** m (**Kòstānjka** ž) (N mn Kòstānjci) stanovnik Kostanja; **kòstānjskī** prid. koji se odnosi na Kostanje i Kostanjce

◆ v. kesten

kòstānjevčica ž bot. jestiva gljiva (*Lyophyllum fumosum*)

kò-stār m (N mn kò-stārovi) film. žarg. filmska zvijezda čija je uloga jednako važna kao i uloga glavne zvijezde u filmu

✧ engl. co-star = KO- + star: zvijezda

Kostàrika (Kostarìka) ž (D L -i) *geogr.* država u Srednjoj Americi s izlazom na Karipsko more i Tihi ocean, 50.898 km², 3.532.000 stan., glavni grad San Josè // **Kostarìkànac** *m* (**Kostarìkànka** ž) (G -nca, V Kòstarìkànčë, N mn Kostarìkànci, G Kostarìkànčë) stanovnik ili državljaniin Kostarìke; **kostarìkànskì prid.** koji se odnosi na Kostariku i Kostarìkance
kòstati (Ø) *svrš.* (prez. -àm, pril. pr. -ávši, prid. rad. kòstao) *reg.* pristati uz obalu; kòštati, akoštati
 ✧ *tal.* accostare

Kòstelić, Janica (1982), hrv. sportašica; pobjednica Svjetskog kupa u alpskom skijanju za žene (veliki Kristalni globus) i posebno u slalomu (mali Kristalni globus) u sezoni 2000–2001; zlatne medalje za slalom, veleslalom i alpsku kombinaciju te srebrna medalja za superveleslalom na Zimskim olimpijskim igrama 2002.

kòstèlji, *v.* kostilj

kòster *m pom. razg.* brod na obalnim linijama

✧ *engl.* coaster

kòstgeber *m reg. zast.* onaj koji daje koštu, koji kod svoje kuće priređuje obroke (ob. ručak) i to naplaćuje, koji drži kòštirce // **kòstgeberica** ž, *v.* kostgeber

✧ *njem.* Kostgeber

kòstgèld *m zast.* novac za troškove, iznos koji se daje za podmirenje troškova; hranarina, dnevica, džeparac

✧ *njem.* Kostgeld

Kòstić, Laza (1841–1910), srp. pjesnik, pripovjedač, dramatičar, esejist, pisac filozofsko-estetskih rasprava, plodan prevoditelj; urednik časopisa, blizak romantizmu, liberalnih nazora (pjesnička drama *Maksim Crnojević*, refleksivno-lirska alegorija *Santa Maria della Salute*)

kòstìlj *m zool.* jestivi morski pas (*Acanthias vulgaris*) // **kòstèlji** *m mn zool.* porodica malih morskih pasa (*Acanthidae*), žive u Sredozemnom moru

✧ *v.* kost

kòstìm *m* (G kòstìma) 1. *kazal. film.* odjeća u kojoj nastupaju glumci 2. ženska odjeća koja se sastoji od sakoa (kaputa) i donjeg dijela (suknje ili hlača) 3. posebna odjeća u nekim sportovima (brzo klizanje, automobilizam i sl.); kombinezon, tuta Δ **kupaćì** ~ odjeća za kupanje na javnom mjestu (na kupalištu itd.) // **kòstìmiran** *prid.* (odr. -ì) koji je obučen u

kostim (dramskog ili opernog umjetnika) ili u kostim maske [~ u *harlekina*]; **kòstìmíra-ti** (koga, što, se) *dv.* (prez. kòstìmirám, pril. sad. -ajući, pril. pr. -ávši, gl. im. -ánje) obući/oblačiti (se) u kostim (1)

✧ *njem.* Kostüm ← *fr.* costume

kòstìmbál *m* (N mn -ovi) *reg.* društvena zabava u vrijeme karnevala kad se prisutni oblače u povijesne i druge kostime (ob. bez maske) (za razliku od plesa pod maskama, maskenbal)

✧ *njem.* Kostümball

kòstìmogràfija ž crtanje i kreiranje kostima za kazališne predstave, film itd. // **kòstìmogràf** *m* onaj koji crta, kreira kostime, *usp.* kostim (1); **kòstìmogràfkinja** ž, *v.* kostimograf; **kòstìmogràfskì** *prid.* koji se odnosi na kostimografe i kostimografiju; **kòstìmogràfskì** *pril.* kao kostimograf, na način kostimografa

✧ *v.* kostim + -GRAFIJA

kòstòbolja ž *razg.* kronična bol u kostima kao posljedica različitih bolesti

✧ *v.* kost + *v.* bol

kòstojèznìčače ž *mn zool.* red tropskih slatkovodnih riba kòstojznjača (*Osteoglossiformes*)

kòstolèta ž *reg.*, *v.* kotlet

✧ *tal.* costoletta

kòstorog *m* (N mn -ozi) *zool.* morska riba (*Balistes capriscus*) iz porodice kòstorožaca (*Tetraodontiformes*); mihača

Kòstrèna ž mjesto i poluotok na ulazu u Bakarski zaljev, o. 3000 stan. // **Kòstrènjani** *m* (**Kòstrènjànka** ž) (N mn Kòstrènjani) stanovnik Kòstrene

♦ *pr.* (etnici): Kòstrènčić (Crikvenica)

Kòstrènčić, Marko (1884–1976), istaknuti istraživač hrv. pravne povijesti; ban Savske banovine (1935–1936), interniran u logor Stara Gradiška (1941–1942), rektor Sveučilišta u Zagrebu (1949–1950), leksikograf (*Hrvatska pravna povijest*, *Vinodolski zakonik*, *Nacrt historije hrvatske države i hrvatskog prava*)

kòstrijèž ž (I -i/-èću) koža nekih životinja oštre dlake (koze, rjede deve) // **kòstrijèšiti** *se nesvrš.* (prez. kòstrijèšim se, pril. sad. -šèći se, gl. im. -šènje) 1. dizati se (o kosi ili životinjskoj dlaci i perju), ob. zbog straha, bijesa itd. 2. *pren.* zauzimati obrambeni stav [što se kòstrijèšiš?]; rogušiti se, kòstrušiti se; **kòstrušiti se** *nesvrš.* (prez. kòstrušim se, pril. sad. -šèći se, gl. im. -šènje), *v.* kòstrijèšiti se

✧ *prasl.* *kosterъ: strugotina (*rus.* koster', *polj.* kostra)

kôstrika ž ⟨D L -ici⟩ *bot.* 1. rod trava (*Brachipodium*) iz porodice trava (*Gramineae*); goštica 2. v. veprina

✧ v. kostrijet

kôstriš m ⟨G kôstriša⟩ *bot.*, v. dragušac

kôstrnica ž *bot.* biljni rod (*Kohlruschia*) iz porodice klinčića (*Caryophyllaceae*)

✧ v. kostrijet

kôstrva ž *bot.* rod trava (*Panicum*) iz porodice trava (*Gramineae*); koštan

kôštūr, v. kost

kôš m ⟨N mn kôševi⟩ 1. duboka, pletena košara od pruća, služi za nošenje predmeta, ob. na leđima; sepet 2. tome slični razni predmeti, naprave ili dijelovi čega [~ za smeće] 3. *sport* a. obruč s mrežicom u košarci b. pogodak u toj igri [*postići* ~; *primiti* ~] 4. v. šarage 5. a. mjesto gdje se smješta kukuruz i sijeno na sušenje; kukuruzana b. dio mlina iz kojega zrnje curi u mlinski kamen c. ostava gdje se odlaže poljoprivredno oruđe; šupa d. stražnji dio kola Δ *prsnī* ~ *anat.* thorax // **kôšar** m, v. košarač; **kôšarja** ž ⟨G mn kôšarā⟩ 1. pleteni predmet, ob. od pruća, služi za nošenje voća i povrća u ruci ili na glavi, *usp.* korpa 2. sličan predmet za rublje 3. seoska kuća kojoj je

kostur (stijenke) pleten od pruća i ozidan nepcećenom glinom, *opr.* zidana kuća, zidanica; **kôšarāč** m ⟨G kôšarāča⟩ onaj koji plete košare i druge predmete od šiblja; korpar, košar; **kôšarāčki** *prid.* koji se odnosi na košarače [~ *pribor*]; **kôšarāštvo** *sr* ⟨G mn kôšarāštāvā-ā⟩ grana obrtništva, izrađivanje pletenih predmeta od pruća; **kôšarica** ž 1. *dem.* od košara 2. a. pleteni predmet od pruća za nošenje u ruci ili za držanje ručnog pribora, pletiva i sl.; kotarica, korpica b. (ob. mn) jedan od domaćih kolača; **kôšnicja** ž 1. izgrađena nastamba za pčele 2. *pren.* mjesto ili prostor gdje je mnogo ljudi, gdje vrvi od ljudi [*vrvi kao u* ~i]; **kôšnjača** ž *pom.* križno jedro razapeto uz košni križ jedrenjaka

◆ *pr.* (prema zanimanju ili nadimačka): **Kôšak** (330, Medimurje), **Kôšar** (Zagreb, posvuda), **Kôšara** (140, Rovinj, Pula), **Kôšarāč** (Samobor), **Kôšaric** (Karlovac, možda i Kožarić), **Kôšaroš** (Slavonija)

✧ *prasl.* i *stsl.* košъ (*rus.* koš, *polj.* kosz) ≈ *lat.* qualum: košara

kôšarka ž ⟨D L -rci, G mn -i⟩ *sport* igra dviju

momčadi kojoj je cilj pobjeda s više ubačenih lopti u koš protivničke momčadi // **kôšarkāš** m ⟨G kôšarkāša⟩ onaj koji igra košarku; igrač košarke; **kôšarkāšica** ž, v. košarkaš; **kôšarkāšicin** *prid.* koji pripada košarkašici; **kôšarkāški** *prid.* koji se odnosi na košarkaše; **kôšarkāški** *pril.* kao košarkaš, na način košarkaša

✧ v. koš

kôšava ž *meteor.* snažan *Jl* vjetar koji puše na području *J* Mađarske, Vojvodine i *S* Srbije, pretežno u hladno doba godine

✧ *tur.* ko: brz + hava: zrak

kôščan m *bot.*, v. bar³

kôščela ž *bot.* primorsko stablo (*Celtis australis*), ima sitan jestiv bobičasti plod po okusu nalik rogaču; fafarinka, koprivic

kôšenil m *zool.* košenilska štitasta uš (*Dactylopius cacti*), od masnih osušenih tijela ženki dobivala se najfinija grimizna boja // **kôšenila** ž ženka kôšenila

✧ *fr.* cochenille ≈ *grč.* kókkos: grimiz

kôšer (I) m 1. *jud.* jelo odabrano i priređeno prema židovskim vjerskim propisima 2. *pren.* ono što se može prihvatiti, u čemu nema ničeg dvojbenog i sumnjivog // **kôšer** (II) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ koji je u skladu s obredom; čist, prihvatljiv

✧ *jidiš* ← *hebr.* kašer: prikladan, ispravan

kôšgeter m *sport* žarg. košarkaš koji na utakmicu daje mnogo koševa; najbolji strijelac

✧ v. koš, asocijacijom s golgeter, v.

kôšinšína ž *agr.* rasa kokoši prikladna za davanje masnog mesa kad se prihranjuje kljukanjem

✧ *engl.* Cochín-China/cochin

Kôška ž naselje u *I* Slavoniji, 1904 stan. // **Kôščanin** m ⟨**Kôščanka** ž⟩ ⟨N mn Kôščani⟩ stanovnik Koške

◆ *pr.* (etnici): **Kôščak** (580, Zagorje, Prigorje, Podravina), **Kôškánac** (Slavonija)

kôškati se, v. kost

Kôšljun m *geogr.* otočić u Puntarskoj dragi na Krku, 0,06 km² (franjevački samostan) // **kôšljunski** *prid.* koji se odnosi na Kôšljun

kôšmār m 1. san s teškim prividenjima; bunilo, mōra 2. ono što je teško i mučno, slično košmaru, nejasnost misli, osjećanja, zbunjenost // **kôšmāran** ⟨*odr.* -mī⟩ *prid.* koji je svojstven košmaru, koji nastaje u košmaru

✧ *fr.* cauchemar

kôšnica, v. koš

kòšnja, v. kosa²

košonèrija ž *knjiš. rij. pejor.* prljav, ružan, nizak postupak; svinjarija

✧ *fr.* cochonnerie

kòštja ž *reg.* hrana, redovna prehrana (kod privatnika u stanu uz naplatu) [*biti na ~i* biti na hrani kod nekoga] // **kòštaš** m (G *kòštaša*) *reg.* onaj koji se redovno hrani (ob. ručak) u privatnoj kući uz naplatu ili u ugostiteljskom mjestu koji uzimaju one koji plaćaju mjesečno; koštirac; **koštírac** m (G -rca, N *mn* -rci, G *kòštíracā*), v. koštaš

✧ *njem.* Kost

kòštac, v. kost

koštadōr m (G *mn* koštadōra) *sport razg.* igrač koji u bočanju pretežno koristi tehniku valjanja (»pristajanja«, laganog približavanja bulinu)

✧ v. kostati

kòštan¹, v. kost

kòštan² m *bot.*, v. kopriva

kòštati (Ø) *svrš.*, v. kostati

kòštati *nesvrš.* (prez. *kòštām*, pril. *sad.* -ajūci, gl. im. -anje) **1.** (Ø) imati kupovnu ili prodajnu cijenu; stajati **2.** (čega) *pren.* tražiti, zahtijevati izdatke, troškove, napore itd. [*to će me ~ zdravlja*]

✧ *mlet.* costar *tal.* costare ← *lat.* constare: čvrsto stajati, smjestiti se

kòštica ž *bot.* tvrdi dio ploda, jezgra u tvrdoj drvenastoj kori ili ljusci; košpica, špica // **kòštičav** *prid.* (odr. -i) koji ima u sebi koštice [*~o voće*]; **koštunica** ž *bot.* plod koji sadrži jednu košticu s jednom sjemenkom (orah itd.); **koštuničast** *prid.* (odr. -i) koji ima svojstva koštunice Δ *~a boba* plod koji se od prave koštunice razlikuje time što sadrži više koštica sa po jednom sjemenkom (bazga itd.); **koštunjača** ž **1.** *bot.* plod voća s velikim sjemenkama ili košticama koje se teško dijele od jestivog tkiva (naranča, breskva) **2.** *pren.* koštunjava, koščata ženska osoba, snažna djevojka bez oblina; **koštunjavac** m (G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci) orah vrlo tvrde ljuske; koštunac, koštunjac; **koštunjičav** *prid.* (odr. -i) kojemu je plod koštunica

✧ v. kost

kòštrava ž *bot.* korov (*Sorghum halepense*) iz porodice trava (*Gramineae*)

koštuničarke ž *mn* (G -i) *bot.* potporodica (*Prunoideae*) unutar ruža (*Rosaceae*)

✧ v. kost

koštunjače ž *mn zool.* **1.** nadred riba (*Teleostei*) s mnogo vrsta **2.** *Osteichthyes*, razred riba najsavršenije grade (redovi: šaranke, haringe, jegulje, tovari, kovači, plosnatice i dr.)

✧ v. kost

košulja ž (G *mn* košulja) **1.** odjevni predmet, gornje rublje za gornji dio tijela **2.** v. košuljica Δ *crne ~e* *pov.* talijanski fašisti; *crvene ~e* *pov.* garibaldinci u Italiji; *luđačka ~a* odjeća koja se oblači teškom duševnom bolesniku kako ne bi povrijedio sebe i druge; *noćna ~a* dugačka jednodijelna pidžama bez struka; *smeđe ~e* *pov.* nacisti; *zelene ~e* *pov.* brazijski integralisti // **košuljār** m (G košuljāra) onaj koji izrađuje košulje, koji je u nekom većem programu tvornice specijaliziran za proizvodnju košulja ili za dio procesa u proizvodnji košulje; **košuljarka** ž, v. košuljar; **košuljica** ž *dem.* od košulja **1.** mala košulja, košulja manje veličine [*dječja ~a*] **2.** *razg.* ovoj oko ploda u obliku zrna, jezgre i sl. [*rođen u ~i* dijete rođeno u ovojnici iz utrobe; rođen pod sretnom zvijezdom]; ovojnica, opna, tjena, tjenica, *usp.* placenta **3.** omot za spise Δ *zmijška ~a* zmijški svlak

✧ *prasl.* *košulja (*rus.* košulja, *polj.* koszuła) ← *lat.* casula: ogrtač

košuta ž (G *mn* košuta) *zool.* ženka jelena (*Cervus elaphus*) Δ *kao ~* krotka i blaga ženska osoba, ob. djevojka // **košutnjak** m (N *mn* -aci) mjesto gdje se okupljaju košute i jeleni

◆ **Košuta** ž. os. ime (narodno), *rij. zast.*

✧ *pr.* (nadimačka): **Košuta** (120, Koprivnica, Istra), **Košutār** (Varaždin), **Košutić** (890, Zagorje, Banovina) ✧ *top.* (naselja): **Košutarica** (Novska, 301 stan.); (*mikrotop.*): **Košutići** (Istra), **Košutnica** (brdo, Šibenik)

✧ *prasl.* *košuta (*rus. cslav.* košuta, *sl.* košut; jarac) = *prasl.* *šutъ: bezrog (*polj.* szuty)

Košute ž *mn* naselje (u blizini Sinja), 2122 stan.

◆ **košutski** *prid.* koji se odnosi na Košute

✧ v. košuta

Košutić, **August** (1894–1964), hrv. političar, prije 2. svjetskog rata potpredsjednik HSS-a, za vrijeme NDH uime HSS-a pokušao načiniti ravnopravne suradnje najprije s tajnom opozicijom unutar ustaškog pokreta, zatim s vodstvom NOB-a, oba puta bez uspjeha; poslije rata u zatvoru, oslobođen ali udaljen iz političkog i javnog života

košutovina ž *bot.* pasji zub, v. pāsji Δ

✧ v. košuta

kóta¹ ž ⟨G mn -ā⟩ *geogr.* točka nadmorske visine, na zemljopisnoj karti označena brojkom // **kotīrānje sr 1.** ⟨*gl. im.*⟩, v. kotirati **2. ekon.** puštanje vrijednosnih papira u burzovni promet i utvrđivanje njihovog službenog tečaja; **kotīrati dv.** ⟨*pres. kotīrām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje*⟩ **1.** (što) odrediti/određivati cijenu na burzi (valute, vrijednosnih papira) **2.** (θ) **a.** imati vrijednost na burzi izraženu nekom mjerom **b.** biti/bivati cijenjen u javnosti, u stručnom krugu i sl. (o osobi) [visoko ~] **3.** odrediti/određivati kote; **kotizācija** ž iznos koji se u unaprijed određenoj visini uplaćuje za sudjelovanje na simpoziju, kongresu itd.; ulog, prinos, članarina [uplatiti ~u]

✧ *fr.* cōte: krajnja točka ← coter: obilježiti (točkama, brojkama, slovima) ≈ *srlat.* quota (pars): dio koji se dodjeljuje svakome

kóta² ž *kat.* kratka bijela bogoslužna haljina katoličkih svećenika; roket, kuta

✧ *tal.* cotta

kótac m ⟨G kóca, N mn kóci, G kōtācā⟩ **1.** zagrađeno i natkriveno mjesto gdje se drže i hrane svinje; svinjac **2. pren.** vrlo nečisto, prljavo mjesto [*kao u kocu*]

✧ *prasl.* *kotycь: mala štala, svinjac (*rus.* kotéc, *stpolj.* kociec) ≈ *avest.* kata-: soba

kotācija ž *ekon.* **1.** najviša ponudbena cijena za kupnju i najniža zahtijevana cijena za prodaju vrijednosnog papira ili robe **2.** dozvola da se nekim vrijednosnim papirima trguje na određenoj burzi; uvrštenje na burzu

✧ *engl.* quotation ← *srlat.* quota (pars): dio koji se dodjeljuje svakome

kōtāc m ⟨G kotācā⟩ **1. term.** naprava u obliku kruga koja se okreće na osovini u centru i omogućuje kretanje, radnju itd. [*mlinski ~*], *usp.* točak **2. sport, v. bicikl** Δ ~ **povijesti, usp.** točak historije, v. točak¹ Δ // **kotāčić m 1. dem.** od kotāc **2.** dio prijenosnog mehanizma, vrsta zupčanika Δ **zupčasti** ~ kotāčić sa zupcima koji sprečava drugi zupčanik da se okreće unatrag

✧ *prasl.* *kotačь (*slav.* kotač, *sl.* kotačka: očišćen klip kukuruza)

kōtangens m mat. trigonometrijska funkcija; omjer između priležeće i kutu nasuprotne katete u pravokutnom trokutu (znak cotg ili ctg)

✧ *nlat.* cotangens ≈ *lat.* complementi tangens

kōtao m ⟨G -tla, N mn -tlovi⟩ **1. term.** veća posuda za kuhanje na otvorenoj vatri; bronzin, kazan **2. tehn.** metalna zabrtvljena posuda posebne namjene uz grijanje [*parni ~*] **3.** dio bojišta, veliki prostor na kojem je opkoljena velika vojna formacija; kazan // **kōčina** ž *pejor. augm.* od kotao; **kōtlār m** ⟨G kotlāra⟩ onaj koji izrađuje kotlove; **kōtlārnica** ž, v. kotlovnica; **kōtlārski prid.** koji se odnosi na kotlare [~ kotao]; **kōtlārstvo sr** proizvodnja/izrada kotlova; **kōtlenica** ž (ob. *mn*) kamen koji se stavlja pod kotao na ognjištu; **kōtlic m dem.** od kotao; **kōtlina** ž ⟨G mn kōtlīnā⟩ *geogr.* duboka prostrana dolina strmih strana između bregova ili planina (ob. uzduž korita rijeke) [*tektonska ~; vulkanska ~; krška ~*]; **kōtlovac m** ⟨G -vca, N mn -vci⟩ kame-nac što se stvara taloženjem iskuhane vode; **kōtlovina** ž ⟨G mn kotlovīnā⟩ *kulin.* svinjski odresci pečeni u kotlu na masti; pučko jelo na sajmovima i uz skupljanja više ljudi; **kōtlovnī prid.** koji se odnosi na kotao [~o postrojenje; ~i kamen]; **kōtlōvnica** ž mjesto u zgradi ili na brodu gdje se nalaze kotlovi za grijanje na ugljen, plin i sl. ili kotlovi za pogon; kotlarnica; **kōtlōvničār m** onaj koji radi u kotlovnici

♦ *pr.* (prema zanimanju ili nadimačka): **Kōtlār** (240, Zadar), **Kōtlic** (Rijeka, Dubrovnik), **Kōtlo** (Kutina) ✧ *top.* (nase-lja): **Kōtlina** (Beli Manastir, 460 stan.); (*mi-krotop.*): **Kōtlina** (Bjelovar, Brod, Osijek, Požega), **Kōtluša** (Split)

✧ *prasl. i stsl.* kotylъ: kotao (*rus.* kotěl, *polj.* kocioł) ← *got.* *katils ← *lat.* catillus

kōtār m ⟨N mn -evi⟩ *pov.* upravna jedinica **1.** veća od općine **2.** manja od gradske općine; kvart, okrug **3.** (Kotar), *usp.* Gorski kotar // **Kotārac (Kotāranin) m** (**Kotārānka, Kōtārka** ž) ⟨G -rca, V Kōtārče, N mn Kotārci, G Kōtārčā⟩ stanovnik Kotara; **kōtārski prid.** koji se odnosi na Ravne kotare i na Kotarce; **kōtārski pril.** kao Kotarac, na način Kotaraca Δ **Gorski kotar** *geogr.* kraj između Vinodolskog primorja, rijeke Kupe i Like; **Ravni kotari** *geogr.* kopneno zaleđe Zadra; **kōtārski prid.** koji se odnosi na kotar [~i predstojnik; ~a zgrada; ~i ured; ~i sud]

♦ *pr.* (etnici): **Kōtār** (Pokuplje), **Kotārac** (220, sred. Dalmacija), **Kōtaran** (Grubišno Polje), **Kotāranin** (Petrinja, Kordun, Banovina), **Kotārāš** (140, Knin), **Kōtārski**

(400, Zabok, Zagorje, Prigorje), **Kotàrščák** (**Kotarščák**) (Bjelovar, Ivanec), **Kotàrščák** (**Kotarščák**) (Ivanec)

✧ samo južnoslavenski *bug.* kotar: tor za janjce

koterija ž čvrstim prijateljskim, zavičajnim i sl. sponama povezan krug ljudi koji štiti svoje interese, mafijaški krug; klika Δ **plesna** ~ *pov.* plesna škola u kojoj sudjeluje zatvoren krug ljudi, plesni kružok // **koterijaš** *m* (G koterijaša) onaj koji pripada koteriji; **koterijaška** ž, v. koterijaš

✧ *fr.* coterie

kotidž *m reg.* 1. poljska kuća, vikendica 2. dio predgrađa s vilama; kotež

✧ *engl.* cottage

kotiledón *m* (G kotiledóna) 1. v. supka 2. fiziol. odjeljci posteljice

✧ *grč.* kotylédón

kotiložauri *m mn* (N kotiložaur) *zool. geol.* prvotni gmazovi (*Cotylosauria*) iz razdoblja trijasa i karbona, od njih potječu svi ostali gmazovi; kotilolubanjci

✧ *nlat.* cotylosaurus ← *grč.* kotylē: čaška, šupljina + sauros: gušter

kotiljōn *m* (G kotiljōna) 1. *glazb. a.* ples iz 18. st., preteča kvadrilje, osobito popularan u 19. st. u Francuskoj (i Engleskoj) **b.** završni ples na svečanom balu 2. *zast.* sitan dar kojim plesačica daruje svoje partnere

✧ *njem.* Kotillon ← *fr.* cotillon ≈ cote: ženska haljina

kotirati, v. kota'

Kótis (*izg.* Kótis) ž *mit.* tračka božica čiji se orgijastički kult širio Grčkom i Italijom

kōtiti (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -im (se), *pril. sad.* kōtēci (se), *gl. im.* kōčēnje) 1. (što) donositi mlade (kuja, mačka, gamad) 2. (se) *pejor.* prekomjerno se množiti, uvećavati broj; umnažati se

✧ *prasl.* *kotiti (se) (*rus.* kotít'sja, *češ.* kotiti se)

kotizácija, v. kota'

kōtlēt *m* (G kōtlēta) 1. komad mesa s rebarcem [*teleći* ~]; kare, karmenadla, kostoleta 2. ž. *arg.* produžeci kose, pruženi niz lice pokraj uha; zalisci

✧ *fr.* côtelette ≈ *lat.* costa: rebro

kōtlina, v. kotao

kotlōkrpa *m* (N *mn* -e) onaj koji krpa lonce i kuhinjsko posuđe idući od kuće do kuće [*taj* ~a; *ti* ~e; *te* ~e; ~e *su* došli; ~e *su* došle]

✧ v. kotao + v. krpa, krpati

kōto *m glazb.* japanski muzički instrument s 13 žica, vrsta citre

✧ *jap.*

kōtōnin *m* (G kotonína) fina kudjeljna vlakna dobivena kemijskom obradom prirodnih, grubih vlakana

✧ *engl.* cotton: pamuk + -IN

kōtōnjāta ž, v. kodonjada

Kōtor *m* grad i luka u J dijelu Kotorskog zaljeva (Boka kotorska), 5600 stan. // **Kōtoranin** *m* (**Kōtorānka** ž) (N *mn* Kōtorani) stanovnik Kotora; **kōtorskī** *prid.* koji se odnosi na Kotor i Kotorane [~a *mornarica*]

♦ *pr.* (etnici): **Kōtorac** (Pakrac), **Kōtōrāš** (Hvar), **Kōtoric** (Poreč)

Kōtoriba (**Kotoriba**) ž naselje u I Medimurju, 3579 stan. // **kōtōrīpskī** *prid.* koji se odnosi na Kotoribu

kōtōrina ž *lokal.* prepelica

✧ *tal.* coturnice

kōtīljan¹ *m* 1. *bot.*, v. brmeč 2. *zool.* kukac kornjaš (*Scarabeus sacer*) od izmetina pravi kuglice za ishranu svojih ličinki, u starih Egipćana sveta životinja, simbol Sunca

kōtīljati se, v. kotur

Kōtōromanić, **Katarina** (o.1424–1478), bosanska kraljica, u Rimu se zalaže za oslobađanje Bosne od Osmanlija; posljednja zakonita nasljednica Bosanskog kraljevstva

Kōtōromanići *m mn* vladarska dinastija u srednjovjekovnoj Bosni (o.1250–1463)

Kōtōrļjević, **Benedikt** (**Benko**) (1400–1468), dubrovački diplomat i pisac (na talijanskom jeziku) prvog europskog priručnika o trgovini i knjigovodstvu (*O trgovini i savršenom trgovcu*)

kōtul *m reg.* jednodijelni ženski odjevni predmet koji pokriva dio tijela od struka nadolje, a oblici i duljina mu se mijenjaju prema zahtjevima tradicije, običaja i mode; suknja, šos // **kōtula** ž, v. kotul

✧ *tal.* cotta

kōtūn *m* (G kotūna) *reg.* jako pamučno predivo od kojega se pletu mreže

✧ *tal.* cotone: pamuk ← *arap.* qutun

kōtūr *m* (N *mn* -i/ovi) 1. kotač u obliku ploče, punoga kruga 2. valjak na koji se nešto namata 3. naprava za dizanje tereta; kolotur // **kōtīljača** ž uređaj za prijenos komadne robe; izveden kao niz valjaka, s pogonom ili bez njega; **kōtīljan**² *m lokal.* skitnica, lutalica, vagabund, onaj koji se nalazi po ulicama i

cestama kao besposličar ili proleter i nadničar; **kotrljati se** *nesvrš.* (prez. -ām se, pril. sad. -ajūci se, gl. im. -ānje) kretati se obrćući se, valjajući se; **koturača** ž *razg.* **1.** bicikl **2.** v. koloturnik **3.** (mn), v. koturaljke; **koturaljkanje** *m sport* u početku nadomjestak za sklizanje, kasnije samostalna disciplina [umjetničko ~; brzinsko ~]; **koturaljkāš m** (G koturaljkāša) onaj koji se bavi koturaljkanjem; **koturaljkāšica** ž, v. koturaljkaš; **koturaljkāši prid.** koji se odnosi na koturaljkaše; **koturaljkāti se** *nesvrš.* (prez. -ām se, pril. sad. -ajūci se, gl. im. -ānje) voziti se na koturaljkama; **koturaljke** ž *mn* (N kotūrāljkā, D L -ljci, G *mn* -āl-i) sport rekvizit s kotačićima koji se pričvršćuje na cipele; rošue, koturače; **koturaš m** (G koturaša) **1.** zast. biciklist **2.** onaj koji daska na dasci; **koturašica** ž, v. koturaš; **koturašičin prid.** koji pripada koturašici; **koturaški prid.** koji se odnosi na koturaše (1) [Koturaška cesta ulica u Zagrebu]; **koturati** (što, se) *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje) **1.** kretati se po svojem vanjskom kružnom rubu (za kotur, kolut ili kotač); kotrljati se **2.** *pren. razg.* polagano se kretati u poželjnu smjeru; razvijati se (o načinu života, odvijanju poslova itd.); **kotūrina**¹ ž *augm.* od kotur, *pejor.* (npr. glomazan i sl.); **kotūrnuti** (se, što) *svrš.* (prez. kōtūrnm̃ (se), pril. pr. -ūvši (se), imp. kotūrni (se), prid. rad. kōtūrnuo (se)), v. koturati

♦ *pr.* (nadimačka): **Kōtūr** (490, Kordun, Banovina), **Kotūrak** (Bjelovar), **Kōturić** (Županja, Banovina), **Kotūrović** (Kostajnica, Novska)

✧ *prasl.* *kotiti se; okretati se (*rus.* katát'sja, *polj.* kocić się); *koturati (*rus.* dijāl. koturát'sja)

kotūrina² ž *zool. reg.* (u Primorju) kamenjarska grivnja (*Alectoris graeca*) ili jarebica kamenjarka, v.

kōturm m **1. pov.** a. lovačka cipela pletena od remenja, vrsta opanku slične obuće b. u antičkom grčkom kazalištu, obuća koju nosi glumac tragedije **2. pren. pov.** tragedija

✧ *lat.* cothurnus ← *grč.* kōthornos

kōtva ž (G *mn* kōtāvā-i) **1.** v. sidro **2. tehn.** električni element od mekog željeza koji u sklopu s elektromagnetskom zavojnicom uspostavlja i prekida električni kontakt

✧ *prasl.* *koty, G *kotъve (*rus.* kōtva, *polj.* kotew) ? ≈ *koti: mačka

kōuting m (N *mn* -nzi) *term.* vanjski sloj, obloga nanesena na površinu predmeta radi zaštite i ukrasa

✧ *engl.* coating ← coat: prekrivač, kaput

kōv, v. kovati

kōvāč¹ m (G kováča) *zool.* tražena morska riba koštunjača (*Zeus faber*), velikih zavinutih peraja, na bokovima po jedna okrugla crna mrlja, živi u Atlantiku i Sredozemnom moru; sampjero, šanpjer

✧ v. kovati, kovač²

Kováčeva m (G -ēvca) naselje (u blizini Nove Gradiške), 807 stan. // **kováčevački prid.** koji se odnosi na Kovačevac

Kováčević 1. Branko (1911–1988), hrv. slikar (Dubrovnik, *Žene iz Dalmatinske zagore*) **2. Edo** (1906–1993), hrv. slikar, član skupine »Zemlja« **3. Ferdo** (1870–1927), hrv. slikar, istaknuti pejzažist **4. Krešimir** (1913–1992), hrv. muzikolog i glazbeni kritik **5. Milovan** (1905–1946), značajan i plodan hrv. funkcionalistički arhitekt; predstavnik zagrebačke moderne arhitekture između dva rata; suradnja s mnogim istaknutim arhitektima na natječajima **6. Toma** (1664–1724), hrv. povjesničar, zagrebački kanonik (sudjelovao u radu na djelu *Illyricum sacrum*, napisao *Povijest franjevačkih i pavlinskih samostana u Hrvatskoj*) **7. Veljko** (1912–1996), crnogorski general, zapovjednik partizana i NOV-a u Gorskom kotaru i Hrvatskom primorju 1941–1944; poslije rata visoki dužnosnik u JNA (JA) i pisac pripovijetki i romana iz rata u Španjolskoj i Gorskom kotaru (roman *Kapelski krijesovi*, adaptiran za TV-seriju)

Kōvāčić 1. Ante (1854–1889), hrv. književnik, autor romana *U registraturi*, klasičnog djela hrv. književnosti i realizma; u ostalim djelima tvrdi kritičar i neumoljivi satiričar onovremenih društvenih prilika u Hrvatskoj (roman *Fiškal*, nedovršeni roman *Među žabari*, travestija *Smrt babe Čengićkinje*) **2. Ivan Goran** (1913–1943), hrv. književnik, do 1941. pisac refleksivne poezije i pjesama na lokalnom gorskokotarskom dijalektu (*Ognji i rože*), realističnih pripovijetki sa socijalnim motivima (*Dani gnjeva*) i brojnih književnih kritika, feljtona i esaja; autor ratne poeme *Jama* (u 10 pjevanja), najpotresnijeg pjesničkog protesta protiv ustaških zločina za vrijeme NDH; zajedno s V. Nazorom 1942. pridružio se partizanima, 1943. ubijen od

četničke ruke **3. Viktor** (1874–1924), hrv. protomoderni arhitekt iz razdoblja moderne (projekt za regulaciju Kaptola, kuća Frank, crkva Sv. Blaža, Palača burze u Zagrebu)

Kôvačiči *m mn* naselje u Dalmatinskoj zagori, 1185 stan. // **Kôvačičevac** *m* (**Kôvačičevka** *ž*) (G -čevca, N *mn* Kôvačičevci) stanovnik Kovačiča; **kôvačički** *prid.* koji se odnosi na Kovačiče

kovačencija *ž kem.* naziv za zajednički elektronski par u kovalentnoj vezi // **kovačentjan** *prid.* (odr. -tni), ob. u: Δ ~**na veza** veza između atoma u molekuli koju tvori zajednički elektronski par

✧ KO- + v. valencija

kôvan *m reg.* 1. košnica, trnka 2. čahura od pušanog metka // **kôvândžija** *m* (N *mn* -e) *reg.* pčelar; **kôvândžijka** *ž*, v. kovandžija; **kovandžiluk** *m* (N *mn* -uci) *reg.* uzgoj pčela; pčelarstvo, pčelarenje; **kôvanluk** *m* (N *mn* -uci) *reg.* ukupnost košnica u uzgoju pčela; pčelinjak

✧ tur.

kôvara *ž bot.* jestiva gljiva (*Boletus luridus*) slična vrganju, na dodir mijenja boju u plavo; ludoglavka

kôvati (što) *nesvrš.* (prez. kûjem, pril. sad. kûjući, prid. rad. kôvao, prid. trp. kôvân, gl. im. -anje) 1. udarcima čekića oblikovati usijano željezo 2. *pren.* raditi, oblikovati, izradivati, djelovati tomu nalik [~ *uroutu*; ~ *planove*] // **kôv** *m* (N *mn* kôvovi) 1. način i kakvoća kovanja [dobar ~] 2. ono što je kovano (ukras na odjeći) 3. *ž zast.* kovina, v., *usp.* metal; **kôvâc**² *m* (G kováča, V kôvâču) 1. onaj koji kovanjem obrađuje željezo 2. klesar figura na stećcima bosanskih krstjana; **kováčica** *ž*, v. kovač; **kováčija** *ž* obrt prerade i oblikovanja metala; **kôvâčki** *prid.* koji se odnosi na kovače; **kôvâčki** *pril.* kao kovači, na način kovača; **kôvâčnica** *ž* radionica kovača Δ ~ *novih ljudi ideal. neol.* 1945. organizacija društva i ideološki rad koji će stvoriti novoga čovjeka na putu ka komunizmu; **kôvak** *prid.* (odr. kôvkî, komp. kôvkiji) koji se lako daje kovati; kovan; **kôvan** *prid.* (odr. -vni) koji se lako kuje [~ *metal*], *usp.* kovak; **kôvan** *prid.* (odr. -i) koji je izrađen kovanjem; **kôvanica** *ž* 1. riječ koja je dobivena sastavljanjem dviju prepoznatljivih riječi koje se osjećaju kao posebni dijelovi, a ona sama osjeća se kao novotvorina ili se prepoznaje kao model po-

znat u drugom jeziku [*kolo(a)* + *dvor* ← *kolodvor*: *Bahnhof*, *njem.*; *nogomet* → *domet*, *puškomet*, *name*] 2. pojedini komad kovana novca, novac u nekom kovanom obliku i u bilo kojoj vrijednosti; **kovárnuti** (\emptyset) *svrš.* (prez. kôvárnēm, pril. pr. -ûvši, prid. rad. kôvárnuo) *razg.* oporaviti se malo od bolesti, oporaviti se od sušenja (o biljci), pridignuti se od trajne slabosti, malo ojačati; **kôvinja** *ž* (G *mn* kôvinâ) 1. *kem.* čvrst (osim žive) kemijski element, dobar vodič topline i elektriciteta; metal 2. (*mn*) tvari koje se odlikuju kovinskim svojstvima; metali Δ **crne** ~**e** željezo, mangan i njihove legure; **lake** ~**e**; **obojene** ~**e** kovine koje nisu crne; **plemenite** ~**e** zlato, srebro i platina; **teške** ~**e**; **kovínar** *m* (G kovinára) onaj koji se bavi kovinama, ob. preradom; **kovínárev** (**kovínárov**) *prid.* koji pripada kovinaru; **kovínarski** *prid.* koji se odnosi na kovinarstvo i kovinare; **kovínarstvo** *sr* proizvodnja kovina iz ruda, proizvodnja slitina, preradba kovina u poluproizvode; metalurgija; **kôvinast** *prid.* (odr. -i) koji je metalan; **kôvinski** *prid.* koji se odnosi na kovine; metalni [~ *proizvod*]; **kôvkost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) sposobnost kovina da se dadu obrađivati kovanjem; kovnost; **kóvnica** *ž* radionica u kojoj se kuje 1. proizvodi od kovine 2. novac i medalje; **kóvnost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) 1. svojstvo onoga što je kovko; kovkost 2. *min.* svojstvo nekog minerala da može mijenjati oblik pod djelovanjem sile

♦ *pr.* (prema zanimanju, najbrojnija hrv. prezimena): **Kôvac** (Baranja, sred. Dalmacija), **Kováčević** (Đakovo, Bjelovar), **Kôvâcs** (Vinkovci, Međimurje), **Kôvâč** (**Kôvâč**) (9500, Čabar, Međimurje, Podravina, Zagorje, Slavonija), **Kováčec** (730, Zagorje, Prigorje), **Kováček** (730, Zagorje), **Kováčev** (480, sred. Dalmacija, Podravina), **Kováčević** (17980, Slavonija, Dalmacija), **Kôvâčič** (Međimurje), **Kováčiček** (Zagorje), **Kôvâčič** (11930, Međimurje, Zagorje, Podravina, Slavonija), **Kováčiček** (290, Zagreb, Zagorje), **Kováčik** (Z Slavonija), **Kováčina** (Pokuplje), **Kováčko** (Sveti Ivan Zelina, Zagorje, Prigorje), **Kôvâč** (Baranja, Ivanić Grad), **Kuznjecôv** (Osijek, Rijeka ← *rus.*); ista motivacija brojna je i kod drugih europskih naroda, *usp.* češ. Kovár, polj. Kowalczyk, *rus.* Kuznecov, *njem.* Schmidt, *engl.* Smith, *šp.* Herrera, *tal.* Ferraro, *fr.* Ferris
✧ *prasl.* i *stsl.* kovati (*rus.* kovát', *polj.* kuć),

lit. kauti: udarati ← ie. *kow(d)- (lat. cudere: udarati, *stvnjem*. houwan: kovati)

kòvčeg *m* (N *mn* -ezi, G kòvčegā) predmet tvrdih strana u obliku kvadra za pohranjivanje ili prenošenje stvari; kofer, kufer Δ **mrtvački** ~ mrtvački sanduk, mrtvačka škrinja; **zavjetni** ~ *rel.* svetinja starih Izraelaca, u njemu se prema predanju čuvaju zavjetne ploče (Deset zapovjedi Božjih) // **kòvčežić** *m dem.* od kovčeg [-~ za *nakiť*]; **kòvčežina** *ž* *pejor. augm.* od kovčeg, ob. u zn. glomazan, nespretni za nošenje

✧ *stsl.* kovčegъ ← *avar.* ≈ *mong.* qagurčag

kovčelin *m* (G kovelína) *min.* bakrov sulfid plave boje, ruda bakra

✧ prema talijanskom mineralogu N. Covelliju (1790–1829)

koventrírati (što) *dv.* (prez. koventrírām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) bombardiranjem sravniti/sravnjivati sa zemljom // **koventrizacija** *ž* plansko i temeljito razaranje; koventriranje

✧ prema engleskom gradu Coventryju koji su u 2. svjetskom ratu Nijemci razorili bombardiranjem

kóverkot *m razg.* 1. engleska glatka vunena tkanina 2. vrsta kratkog sportskog ogrtača od takve tkanine

✧ *engl.* cover coat

kòvèrtja *ž* (G *mn* -rātā/-i) *razg.* omotnica, *usp.* kuverta // **kovertíрати** (što) *dv.*, *usp.* kuvertirati

✧ *fr.* couverte

kòvilje *sr bot.* rod trava (*Stipa*) iz porodice trava (*Gramineae*), u nas rasprostranjen na primorskom kamenjaru [ob. u: *smilje* i ~, *jez. knjiž.*]

◆ **Kòviljka** *ž.* os. ime (narodno); *hip.*: Kóka, Vílja; **Kòviljko** *m.* os. ime, *rij.* ✧ *pr.*: Kòviljčić (Požega)

✧ *prasl.* *kovylъ (*rus.* kovyl', *bug.* kovil) ≈ *stvnjem.* hewi: sijeno

KOVINO- kao prvi dio riječi znači da je drugi dio u vezi s kovinom [*kovinotokar*], *usp.* METALO-

✧ v. kovati, kovina

kòvinorēz *m tisk.* klišej od bakra, cinka, čelika ručno izrađen

✧ **KOVINO-** + v. rez

kòvinotokār *m* tokar koji obrađuje kovinu, onaj koji obrađuje, tokari kovinu

✧ **KOVINO-** + v. tokariti, tokar

kòvitlati (Ø, što, se) *nesvrš.* (prez. -ām, *pril. sad.*

-ajūci, *gl. im.* -ānje) zračnom strujom vrtjeti snažno u krug, podizati kovitlance; vrtložiti // **kòvitlac** *m* 1. naglo i brzo kružno kretanje jakog vjetra; vrtlog, vrtloženje 2. *pren.* nešto zapleteno, nešto zamršeno gdje se svašta zbiva; **kòvitlāj** *m* vrtlog, jedan zaokret (vode, zraka); **kòvitlav** *prid.* (odr. -i) koji je zračnom strujom nošen u krugovima

✧ ≈ *rus.* kovylyját': savijati

kovnárice *ž mn* (N kovnárica) *zool.* porodica kukaca (*Chalcididae*), ličinke parazitiraju na jajima drugih kukaca

✧ v. kovati

kòvrča (kòvrđza) *ž reg.* uvijeni pramen kose; lokna, uvojak // **kòvrčast** *prid.* (odr. -i) koji ima kovrče, koji je u obliku kovrča (o kosi, krznu i sl.); **kòvrčati** (što, se) *nesvrš.* (prez. -ām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) činiti da što bude kovrčavo; postajati kovrčav; **kòvrčav** *prid.* (odr. -i) koji je u kovrčama; **kòvrčavost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) izgled onoga koji je kovrčav i svojstvo onoga što je kovrčavo; **kòvrčica** *ž dem.* i *hip.* od kovrča; **kòvrtāč** *m* (G kovrtāča) spravica koja se sastoji od kotačića i drške i služi za rezanje na stolu razvučenog tijesta; radla; **kvrčiti se** *nesvrš.* (prez. -im se, *pril. sad.* -čēci se, *gl. im.* -čēnje) stiskati se u tijelu; kovrčiti se, kutriti (se) (u ležećem ili sjedećem stavu, u spavanju, od hladnoće i sl.)

✧ *tur.* kıvrıcık

kòzja *ž* (mužjak jarac; mlado jare, kozlić) (V kòzo, G *mn* kòzā) 1. (*mn*) *zool.* rod pravih preživača (*Capra*) iz porodice šupljorožaca, kao domaće životinje raširene po cijelom svijetu [*domaća* ~a; *sanska* ~a; *kašmirska* ~a] 2. *pejor.* živahna, ali glupa ženska osoba 3. nogari za piljenje; jarac // **kòzār** *m* (G kòzāra) onaj koji čuva koze, onaj koji uzgaja koze; **kozārēnje** *sr* 1. (gl. im.), v. kozariti 2. v. kozarstvo; **kozárēv** (kozárov) *prid.* koji pripada kozaru; **kozārica** *ž*, v. kozar; **kozārīti** *nesvrš.* (prez. kozārim, *pril. sad.* -rēci, *gl. im.* -rēnje) baviti se uzgojem i čuvanjem koza; **kòzārski** *prid.* koji se odnosi na kozare; **kòzārski** *pril.* kao kozar, na način kozara; **kozārstvo** *sr* uzgoj koza, bavljenje kozama; kozarenje; **kòzetina** *ž* kozje meso; **kozētina** *ž* *augm.* od koza, *pejor.* 1. *dosl.* (o životinji) 2. *pren.* ob. o ženskoj osobi, koza (2); **kòzica**¹ *ž* 1. *dem.* i *hip.* od koza 2. valj-

kasto drvo na kojem se potkivaju konji ili volovi; **kòzina** ž reg. kozja koža s dlakom; kostrijet; **kòziti** nesvrš. < prez. kòzim, pril. sad. -zēći, gl. im. -zēnje) donositi na svijet kozle; jariti; **kòzjetina** (**kòzjevina**) ž kozje meso; **kòzji** prid. koji je od koze [~i loj; ~i sir] △ ~a **brada** 1. njegovana šiljasta brada 2. bot. biljni rod (*Tragopogon*) iz porodice glavočika (*Compositae*); ~a **krv** bot. grmolički biljni rod (*Lonicera*), neke vrste koriste se u pučkoj medicini; kukavičnjak; ~a **noga** bot., usp. sedmolist; ~i **put** uzak put, staza u prirodi nastala prolazanjem, ob. uska i neudobna; kozja staza; **kòzlād** ž zb., v. kozle; **kòzle** sr <zb. kòzlād) dem. od koza, mlado kozje; kozlić, jare; **kòzletina** ž meso kozleta; jaretina; **kòzlić** m 1. mlado kozje, jare; jarić 2. nogari za piljenje; koza 3. sport gimnastička sprava ◆ pr. (prema zanimanju, nadimačka ili etnici): **Dòkòza** (310, Zadar, S Dalmacija), **Dòkòzić** (Rijeka, Primorje, Lika, Moslavina), **Kòza** (Vukovar), **Kòžar** (350, Međimurje, Slavonija), **Kozárac** (I Slavonija), **Kozárčanin** (Banovina), **Kozárec** (Sesvete), **Kozárević** (I Slavonija), **Kòzarić** (390, Sisak, Velika Gorica, Međimurje, Z Slavonija), **Kòzica** (Rijeka), **Kózić** (740, Bjelovar, Novska, Slavonija), **Kòzina** (1210, Metković, Krapina, Sinj), **Kòžjak** (590, Međimurje, Podravina), **Kòzjan** (Karlovac, Pokuplje), **Kòzlek** (Zaprešić), **Kòzlevac** (Buje), **Kòzlevčar** (Našice, Crikvenica), **Kòzlica** (250, sred. Dalmacija), **Kòzliček** (Jastrebarsko, Varaždin), **Kòzlić** (Dubrovnik, Varaždin), **Kòzlik** (Bjelovar), **Kòzlina** (280, Kordun, Pokuplje), **Kòzlovac** (Jastrebarsko), **Kòzlovec** (Samobor), **Kòzlović** (240, Buje), **Kòzol** (Međimurje), **Kòzole** (okolica Zagreba), **Kòzolić** (Đurđevac), **Kòzulić** (260, Grubišno Polje, Zadar, Zagorje) ◇ top. (naselja): **Kòzali-Vrh** (Duga Resa, 122 stan.), **Kozapèrovica** (Glina, 156 stan.), **Kozárac** (Beli Manastir, 933 stan.; Gvozđ, 291 stan.), **Kozárevac** (Đurđevac, 711 stan.), **Kozárevac Ráčanški** (Bjelovar, 153 stan.), **Kozàrica** (Dubrovnik, 32 stan.), **Kozàrice** (Novska, 518 stan.), **Kòzibròd** (Dvor, 147 stan.), **Kòzica** (Vrgrorac, 196 stan.), **Kòzice** (Slatina, 640 stan.), **Kozinšćak** (**Kozinšćak**) (Dugo Selo, 749 stan.), **Kòzjača** (Zagreb, 343 stan.), **Kòžjak** (Beli Manastir, 140 stan.), **Kòžjak Začrètski** (Zabok, 270 stan.), **Kòzjan**

(Korenica, 50 stan.), **Kòžji Vrh** (Čabar, 80 stan.), **Kòzlikovo** (Jastrebarsko, 104 stan.), **Kòžljak** (Labin, 196 stan.), **Potkozárac** (Požega)

✧ prasl. i stsl. koza (rus. kozá, polj. koza) ? ≈ lit. ožys, skr. ajas, alb. keth

Kozáci m mn (N Kòžák, V Kòžáče) (**Kozàkinja** ž) etn. pov. vojnički i konjanički narod s tradicijom neovisnosti, pojavio se u 15. st. u stepama između Dnjepra, Dona i Volge; daljnji potomci Tatara, polunomadi, izvrsni jahači i ratnici, sve do 20. st. često ratovali na raznim stranama; sovjetska vlast ukinula je njihovu dotadašnju autonomiju i uglavnom ih rusificirala [*donski, dnjeparski* ili *zaporoški, povolški, orenburški, kavkaski, crnomorski, sibirski* ~] // **kòžáčki** prid. koji se odnosi na kozake i Kozake; **kòžáčki** pril. kao Kozak i kozak, na način Kozaka i kozaka; **kòžák** m (G kòžák, V kòžáče, N mn kòžáci) pov. 1. pripadnik vojnih formacija naoružanih seljaka (u pravilu konjanici) u Carskoj Rusiji 2. razg. u 2. svjetskom ratu u našim krajevima vojnik u uniformi ruske vojske (ob. tadašnjeg Sovjetskog Saveza i drugih slavenskih i neslavenskih narodnosti)

◆ pr. (prema zanimanju): **Kòžák** (Moslavina)

✧ rus. ← turk. kazak: pustolov, slobodan

kòžák² m (N mn -aci) zool. kukac kornjaš (*Dytiscus marginalis*); k. obrubljeni

-**KOZAM**, -**KOZMIČKI**, -**KOZMIJA** kao drugi dio riječi kazuje da se što odnosi na svemir, svijet; red, ukras [*mikrokozam*]

✧ grč. kósmos

Kòzara ž geogr. planina u SZ dijelu Bosne, najviši vrh 987 m, nacionalni park // **kòzarač-kí¹** prid. koji se odnosi na Kozaru

◆ v. koza

Kozárac 1. **Ivan** (1885–1910), hrv. književnik, u poetskoj prozi *Slavonska krv* (1906) slikar slavonskog pejzaža, intimnih ugodaja i iznijansiranih erotskih raspoloženja; u psihološkom romanu s motivima slavonskog sela *Đuka Begović* (1909) uvrstio se u začetak hrv. modernog proznog izraza 2. **Josip** (1858–1906), hrv. književnik i šumarski stručnjak, pisac Slavonije, slavonskog sela i njegovih ljudi, posebno psiholoških portreta slavonskih žena (*Biser Kata, Tena, Tri ljubavi, Mira Kordolićeva*); u realističkom romanu *Mrtvi kapitali* angažirani analitičar ekonom-

skih i socijalnih problema svog slavonskog zavičaja s težom o povratku zemlji
Kôzarac *m* (G -arca) naselje (u blizini Belog Manastira), 933 stan. // **Kozárčanin**¹ *m* (**Kozárčanka** *ž*) (N *mn* Kozárčani) stanovnik Kozarca; **kôzarački**² *prid.* koji se odnosi na Kozarac i Kozarčane
 ◆ *v.* koza

Kozárčanin², **Ivo** (1911–1941), hrv. književnik, liričar (poezija *Tuga ljeta*, *Sviram u sviralu*, *Mrtve oči*, novele i romani *Tuđa žena*, *Sam čovjek*)

Kozárevac *m* (G -ěvca) naselje u Podravini, 711 stan. // **kozárevacki** *prid.* koji se odnosi na Kozarevac i Kozarevčane; **Kozárevčanin** *m* (**Kozárevčanka** *ž*) (N *mn* Kozárevčani) stanovnik Kozarevca
 ◆ *v.* koza

kôzbaša (**kôšibaša**) *m* (N *mn* -e) *reg. zast.* najbolji kosac koji prilikom kosidbe ide prvi pred koscima

◆ *pr.* (prema zanimanju): **Kôzbašić** (Slavonski Brod)

◆ *v.* kosa² + *v.* baš², baša

kozéřija *ž* **1.** kraći književni, publicistički i sl. tekst o aktualnim zbivanjima, zanimljiv i duhovito pisan **2.** ugodno, zabavno pripovijedanje; duhovito čavrljanje bez pretenzija // **kôžer** *m* (G kozéra, V kôžeru) onaj koji umije ugodno i lijepo časkati, koji vješto vodi zanimljive razgovore u društvu; šarmer; **kôžerka** *ž* (G *mn* -ā/-i), *v.* kozer; **kozérstvo** *sr* (G *mn* kôžerstāvā/-ā) sposobnost i umijeće kozera

◆ *fr.* causerie

kôzica² *ž* (ob. *mn*) *zool. 1.* porodica (*Penaeidae*) **2.** nekoliko vrsta morskih rakova (podred plivača *Natantia*, red *Decapoda*), npr. sitni prozirni rak plivač (*Penaeus kerathurus*), kozica pjeskulja (*Crangon crangon*), račić koji zalazi u bočate i slatke vode *Palaemon serratus* i dr.

kôzice *ž pl. tantum pat.* dječja priljepčiva bolest, na koži se pojavljuju mjehurići; male boginje (*varicele*) // **kôžičav** *prid.* (odr. -i) koji na koži lica ima tragove boginja, vodenih kozica; rohav, rošav; **kôžičavost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) stanje i izgled onoga koji je kôžičav
 ◆ *v.* koza

Kozincev (izg. Kozincev), **Grigorij Mihajlovič** (1905–1975), ruski redatelj i šekspirolog, pri-

padnik avangardne skupine FEKS (*Hamlet*, *Kralj Lear*)

Kozinščák (**Kozinščák**) *m* (G Kozinščáka) naselje (u blizini Dugog Sela), 749 stan.

kôžjak *m bot.*, *v.* ljutika

kôžlac *m* (G kozláca) *bot. 1.* trajna zelen (*Arum maculatum*) iz porodice kozlaca, upotrebljava se kao fina začinska biljka za slana jela **2.** (*mn*) *Araceae*, porodica jednosupnica s podancima ili gomoljima, kopljastih listova; cvijet u obliku klipa

◆ *v.* koza

kozlačica *ž bot.* biljka *Thalictrum* iz porodice žabnjaka (*Ranunculaceae*)

◆ *v.* koza

kôžličina *ž bot.* biljka roda *Arisarum* iz porodice *Aristolochinaceae*

◆ *v.* koza

kôžlinac *m* (G -inca, N *mn* -inci) *bot.* linni rod (*Astragalus*) iz porodice leptirnjača (*Papilionaceae*); neke vrste služe kao krmno bilje

◆ *v.* koza

Kozłowski (izg. Kozlòvski), **Leon** (1892–1944), poljski arheolog; autor djela o prapovijesti Poljske; predsjednik poljske vlade 1934–1935.

KOZMO-, **KOZMO-** kao prvi dio riječi znači svemir; svemirski, koji se odnosi na svemir, svijet; koji se odnosi na red, poredak, ukrašavanje; svjeto- [*kozmologija*]

◆ *grč.* kosmo-; kósmos: svijet

kozmetika *ž* (D L -ici) **1.** vještina njegovanja i uljepšavanja kože lica i tijela **2.** sredstva koja služe tome **3. pren. iron.** uljepšavanje čega da bi se prikrili nedostaci // **kozmetičar** *m* kvalificirana osoba koja se bavi njegovanjem, uklanjanjem estetskih nedostataka lica i tijela bez operativnih zahvata; **kozmetičarka** *ž*, *v.* kozmetičar; **kozmetičarski** *prid.* koji se odnosi na kozmetičare; **kozmetičarski pril.** kao kozmetičar, na način kozmetičara; **kozmetički** *prid.* koji se odnosi na kozmetiku Δ ~a **sredstva** različite kreme, masti, ulja i sl. za uljepšavanje i održavanje svježeg i mlađenačkog izgleda; **kozmetički pril.** koji se odnosi na kozmetiku

◆ *njem.* Kosmetik ← *fr.* cosmétique ← *grč.* kosmêtikós: koji se odnosi na ukrašavanje, uređivanje ≈ kosmeîn: ukrašavati

kozmetologija *ž* znanstveno obrađivanje i nje-

govanje kože ljudskoga tijela i otklanjanje poremećaja u izgledu kože

✧ v. kozmetika + -LOGIJA

kòzmički, v. kozmos

kozmiobiologija ž znanost koja se bavi proučavanjem svemirskih utjecaja na život Zemlje; nastoji ustanoviti postoji li život na drugim planetima i kakvi su uvjeti koji tamo vladaju; egzobiologija

✧ KOZMO- + v. biologija

kòzmodrom m mjesto sa kojeg uzlijeću svemirske letjelice za let u svemir (kozmos); raketon

✧ KOZMO- + -DROM

kozmoğònija ž 1. *astron.* znanost o postanku i razvoju svemirskih tijela, posebno Sunčeva sustava 2. *pren.* shvaćanje o porijeklu svih stvari, shvaćanje početka svega i veza među svim stvarima [*seljaštvo i narod su u Radićevoj ~i dva podudarna pojma*] // **kozmoğònijški** prid. koji se odnosi na kozmogoniju

✧ grč. kosmogonía ≈ KOZMO- + -GONIJA

kozmoğrāfija ž *pov. zast.* naziv za srednjovjekovnu astronomiju i geografiju kojoj je opisivane bitno svojstvo; mješavina je antičkih znanja i biblijskih tumačenja

✧ grč. kosmographía ≈ KOZMO- + -GRAFIJA

kozmołògija ž 1. *fil. pov.* antičko i srednjovjekovno učenje o postanku, naravi i svrši svijeta 2. suvremena znanstvena disciplina, dio fizike, istražuje evoluciju, opću strukturu i prirodu svemira kao cjeline // **kozmołòg** m (N mn -òzi) stručnjak za kozmologiju; **kozmołògijski** prid. koji se odnosi na kozmologiju; **kozmołòški** prid. koji se odnosi na kozmologiju i kozmologe Δ ~ **dokaz** dokaz Božje opstojnosti na temelju postojanja i naravi svemira

✧ KOZMO- + -LOGIJA

kozmonāutika ž (D L -ici) teorija i praksa letova u svemir; astronautika, stratonautika // **kozmonāut** m *zast.* onaj koji leti u svemir (ob. za sovjetske astronaute); astronaut

✧ KOZMO- + v. nautika

kozmonavigācija ž *astron. pom.* navigacija u kojoj se položaj broda određuje motrenjem nebeskih tijela i umjetnih satelita; astronomska navigacija

✧ KOZMO- + v. navigacija

kozmpolītizam m (G -zma) ideja prema ko-

joj humani i prosvijećeni ljudi uspostavljaju odnose bez obzira na nacionalne, vjerske i državne granice i unapređuju općeljudske odnose; zagovaranje zajedništva, sloge ljudi i naroda cijeloga svijeta radi nadvladavanja nacionalnih, međunacionalnih i dr. podjela; internacionalizam // **kozmpolīt** m (G kozmpolīta) 1. onaj koji je prožet idejama kozmpolitizma, koji sebe smatra prije svega građaninom svijeta, a tek iza toga pripadnikom svoje nacije; onaj koji općesvjetsko zajedništvo svih ljudi nadređuje nacionalnoj pripadnosti (2. *mn*) *biol.* biljke i životinje koje žive na svim kontinentima ili na većini njih; **kozmpolītinkinja** ž, v. kozmpolit; **kozmpolītiski** prid. koji se odnosi na kozmpolitizam i kozmpolite; **kozmpolītiski pril.** kao kozmpolit, na način kozmpolita

✧ KOZMO- + grč. politēs: građanin + -IZAM

kòzmos m 1. čitav prostorno i vremenski beskonačan svijet koji nas okružuje; svemir, svijet, univerzum 2. *pov. fil.* kod grčkih filozofa, uređeni svijet za razliku od kaosa // **kòzmički** prid. 1. koji se odnosi na kozmos; svemirski [-*a prašina*] 2. koji je sveobuhvatan [-*i problem*] Δ ~*a brzina* brzina potrebna da bi se tijelo održalo u orbiti oko Zemlje; ~*e zrake* teške atomske jezgre koje na Zemljinu površinu dospijevaju iz svemira; ~*o zračenje* ionizirajuće zračenje kojim se prožima cijeli svemir; **kozmižam** m (G -zma) *knjiž.* književni smjer koji za predmet umjetničkog stvaranja uzima svemir i svemirske pojave

✧ grč. kósmos: nakit, ures, uređeni svijet

kòzmotrōn m *tehn.* uređaj za bombardiranje atoma

✧ KOZMO- + v. (ciklo)tron

kozmovīzija ž *zast.* prenošenje slika na velike udaljenosti omogućeno komunikacijskim satelitima

✧ KOZMO- + v. (tele)vizija

kozmožōi m *mn term.* hipotetski mikroorganizmi, začetnici života na Zemlji

✧ KOZMO- + grč. zōē: živa bića

kozòkrvnice ž *mn* (N kozòkrvnica) *bot.* porodica drvenastih dvosupnica (*Caprifoliaceae*), nasuprotnih listova i zigomorfnih dvospolnih cvjetova (npr. bazga, bekovina, kozja krv i dr.)

✧ v. koza + v. krv

kozònoška ž (G *mn* -ožākā-i) *bot.* biljka

(*Loroglossum hircinum*) iz porodice orhideja (*Orchidaceae*)

✧ v. koza + v. noga

kozorépac *m* (G -pca, N mn -pci, G kozorépācā) *zool.* grabežljivi morski rak ustonožac (*Scquilla mantis*)

✧ v. koza + v. rep

kòzorôg *m* (N mn -ôzi) *zool.* šupljorožac (*Capra ibex*), preživač izrazito velikih, uvinutih rogova, živi na planinskom kršu; divlji jarac // **kozorošćev** *prid.* koji pripada kozorogu

✧ v. koza + v. rog

kôžja ž (G mn kôžā) **1.** organ koji je ujedno vanjska površina tijela čovjeka i životinje **2.** taj dio tijela oderan sa životinje, sirov ili industrijski prerađen Δ **bijela** (**crna**, **žuta**, **crvena**) \sim a boja puti čovjeka bijele (crne, žute, crvene) rase; **leopardova** \sim a, v. leopardov Δ ; **vražja** \sim a vrlo otporan tip sukna od kojeg se izrađuju hlače za planinarenje // **kôžar** *m* onaj koji prerađuje, štavi, prodaje kože; **kôžara** ž (G mn kôžāra) **1.** tvornica za prerađivanje kože **2.** v. kožarnica **3. lokal.** jabuka hrapave kore; lederica; **kožarac** *m* (G -rca, V kôžārce, N mn -rci) kožarski radnik; **kôžarev** (**kôžarov**) *prid.* koji pripada kožaru; **kožarija** ž **1.** kožarski obrt **2.** obrtnička radionica za preradbu i prodaju kožnih proizvoda; **kôžarnica** ž štavionica kože; kožara; **kôžarski** *prid.* koji se odnosi na kožare i kožarstvo; **kôžarski pril.** kao kožar, na način kožara; **kožarstvo** *sr* djelatnost kožara, obrađivanje kože od sirovine do materijala za reprodukciju; **kôžast** *prid.* (odr. -i) koji ima osobine kože; **kôžica** ž **1. a. dem.** od koža **b.** koža nekih manjih životinja u opreci prema velikim kožama drugih ili mladoga prema odraslom (janjeća prema ovčjoj, zeca i manjih krznaša prema lisičjoj) **2.** tanak, mekan i giblji pokrivač čega (mlijeka); pokožica, skorup, skrama; **kôžnat** *prid.* (odr. -i) koji je nalik na kožu; **kôžni** *prid.* **1.** koji je od kože

✧ *-i pojas*; \sim e čizme; \sim a torba) **2. a.** koji se odnosi na kožu [\sim a galanterija] **b.** koji je na koži, koji pripada koži [\sim a bolest] Δ \sim e **bolesti** *pat.* bolesti koje se očituju crvenilom, hrapavošću, čvorovima, bubuljicama, mjehućima i svrbežom kože; predmet proučavanja dermatologije; \sim i **mišići** *anat.* plosnate, vrlo tanke nakupine poprečno prugaste skeletne miškulature koje pokreću kožu; \sim i **osjet** *fiziol.* osjet (toplina, hladnoća, pritisak, bol,

vibracija, škakljanje i spolni osjet) posredovan organima iz kože; **kôžnjāk** *m razg.* kožni kaput; **kôžuh** *m* (N mn -usi) ogrtač od ovčje ili janjeće kože s runom na unutrašnjoj strani; kožun; **kôžun** *m* (G kôžūna) *reg.*, v. kožuh; **kôžunčić** *m dem.* od kožun; **kôžura** ž *anat. pat.* debela ploča čvrstog vezivnog tkiva, nastaje srastanjem ovojnica unutarnjih organa nakon upala; **kôžurica** ž **1.** pečena koža kao dio pečenog mesa (svinje, janjeta); korica (**2.** ovojnica zrnatih plodova (oraha, grožđa); kožica, opna, tjena **3.** gornji tanak sloj kože koji se izdigao kao mjehur; opna **4.** tjena, tjennica, *usp.* tjena (**1.**); **kožurina** ž *augm. pejor.* od koža; **kôžušćić** *m dem.* od kožuh; kožušić, *usp.* kožunčić; **kožušić** *m*, v. kožušćić

♦ *pr.* (prema zanimanju): **Kôžār** (370, Đurdevac, Ozalj, Vrbovec, Donja Stubica), **Kožārec** (Samobor), **Kôžarić** (160, Đurdevac), **Kôžić** (940, Prigorje, Zagorje, v. i Kuzma), **Kôžina** (130, Zagreb, Zaprešić), **Kôžinec** (Zagreb, okolica Zagreba), **Kôžnjāk** (Medimurje), **Kôžuh** (160, Petrinja), **Kožuhar** (Garešnica), *usp.* Léderer (I Slavonija, ← *njem.*)

✧ *prasl.* i *stsl.* koža (*rus.* kôža, *bug.* koža) ← *kozja ≈ v. koza

Kôžarić, Ivan (1921), hrv. moderni kipar, krajnje pročišćene, apstraktno-simboličke forme; član skupine Gorgona, v.

Kôžićić-Bènja, Šimun (o.1460–1536), hrv. govornik, pisac i prevoditelj; modruški biskup, osnivač glagoljske tiskare u Rijeci 1530–1531 (*Misal hrvacki, Žitija arhijerejev i cesarov*)

kôžojēdi *m mn* (N kôžojēd) *zool.* porodica kukaca kornjaša (*Dermestidae*)

✧ v. koža + v. jesti

kôžuh, v. koža

kôžuškār *m zool.* sisavac (*Cynocephalus volans*), udovi, vrat i rep spojeni su kožnim naborom koji mu služi kao padobran [\sim lepršavi]

✧ v. koža + v. uho, uška

Kr kem. simbol za element kripton

krāba ž *arhit.* ukras gotičkih građevina

✧ *njem.* Krabbe: rak

krābljica ž *bot.* rod bilja (*Chaerophyllum*) iz porodice glavočika (*Compositae*), neke se vrste uzgajaju kao povrće

krābulja ž **1.** predmet koji pokriva nos i oči, dio je kostima, simbolički prikrija identitet osobe; krinka, obrazina **2. meton.** osoba pod kra-

buljom // **krabuljini** *prid.* koji je svojstven krabulji Δ ~ **ples** društvena zabava na kojoj gosti lice zaklanjaju krabuljama

krabuljača *ž bot.* ukrasna biljka (*Mimulus guttatus*) iz porodice zijevalica (*Scrophulariaceae*)

kracati *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -anje) *reg.* oštrim predmetom odnositi, skidati gornji sloj; strugati, gepsti // **kracer** *m reg.* 1. *tehn.* strugač, strugalo 2. *razg.* trag od kracanja; ogrebotina

◇ *njem.* kratzen

-KRACIJA, v. -KRAT

kráčun¹ *m* (G *kráčuna*) naprava koja vodoravnim pokretanjem zatvara i otvara vrata i prozore; zasun, zasovnica // **kráčunati** (što) *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -anje) zatvarati kračunom

◇ samo južnoslavenski *bug.* kračun ≈ v. krak

kráčun² *m bot.*, v. (velika) pečurka

kradžimicē *pril.*, v. kradomice

kradžljivac, v. krasti

krāđa, v. krasti

krāfna (*krāfen*, *krófna*) *ž* (G *mn -āl-i*) kolač od dizanog tijesta, ob. punjen pekmezom, pržen na vrućoj masti ili ulju i posut šećerom, prigodno jelo za poklade; pokladnica

◇ *njem.* Krapfen

krāftsupa *ž reg.* snažna, okrepljujuća goveđa juha s mnogo dodataka; krepka juha

◇ *njem.* Kraftsuppe

krāgna *ž* (*krāgn m*) (G *mn -i*) *reg.* posuvraćeni dio košulje i sl. oko vrata; kolar, ovratnik Δ *ruska* ~ ovratnik kao na košulji ruske nošnje; pištanj

◇ *njem.* Kragen

krāgūj (*krāgūlj*) *m* (G *kragūja*) *ekspr. jez. knjiž.* kobac

◆ **Krāgūj** *m.* os. ime, profilaktičko, *rij. zast.*; *hip.:* **Krāgo** ◇ *pr.* (od imena ili nadimačka): **Krāgōj** (180, Split), **Krāgōjević** (Slavonija), **Kragujević** (Daruvar), **Krāgūlj** (120, Sisak, Križevci), **Kragūljac** (320, Gvozđ) ◇ *prasl.* *kragujь (*rus.* kraguj, *polj.* krogulec) ← *turk.* (*karaim.* kyrgyj: kobac)

krāh *m* (N *mn* *krāhovi*) *razg.* 1. potpuna propast, katastrofa, slom [*burzovni* ~; *poslovni* ~] 2. potpuni, definitivni poraz [~ na vojnom *polju*] 3. opći i moralni rasap, rasulo // **krāhīrati** *svrš.* (prez. *krāhīrām*, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* *krāhīrao*, *gl. im.* -anje) bankrotirati

u nekom većem poslovnom pothvatu ili većim poslovnim i drugim namjerama; ne uspjeti/uspijevati, propasti/propadati

◇ *njem.* Krach

krāherl *m razg. zast.* piće od sode i nekih slatkih primjesa (prvotno, kao marka pića, u grliču boce ima staklenu špekulu)

◇ *austr.njem.* Kracherl ≈ *njem.* krachen: prskati

krāj *m* (G *krāja*, N *mn* *krājevi*) 1. posljednja točka, crta ili čas kad što završava i preko čega se ne nastavlja; svršetak, konac [~ *dana*] 2. dio zemljišta, naselja i sl. [u *gor-njem* ~ u; *donji* ~] 3. područje Zemlje [*sušni* ~; *primorski* ~] 4. dio oko ruba platna i sl. [~ *platna*; ~ *plahte*; *uhvatiti za* ~] 5. završni dio čega najdalji od središta ili točke koja je na pola puta [~ *štapu*] 6. *reg.* obala [*izići na* ~] Δ **stari** ~ zavičaj (u rječniku iseljenika) // **krājem** *prij.* pri kraju; potkraj [~ *stoljeća*]; **krājčjak** *m* (G -čka, N *mn* -čci, G *krājč-ākā*) manji dio s kraja [~ *ak kruha*]; okrajak; **krājnič** *m mn* (N *krājnik*) *razg. anat.* žlijezde u luku nepca, parni organi; tonzile, mandule; **krājnost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću)

1. krajnji stupanj čega, ono preko čega se ne može 2. ono što je oprečno čemu do najveće moguće mjere; **krājnjē** *pril.* 1. u najvećoj mjeri, dalje nije moguće, preko čega se ne može [*to je* ~] 2. nesamostalna riječ u zn.: izuzetno, potpuno, sasvim [~ *napet*]; **krājnji** *prij.* 1. koji je na kraju, posljednji u redu ili posljednji sa strane [~ *lijevo*] 2. koji je izražen u najvećoj mjeri [~ *nemar*]

◆ *top.:* **Pōdkraj** (Ogulin) ◇ *prasl. i stsl.* *krājь* (*rus.* i *polj.* *kraj*) ≈ v. kraj, kroititi

krāj *prij.* 1. u neposrednoj blizini; pokraj [*sjedni* ~ *mene*] 2. uvjet pod kojim se zbiva, okolnosti [~ *ovakvih prilika teško je ostati pametan*] 3. suprotnost; unatoč, usprkos [~ *svega toga ipak sam uspio*] 4. usporedba [~ *njegovih misli moje su siromašne*]

◆ **Krājimīr** *m.* os. ime (narodno), *rij. zast.*;

Krājimira *ž.* os. ime ◇ *pr.:* **Krāina** (Ogulin, v. i Krajina), **Krāinović** (I Slavonija), **Krājina** (530, Sinj, Slavonija), **Krājnović** (530, Slavonija)

◇ *prasl. i stsl.* *krājь* (*rus.* i *polj.* *kraj*) ≈ v. kraj, kroititi

Krājčić, **Ivan Stevo** (1906–1986), hrv. komunistički političar; 1944–1946. prvi načelnik

OZNA-e za Hrvatsku, 1946–1953. ministar unutarnjih poslova hrv. vlade, osobni pouzdanik J. Broza Tita i faktički šef svih sigurnosnih i policijskih službi u Hrvatskoj do 1980; predsjednik Sabora SR Hrvatske 1963–1967.

krājanka ž (G mn -anākā/-i) *bot.* biljka (*Corrigiola litoralis*) iz porodice klinčića (*Caryophyllaceae*)

✧ v. kraj

krājcar (krājcer) m (krājcara ž) *pov.* sitan novac, stoti dio forinte // **krājcarāški** *prid.* *pov. pejor.* koji košta krajcaru, koji toliko malo vrijedi koliko malo košta; **krājcarica** ž *razg.* igra koja se sastoji u tome da se na crtu bacaju komadi kovanog novca i tko je bliži, prvi baca u zrak i nosi prema tome kako je novac pao, na »pismo« ili na »glavu«; pismo-glava

✧ *pr.* (nadimačka): **Krājcar** (510, Istra, Zagorje), **Krājcer** (180, Varaždin, Istra)

✧ *njem.* Kreuzer

krājcarblat m *reg. pov.* novine koje se prodaju za krajcaru (za vrijeme Habsburške Monarhije), jeftine novine koje obavještavaju na površan način prilagođen čitateljima bez većih zahtjeva; petparačke novine

✧ *austrijem.* Kreuzerblatt

krājcati se *nesvrš.* (*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajū-ći se, *gl. im.* -ānje) *reg.* križati se, ukrštavati se, mimoići se (na putu i sl.)

✧ *njem.* (sich) kreuzen

krājčstih m *tehn. reg. zast.* vođenje križićima; unakrsan vez

✧ *njem.* Kreuzstich

krājina¹ ž **1.** *pov.* granično područje prema drugoj državi (Osmanskom Carstvu) s posebnom uređenim odredbama obrane; granica [*Vojna* ~] **2.** (Krajina) **a.** *razg.* Vojna krajina, v. vojni Δ **b.** *pov.* paradržavna tvorevina nastala u Hrvatskoj za vrijeme rata (1991–1995) na područjima s pretežno srpskim stanovništvom u Hrvatskoj (tzv. Republika Srpska Krajina) **3.** kraj koji gravitira većem mjestu [*Sinjska* ~; *Imotska* ~] **4.** *pov.* vojevanje [u Srbiji: *Kočina* ~] Δ **Vojna** ~ *pov.* od prve pol. 16. st. (dolaskom Habsburgovaca na vlast) trajna vojna institucija duž hrvatske granice prema Osmanskom Carstvu podčinjena Vojnom vijeću u Grazu i izuzeta od vlasti bana i Hrvatskog sabora; **Hrvatska** ~ područje od mora do Kupe sa središtem u Karlovcu; **Banska** ~ područje od Karlovca

do Ivanića; **Slavonska** ~ područje od Ivanića do Drave sa središtem u Varaždinu; ukinuta 1881. // **krājinski** *prid.* **1.** koji se odnosi na krajinu **2.** v. krājiski; **krājiski** *prid.* koji se odnosi na krajinu i krajišnike; krajinski Δ ~ **e** **bune** *pov.* naziv za niz buna u Vojnoj krajini u 17. i 18. stoljeću; **krājiski** *pril.* kao krajišnik, na način krajišnika; **krājiskinja** ž, v. krajišnik; **Krājisknik** m (**Krājiskinja** ž) (V -iče, N mn Krājisknici) stanovnik Krajine; **krājisknik** m (V -iče, N mn -ici) **1.** onaj koji je iz krajine **2.** *pov.* a. vojnici Vojne krajine; graničar **b.** osoba koja je živjela u području bivše Vojne krajine **3.** *pejor.* naziv za pobunjenju osobu u Domovinskom ratu

✧ *pr.* (etnič): **Krājisknik** (Zagreb, Primorje), **Pokrājac** (740, Istra, Lika, Zagora)

✧ v. kraj

krājina² ž, v. krajolik, predio [*lijepa* ~]

✧ češ.

krājníci, v. krāj

krājobraz m *zast.*, v. krajolik

✧ v. kraj + v. obraz

krājolik (krājolik) m (N mn -ici) ono što se pruža oku pri pogledu na prirodu nekoga kraja; predio, okoliš, pejzaž, krajina, krajobraz

✧ v. kraj + v. lik

krājōn (krejōn) m (G krajōna) **1.** *lik.* tehnički postupak u grafici, sličan izradbi bakropisa; kredni postupak **2.** *razg.* u kozmetici, olovka za iscrtavanje ukrasne linije na kapku

✧ *fr.* crayon

krājputāš m (G krajputāša) spomenik, ob. običan kamen kao spomen onome koji je na tom mjestu poginuo // **krājputāšica** ž krčma ili jednostavan ugostiteljski objekt uz cestu; oštarija

✧ v. kraj + v. put

krājšforštand m *pov.* u Habsburškoj Monarhiji i, predstojnik upravnog okruga; krajshaup-tman, okružni načelnik

✧ *njem.* Kreisvorstand

krājshauptman m, v. krajšforštand

✧ *njem.* Kreishauptmann

krāk m (N mn krāci/krākovi, G krākōvā) **1.** ud žabe i dio tijela nekih životinja (hobotnice, rakova itd.) **2.** *pren.* ono što je uočljive dužine prema tijelu [~ *žestara*; ~ *dizalice*] **3.** *razg.* ono što se odvaja od čega, a moglo bi se opisati kao izduženo (dio ceste, rukavac, odvod, dio kolone) **4.** *iron.* dugačka noga čovjeka [*pružiti* ~ove ubrzati hod, produžiti korak]

△ ~ *sile* fiz. udaljenost pravca djelovanja sile od središta (osi) okretanja tijela na koje ona djeluje (npr. poluge) // **kràkat** prid. (odr. -i) 1. koji ima krakove 2. *pre. pejor.* koji je visok i ima duge noge (o osobi); **kràkatost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) *pejor.* osobina onoga koji je krakat (o osobi koja ima duge noge)

◆ *pr.* (nadimačka): **Crnòkrak** (180, Benkovac, S Dalmacija, Lika), **Krákić**
 ◇ *prasl.* *korkъ (rus. o-kórok, bug. krak: noga) = v. korak

kràkel m pamučna tkanina u krep-vezu, s jako naznačenim prugama

◇ *fr.* craqueler: izbrazdati

krakelúra (krakelíra) ž *term.* tanka napuklina na površini boje ili glazure (npr. na starim slikama) koja nastaje sama od sebe, radom materijala i djelovanjem vanjskih utjecaja u dužem razdoblju; žilica

◇ *fr.* craquelure

kràk-kràk lov. izgovor i konvencija pisanja za jedan od načina kako se glasa vrana; kruk-kruk

◇ *onom.*

Kràkov (polj. Kraków) m grad na Visli, J Poljska, 744.000 stan. // **kràkòvke** ž mn *pov.* duge, šiljate muške i ženske cipele u Europi od 14. st.; kasnije imitirane u izradi oklopa; **Kràkovljanin** m (Kràkovljanka ž) (N mn Kràkovljani) stanovnik Krakova; **kràkovski** prid. koji se odnosi na Krakov i Krakovljane; **kràkovski** pril. na način Krakovljana, kao Krakovljanin

krakòvják m (G krakovjaka) 1. glazb. narodni i društveni poljski ples u dvočetvrtinskom taktu 2. *jez. knjiž.* stih poljske narodne pjesme
 ◇ *polj.* krakowiak

kràljiš m (G -a) *knjiž.* članak kralješnice, kralješak (kralježak), pršljen // **kràlješák** (kràlježák *razg.*) m (G -ška, N mn -šci) kost koja sa još 32 do 33 slične, skupa sa zglobovima i ligamentima, čini kralješnicu; pršljen; **kràlješnica** (kràlježnica *razg.*) ž pokretni koštani stup u kralješnjaku; hrptenjača, hrptenica, kičma; **kràlješnični** (kràlježnični) prid. koji pripada, koji se odnosi, koji je iz kralježnice △ ~ *a moždina* dio središnjeg živčanog sustava smješten u kralješničnom kanalu; hrptenični, kičmeni; **kràlješnjaci** (kràlježnjaci *razg.*) m mn živi organizmi (ljudi i životinje) koji imaju kralješnicu (*Vertebrata*); kičmenjaci

◇ v. kralj

kràlj m (G králja) 1. najviši nasljedni naslov vladara u nekim državama 2. *pre. pr.* prvi, najbolji, najistaknutiji [~ *pustinje* lav; ~ *šume* jelen] 3. a. šah figura za koju se igra b. jedna od igračih karata // **kraljevati** (Ø) *nesvrš.* (*prez.* kraljujem, *pril. sad.* kraljujući, *gl. im.* -anje) 1. vladati u svojstvu kralja, biti kralj 2. *pre. baniti* se, carevati (3), pašovati; **kraljević** m kraljev sin; princ; **kraljevina** ž 1. zemlja kojom vlada kralj ili kraljica; kraljevstvo 2. *agr.* loza i vino od te loze △ **Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca** *pov.* država na teritoriju Jugoslavije od 1918. do 1929; **kraljevna** ž *jez. knjiž.* princeza; **kraljevski** prid. koji se odnosi na kralja, koji je svojstven kraljevima [~ *a palača*]; **kraljevski** pril. 1. kao kralj, na način kralja 2. *pre. odlično*, sja jno [*proveli smo se* ~; *trošiti* ~; *živjeti* ~]; **kraljevstvo** sr 1. v. kraljevina (1) 2. *biol.* najviša sistematska kategorija (*regnum*) △ ~ **nebesko** *bibl.* stanje koje će nastupiti nakon Posljednjeg suda; **kraljica** ž (G mn kraljica) 1. ženska osoba na kraljevskom položaju, uspr. kralj (1) 2. *pre. prva* u vrsti, najviše kvalitete [~ *sporta*] 3. š. ah dama △ **Crna** ~ lik iz narodnih predaja i književni motiv; ~ **plesa** plesačica izabrana kao najskladnija ženska osoba na plesu; ~ **sporta** laka atletika; ~ **vinograda** sorta loze (ili naziv vina); **kraljičica** ž *dem.* od kraljica; **kraljičin** prid. koji pripada kraljici

◆ *pr.* (prema zanimanju, odnosno državnoj službi, nadimačka i etnici): **Kirali** (Zaprešić, ← *mađ.*), **Kiraly** (izg. Kirali) (Velika Gorica, Dubrovnik ← *mađ.*), **Kiralj** (210, I Slavonija, ← *mađ.*), **Krāl** (Daruvar), **Kralik** (130, Osijek), **Kralovec** (Karlovac, I Slavonija), **Kralj** (5210, Prigorje, Zagorje), **Kraljak** (Požega), **Kraljec** (Sesvete, Klanjec), **Kraljek** (Podravina), **Kraljev** (200, Biograd, Zadar), **Kraljevac** (Vukovar, Novska), **Kraljević** (1880, Ji sred. Dalmacija), **Kraljić** (Koprivnica), **Kraljič** (Donja Stubica, Primorje), **Kraljiček** (Vrbovec), **Kraljičković** (Sisak), **Kraljić** (1840, Međimurje, Zagorje, Primorje), **Kraljik** (220, Našice, Slavonija)
 ◇ *prasl.* *korľъ (rus. koról', polj. król) ← Karol, ime fračkog vladara Karla Velikoga s kojim su Slaveni prvi došli u dodir

kralješnica, v. kralješ

Kraljeva, Božena (1904–1989), hrv. kazališna glumica, više od 40 godina prvakinja drame HNK u Zagrebu; igrala najsloženije ženske

likove W. Shakespearea, J. W. Goethea, L. N. Tolstoja i dr.

Kraljeva Sütjeska ž župa i franjevački samostan blizu Kaknja, BiH, nekoć sijelo bosanskih vladara, bogata knjižnica (31 inkunabula), arhiv i zbirka slika

Kraljevica ž naselje i luka na ulazu u Bakarski zaljev, 2987 stan. // **Kraljevičanin** *m* (**Kraljevičanka** *ž*) ⟨N *mn* Kraljevičani⟩ stanovnik Kraljevice; **kraljevički** *prid.* koji se odnosi na Kraljevicu

Kraljević 1. Miroslav (1823–1877), hrv. književnik i tiskar (prvi moderni roman u hrv. književnosti *Požeški đak*) **2. Miroslav** (1885–1913), hrv. slikar, pripadnik minhenskog kruga, v., jedan od začetnika modernoga hrv. slikarstva (*Djevojčica s lutkom*, *Autoportret sa psom*, *Parc du Luxembourg*)

Kraljević Mārko, v. Marko (Kraljević)

kralježak *m razg.*, v. kralješak

kralježnica *ž*, v. kralješnica

krama *ž reg.* stare, iznošene, rabljene stvari [*stara ~*, *pleon.*]; kramarija // **kramār** *m* **1. a.** trgovac koji prodaje kramu na sajmu **b.** onaj koji prodaje rabljenu robu; staretnar **2. pejor.** onaj koji može misliti samo na svoje sitne probitke; malograđanin, filistar, čifta; **kramarija** *ž reg.*, v. krama; **kramarski** *prid.* koji se odnosi na kramare; **kramarski** *pril.* kao kramari, na način kramara; **kramarstvo** *sr* bavljenje kramarijom (**1b**)

♦ *pr.* (prema zanimanju i nadimačka): **Kalamar** (Međimurje, Sesvete, ← *mađ.* *kalamar*), **Kalāmari** (Međimurje, Baranja, ← *mađ.*), **Kālmar** (Ogulin, Slavonija, ← *mađ.*), **Kōlmar**, **Krām** (Velika Gorica), **Krāmaček** (Vinkovci), **Krāmār** (760, Međimurje, Zagorje, Prigorje), **Krāmarič** (Prigorje), **Krāmarić** (1580, Zagorje, Kordun, Banovina), **Krāmer** (120, okolica Zagreba)

♦ *njem.* Kram

krāmp *m* ⟨N *mn* krāmpovi⟩ **1. razg.** pijuk, trnokok **2. težak** bicikl, teretni bicikl (za razliku od trkaćeg ili sportskog koji ima lagan okvir) **3.** stari istrošeni bicikl ili motocikl **4. pren. podr.** neskladna, istrošena, neprivlačna osoba // **krāmpāš** *m* ⟨G krampāša⟩ **1.** onaj koji radi običnim ručnim alatom i bez prave mehanizacije na velikim javnim radovima **2. pov.** učesnik na omladinskim radnim akcijama (poslije 2. svjetskog rata na prugama Brčko-Banovići i Šamac-Sarajevo itd.); **krampāšica**

ž, v. krampaš; **krāmpāški** *prid.* koji se odnosi na krampaše; **krāmpāški** *pril.* **1.** kao krampaš, na način krampaša **2.** priprosto, primitivno (u smislu obavljanja poslova); **krāmpati** (Ø) *nesvrš.* (*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -anje) **1.** kopati krampom **2. žarg.** raditi teško i pretjerano (bez obzira na vrstu posla)

♦ *pr.* (prema zanimanju ili nadimačka): **Krāmpāč** (Varaždin, Međimurje), **Krāmpaček** (Samobor), **Krāmppek** (Varaždin)

♦ *njem.* Krampe

krampogača *ž reg.* pogačica, kolačić od čvaraka

♦ *njem.* Grammél: čvarak + v. pogača

krāmpōn *m* ⟨G krampōna⟩ plastični (kožnati) čep s metalnom jezgrom, navrće se na potplat kopačke kako bi se smanjilo sklizanje; čep, štopl, tap

♦ *fr.* crampon

krāmpus *m* **1.** (Krampus) vrag u likovnoj predodžbi s repom i rogovima koji se javlja zločestoj djeci u pričama i običajima (npr. uz Svetog Nikolu) **2. pren.** ružna osoba, rugoba [*ružan kao ~*]

♦ *pr.* (nadimačko): **Krāmpus** (Dubrovnik)

♦ *austrnjem.* Krampus

krān *m* ⟨N *mn* krānovi⟩ **1. teh.** stroj za podizanje i premještanje tereta; dizalica, kolotur-nik, vitao **2. film.** dizalica na kojoj se nalazi snimatelj s kamerom, služi za panoramiranje // **krānist** *m* onaj koji radi na kranu; **krānistica** *ž*, v. kranist

♦ *njem.* Kran

krāncla *ž*, v. krenclerica

kraniognōmika *ž* ⟨D L -ici⟩ proučavanje karakteristika oblika lubanje i određivanje svojstava pojedinaca prema obliku i sastavu njihove lubanje

♦ *grč.* kraníon: lubanja + gnōm(on)ikós: koji prosuđuje, *usp.* fizionomija

kraniogrāfija *ž* opis lubanje, *usp.* kraniologija

♦ *grč.* kraníon: lubanja + -GRAFIJA

kraniōgram *m med.* rendgenska snimka lubanje koja se rutinski izvodi u dvije projekcije (s frontalnim i sagitalnim smjerom rendgenskih zraka)

♦ *grč.* kraníon: lubanja + -GRAM

kranioklāzija *ž med.* operacija komadanja mrtvog ploda kojom se posebnim instrumentom (kranioklastom) zahvati i izvadi najprije glavica, potom i trup // **kraniōklast** *m med.* kirurški instrument

✧ *grč.* kraníon: lubanja + klásis: lomljenje, razbijanje

kranjòlit *m* (G kranjolíta) okamenjena lubanja neke životinje

✧ *grč.* kraníon: lubanja + -LIT¹

kranjòlogija *ž antrop.* znanstvena disciplina koja se bavi proučavanjem oblika ljudske i majmunske lubanje u razvoju vrste ili prema rasnim tipovima i podtipovima // **kranjòlog** *m* (N *mn* -ozi) onaj koji se bavi kranjologijom; **kranjòloginja** *ž*, v. kranjolog; **kranjòlogijski** *prid.* koji se odnosi na kranjologiju; **kranjòloški** *prid.* koji se odnosi na kranjologije i kranjologiju; **kranjòloški pril.** kao kranjolog, na način kranjologa, kao u kranjologiji

✧ *grč.* kraníon: lubanja + -LOGIJA

kranjomàntija *ž* gatanje, proricanje iz lubanje // **kranjomant** *m* (G *mn* -nàta) onaj koji se bavi kranjomantijom (ob. vrač)

✧ *grč.* kraníon: lubanja + -MANTIJA

kranjomètrija *ž antrop.* metoda utvrđivanja karakterističnih obilježja pojedinaca i rasa mjerenjem različitih parametara lubanje; kefalometrija // **kranjomètrijski** *prid.* koji se odnosi na kranjometriju; **kranjomètrijski pril.** kao kranjometrija, na način kranjometrije

✧ *grč.* kraníon: lubanja + -METRIJA

kranjotòmija *ž med.* kirurški zahvat kojim se prave otvori na kostima lubanje (da bi se uklonili tumori i druge patološke tvorbe)

✧ *grč.* kraníon: lubanja + -TOMIJA

Krànjcèvić, Silvije Strahimir (1865–1908), hrv. književnik koji se od domoljubnog pjesnika malog potlačenog naroda vinuo do univerzalnih vizija ljudskog stradanja i nade, ideala, sumnji, razočaranja i pobune; pjesnički opus s kojim kao medašem počinje svaka antologija hrv. modernizma, u kojem su moralno i pjesničko ishodište i uporište nalazili mnogi hrv. pjesnici i pisci 20. st. (Matoš, Ujević, Krleža)

Krànjec, Miško (1908–1983), slov. romanopisac, novelist, dramatičar i omladinski pisac (romani *Težaci*, *Os življenja*, *Mjesto pod suncem*)

Krànjskà *ž pov.* pokrajina u SZ Sloveniji (uz Korušku, Štajersku i Goricu); kao politička jedinica formirana o. 970 (sastavljena od Gorenjske, Dolenjske i Notranjske), 1918. formalno prestaje postojati // **Krànj** *m* sredi-

šnji grad u Kranjskoj, SZ Slovenija, 36.900 stan.; **Krànjac** *m* (**Krànjica** *ž*) (G -njca, V Krànjcè, N *mn* Krànjci, G Krànjjacà) **1.** Slovenac iz Kranjske **2. fam.** Slovenac; **krànjec** *m reg.* (Lika) **1.** katolik **2. pov.** državni činovnik na područjima pod austrougarskom vlašću; **krànjski** *prid.* koji se odnosi na Kranj, Kranjce i Kranjsku [~e *kobasice*]

♦ *pr.* (etnici, može i od Kranj): **Hrànjec** (290, Međimurje, Prigorje), **Krànjac** (350, Labin, Drniš, Vrbovsko), **Krànjc** (260, Čabar, Zagorje, Prigorje), **Krànjcèc** (1422; Zagorje), **Krànjcèc** (Podravina), **Krànjcèvić** (690, Otočac, Prigorje, Slavonija uz Savu), **Krànjcčić** (420, Varaždin, Istra), **Krànjcčina** (120, Zagreb, okolica Zagreba), **Krànjec** (1450, Zagorje, Prigorje, Slavonija)

kràp *m 1. zool.*, v. šaran **2. bot., v. broč**

♦ *pr.*: **Kàrpov** (Osijek), **Kràpac** (Ozalj), **Kràpanić** (Zagreb), **Kràpec** (150, Zagreb, šira okolica Zagreba), **Kràpić** (130, Zadar, Rijeka), **Kràpínc** (110, Koprivnica), **Kràpljan** (Sisak), **Kràpljanov** (Šibenik, Buje)

✧ *prasl.* *korpъ (*slov.* krap, *rus.* dijál. kórop) ≈ *njem.* Karpfen

Kràpanj *m* (G -pnja) otok pokraj Šibenika i naselje na otoku, 527 stan. // **kràpanjski** *prid.* koji se odnosi na Krapanj Δ ~ **spužvari** ribari iz Krapnja, tradicionalno se bave spužvarstvom

Kràpina *ž* grad u Hrvatskom zagorju, 4481 stan. // **Kràpinac** (**Kràpinčanin**, **Kràpinčánac**, **Kràpinjanin**) *m* (**Kràpinčánka**, **Kràpinjanka** *ž*) (G -nca, V Kràpinče, N *mn* Krapinci/Kràpinčani/Kràpinčanci, Kràpinjani) **1.** stanovnik Krapine **2.** (krapinac) *razg. a.* fosilni čovjek nađen u polupećini Hušnjakov breg kod Krapine **b. pren.** (ob. u šali) onaj koji ima neka svojstva pračovjeka (divlje ponašanje, nisko, zabačeno čelo); **kràpinski** *prid.* koji se odnosi na Krapinu i Krapince Δ ~ **čovjek (pračovjek)** ostaci diluvijalnog čovjeka (neandertalca) nađeni kod Krapine

♦ v. krap

Kràpinskè Tòplice *ž mn* naselje JZ od Krapine, Hrvatsko zagorje, 1265 stan.; termalno kupalište i lječilište

♦ v. Toplice

kràplak *m reg. zast.* bojadisani lak načinjen od alizarina i osnovnih soli gline Δ ~ **tekućina** *pren. krv*

✧ *njem.* Krapp: broč + v. lak¹

krās *m* 1. *arh.*, v. **krš** 2. (Kras) klimatska i geografska regija u JZ Sloveniji [*na ~u*] // **krāšk[ī]** *prid.* 1. koji se odnosi na kras ili Kras [*~o jezero*; *~o polje*] 2. koji se sastoji od krša, koji je krš [*~i teren*] Δ *~i teran agr.* loza i sorta vina od te loze; **křš** *m* 1. *geol.* kamenito tlo, teren, predio ili područje s mnogo kamena, reljef s podzemnom cirkulacijom vode u topljivim stijenama (vapnenac itd.); **kras** 2. ostaci onoga što je skršeno, razbijeno 3. *razg.* nered Δ **ljuti** ~ potpuno kamenit teren, kamena vrlet; **křša** ž, v. škrapa; **křšan** *prid.* ⟨*odr.* křšni⟩ 1. *eksp. jez. knjiž.* koji je krš, koji se sastoji od krša; **kraški** 2. koji je kao od krša i kamena; naočit, snažan, krepak (o osobi) [*~ momak*]; **krševit** *prid.* ⟨*odr.* -i⟩ (o tlu, području) kamenit, stjenovit; **křšiti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* křšim, *pril.* *sad.* křšēci, *gl.* *im.* křšēnje) 1. lomiti upotrebom snage ono što se svojom tvrdoćom opire 2. ne pridržavati se (običaja, pravila, ugovora itd.) [*~ dogovor*; *~ zakon*]; **křšnik** *m* *geol.* vrsta stijene, *usp.* breča

♦ *pr.* (etnici): **Krāšovac** (Rijeka, Delnice), **Krāšovec** (Virovitica, Novi Marof)

◇ *njem.* Karst ? ← *kelt.*

krāsan *prid.* ⟨*odr.* -sni⟩ 1. koji je iznimne ljepote; divan, lijep [*~ glas*] 2. koji je ugodan [*~ provod*] 3. koji je izvrstan [*~ primjerak*; *~ tekst*] // **krāsiti** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* krāšim, *pril.* *sad.* -sēci, *gl.* *im.* krāšēnje) 1. činiti krasnim, davati krasan izgled; ukrašavati 2. činiti punijim, skladnijim, harmoničnijim (u smislu poželjnih duhovnih odlika) [*krase je ljepota i mudrost*]; **krāsni** *m* (N *mn* -īci) *jez. knjiž.* onaj koji je krasan; **krāsica** ž, v. krasnik; **krāsničin** *prid.* koji pripada krasnici; **krāsno** *pril.* na krasan način; **krāsōta** ž (G *mn* *krāsōtā*) osobina ili stanje onoga koji je krasan ili onoga što je krasno; divota [*~ kakvo vrijeme*]; **krāsotan** *prid.* ⟨*odr.* -tni⟩ koji pripada krasoti; **krāsōtan** *m* ljepotan; **krāsōtica** ž, v. krasōtan; **krāsōtičin** *prid.* koji pripada krasotici

♦ **Krāsimir**, **Krāsnomir** *m.* os. imena (narodna), *rij. zast.*; *hip.*: **Krāso**; **Krāsimira** ž. os. ime ◇ *pr.*: **Krāsici** (230, Drmiš), **Krāsneć** (Županja), **Krāsnić** (260, Bjelovar, Pokuplje), **Krāsni** (Vukovar, v. i hrast), **Krāsojević** (**Krāsōjević**) (Split, Rijeka)

◇ *prasl. i stsl.* krasa: ljepota (*rus.* *krasā*, *polj.* *krasa*) = *stnord.* hrōs: slava

krāsena ž (D L -i) *bot.* biljni rod (*Reichardia*) iz porodice glavočika (*Compositae*); čepčezak

Krāsica ž naselje (u blizini Rijeke), 1151 stan. // **Krāšičanin** *m* (**Krāšičanka** ž) (N *mn* *Krāšičani*) stanovnik Krasice; **krāšički** *prid.* koji se odnosi na Krasicu

krāsna ž alat kojim se siječe šuma i vadi panj [>]; *Šumu ne uništi koza već ~ «*]

krāsni *m mn zool.* porodica pretežito tropskih kornjaša (*Buprestidae*), štetnici šumskog drveća i voćaka

◇ v. krasan

krāsno *prid.* v. krasopis

Krāsno Pōlje *sr* naselje (u blizini Senja), 674 stan. // **Krasnopōljac** *m* (**Krasnopōljka** ž) stanovnik Krasnog Polja; Krašnjani; **krāsno** *prid.* koji se odnosi na Krasno Polje

krasnorječiv *prid.* ⟨*odr.* -i⟩ koji upotrebljava lijepe riječi i zna se izražavati tako da uljepšava ili prikriva pravo stanje // **krasnorječivost** ž (G -osti, I -osti/-ošču) osobina ili postupak onoga koji je krasnorječiv; krasnorječije; **krasnorječje** *sr*, v. krasnorječivost

◇ v. krasan + v. riječ

krasnoslōviti (Ø, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* krasnoslovim, *pril.* *sad.* krasnoslovēci, *gl.* *im.* krasnoslōvljēnje) 1. na javnom mjestu, pred gledateljima ili namijenjeno slušateljima izgovarati tekst pjesme, himne i sl. po običajima intonacije i izgovora za svečane prilike; deklamirati, recitirati 2. *pren. iron.* lijepim riječima prikazivati stvari ljepšima nego što jesu, biranim riječima uljepšavati istinu

◇ v. krasan + v. slovo

krāsōlika ž (D L -ici/-i) *bot.* agresivni korov sjevernoameričkog podrijetla (*Stenactis annua*) iz porodice glavočika (*Compositae*)

◇ v. krasan + v. lik

krāsopis *m* 1. *gov.* nastavni predmet u školi; lijepo pisanje (u zn. vođenja pera po papiru); krasnopis 2. lijepo i ukrašeno pisanje // **krāsopisac** *m* (G -sca, V *krāsopišče*) onaj koji piše krasopisom; **krāsopisni** *prid.* koji se odnosi na krasopis [*~e vježbe*]; **krāsopisno** *pril.* (ispisati) vodeći pero po pravilima za lijepo oblikovanje slova, onako kako se traži prema krasopisu; **krāsopiščev** *prid.* koji pripada krasopiscu

◇ v. krasan + v. pisati

krāsta ž (G *mn* *krāstā/-i*) kora od sasušene krvi na rani koja zarasta // **krāstati se** *nesvrš.*

⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje) dobivati kraste; **krāstav** *prid.* ⟨*odr.* -i) koji je prekriven krastama; **krāstavica** *ž lokal.* mala, mirisava dinja sa zelenim izbočinama na žutoj hrapavoj kori; **krāstavost** *ž* ⟨*G* -osti, *I* -osti/-ošču) 1. stanje onoga koji je krastav, svojstvo onoga što je krastavo 2. *pat.* gljivična bolest (na ječmu, krumpiru, jabuci i dr.); **krāstica** *ž dem.* od krasta

✧ *prasl.* *korsta: ožiljak (*rus.* korōsta, *polj.* krosta), *lit.* karšti: češati

krastača *ž* ⟨*G mn* krāstāčā) *zool.* žaba (*Bufo bufo*) hrapave kože

✧ *v.* krasta

krāstavac *m* ⟨*G* -āvca, *N* -āvci) *bot.* vrtno povrće (*Cucumis sativus*) iz porodice bundeva (*Cucurbitaceae*), pripravlja se na salatu svjež ili se kiseli; kukumar, kornišon, ugorak Δ **divlji** ~ *bot.*, *v.* štrkalj; **morski** ~ *zool.*, *v.* trp // **krāstavčić** *m dem.* od krastavac

✧ *v.* krasta

krāsti *nesvrš.* ⟨*prez.* krādem, *imp.* krādi, *pril. sad.* krādući, *prid. rad.* krāo, *prid. trp.* krāden, *gl. im.* krāđenje) 1. (što) protivno zakonu, običajima i moralu uzimati tuđe, otuđivati čije u svoju korist (ob. prikrivenom radnjom) 2. (se) *ekspr. jez. knjiž.* neopaženo prilaziti, *usp.* prikradati se // **krādeno** *prid.* što je tko ukrao; **krādom** *pril.*, *v.* kradomice; **krādomić** (krādimić) *pril.* tako da nitko ne vidi, iskradajući se; kradom, krišom; **krādišja** *m* ⟨*N mn* -e) (u šali) u kontekstu [u; radiše svega biše u ~e još i više prema, *posl.*], *usp.* radiša; **krādljiv** *prid.* ⟨*odr.* -i) koji voli krasti, koji je sklon kradi; **krādljivac** *m* ⟨*G* -ivca, *V* -ivče, *N mn* -ivci) onaj koji krade; lopov, tat; **krādljivica** *ž*, *v.* kradljivac; **krādljivka** *ž* ⟨*D L* -i), *v.* kradljivica; **krāda** *ž* neovlašteno, protuzakonito i nemoralno uzimanje čega što pripada drugome [*sitna* ~; *teška* ~]

✧ *prasl.* i *stsl.* krasti (*rus.* krast', *češ.* krasti), *latv.* krat: skupljati

krasuljak *m* ⟨*G* -ljka, *V* krāsuljče, *N mn* -ljci, *G* krāsuljākā) *bot.*, *v.* tratinčica

✧ *v.* krasan

krasuljica *ž bot.* aromatična začinska biljka (*Anthriscus cerefolium*) iz porodice štitarki (*Umbelliferae*); krofulica, krfulica

✧ *v.* krasan

Krāš, Josip (1900–1941), *hrv.* komunistički organizator radničkih sindikata i novinar;

sekretar CK KP Hrvatske 1937–1939; organizator NOB u karlovačkom kraju; poginuo u Karlovcu, u uličnom okršaju s policijom

Krāšić *m* naselje (u blizini Jastrebarskog), 768 stan. // **Krašićanac** *m* (**Krāšićanka** *ž*) ⟨*G* -nca, *N mn* Krašićānci/Krāšićāni) stanovnik Krašića; **krāšički** *prid.* koji se odnosi na Krašić i Krašićane

krāškī, *v.* kras

-KRAT, -KRACIJA, -KRATSKI kao drugi dio riječi znači vladavinu neke snage u društvu ili nekog društvenog sloja [*fiziokrat; monokracija*]

✧ *grč.* -kratos; krátos: snaga, moć; krateín ⟨*prez.* kratéo): vladati

krātjak *prid.* ⟨*komp.* krāči, *odr.* krātķi) 1. **a.** koji je malen od kraja do kraja, u prostoru ili po trajanju [~ka ulica; ~ak život] 2. **a.** koji ima mali broj jedinica [~ak popis] 2. **a.** koji je manji nego što je potrebno [*kapat mi je* ~ak] 3. **b.** *žarg.* koji osjeća nestašicu, kojem što nedostaje [~ak sam s novcem] 3. koji se izriče s malo riječi [~ki pogled] 4. koji ne seže daleko [~ak domet] Δ ~ka kava razg. kava ukuhana u manje vode; ~ka **priča** knjiž. prozni žanr izrazite kratkoće i strogo organizirane radnje (*engl.* short story); ~ke **hlače** hlače do koljena; ~ke **pruge** sport natjecanje u trčanju na 100, 200 i 400 metara; ~ki **film** ob. dokumentarni film, *usp.* dugometražni, cjelovečernji; ~ki **rukav(i)** košulja ili drugi odjevni predmet rukava približno do lakta; ~ki **spoj** kontakt suprotnih polova ili faza električnog voda; kurčslus // **krāčina** *ž, opr.* duljina; **krācati** (Ø) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje) postajati kraći; **krāćenje** *sr* 1. (*gl. im.*), *v.* kratiti 2. uskraćivanje, odbijanje 3. *mat.* operacija kojom se brojnik i nazivnik dijele istim brojem; skraćivanje 4. *lingv.* postupak tvorbe nove riječi kraćenjem druge riječi (auto/automobil); **krātež** *m zast.* kratka puška tradicionalne izrade; kubura; **krātica** *ž* ⟨*G mn* krātica) 1. nova riječ nastala od glasona ili dijelova druge riječi (auto prema automobil) 2. skraćena riječ u pisanju koja nastaje izostavljanjem nekih slova (dr.); skraćena 3. riječ koja nastaje uzimanjem dijelova više riječi ili dodavanjem glasa uzetom slovu radi blagoglasja (UNPROFOR), *usp.* složena kratka Δ **složena** ~ *lingv.* skraćeni višečlani naziv načinjen od slova punog oblika riječi (PC); akronim; **krātiti** *nesvrš.* ⟨*prez.* krātīm,

pril. sad. -tēci, *gl. im.* kráćenje) **1.** (što) činiti kraćim; skraćivati **2.** (komu što) braniti, uskraćivati; **krátko** *pril.* kratkog trajanja, tako da nije dugo; **krátkòca** ž svojstvo onoga što je kratko, *opr.* duljina

◆ *pr.* (nadimačka): **Krátĭ** (Slavonija)

◆ *prasl.* *kortĭkĭ (*rus.* korótkij, *polj.* krótki), *lit.* kartus: gorak ≈ v. crta

kráter *m* **1.** *geogr.* otvor, grotlo, ždrijelo u obliku lijevka na vrhu vulkana kroz koji se izlivala ili izliva lava **2.** *pov. lik.* posuda posebnog oblika u običajima i pravilima stare grčke keramike **3.** rupa koja nastaje eksplozijom bombe **4.** *pren.* velika rupa [*napravio je ~ u zidu*] △ **Mjesečevi** ~i kružne planine na Mjesecu // **krátérskĭ** *prid.* koji se odnosi na krater

◆ *njem.* Krater ← *lat.* crater ← *grč.* krátér: zdjela za miješanje, miješalica ≈ kerannýnai: miješati

krátež, v. kratak

KRATKO- kao prvi dio riječi znači da je kratko ono što znači drugi dio [*kratkodlak; kratkotrajan*]

◆ v. kratak

krátkodlak *prid.* ⟨*odr.* -ī) koji je kratke dlake [~ *pičar*]

◆ **KRATKO-** + v. dlaka

kratkòdnevica (**kratkòdněvnica**, *rij.*) ž vrijeme najkraćeg dana i najduže noći u godini (21. prosinca); zimski solsticij, *opr.* ravnodnevica // **kratkòdnevičkĭ** *prid.* koji se odnosi na kratkodnevicu

◆ **KRATKO-** + v. dan¹

kratkódometní *prid.*, v. kratkometni

◆ **KRATKO-** + v. dometati, domet

krátkoglav *prid.* ⟨*odr.* -ī) *antrop.* koji ima kratku lubanju, *usp.* brahikefalan

◆ **KRATKO-** + v. glava

krátkometní *prid.* koji služi da se njime gađa na ciljeve za koje se smatra da su na kratkoj udaljenosti; kratkodometni, *opr.* dugometni [~a *raketa*; ~i *top*]

◆ **KRATKO-** + v. meta

kratkómětrážní *prid.* koji je kratak (ob. o filmu) [~a *filmska proizvodnja*; ~i *dokumentarni film*], *opr.* dugometražni

◆ **KRATKO-** + v. metar, metražni

kratkònog *prid.* ⟨*odr.* -ī) koji ima kratke noge, *opr.* dugonog (o osobi)

◆ **KRATKO-** + v. nog

kratkoprùgáš *m* ⟨G *kratkoprugáša*) onaj koji

trči na kratke pruge u lakoj atletici (npr. 100 m), *opr.* dugoprugaš // **kratkoprugášica** ž, v. kratkoprugaš

◆ **KRATKO-** + v. pruga

krátkorep (**kratkòrep**) *prid.* koji ima kratak rep [~i *pas*]

◆ **KRATKO-** + v. rep

krátkoročan *prid.* ⟨*odr.* -čnĭ) koji se obavlja, vezuje ili predviđa na kratak rok [~ *kredit*] // **krátkoročno** *pril.* na kratak rok [*predviđati* ~]; **krátkoročnosť** ž ⟨G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je kratkoročno

◆ **KRATKO-** + v. rok¹

kratkotícalci *m mn* ⟨N *kratkotícalac*, G -lca, G *mn* -alacā) *zool.* podred kukaca (*Brachycera*) iz reda dvokrilaca (kućna muha, vinska mušica)

◆ **KRATKO-** + v. ticati, ticalo

krátkotrájan *prid.* ⟨*odr.* -jnĭ) koji kratko traje ili je predviđen da kratko traje // **krátkotrajno** *pril.* na kratko vrijeme [*bjesniti* ~]; **krátkotrájnosť** ž ⟨G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je kratkotrajno

◆ **KRATKO-** + v. trajati, trajan

krátkoválnĭ *prid.* *tehn.* koji je svojstven kratkim valovima, koji radi na kratkim valovima [~ *odašiljač*]

◆ **KRATKO-** + v. val, valni

kratkòvid *prid.* ⟨*odr.* -ī), v. kratkovidan // **kratkòvidan** *prid.* ⟨*odr.* -dnĭ), *opr.* dalekovidan **1.** kojega ostavlja sposobnost da dobro vidi na daljinu; kratkovid **2.** *pren.* koji nema sposobnosti da dobro predvidi razvoj događaja; **kratkòvidno** *pril.*, *opr.* dalekovidno; **kratkóvidnosť** ž ⟨G -osti, I -osti/-ošću) **1.** *pat.* stanje ili osobina onoga koji slabo vidi na daljinu; kratkovidost, miopija, *opr.* dalekovidnost **2.** *pren.* ograničenost uvida, nesposobnost da se predvidi razvoj događaja ili posljedice koje će se pokazati u budućnosti; **kratkòvido** *pril.*, *opr.* dalekovidno (dalekovido); **kratkòvidost** ž ⟨G -osti, I -osti/-ošću), v. kratkovidnost

◆ **KRATKO-** + v. vid

kratkòvrat *prid.* ⟨*odr.* -ī) koji ima kratak vrat, koji je kratka vrata (ob. o osobi), *opr.* dugovrat // **krátkovrăt** *m agr.* sorta dalmatinske loze i vino od te loze

◆ **KRATKO-** + v. vrat

-KRATNO kao drugi dio riječi znači da se što ponavlja u nekom razdoblju onoliko puta ko-

liko kaže prvi dio [dvokratno radno vrijeme; višekratno plaćanje]

kràton *m* *geol.* relativno stabilna kontinentska masa i područje plitkog mora

✧ *grč.* kráton

kràul *m* *sport* tehnika slobodnog načina plivanja s naizmjeničnim zaveslajima rukama i brzim udaranjem nogama gore-dolje; najbrži način plivanja // **kraulist** *m* *sport* onaj koji pliva kraulom

✧ *engl.* crawl: puzati

krauróza *ž* *pat.* smežuranost i atrofija sluznice i kože vanjskog dijela spolovila

✧ *grč.* kraúros: krhak, slab + -OZA

Kraus (izg. Kràus), **Karl** (1874–1936), austrijski pisac, protivnik militarizma i fašizma, istaknuti polemičar i satiričar (antiratna drama *Posljednji dani čovječanstva*, poezija *Riječi u stihovima*); urednik i glavni autor časopisa *Baklja* kojim je utjecao i na časopise i polemički stil M. Krležę

krautflekrl *ž* *mn* *reg.* skromno domaće jelo od zelja i tjestenine (često kao pojam sirotinjske građanske hrane) [ove ~]; trganci, krpice sa zeljem

✧ *austrijem.* Krautfleckerln ≈ Kraut: kupus + Fleckerl: krpica

kràutjunkerstvo *sr* *zast.* *pejor.* njemačko sitno plemstvo; »kupusari«

✧ *njem.* Kraut: kupus + *v.* junker

Kraut rock (izg. kràut ròk) *m* *glazb.* 1. naziv za njemačku rock scenu 70-ih 2. njemačka varijanta »progresivnog rocka« 70-ih koji iskazuje sklonost prema avangardnoj glazbi i elektronici; bitno utječe na post-punk, industrial rock i techno

✧ *engl.* ≈ *njem.* Kraut: kupus, pogrdni engleski naziv za njemačko

kràvja *ž* (mužjak bìk, mlado tèle) (G *mn* kràvā) 1. *zool.* govedo ženskoga spola 2. *pejor. razg.* neskladna ženska osoba, ob. polaganih kretanja Δ ~a **muzara** a. mliječna krava **b. pren.** onaj ili ono od koga ili čęga se neprestano vuče kakva korist (ob. u novcu); **mliječna** ~a krava koja daje mnogo mlijeka; **pregorjela** ~a krava koju tele nekoliko dana ne sisa // **kràvār** *m* čuvar krava, *usp.* kauboj; **kràvarica**¹ *ž*, *v.* kravar; **kràvaričin** *prid.* koji pripada kravarici; **kravětina** *ž* *augm.* od krava; **kràvljača** *ž* muzlica; **kràvlji** *prid.* koji se odnosi na krave, koji pripada kravama [~i *rep*; ~i *sir*,

meton. sir od kravljeg mlijeka] Δ ~a **balega bot.**, *usp.* kravljak

✧ *pr.* (prema zanimanju i nadimačka): **Kravàica** (Bjelovar), **Kravànja** (Labin), **Kràvār** (**Kràvār**) (Drniš), **Kravárović** (Dubrovnik), **Kravàrščan** (140, Zagreb), **Kravàrščan** (Zagreb), **Kravàščan** (Sesvete), **Kràvić** (J Dalmacija, Lika) ✧ *top.*: **Kràvār** (brdo, Omiš), **Kàvlje** (Donji Miholjac), **Kràvlji dō** (Dubrovnik)

✧ *prasl.* *korva (*stsl.* krava, *rus.* koróva, *polj.* krowa), *lit.* karvė ← ? *kelt.* ≈ *velš.* carw: jelen

kravàčac *m* (G -čca, N *mn* -čci, G kràvačaca) *bot.* magareći trn, *v.* magareći Δ

✧ *v.* krava

kràvāl *m* (G kravála) *razg.* 1. buka, vika 2. gungula, metež [napraviti ~]

✧ *njem.* Krawall

kràvarica² *ž* *bot.* crvena djetelina, *v.* djetelina Δ

✧ *v.* krava

kravàtja *ž* (G *mn* kravátā) 1. dio odjeće koji se kao viseći ukras veže pod ovratnik košulje [vezati ~u]; hrvatka, okovratnik 2. *sport* u hrvanju nedopušteno hvatanje za glavu i vrat u borbi

✧ *fr.* cravate: prema imenu Hrvat, jer su ih nosili hrvatski plaćenici u francuskoj vojsci

kráviti se *nesvrš.* (prez. kràvim se, *pril. sad.* -veći se, *gl. im.* kràvljenje) *razg.* 1. odmrzavati se, odležavati se, otapati se, otkravljavati se 2. *pren.* postajati u društvu ležerniji, manje ukočen, nepovjerljiv ili rezerviran

kràvljak *m* *bot.* nejestiv vrganj (*Boletus pachypus*); kravlja balega Δ **veliki** ~ korovna biljka (*Carlina accaulis*) iz porodice glavočika (*Compositae*); bijeli trn

✧ *v.* krava

kràvosas *m* *zool.* neotrovnja primorska zmija (*Elaphe quatuorlineata*), hrani se guštericama, glodavcima i pticama

✧ *v.* krava + *v.* sisa, sisati (pučko je vjerovanje da siše mlijeko blagu)

kravújac *m* (G -jca, N *mn* -jci, G kràvójacā) *bot.* biljka (*Angelica silvestris*) iz porodice štitarki (*Umbelliferae*); divlja anelika

kráza *ž* 1. *gram.* sažimanje dviju riječi u jednu tako da prvoj otpadne posljednji ili drugoj prvi slog, *usp.* koronida 2. *fiziol.* miješanje sokova u tijelu

✧ *grč.* kràsis: miješanje

Krbava ž *geogr.* 1. kraj u I Lici, sastoji se od nekoliko krških polja, glavno naselje Udbina 2. ponomica Krbavskog polja // **křbavski prid.** koji se odnosi na Krbavu Δ **Krbavsko polje** *geogr.* krško polje u Lici; **Krbavska bitka** *pozv.* bitka između hrv. vojske pod vodstvom bana Derenčina i osmanskih odreda na Krbavskom polju 1493; katastrofalan poraz »rasap hrv. kraljevstva« u kojem je izginuo »cvijet hrv. plemstva«

♦ *pr.* (etnici): **Křbavac** (240, Istra, Banovina, Lika), **Křbävčič** (100, Buzet)

křc *uzv.* kojim se dočarava lomljenje i napuknuće drvenog štapa, letve, kolca, oraha, lješnjaka, badema // **křčaljka** ž (D L -ljci, G mn -ā/-ī) klijesta za krcanje oraha, lješnjaka i badema, klijesta za lomljenje kore; **křcati** (što) *nesvrš.* <prez. -ām, pril. sad. -ajūči, gl. im. -ānje> lomiti koru oraha, lješnjaka ili badema; tući (što); **křcav** *prid.* <odr. -ī> koji je slabašan (ob. za djecu); **křckati** (što) *nesvrš.* <prez. -ām, pril. sad. -ajūči, gl. im. -ānje> upotrebom primjerene, ob. manje snage pokreta drobiti koru oraha, lješnjaka ili badema (zubima kao neke životinje, npr. vjeverica ili laganim udarcima čekića); **křckav** *prid.* <odr. -ī> koji je pucketav, hrskav; **křcko** *m* (G -a) onaj koji krcka, hrani se plodovima što se krckaju (u pričama itd. ime za životinje ili antropomorfizirane likove vjeverice i sl.); **křcnuti** (što) *svrš.* <prez. křčnēm, pril. pr. -ūvši, prid. rad. křčnuo>, v. krckati

♦ *ekspr., onom.*

křcati (što) *nesvrš.* <prez. -ām, pril. sad. -ajūči, gl. im. -ānje> utovarivati teret u brod ili vagon // **křcat** *prid.* <odr. -ī> pun do najveće mjere, dupkom pun (tereta, ljudi itd.); **křcato** *pril.* dupkom puno [bilo je ~]; **křcatōst** ž <G -osti, I -osti/-ošču> stanje onoga što je krcato

♦ = *tal.* caricare: natovariti

Křce (Křče) *m.* os. ime; *hip.* od Krstimir, Krstivoj, Krstomir, Kristofor i sl. ♦ *pr.*: **Křce** (Sinj), **Křcić** (Zadar), **Křcivoj** (Jastrebarsko), **Křčalić** (Sisak), **Křčan** (Zaprešić, Međimurje), **Křčelić** (700, Zaprešić, Banovina), **Křčelj** (Ozalj, Bjelovar), **Křčić** (Karlovac, Korenica)

křčag *m* <G křčaga, N mn křčazi> zemljana posuda iz koje se pije i u kojoj se nosi voda; vrč // **křčāžič** *m dem.* od křčag

♦ *prasl.* *křčagъ (<stsl. křčagъ, rus. korč-aga, polj. korczak>)

křčagovina ž *bot.* biljka *Amphoricarpus* iz porodice glavočika (*Compositae*)

♦ v. křčag

křčati (křčāti) (Ø) *nesvrš.* <prez. křčim, pril. sad. křčēči, gl. im. -ānje> 1. zvuk koji se čuje u utrobi [želuđac křči]; kruliti, kruljiti 2. proizvoditi buku ili šumove [křči telefon] // **křč-kati se** *nesvrš.* <prez. -ām se, pril. sad. -ajūči se, gl. im. -ānje> *ekspr.* tiho ključati, ključati na laganoj vatri (o varivu, žitkom jelu)

♦ *ekspr.*

Křčelić, Baltazar Adam (1715–1778), hrv. povjesničar, teolog i pravnik, kanonik zagrebački i rektor Hrvatskoga kolegija u Beču; pristaša prosvjetiteljskih reformi, glavno djelo kroničarsko-memoarski zapisi o zagrebačkom i hrv. životu i prilikama 1748–1767. *Annuae* (*Ljetopis*), objavljeni tek 1901.

Křčenič **Mōslavački** *m* naselje (u blizini Donjeg Miholjca), 533 stan.

křčiti (što) *nesvrš.* <prez. -im, pril. sad. -ēči, prid. trp. křčen, gl. im. -čēnje> 1. oslobađati tlo od kamena, makije, šikare itd. da bi se moglo obrađivati 2. *prez.* uklanjati prepreke [~ put biti pionir u čemu] // **křčevinja** ž 1. krcenje zemlje, oslobađanje tla od kamena, makije, šikare itd. da bi se moglo obrađivati [iči u ~u] 2. prostor, zemljište dobiveno krcenjem; iskrceno zemljište; **křčitelj** *m* onaj koji krci; **křčiteljica** ž, v. křčitelj; **křčiteljčin** *prid.* koji pripada křčiteljici; **křčiteljjski** *prid.* koji se odnosi na krcenje i křčitelje

♦ *prasl.* *křčiti (rus. korčit', polj. karczować)

křčkati se, v. křčati

křčmja ž <G křčāmā/-ī> 1. priprosto ugostiteljsko mjesto u kojem se pije vino i rakija 2. točenje vina i rakije (za razliku od prodaje naveliko) Δ **balkanska** ~a izraz za stanje primitivnih i nekulturnih prilika u javnom životu // **křčmār** *m* onaj koji vodi ili ima křčmu; **křčmārev** (**křčmārov**) *prid.* koji pripada křčmaru; **křčmarica** ž, v. křčmar; **křčmaričin** *prid.* koji pripada křčmarici; **křčmāriti** (Ø) *nesvrš.* <prez. křčmārim, pril. sad. -rēči, gl. im. -rēnje> 1. (Ø) voditi křčmu, imati křčmu, živjeti od křčme kao ugostiteljskog mjesta 2. (što) a. točiti vino po pravilima koja vrijede za křčmu b. *prez. pejor.* u kulturnom radu praviti razne ustupke ukusu javnosti, nastojati se svidjeti širokim potrošačima kulturnih djela, kazališnih predstava itd. c. *prez.*

pejor. velike tekstove, veća djela i spoznaje, disertacije, rasprave itd. objavljujati u malim cjelinama ili odlomcima u želji da se poveća broj naslova; **křčmarski** *prid.* koji se odnosi na krčmu i krčmare; **křčmarski** *pril.* kao krčmar, na način krčmara; **krčmětina** *ž pejor. augm.* od krčma; **křčmica** *ž dem. i hip.* od krčma; **křčmiti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -im, *pril. sad.* -mēci, *gl. im.* -mljēnje) **1.** prodavati vino na malo (kao u krčmi gdje se vino toči na čaše i litre i tu pije ili u vinarijama, gdje je početna mjera jedna litra i gdje se ne pije) **2. pren.** trošiti olako i približavati se kraju količine čega, *usp.* raskrčmiti

◆ *pr.* (prema zanimanju i nadimačka): **Křčmar** (Međimurje), **Křčma** (Z Slavonska), **Křčmār** (630, Međimurje, Đurđevac, Jastrebarsko), **Křčmarek** (Osijek, Sisak), **Křčmárevič** (Sisak), **Křčmarić** (Samobor, Zabok, Čazma)

◇ *prasl.* *křčma (rus. korčmá, polj. karczma) ? ≈ krkati: jesti

křdo *sr* ⟨*G mn* křdā) **1. zool.** veći broj krupnijih životinja ili divljači koje se zajedno kreću (goveda, jeleni, srne) **2. pren. pejor.** mnoštvo, masa podložna utjecajima, koja se ponaša neorganizirano, nasilno, bezglavo // **křdimicē** *pril.* **1.** poput krda **2. pejor.** nastupati, nahrupiti kao krdo (o ljudima)

◇ *prasl.* *křdo = *čerda: stado (rus. čeredá, slov. čreda), lit. kerdžius: pastir ← *kerdih- (engl. herd: stado)

křdža¹ *ž reg.* vrlo prost domaći duhan; kržak

◇ *tur.* kır: siv

křdža² *ž zool.* divlja patka (*Anas crecca*); krža, kržica

křdžalija *m* ⟨*N mn* -e) *pov.* **1.** pripadnik neregularnih i plaćeničkih odreda u službi raznih velikaša u Osmanskom Carstvu **2. v.** kesedžija (**1**)

◆ *pr.*: **Křdžalīc** (Varaždin)

◇ *tur.* Kırca Ali, grad u istočnoj Rumeliji

křē (**krē**-**krē**) *uzv.* izgovor i konvencija pisanja za predočavanje glasanja žaba // **krēkēt** *m* ukupnost onoga što se čuje kad kreću žabe [žabljī ~]; **krēkētati** *nesvrš.* ⟨*prez.* krēkēcēm, *pril. sad.* krēkēcūci, *imp.* krēkēci, *gl. im.* -ānje) **1.** (š) oglasavati se kao žaba **2. (kome) pren.** stalno dosadno prigovarati; **krēkētav** *prid.* ⟨*odr.* -ī) koji se glasa krekom; **krēkētavo** *pril.* na kreketav način; **krēkētavost** *ž* ⟨*G* -osti, *I* -osti/ošču) osobina onoga koji je kreketav;

krēkētnuti (ø, kome) *svrš.* ⟨*prez.* krēkētēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* krēkētuo), *v.* kreketati; **krēkētuša** *ž 1.* žaba koja krekeće **2. pren. pejor.** brbljava žena

◇ *onom.*

kreácija, *v.* kreirati

kreāncā *ž reg.* pristojnost, uljudnost, stidljivost koju traži lijepo i strogo ponašanje u društvu
◇ *tal.* creanza

kreātin *m* ⟨*G* kreatína) *fiziol.* aminokiselina koja se sintetizira u gušterači, jetri i bubrezi, a troši u mišićima // **kreātinin** *m* ⟨*G* kreatinína) sastojak mokraće, nastaje od kreatina gubitkom vode

◇ *njem.* Kreatin ≈ *grč.* kréas: meso + -IN

kreatívnošć, *v.* kreirati

Krebs (izg. Krěbs), **Hans Adolf, Sir** (1900–1981), engleski biokemičar, emigrirao pred nacistima 1933 (Njemačke 1933 (*Krebsov ciklus* limunove kiseline), Nobelova nagrada za medicinu 1953 (s F. A. Lipmannom))

krēc *m* ⟨*G* krěča) *kem.* bijela tvar koja se dobiva prženjem, sagorijevanjem kamena vapnenca; vapno Δ **živī** ~ kalcijev oksid; **gašēni** ~ kalcijev hidroksid // **krěčāna** *ž* ⟨*G mn* krěčānā)

1. jama u kojoj se gasi kreč; vapnenica **2. ž. arg.** (u šali) zaboravljivost od skleroze; sklerotičnost, zakrečenje; **krěčiti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -im, *pril. sad.* -čēci, *gl. im.* -čēnje) premazivati zidove ili koju drugu površinu krečom; **krěčnjāki** *prid.* koji se odnosi na krečnjak, *usp.* vapnenački; **krěčnjāk** *m* ⟨*N mn* -āci), *v.* vapnenac

◆ *pr.* (prema zanimanju i nadimačka): **Krēc** (Varaždin), **Krěča** (Zadar), **Krěčak** (270, Šibenik, Dalmacija)

◇ *tur.* kireç

krēciti, *v.* kretati

kréda¹ *ž 1. geol. a.* sedimentna stijena nastala taloženjem ljuštura krednjaka **b.** u razvoju Zemlje, treće najmlađe razdoblje mezozoika **2. a.** takav komad kojim se piše na školskoj ploči **b.** crtački materijal i tehnika **c.** slika ili crtež takvom tehnikom // **krědast** *prid.* ⟨*odr.* -ī) koji ima osobine krede; **krědni** *prid.* **1.** koji sadrži kredu kao bitno svojstvo **2.** koji se odnosi na geološko razdoblje krede

◇ *lat.* creta, prema grčkom otoku Kreti **krědenc** (**krědenac**) *m* ⟨*G mn* -nācā) *reg.* kuhinjski ormar za posude i kuhinjski pribor // **krědenca** *ž reg.*, *v.* kredenc

◇ *njem.* Kredenz ← *tal.* credenza

kredibilitēt *m* (G kredibilitēta) odnos u kojem se suprotnoj strani vjeruje, kada je ona uvjerljiva; povjerenje u partnera [*imati* ~; *uživati* ~]; vjerodostojnost, uvjerljivost, kredibilnost // **kredibīlnōst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću), v. kredibilitet

✧ *lat.* *credibilis*: uvjerljivost, ≈ *credere*: vjerovati

krēdit *m* (G kredīta) **1.** novac koji se neko me pozajmljuje pod ugovornim uvjetima [*kratkoročni* ~; *beskamatni* ~] **2.** davanje robe ili novca na dug pod određenim uvjetima i uz garancije [*dati na* ~] **3. ekon.** u dvostrukom knjigovodstvu desna strana računa koja se otvara nekoj ustanovi ili osobi, a na koju se unose svote koje dolaze ili koje se pribrajaju k uplaćenim svotama Δ *imati* ~a (*kod koga*) imati ugled, što omogućava i neke stvari i postupke drugima neostvarive; **uživati** ~ **1.** poslovati s posuđenim novcem, s kreditom **2. pren.** uživati (nečije) povjerenje, imati ugled, biti (po nečem) na cijeni // *krēdja*² *ž hip.* od kredit, *žarg.* posudba, zajam [*dati na* ~u]; **kreditīrati** (koga, što) *dv.* (prez. kreditīrām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) dati/davati komu kredit; **krēdītīnī** *prid.* koji je vezan uz kredit, koji je svojstven kreditu [~o *poslovanje*; ~i *ured*] Δ ~a *kartica* instrument bezgotovinskog platnog prometa i često sredstvo kratkoročnog kreditiranja, prilikom plaćanja zamjenjuje ček ili gotov novac ili se njom podiže gotovina; ~a *osiguranja* različiti oblici jamstva vjerovniku za obveze iz kreditnih odnosa (ukoliko dužnik nije u mogućnosti vratiti kredit); ~a *pisma* **1.** obveznice državne blagajne ili banke **2.** isprave kojima se ovlašćuje adresat (obično banka) da nekoj imenovanoj trećoj osobi (akreditiranoj) pod određenim uvjetima isplati određeni novčani iznos; ~a *politika* *ekon.* ukupnost mjera, uvjeta i postupaka na usmjeravanje i racionalno korištenje kredita; sastavni dio ekonomske politike; ~a *spособnost* mogućnost nekoga da udovoljava svojim novčanim obvezama, da nastupa kao jamac i placat; **krēdītor** *m* onaj koji daje kredit, zajam; *zajmodavac*, vjerovnik ✧ *njem.* Kredit *fr.* crédit *tal.* credito ← *lat.* creditum ← *credere*: vjerovati

krēdnjāci *m mn* (N krēdnjak, V krēdnjače, G *mn* krēdnjākā) *zool.* red jednostaničnih, sićušnih morskih prazivotinja (*Foraminifera*), žive ob.

na morskom dnu u kućici, vapnenastoj ljušturi, taloženjem stvaraju debele naslage vapnenca; foraminifere

✧ *v.* kreda

krēdo *m* (N *mn* krēda) **1.** sažeto načelo, uvjerenje koje se može sažeti u kratku i jasnu formulaciju [*to je moj* ~] **2. kršć.**, v. credo

✧ *lat.* *credo*: vjerujem

kreīrati (što) *dv.* (prez. krēīrām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* krēīrām, *gl. im.* -ānje) stvoriti/stvarati (ob. o umjetničkim djelima i djelima iz svijeta ideja) // **kreācija** *ž* **1.** vrijedno, originalno ostvarenje, ono što je nastalo kreativnošću; stvaralaštvo, djelo, izum **2. rel.** Božje stvaranje svijeta prema *Knjizi postanka*; **kreacionizam** *m* (G -zma, N *mn* -zmi) *teol.* **1.** učenje prema kojem je transcendentni Bog stvorio svijet i život **2.** doktrina pojedinih crkvenih pisaca prema kojoj Bog stvara svaku pojedinu dušu; **kreatīvac** *m* (G -vca, V kreātvče, N *mn* -vci, G kreātvčā) stvaralac; **krēativan** *prid.* (odr. -vni) koji ima stvaralačkog duha, koji je sposoban za stvaralaštvo (u umjetničkom, poslovnom, znanstvenom smislu); **kreatīvčev** *prid.* koji pripada kreativcu; **krēativno** *pril.* na kreativan način; **kreatīvnōst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) **1.** osobina onoga koji je kreativan **2. lingv.** sposobnost govornog subjekta da spontano proizvodi i razumije nezavršen broj fraza koje prije nije nikad izgovorio ili čuo; **krēātor** *m* onaj koji stvara, autor kreacije; stvaralac (na polju umjetnosti, intelektualnog rada, praktične primjene čega) stvaratelj, tvorac, izumitelj [*modni* ~; ~ *zakona*]; **krēātorica** *ž*, v. kreator; **krēātorīčin** *prid.* koji pripada kreatorici; **kreātūra** *ž* *pejor.* **1.** jadno, ružno stvorenje, bijedan stvor **2.** onaj kojega su izmislili, doveli do čega za što nije sposoban ni dorastao; eksponent, marioneta [*kraljeva* ~; *šefova* ~]

✧ *njem.* kreieren ← *lat.* *creare*

Kreisky (izg. Krājski), **Bruno** (1911–1990), austrijski političar, socijalist, ministar vanjskih poslova (1959–1966), savezni kancelar (1970–1983); uspješno vodio politiku ekonomskog jačanja zemlje i vanjsku politiku »aktivne neutralnosti«

krējōn *m*, v. krajon

krēker *m* hrskavi slani keks

✧ *engl.* cracker

krēkēt, v. kre

krekirati (što) *dv.* (prez. krēkirām, *pril. sad.*

-ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) **1.** v. kiranje **2.** *žarg.* neovlašteno pristupiti nekom računalnom sustavu sa zlom namjerom (radi krađe podataka, razbijanja sigurnosnog sustava i sl.) // **krekiranje** *sr* **1.** (*gl. im.*), v. krekirati **2.** termička razgradnja nafte koja se sastoji od teških ugljikovodika (velike molekule) na lake ugljikovodike kao što su benzin, petrolej i olefini (male molekule), a preostanu maziva ulja, umjetni bitumen i dr.

✧ *engl.* crack

krèk-krèk *lov.* izgovor i konvencija pisanja za ono kako se glasa čigra

✧ *onom.*

krèle, v. kreten

krēm *prid.* (<indekl.) koji je žučkasto-bijele boje [*~ košulja*]

✧ *fr.* crème

kréma *ž* **1.** žitka smjesa raznih sastava koja se koristi u ljekovite, kozmetičke i higijenske svrhe; nanosi se na kožu [*~ za sunčanje*] **2.** *kulin.* nadjev za torte i kolače **3.** *žarg.* ono što je najbolje u društvu ili što sebe promovira kao najbolje, najviši i najbiraniji sloj; elita [*društvena ~*]; dio, jedna ili više koterija // **krēmast** *prid.* (<odr. -i) **1.** koji je nalik na kremu [*~e paste*] **2.** koji je od kreme [*~i kolači*]

✧ *fr.* crème

kremácija, v. kremirati

krēmāč *m* (G kremāča) *bot.* biljka (*Prangos ferulacea*) iz porodice štitarki (*Umbelliferae*)

kremātōrij, v. kremirati

krēmbljati se *nesvrš.* (<prez. -ām se, *pril. sad.* -ajūci se, *gl. im.* -ānje) *razg.* gubiti prvobitni dobar oblik, postajati nezgrapni ili neskladan, ružno se širiti ili bubriti [*stopalo se kremblja* postaje ružnije i veće]; deformirati se // **krēmbljav** *prid.* (<odr. -i) stanje onoga što se kremblja ili što se raskrembljalo [*~e cipele; ~o stopalo*]

✧ *ekspr.*

krēmēn *m* (N mn -i, *zb.* krēmēnje) *min.* vrlo tvrd mineral staklasta izgleda; kvarc Δ *~-kamen* **1.** *razg.* pojačano: kremen **2.** *prez. jez. knjiž. razg.* tjelesno vrlo otporan ili moralno vrlo čvrst, nepokolebljiv čovjek // **kremēnčić** *m dem.* od kremen; **krēmēnī** *prid.* koji se odnosi na kremen, *usp.* kvarcni Δ *~a zemlja min.* organogena sedimentna stijena; rabi se u industriji; **kremēnjača** *ž pov.* starinska puška koju se pali kresanjem krena; **kremēnjāk**

m (G kremenjāka, V krēmēnjače, N mn kremenjāci) **1.** *min.* kreneni pješčenjak, kremen od sraslih zrnaca krena **2.** *razg.* tjelesno vrlo otporan ili moralno vrlo čvrst, nepokolebljiv čovjek, *opr.* mekušac; **krēmēnje** *sr zb.*, v. kremen

✧ *prasl.* *kremy (G kremene) (*rus.* krēmen', *polj.* krzemień), *latv.* krems

kremenjāšice *ž mn* (N kremenjāšica) *bot.* jednodanične alge (*Diatomeae*), žive u moru i slatkoj vodi

✧ v. kremen

Kremer, v. Mercator

kremērija *ž rij.* *zast.* mliječni restoran gdje se poslužuju pića od mlijeka i prikladni slatkiši; zdravljak

✧ *fr.* crèmerie

kremirati (koga) *dv.* (<prez. krēmīrām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* krēmīrān, *gl. im.* -ānje) spaliti u krematoriju ili spaliti tijelo umrloga po propisima i običajima // **kremácija** *ž* spaljivanje tijela pokojnika u skladu sa zakonima i propisima; incineracija, kremiranje; **kremātōrij** (**krematōrij**) *m* zgrada s uređajem za spaljivanje tijela pokojnika i s prostorijama za posljednji ispraćaj; **kremātōrijski** *prid.* koji se odnosi na krematorij; **kremīranje** *sr* **1.** (*gl. im.*), v. kremirati **2.** v. kremacija

✧ *njem.* kremieren ← *lat.* cremare: spaliti

krēmļj *m* **1.** (Kremlj) **a.** dvorac na moskovskom Crvenom trgu, povijesno sjedište nekih ruskih careva, danas sjedište vlasti Ruske Federacije **b.** *prez.* ruska vlast i njezina vanjska politika **2.** *pov.* gradska tvrđava, utvrđeni i povišeni dio starih ruskih gradova (od srednjega vijeka) // **krēmāljski** *prid.* koji se odnosi na kremlj i Kremlj; **krēmāljski** *pril.* kao u Kremlju, na način Kremlja, kako radi Kremlj

✧ *rus.* kreml': tvrđava ≈ v. kremen

kremļjōlog *m* (N mn -ozi) *publ.* onaj koji poznaje političku situaciju i zbivanja u Kremlju (**1b**)

✧ v. kremlj + -LOG

krēmšnita *ž* (G mn krēmšnītā) *reg. kulin.* kolač od lisnatog tijesta s kremom od tučenih jaja

✧ v. krema + v. šnita

krēmzer *m pov.* otvorena kola s mnogo sjedala, omnibus s konjskom zapregom

✧ *austrijem.* Kremser, prema berlinskom konstruktoru Kremseru (1925)

krèn *m* (N *mn* -ovi) *reg.* u Albanaca, seoski knez, glavar sela

✧ *alb.*

krènchen *m reg. zast.* 1. plesni vjenčić 2. *meton.* prvi ples mladih djevojaka

✧ *njem.* Kränzchen

krènclerica *ž reg.* djevojčica koja po običajima nosi svadbenu cvijeće i šlep za mladenkom, pratilja na svadbi; djeveruša, krancla

✧ *njem.* Kranz: vijenac, Kränze: vijenci

krenològija *ž med.* disciplina koja se bavi proučavanjem ljekovitih izvora i voda

✧ *grč.* krênê: izvor + -LOGIJA

krenoteràpija *ž med.* liječenje ljekovitom vodom

✧ *grč.* krênê: izvor + *v.* terapija

krénuti, *v.* kretati

krènviršla *ž* (G *mn* -ã/-ã) *reg. zast.* vrsta tanke kobasice od fino mljevena i mekana mesa; hrenovka

✧ *njem.* Kren: hren + Wurst, Wursth: kobasa

Kreolac *m* (G -lca, N *mn* -lci, G Krêôlãcã) *etn.* 1. ob. onaj koji je rođen na Maskarenskom otočju bez obzira na boju kože 2. **a.** potomak frankofonskih ili španjolskih kolonista (na jugu SAD-a) **b.** (*mn*) mješanci u tim kolonijama (za razliku od bijelaca i doseljenih afričkih crnaca) 3. *antrop.* ime koje su ruski naseljenici na Aljasci dali potomcima miješanih brakova između Rusa i Aleuta, Eskima i Indijanaca 4. *razg.* tamnoputa, vrlo lijepa osoba, rasni tip (u smislu ljepote i dobre mješavine, a ne čistoće [lijep kao ~]) // **Krêôlka** *ž* (D L -i, G *mn* -ã/-ã), *v.* Kreolac; **krêôlski prid.** koji se odnosi na Kreolce Δ ~ **jezici lingv.** kontakti jezici nastali u prekomorskim europskim kolonijama na temelju pojednostavljenih europskih jezika i pod utjecajem domorodačkih jezika (indo-portugalski, haicianski, negro-francuski, jamaički)

✧ *fr.* créole ← *šp.* criollo ← *port.* crioulo: urođenik ← *criar:* uzgojiti ← *lat.* creare: stvoriti

krêôlin *m* (G kreolína) *kem.* tamna crvenosmeđa tekućina slična ulju, miriše na katran; upotrebljava se za raskuživanje

✧ *grč.* kréas: meso + -OL + -IN

Krêont *m mit.* kralj u Tebi, odrekao se prijestolja u korist nećaka Edipa, *v.* brat Jokastin, ujak Eteokla, Polinika i Antigone, *v.*

krêozôt *m* (G kreozôta) *kem.* uljasta tekućina, smjesa fenola dobivena destilacijom katrana

kamenog ugljena; upotrebljava se za impregnaciju željezničkih pragova

✧ *njem.* Kreosot ← *grč.* kréas: meso + sôtêr: spasilac (s obzirom na antiseptičko svojstvo)

krèp *m* (N *mn* krèpovi) 1. fina pređa s velikim brojem uvoja 2. lagana tkanina znatno ispućane površine, ob. za haljine Δ ~ **papir** izboran, rastezljiv i mekan papir; ~ **saten** teška svilena tkanina s jedne strane sjajna, a s druge zagasita; ~ **žoržet** svilena tkanina od valovite potke

✧ *fr.* crêpe

krèplak *prid.* (odr: krèpkí, *komp.* krèpči/krèpkiji) 1. koji je snažan, čvrst, jak (o osobi) 2. koji je poletan, svjež (o stilu, jeziku itd.) 3. koji okrepljuje [~ka juha] // **krèpčina** *ž*, *v.* krepkost; **krèpko pril.** na krepak način, s krepkošću; živahno, snažno; **krèpkôca** *ž*, *v.* krepkost; **krèpkôst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) stanje onoga koji je krepak; tjelesna snaga, jačina, čilost, krepčina, krepkoća; **kriépiti nesvrš.** (prez. krijèpim, *pril. sad.* -pèci, *prid. trp.* krijèpljen), *v.* snažiti

✧ *prasl.* i *stsl.* krěpъkъ (*rus.* krěpkij, *polj.* krzepki) ? ≈ *velš.* craff: jak

krèpati (Ø) *svrš.* (prez. -ãm, *pril. pr.* -ãvši, *prid. rad.* krèpao, *prid. trp.* krèpãn) 1. uginuti 2. *podr.* umrijeti 3. izgubiti svježinu, izgubiti kolorit; krepćnuti // **krèpalina** *ž* 1. *eksp.* crkotina; strvina 2. *pren. pejor. podr.* mltava osoba; **krèpãn** *prid.*, ob. u: [sav sam ~ i sl.], *v.* krepao (3); **krèpãnac** *m* (G -nca, V krèpãnce, N *mn* -nci) onaj koji krepava; **krèpãnka** *ž* (D L -i, G *mn* -ã/-ã), *v.* krepamac; **krèpãnka** *ž*, *v.* krepanko; **krèpãnko** *m fam.* mltavac, lijèčnica; **krèpão** *prid.* 1. (*prid. rad.*), *v.* krepati 2. koji više nije živ (o životinji) [~ pas] 3. *razg.* koji je vrlo iscrpljen, koji je ostao bez snage, nemoćan, onemoćao; krepãn; **krèpãvalo** *m* lijèčnica; **krèpãvati** (Ø) *nesvrš.* (prez. krèpãvãm, *pril. sad.* -ajũci, *gl. im.* -ãnje) 1. *v.* krepati 2. *pren. a.* biti vrlo umoran, izmučen [~ od posla] **b.** životariti, vegetirati; **krèpũcnu** *svrš.* (prez. krèpũcnẽm, *pril. pr.* -ũvši, *prid. rad.* krèpũcnuo), *v.* krepati

✧ *tal.* crepare

kreplach (*izg.* krèplah) *m kulin.* krepka juha u koju su ukuhani "jastučići" ispunjeni mljevenim mesom i začинима; židovski specijalitet

✧ *jidiš*

krèpôn *m* (G krepóna) vrsta tkanine, *usp.* krep ✧ *fr.* crêpon

krèpòst ž (G -osti, I -osti/-ošću) **1.** moralna čistoća, ukupnost moralnih vrлина; čestitost **2. jez. knjiž. arh.** tjelesna snaga, krepkost, čilost Δ **biti u ~i pov. pren.** biti u snazi; **pravna ~ propisa** *pravn.* svojstvo propisa da djeluje, da bude na snazi // **krèposnica** ž, v. kreplosnik; **krèposničin** *prid.* koji pripada kreplosnici; **krèposnički** *prid.* koji se odnosi na kreplost; **krèposnik** m (V-iče, N mn -ici), v. kreplosnica; **krèposno pril.** na krepstan način; **krèpostan** *prid.* (odr. -snī) koji je prožet krepošću; čudoredan, moralan
 ✧ *prasl.* *krèpostu: snaga ≈ v. krepak

krèp-pàpīr m, v. krep Δ

krèp-šànzàn m, v. šanzan

krèpuskulārjan *prid.* (odr. -rni) **1.** koji se pojavljuje u predvečerje; sumračan, sutonski **2. pren.** koji je u opadanju, na izmaku Δ ~ **ne zrake** *meteor.* tamnoplave zrake, sjene oblaka smještenih pri obzoru ili ispod njega, koje se zrakasto šire od Sunca i sijeku purpurno svjetlo pri sumraku // **krèpuskolarizam** m (G -zma) književni pravac (Italija, poč. 20. st.), ostvaren u poeziji elegičnih, sutonskih raspoloženja
 ✧ *lat.* crepuscularis ← crepusculum: sumrak, suton

krèsati (što) *nesvrš.* (prez. krèšēm, *pril.* sad. krèšūci, *gl. im.* -anje) **1.** rezati gornji ili krajnji dio čega (npr. brkove, granje); podrezivati, podsjecati **2. a.** udarati kamenom o kamen (da izbije iskra) **b.** (koga) *žarg.* spolno općiti **c.** (se) *žarg.* spolno općiti (s kim) **3. pren.** smanjivati (primanja, zarade, budžet itd.) **4.** govoriti u lice vrlo otvoreno i oštro [~ (kome) u *brk*] // **krèsanje** *sr* **1.** (gl. *im.*), v. kresati **2. vet.** pojava u hodu konja, udaranje kopitom po suprotnoj nozi; **krèsivac** m (G -vca, N mn -ivci) *geol.* krupnozrnata vrsta kremana bijele boje; **krèšivo** *sr* ono čime se udara, kreše o kremen da se izazove iskra; ognjilo, ocilo; **krèsnuti** *svrš.* (prez. krèšnēm, *pril.* pr. -ūvši, *prid.* trp. krèšnūt) **1.** (što) udariti o kremen; upaliti [~ šibicu] **2.** (koga) *žarg.* udariti [*dobro sam ga kresnuo*]; **krèševo** *sr* *eksp.* sudar u borbi; okršaj, boj; **krijēs** m (N mn krijésovi) velika vatra na otvorenom; **krijēsiti** (se) *nesvrš.* (prez. krijēsīm, (se), *pril.* sad. -sēci (se), *prid.* rad. krijēsio) žariti se

◆ **Krèsoje** m. os. ime, *zast.*, v. i Krešimir; *hip.*: **Krèso** ✧ *pr.*: **Krésić** (180, Banovina, J Dalmacija, I Slavonija), **Krèšina** (154,

Rovinj, Istra), **Krèso** (Dubrovnik), **Krèsoja** (140, Zadar, S Dalmacija), **Krèsojević** (**Krèsojević**) (270, Kordun, Banovina), **Krèsonja** (190, Zlatar Bistrica), **Krèsović** (450, Benkovac, S Dalmacija)

✧ *prasl.* *krèšati, *kresati (*rus.* kresát', *polj.* krzosać) ? ≈ *grč.* krékein: udarati

krèspīn m (G krespīna) *bot.* trajna zeljasta biljka (*Epimedium alpinum*) iz porodice žutika (*Berberidaceae*)

✧ *tal.* crespino

krèsta (**krijèsta**) ž (G mn -ā/-ī) **1. zool.** mesnata zupčasta izraslina na glavi živine [*pijetlova* ~] **2.** (+ *potenc.*) ono što je slično kresti [~ vala]

✧ *tal.* cresta

krèstac m (G krestàca) *bot.* biljni rod (*Cynosurus*) iz porodice trava (*Gramineae*) (npr. *C. cristatus* višegodišnja krmna trava)

✧ v. kresta

krèstūšac m (G -šca, N mn -šci, G krèstūšācā) *bot.* biljka roda *Polygala* iz porodice lobodnjača (*Chenopodiaceae*)

✧ v. kresta

krèš (**krèšōn**) m *bot.*, v. drezga

✧ *fr.* cresson

krèšēdo *pril.*, v. crescendo

krèšer m *vojn. tehn.* mali uređaj cilindrična oblika, služi za mjerenje maksimalnog tlaka barutnih pilnova u topovskoj cijevi

✧ *engl.* crasher

Krèševo *sr* mjesto u Bosni, SZ od Sarajeva, 1500 stan.; franjevački samostan Sv. Katarine iz 14. st. // **Krèševljānin** (**Krèševljāk**) m (**Krèševljānka**, **Krèšēvka** ž) (G Krèševljāka, V Krèševljāče, N mn Krèševljāci) stanovnik Krèševa; **krèševskī** *prid.* koji se odnosi na Krèševo i Krèševljane/Krèševljake
 ◆ *pr.* (etnici): **Krèševac** (Zagreb, Klanjec), **Krèšević** (Rijeka), **Krèševljāk** (Požega)

Krèšimir **1.** v. ◆ **2.** ime četvorice hrvatskih kraljeva **3. I** hrv. kralj (o.935–o.945), sin i nasljednik Trpimira **II 4. II Mihajlo** (Mihajlo Krèšimir II) hrv. kralj (o.949–969), sin Krèšimira I **5. III** hrv. kralj (o.1000–poslije 1030), sin Stjepana Držislava **6. Petar IV**, v. Petar (Krèšimir IV)

◆ m. os. ime (narodno); *hip.*: **Krèšo** ✧ *pr.*: **Krèso** (Dubrovnik), **Krèšić** (580, J Dalmacija), **Krèšimir** (Bjelovar, Omiš), **Krèšo** (100, Osijek)

✧ *imp.* od v. kresati + v. mir

kréštati (Ø) *nesvrš.*, v. kriješati

kréštelica ž *bot.* cvijet roda *Hedraianthus* iz porodice zvončica (*Campanulaceae*)

Kréta (*Krit* *srp.*) ž *geogr.* otok u 1 dijelu Sredozemnog mora (Grčka), 8336 km², 537.000 stan.; Kandiya // **Kréćanin** m (**Kréćanka** ž) (N mn Kréćani) stanovnik Krete; **krétski** (*krítski* *srp.*) *prid.* koji se odnosi na Kretu △ ~o-mikenska kultura *pov.* kultura egejskog akvatorija (od Krete do srednje Grčke i Troje) u 2. tisućljeću pr. Kr.

krétati *nesvrš.* (*prez.* kréčēm, *pril. sad.* krécū-ći, *imp.* kréći, *gl. im.* -anje) **1.** (Ø, prema, k, ka) uputiti se, odlaziti s nekog mjesta [*pozor; krećemo!*] **2.** (se) **a.** prelaziti od jednog mjesta ka drugome **b.** biti fizički pokretan, aktivan [*~ se malo (mnogo)*]; šetati, pješačiti, gibati se **c.** mijenjati se u rasponu [*temperatura se kreće od-do stupnja; kretanje cijena*] **d.** ophoditi se, živjeti [*~ se u društvu; ~ se među umjetnicima; ~ se među svijetom*] // **kréčiti** (što, se) *nesvrš.* (*prez.* -im, *pril. sad.* -čéči, *gl. im.* -čanje) širiti noge u neskladnoj kretnji, ob. u: [*~ noge; ~ se kao žaba*]; **krénuti** *svrš.* (*prez.* krênēm, *pril. pr.* -ávši, *imp.* kréni, *prid. rad.* krénuo) **1.** (Ø, se) maknuti se s mjesta, početi ići s jednog mjesta prema drugome; poći, pokrenuti se **2.** (Ø) početi djelovati, razvijati se [*posao je krenuo*]; **krétač** m (G kretáča) onaj koji kreće; kretalac; **krétačev** *prid.* koji pripada kretaču; **krétalac** m (G -aōca, V krétaōče, N mn -aoci), v. kretač; **krétačev** *prid.* koji pripada kretaocu; **krétnja** ž (G mn -āl-i) jednokratni pokret dijela tijela [*brze ~e; lake ~e*]

✧ *prasl.* *krétati (*rus.* krjátat': pokretati, *polj.* krzȧtác sig: truditi se) ≈ v. krut

krètēn m (G kreténa) **1.** onaj koji je vrlo teško duševno zaostao, *usp.* kretenizam (**1**) **2.** *razg.* onaj koji nije snalažljiv, koji je propustio priliku, koji nije opazio nešto očito [*baš sam ~*]; glupan, budala, nespretnjaković, tupoglavac // **krélac** m (G -lca, V -lče, N mn -lci, G krêlāča) *eksp.* krele, *usp.* kreten; **krêle** m *žarg. eksp.* onaj koji se ponaša kao kreten, glupak; onaj koji je neodgovoran, glup, bedak [*ovaj/onaj ~*; *ona je pravi ~*]; **krétenast** *prid.* (*odr.* -i) *razg.* koji je nalik kretenu, koji je svojstven kretenu; **krètēčina** m (N mn -e) *pejor.* kreten u najvećoj mjeri, *usp.* kreten (**2**); **krétenizacija** ž **1.** v. kreteniziranje **2.** stanje onoga koji je kreteniziran; **krétenizam** m

(G -zma, N mn -zmi) **1.** *psih.* tjelesna i duševna zaostalost (sve do razine idiotije) koja je posljedica urođene afunkcije štitnjače i hipotireoze, očituje se, između ostaloga, u niskom rastu; kretenstvo **2.** *žarg.* glupost [*uraditi tako što, to je čisti ~*]; **krétenizirati** (se, koga) *dv.* (*prez.* kretenizirām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -ávši, *gl. im.* -anje) **1.** raznim lošim utjecajima (novina, ideologije, literature itd.) postati/postajati kao kreten **2.** (u)činiti da tko bude sličan kretenu; **krétēnka** ž, v. kreten; **krétēnski** *prid.* koji se odnosi na kretene; **krétēnski** *pril.* kao kreten, na način kretena; **krétēnstvo** *sr* (G mn krétēnstávā-ā), v. kretenizam (**1**)

✧ *fr.* crétin ← *stprov.* creitin, crestin: ljudsko biće, (*dosl.*) kršćanin (dakle koji je ljudski usprkos manjkavostima)

krétenoid m (G kretenoída) **1.** *pat.* onaj u kojeg je nepotpuno razvijena klinička slika kretenizma **2.** *žarg.* kreten (**2**)

✧ v. kreten + -OID

krétik m (N mn -ici) *pov. jez. knjiž.* trosložna metrička stopa antičke, grčke i rimske lirike ✧ *lat.* cretiens: kretski ← *grč.* krētikós (prema grčkom otoku Kreti)

krétōn m (G kretóna) jaka, čvrsto apretirana pamučna tkanina (za zavjese, navlake na pokućstvu i sl.) // **krétōnski** *prid.* koji se odnosi na kretōn

✧ *fr.* cretonne: jako platno, po Cretonu, građicu na sjeveru Francuske

Kreusa ž *mit.* kći Prijamova, žena Enejina
Kreutzer (*izg.* Kröjcer) **1.** Konrad (1780–1849), njemački skladatelj romantične vokalne glazbe **2.** Rodolphe (1766–1831), francuski violinist i skladatelj sonata, etida za violinu i violinskih koncerata; Beethoven mu posvetio svoju *Kreutzerovu sonatu*

kreutz-pólka (*izg.* kröjč-~) ž *glazb.* stari i u 19. st. omiljeni narodni ples za parove

✧ *njem.* Kreu(t)z: križ + v. polka

krévéljiti se *nesvrš.* (*prez.* krévêljim se, *pril. sad.* -ljéči se, *gl. im.* -ljénje) praviti ružne grimase ili geste [*~ kao majmun, pejor.*]

✧ *slov.* krevlja: grbavac, šepavac ← *srvnjem.* krewel

krèvet m (G mn krêvētā) dio pokućstva koji služi za ležanje, spavanje; postelja [*namjestiti ~*] △ **bračni** ~ krevet za dvoje; **poljski** ~ krevet na sklapanje // **krévétac** m (G -éca, N mn -éci, G krêvētāca) **1.** *hip.* od krevet **2.** dječji

krevet; **krēvetič** *m dem.* od krevet; **krēvetina** *ž pejor.* od krevet (ob. u zn. tvrd, neudoban, glomazan); **krēvetni** *prid.* koji pripada krevetu [~o *rublje* posteljina; ~i *pokrivač*]; **krēvetnina** *ž* oprema za krevet; posteljina (plachte, jastučnice), pokrivači, prekrivači
 ✧ *tur.* kerevet ← *grč.* krábbatos

Krēz lidijski kralj (563–546. pr. Kr.), zgrtanjem u osvajačkim pohodima postao pojam bogatstva [*bogat kao* ~]

krēzlāš *m* (G krezláša) *reg.* golub kojemu oko vrata raste perje u obliku ogrlice

✧ *njem.* Gekrāsel

krēzle *ž mn reg.* prema orijentalnim običajima, meze uz rakiju od janjeće pečene iznutrice i crijeva »gužnjaka« [*mezetiti* ~]

✧ *njem.* Gekrōsel

krēzōl *m* (G krezōla) *kem.* spoj sličan fenolu; nalazi se u katranu kamenog i drvenog ugljena; koristi se u proizvodnji sapuna, gnojiva, za dezinfekciju

✧ *njem.* Kresol ← *v.* kreozot + -OL

krēzub *prid.* (odr. -i) *razg.* koji je bez zubi ili kojemu se vidi da nema kojega od prednjih zubi Δ ~o **sunce** zimsko sunce, *usp.* zubat // **krezubina** *ž* 1. mjesto u ustima bez zuba 2. *zool. anat.* veći ili manji prostor između sjekutića i pretkutnjaka u nekih životinja; diastema; **krēzubo** *pril.* na krezub način, bezubo [smijati se ~]; **krēzubōst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) stanje onoga koji je krezub

✧ *pr.* (nadimačka): **Krēzić** (110, I Slavonija), **Krēzo** (110, I Slavonija)

✧ *v.* kresati + *v.* zub

krēzubice *ž mn* (N krēzubica) *zool.* red sisavaca (*Edentata*), hrane se mravima i termitima (npr. mravojed *Xenarthra*)

✧ *v.* krezub

Krēžma, Franjo (1862–1881), hrv. violinist, virtuoz i skladatelj (*Romanca, Iz hrvatskoga primorja*)

Krēf *m geogr.* otok na S Jonskog mora (Grčka), 593 km², o. 99.500 stan., glavno naselje i luka Krf (Kérkyra) // **křfskī** *prid.* koji se odnosi na Krf Δ **Křfska deklaracija** *pov.* dokument kojim su predstavnici Jugoslavenskog odbora s članovima srbijanske vlade 1917. na otoku Krfu dogovorili osnovna načela ujedinjenja i ustroja buduće državne zajednice: monarhija s ustavnim, parlamentarnim i demokratskim uređenjem s dinastijom Karadorđevića na čelu

křfulica *ž, v.* křofulica

křh|ak *prid.* (odr. křhki, *komp.* křhkiji) 1. koji se lako lomi [~ka *konstrukcija*]; loman, lomljiv 2. *pren.* koji je slab [~ko *zdravlje*]; nježan, neotporan, *opr.* jak, čvrst, otporan // **křhati** *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje) 1. (što) udarima činiti da se što razbije u više komada; razbijati, tucati [~ kamen] 2. (-se, što) upotrebom (se) oštećivati na površini, *usp.* otkrhnuti; **křhko** *pril.* lomljivo, neotporan, nježno; **křhkōst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je křhak, svojstvo onoga što je křhko; křhkoća; **křhōtina** *ž* komad čega slomljenog, odlomljenoga (stakla, crijeva, granate), veličina koja otprilike dopušta da se uzme u ruku; ulomak, prskotina

✧ *pr.* (nadimačka): **Křhač** (Ivanić Grad, Medimurje), **Křhat** (Našice)

✧ *prasl.* *křyxkь ≈ *křyxati: lomiti (*rus.*) *dijal.* (křoxát'), *lit.* krušti

křiāh *lov.* izgovor i konvencija pisanja za predočavanje glasanja galeba u običnim okolnostima, *usp.* křtt-křek (křek-křek)

✧ *usp.*

křičav, *v.* křik

Křičke *ž mn* (G *mn* -i/Křičkā) naselje (u blizini Drniša), 717 stan. // **křičkī** *prid.* koji se odnosi na Křičke

křigl, *v.* křigla

křigla *ž* (G *mn* -ā/-ī) *reg.* vrč ili čaša s ručkom iz koje se pije pivo (kao mjera ob. u zn. pola litre, jer se podrazumijeva da čaša inače ne prelazi tri deci) // **křigl** *m, v.* křigla

✧ *njem.* Krūgel

křigsgefangene *m pov.* ratni zarobljenik (u izražavanju u vojsci Habsburške Monarhije)

✧ *njem.* Kriegsgefangene

křigsgeviner *m reg. zast.* ratni profiter

✧ *njem.* Kriegsgewinner

křigskamerād *m reg., v.* křigskolega

křigskolēga *m* (N *mn* -e) *reg. pov.* ratni drug; suborac, subojnik, křigskamerad

✧ *njem.* Kriegskollege

křijēpiti, *v.* křepak

křijēs, *v.* křesati

křijēsnica *ž* 1. *zool.* kukac (*Lampyrus noctilucā*), noću svijetli; svitac, šefaklija 2. *bot., v.* krizantema 3. *jez. knjiž.* meteor koji se pojavljuje na noćnom nebu 4. ukras za božićno drveće koji baca iskre; prskalice

✧ *v.* křesati, křijes

křijēštati (**křēštati**) (θ) *nesvrš.* (prez. -tīm, pril.

sad. -tēci, *gl. im.* -ānje) **1.** glasati se prodorno i hrapavo kao vrana, svraka, šojka i neke druge ptice **2.** *pren. peyor.* govoriti neugodnim, piskavo-promuklim glasom // **krēštalica** ž **1.** ptica koja se glasa kreštanjem **2. pren.** onaj koji kreštavo govori; **krēštalicin** *prid.* koji pripada kreštalici; **krēštav** *prid.* (odr. -ī) koji kriješti, koji govori kriješteći [-i *govor; ~o glasanje*]; **krēštavo** *pril.* na kreštav način [*govoriti ~*]; **krēštavost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je kreštav; **kriještavac** *m* (G -āvca, V -āvče, N *mn* -avci), *v.* kreštalica

✧ *onom.*

krijumčariti (što) *nesvrš.* (prez. krijumčarim, *pril.* *sad.* -reći, *prid.* *trp.* krijumčaren, *gl. im.* -rēnje) prenositi robu (ob. preko granice) tako da se izbjegnu propisi o plaćanju carine ili propisi o zabrani prenošenja [*krijumčarena roba*] // **krijumčar** *m* onaj koji krijumčari, koji se bavi krijumčarenjem; švercer; **krijumčarenje** *sr* **1.** (gl. *im.*), *v.* krijumčariti **2. pravn.** kazneno djelo kršenja carinskih propisa pri prenošenju zabranjene robe preko carinske linije; krijumčarstvo; **krijumčarka** ž (D L -i, G *mn* -ā/-i), *v.* krijumčar; **krijumčarski** *prid.* koji se odnosi na krijumčare i krijumčarenje; **krijumčarstvo** *sr* (G *mn* krijumčarstāvā/-ā) ukupnost rada i djelovanja krijumčara, *usp.* krijumčarenje (2)

✧ *v.* kriti, kriomice

krik *m* (N *mn* krikovī/krīci) jak oštar uzvik koji nije odraz voljne radnje (od boli, straha, iznenađenja); vrisak Δ **posljednji ~ (mode/tehnike itd.)** ono što je najnovije u običajima ili na tržištu // **kričati** (θ) *nesvrš.* (prez. kričim, *pril.* *sad.* kričeći, *gl. im.* -ānje) vikati oštrim visokim, piskutavim glasom (koji bi se mogao dočarati kao krik); vrištati; puštati krikove; **kričav** *prid.* (odr. -ī) koji bode oči; jarko obojen, drečav [-e *boje*]; **kričavost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je kričavo; **krika**¹ ž (D L -īci, G *mn* krikā) velika vika uz vrislove, kričanje, prodorno vikanje; **kriknuti** (θ) *svrš.* (prez. kriknēm, *pril.* *pr.* -ūvši, *imp.* kriknī) ispustiti krik, oglasiti se krikom

✧ *prasl.* *krikъ (*rus.* krik, *polj.* krzyk), *lit.* krykšti: kričati

krīk *m* (N *mn* -ovi) *pom. tehn.* naprava, na principu zapora, za kraćenje jedara

✧ *engl.* creek

krīka² ž *bot.*, *v.* krivičica

krīket *m* *sport* momčadska igra na travi kojoj je cilj obraniti ili srušiti rešetku od tri drva; popularna u V. Britaniji i zemljama Commonwealtha // **kriketaš** *m* (G kriketaša) onaj koji igra kriket; **kriketašica** ž, *v.* kriketaš

✧ *engl.* cricket

-KRILAN (odr. -krilnī) kao drugi dio riječi znači da što ima onoliko krila koliko je rečeno u prvom dijelu [*dvokrilna; trokrilna vrata; višekrilna vrata*]

✧ *v.* krilo

krīlci *m mn zool.* morski puževi iz porodice čigranki (*Stromboidae*), obitavaju u tropskim morima

✧ *v.* krilo

krīlnik *m* (V -īče, N *mn* -īci) *ideol. neol.* 1941. najviši čin Ustaške vojnice (1941–1945)

✧ *v.* krilo

krīljo *sr* (G -a) **1. a.** razvijen ili zakržljao organ za letenje u ptica i kukaca **b.** dio avionske konstrukcije **2.** pokretni ili bočni dio čega [-o *zgrade; prozorsko ~o; plućno ~o*] **3.** onaj koji je na nekoj strani [*lijevo ~o, sport, vojn.; radikalno ~o stranke*] **4.** skut [*njihati u ~u*] Δ **šatorsko ~o** platno skrojeno tako da služi kao kabanica i dio šatora // **krīlašce** *sr* (G -ā/krīlašācā), *v.* krilce; **krīlat** *prid.* (odr. -ī) koji ima krila; **krīlatica** ž **1.** sažeta zasada ili načelo, koje je, ob. u širokoj upotrebi i općenito poznato; slogan **2.** (+ *potenc.*) *jez. knjiž. mit.* biće koje ima krila [*zmija ~*]; **krīlce** *sr* (G -a/-ta, G *mn* krīlācā/krīlca) *dem. i hip.* od krilo; krilašce; **krīliti** *se* *nesvrš.* (prez. krīlīm se, *pril.* *pr.* -ivši se, *prid.* *rad.* krīlio se) širiti krila; **krīlnī** *prid.* koji se odnosi na krila ili na krilo; **krīlnica** ž *glazb.* limeno puhaće glazbalo, ob. u vojničkim puhaćim orkestrima

✧ *v.* i Hrēlja; *hip.:* Hrēljko ✧ *pr.:* Hrēlja (470, Istra), Hrēljac (Crikvenica, Rijeka), Hrēljak (Istra), Hrēljanović (Rijeka, Sisak), Krēlić (Korčula), Krēlja (Pula), Krīlanović (Dubrovnik, *v.* i Kristofor), Krīlčić (150.-Velika Gorica, Z Slavonija), Krīletić, Krīlić (Gvozđ, Knin, Dubrovnik, *v.* i Kristofor), Rēić (263, Split), Rēlja (430, Šibenik, Dalmacija), Rēljac (240, Rijeka, Pokuplje, Slavonija), Rēljan (Knin, S Dalmacija), Rēljanović (310, Drniš, Slavonija), Rēljic (Knin), Rēljica Kostić (Šibenik), Rēljic (Vrbovsko), Rēljic (610, Zadar, Zagora,

sred. Dalmacija), **Rèljín** (Pula), **Rèljíkovíc** (Slavonski Brod) ◇ *top.:* **Hrèljíć** (Zagreb), **Hrèljín** (Rijeka)

◇ *prasl.* *kridlo (*stsl.* krilo, *rus.* kryló, *polj.* skrzydło) = *lit.* skrieti: letjeti, trčati

Kri-lo-Ješeniće *sr* naselje *Jl* od Splita, 1774 stan.

krilonošci *m mn* ⟨N krilonožac, V krilonošće, G *mn* krilonožaća⟩ *zool.* red morskih organizama stražnjaškrznjaka (*Pteropoda*), plivaju pomoću krilastog stopala // **krilonoški** *prid.* koji se odnosi na krilonošce

◇ *v.* krilo + *v.* noga

Krilov (izg. Krilov), **Ivan Andrejevič** (1768–1844), ruski književnik, glasovit basnopisac, izdavač satiričnih listova i pisac satiričnih komedija (*Basne*)

Krím *m* *geogr.* poluotok između Azovskog i Crnog mora u sastavu Ukrajine 27.000 km², 2.550.000 stan., glavni grad Simferopolj, najveća luka Sevastopolj // **Krímljanin** *m* (**Krímljanka** *ž*) ⟨N *mn* Krímljani⟩ stanovnik Kríma; **krímski** *prid.* koji se odnosi na Krím i Krímljane △ **Krímski rat** *pov. rat* (1853–1856) između Rusije i saveznika (Osmansko Carstvo, V. Britanija, Francuska), završen pobjedom saveznika, mirom u Parizu postignut kompromis oko teritorija

krímen *m* **1.** *pravn.* društveno opasan čin ili propust koji dovodi do štetnih posljedica; kazneno djelo, zločin **2.** grijeh, krivnja, nedopustiv čin (iz aspekta morala) [*napraviti* ~; *počiniti* ~] // **kríminál** *m* ⟨G kríminála⟩ *pravn.* izvođenje protuzakonitih i opasnih radnji (prisvajanje imovine, povreda fizičkog integriteta druge osobe i sl.); zločin; **kríminálac** *m* ⟨G -lea, V kríminálče, N *mn* -lci, G kríminálčaća⟩ onaj koji je počinio ili čini kriminalno djelo; **krímináljan** *prid.* [*odr.* -lní] **1.** koji sadrži kriminal, koji sadrži elemente kriminala; zločinački [*~ni čin*] **2. razg.** koji je vrlo loš; očajan, nikakav [*~an esej*]; **kríminálčev** *prid.* koji pripada kriminalcu; **kríminálka** *ž*, *v.* kriminalac; **kriminalítět** *m* ⟨G kriminalítěta⟩ ukupnost kriminalnih radnji i djela koje se pojavljuju u društvu [*~ opada*; *~ raste*; *suzbijanje* ~a]; **kriminalizácija** *ž* čin i stanje kriminaliziranja [*~ društva* stanje društva zahvaćenog kriminalom, kriminaliziranost]; **kriminalizíranost** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onog što je kriminalizirano; kriminalizacija; **kriminalizíra/ti**

(što) *dv.* [*prez.* kriminalizírām, *pril. sad.* -ajū-či, *pril. pr.* -ávši, *gl. im.* -ānje] **1. a.** (u)činiti da što postane kriminal, da dobije/dobiva obilježja kriminala **b.** (u)činiti koga kriminalcem [*onaj tko je u društvu lopova ~i samoga sebe*] **2.** prikazati/prikazivati kao da je kriminal [*oni su ~li njegovu javnu djelatnost*]

◇ *lat.* crimen = criminalis: kriminalan

kriminalistika *ž* ⟨D L -ici⟩ *pravn.* grana kriminologije, sadrži ukupnost metoda koje se bave terenskom i laboratorijskom obradom kriminala // **krímić** *m* *žarg.* roman ili film kriminalističkog sadržaja; **krimínalíst** *m* onaj koji se bavi proučavanjem kriminala i kriminalnih čina radi borbe protiv njih; **krimínalística** *ž*, *v.* kriminalist; **krimínalístički** *prid.* koji se odnosi na kriminalistiku i kriminaliste [*~a obrada*] △ *~i film*, *~i roman* film ili roman kojem je tema zločin i njegovo otkrivanje; *krímić*; **krimínalístički** *pril.* kao kriminalist, na način kriminalista

◇ *njem.* Kriminalistik, *v.* krimen

kriminologija *ž* *pravn.* znanost koja proučava društveni aspekt zločina, prevenciju kriminala, same počinitelje zločina i načine njihova socijaliziranja // **krimínòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi kriminologijom; **krimínòlogica** *ž*, *v.* kriminolog; **krimínòlogijski** *prid.* koji se odnosi na kriminologije; **krimínòloški** *prid.* koji se odnosi na kriminologiju i kriminologe

◇ *v.* krimen, kriminalan + -LOGIJA

krín *m* ⟨N *mn* krínovi⟩ *bot. ekspr.*, *v.* ljiljan

◇ *grč.* krínon

krínkla *ž* ⟨D L -nci/-i, G *mn* -al/-i⟩ **1.** predmet koji pokriva nos i oči, dio određenog kostima, simbolički pokriva identitet osobe **2. pren.** ono što prikriva maska [*sve je to samo ~a*; *skinuti (kome)~u* razotkriti (koga)] △ **pod ~om a.** doslovno **b. pren.** tajno, prikriveno

◇ *v.* kriti

krinoídi *m mn* ⟨N krínòid, G krinoída⟩ *zool.* razred morskih bodljikaša (*Crinoidea*), žive pričvršćeni za podlogu; morski ljiljani, stapčari

◇ *grč.* krínon: krín + -OID(I)

krinolína *ž* *pov.* široka, zvonolika obručima napeta suknja, u modi u Francuskoj oko 1840.

◇ *fr.* crinoline

KRIO- kao prvi dio riječi označava sve što je vezano uz vrlo niske temperature [*kríoterapija*]

◇ *grč.* krýos: mraz, studen

kriobiologija *ž* grana biologije, proučava djelovanje niskih temperatura na živa bića

✧ KRIO- + *v.* biologija

krioimunoterapija *ž med.* povećanje stanične i humoralne imunosti protiv tumora

✧ KRIO- + IMUNO- + *v.* terapija

kriolit *m* (G kriolita) *min.* natrijev fluoroaluminat, neophodan za proizvodnju aluminijske elektrolizom, u tu svrhu rabi se i umjetni kriolit; služi u proizvodnji mliječnog stakla i keramike

✧ KRIO- + -LIT¹

kriologija *ž meteor.* znanost koja se bavi proučavanjem krutih oblika vode: snijega, leda, tuče i dr.

✧ KRIO- + -LOGIJA

kriomasáža *ž med.* masaža ledom, metoda krio-terapije [primijeniti ~u]

✧ KRIO- + *v.* masaža

kriopatija *ž pat.* bolesno stanje uzrokovano hladnoćom

✧ KRIO- + -PATIJA

kriokopija *ž term.* metoda određivanja molekularne težine otopljenih tvari pomoću sniženja ledišta otopine u usporedbi s ledištem čistog otapala

✧ KRIO- + -SKOPIJA

krioterapija *ž med.* liječenje hladnoćom, ledom, ob. kod trauma

✧ KRIO- + *v.* terapija

krioturbacija *ž geol.* pomicanje zemljišta zbog zamrzavanja i odmrzavanja

✧ KRIO- + *lat.* turba: vrtlog, vihar

kripl *m* (N mn -i/-ovi) **1.** *reg.* onaj koji je sakat; bogalj (ob. se odnosi na fizičke nedostatke)

2. *žarg.* onaj koji je glup, zaostao

✧ *njem.* Krüppel *engl.* cripple

kriplferd *m* (N mn kriplferdi) *reg. zast.* konj koji ima samo jedan testis spušten, a drugi je u trbušnoj šupljini; nutrak

✧ *njem.* Krüppelferd

KRIPT-, KRIPTO- kao prvi dio riječi znači tajan, potajan, skriven, koji krije; tajno- [kriptografija]

✧ *grč.* kryptós: skriven ← krýptein: skrivati

kripta *ž* (G mn -pāta/kriptā/-i) **1.** *pov.* podzemni hodnik sa svodovima ili s ćelijama **2.** *kršć.* nadstolovna prostorija ili skriveni prostor, smješten ispod glavnog prostora crkve koji su vjernici upotrebljavali kao mjesto za ukapanje (često mučenika) i ponekad za molitvu **3.** (mn) *anat.* udubljenja sluznice // **kriptič-**

lan prid. (odr. -čni) koji je prikriiven, obavijen nejasnoćom [-ni *govor političara*]; kriptički; **kriptički prid.**, *v.* kriptičan; **kriptičnost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je kriptično

✧ *grč.* krypté: skrovito mjesto

kriptodepresija *ž geogr.* depresija koja je ispunjena vodom; odnosno jezero čije je dno ispod razine mora, a sama površina iznad

✧ KRIPTO- + *v.* depresija

kriptofototelegrafija *ž* sustav automatskog šifriranja, prijenosa i dešifriranja slike specijalnim uređajem

✧ KRIPTO- + FOTO- + *v.* telegraf, telegrafija

kriptogamija *ž 1. bot.* bescvjetnost u biljaka **2.** skriveni, tajni brak // **kriptogāmjan prid.** (odr. -mni) *bot.* koji je bez cvijeta, bez sjemena, *opr.* fanerogaman Δ ~ne **biljke bot.** biljke koje nemaju cvijeta (*Cryptogamae*); tajnosjemenjače, bescvjetnice (alge, gljive, mahovine, papratnjače)

✧ KRIPTO- + -GAMIJA

kriptogèneza *ž* nepoznato postanje; neustanovljeno podrijetlo // **kriptogēn prid.** (odr. -i) *med.* koji je nepoznata postanja, neustanovljena podrijetla (o bolesti); kriptogenetičan; **kriptogenetičan prid.**, *v.* kriptogen

✧ KRIPTO- + -GENEZA

kriptografija *ž* sustavno razmještanje ili zamjenjivanje grafičkih znakova unaprijed dogovorenim šiframa da bi se očuvala tajnost; šifriranje, tajno pismo, tajnopis

✧ KRIPTO- + -GRAFIJA

kriptogram *m* vrsta zagonetke u kojoj treba najprije pronaći ključ rješenja, a onda njegovom primjenom i eventualnim premetanjem slova odgonetnuti značenje

✧ KRIPTO- + -GRAM

kriptoklima *ž meteor.* klima malih zatvorenih prostora, npr. klima kuće

✧ KRIPTO- + *v.* klima

kriptologija *ž* proučavanje metoda **1.** zaštite vlastitih šifriranih poruka od dešifriranja (kriptozaštita) **2.** dešifriranje tuđih šifriranih poruka bez prethodnog poznavanja šifre (dekriptiranje) // **kriptòlog m** (N mn -ozi) onaj koji se bavi kriptologijom

✧ KRIPTO- + -LOGIJA

kriptomèrija *ž bot.* zimzeleno, brzorastuće crnogorično drvo (*Cryptomeria japonica*), po-

drijetlom iz Japana i Kine; japanski cedar

✧ KRIPTO- + -MERIJA

kriptomnézija *ž pat.* jedna od paramnezija; kvalitativni poremećaj pamćenja, zapravo sjećanja (osoba dolazi na neku ideju ili otkriće misleći da je njezina, a zapravo je to već negdje pročitala ili čula)

✧ KRIPTO- + -MNEZIJA

kriptōn *m* (G kriptóna) *kem.* element iz grupe plemenitih plinova (simbol Kr, atomski broj 36), služi za punjenje žarulja

✧ KRIPTO- + -ON

kriptōnim *m* vlastito ime prikriveno u obliku pseudonima, anagrama, prijevoda i sl. (npr. ime Gian Paolo i Juan Polich za književnika Janka Polića Kamova)

✧ KRIPTO- + -ONIM

kriptopolitika *ž* politička ideja, akcija i sl. koja se predstavlja kao nepolitička u oblasti kulture, znanosti i sl., a zapravo je politička po namjerama i ciljevima (ob. u nedemokratskim društvima) // **kriptopolitički** *prid.* koji je prikriveno politički, koji je politički po namjerama i ciljevima, a predstavlja se drugačije (npr. kao kulturni program i sl.); **kriptopolitički** *pril.* kao kriptopolitika, na način kriptopolitike

✧ KRIPTO- + v. politika

kriptorhizam *m* (G -zma) *pat.* poremećaj razvoja testisa (ne spuštaju u skrotalnu vreću) ✧ *grč.* krýptorkhos: muškarac s nespuštenim testisom ≈ KRIPTO- + orkhís: testis + -IZAM

kriptotehnofobija *ž sociol.* prikriveno uvjerenje da je tehnika većće zlo nego blagodat u ljudskom društvu

✧ KRIPTO- + TEHNO- + -FOBIJA

kriptozáštitá *ž term.* primjena posebnih uređaja ili metoda kojima se zaštićuje tajnost vlastitih šifriranih poruka

✧ KRIPTO- + v. zaštititi, zaštita

krís *m* (N mn krísovi) dug, ravan ili valovit dvojsjekli bodež, upotrebljava se u Indoneziji

✧ *engl.* creese ← *mal.* kris

kriskindl *m reg. zast.* dijete Isus Krist koje donosi božićni dar

✧ *njem.* Kristkindel, Kristkindlein

Kříst *m, v.* Isus // **Křístov** *prid.* koji pripada Kristu Δ ~ **monogram** skraćeni znak imena Isusa Krista: **a.** grčki X prekrížen s P (kratica od Hristos) **b.** simbol ribe, *grč.* ikhthýs: prema pojedinim slovima riječi = Iesous

Khrístós, Theoū Hyiós, Sôtér (Isus Krist, sin Božji, Spasitelj) **c.** v. I.H.S.; ~ **red** *crkv.* najviše papinsko odlikovanje što se dodjeljuje svjetovnim osobama; **křístovskĭ** *prid.* koji se odnosi na Krista Δ ~ **a mistika teol.** mistika utemeljena na pavlovskoj křístovskoj mistici – »biti u Kristu«; nosi iskustvo milosno darovanog i prihvaćanja sjedinjenja vlastite osobe s Isusom

✧ *lat.* Christus ← *grč.* khrístós: pomazan

křístál *m* (G křístála) **1.** *min.* tijelo pravilnog unutarnjeg rasporeda čestica (atoma, iona i molekula) koji se očituje u geometrijskoj pravilnosti (poliedar); leđac **2.** fino brušeno staklo [čáša od ~a; teški ~; češki ~] // **křístállan** *prid.* (odr. -lnĭ) **1.** koji je svojstven kristalu, koji je od kristala [~ni šećer] **2.** koji je kao kristal; proziran, čist, jasan [~no more] Δ **Křístalna noć** *pov.* noć 9–10. 11. 1938, najveći pogrom Židova u Njemačkoj do rata (91 Židov ubijen, 177 sinagoga spaljeno, uništeno 7.500 prodavaonica, 30.000 Židova otpremljeno u logore, gdje ih je više stotina ubijeno, Židovima nametnuto plaćanje odštete); ~ **na rešetka** *pril.* pravilan trodimenzionalan raspored osnovnih elemenata kristala; nastaje beskonačnim ponavljanjem jedne elementarne ćelije; ~ **ne osí** zamišljeni pravci simetrije unutar kristala koji se sijeku u njegovu središtu; ~ **ni sustavi** 6 skupina kristala raspoređenih prema broju i međusobnom položaju kristalnih osi; ~ **no staklo** predmeti izrađeni od olovnog stakla; **křístalast** *prid.* (odr. -ĭ) koji je poput kristala, koji je poput onoga što je u kristalu ili u kristalima; **křístálĭčan** *prid.* (odr. -čnĭ) kojemu je svojstvo da se kristalizira, da se oblikuje u kristal ili u kristale; koji ima oblik kristala; **křístalizácĭja** *ž kem.* proces, stanje ili nastajanje kristala izlučivanjem otopljenih tvari (npr. hlađenjem zasićenih otopina); **křístalizácĭjskĭ** *prid.* koji se odnosi na kristalizaciju; **křístalizátor** (křístalizátor) *m kem.* sredstvo koje pospješuje kristalizaciju; **křístalizráti** *se nesvrš.* [prez. kristalizírám se, *pril. sad* -ájúci se, *pril. pr.* -ávši se, *prid. trp.* kristalizírán, *gl. im.* -ánje] **1.** pretvoriti/pretvirati se u kristal; (za)lediti se **2.** *prez.* dobiti/dobivati konačan oblik; utvrđivati se, pojašnjavati se [politička se situácĭja ~]; **křístalní** *prid.* koji se odnosi na kristal; **křístálno** *pril.* poput kristala

✧ *njem.* Kristall ← *grč.* krýstallós: led ← krýstainesthai: lediti se

křístalka *ž bot.* vrsta salate (*Lactuca sativa*)

kristalografija *ž kem.* znanost koja proučava oblike, sastav, fizikalna svojstva i strukturu kristala [*geometrijska ~; kemijska ~; fizička ~; strukturna ~*] // **kristalograf** *m* onaj koji se bavi kristalografijom
 ✧ *v.* kristal + -GRAFIJA

kristalofdi *m mn* (N kristalòid, G kristaloi-da) *kem. zast.* tvari koje čine prave otopine, *opr.* koloidi
 ✧ *v.* kristal + -OID(I)

kristalokémija *ž kem.* grana kemije koja proučava odnose između kristalne strukture tvari i njihova kemijskog sastava
 ✧ *v.* kristal + *v.* kemija

kristaloterapija *ž med.* liječenje ili olakšavanje nekih tegoba djelovanjem odgovarajućih kristala
 ✧ *v.* kristal + *v.* terapija

Kristijan 1. *v.* ✧ 2. ime dvojice dansko-norveško-švedskih kraljeva (15–16. st.), petorice dansko-norveških kraljeva (16–19. st.) i dvojice danskih kraljeva (19–20. st.) 3. **III** (1503–1559), dansko-norveški kralj; priznao i utemeljio državnu Luteransku crkvu u Danskoj (1536) i postavio temelje apsolutističkoj danskoj monarhiji; u vanjskoj politici u savezu s njemačkim protestantskim državama protiv Karla V Habsburškog 4. **IV** (1577–1648), uveo Dansku i Njemačku u Tridesetogodišnji rat; osnivač i graditelj novih gradova na teritorijima današnje Švedske i Danske 5. **X** (1870–1947), danski kralj; simbol nacionalnog otpora njemačkim okupatorima za vrijeme 2. svjetskog rata; odbacio nacistički zahtjev za primjenu anti-židovskih zakona 1942; održao povijesni govor protiv njemačkih okupacijskih snaga 1943. što mu je donijelo utamničenje do završetka rata 1945.

✧ *m. os.* ime (svetačkoga podrijetla); *hip.:* **Kršte** (**Kršto**) (preklapanje s *v.* Kristoför), **Krle**, **Kršte** (**Kršto**); **Kristína** *ž. os.* ime (ime nekoliko svetica); isto: **Hristína**, **Kristijána**; *hip.:* **Krfla**, **Krista**, **Krfla**, **Krfla** (Dubrovnik) ✧ *pr.:* **Kristijan** (Bjelovar, Samobor, Poreč), **Kristína** (sred. Dalmacija), **Kršto** (sred. Dalmacija, *v.* i Kristoför), **Križman** (300, Zagorje, Istra, *v.* i Kristoför, krizma), **Križmānčić** (Jastrebarsko, Primorje, *v.* i Kristoför), **Križmanić** (1770, Istra, Pazin, Pregrada, Vrbovsko), **Križan** (990, Čazma, Ludbreg, sred. Dalmacija, *v.* i Kristoför), **Križanac**

(630, Sinj, Istra), **Križančić** (150, Karlovac, Zagorje), **Križanec** (660, Varaždin, Zagorje), **Križanić** (920, Zagorje), **Križanović** (640, Zagora, Slavonija), **Križman** (180, Istra), **Križmanić** (110, Istra)
 ✧ *lat.* Christianus ← *grč.*

kristijānija *ž sport* 1. skijaška tehnika vožnje u zavoju, kočenju i zaustavljanju [*plužna ~; paralelna ~*] 2. u sportskom automobilizmu naglo okretanje vozila uz pomoć ručne kočnice za 180°

✧ Christiania, do 1925. ime norveškog grada Osla

kristijanizirati *dv.* (prez. kristijanizirām, pril. sad. -ajūći, pril. pr. -āvši, prid. trp. kristijanizirān, gl. im. -anje) (u)činiti da tko prijeđe u kršćansku vjeru; pokrstiti/pokrštavati // **kristijanizācija** *ž term.* obraćanje na kršćanstvo, pokrštavanje; proces pokrštavanja tijekom kojeg se prihvaća kršćanski način života

✧ *lat.* christianitas: kršćanstvo ≈ Christus: Krist

Kristijánović, Ignjat (1796–1884), hrv. kajkavski pisac i kanonik, sastavljač kajkavske gramatike, izdavač kalendara *Danica zagrebačka*

Kristína 1. *v.* ✧ 2. **Švedská** (1626–1689), švedska kraljica (1632–1654), najučenija žena svog doba; veliki mecena umjetnika (Scarlatti, Bernini) i znanosti (Descartes); abdikacijom 1654. skandalizirala Europu; konvertit na katolicizam te prijateljica i savjetnica četvorice papa; osnovala Akademiju Arkadiju za filozofiju i književnost u Rimu
 ✧ *v.* Kristijan

kristocentričnost *ž* (G-osti, I-osti/-ošću) *teol.* obilježje kršćanske teologije koja ističe centralni položaj Isusa Krista u povijesti stvaranja i spasenja (Krist je onaj koji sve drugo uvjetuje i sredi)

✧ *lat.* Christus: Krist + *v.* centar

kristofānija *ž kršč.* očitovanje i javljanje Krista (u krštenju, preobraženju, hodanju po jezeru), *usp.* epifanija

✧ *srlat.* christophania ← *lat.* Christus: Krist + *grč.* phainesthai: pojavljivati se

Kristoför *m. os.* ime (svetačkoga podrijetla); isto: **Kristofer**; *hip.:* **Förko**, **Krce** (**Krče**), **Kriko**, **Krle**, **Krize** (**Krízo**), **Krile** (**Krilo**) (preklapanje s *v.* Kristijan, Krševan), **Kršte** (**Kršto**), **Rísto** (**Rísta**) ✧ *pr.:* **Förčić** (Sveti

Ivan Zelina), **Fórko** (300, Prigorje, Zagorje), **Hrštić**, **Kersulić** (Cres-Lošinj), **Kričević** (Medimurje), **Krilánović** (Dubrovnik, v. i krilo), **Krile** (110, Dubrovnik, v. i krilo), **Kriletić** (110, Korčula, v. i krilo), **Krilić** (140, Ploče, v. i krilo), **Krilo** (Virovitica, v. i krilo), **Kristan** (Rijeka, Osijek, Varaždin), **Kristanić** (Karlovac), **Kristánović** (Ludbreg), **Kriste** (Dubrovnik), **Kristek** (160, Đakovo, Osijek), **Krističević** (Dubrovnik), **Kristić** (860, J Dalmacija, Banovina, Slavonija), **Kristo** (sred. Dalmacija, v. i Kristijan), **Kristof** (Rijeka), **Kristofić** (Medimurje), **Kristović** (240, Dubrovnik), **Kristaför** (Crikvenica), **Krštić** (340, Imotski, Slavonija), **Krštija** (Slavonski Brod), **Kršto** (520, okolica Zagreba, sred. Dalmacija, Slavonija), **Krštof** (270, Zagreb, Gorski kotar), **Krštofoc** (Bjelovar), **Krštofec** (Ivančić Grad, Bjelovar), **Krštofek** (Požega), **Krštofić** (450, Medimurje), **Krštofik** (Našice), **Krštopović** (Petrinja), **Krštović** (Zabok), **Kržman** (300, Zagorje, Istra), **Kržmanić** (1770, Istra, Pazin, Pregrada, Vrbovsko), **Kržić** (110, Medimurje), **Kržaj** (169, Medimurje, Zagorje), **Kržak** (Županja), **Kržanac** (630, Sinj, Istra), **Kržančić** (150, Karlovac, Zagorje), **Kržanec** (660, Varaždin, Zagorje), **Kržanić** (920, Zagorje), **Kržišević** (640, Zagora, Slavonija), **Krstačić** (160, Rab, Primorje, Istra), **Krstičević** (480, Metković, J Dalmacija), **Krstić** (1050, Dalmacija, Slavonija), **Krstinić** (390, Primorje, Banovina), **Krstović** (Primorje, J Dalmacija), **Krstulić** (Bjelovar, Pokuplje), **Krstulović** (590, Split), **Risteskí** (Osijek, Pula, Korčula), **Ristevski** (Zagreb, Rijeka, Karlovac), **Ristić** (1110, Vukovar, Slavonija, Primorje, Baranja), **Ristivojević** (Primorje, Dalmacija, Slavonija), **Ristov** (Zagreb, Rijeka, Bjelovar), **Ristović** (Osijek, Zagreb), **Ristovski** (Zagreb, Sinj, Jastrebarsko, Benkovac)

✧ *lat.* Christopherus ← *grč.* Khristóphoros

kristofórac *m* (G -rca, V kristofórče, N mn -rci, G kristofórčā) *kat.* pripadnik međunarodnog pokreta osnovanog u SAD 1945; širi vjerovanje da je odgovornost svake osobe djelovati pozitivno i dužnost prevladati zlo činjenjem dobra // **kristofórka** *ž*, v. kristoforac

✧ *lat.* Christus: Krist + -FOR

kristogram *m pov.* monogram Isusa Krista (pojavljuje se na raznim spomenicima i prigoda-

ma), *usp.* Kristov monogram, v. Kristov Δ

✧ *lat.* Christus: Krist + -GRAM

kristologija *ž teol.* disciplina koja se bavi proučavanjem života, nauka i poslanja Isusa Krista // **kristolog** *m* (V -ože, N mn -ozi) onaj koji se bavi kristologijom; hristolog; **kristologica** *ž*, v. kristolog; **kristologijski prid.** koji se odnosi na kristologiju; **kristološki prid.** koji se odnosi na kristologiju i kristologe Δ ~ **e raspre** rasprave koje su se od 4. do 7. st. vodile o Isusovoj božanskoj i ljudskoj naravi; **kristološki pril.** kao kristolog, na način kristologa

✧ *lat.* Christus: Krist + -LOGIJA

kriška *ž* (D L -šci/-i, G mn -šākā/-i) komad izrezan iz cjeline (preko središta ukržiž) [~ naranče; ~ torte]; segment // **kriščica** *ž dem.* od kriška; **kriškica** *ž hip.* od kriška

✧ v. križ

kriš-kráš (I) *prid.* ⟨indekl.⟩ razg. koji u obliku dvije crte ili smjera kretanja vodi lijevo-desno i ukrštava/ukrižava se [~ šivanje] // **kriš-kráš** (II) *pril.* tako da bude u 2 crte ili 2 smjera kretanja koji vode lijevo-desno i ukrštavaju se [ići ~; opletati ~; zašivati ~]; unakrst, unakriž

✧ *eksp.*

Kršna *m hind.* inkarnacija Višnue; jedno od najštovanijih božjih otjelotvorenja u hinduizmu; objavio poruku *Bhagavad Gite*

Krištanovec *m* (G -övca) naselje (u blizini Čakovca), 668 stan. // **krištanovečki prid.** koji se odnosi na Krištanovec

kritérij *m* način kojim se mjeri vrijednost čega, nadena odlika ili svojstvo po kojem se ocjenjuje, odlučuje, raspoređuje itd.; mjerilo [visoki ~i; on je bez ~a] Δ **dvostruki ~i** primjena jednakog mjerila, jednakog stupnja strogosti prema čemu istom ili sličnom ✧ *grč.* kritérion ≈ krínein: razlučiti

kriteriologija *ž fil.* proučavanje mišljenja i vrijednosti spoznaje; noetika

✧ v. kriterij + -LOGIJA

kriti (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* krijēm, *imp.* krij, *pril.* sad. krijūći, *prid.* rad. kriō, *gl. im.* krijenje) činiti da se nešto ne vidi ili ne sazna [~ osjećaje] Δ ~ **kao zmija noge** revno čuvati što, držati u velikoj tajnosti // **kriomice** *pril.* krišom, kradom, kradomice, kradimice; **krišom pril.** potajno, kradom, kriomice; **kriti se** (Ø) *nesvrš.* ⟨*prez.* krijēm se, *pril.* sad. krijūći se) 1. držati se izvan vidokruga, ne

htjeti biti viđen; skrivati se **2.** potajno negdje pbeivati **3.** pokrivati lice zarom

✧ *prasl. i stsl. *kryti (rus. kryt': pokrivati, polj. kryć), lit. krauti: naslagati*

kriticizam *m* (G -zma, N mn -zmi) **1.** misao-no gledište prema kojem je sve pojavno, sve postojeće, podložno objektivnom ocjenjivanju, vrednovanju, analitičkom preispitivanju **2. fil. a.** istraživanje mogućnosti, uvjeta, izvora, sigurnosti i granica spoznaje **b.** metodološki sustav I. Kanta o uvjetima i mogućnosti spoznavanja // **kriticist (kriticist)** *m* pristaša kriticizma; **kriticistički** *prid.* koji se odnosi na kriticizam i kriticiste; **kriticistički** *pril.* kao kriticist, na način kriticista

✧ *njem. Kriticismus, v. kritika, kritičan*

kritika *ž* (D L -ici) **1. a.** ocjena (usmena ili pismena) nekog postupka, stanja, pokreta, projekta, rada, umjetničkoga ili nekog drugog djela [znanstvena ~ka; politička ~ka; kazališna ~ka] **b. razg.** prosudba (ob. negativna) čijeg stava i mišljenja [podvrći ~ci] **c.** obrazloženi sud o vrijednostima i slabostima ocjenjivanog objekta [blaga ~ka; oštra ~ka; uputiti ~ku; pisati ~ku] **2.** posebna književna vrsta, pretežno esejističkog karaktera **3. (Kritika) a.** hrv. književno-umjetnička revija 1920–1922. **b.** dvomjesečnik za »kritiku umjetnosti i kulturno-politička pitanja« 1968–1971, izdavač Društvo književnika Hrvatske, bitno utjecao na formiranje nekih ideja »hrvatskog proljeća« // **kritičan** *prid.* (odr. -čni) **1.** koji sadrži ili izriče kritiku, koji se upravlja kritikom, koji se odnosi na kritiku [previše je ~an] **2.** koji se odnosi na krizu, opasnost, pogibelj itd. [~an moment; ~an položaj] **3. (odr.)** koji je na granici u smislu djelovanja, postojanja, raspadanja, mijenjanja agregatnog stanja itd. [~na temperatura; ~na brzina] Δ ~na brzina *fiz.* **1.** brzina toka tekućine pri kojoj nastaje razbijanje unutar tekućine **2.** brzina pri kojoj se slojevito strujanje pretvara u vrtložno **3.** brzina zvuka u dinamici plinova; najveća brzina u prirodi je brzina svjetlosti; ~na masa **1.** najmanja masa radioaktivne tvari u kojoj nastaje lančana nuklearna reakcija **2. razg.** minimalan broj stručnjaka nužan za obavljanje nekog posla [fakultet nema ~nu masu znanstvenika]; ~na temperatura *fiz.* temperatura iznad koje se plin više ne može pretvoriti u tekućinu nikakvim povećanjem tlaka; ~no stanje

fiz. stanje fluida kod kojeg tekuća i plinska faza imaju istu gustoću, u tom stanju fluid ima kritičnu temperaturu; **kritičar** *m* **1.** onaj koji ocjenjuje, prosuđuje, analizira što [~ vladajuće stranke] **2.** onaj koji se bavi pisanjem kritika, kritik [kazališni ~; književni ~]; **kritičarka** *ž*, v. kritičar; **kritički** *prid.* koji se odnosi na kritiku, koji počiva na strogom promatranju svojstvenom kritici i njezinim kriterijima Δ ~i racionalizam *fil.* filozofska škola koja nastoji uočiti i ispitati sve pogreške koje su prisutne u svakoj teoriji; smatra da se do istine ne može doći dokazivanjem, nego samo otkrivanjem pogrešaka; ~o izdanje znanstveno priređeno izdanje teksta, s inačicama u čitanju i rubnim bilješkama; **kritički** *pril.* s kritikom, služeći se kriterijima kritike [promatrati (što) ~; pristupiti (problemu) ~]; kritično; **kritično** *pril.* **1.** v. kritički [govorio je vrlo ~] **2.** krajnje opasno, u takvom stanju da prijeti smrt ili propast [poduzeće stoji ~; nesrećeni je i dalje ~]; **kritičnost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) osobina, stav ili pristup onoga koji je kritičan; **kritik** *m* (N -ici) zast. kritičar; **kritikant (kritikant)** *m* (G mn -nātā) (ob. pol. ideal.) onaj koji je sklon kritici radi kritike, koji zlonamjerno kritizira, koji šteti destruktivnom kritikom; kritizer; **kritikantica (kritikantkinja)** *ž*, v. kritikant; **kritizér** *m* (G kritizéra), v. kritikant; **kritizérka** *ž* (D L -i, G mn -ā/-i), v. kritizer; **kritizérstvo** *sr* djelatnost kritizera; **kritizirati** (koga, što) *nesvrš.* (prez. kritizirām, *pril. sad.* -ajući, *gl. im.* -anje) nalaziti samo loše strane; prigovarati

✧ *lat. criticus ← grč. kritikós ← krínein: razlučiti, odlučiti*

kritosjemnjače *ž mn* (N kritosjemnjača) *bot.* skupina viših stablašica (*Angiospermae*) čiji su sjemeni zamci uvijek zatvoreni u plodnici, o. 230.000 vrsta; dijele se na dvosupnice i jednosupnice; angiosperme, skrivenosjemenjače

✧ v. kriti + v. sjeme

kriv *prid.* (odr. -i, komp. krivlji) **1.** koji je uvinut; zakrivljen, savijen, svinut [~i štap], *opr.* ravan, prav **2.** koji ne odgovara čemu, pogrešan [~i korak], *opr.* ispravan, točan **3.** koji je počinio nešto zabranjeno, nedopušteno ili kažnjivo [on nije ~; proglašen je ~im], *opr.* nevin, prav // **krivac** *m* (G -vca, V krivče, N mn -vci, G krivčac) **1.** onaj koji je za što kriv **2.** onaj koji je sudski proglašen

krivim za određeno djelo; **krivdja** ž (G *mn* -ā/-ī) nepravda (analogijom prema pravda) [*ni pravde ni ~e*]; **krivica** ž 1. djelo krivca, *usp.* krivac (2) 2. odgovornost za grešku [*svaliti ~u na koga*]; krivnja; **krivičar** *m* *pov. pravn.* onaj koji se bavi krivičnim, kaznenim pravom; **krivičarka** ž, *v.* krivičar; **krivični** *prid. pov.* koji se odnosi na krivicu za djela koja se kažnjavaju po zakonu ili na počinitelje kažnjivog djela [*~a odgovornost; ~o pravo; ~i postupak*]; kazneni; **krivično pril. pravn.** po zakonu koji se bavi krivicom, krivnjom, po krivičnom zakonu [*~ odgovarati*]; **krivinja** ž (G *mn* krivinjā) *razg.* zavoj (ceste), okuka; **kriviti** *nesvrš.* (prez. *krivim*, *pril. sad.* -veći, *gl. im.* -vljenje) 1. (koga) bacati krivicu na koga, smatrati ga krivim za grešku ili nepovoljan splet okolnosti [*ja tebe ne krivim (za to)*] 2. (što) izvijati [*~ cijev*]; **kriviti se** *nesvrš.* (prez. *krivim se*, *pril. sad.* -veći se, *gl. im.* -vljenje) 1. zakrivljivati se, odstupati od pravilnog položaja ili ravnine; izvijati se, vitoperiti se 2. okrivljivati sebe za što; **krivnja** ž 1. krivica 2. *psih.* emocija koja je posljedica toga što je netko učinio nešto što smatra pogrešnim i time prekršio pravilo superega; krivica (2) [*osjećaj ~e*]; **krivo pril.** (komp. *krivljē*) 1. tako da ne bude pravo, pravedno [*njemu su učinili ~*] 2. tako da je koso, nakrivljeno [*stup stoji ~*]; **krivudati** (Ø) *nesvrš.* (prez. -ām, *pril. sad.* -ajūči, *gl. im.* -anje) 1. kretati se lijevo-desno, amotamo, bez oštih zaokreta ili lomova [*rijeka krivuda*] 2. *pren.* zaobilaziti, izbjegavati što; krivuljati; **krivudav** *prid.* (odr. -i) koji je vrludav, savijen, izlomljen; **krivudavo pril.** vrludavo, izlomljeno, iskrivljeno; **krivulja** ž (G *mn* krivulja) 1. *mat.* jedan od najvažnijih pojmova u geometriji, intuitivno jednodimenzionalan skup točaka u ravnini ili prostoru; ravninska krivulja obično je zadana kao skup točaka čije koordinate (*x*, *y*) zadovoljavaju jednadžbu oblika $f(x, y) = 0$; mogu biti: **a.** algebarske [*konika; kubika*] **b.** transcendentne [*eksponencijalna krivulja; cikloida*] 2. *fiz.* crta koja nastaje nizom uzastopnih položaja točke koja se giba; **krivuljar** *m* (G krivuljara) sprava za crtanje krivulja; **krivuljati** (Ø) *nesvrš.* (prez. -ām; *pril. sad.* -ajūči, *gl. im.* -anje) *ekspr.*, *v.* krivudati
♦ *pr.* (nadimačka i etnici): **Krivac** (Delnice), **Krivačić** (270, Duga Resa), **Krivaja** (Split,

Sisak), **Krivácić** (Kostajnica), **Krivāk** (240, Zagorje), **Krivan** (Vrbovec), **Krivanek** (Prigorje), **Krivanj** (Slavonski Brod, Šibenik), **Krivdić** (Zagreb, Slavonija, Banovina), **Krivec** (190, Zagreb, Pregrada), **Krivičić** (190, Primorje, Istra), **Krivić** (480, sred. Dalmacija), **Krivo** (sred. Dalmacija), **Krivograd** (Buje), **Krivohlávek** (Daruvar, ← *kriv* + *glava*, ← *češ.*), **Krivokapić** (Zadar, Rijeka, Istra), **Krivokuća** (580, Karlovac), **Krivošić** (150, Banovina, Zagora, Zagorje, stegnuto od Krivošija), **Krivošija** (150, Lika, Banovina, Slavonija), **Krivoša** (Osijek), **Krivošić** (Đakovo) ♦ *top.* hidronimi (uglavnom kao ime krivudavih potoka i rječica): **Krivača**, **Krivaj**, **Krivaja** (desetak hidronima), **Krivajac**, **Krivaja jār**, **Krivajica** (vrela, Lika), **Krivajec pōtok** te dvočlana imena tipa: **Krivā bāra**, **Krivā jāruga**, **Krivā rijeka** i sl.; (naselja): **Krivac** (Delnice, 44 stan.), **Krivaj** (Novska, 400 stan.; Požega, 80 stan.), **Krivaj Sūnjski** (Sisak, 156 stan.), **Krivaja** (Garešnica, 107 stan.), **Krivaja Pūstara** (Orahovica, 30 stan.), **Krivaja Vojničkā** (Vojnić, 57 stan.), **Krivi Pūt** (Senj, 93 stan.), **Krivodol** (Imotski, 685 stan.; Sinj, 11 stan.), **Nōvā Krivaja** (Daruvar, 151 stan.), **Stārā Krivaja** (Daruvar, 39 stan.)

♦ *prasl. i stsl.* *krivъ (*rus.* *krivój*, *polj.* *krzyw*), *lit.* *kreivas* ? = *grč.* *kroiōs*: iskrivljen

krivica ž bot. biljka (*Anagallis arvensis*), iz porodice jaglaca (*Primulaceae*) upotrebljava se u pučkom ljekarstvu; krika, vidovčica

♦ *v.* *kriv*

Krivodol *m* naselje u Dalmatinskoj zagori, 685 stan. // **Krivodočani** *m* (**Krivodočanka** ž) (N *mn* Krivodočani) stanovnik Krivodola; **krivodolski** *prid.* koji se odnosi na Krivodol i Krivodočane

krivokletnik *m* (V -iče, N *mn* -ići) onaj koji se krivo zakleo, koji se lažno kune // **krivokletan** *prid.* (odr. -tni) koji pripada krivokletniku; **krivokletnica** ž, *v.* krivokletnik; **krivokletničin** *prid.* koji pripada krivokletnici; **krivokletnički** *prid.* koji se odnosi na krivokletnike; **krivokletnički pril.** kao krivokletnik, na način krivokletnika; **krivokletstvo** *sr* kriva prisega, svjesno izrečena laž

♦ *v.* *kriv* + *v.* *kleti, kletva*

krivolōv *m* radnja protivna zakonitu lovu na divljač, lov koji se obavlja u lovostaju, na

neispravan način (zamkama, nepropisnim oružjem itd.) i protivno zakonskim propisima o odstrelu divljači; lovokrada

✧ v. kriv + v. lov

krivonóšev *prid.* ⟨*odr.* -i⟩ koji ima krive noge
// **krivonošev** *prid.* koji pripada krivonošu; **krivonošac** *m* ⟨G-ošca, V krivonošče, N mn -šci⟩ onaj koji ima krive (iks, oks) noge
✧ v. kriv + v. noga

krivotvòriti (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* krivotvorim, *pril. sad.* -reći, *gl. im.* -rènje⟩ proizvoditi, tvoriti što lažno, krivo; falsificirati, patvoriti [~ činjenice; ~ novac; ~ dokument]
// **krivotvoren** *prid.* ⟨*odr.* -i⟩ koji je falsificiran; **krivotvòrina** *ž* **1.** falsifikat **2.** patvorina; **krivotvòritelj** *m* onaj koji proizvodi krivotvorine (novac, isprave, vriednosne papire, umjetnička djela); falsifikator; **krivotvoriteljica** *ž*, v. krivotvoritelj; **krivotvoriteljičin** *prid.* koji pripada krivotvoriteljici; **krivotvòriteljski** *prid.* koji se odnosi na krivotvoritelje; **krivotvòriteljski** *pril.* kao krivotvoritelj, na način krivotvoritelja

✧ v. kriviti, kriv + v. tvoriti

krivoučitelj *m* onaj koji uči druge krivim stvarima, koji lažno naučava, učitelj lažnih vriednosti, onaj koji širi lažan nauk // **krivoučiteljica** *ž*, v. krivoučitelj
✧ v. kriv + v. učiti, učitelj

krivòvjerstvo *sr* ⟨G mn -tāvā/krivovjèrstvā⟩ pojedinost, više pojedinosti ili vjera u cjelini koja je s gledišta druge vjere ili nekih tumačenja iste vjere označena kao pogrešna; hereza, krivovjerje, *opr.* pravovjerje, ortodoksija // **krivòvjerac** *m* ⟨G -èrca, V krivovjèrče, N mn -rci⟩ heretik; **krivovjèran** *prid.* ⟨*odr.* -rni⟩ koji pripada krivovjerju; **krivòvjerje** *sr*, v. krivovjerstvo; **krivòvjerka** *ž* ⟨D L -i⟩, v. krivovjerac

✧ v. kriv + v. vjera

krivòdati, v. kriv

krivulja, v. kriv

kríza *ž* **1.** težak, sveobuhvatan poremećaj u društvenom, političkom, ekonomskom životu iz kojeg je izlazak u pravilu vrlo težak i, ob. dugotrajan **2. pat.** teško stanje u razvoju neke bolesti **3. psih.** stanje iznenadne psihološke uneravnuteženosti **4. (čega) razg.** nestašica Δ **apstinencijska** ~ *med. psih.* psihičke i tjelesne teškoće kroz koje prolazi ovisnik o drogi, alkoholu, pušenju u vrijeme odvikava-

nja ili pomanjkanja preparata o kojima je ovisan; **društvena** ~ stanje poremećenih odnosa u društvu, opterećenom raznim neriješenim problemima; **gospodarska (ekonomska)** ~ teško stanje u ekonomiji, ob. praćeno jačom nezaposlenošću i siromašenjem; ~ **identiteta psih.** gubitak osjećaja vlastite osobnosti i nesposobnost prihvatanja ili preuzimanja uloge za koju osoba smatra da okolina očekuje da je preuzme; ~ **srednjih godina psih.** skup poteškoća koji se javlja kad osoba primijeti vidljive znakove starenja i postane zaokupljena tom spoznajom; **parlamentarna** ~ *pol.* stanje koje nastaje u parlamentu demokratskih zemalja kada u njemu zbog odnosa snaga nije moguće dobiti većinsku podršku za postojeću ili za novu vladu // **krízni** *prid.* koji čini krizu, koji je dio krize, koji se odnosi na krizu Δ ~ **i stožer (štab)** **1.** organizacija za obranu od krize (npr. od poplave i sl.) **2. pov.** tijelo koje je u općinama, poduzećima i sl. koordiniralo obrambene aktivnosti u prvoj fazi rata 1991. u Hrvatskoj; ~ **o područje** kraj u kojem je kriza izražena (rat, elementarna nepogoda); ~ **o stanje** (krizno duševno stanje) prolazni psihički kolaps i emocionalni odgovor na nastali konflikt, može evoluirati i do primisli na samoubojstvo; ~ **o žarište** mjesto najizraženije krize, često ono što krizu uzrokuje

✧ *njem.* Krise ← *lat.* crisis ← *grč.* krísis: razlučiti, odlučiti

krizantéma *ž bot.* biljka (*Chrysanthemum indicum*, *C. sinense*, *C. morifolium*) iz roda glavočika (*Compositae*), velikoga okrugla cvijeta; lijepa kata, krijesnica

✧ *lat.* chrysanthemum ← *khrýsánthemon* = *khrýsós*: zlato + *ánthemon*: cvijet

krízbaum *m reg.* **1.** božićno drveće; bor, jelka **2. zast.** u toku **2. svjetskog rata** grozd svjetlećih tijela koja su za vrijeme noćnog bombardiranja ispuštana iz aviona da rasvijetle ciljeve

✧ *njem.* Kristbaum ← Krist + Baum: stablo

krizíjaza *ž med.* odlaganje zlata u koži u tijeku terapije zlatnim solima

✧ *grč.* khrýsós: zlato + -IJAZA

krízma *ž* ⟨G mn krízma/-i⟩ *kat.* **1.** u Katoličkoj crkvi, maslinovo ulje s dodatkom balzama, koje biskup posvećuje na Veliki četvrtak za liturgijsku uporabu (kod pravoslavnih Sveto miro) **2.** sakrament potvrde u vjeri; sakra-

ment krizme, Sveta potvrda // **krizmanica** ž, v. krizman; **krizmaničin** *prid.* koji pripada krizmanici; **krizmanik** *m* (V krizmaniče, N *mn* -ici) onaj koji prima krizmu, onaj koji prima sakrament Svete potvrde; **krizmarij** *m kat.* metalna posuda u kojoj se čuva posvećeno ulje za obred krizme; **krizmati** *dv.* (prez. -ām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -anje) 1. (koga) davati/dati sakrament svete potvrde 2. (se) primiti/primati taj sakrament; firmati se
 ✧ *lat.* chrisma ← *grč.* khrisma: mast, pomast, ulje

Krizman 1. Bogdan (1913), hrv. povjesničar; bavio se pitanjima povijesti Hrvatske i Jugoslavije u 20. st. (*Korespondencija Stjepana Radića I–II, Pavelić i ustaše, NDH između Hitlera i Mussolinija*) 2. **Hinko** (1881–1958), hrv. političar; 1919–1925. ministar različitih resora u jugoslavenskoj vladi; 1941–1945. interniran u Austriji; 1945. član AVNOJ-a, a od 1946. ministar socijalne politike NR Hrvatske i narodni zastupnik 3. **Tomislav** (1882–1955), hrv. grafičar i slikar, unaprijedio umjetnički obrt (*O grafičkim vještinama*)

krizoberil *m* (G krizoberila) *min.* aluminijev berilijev oksid, aleksandrit, žut ili zelen, skupocjeni dragi kamen

✧ *grč.* khrýsobéryllos

krizoblog *m* (N *mn* -ozil) *pol. žarg.* onaj koji najavljuje krizu, koji zaziva krizu (u očima onoga koji misli da krize neće biti)

✧ v. kriza + -LOG

kríž *m* (G križa, N *mn* križevi) 1. *rel.* kršćanski simbol u obliku krakova koji se sijeku pod pravim kutom 2. znak ili predmet koji je nalik križu ili je u obliku križa (dio jarbola za koji se vežu jedra) 3. *pren.* patnja, životna teškoća [*nositi svoj* ~] △ **Crveni** ~ međunarodna organizacija za organiziranje i pružanje pomoći; **iskrivljeni (krivi)** ~ križ kojem krakovi nisu pod pravim kutom; **kukasti** ~, v. kukast △ // **kríž** *a* ž *pl. tantum anat.* donji dio kralješnice [*bol u ~ima*]; **krsta**; **krížaljčica** ž *dem.* od križaljka; **krížaljka** ž (D L -ljci, G *mn* -āl-i) vrsta zagonetke; **kríž** sastavljen od praznih kvadratića u koje se upisuju slova, koja čitana vodoravno daju jedne riječi, a okomito druge [*riješiti ~u*]; **krížan** *prid.* (*odr. -i*) koji je ukršten [*~a pasmina*]; **križanac** *m* (G -nca, V križanče, N *mn* -nci, G

križanācā) onaj koji u sebi nosi osobine dviju rasa ili vrsta [*~ konja i magarca*]; mješanac, hibrid; **križánčev** *prid.* koji pripada križancu; **križánka** ž (D L -i) mješanka, hibrid; **križanje** *sr* 1. (*gl. im.*), v. križati (se) 2. raskršće, raskrižje, križište, krstopuće; **križati** *nesvrš.* (prez. križam, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -anje) 1. (što) precrtati, izbaciti (dio teksta, prijedlog i sl.) 2. (koga, što) pariti jedinke različitih vrsta ili pasmina 3. (se) a. na sebi praviti znak križa b. sjeći se pod nekim kutom, ukrštati se [*ulice se križaju*]; **križatica** ž *rel.* ukršten četverokutni šesir s tri ili četiri izbočine na gornjem dijelu, nose ga svjetovni svećenici ili pripadnici hijerarhije; **križić** *m* 1. *dem.* i *hip.* od križ 2. nakit u obliku križa (pretpostavlja se neka uobičajena manja mje-
 ra) 3. znak kojim se što označuje, obilježava i sl.; **križ**; **križišni** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na križište; **križište** *sr* 1. predmet koji se prepoznaje po tome što ima oblik križa kao najuočljivije svojstvo 2. *rij.* raskršće, raskrsnica, *usp.* križanje (2) 3. *arhit. crkv.* središnji prostor na križanju lađa kod bazilikalnih crkava; **križni** *prid.* 1. koji se odnosi na križ 2. koji oblikuje križ, koji je križ [*~i ključ*; *~o jedro*] △ *~a glava tehn.* dio stupnog mehanizma, npr. u parnim strojevima; *~a kost anat.* kost u donjem dijelu kralješnice; *~i put rel.* a. hod Isusa Krista na Golgotu, mjesto pribijanja na križ b. vjerski obred obilaska 14 postaja koje simboliziraju hod Isusa na Golgotu c. izuzetne teškoće i velike muke (shvaćene u trajanju) d. *pov.* zlostavljanja i ubijanja zarobljenih ustaša i domobrana (svibanj, lipanj 1945) na putu od Bleiburga i Maribora u zatočeničke logore; **križnjača** ž *pom.* Morseova svjetiljka na kraju jarbolnog križa; **križnjak** *m pom. pov.* jedrenjak s križnim jedrima; nava

✧ *pr.* (etnici, kod nekih prezimena preklapanje s *hip.* Križa, Križo od Kristijan, Kristofor, Krševan): **Križ** (290, Čabar, Z Slavonija), **Križevac** (Valpovo), **Križić** (280, Slavonija), **Križnik** (160, Zagorje), **Križnjak** (210, Zagorje, Podravina) ◇ *top.*: **Bükövyé Križevačkő** (Križevci, 338 stan.), **Dónyé Prékrižje** (Jastrebarsko, 82 stan.), **Dűbrava Križovljánská** (Varaždin, 291 stan.), **Görnje Prékrižje** (Jastrebarsko, 76 stan.), **Ivánec Križevački** (Križevci, 348 stan.), **Križ** (Ivančić Grad, 1770 stan.), **Križ Břdovečki** (Zaprešić,

309 stan.), **Križ Gornji** (Bjelovar, 199 stan.), **Križ Hrastovački** (Petrinja, 230 stan.), **Križ Kamènica** (Otočac, 412 stan.), **Križ Kòranski** (Duga Resa, 70 stan.), **Križanci** (Rovinj, 130 stan.), **Križanče** (Varaždin, 158 stan.; Zabok, 175 stan.), **Križančići** (Karlovac, 50 stan.), **Križanec** (Varaždin, 313 stan.), **Križci** (Ivanić Grad, 224 stan.), **Križevčec** (Sveti Ivan Zelina, 100 stan.), **Križić** (Čazma, 239 stan.), **Križišće** (Rijeka, 86 stan.), **Križnica** (Đurdovac, 136 stan.), **Križovljan** (Ludbreg, 336 stan.), **Križovljan Rádovečki** (Varaždin, 300 stan.), **Lemeš Križevački** (Križevci, 192 stan.), **Márkovac Križevački** (Križevci, 161 stan.), **Natkrižovljan** (Varaždin, 332 stan.), **Pòljana Križevačkà** (Križevci, 377 stan.), **Prèdavec Križevački** (Križevci, 123 stan.), **Prèkrižje Plešivikò** (Jastrebarsko, 29 stan.), **Prìkraj Križevački** (Križevci, 230 stan.), **Pùnta Kríža** (Cres-Lošinj, 81 stan.), **Ráskrižje** (Delnice, 5 stan.), **Selci Križovljanski** (Varaždin, 218 stan.), **Svèti Križ** (Zlatar, 184 stan.; Klanjec, 468 stan.; Čakovec, 347 stan.), **Svèti Križ Začrétje** (Zabok, 869 stan.), **Virje Križovljanskò** (Varaždin, 298 stan.)

✧ ? *roman.* *croge ← *lat.* crux; oblik križ javlja se kod katoličkih Slavena (*usp. polj.* krzyż), pravoslavni imaju oblik krst

križalina (**skrižalina**) *ž bot.*, v. ciklama

✧ v. križ

Križanić 1. Juraj (1618–1683), hrv. pisac, svećenik, političar, znanstvenik, pobornik sveslavenske uzajamnosti i jedinstva te zajedništva Slavena u jednoj crkvi; zagovarao pomirenje između katoličanstva i pravoslavlja i s tim ciljem dva puta iz Rima putovao u Carigrad i Moskvu gdje prilikom drugog boravka biva uhapšen i 15 je godina proveo u progonstvu u Sibiru; poginuo na povratku u domovinu u napadu osmanske vojske na Beč
2. Petar (Pjer) (1890–1962), hrv. slikar i karikaturist; surađuje od 1908. u zagrebačkim *Koprivama*, od 1923. u Beogradu vodeći karikaturist dnevnog lista *Politika* i humorističkog tjednika *Ošišani jež*; objavio tri zapazene mape karikatura, naglašeno politički-satiričkog sadržaja

križar *m* (G križara) *pov.* **1.** vojnik pod znakom križa koji od kraja 11. do druge pol. 13. st. sudjeluje u ratovima za oslobođenje svetih mjesta i Kristova groba u Jeruzalemu od islamskih dinastija; **krstaš** **2.** član organizaci-

je katoličke mladeži // **križarev** (**križárov**) *prid.* koji pripada križaru; **križarica** *ž* ženska osoba križar ili pripadnik organizacije koja se naziva imenom križara [*Jelena Križarica* katolička svetica]; **križarski** *prid.* koji se odnosi na križare [*~a organizacija*] Δ *~i ratovi* *pov.* vojni pohodi zapadnoeuropskih kršćana protiv muslimana Bliskog istoka na inicijativu papa (11–13. st.); **križarski pril.** kao križari, na način križara

✧ v. križ

Križevci *m mn* (G *mn* -vaca) grad na J prigroru Kalnika (Slavonija), 11.236 stan. // **križevački** *prid.* koji se odnosi na Križevce i Križevčane Δ **Križevački statuti** *pov. etnol.* niz propisa kojih su se morali pridržavati vinopije na svojim sastancima a posebno o Sv. Martinu kada se krsti mlado vino; **Križevčanin** *m* (**Križevčanka** *ž*) (N *mn* Križevčani) stanovnik Križevaca

◆ *pr.* (etnici, v. križ): **Kòroš** (Medimurje, Prigorje, ← *mađ.* Krs), **Kòroša** (Baranja, Dugo Selo), **Koròšec** (370, Koprivnica, v. i Koruska)

križobolja *ž razg.*, v. lumbago

✧ v. križ, križa + v. bol, boljeti

Križopolje *sr* naselje u Lici, 1046 stan. // **Križopòljac** *m* (**Križopòljka** *ž*) (G -ljca, N *mn* Križopòljci) stanovnik Križopolja; **križopòljski** *prid.* koji se odnosi na Križopolje i Križopoljce

križopúće *sr ekspr.* mjesto na kojem se sastažu putovi, *usp.* križanje

✧ v. križ + v. put

križovac *m bot.*, v. krstovka

✧ v. križ

Križovec *m* (G -òvca, N *mn* -òvci) naselje (u blizini Čakovca), 750 stan. // **križovečki** *prid.* koji se odnosi na Križovce

◆ v. križ

krjúki *m mn glazb.* u srednjovjekovnoj ruskoj crkvenoj glazbi posebni notni znakovi (neumski simboli)

✧ *rus.* krjúki: kuke ← *stnord.* krókr: kuka

Krk *m* (G Kíka) **1.** *geogr.* otok u kvarnerskoj otočnoj skupini (najveći jadranski otok) 405,78 km², 16.402 stan. **2.** grad na JZ obali otoka Krka, 3022 stan. // **Křčanin** *m* (**Křčanka**, **Křkinja** *ž*) (N *mn* Křčani) stanovnik Krka; **křčki** *prid.* koji se odnosi na otok i grad Krk i na Křčane

✧ *tal.* Veglia, *ant.* Curicum

Krkka ž 1. *geogr.* **a.** rijeka u Dalmaciji, duga 72,5 km; tvori vodopade i kaskade (Skradinski buk, Roški slap) **b.** Nacionalni park 142,2 km², proglašen 1985. **2.** desna pritoka Save u *JJ* Sloveniji, duga 94 km // **Krkkin** *prid.* koji pripada Krki

krkače *pril.* na ledima, za vratom (u raznim igrama, kad jedan nosi drugoga na ledima) // **krkačiti** *nesvrš.* < *pres.* -im, *pril. sad.* -čēči, *gl. im.* -čēnje) nositi na ledima

✧ ≈ *kṛkṛb: vrat, v. grkljan

krkalo *sr* konjski izmet (nekad i magareta i mazge i mule), izmet koji ostavlja konj // **krkalina** ž, v. krkalo

✧ *pr.* (nadimačka, v. i krkljati): **Krkalo** (Krapina), **Krkálović** (Vinkovci)

krkan *m razg. pejor.* sirov čovjek, divljak, primitivac, kulturno zaostao, sirovnjak, sirovina // **krkanuša** ž, v. krkan

✧ *pr.* (nadimačka): **Krkkan** (Prigorje), **Krkanić** (Velika Gorica)

✧ *ekspr.*

krkati (što) *nesvrš.* < *pres.* kṛkām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) obilno i slasno jesti (ob. teško, konkretno jelo kao grah i druga jela koja se jedu žlicom); naklopiti se, naklopiti se // **krkánluk** *m* (N *mn* -uci) *ekspr.* (u šali) **1.** obilno jedenje [*bacio se na ~*] **2.** meton. velika količina jela [*ima ~a*]

✧ *ekspr., prasl.* *kṛkṛati: bučno jesti (*bug. kṛkām, češ. krkati*)

krkavina ž *bot.* **1.** do 3 m visok grm (*Rhamnus frangula*) iz porodice krkavina **2.** (*mn*) *bot.* porodica drvenastih zimzelenih dvosupnica (*Rhamnaceae*); plod je koštunica

krklāma ž *reg.* meso zaklane ovce, kože ili goveda izrezano na komade i tako pripremljeno za sušenje // **krklāisati** (što) *nesvrš.* < *pres.* -išēm, *pril. sad.* -išūci, *gl. im.* -ānje) *reg. zast.* sušiti meso po običajima i propisima

✧ *tur.* kırıklama

Krklec, **Gustav** (1899–1977), hrv. književnik, pjesnik, feljtonist, prevoditelj, pisac epigrama i knjiga za djecu (*Srebrna cesta*, *San pod brezom*, *Noćno iverje*)

krkljati (Ø) *nesvrš.* < *pres.* -ām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) ispuštati mukle, neartikulirane glasove (kao da je grlo začepjeno i sl.) // **krkljánac** *m* (G -nca, N *mn* -nci, G kṛkljánāčā) *žarg.* velika gužva; stiska, pometnja (ob. u prometu)

✧ *pr.* (nadimačka): **Krkka** (Sinj, Jabuka kod

Sinja, Split), **Krkkač** (220, Zagreb), **Krkkić** (Dubrovnik, Zagreb), **Krklec** (690, Zagorje, Prigorje), **Krklijec**, **Krkoč** (Zagreb), **Krković** (150, Glina, Banovina, Velika Gorica, Slavonija)

✧ *ekspr.* ≈ *kṛkṛb: grlo, v. grkljan

krknuti (komu što) *svrš.* < *pres.* kṛknēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* kṛkni, *prid. rad.* kṛknuo) *žarg.*

1. zabiti komu nož ili drugo što bode u tijelo

2. dobro plasirati protuargument i sl.; spustiti, natočiti (komu), smjestiti, zabiti cviku

✧ *ekspr.*

krkuša ž *zool.* jestiva slatkododna riba koštunjača (*Gobio gobio*) iz porodice šaranki; brkuša

krletka ž (D L -eci, G *mn* -tākā/-i) mala žičana, pletena i sl. nastamba za držanje ptica ili malih životinja; kavez

Krleža, **Miroslav** (1893–1981), središnja ličnost književnog i kulturnog života Hrvatske punih 60 godina; književnik izvanredno snažnog temperamenta, svestrano bogata opusa i erudicije: poezija (*Pan*, *Knjiga lirike*, *Pjesme u tmini*, *Balade Petrice Kerempuha*), novele (*Hrvatski bog Mars*), romani (*Povratak Filipa Latinovicza*, *Na rubu pameti*, *Zastave I–V*), drame (*U logoru*, *Vučjak*, tri drame ciklusa *Glembajevi*, *Aretej*), polemike (*Moj obračun s njima*, *Dijalektički antibarbarus*), memoari i dnevnici (*Djetinjstvo u Agramu*, *Davni dani*), književni i politički eseji o umjetnosti i književnosti, suvremenim i povijesnim zbivanjima i ličnostima (*Deset krvavih godina*), kulturološke studije i referati, političke rasprave i polemike, novinski članci, intervjui; pokrenuo i uređivao četiri vrlo utjecajna časopisa (*Plamen*, *Književna republika*, *Danas*, *Pečar*); utemeljitelj (1950) i doživotni direktor Jugoslavenskog leksikografskog zavoda koji od 1991. nosi njegovo ime // **krležijānac** *m* (G -nca, V kṛležijānčē, N *mn* -nci, G kṛležijānāčā) onaj koji se inspirira djelom i mišlju M. Krleže; **krležijānčev** *prid.* koji pripada krležijancu; **krležijanka** ž (D L -i, G *mn* -āl/-i), v. krležijanac; **krležijānski** *prid.* koji se odnosi na Krležu i krležijance; **krležijānstvo** *sr* (G *mn* kṛležijānstāvā/-ā) ukupnost književnih i društvenih pogleda i proučavanja tih pogleda M. Krleže

krļjušt ž (I -i/-šču) **1.** sitne ljuske na vanjskom tkivu ribe **2.** rožnate pločice koje štite tijelo nekih životinja (npr. morskog konjica)

křma ž *agr.* proizvodi biljnog, životinjskog ili mineralnog porijekla koji služe kao stočna hrana; krmivo [suha ~; zelena ~] // **křmača** ž (G mn křmačā) **1.** zool. ženka domaće i divlje svinje; prasica, guda **2.** *razg. pejor.* za žensku osobu a. loših karakternih osobina **b.** vrlo gojaznu i zapuštenu **3.** *žarg.* avionska bomba velike razorne snage, punjena s oko 50 kg eksploziva; **křmačětina** ž *augm.* od křmača, *pejor.*; **křmačica** ž *dem.* od křmača; **křmād** ž *zb.*, v. křme; **křmak** m (G křmka, V křmče, N mn křmci, G křmākā) **1.** zool. mužjak domaće svinje; prasac, gudin **2.** *razg. pejor.* čovjek ružnih postupaka, lošeg karaktera [pravi ~]; **křmčād** ž *zb.* (I -adu/-i), v. křmče; **křmče** sr (G -ta, *zb.* křmčād) *dem.* od křme; **křmčič** m *dem.* od křmak; **křmčina** ž **1.** *augm.* od křmak **2.** *pejor.* od křmak (2) [velika ~; teška ~]; **křme** sr (G -ta, *zb.* křmād) **1.** mlado domaće i divlje svinje [křmče, svinjče]; křmče, svinjče **2.** *refer. fam.* onaj koji nespretnošću nešto uprlja [baš si ~]; **křmeci** prid. koji pripada, koji se odnosi na křme; **křmetina** ž *reg.* meso křmka, křmače; svinjetina; **křmivo** sr, v. křma; **křmnjī** prid. koji se odnosi na křmu [~o bilje]

♦ *pr.* (nadimačka): **Křmek** (Medimurje), **Křmār** (140, Vinkovci, Kordun), **Křmec** (Karlovac, Otočac), **Křmek** (240, Dubrovnik) ♦ *prasl.* *křma, *křmāb (rus. korm, polj. karm) ← *ie.* *kurmi- (*lat.* cremor: gusti sok, *stir.* coirm: pivo)

křnja ž zadnji dio broda, *opr.* pramac, prōva // **křmār** m *rib.* veslač na křmi broda; **křmenī** prid. koji se odnosi na křmu [~o jedro]

♦ *prasl.* *křma (stsl. křma, rus. kormā)

křmčija ž *crkv.* zbornik crkvenih i svjetovnih pravila i propisa za pravoslavnu crkvenu upravu i crkveno sudstvo; »kormilarska knjiga«

♦ *stsl.* křmčaja kniga ≈ v. křma

křmelj m (N mn křmēljī) osušena izlučina iz oka // **křmēljice** ž mn, v. křmelj; **křmēljiv** prid. (odr. -ī) koji je zahvaćen křmēljima [~o oko; ~a baba]; **křmēljivac** m (G -ivca, V křmēljivče, N mn -ivci) onaj koji ima křmelje **1.** *pren.* pospanac, ljenivac, neradnik; **křmēljivčev** prid. koji pripada křmēljivcu; **křmēljivica** ž, v. křmēljivac; **křmēljivičin** prid. koji pripada křmēljivici; **křmēljivōst**

ž (G -osti, I -osti/-ošću) stanje onoga koji je křmeljiv

♦ ≈ *stsl.* grāmēždь ≈ *lat.* gramiae

křmenādla ž, v. karmenadla

křmēncija ž *reg. pov.* mađarski zlatni dukat; mađarija

♦ *mađ.* Křmōc: Kremnitz, grad u Njemačkoj, gdje su se kovali takvi dukati

křmez¹ m *reg.* **1.** zagasita crvena boja koja se dobiva od istoimenog insekta; masa od koje se pravi ruž za usne **2.** crveni šal koji muškarci vežu oko glave

♦ *tur.* křmiz ← *arap.* qirmiz, v. grimiz

křmez² m, v. bakam

křnaviti, v. křnj

křntija ž **1.** *reg.* nešto staro, razvaljeno i dotrajalo; starudija, karampana, škopocija **2.** *reg.* ono što je razbijeno, razrezano; djelići, otpaci **3.** *pejor. razg.* od duge upotrebe dotrajalo vozilo ili veći kućanski aparat (ob. automobil) // **křntijētina** ž *augm.* od křntija, *pejor.*

♦ *tur.* křnti, křrindi ← křnmak; razbiti se

křnj prid. (odr. -ī) **1.** kojemu je dio odbijen, oštećen [~i zub] **2.** koji je ostao nedovršen; nepotpun [~i tekst] Δ ~a **rečenica** gram. rečenica bez izrečenog konstitutivnog dijela (subjekta ili predikata); ~i **parlament** parlament koji nije u potpunom sastavu; ~i **stožac** mat. stožac koji nema vrh // **křnaviti** nesvrš. (prez. -im, pril. sad. -vēči, gl. im. -vljēnje) činiti što křnjim; **křnica** ž *geogr.* **1.** široka morska uvala okružena visokim stijenama **2.** polukružna udubina strmih strana na planinskom podnožju, nastala djelovanjem snijega i leda; **křnja** ž (G mn křnjā) křnji zub, pokvaren zub u vilici; **křnjāđak** (křnjātak) m (G -ātka, N mn -āci, G křnjāđākā) *razg.* ostatak pokvarena zuba u vilici; křnja, křnjetak, křnjak; **křnjāk** m (N mn -āci), v. křnjadak; **křnjav** prid. (odr. -i) **1.** koji ima křnju, koji ima rupu od truljenja, koji je křmj [~ zub] **2.** koji je udarcem ili dužom uporabom oštećen, ob. na rubovima ili bridovima [~a čaša; ~ lonč-ic]; otkrhnut; **křnjē** pril. nepotpuno, nedorađeno [~ obraditi temu; ~ prikazati problem]; **křnjētak** m (G -tka, N mn -ēci, G křnjētakā), v. křnjadak; **křnjiti** (što) *nesvrš.* (prez. křnjīm, pril. sad. křnjēči, gl. im. křnjēnje) činiti da što bude křnje (1)

♦ os. imena (zaštitna, profilaktička):

Křneta, **Křnjo** ♦ *pr.* (nadimačka ili od imena): **Křnjak** (Medimurje, Našice), **Křnač**

(Vukovar), **Krnájac** (Vukovar), **Křneta** (530, Knin, S Dalmacija, Lika), **Křnetić** (160, Zagreb, Opatija, Slavonija), **Křnežić** (160, Jastrebarsko, Pokuplje), **Křnic** (210, Sisak, Banovina), **Křnić** (1120, Šibenik, sred. Dalmacija, Banovina), **Křnjac** (sred. Dalmacija), **Křnjača** (Sinj), **Křnjić** (640, Banovina), **Křnjaja** (Obrovac, Banovina), **Křnjić** (270, Banovina), **Křnjak** (530, Međimurje, Podravina, Prigorje), **Křnjašić** (Koprivnica), **Křnjeta** (120, Banovina, Kordun), **Křnjević** (Sisak, Ivanić Grad), **Křnjić** (190, Križevci, I Slavonija) ◇ *mi-krotop.*: **Křnja jela** (Knin), **Křnjača** (potok, Bjelovar), **Křnjajac** (potok, Slatina), **Křnjajski pōtok** (Petrinja), **Křnjakovvřh** (Lika), **Křnjevac** (Požega), **Křnji kāmēn** (Dubrovnik)

◇ *prasl.* *křnъ: kratak, odrezan (*rus.* kórnyj: kratak, češ. krmiti: izrezati), *latv.* kurns: gluh ≈ *skr.* křmas: ozlijeđen

krnjävöl (křnjo) *m reg.* velika krpna lutka, ob. punjena slamom kojoj se na kraju karnevalskih svečanosti simbolično sudi za sve grijeh-e u protekloj godini; njezinim spaljivanjem završava vrijeme poklada i počinje razdoblje korizme // **Křnje** *m* (G -ē, D -i) *lokal. (reg. u Dalmaciji), usp.* krnjavol

◇ *v.* karneval

Křnjević, Juraj (1895–1988), hrv. političar, glavni tajnik HSS-a, u nekoliko navrata potpredsjednik u izbjegličkim vladama Kraljevine Jugoslavije u 2. svjetskom ratu, vođa HSS-a u poslijeratnoj emigraciji

Kroācija (Kroācija) (način pisanja prema izgovoru) *ž knjiš., usp.* Croatia // **kroāst** *m* onaj koji je stručnjak u kroatistici, stručno osposobljen proučavatelj jezika, književnosti i kulture hrvatskog naroda; **kroāstica** *ž, v.* kroatist; **kroāstičin** *prid.* koji pripada kroatistici; **kroāstika** *ž* (D L -ici) proučavanje hrvatskoga jezika, književnosti i kulture; **kroatizacija** *ž* 1. čin kroatiziranja (*usp.* kroatizirati); pohrvaćivanje 2. stanje onoga koji je kroatiziran ili onoga što je kroatizirano **a.** on kroatizira **b.** on je kroatiziran; kroatiziranost, pohrvaćenost; **kroatizam** *m* (G -zma, N mn -zmi) *lingv.* 1. prepoznatljiv element hrvatskoga jezika preuzet u neki drugi jezik 2. riječ koja u odnosu na neku drugu riječ pripada hrvatskom jezičnom standardu ili je tipičnija za njega [*kava-kafa*]; **kroatiziranost** *ž* (G -

osti, I -osti/-ošću), *v.* kroatizacija; **kroatizirati** (što, se) *dv. (prez. kroatizirām, pril. sad. -ajūči, pril. pr. -āvši, prid. trp. kroatizirān, gl. im. -ānje)* 1. dati/davati hrvatski oblik (o tekstovima s drugih jezika ili varijantama ili oblicima imena i prezimena); učiniti da što bude hrvatsko; pohrvatiti/pohrvaćivati 2. asimilirati u hrvatski nacionalni korpus, prihvatiti/prihvaćati hrvatski nacionalni identitet

◇ *srlat.* Croatia: Hrvatska

kroāsān (kroasān) *m kulin.* vrsta slatkog peciva

◇ *fr.* croissant

kroatocēntričan *prid. (odr. -čnī)* koji u središte javnog djelovanja stavlja Hrvatsku i hrvatstvo [*pomanjkanje vjere u ~ne programe inspiriralo je političke kombinatore da se iliriziraju*] // **kroatocēntričnost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) osobina ili postupak onoga koji je kroatocentričan, svojstvo onoga što je kroatocentrično

◇ *v.* Krocija + -CENTRIČAN

kroatofilija *ž psih.* sklonost, simpatija ili ljubav prema hrvatstvu i Hrvatima // **kroātofil** *m psih.* onaj koji voli Hrvatsku i Hrvate; **kroātofilski** *prid.* koji se odnosi na kroatofiliju i kroatofile

◇ *v.* Krocija + -FILIIJA

kroātofōbija *ž psih.* odbojnost, mržnja prema Hrvatima i hrvatskom // **kroātofōb** *m psih.* onaj koji je opterećen netrpeljivošću prema Hrvatskoj i Hrvatima; **kroātofōpski** *prid.* koji se odnosi na kroatofobiju i kroatofobe

◇ *v.* Krocija + -FOBIJA

kroazē (kroazē) *m* (G kroazēa) tkanina od raznovrsnih tekstilnih sirovina, izrađena u četveroveznom obostranom keperu

◇ *fr.* croisē

Křobot *m* (G Křobōta) *knjiš. ob. indiv. fam.* Hrvat u ukupnosti nekih slabosti svoga naroda kako su se one shvaćale u 19. i poč. 20. stoljeća (npr., jal, naivnost) // **křobotērija** *ž knjiš. pejor.* ukupnost ili tipičnost hrvatskih osrednjih ili nesvršishodnih postupaka; »hrvatska posla« (Matoš)

◇ *austrijem.* ← Kroat: Hrvat

křōcanj *m* (G -cnja, N mn -cnji) *bot.* rod vodenih biljaka (*Myriophyllum*) listovi fino raspe-rjani, često se uzgaja u akvarijima

křōčiti, *v.* korak

křōfulica (křfulica) *ž bot., v.* krasuljica

křōjcfaqer *m vojn. pov. zast.* unakrsna vatra (u

vojsci Habsburške Monarhije u jedinicama s njemačkim službenim jezikom)

✧ *njem.* Kreutzfeuer

kròjiti (što) *nesvrš.* (prez. -im, pril. sad. -ječi, gl. im. -jenje) **1.** rezati tkaninu ili kožu radi šivanja odjeće, rublja ili obuće **2. reg. žarg.** **a.** mjeriti i rezati [~ *grede i letve za krov*] **b.** određivati, odlučivati [~ *čiju pravdu*] // **kròj m** (N mn kròjevi) **1.** nacrt, rez onoga što se šije [izvaditi ~] **2.** način kako je oblikovano ono što se šije [staromodan ~]; **kròjač m** (G krojača) onaj koji kroji i šije; šnajder; **krojačica ž**, v. krojač; **krojaččin** prid. koji pripada krojačici; **krojački** prid. koji se odnosi na krojače [~ *obrt*]; **kròjač-nica ž** mjesto na kome se kroji i šije; šnajderaj; **kròjilac m** (G -ioca, V -ioče, N mn -ioci) onaj koji kroji; kroyitelj; **kròjičev** prid. koji pripada kroyiocu, *usp.* kroyitelj; **kròjitelj m** **1.** v. kroyilac **2. pren.** koji kroji čiju sudbinu, čije planove itd. [~ *tudih života*]; **kròjitelj** *usp.* kroyitelj; **kròjiteljica ž**, v. kroyitelj; **kròjiteljčin** prid. koji pripada kroyiteljici; **kròjnī** prid. koji se odnosi na kroy [~ *nacrt*]

✧ *pr.* (prema zanimanju): **Kròjač** (130, Zagreb, Duga Resa, Zagorje), **Kròjačec** (Velika Gorica), **Kròjačević** (Bjelovar, Rijeka), **Kròjačić** (134, Pokuplje)

✧ *prasl.* *krojiti: rezati (*rus.* kroit', *polj.* kroić, *latv.* krijat)

kròk¹ m (N mn kròkovi) *pom. razg.* konopom ispleten pojas kojim se opasu ribari kad vuku mrežu na obalu

✧ *tal.* crocco

kròk² m *bot.*, v. šafran

✧ *lat.* crocus ← *grč.* krókos

kròkani m *mn pov.* sudionici seljačkih ustanaka u Francuskoj krajem 16. i poč. 17. st.

✧ *fr.* croquants

kròkant (kròkanat) m (G mn -nāta) *kulin.* slastičarski ili tvornički slatkiš s bademima ili orasima u tvrdoj masi karameliziranog šećera

✧ *njem.* Krokant ← *fr.* croquant

kròket¹ m (G -a) *sport* igra drvenim kuglama i palicama (za 2–4 igrača), s ciljem da se kuglu provede kroz niz žičanih vrata

✧ *fr.* croquet

kròket² (kròkèt) m (G krokéta) uštipak od riže, krumpira ili mesa; valjušak, okruglica

✧ *njem.* Krokette, *fr.* croquette ← *tal.* crocchetta

kròkī (krokī) m (G krokija, N mn krokiji) **1.** crtež izveden povlačenjem osnovnih crta; skica **2. pren.** ono što je nabačeno u osnovnim crtama [to je samo ~] // **krokíranje** (Ø, čega) *sr* **1.** (gl. im.), v. krokirati **2. term.** topografski ili hidrografski premjer manjeg zemljišta bez uporabe složenijih instrumenata (ob. u vojne svrhe); **krokíрати** (što) *dv.* (prez. kròkirām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, prid. trp. kròkirān, gl. im. -ānje) likovno se izraziti/izražavati krokijem, nacrtati/crtati kroki

✧ *fr.* croquis

kròkòdil m (G krokodila) *zool.* grabežljiva životinja tropskih krajeva (*Crocodylia*) iz reda *Emydosauria*, slična velikom gušteru, tijela pokrivena jakim rožnatim ljuskama // **krokòdilić (krokodilić) m** *dem.* i *hip.* od krokodil; **krokòdilski¹** prid. koji se odnosi na krokodile Δ ~e *suze* *eksp.* krupne suze hinijena, usiljena plača; prenaplašena, glumljena žalost (za kim ili čim)

✧ *lat.* crocodilus ← *grč.* krokódeilos

kròlati (Ø) *svrš.* (prez. -ām, pril. pr. -āvši, prid. rad. kròlao) *reg. eksp.* malaksati, sustati od slabosti, onemoćati // **krolávati** *nesvrš.* (prez. kròlāvām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje), v. krolati

✧ *njem.* krollen

-KROM (-KROMA), -KROMAN, -KROMATIZAM, -KROMATSKI, -KROMIJA kao drugi dio riječi znači: boja [*monokroman*]

✧ *grč.* khrōma (G khrómatos)

kròm m *kem.* element (simbol Cr, atomski broj 24), sjajan, bijel, kemijski vrlo otporan, služi za zaštitu od korozije, glavna ruda kromit // **kròmāt m** (G kromáta) *kem.* sol kromne kiseline; **kromírati** (što) *dv.* (prez. kròmírām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, prid. trp. kròmírān, gl. im. -ānje) prevući ili prevlačiti kromom, dati čemu površinu kroma; **kròmīt m** (G kromíta) *min.* kromov željezov oksid, ruda kroma; **kròmni¹** prid. koji je svojstven kromu Δ ~ **čelik** naziv za sve vrste legiranih čelika u kojima je krom najvažniji dodatak

✧ *nlát.* chromium ← *grč.* khrōma: boja

KROM- (KROMA-), KROMATO-, KROMO- kao prvi dio riječi znači boju i odnos prema boji [*kromosfera; kromoterapija*]

✧ *grč.* khrōma

kròma ž (G mn kròmā) **1.** rij. boja **2. glazb. a.** o-smina note; osminka **b.** sniženje ili povišenje

tona za pola note; poluton // **kromàtičan** *prid.* (odr. -čni) **1.** koji je u boji; obojen, koloriran, koloristički **2. glazb.** koji se odnosi na kromatiku; **kromàtika** ž (D L -ici) **1. lik.** a. učenje o bojama **b. naziv** za skale čistih glazb. spektra [~ *impresionističke palete*] **2. glazb.** tonski sustav temeljen na polustupnjevima, *opr.* dijatonika; **kromatizam** *m* (G -zma, N *mn* -zmi) **1.** svojstvo bijele zrake da se razlaže na zrake različitih boja **2. glazb.** uzlazno i silazno kretanje glasa po polutonovima; kromatika; **kromàtiki** *prid.* koji se odnosi na kromatiku Δ ~a **aberacija** *fiz.* disperzija svjetla na spektralne boje unutar optičkog sustava; ~a **ljestvica** *glazb.* niz od 12 silaznih ili uzlaznih polutona
 ✧ *grč.* khrōma

kromanjónac *m* (G -nca, V -nče, N *mn* -nci, G *kromànjónacà*) *antrop.* čovjek koji je živio u mladem paleolitu, smatra se prototipom modernog europskog čovjeka
 ✧ *fr.* Cro-Magnon, arheološko nalazište u Francuskoj

kromàtin *m* (G *kromatína*) *biol.* dio stanične jezgre uglavnom sastavljen od nukleoproteida, za vrijeme mitoze ulazi u u sastav kromosoma
 ✧ KROMATO- + -IN

kromatòfor *m* (N *mn* *kromatofóri*) **1. zool.** u koži životinja stanica bogata pigmentom, omogućava mijenjanje boje; pigmentna stanica **2. bot.** nositelj biljnog zelenila; plastid
 ✧ KROMATO- + -FOR(I)

kromatogràfija ž *kem.* skup metoda za razdvajanje supstancija iz smjese; primjenjuje se za razdvajanje pojedinih prirodnih spojeva (iz biljnog i životinjskog ekstrakta)
 ✧ KROMATO- + -GRAFIJA

kromatòpsija ž *pat.* prolazna, prateća pojava nekih bolesti: svi promatrani predmeti bolesniku izgledaju istobojni [*ksantopsija* = viđenje u žutoj boji; *cijanopsija* = u plavoj; *eritropsija* = u crvenoj; *kloropsija* = u zelenoj; *jantínopsija* = u ljubičastoj boji]
 ✧ KROMATO- + -OPSIJA

kròmbi *m* (G -ja) **1.** teško rebrasto sukno za zimске kapute **2. meton.** kaput od takva sukna
 ✧ *engl.* crombie

kromidróza ž *pat.* obojeni znoj, odn. obojeno znojenje
 ✧ KROM- + *v.* hidroza

kròmlek *m* (N *mn* -eci) velški naziv za dolmen
 ✧ *engl.* cromlech

KROMO-, *v.* KROM-

kromofotogràfija ž **1.** fotografiranje u boji **2. fotografija** u boji
 ✧ KROMO- + *v.* fotografija

kròmogèn *m* tvar ili atomska grupa iz koje se stvara boja ili koja je uzrok nekoj obojenosti
 ✧ KROMO- + -GEN

kromolitogràfija ž **1.** višebojni tisak u litografskoj tehnici **2. otisak** izrađen na takav način
 ✧ KROMO- + *v.* litografija

kròmoplast *m* *bot.* nositelj boje u citoplazmi, daje zelenu boju; jedan od plastida
 ✧ KROMO- + -PLASTI

kromosféra ž *astron.* vanjski tanki sloj Sunčeve atmosfere crvene boje, vidljiv za pomrčine
 ✧ KROMO- + -SFERA

kromòsom *m* (G *kromosóma*) *biol.* mikroskopske, štapičaste strukture koje se nalaze u jezgri stanice organizma i koje prenose nasljedna svojstva, *usp. gen* // **kromòsòmski** *prid.* koji se odnosi na kromosome
 ✧ KROMO- + -SOM

kromosomopàtija ž *pat.* nasljedna bolest uzrokovana poremećajima broja ili strukture kromosoma (danas poznato o. 300)
 ✧ *v.* kromosom + -PATIJA

kromoteràpija ž *med.* liječenje pomoću svjetlosnih valova različitih boja
 ✧ KROMO- + *v.* terapija

-KRON-, -KRONIČKI-, -KRONIJA, -**KRONIZAM** kao drugi dio riječi znači vrijeme, vremeni, vremenski; -vremen, -doban [*anakronizam*]
 ✧ *grč.* khrónos: vrijeme; khronikós: vremenski

Krôn *m* *mit.* najmlađi titan, sin Urana i Geje, vladao svijetom dok ga nije zbacio sin Zeus; rimska mitologija kaže da se K. spasio bijegom u Italiju i živio pod imenom Saturn; vrijeme njegove vladavine nazivali su zlatnim vijekom

KRON-, KRONO- kao prvi dio riječi znači vremensko trajanje, koji se odnosi na vrijeme, vremenski [*kronologija; kronometar*]
 ✧ *lat.* cronicus ← *grč.* khronikós: vremenski ≈ khrónos: vrijeme

krónenordën *m* *pov.* visoko odličje u Habsburškoj Monarhiji; red carske krune, krunkski red
 ✧ *njem.* Kronenorden

kròničlan *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji traje dugo vremena [o bolesti: ~*na upala*; ~*ni alkoholičar*; o društvu: ~*an problem*]; stalan, uvriježen, dugotrajan, *opr.* akutan **2.** koji se javlja od vremena do vremena; povremen // **kròner** *m žarg.* onaj koji je kronični ovisnik (o alkoholu, nikotinu ili drogi); **krònerica** *ž.* v. *kroner*; **krònično** *pril.* na kroničan način; stalno, dugotrajno [~ *oboljeti*]; **kròničnost** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je kronično; **kronikārij** (**kronikārij**) *m med.* socijalno-psihijatrijska ustanova za čuvanje i zbrinjavanje kroničnih psihičkih bolesnika
✧ *lat.* chronicus ← *grč.* khronikós

krònika *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** tekst u kojem se bilježe događaji po slijedu u vremenu [*Kronika popa Dukljanina*] **2.** rubrika u novinama ili u časopisu itd. u kojoj se sustavno prate svakodnevna zbivanja Δ *crna* ~ *publ.* novinska rubrika koja bilježi nesretne i tragične događaje // **kròničār** *m* onaj koji piše kroniku ili kronike; **kroničārīti** (Ø) *nesvrš.* ⟨*pres.* kroničārīm, *pril.* *sad.* -rēči, *gl.* *im.* -rēnje⟩ *razg. publ.* pisati kroniku u novinama, ispunjavati novinsku rubriku pišući svakodnevno o tekućim događajima; **kròničārka** *ž.* v. *kroničar*; **kròničārski** *prid.* koji se odnosi na kroničare; **krònički** *pril.* kao u kronici, na način kako se piše i bilježi u kronikama [*pisati* ~]
✧ *lat.* chronica ← *grč.* khroniká

krònland *m pov. knjiš.* krunska zemlja, krunovina
✧ *njem.* Kronland

kronobiologija *ž* grana biologije, istražuje mehanizme biološke strukture vremena, posebno biološki ritam
✧ KRONO- + *v.* biologija

kronofarmakologija *ž* grana farmakologije, proučava djelovanje lijekova na biološke ritmove
✧ KRONO- + *v.* farmakologija

krònograf *m* **1. pov.** onaj koji piše kroniku; kroničar, ljetopisac, analist (u srednjem vijeku) **2. tehn.** uređaj za bilježenje vremena po otkucaju sata na pokretnom listu papira (istovremeno prati, npr. prolazak zvijezda)
✧ *grč.* khronográphos ≈ KRONO- + -GRAF

krònogram *m pov.* **1.** tekst u kojem se prema nekim slovima (ako upućuju na rimske brojeve) može odrediti godina izdanja, godina nekoga važnog događaja i sl. **2. općenito,**

zapis godine (u upotrebi do 18. st.) **3.** zapis kronografa (**2**)

✧ *nlat.* chronogramma ≈ KRONO- + -GRAM

kronològija *ž* **1.** redoslijed koji obavezuje u pisanju i opisivanju prošlih događaja [*po* ~*i*] **2.** disciplina koja se bavi proučavanjem mjera za vrijeme i podataka za određivanje događaja u vremenu i njihova odnosa u protjecanju vremena **3.** pomoćna povijesna znanost koja proučava načine računanja vremena u prošlosti // **kronològ** *m* ⟨N *mn* kronolòzi⟩ stručnjak za kronologiju; **kronolòški** *prid.* koji se odnosi na kronologiju i kronologe [~*m redom* prema vremenskom slijedu]; **kronolòški** *pril.* prema kronologiji, kako traži kronologija, kao kronolog
✧ KRONO- + -LOGIJA

krònometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ **1.** prenosiv točan astronomski sat u specijalnoj kutiji s utezima; pokazuje vrijeme po Greenwichu **2.** osobito točan džepni/ručni sat; štoperica
✧ KRONO- + -METAR

kronometražā *ž* proučavanje trajnosti radnih procesa svake pojedine operacije pomoću sekundomjera
✧ KRONO- + *v.* metar, metražā

kronopsihofiziologija *ž* disciplina kronobiologije, istražuje vremenska kolebanja čovjekovih psihičkih i fizioloških funkcija
✧ KRONO- + *v.* psihofiziologija

krònoskop *m tehn.* električni sat služi za mjerenje kratkih vremenskih razmaka
✧ KRONO- + -SKOP

krònostih *m* ⟨N *mn* -ovi/-isi *rij. ekspr.*⟩ kronogram u stihu
✧ KRONO- + *v.* stih

krònotaksa *ž* popis kratkih podataka o nekim ljudima ili događajima prema vremenskom slijedu
✧ KRONO- + *v.* taksa

krònprinc *m* ⟨N *mn* krònprinčevi⟩ *pov.* najstariji kraljevski sin; knez, prestolonasljednik u zemljama njemačkog jezika
✧ *njem.* Kronprinz

Kronštat *m* ruska ratna luka i grad na otoku Kotlinu u Finskom zaljevu pred Petrogradom, o. 40.000 stan. // **krònštātskī** *prid.* koji se odnosi na Kronštat; *ob. pov.* u vezi s revolucionarnim bunama 1905. i 1917. i protuboljševičkom pobunom 1921.

✧ *njem.* Kronstadt

kròp *m* (N *mn* kròpovi) *reg.* ključala voda kao osnova ili dodatak za neko piće, jelo ili pripravu; ukrop

✧ *slov.*

kròpilo *sr.* v. škropilo // **kròpionica** *ž.* v. škropionica

Kropotkin (*izg.* Kropòtkin), **Pjotr Aleksejevič** (1842–1921), ruski plemić, revolucionar, glavni teoretičar anarhističkog pokreta; bavio se geografijom, zoologijom, sociologijom i poviješću, ali najviše teorijom tzv. anarhističkog komunizma (utopija); u emigraciji preko četrdeset godina (1876–1917)

kròs *m* (N *mn* -ovi) *sport* **1.** natjecanje u trčanju na srednje i duge pruge u prirodi [~*-kantri*] **2.** dijagonalni udarac u tenisu Δ **skijaški** ~ skijaška utrka kroz prirodu // **kròsš** *m* (G krosša) sudionik krosa; **krosšica** *ž.* v. krosš

✧ *engl.* cross

kròsbrìd *m* vuna i vunena prediva koja su po kvaliteti na sredini između merino vune i oplemenjene vune tipa čevjet

✧ *engl.* crossbreed: miješana pasmina

kròs-ček *m.* v. cross-check

kròsna *ž* tkalački stan, *usp.* razboj

kròše (**kroše**) *m* (G krošea, N *mn* krošèji) *sport* u boks, udarac kružnim zamahom ruke sa strane [*desni* ~; *lijevi* ~]

✧ *fr.* crochet

kròšnja *ž* (G *mn* -šanjā/-ī) **1.** *bot.* gornji dio stabla koji čine grane bez debla **2. reg. a.** pleteni koš za nošenje **b.** vrša (za hvatanje ribe) // **kròšnjast** *prid.* (*odr.* -ī) koji ima oblik krošnje; **kròšnjat** *prid.* (*odr.* -ī) koji ima veliku krošnju

✧ *prasl.* *krosnja: korpa (*rus.* kròšnja, *polj.* krosna)

kròšto (Ø) *pril.* u zn. uzroka zbog kojega se što dogodilo, ob. u vezi i izrazu: [*ne pitaj zašto i* ~ = ne zanovijetaj i ne traži uzrok (nego radi i sl.)]

✧ v. kroz + v. što

kròštule *ž mn reg. kulin.* jednostavan domaći kolač (tijesto razvučeno i prženo na ulju)

✧ *mlet.* cròstolo

krotālōn *m* (G krotalóna) *glazb. pov.* u starijima Grka, glazbeni instrument u obliku drvenih izdubenih pločica koje se po dvije drže u svakoj ruci; kastanjete

✧ *grč.* krótalon

kròtiti (koga, što) *nesvrš.* [*pres.* -im, *pril.* sad.

kròtèći, *gl. im.* kròćenje] **1.** priučavati divlju životinju ili neciviliziranog čovjeka životu u zajednici; pripitomljivati **2.** lomiti nečiju volju; pokoravati // **kròtak** *prid.* (*odr.* -tki) koji je vrlo blag [~ *kao janje*]; popustljiv, stidljiv; **kròtilac** *m* (G -ioca, V -ioče, N *mn* -iōci), v. krotitelj; **kròtlački** *prid.* koji se odnosi na krotioce; **kròtitelj** *m* **1.** onaj koji se bavi kroćenjem divljih životinja [~ *lavova*]; ukrotitelj **2.** onaj koji kroti koga ili što; **kròtiteljev** (**kròtiočev**) *prid.* koji pripada krotitelju (krotiocu); **kròtiteljica** *ž.* v. krotitelj; **kròtiteljč-in** *prid.* koji pripada krotiteljici; **kròtiteljki** *prid.* koji se odnosi na krotitelja i krotiteljice; **kròtko** *pril.* mirno, pasivno, bez otpora; **kròtkost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je krotak

✧ *prasl.* i *stsl.* krotiti (*rus.* krotit', *polj.* ukrocić) ← ? *ie.* *k'rot(H)- (*skr.* šrathnati: popušta, *stengl.* hreddan: spasiti)

kròtōn *m* (G krotóna) *bot.* biljni rod (*Croton*) iz porodice mlječika (*Euphorbiaceae*), s. o. 600 vrsta, neke se koriste u farmakologiji (npr. *C. tiglium*)

✧ *nlăt.* croton ← *grč.* krotón

kròv *m* (N *mn* kròvovi) **1.** konstrukcija koja pokriva zgradu ili građevinu [~ *od crijepa*; *ravan* ~; *mansardni* ~] **2. meton.** kuća, dom [*(biti) pod svojim ~om* (biti) u svojoj kući] **3. pren. a.** gornji dio koji štiti [~ *automobila*; *pokretni* ~] **b.** krajnja granica, najviša cijena, najviša dogovorena svota **c.** vrh [~ *svijeta Himalaja*] // **kròvār** *m* (G krovára) *razg.*, v. krovopokrivač; **kròvič** *m dem.* i *hip.* od krov; **kròvina** *ž* **1. augm.** od krov **2. rud.** gornji dio rudarske galerije, tlo iznad galerije, *opr.* podina **3. geol.** sloj stijena koji se nalazi neposredno iznad nekog drugog sloja; **kròvinjara** *ž razg.* koliba pokrivena krovnjačom; **kròvište** *sr arhit.* dio konstrukcije u izgradnji krova kuće; **kròvnī** *prid.* koji ima svojstva krova [~*a konstrukcija*] Δ ~*a organizacija* (**udruženje**, **druga**, **društvo** itd.) organizacija (itd.) koja pokriva po hijerarhiji srodne organizacije, koja je najviša među njima u smislu vertikalnog organiziranja, informiranja; **kròvnjača** *ž* slama kao grada za krovšte

✧ *prasl.* i *stsl.* krovъ (*rus.* i, češ. krov) ← ? *kelt.*

kròvič *m bot.* biljka (*Bolboschoenus maritimus*) iz porodice šiljevki (*Cyperaceae*); rančić

✧ v. krov

krovopokriváč *m* (G -iváča) onaj koji pokriva i popravlja krov; krovár

✧ *v.* krov + *v.* pokriti

křož priěj. (koga, što) u zn.: **1. a.** s jednog na drugi kraj [*prošetati ~ šumu; proći ~ sobu; vijesti su se proširile ~ gomilu*] **b.** unutra s jedne i van s druge strane [*baciti ~ prozor; hladnoća prodire ~ odjeću*] **2.** vrijeme u kojem se vrši radnja, koje je potrebno za radnju; tijekom, u toku [*~ 3 mjeseca*] **3. mat.** način kako se u govoru označuje razlomak črta [*12/6 = 2, dvanaest ~ šest jednako je dva*]

✧ *prasl.* *krozi, *čerzъ (*rus.* čerez)

křpla ž (G *mn* křpā) **1.** pojedinačan komad platna namijenjen određenoj svrsi [*kuhinska ~a*] **2. razg.** loš odjevni predmet **3. pejor.** osoba bez časti i dostojanstva [*prava ~a*] **křvena ~a** ono na što netko nasrće (kao bik na crveno) // **křpāč** *m* (G křpāča) onaj koji křpa; **křpāčica** ž, *v.* křpač; **křpāčki prid.** koji se odnosi na křpača; **křpāčji prid.** koji se odnosi na ono čime se křpa [*~a igla*]; **křpān** *m* *arh.* postolar; **křpār** *m* onaj koji skuplja ili kupuje křpe, kupac i trgovac rabljene odjeće (tako radi da obilazi od kuće do kuće i od vrata do vrata); **křpara** ž prostirka za pod izrađena od křpa; ponjava; **křparija** ž ono što je dobiveno křparenjem, loše izveden posao; klepotina; **křpariti** (ø, što) *nesvrš.* (*prez.* křpāim, *pril. sad.* -rěči, *gl. im.* -rěnje) snalaziti se u oskudnim mogućnostima da se što provede; improvizirati loše ili slabim mogućnostima [*~ iz dana u dan*]; **křpārka** ž, *v.* křpar; **křpārski prid.** koji se odnosi na křpare; **křpārski pril.** kao křpar, na način křpara; **křpati** (što) *nesvrš.* (*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūči, *gl. im.* -ānje) **1.** stavljati zakřpe; iglom i koncem popravljati ono što je tkano ili pleteno; křpiti **2. pren. a.** mučno i privremeno popravljati **b.** popravljati oštećenu površinu, zatvarati rupe (cipele, oplat, cestu itd.) **c.** (koga) žarg. šivati rane **3.** (se) snalaziti se, vezati kraj s krajem (u novcu i izdacima) [*~ od prvoga do prvoga (u mjesecu)*]; **křpatiti** (što) *nesvrš.* (*prez.* -im, *pril. sad.* -těči, *gl. im.* křpāčenje) loše, ružno rezati ili dijeliti (kruh za stolom), površno dijeliti imovinu itd. (predodžba pretvaranja neke cjeline u křpe); **křpen** *prid.* (*odr.* -i) koji je od křpe [*~a igračka*]; **křpěnjača** ž lopta od křpe [*igrati nogomet ~om*]; **křpež** *m* i ž **1.** neprestano křpanje **2.** ono što je skrpljeno, dobiveno kř-

parenjem; křparija; **křpic** *a* ž **1. dem. i hip.** od křpa **2.** komadić papira, platna i sl. naknadno nalijepljen ili dodan čemu cjelovitom **3. (mn)** **a.** tjestenina u obliku kvadratića **4. žarg. a.** (u šali) odjeća **b.** (*jd* i *mn*) komad odjeće u zn. ono što se za odijevanje kupuje iz zadovoljstva, ono što se nosi kao moda i za užitak, prohtjev u oblačenju **Δ Riječka ~a**, *v.* riječki **Δ**; **křpiti** *nesvrš.* (*prez.* -im, *pril. sad.* křpěči, *gl. im.* křpljenje), *v.* křpati; **křplo** *m* (G -ě) *razg.* onaj koji služi samo za to da křpi, koji nije kreativan krojač ili pravi majstor, kojemu se ne povjeravaju izrade odjeće po mjeri i narudžbi [*treba imati jednoga pravoga modnoga krojača i jednoga ~u*]

✧ *pr.* (prema zanimanju ili nadimačka): **Křpač** (Varaždin), **Křpačić** (110, Sisak, Podravska Slatina, Banovina), **Křpān** (1620, Lika, Primorje, Posavina, Kordun), **Křpānec** (Zlatar Bistrica), **Křpanić** (Dugo Selo), **Křpečānec** (Velika Gorica), **Křpetić** (Šibenik, sred. i S Dalmacija), **Křpić** (150, Zagorje, Banovina, Slavonija)

✧ *prasl.* *křpati (*rus.* korpát', *polj.* karpac)

křpātūr, *v.* karpatur

křpelj *m* *zool.* parazit (*Ixodes ricinus*) iz porodice Ixodidae, naseljava se pod kožu čovjeka i životinja, ponekad prenosi zarazu; šklopac

✧ *pr.* (nadimačko): **Křpěljević** (Virovitica)

✧ *v.* křpa, křpati

křpitōrta ž (G *mn* -i) domaći jednostavan kolač, pita od jabuka koja se u tepsiji ukrasi ukrštenim trakama od tijesta

✧ *v.* křpa, křpati + *v.* torta

křplja ž (N *mn* křplje) (ob. *mn*), *v.* čoza

křr-křr (kř-kř) izgovor i konvencija pisanja za ono što krči (pokvaren aparat na struju, stroj u kvaru kad prestaje raditi i sl.)

✧ *onom.*

krrr-křk (křk-křk) *lov.* izgovor i konvencija pisanja kako se glasa uznemiren galeb ili kad koji padne mrtav, a ostali se skupe oko njega, *usp.* křiah

✧ *onom.*

krrr-krrr *lov.* izgovor i konvencija pisanja za jedan od načina kako se glasa patka křža, *usp.* knek-knek

✧ *onom.*

křsmet *m*, *v.* kismet

křst *m* (N *mn* křstovi) **1. pravosl.** križ (**1**) **2. razg.** križ (**2**) **3. rel.** sakrament křštenja // **křsnji** *prid.* koji ide uz křst koji se odnosi

na krštenje Δ ~a **haljina** *rel.* haljina koju dobiva dijete na sakramentu krštenja; ~a **svijeća** *rel.* svijeća koja gori za vrijeme krštenja; ~a **slava** dan sveca koji se u pravoslavaca (i nekih katolika) slavi jednom godišnje kao dan porodičnog zaštitnika; svetkovina i kult predaka; ~i **kum** *rel.* kum na krštenju; ~i **list** isprava s podacima o krštenju; krštenica; ~i **zavjet** *rel.* obećanje koje se daje prilikom krštenja; ~o **ime** *rel.* ime koje se dobiva na krštenju prema nekom svecu i zaštitniku; **krišnica** ž dio balčaka postavljen poprijeko na sječivo tako da štiti ruku; **krista** ž *pl. tantum*, v. križa; **kristača** ž nadgrobni, ob. drveni križ; **kristina** ž 1. kup snopova složenih unakrst 2. dio samara koji ide unakrst; **kristionica** ž *crkv.* 1. posuda sa svetom vodom u koju se uranja krštenik 2. prostorija u kojoj se obavlja sakrament krštenja; **kristitelj** m onaj koji krsti/pokrstava; **kristiti** *dv.* (prez. -im, *pril. sad.* kršteći, *pril. pr.* -ivši, *prid. trp.* kršten, *gl. im.* krštenje) 1. (koga) izvršiti ili vršiti čin uvođenja u kršćanstvo posebnim obredom (sakramentom) 2. (koga) a. dati ime na krštenju b. (što) *razg.* nazivati koga drugim imenom nego što se zove, prvi put nešto nazvati c. (čime) *razg. peyor.* nazivati koga kojekako, svašta mu pridijevati, upućivati mu riječi pogrdna značenja d. *prez.* dokazivati komu što, činiti da napokon shvati (ob. zabludu, zabunu i sl.) 3. (se) stavljati na sebe znak križa; križati se; **kristitke** ž *pl. tantum* (G *kristitkâ-i*) *rel.* proslava obreda krštenja; **kristjanin** m (N *mn* kristjani) *pov.* pripadnik stare kršćanske vjere i crkve u Bosni i drugim krajevima; bogumil, pataren, bespopovac; **kristjanski** *prid.* koji se odnosi na krstijane; **kristjanski** *pril.* kao krstjanin, na način krstjana; **kriščanin** m pripadnik jedne od kršćanskih zajednica, propovijeda vjeru u Isusa Krista; **kriščanka** ž (D L -i, G *mn* -â-i), v. kršćanin; **kriščanski** *prid.* koji se odnosi na kršćane i kršćanstvo; **kriščanski** *pril.* na način kršćana, u skladu s učenjem kršćanstva; **kriščanstvo** *sr* monoteistička religija s vjerom u jednoga Boga u tri ma osobama (Sveto Trojstvo, Bog Otac, Sin i Duh Sveti) i otkupljenju čovječanstva, osnovao ga je Isus Krist; danas se dijeli u četiri temeljne skupine: Katoličku crkvu, pravoslavne crkve, evangeličke crkve i Anglikansku crkvu; hriščanstvo; **krštávati** *nesvrš.* (prez. -ám, *pril. sad.* -ajúci, *gl. im.* -ánje), v. krstiti;

krštenica ž isprava s podacima o krštenju; krsni list; **kštenica** ž, v. krštenik; **kšteničin** *prid.* koji pripada kštenici; **kštenik** m (V *kšteniče*, N *mn* -ici) onaj koji biva kršten, onaj koji prima sakrament krštenja; **krštenje** (**kštenje**) *sr* 1. (*gl. im.*), v. krstiti 2. obredni čin, sakrament kojim se uvodi u kršćansku crkvu

♦ *pr.* (nadimačko): **Kšnik** (1120, Zagorje)

♦ *prasl. i stsl.* *krъstъ* (*rus.* krest, *polj.* chrzest) ← *stvnjem.* krist: Krist, v. Krist

krštáriti (Ø) *nesvrš.* (prez. *krštárim*, *pril. sad.* -reći, *gl. im.* -rénje) 1. ploviti morem na jahti ili većem brodu za sport i rekreaciju 2. patrolirati ili izvidati morem 3. *prez.* kretati se pješice ili vozilom u raznim pravcima [*~ulicama*] // **krštárica** ž *pom.* brzi ratni brod velikog radiusa kretanja; **křtáš** m (G *krštáša*) 1. *pom.* motorna jedrilica s udobnom kabinom, služi za turistička i sportska krstarenja 2. v. križar

♦ v. krst

krštášice ž *mn* (N *krštášica*) biljna porodica dvosupnica sa četiri krunična listića (*Cruciferae* ili *Brassicaceae*), latice cvjetova postavljene su ukržiž, plodom je komuška ili komuščica; kupušnjače

♦ v. krst

Křtimír (**Křtomír**) m. os. ime; *hip.*: **Křce** (**Křče**)

Křtivoj m. os. ime; *hip.*: **Křce** (**Křče**)

křtokljūn m *zool.* ptica pjevica (*Loxia curvirostra*) iz porodice zeba, ima čvrsti kljun unakrstenih šiljaka [*~omorikaš*]

♦ v. krst + v. kljun

křstoplet m ono što je spleteno, što se veže itd. unakrst [*konopci* u *~u* odlikovali su *Taraskonca* na poseban *planinarski* način]

♦ v. krst + v. plesti

křtōpūce *sr jez. knjiž. ekspr.* mjesto na kojem se sastaju putovi, *usp.* križanje

♦ v. krst + v. put

křtōvka ž *bot.* biljka (*Paris quadrifolia*) iz porodice *Convallariaceae*; križovac

♦ v. krst

křstovnik m *bot.*, v. drezga

♦ v. krst

Křtúlović, Vicko (1905–1988), hrv. političar, organizator i vodeća ličnost NOB u Dalmaciji 1941–1944; poslije rata član najviših hrv. i jugoslavenskih državnih i partijskih tijela; napisao knjigu *Jadranska orijentacija Socijalističke Jugoslavije*

křš, v. kras

Křšan m. os. ime (narodno), *zast.*

✧ v. kras, křšiti

křšćanin, v. krst

Krševan m. os. ime; isto: **Krěševan rij.**; drugotni zaštitnik Zadra; *hip.*: **Krěšo** (u Zadru), **Křšan**, **Křše**, **Křšul** (**Křšulj**) (s *lat. dem.* sufiksom na -ul(us)) ✧ *pr.*: **Grisògono**, **Gřzunov** (**Grzúnov**) (200, Zadar), **Grzúnović**, **Kerševanić** (Labin; Primorje), **Kěřić** (Cres-Lošinj, Hvar), **Křšo** (Županja), **Křšul** (280, Crikvenica, Primorje), **Křšulić** (Zadar), **Křšulj** (Pula), **Křšulja** (100, Zadar, Sali na Dugom otoku, S Dalmacija, Istra), **Křšulović** (Rijeka)

✧ *grč.* Khrysógonos: u zlatu rođen ← khrysós: zlato + gónos: porod, sin

křševit, v. kras

křšika ž *bot.* biljka (*Kernera saxatilis*) iz porodice krstašica (*Cruciferae*)

✧ v. křš

křšin m (G křšina) *bot.*, v. brkaš

✧ v. křš

Křšinić, Frano (1897–1982), hrv. kipar, izraziti predstavnik stilizacije i lirizma u modernoj hrv. skulpturi (ženski aktovi u kamenu i bronci)

křšiti, v. kras

Křško *sr* 1. grad u *Jl* Sloveniji, na autocesti Ljubljana-Zagreb 2. slov.-hrv. nuklearna elektrana

křšlak m, v. kišlak

Křšnjávi, Izidor (Iso) (1845–1927), hrv. povjesničar umjetnosti, slikar, političar i mecena, prvi profesor povijesti umjetnosti i arheologije na zagrebačkom sveučilištu, 1891–1895. predstojnik Odjela za bogoštovlje i nastavu banske vlasti; potaknuo mnoge kulturne aktivnosti, osnivanje specijaliziranih škola, kulturnih i znanstvenih institucija, galerija i muzeja (Muzej za umjetnost i obrt u Zagrebu i dr.)

křt *prid.* 1. koji se lako raspada, mrvljiv u većoj mjeri nego što ga izaziva pritisak ili udarac; koji je krhak, lomljiv 2. koji je nemastan [~o meso] 3. *reg. zast.* komad // **křtöst** ž (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onog što je lomljivo ili nemasno

✧ *pr.* (nadimačka): **Křt** (Buje, Istra), **Křtak** (okolica Zagreba), **Křtalić** (Slavonski Brod, J Dalmacija), **Křtanjek** (**Křtánjek**) (140, Ivanec), **Křtić** (100, Duga Resa, Vinkovci), **Křtinić** (270, Lika)

křtica ž (G *mn* křtīcā) 1. *zool.* sisavac kukcožder (*Talpa europaea*), živi pod zemljom, ima male, rudimentirane oči, sva prilagođena za podzemno rovanje; krt, krtovinac 2. špijun u vlastitim redovima, onaj koji djeluje iznutra 3. *pren.* vrlo marljiva osoba, ustrajna u radu [*marljiv kao ~*] // **křtičin** *prid.*, v. krtičji; **křtičiti** *nesvrš.* (prez. -im, pril. sad. -čēči, gl. im. -čēnje) praviti krtične drenaže radi odvodnje; **křtičij** *prid.* koji pripada krtici [~e leglo]; krtičin; **křtičnjak** m 1. mjesto ulaska krtice u zemlju, početak podzemnog rova 2. hrpica rahle zemlje koju je na površinu izbacila krtica; krtovina 3. vrsta pluga, koristi se za bescijevnu drenažu u teškim tlima; **křtovina** m, v. krtičnjak (2)

✧ *pr.* (nadimačko): **Křtica** (Rijeka)

✧ ≈ *prasl.* *křtiti: rovati, grebati (*rus.* kórēt', *bug.* křt'a)

křtina ž jestivo meso bez kostiju; mekač, pupa

křtola ž 1. *reg.* krumpir 2. gomolj

✧ *pr.* (nadimačka): **Křtolačić** (sred. Dalmacija), **Křtolica** (posvuda)

✧ *njem.* Kartoffel

křtožiti (Ø) *nesvrš.* (prez. -žim, pril. sad. -žēči, gl. im. -žēnje) *lokal.*, v. bucati

krucifiks m *rij.* 1. raspelo, križ 2. *reg. zast.* kao kletva: užas, strahota, pomozi Bože

✧ *njem.* Kruzifix ≈ *lat.* crux: križ + fixus: pričvršćen

křučijaljan *prid.* (odr. -lni) 1. koji je od presudne važnosti; odlučujući, ključan [~no pitanje] 2. koji se izvodi unakrst, u pravcima koji se ukrštaju, presijecaju

✧ *srlat.* crucialis ← *lat.* crux: križ

Křuč m (*tal.* Acquaviva Collecroce) gradić u pokrajini Molise (Italija) naseljen uglavnom Hrvatima

krůg m (N *mn* krůgovi) 1. *mat.* dio ravnine omeđen kružnicom, skup svih točaka u ravnini kojima udaljenost od zadane točke (centra) nije veća od zadnog broja (radijusa) 2. zatvoren, ograničen prostor gdje se odvija neki skupni život (tvornice, zatvora itd.) 3. *pren.* zajednica ljudi [*prihvatiti koga u ~u ljudi*] 4. ono što ima oblik kruga ili kružnice 5. *vazg.* kružnica 6. ono što se održava u nizu, dio neke trajnije cjeline u radu, pregovoru, dogovaranjima i sl. [*prvi ~ pregovora; ženevski ~ pregovora*] 7. *rel.* općenito simbol vječnosti i neprekidna postojanja; kružnica, prsten 8. (Krugovi) (*mn*) kulturno-književni

mjesečnik (1952–1958) prve poslijeratne generacije hrv. pisaca («krugovaši») koja se udaljila od tzv. socijalističkog realizma i otvorila puteve za više slobodoumno-modernih smjerova u hrv. poeziji, prozi i esejistici **Δ Mjesečev** ~, v. kolobar; **počasni** ~ *sport* krug koji sportaš pobjednik trči oko igrališta nakon natjecanja (ob. atletičar trkač); **polarni** ~ polarnik; stožernik; **začarani (zatvoreni)** ~ *razg.* situacija iz koje nema izlaza; circulus vitiosus // **krūglja** *ž zast.*, v. kugla (1,2); **krū-žiti** (Ø) *nesvrš.* < *pres.* krūžim, *pril. sad.* -žēči, *gl. im.* -žēnje) 1. kretati se kao da se opisuje kružnica [*Zemlja kruži oko Sunca*] 2. kretati se od mjesta do mjesta sa zamišljenim ili ostvarenim povratkom na isto mjesto; krstariti [- *ulicama*]; **krūžnī** *prid.* koji je u obliku kruga, koji se odvija u krugu [-o *putovanje*] **Δ ~i tok** križanje više ulica ili cesta bez semafora, u obliku kruga; rotor; **krūžnicla** *ž mat.* zatvorena krivulja definirana kao skup svih točaka u ravnini kojima je udaljenost od zadane točke (središta) jednaka zadanom broju (*polumjer ili radijus*) [*konzentrične ~e*]

♦ *pr.* (uglavnom etnici i nadimačka): **Krōg** (460, Zagorje), **Kružičević** (110, Split, Omiš), **Krūžić** (510, Rijeka, Gorski kotar, Primorje), **Krūžljak** (Županja) ♦ *top.*: **Krūgljak** (oronim); (naselja): **Krūge** (Donji Lapac, 130. stan.)

♦ *prasl. i stsl.* krugъ (*rus.* krug, *polj.* krąg) = *stengl.* hring: prsten

Kruger (*izg.* Krūger), **Paul** (1825–1904), farmer, vojnik i državnik, nacionalni vođa južnoafričkih Bura (afrikanera) u borbi za državnu nezavisnost od Velike Britanije; predsjednik Transvaala 1883–1900; nakon poraza u Burskom ratu u emigraciji u Nizozemskoj

krūgovāl *m ideol. neol.* 1941. radio // **krūgovālī** *prid. ideol. neol.* 1941. koji se odnosi na krugoval **Δ ~a postaja** *zast.* radiostanica; **krūgovālīnik** *m* (N mn -ici) *ideol. neol.* 1941. radioprijemnik, radioaparat

♦ v. krug + v. val

krūgozor *m knjiš.* vidno polje, polje interesa, vidokrug; obzor, horizont [*Vijesti o Ilirima zajedno s legendom o Kadmu znače prvi ulazak jadranskih krajeva u grčki ~*]

♦ v. krug + v. zor¹

krūh *m* (V krūše, N mn krūhovi) 1. uskislo pečeno tijesto [*crni ~; bijeli ~; raženi ~; kukuruзни ~*]; kruv 2. *pren. a.* hrana **b.** ono od čega

čovjek živi [*nemati ni za ~*] // **krūhar** *m zast.* pekar; **krūharica** *ž*, v. kruhar; **krūšac** *m* (G -šca, V krūšče, N mn -šci) *dem.* od kruh; **krūšarica** *ž agr.* žitarica od koje se dobiva kruh; **krūščić** *m dem.* od kruh; **krūšnī** *prid.* koji se odnosi na kruh **Δ ~a peč** zidana peč za pečenje kruha; krušnica; **krūv** *m reg.*, v. kruh

♦ *pr.* (nadimačka): **Krūhak** (170, Zagreb, Zagorje), **Krūhan** (Sisak, Samobor), **Krūhek** (Zlatar Bistrica, Zagreb), **Krūhin** (Dugo Selo), **Kruhobérec** (140, Ivanec), **Krūhonja** (Zagreb), **Krūhović** (Glina, Banovina, Pokuplje), **Krūh Vūk** (Moslavina), **Krūščić** (Vinkovci, Obrovac, Split), **Krūšec** (270, Ludbreg, Zagorje)

♦ *prasl. i stsl.* kruxъ: šnita (*rus.* krux, *polj.* kruch) = *lit.* krušti: udarati ← *ie.* *krow- (*grč.* kroúein: udarati)

kruhobórac *m* (G -rca, V krūhobōrče, N mn -rci, G kruhobōrčā) onaj koji život provodi u borbi za kruh, u životnoj borbi za ono što mu je najosnovnije u životu, onaj koji jedva veže kraj s krajem // **kruhobōračī** *prid.* koji se odnosi na kruhoborce; **kruhobōrčev** *prid.* koji pripada kruhoborcu; **kruhobórstvo** *sr* (G mn kruhobōrstāvā-ā) način života kruhoborca, borba sa svakodnevnim životom, teško zarađivanje za kruh

♦ v. kruh + v. boriti se

krūhovac *m* (G -ōvca, V -ōvče, N mn -ōvci) *bot.* tropski biljni rod (*Artocarpus*), iz porodice dudova (*Moraceae*), plodovi spužvasta mesa sadrže škrob

♦ v. kruh

krūhožder *m žarg.* onaj koji jede mnogo kruha, kojemu je kruh bitan dio obroka

♦ v. kruh + v. žderati

krūk-krūk, v. krak-krak

krūlista *ž pom.* popis brodske posade (s pojedinostima radi predočenja lučkim vlastima)

♦ *engl.* crew: posada + v. lista

krūliti (**krūljiti**) (Ø) *nesvrš.* < *pres.* krūlim, *pril. sad.* -lēči, *gl. im.* krūljēnje) *reg.*, v. krčati (1) [*želudac kruli*]

♦ *ekspr.*

krūmhorn *m glazb.* 1. drveni puhački instrument s dvostrukim jezičcem (17–18. st.) 2. jedan od orguljskih registara

♦ *njem.* Krummhorn

krumpājse *m* (G -sla, N mn -sli) *reg.* pomagalo koje služi da se uobruči bačva i slične drvene posude koje se sastavljaju od dūgā; obručnjak

△ *~balpejor* zast. ples odnosno javna zabava za lošu i neuglednu publiku; *krumpirbal* † *njem.* krumpeln: izvijati, savijati, gužvati + Eisen: željezo

krumpir *m* (G *krumpíra*) **1. a. bot.** trajna zeljasta biljka (*Solanum tuberosum*) iz porodice pomoćnica (*Solanaceae*) s jestivim gomoljem u kožastom ovoju, podrijetlom iz Južne Amerike **b.** jedan gomolj te biljke [*mladi* ~] **c. kulin.** jelo [*kuhani* ~; *prženi* ~; *restani* ~] **2. pren. razg.** a. čovjek nevelike pameti, tvrde glave [*pravi (je)* ~] **b.** loše nacrtana kružnica, nepravilna kugla i sl. △ *kineski* ~, v. jam?; *slatki* ~ **a.** v. batata **b.** v. topinambur // *krumpirača* ž **1.** voće (ob. jabuka) bez okusa, koja po okusu odgovara predodžbi okusa sirova krumpira **2. kulin.** jelo, zapečeno tijesto s usitnjenim krumpirom; *krumpiruća* [*pita* ~]; *krumpirast* prid. koji je nalik krumpiru; *krumpirić* *m* dem. od krumpir; *krumpirište* *sr* površina na kojoj je zasađen krumpir [*kretati se preko* ~a]; *krumpirov* prid. koji pripada krumpiru [*~o tijesto*] △ *~a zlatica* (*zlatnica*) *zool.* kukac kornjaš (*Leptinotarsa decemlineata*) čije ličinke uništavaju krumpirovo lišće; *krumpiruća* ž, v. *krumpirača* (2) † *njem. dij.* Gruntbir, Gruntbirne: (*dosl.*) zemljana kruška

krūna ž (G *mn* *krūnā*) **1.** simbol kraljevske i carske vlasti i dostojanstva, ukrašeno i optočeno pokrivalo za glavu od zlata **2.** takav ukras ili vijenac sa simboličnim značenjem **3.** ono što je gornji dio čega ili što pokriva (gornji dio krošnje, dio zuba nasuprot korijenu itd.) **4.** osnovna novčana jedinica (*pov.* u Habsburškoj Monarhiji; u Švedskoj, Danskoj, Norveškoj, Češkoj, Slovačkoj i na Islandu); sadrži 100 öra, halera ili ejrira // *krūnast* prid. koji je nalik krūni, koji ima osobine krune; *krūnicja* ž **1. dem.** od krūna **2.** niška zrna za molitvu [*moliti* ~u]; rozarij, brojance, patrice **3.** porculanski nadomjestak na zubu; *krūnidba* ž (G *mn* -dābā/-ī) čin kojim se krūni, postaje vladar, stavlja krūna na glavu; *krūnidben* prid. (od *kr.* -ī) koji je svojstven krūnidbi, koji pripada krūnidbi △ *~a dobra* kraljeva privatna dobra, nisu se mogla otuđiti; *krūnisati* (koga, se) *dv.* (prez. -išēm (se), pril. sad. -išūči (se), pril. pr. -āvši (se), prid. trp. krūnišan, gl. im. -ānje) *reg.* (+ *srp.*) jez. knjiž., v. krūniti se, okruniti; *krūnište* *sr* pom. pov. bogato

izrezbaren najviši dio krme starih velikih jedrenjaka; **krūniti** (što) *nesvrš.* (prez. krūním, pril. sad. -nēči, gl. im. krūnjēnje) **1.** skidati zrnje s klipa; runiti **2. meton.** odijeliti od cje-line tako što se mrvi ili krūni kao zrnje; *krūniti se* *nesvrš.* (prez. -īm se, pril. sad. -nēči se, gl. im. krūnjēnje) **1.** postati okrunjena glava, vladar, ovjenčati koga krūnom **2.** padati s klipa, sa stabla i sl.; *krūnskī* prid. koji se odnosi na krūnu [-o *vijeće*; ~i *dragulj*] △ *~i argument* glavni argument, onaj koji prekida daljnju diskusiju; *~i svjedok* *prav.* glavni svjedok, onaj od kojeg se očekuju bitne činjenice u sudskom procesu

♦ **Krūnoslav** *m.* os. ime (narodno); isto: **Krūnislav**; *hip.*: **Krūno**, **Krūnoje**; **Krūnoslava** ž. os. ime; isto: **Krūnislava** ◇ *pr.*: **Hrūnčev**, **Korōna** (Zadar), **Korōnc** (Grubišno Polje), **Kōroni**ć (Slavonija), **Kōrunek** (Medimurje), **Kōruni**ć (230, Medimurje, J Dalmacija), **Krūneš** (180, Biograd, S Dalmacija), **Krūnja** (Šibenik, Zadar), **Višekruna** (170, Knin, Vukovar, Primorje, Zagreb), **Višekruni**ć (Baranja, Vinkovci) ◇ *mikrotop.* (ob. uzvisine i rtovi): **Krūna** (Rab, Senj, Šibenik, Zadar)

◇ *lat.* corona: vijenac, krūna

krūp *m* pat. naglo upalno suženje grkljana u manjem djeteta

◇ *engl.* croup

krūpa ž *meteor.* oborina u obliku zrna leda; tuča, grād

♦ *pr.* (etnik): **Křmpotić** (1208, Primorje, Lika, Slavonija) ◇ *top.*: **Křmpote** (← *rum.*); (naselja): **Rūševo Křmpotskō** (Crikvenica, 3 stan.), **Sibinj Křmpotskī** (Crikvenica, 40 stan.), **Smōkvice Křmpotskā** (Crikvenica, 29 stan.)

◇ *prasl.* i *stsl.* krupa (*rus.* *krupá*, *polj.* *krupa*), *latv.* *krupis*: malen čovjek ≈ *alb.* *kripë*: sol

krupādja ž *sport* u konjičkom sportu, figura u kojoj konj izbacuje stražnje noge visoko unazad, dok prednje ostaju čvrsto na zemlji [*izvesti* ~u]

◇ *fr.* *croupade*

krúpan prid. (od *kr.* krūpnī, *komp.* krūpniji) **1.** koji je velikog obujma ili površine **2.** koji se sastoji od zrna, komada većeg obujma, *opr.* sitan [- *pijesak*] **3. pren.** koji je velikog zamaha; važan, značajan itd. [- *pothvat*] **4.** koji je snažne, robusne građe (o osobi) // **krūpica** ž **1.** krupno mljeveno žito [*pšenična* ~; *ku-*

kuruzna ~] 2. (+ *potenc.*) ono što je zrnato, za razliku od sitno mljevenog ili onoga što je u komadima; griz; **krupnina** ž, v. krupnost; **krúpno** *pril.* 1. duboko (o glasu) [*govori* ~] 2. u većim komadima [~ *iscijepati*]; **krupnoća** ž stanje onoga koji je krupan ili svojstvo onoga što je krupno [*svjestan je svoje* ~e]; krupnina, krupnost; **krúpništ** ž <G -osti, I -osti/-ošću>, v. krupnoća; **krúpnjati** (Ø) *nesvrš.* <prez. -am, *pril. sad.* -ajući, *gl. im.* -anje> postajati krupan; krupnjati; **krúpjeti** (Ø) *nesvrš.* <prez. krúpim, *pril. sad.* krúpneći, *gl. im.* krúpjenje>, v. krupnjati
 ✧ *prasl.* *krupъnъ (*rus.* krúpnyj, *češ.* krupný) ? = v. krupa

krúpica, v. krupan

krúpje (**krupje**) *m* 1. a. onaj koji kod hazardnih igara pomaže bankaru kupeći novac, manipulirajući žetonima i sl. b. namještenik u kasinu koji upravlja igrom 2. u trgovini tajni ortak
 ✧ *fr.* croupier

KRUPNO- kao prvi dio riječi kazuje da je krupno ono što znači drugi dio [*krupnoglav*; *krupnook*]

✧ v. krupan

krúpōn *m* <G krupóna> goveda koža za izradu cipela
 ✧ *fr.* croupon

Krupp (*izg.* Krűp) *m* njemački čelični koncern koji je 1811. osnovao Friedrich Krupp u Essenu; u 19. st. najveći europski proizvođač čelika, brodova i oružja, u I. svjetskom ratu došao na glas topom Debela Berta i dobio pridjevak »kralj topova«, u doba nacizma glavni proizvođač oružja i vojne opreme; Alfredu Kruppu suđeno u Nürnbergu, v.

Krupskaja (*izg.* Krűpskaja), **Nadežda Konstantinova** (1869–1939), ruska političarka, revolucionarka, supruga V. I. Lenjina, v.

krustácija ž *fiziol.* stvaranje kraste na rani; okrastavanje, krustiranje // **krustírati** (Ø) *dv.* <prez. krústirām, *pril. sad.* -ajući, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -anje> oblikovati se u krastu, stegnuti/stezati se u krastu (u rani i krvi); skrastiti se/skrastaviti se

✧ *nlát.* crustatio ← *lat.* crustare: zarastati

krűšćica² ž *bot.* rod pretežito zeljastih biljaka (*Pyrola*) iz porodice krušćica (*Pirolaceae*) (npr. *P. minor*, *P. uniflora*, *P. rotundifolia*)
 ✧ *krustjica, v. kruška

krűšćika ž *bot.* rod biljaka *Epipactis* iz porodice orhideja (*Orchidaceae*)

✧ v. kruška

Krűševica ž naselje u Slavoniji, 1370 stan. // **krűševički** *prid.* koji se odnosi na Krűševicu

krűškja ž <D L -šci/-i, G *mn* -šākā/-i> 1. a. *bot.* šumsko drvo i voćka (*Pyrus*) iz porodice ruža (*Rosaceae*) (*P. communis* divlja kruška) b. plod te voćke nešto izdužena oblika 2. jedan od oblika kundaka kubure 3. predmet koji oblikom podsjeća na krušku (električna žarulja i sl.) 4. *sport* sredstvo za trening u boksu, služi za stjecanje snage i preciznosti udarca // **krűšćica**¹ ž 1. *dem.* od kruška 2. manji predmet koji oblikom podsjeća na krušku; **krűškast** *prid.* <odr. -i> koji ima oblik kruške; kruškolik [-a boca]; **krűškica** ž *hip.* od kruška; **krűškolik** *prid.* <odr. -i> koji izgleda izduženo poput kruške (često u opreci prema okruglom obliku koji se opisuje slikom »kao jabuka«); kruškast; **krűškov** *prid.* koje je od kruške [-o drvo]; **krűškovac** *m* <G -ōvca, V -ōvče, N *mn* -ōvci> liker od kruške; **krűškovača** ž rakija od kruške; **krűškovina** ž kruškovo drvo

✧ *pr.* (uglavnom etnici, kod nekih preklapanje s v. kruh): **Hrűševar** (100, Zaprešić, Zagorje), **Hrűška** (270, Požega, Medimurje, Z Slavonija), **Hrűškač** (S Hrvatska), **Hrűškār** (380, Zagorje), **Hrűsko** (Varaždin), **Hrűškovec** (Prigorje), **Krűška** (Kostajnica), **Krűškić** (Vinkovci, Pula), **Krűsko** (Zadar, Gvozd), **Krűskonjić** (Slavonski Brod, Vrbovsko), **Krűškōvnjak** (Podravska Slatina, Zaprešić), **Rűška** (I Slavonija), **Rűškač** (Donja Stubica), **Rűskan** (180, Nova Gradiška), **Rűsko** (Slavonija), **Rűškovački** (Velika Gorica), **Rűškovec** (Prigorje), **Rűšković** (Sisak, Dugo Selo) ✧ *top.* (naselja): **Hrűšćica** (Dugo Selo, 120 stan.), **Hrűševac** (Donja Stubica, 520 stan.), **Hrűševac Kűpljenski** (Zagreb, 450 stan.), **Hrűševac Pűšćanski** (Zagreb, 270 stan.), **Hrűškovec** (Vrbovec), **Hrűškovica** (Vrbovec), **Krűškovac** (Gospić, 85 stan.), **Krűškovača** (Slunj, 419 stan.), **Rűškovac** (Garešnica, 180 stan.), **Rűškovica** (Kutina) ✧ *mikrotop.* (često za voćnjake): **Frűšćica** (Vodice), **Hrűšica**, **Hrűškovac**, **Krűšica**, **Krűčica** (Dubrovnik), **Krűšik**, **Krűškovac**, **Rűškovac** i sl.

✧ = *rus.* grűša, *polj.* grusza, *lit.* kriaušė

Krűšljevo Selo *sr* naselje (u blizini Donje Stubice), 561 stan.

krūt *prid.* ⟨odr. -ī, komp. krūći⟩ **1.** koji se ne može mijesiti ni lako oblikovati, *opr.* podatljiv, mekan **2.** koji se ne može savijati; neelastičan, ukočen, *opr.* savitljiv, elastičan, gibljiv **3. pren.** vrlo uzdržljiv, pretjerano strog [čovjek ~ih nazora] **4.** koji se suviše strogo primjenjuje [~o pravilo] **5. zast. rij.** debeo [~i vrat] Δ ~a **hrana** hrana koja se ne jede žlicom, *opr.* tekuća hrana, v. hrana Δ; ~a **podjela** podjela koja je izvedena bez nijansiranja prema previše doslovnim kriterijima, bez smisla za granične slučajeve, prožimanja i miješanja onoga što se dijeli; ~o **tijelo** tijelo koje nije u tekućem ili plinovitom agregatnom stanju // **krūtilo** *sr* ⟨G mn krūtilā⟩, v. štirak; **krutina** ž ⟨G mn krutina⟩ ono što je u krutom stanju (za razliku od tekućega i plinovitoga); **krūtnja** ž ono što je oblikovano od krute tvari, kruta nakupina, ono što je kruto [minerali su anorganske ~e s pravilnim rasporedom atoma]; **krūtište** *m* kem. temperatura na kojoj neka tekućina prelazi u čvrsto stanje; **krūti** *nesvrš.* ⟨prez. krūtim, pril. pr. -ivši, prid. trp. krūćen⟩ postajati tvrdim nesavjetljivim, nepopustljivim, rigidnim; **krūto** *pril.* na krut način [~ reagirati; držati se ~]; nesavjetljivo, nepopustljivo, zadrto, rigidno; **krūtost** ž ⟨G -osti, I -osti-ošću⟩ osobina onoga koji je krut ili svojstvo, stanje onoga što je kruto
✧ *prasl.* *krōtъ (rus. krutój, polj. kręty: razvučen, svinut), lit. krantas: strma obala, v. kretati

krutovlatka ž ⟨G mn -tākā-ātki⟩ bot. biljka (*Diplachne serotina*) iz porodice trava (*Gramineae*)

krúzer *m* pom. jedrilica, jahta tipa »krstač«

✧ *engl.* cruiser

Krúžić, Petar (?–1537), kapetan senjski i knez klisliki, obranio 1524. Klis i 1525. Senj od Osmanlija; najuspješniji hrv. vojni zapovjednik u obrambenim bitkama protiv osmanskih najezdi u prvoj pol. 16. st. čija je pogibija u posljednjoj (neuspješnoj) obrani Klisa bolno odjeknula Dalmacijom i cijelom Hrvatskom

krūžiti, v. krug

krūžnoust ž mn ⟨N kružnōusta⟩ zool. razred najprimitivnijih kralješnjaka (*Cyclostomata*), parazitiraju na ribama; sljepulje, paklare

✧ v. krug + v. usta

krūžojk *m* ⟨N mn kružōci, G krūžōkā⟩ **1. pov.** oblik rada u kojem grupa ljudi proučava ideološko-političku literaturu [*rad po ~cima*] **2.** općenito, krug ljudi povezanih određenom djelatnošću

✧ *rus.* kružók: kružić

křv ž ⟨I křvi-vlju⟩ **1. fiziol.** tekućina koja teče kroz žile organizma čovjeka i životinja [venozna ~; cirkulacija ~i] **2. pren. a.** životna snaga, temperament; krvca **b.** porod, koljeno, loza, soj, rasa, pasmina [konj arapske ~i; južnjačka ~] **3. meton.** prolijevanje krvi; krvoproliće [pala je ~] // **krvárjenje** *sr* **1.** ⟨gl. im.⟩, v. krvariti **2.** istjecanje krvi u organizmu i izvan organizma, gubljenje krvi [unutarne ~; vanjsko ~; jako/slabo ~]; **krvárina** ž etnol. odšteta za ubijenoga, dug u krvi; krvnina; **krváriti** (Ø) *nesvrš.* ⟨prez. křvārim, pril. sad. -reči, gl. im. -rjenje⟩ **1. a.** gubiti krv kad ona istječe iz rane **b. pren.** patiti, trpjeti, mučiti se, podnositi žrtve za što **2.** (se), v. krviti se; **křvav** *prid.* ⟨odr. -i⟩ **1.** koji je umrljan krvlju, kojega je obila krv, koji vidljivo krvari **2. pren.** koji je vrlo naporan; težak (o životu, radu itd.) **3. žarg.** koji je izvrstan; odličan [~ film; ~ štos]; **krvāvica**¹ ž kobasica koja se nadijeva smjesom koje je glavni dio krvi; krvenica, ćurka; **krvāviti** (se, koga, što) *nesvrš.* ⟨prez. křvāvim, pril. sad. -věci, gl. im. -vljenje⟩ činiti što krvavim; **křvav** *pril.* **1.** s mnogo krvi, uz prolijevanje krvi [~ se obračunati] **2.** skupo [~ ćeš mi platiti] **3.** teško, s mukom [~ zaraditi]; **křvca** ž jez. knjiž., v. krv; **křviti** se (Ø, oko čega) *nesvrš.* ⟨prez. křvīm se, pril. sad. křvēci se, gl. im. křvljenje⟩ biti u velikoj svađi, voditi oštre raspre, biti u neprijateljstvu, biti u nesnošljivosti; svađati se, prepirati se, krvariti se; **křvni** *prid.* **1.** koji se odnosi na krv [~a grupa] **2.** koji se odnosi na srodstvo [nasljedstvo po ~oj lozi] **3.** koji je smrtni, do smrti [~i neprijatelj] Δ ~a **osvēta** institut gentilnog uređenja: osveta za čiju smrt, tražiti život za život; ~a **slika** prikaz broja eritrocita, leukocita i dr. radi dijagnoze bolesti; ~e **stanice** fiziol. zajednički naziv za leukocite, eritrocite i trombocite; čine 45% volumena krvi; krvna tjelešca; ~i **tak** fiziol. tlak krvi na stijenke krvne žile; **křvnica** ž, v. krvnik; **křvnički** *pril.* na način krvnika; okrutno [~ mučiti]; **křvnički** *prid.* koji se odnosi na krvnike; **křvník**¹ *m* ⟨V -iče, N mn -ici⟩ **1.** onaj koji izvršava smrtnu kaznu; dželat

2. pren. mučitelj, ubojica, krvolok; **krvnina** ž, v. krvarina

♦ **pr.** (nadimačka ili etnici): **Krvác** (Knin, Istra, Imotski, J Dalmacija), **Krvávica** (240, Knin, sred. Dalmacija)

✧ **prasl.** *kry (G *krǫve) (stsl. krǫvь, rus. krov', polj. krew), lit. kraujas ← ie. *krew_h; sukrvica, krv (na rani) (lat. cruor, grč. kréas: meso)

křvara ž bot. livadna biljka (*Sanguisorba officinalis*) iz porodice ruža (*Rosaceae*)

✧ v. krv

krvávica¹, v. krv

krvávica² ž bot. biljka (*Alkanna tinctoria*) iz porodice oštrolista (*Boraginaceae*), korijen se rabi za bojenje u crveno

✧ v. krv, krvnik

křvnik² m bot. biljka (*Cynachum vincetoxicum*) iz porodice svilenki (*Asclepiadaceae*); lastavina

krvofiptanje sr *eksp.* naglo gubljenje krvi; krvarenje

✧ v. krv + v. liptati

krvòk m (V -oče, N mn -oci) **1.** onaj koji loče krv svojih žrtava **2. pren.**, v. krvnik¹ (**2**) // **krvòloč'an** prid. (odr. -čnī) **1.** koji lako proljeva krv i ubija; krvožedan [~an čovjek] **2.** koji kolje ili ubija da bi se hranio mesom [~na zvijer]; **křvoločno** pril. na krvoločan način; zvjerski, nesmiljeno; **křvoločnost** ž (I -osti/-ošću) osobina onoga koji je krvoločan

✧ v. krv + v. lokati

krvòpija m (N mn -e) razg. **1.** onaj koji iskorišćuje drugoga bez samilosti; krvopilac [taj ~a; ti ~e; te ~e] **2. etnol.** vampir

✧ v. krv + v. piti

krvoprolíce sr čin ili događaj oružjem izazvane smrti, kad se prolila krv

✧ v. krv + v. proliti

krvòsljednik m (V -iče, N mn -ici) pas izvježban da po krvi slijedi trag ranjene divljači, krvavi pas [bavarski ~; hanoverski ~]

✧ v. krv + v. slijed, slijediti

křvotòk m (N mn -òci) fiziol. kolanje krvi kroz krvne žile u tijelu čovjeka i životinje, optok krvi; krvotočje // **křvotòčje** sr, v. krvotok; **křvotòčni** prid. koji pripada krvotoku

✧ v. krv + v. tok¹

krvotrúskòvci m mn (N krvotrúskovac) zool. red praživotinja (*Plasmodiida*), nametnici na krvnim tjelešcima

křvotvòr'an prid. (odr. -rni) koji sudjeluje u

oblikovanju krvi i poželjne krvne slike [~na stanica]

✧ v. krv + v. tvoriti

křvožedan prid. (odr. -dni), v. krvoločan (**1**)

✧ v. krv + v. žed, žedan

křvožilni prid. koji se odnosi na krvne žile [~sustav] // **křvožilje** sr anat. sustav krvnih žila

✧ v. krv + v. žila

krzàmak (kozàmak) m (N mn -aci) pat. reg. zarazna dječja bolest s osipom – sitne crvene pjege po tijelu; ospice

✧ tur. kızamak

křzati se nesvrš. (prez. -ām se, pril. sad. -ajūci se, gl. im. -ānje) trošiti se na krajevima i rubovima (o odjeći, zastorima itd.) // **křzljati** (Ø) nesvrš. (prez. křzljām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje) postajati kržljav; kržljaviti, zakržljavati; **křzljav** prid. (odr. -ī) koji je zaostao u rastu i razvijenosti, koji se nije razvio, koji je ostao slab [~o dijete; ~a biljka]; **křzljavac** m (G -āvca, V -āvče, N mn -āvci) onaj koji je zaostao u rastu, onaj koji nije dovoljno razvijen; **křzljāčev** prid. koji pripada kržljavcu; **křzljāvica** ž, v. kržljavac; **křzljāvičin** prid. koji pripada kržljavici; **křzljaviti** (Ø) nesvrš. (prez. -im, pril. sad. -vēci, gl. im. -vljenje) postajati kržljav, kržljati; **křzljavo** pril. slabo, zaostalo (u rastu), neugledno; **křzljāvost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) stanje, osobina onoga koji je kržljav i svojstvo onoga što je kržljavo

♦ **pr.** (nadimačka): **Křzelj** (290, J i sred. Dalmacija), **Křžić**, **Křžina** (Medimurje)

✧ **prasl.** *křzati (rus. kórzat': sijeći grane, gultiti koru)

krzàma ž (G mn -ā/-ī) reg. čevap od janjetine ili bravetina pirjan s graškom

✧ tur. kızartma

křzli (křmzli, křmèzli) prid. (indekl.) reg. crven

✧ tur. kızıl

křzmati se nesvrš. (prez. -ām se, pril. sad. -ajūci se, gl. im. -ānje) oklijevati, dvojiti, kolebati se [učinio je to bez krzmanja] // **křzmalac** m (G -aōca, V -oče, N mn -aoci) onaj koji se ne može odlučiti; onaj koji dvojiti; **křzma** prid. (odr. -ī) koji oklijeva, dvojiti; koji se koleba; **křzmavo** pril. kolebljivo, neodlučno

✧ ? = v. trzati

křzno sr (G -a) **1.** koža nekih životinja pokrivena dlakom [medvjede ~] **2.** odjeća od takve kože [pravo ~] // **křznār** m (G krznāra,

V kŕznāru) onaj koji se bavi obradom i prodajom krzna i predmeta od krzna; **kŕznara** ž 1. v. krznarija 2. tvornica krzna; **krznārev** (krznārov) *prid.* koji pripada krznaru; **krznārica** ž, v. krznar; **krznāričin** *prid.* koji pripada krznarici; **krznārija** ž 1. radionica u kojoj se izrađuje odjeća i slični predmeti od krzna; krznara 2. prodavaonica krzna; **kŕznārka** ž, v. krznar; **kŕznārski** *prid.* koji se odnosi na krznare i krznarstvo; **krznārstvo** *sr* djelatnost krznara; prerada i prodaja krzna i krznenih odjeće; **kŕznāš** *m* (G krznāša) životinja od čije se kože dobiva krzno (medvjed, vidra, lisica); **kŕznenī** *prid.* koji je izrađen od krzna, koji ima svojstvo krzna [~ *kaput*]

♦ *pr.* (prema zanimanju): **Kŕznār** (1090, Međimurje, Zagorje, Prigorje, Banovina), **Kŕznārevi** (110, Glina, Sisak), **Kŕznarić** (1770, Otočac, Lika, Vinkovci), **Kŕznec** (Sesvete)

♦ *prasl.* *kŕzъno (*rus.* kórzno, *češ.* krzno)

← ? *iran., usp. oset.* kārč: krzno

kŕža ž, v. krdža² // **kŕžica** ž, v. krdža²

kŕžljav, v. krzati se

kŕžljonoške *m mn zool.*, v. udavke

KS *krat.* znak za staru jedinicu snage, konjska snaga; HP

ksantāl *m* (G ksantāla) *min.* vrsta metalne legure; aluminijska bronca

♦ *grč.* ksanthós: žućkast, smeđ + -AL

ksantelāzma ž (G *mn* -zāmā/-ī) *pat.* bijelo-žućkasti, plosnati (rjede čvorasti) mekani, ovalni plakovi, veličine zrna leće, ob. na očnim kapcima

♦ *grč.* ksanthós: žućkast, smeđ + élasma: metalna ploča

ksantīn *m* (G ksantína) 1. enzim koji se nalazi u krvi, mišićima i jetri sisavaca; prelazi u mokraćnu kiselinu 2. žuta boja što se dobiva od broča

♦ *grč.* ksanthós: žućkast, smeđ + -IN

ksantinūrija ž *pat.* nasljedna bolest, poremećaj metabolizma purina zbog deficita nekih enzima, zbog čega je povećana sekrecija ksantina u urinu

♦ v. ksantin + -ŪRIJA

Ksantipa (Ksantipa) 1. *pov.* Sokratova žena, prema predaji bila je nagle naravi, svadljiva i zla 2. *pren.* osoba prijeke naravi i koleričnog temperamenta; svadlica

ksantofil *m* (G ksantofila) *bot.* žutosmedij biljni pigment, derivat karotena, služi kao pigment

u procesu fotosinteze, prevladava u poštjetlom lišću (nakon raspada klorofila)

♦ *grč.* ksanthós: žućkast, smeđ + -FIL

ksantogēnskī *prid.*, ob. u: Δ ~a **kiselina** *kem.* organska kiselina, rabi se protiv štetočina u vinogradarstvu, u vulkanizaciji kaučuka i dr. // **ksantogēnāt** *m* (G ksantogēnāta) *kem.* sol ksantogenske kiseline

♦ *grč.* ksanthós: žućkast, smeđ + -GEN

ksantokrōmija ž *term.* žućkasta obojenost kože, ob. na tabanima i dlanovima; aurantijaza kože

♦ *grč.* ksanthós: žućkast, smeđ + -KROMIJA

ksantōm *m* (G ksantōma) *pat.* žućkasti/narančasti dobroćudni tumor od lipoidnih stanica, po koži trupa i udova

♦ *grč.* ksanthós: žućkast, smeđ + -OM

ksantomatōza ž *pat.* pojava većeg broja ksantoma

♦ v. ksantom + -OZA

ksantōpsija ž videnje u žutoj boji, *usp.* kromatopsija

♦ *grč.* ksanthós: žućkast, smeđ + -OPSIJA

Ksenija ž. os. ime; isto: **Sēnija**; *hip.*: **Sēnka**

♦ *pr.*: **Sēnčić** (Opatija, Vinkovci, Cres-Lošinj), **Sēnić** (160, Nova Gradiška, Zagreb, Baranja, Slavonija), **Sēnkić** (100, Zadar, I Slavonija, Benkovac)

♦ *lat.* Xenia ← *grč.* Ksenía: gostoljubiva

ksēnije ž *mn pov.* 1. gostinski darovi 2. vrsta epigrama (obično u dvostihu) koji prati takav dar

♦ *njem.* Xēnien ← *lat.* xeniae ← *grč.* ksēnia: gostinski darovi

KSENO- u prvom dijelu riječi označava da se drugi dio riječi odnosi na strance, na ono što je tude, strano [*ksenofobija*]

♦ *grč.* ksēnos: stranac

ksenobiōtik *m* (N *mn* -ici) otrovna ili tvar bez hranjive vrijednosti; prirodna ili umjetna

♦ **KSENO-** + -BIOTIK

Ksēnofan iz Kōlofona (o.580–o.485. pr. Kr.), grčki filozof, smatra se osnivačem elejske škole; panteist

ksenofilija ž izražena naklonost prema strancima, ob. kao pretjerana sklonost ili divljenje, *opr.* ksenofobija

♦ **KSENO-** + -FILIJA

ksenofobija ž 1. jaka odbojnost, mržnja prema strancima, svemu što je inozemno, tude; ksenomizija, *opr.* ksenofilija 2. *psih.* bezra-

zlošan i pretjeran strah od tuđinaca i tuđega
// **kseñòfòb** *m* (G kseñofóba) onaj koji pati od ksenofobije; **kseñòfopkinja** *ž*, v. ksenofob; **kseñòfopski** *prid.* koji se odnosi na ksenofobiju i ksenofobe

✧ KSENO- + -FOBIJA

Ksenofont (o.430–354. pr. Kr.), grčki književnik i povjesničar, učenik Sokratov (*Kirova anabaza*, *Odgov. Kirov*; napisao i knjige *Sokratova obrana* i *Gazba* koje nisu istovjetne s istoimenim Platonovim knjigama)

kseñogłòsija *ž psih.* nesvjesno govorenje stranim jezikom (npr. u snu, pod hipnozom i sl.)
✧ KSENO- + *grč.* glòssa: jezik

kseñokràcija *ž pol.* vlada tuđinaca; vladavina stranih dinastija u nekoj zemlji

✧ KSENO- + -KRACIJA

kseñològija *ž* disciplina koja se bavi proučavanjem tajnih, skrivenih pojava; okultizam

✧ KSENO- + -LOGIJA

kseñomàñija *ž* pretjerana, nekritička sklonost i simpatija za strance i sve inozemno, tuđe, strano; ksenolatrija

✧ KSENO- + -MANIJA

kseñomizija *m*, v. kseñofobija

✧ KSENO- + *grč.* mīseín: mrziti ≈ mīsos: mržnja

kseñōn *m* (G kseñóna) *kem.* element iz grupe plemenitih plinova (simbol Xe, atomski broj 54); služi za punjenje žarulja i svjetlećih tijela

✧ *grč.* ksēnos: stranac, gost

kseñotransplàntāt *m* (G kseñotransplantáta) *med.* transplantat tkiva ili organa presađen s pripadnika jedne na pripadnika druge životinjske vrste (ili čovjeka)

✧ KSENO- + v. transplantirati, transplantat

kseñóza *ž* postajanje stranim; otuđenje, odrođivanje

✧ *grč.* ksónosis: prihvat gosta ≈ KSENO- + -OZA

kseñantēm *m* (G kseñantéma) suho cvijeće; štroblume

✧ *grč.* ksērós: suh + ánthos: cvijet

kseñazam *m* (G -zma) *pat.* sušenje kose; kserazija, ćelavljenje

✧ *grč.* ksērasmós ≈ ksērós: suh

kseñázija *ž*, v. kserazam

kseñiōn *m* (G kseñióna) *farm.* suhi lijek protiv osipa; posip, prašak

✧ *grč.* ksērós: suh + -ON

Kšērks I (519–465. pr. Kr.), perzijski car,

Darijev sin, bezuspješno napao Grčku 480–479. pr. Kr.

KSERO- kao prvi dio riječi kazuje da je što u vezi sa sušenjem; suho- [*kseroftalmija*]

✧ *grč.* ksērós: suh

kserodërma *ž* (G *mn -i*) *pat.* reakcija kože na ultraljubičaste zrake, očituje se prijevremenim starenjem kože uz stvaranje tumora

✧ *grč.* ksēródermos: koji ima suhu kožu ≈ KSERO- + -DERMA

kserofágija *ž med.* uzimanje isključivo suhe hrane

✧ KSERO- + -FAGIJA

ksërofilan *prid. (odr. -lni) bot.* koji ima lišće prilagođeno da podnese dugotrajnu sušu; suholistan

✧ KSERO- + -FILAN

ksëròfit *m* (G kserofíta) *bot.* biljka s organima koji podnose dugotrajnu sušu, (ob. u pustinji, stepi, savani i sl.)

✧ KSERO- + -FIT

ksëròform *m farm.* žuti prašak za posipanje rana

✧ KSERO- + -FORM

kseroftalmija *ž pat.* promjene u oku zbog nedostatka vitamina A, uzrokuju slabljenje vida

✧ *grč.* ksēròphthalmía ≈ KSERO- + ophtalmós

kserogràfija *ž* fotografski postupak, izbjega upotrebu tekućina pri razvijanju slika, »suhu razvijanje«; elektrofotografija, fotokopiranje

✧ KSERO- + -GRAFIJA

ksëròkòpija *ž* reprodukcija (kopija) dobivena kseroks-aparatom

✧ KSERO- + v. kopija

ksëròks *m* 1. *tehn.* stroj za reprodukciju i umnožavanje; fotokopirni stroj 2. *meton.* kserokopija // **kseròksírati** (**kseròskopírati**) (*što*) *dv.* (prez. kseròksírām, pril. sad. -ajūći, pril. pr. -āvši, gl. im. -anje) napraviti kopiju kseroks-aparatom, umnožiti tom tehnikom

✧ *engl.* Xerox, tvorničko ime proizvoda®

kserosféra *ž meteor.* suha klima (u pustinjama i dr.)

✧ KSERO- + -SFERA

kserostòmija *ž term.* suhoća usne šupljine; sušenje usta

✧ KSERO- + *grč.* stóma: usta

kseróza *ž pat.* izrazito suha koža ili sluznica // **kseròtičan** *prid. (odr. -čni)* koji je suh, osušen

✧ KSERO- + -OZA

ksî *m* i *sr* **1.** četrnaesto slovo grčkog alfabeta; označuje suglasnički skup **ks** **2. pov.** u grčkom sustavu brojeva znak za broj 60

✧ *grč.* ksî

ksífoīdan *prid.* (*odr.* -dni) koji je nalik na mač; mačast, sabljast

✧ *grč.* ksíphoeidēs = ksíphos: mač

ksífozúri *m mn* (N ksífozúr, G ksífozúra) *zool.* skupina uglavnom izumrlih morskih člankonožaca (*Xiphosura*), ubraja se u prajkličestare

✧ *nlat.* Xiphosura ≈ *grč.* ksíphos: mač + ourá: rep

ksilēm *m* (G ksiléma) *bot.* provodni dio kroz koji voda prolazi preko korijena iz tla u listove, stabljike i ostale dijelove biljke

✧ *grč.* ksýlon: drvo

ksilēn *m* (G ksiléna) *kem.* dimetilbenzen, zapaljiva tekućina, služi kao otapalo za bojila; razrijeđivač

✧ *grč.* ksýlon: drvo

ksilít *m* (G ksílita) *min.* drveni sastojak smeđeg ugljena; lignit

✧ *grč.* ksýlon: drvo + -IT

KSILO- u prvom dijelu riječi označuje da se na drvo odnosi ono što je u drugom dijelu [*ksilofon*]

✧ *grč.* ksylo-; ksýlon: drvo

ksilōfāg *m* (G ksilōfāga, N *mn* ksilōfāzi) *zool.* kukac koji se hrani cvjetom; drvojed

✧ *grč.* ksylophāgos ≈ KSILO- + -FAG

ksilōfāgija *ž* ishrana, hranjenje sastojcima drveta (npr. kod neke vrste crva)

✧ KSILO- + -FAGIJA

ksilōfōn *m* (N *mn* ksilōfōni) *glazb.* udaraljke s, ob. 36 drvenih pločica ili valjaka poredana u 4 niza u koje se udara drvenim štapićima; ob. u jazz-glazbi // **ksilōfōnist** *m* onaj koji svira na ksilofonu

✧ KSILO- + -FON

ksiloglīfija *ž* tehnika pravljenja duboreza; ukrašavanje drva plitkim ili dubokim rezom, drvorezbarstvo

✧ KSILO- + *grč.* glýphein: izdupiti

ksilográfija *ž* *lik.* tehnika reproduciranja i umnožavanja slika ili crteža pomoću drvenih ploča; drvorez // **ksilōgraf** *m* *graf. zast.* grafički radnik koji priprema fotografske ploče za prijenos na kamen, cink ili bakar

✧ KSILO- + -GRAFIJA

ksilolōgija *ž* znanost o vrstama drva

✧ KSILO- + -LOGIJA

ksilóza *ž* *kem.* monosaharid, drveni šećer; nala-

zi se u drvu javora i trešnje, slami, ljuskama plodova i sl.; služi kao sladilo, javorov slad

✧ KSILO- + *v.* (sahar)oz

ksíst *m* (N *mn* -ovi) *pov.* **1.** u starogrčkim gimnazijama, pokriven trijem u kojem su atleti vježbali za hladnih dana **2.** u starom Rimu, natkriven trijem kojim se šetalo i učeno raspravljalo

✧ *grč.* ksystón

ksístark (**ksístarh**) *m* *pov.* u starogrčkoj gimnaziji (»gimnaziju«), organizator natjecanja

✧ *grč.* ksystárkhos ≈ *v.* ksist + -ARH

ksíster *m* *med.* sprava za struganje – odstranjivanje zubnog kamenca i struganje kostiju

✧ *nlat.* xyster ← *grč.* ksystēr

ksoànōn *m* (G ksoanóna) *lik. pov.* u grčkoj arhajskoj umjetnosti, kulturna drvena statua

✧ *grč.* ksoánon ≈ kseín: grepti

ksogrāfija *ž* slike na izbrazdanoj foliji koje djeluju trodimenzionalno (uglavnom na reklamnom materijalu i razglednicama)

✧ *grč.* kseín: grepti + -GRAFIJA

Ksonòkrat (396–314. pr. Kr.), grčki filozof, Platonov učenik, podijelio filozofiju na dijalektiku, fiziku i etiku

ksātrija *m* (N *mn* -e) *pov.* u Indiji, pripadnik druge kaste: knezovi i ratnička aristokracija, posvećuju život uglavnom tjelesnom vježbanju (u srednjem vijeku nestaju, nasljeđuju ih radžputi)

✧ *skr.* ksātriya-: ratnik

ktēnidije *ž mn* *zool.* škrge u obliku češlja u nekih je mekušaca; češljaste škrge

✧ *nlat.* ctenidium ← *grč.* ktéis: češalj

ktētik *m* (N *mn* -ici, G ktētiká) *gram.* pridjev od imena naseljenog mjesta (ojkonima ili ekonomima) [*zadarski* prema Zadar]

✧ *grč.* ktētikós: posvojni

ktītor *m* *pov.* **1.** onaj koji je osnovao kakvu zadužbinu; zadužbinar (ob. u Bizantu i kod pravoslavnih Slavena) **2.** onaj koji izdržava manastir ili mu daje velik prilog; donator // **ktītorica** *ž*, *v.* ktitor

✧ *grč.* ktītōr

ktōmu (**ktōme**) *pril.* (način pisanja uz: k tomu (k tome)) uz to; još (i to)

Ku *kem.* simbol za element kurčatovij

Kuala Lūmpur *m* glavni grad Malezije, 1.14–5.100 stan. // **kualalūmpurskī** *prid.* koji se odnosi na Kuala Lumpur

Kuangchou (*izg.* Kuangčōu) *m* pristanište i

grad na rijeci Chuu (NR Kina), 2.914.000 stan.; Kanton

kuatsü *m* (G -a) *sport* u karateu, tehnika pomoći kod ozljeda ili gubitka svijesti, danas se zadržala kao vještina prve pomoći

✧ *jap.*

küb, *v.* kubus

Küba *m.* os. ime, *hip.* od Jakov, *v.*

Küba *ž* *geogr.* država i najveći otok Karipskog mora, 110.922 km², 10.822.000 stan., glavni grad Havana // **Kubānac** *m* (**Kübānka** *ž*) (G -nca, V Kübānče, N *mn* Kubānci, G Kübānāčā) stanovnik ili državljanin Kube; **kübānskī** *prid.* koji se odnosi na Kubu i Kubance [-a *cigara*; ~i *šečer*] △ **Kubanska kriza** *pov.* američka pomorska blokada Kube 1962. zbog instaliranja sovjetskih raketnih baza na Kubi

kübe *sr* (G -ta) *reg.* **1.** *arhit.* u većim cjelinama, kupola u stilu orijentalne gradnje (npr. na mezarju, zatim kao dio džamije i sl.) **2.** zaklopac ručnog mlinca za kavu tradicionalnog orijentalnog tipa // **küba** *ž* dio šešira koji pokriva glavu ili prati oblik glave (osim oboda) [*visoka* ~; *niska* ~; *ravna* ~]

✧ *tur.* kubbe

kübēba *ž* *bot.* indonezijska tropska povijuća (*Piper cubeba*) iz porodice paprovki (*Piperaceae*); nezreli plodovi služili su u medicini

✧ *srlat.* (*Piper*) cubeba ← *mal.*

kübīk, *v.* kubus

kubizam *m* (G -zma) *lik.* pravac koji se razvio 1907–1914. iz nastojanja francuskih umjetnika (Picasso, Braque, Gris, Léger) za suprotstavljanjem impresionističkom i postimpresionističkom (simbolističkom) senzibilitetu; odbacivanje linearne perspektive, dvodimenzionalnosti; prikazivanje svijeta prema načelu svih 360 stupnjeva (razlomljene plohe simultano slikane, superponiranje ploha); karakteristična redukcija na geometrijske forme (Cézanne), presudan utjecaj afričke i oceanijske tribalne plastike // **kübist** (**kubist**) *m* umjetnik, pristaša kubizma; **kübistica** *ž*, *v.* kubist; **kübistički** *prid.* koji se odnosi na kubizam i kubiste; **kübistički** *pril.* kao kubist, na način kubista [*slikati* ~]

✧ *njem.* Kubismus ← *fr.* cubisme

Küblaj-kan (o.1215–1294), mongolski car Kine, Džingis-kanov unuk, osnivač Ypur dinastije; na njegovu je dvoru neko vrijeme boravio Marko Polo

kubofuturizam *m* (G -zma) razvojni stil u ruskoj avangardnoj umjetnosti prije 1. svjetskog rata; spoj kubističkih i futurističkih stilskih zakonitosti (K. Maljevič, D. Burljuk) // **kubofuturist** (**kubofuturist**) *m* *pov. knjiž.* pripadnik književnog smjera u Rusiji koji oko 1913. zastupa oslonac na rusku tradiciju i ispoljava zazor od modernih pravaca

✧ *v.* kubus, kubični + *v.* futur, futurist

Kubrick (izg. Kjubrik), **Stanley** (1928–1999), američki filmski redatelj, autor spektakularnih filmova u kojima izražava neke od velikih dilema suvremene civilizacije i tamnih strana ljudske psihe (*Paklena naranča*, *Odiseja u svemiru* 2001)

kübura *ž* (G *mn* kübürä) **1.** *pov.* starinsko vatreno oružje, puni se prahom i ispaljuje jednom iz ruke kao pištoljem; kratka puška, *usp.* ledenica **2.** *reg. pov.* kožna torba (futrola) pričvršćena na sedlu, u njoj se drži mala puška **3.** *reg. pov. arhit.* uski dugi hodnik ili natkriveni prolaz koji spaja druge dijelove kuće s kuhinjom ili muškim odjelom **4.** *reg. pov.* kameni ili drveni sanduk, pokriven zelenom čohom, nad grobovima značajnih muslimana **5.** *reg.* košarica od luba mladog drveta; lubura **6.** *pren.* briga, muka, patnja u svakodnevici, zanovijetanje [*džaba* (*ti*) ~ = uzaludan (*ti* je) bio posao i trud] // **kübüräš** *m* (G *kubüräša*) onaj koji izrađuje kubure; **kübüräškī** *prid.* koji se odnosi na kubure; **kübüriti** (*Ø*, sa čime) *nesvrš.* (*prez.* -im, *pril.* *sad.* -reči, *gl.* *im.* -rënje) *razg. ekspr.* teško živjeti, boriti se s nevoljama; deverati, tavoriti, spodbijati se

♦ *pr.* (prema zanimanju): **Kübüräš** (Rovinj, Sesvete), **Kübürdžić** (Požega), **Küburić** (Slavonija)

✧ *tur.* kubur

kübus *m* **1.** *mat.*, *v.* kub (**1**) **2.** drvena kocka, pri filmskim snimanjima služi da se što odigne od tla; sandučić, podmetač, praktikabl **3.** takav oblik koji na javnoj površini nešto obilježava ili označava [*~ na Vratniku*] // **küb** *m* *mat.* **1.** *v.* kocka **2.** treća potencija nekog broja ili izraza [*dīci na ~*]; **kübatī** *nesvrš.* (*prez.* -ām, *pril.* *sad.* -ajūci, *gl.* *im.* -ānje) (*koga*) *žarg.* zafrkavati; **kubatūra** *ž* **1.** *mat.* postupak izračunavanja obujma **2.** broj kubičnih jedinica u zapremnini, obujam izražen u kubičnim mjerama; **kübīčni** *prid.* koji se odnosi na kubičke, koji se mjeri kubicima [*~ metar*] △ ~ **sustav** kristalni sustav s tri je-

dnake međusobno okomite osi; **kùbik** *m* (G kubika, N *mn* -ici) mjera za tri dimenzije, volumen kocke kojoj je svaki brid dugačak jedan metar; kubni (kubični) metar; **kùbika** *ž mat.* algebarska krivulja trećeg reda; **kubikaš** *m* (G kubikaša) onaj koji radi i koji je plaćen na kub; **kubikaža** *ž razg.* obujam radnog prostora cilindra u motorima vozila, *usp.* kubatura; **kubirati** (što) *dv.* (prez. kùbirām, pril. sad. -ajūći, pril. pr. -āvši, prid. trp. kùbirān, gl. im. -ānje) izračunati/izračunavati treću potenciju nekog broja; **kùbnj** *prid.* koji se odnosi na kub i na kubiranje $\Delta \sim a$ **jednadžba** *mat.* algebarska jednadžba trećega stupnja; $\sim i$ **kori-jen** *mat.* treći korijen, *usp.* korijen

✧ *lat.* cubus ← *grč.* kýbos: kocka

kùc (ponovljeno kùc-kùc) riječ za radnje lakog kucanja (prstom, čekićem i sl.) // **kùcāj** *m* (N *mn* -i) jednokratni ili višekratni zvuk ili pokret koji se osjeća dodiranjem kad što kuca [*~ zvona; ~ sata; ~ srca*]; otkucaj, kucanj, kucanje; **kùcanj** *m* 1. *v.* kucaj 2. zvuk koji nastaje kucanjem; **kùcati** *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajūći, gl. im. -ānje) 1. (Ø, kome, o što) proizvoditi čime niz laganih, kratkih udaraca o što [*~ na vrata; sat kuca*] 2. (Ø) *razg.* tipkati na pisaćem stroju 3. (Ø) *med.* pulsirati (o srcu, arterijama) [*kuca mi u zubu*] 4. (se), *usp.* kucnuti (se); **kùcavica** *ž* 1. *anat.* arterija [*žila ~*] 2. (+ *potenc.*) *razg. pren.* glavni put neke prometne veze, najopterećenija prometnica; **kùckati** (Ø) *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajūći, gl. im. -ānje) 1. lagano, tiho kucati [*~ na vrata* onako kako se kuca srednjim prstom stisnute šake] 2. lagano udarati, ukucavati kratkim udarcima male snage [*~ čekićem*]; **kùcnuti** (Ø, o što, kome, čemu, se) *svrš.* (prez. kùcnēm, pril. pr. -ūvši, imp. kùcni, prid. rad. kùcnuo) lako udariti, izazvati takav zvuk [*~ se čašama*]; **kùčiti** (Ø) *nesvrš.* (prez. -im, pril. sad. kùčēći, gl. im. kùčēnje) *rib.* kuckati komadom drva po razni broda ili po veslu i tako dozivati dupina (dupini su sudjelovali s ribarima u lovu na tune u Novigradskom moru prije nego što su tune izlovljene na širokom moru)

✧ *onom.*

Kùčan, Milan (1941), slov. političar i državnik; 1986–1989. predsjednik CK SK Slovenije, 1990–1992. predsjednik Predsjedništva Republike Slovenije, od 1992. predsjednik Republike; bitno zaslužan za proces tranzici-

je Slovenije iz komunističkog sustava prema demokraciji

kùče *sr* (G -ta, *zb.* kùčād) mlado psa; štene

✧ *mađ.* kutja

Kùče *sr* naselje (u blizini Velike Gorice), 1023 stan. // **Kùčanin** *m* (**Kùčanka** *ž*) (N *mn* Kùčani) stanovnik Kuča; **kùčkī** *prid.* koji se odnosi na Kuče i Kučane

Kučera, Oton (1856–1931), hrv. prirodoslovac, popularizator suvremenih tekovina astronomije i fizike (*Naše nebo, Valovi i zrake, Gibanja i sile*)

Kučići *sr* naselje (u blizini Omiša), 944 stan. // **Kučićanin** *m* (**Kučićanka** *ž*) (N *mn* Kučićani) stanovnik Kučića; **kučičkī** *prid.* koji se odnosi na Kučiće i Kučičane

kùčinja *ž* u preradi neobrađeno vlakno konoplje i lana

♦ *pr.* (prema zanimanju, moguće preklapanje s kučka, *v.* kuja): **Kučina** (210, Novi Marof, Prigorje, Slavonija, *v.* i kuk), **Kučinar** (Dubrovnik, Split), **Kučinić** (540, Kordun, Pokuplje)

✧ *≈* *prasel.* *kuča: plast sijena (*rus.* kùča, *polj.* (mn) kuczki) *≈* *lit.* kaukara: brijeg

kùčiš (**kōčiš**) *m* (N *mn* kùčiši) *reg. zast.* kočijaš

♦ *pr.* (prema zanimanju): **Kučiš** (270, Pregrada, okolica Zagreba)

✧ *mađ.*: kocsis, *v.* kočija

kùčka, *v.* kuja

kùčja *ž* 1. zgrada koja ima zidove i krov i služi za stanovanje [*kamena ~a* kuća od kamena; *zidana ~a* kuća od opeke; (za razliku od drvene ili kuće od ćerpiča)]; hiža 2. *a.* obitelj, ukućani, porodica, loza [*iz dobre ~e*] **b. *razg.* prostor stalnog boravljenja [*nisam kod ~e*]; dom, stan 3. *razg.* poduzeće, ustanova, tvrtka [*izdavačka ~a; kazališna ~a; robna ~a*] Δ **Božja** *~a* *pren.* crkva; **javna** *~a* bordel, mjesto gdje se novcem kupuje žensko društvo; *~a u nizu* obiteljska kuća s vrtom koja se prema urbanističkom planu oslanja s dvije bočne strane na drugu kuću, *opr. stojna ~a*, *v.* stojni; **luda** *~a* opća pometnja; **vladarska** *~a* dinastija // **kùčanica** (**kućanica**) *ž* ona kojoj je posao da vodi kućanstvo svoje obitelji, koja nije u radnom odnosu izvan kuće; domaćica, kućedomaćica; **kùčaničkī** *prid.* koji se odnosi na kućanice; **kùčaničkī** *pril.* kao kućanica, na način kućanica; **kùčanin** *m* (N *mn* kùčani) ukućanin; **kùčanskī** *prid.* koji se odnosi na kućanstvo [*~ aparati; ~ poslovi*]; **kućanstvo****

sr (G *mn* kućanstvā/-ā) najmanja društvena jedinica i poslovi u njoj [*troškovi u ~u*]; domaćinstvo; **kućār** *m* (G kućara) onaj koji obilazi kuće i nudi kakvu robu na prodaju ili obavlja neke usluge i poslove uz naplatu; **kućārā** *ž* (G *mn* -ā/-ī), *v.* kućar; **kućārīti** (Ø, što) *nesvrš.* (prez. kućārim, *pril. sad.* -reči, *gl. im.* -rēnje) nuditi po kućama robu na prodaju, prodavati od kuće do kuće; **kućérak** *m* (G -rka, N *mn* -rci, G kućērāka) *dem. pejor.* mala, neugledna kuća; **kućerina** *ž* *pejor. augm.* od kuća, ružna, neugrapna kuća; kućetina; **kućetina** *ž*, *v.* kućerina; **kućevan** *prid.* (odr. -vni) koji se brine za dobro kuće, koji unosi u kuću; brižan, čuvaran, dobar domaćin; **kūči** *pril.* u smjeru kuće [*īči ~*; *za po ~*, *razg.* ono što nije za izlazak i za javno mjesto; kućni (a, o); *haljina za po ~* kućna haljina]; **kūčica**¹ *ž* 1. *dem.* i *hip.* od kuća [*stražarska ~*; *pseča/pasja ~*; *~ za ptice*] 2. kućište (2) 3. zaštitna školjka na tijelu puža [*puževa ~*] 4. kvadratić ili sličan oblik u formularima i sl. u koji se unosi kakav podatak, obično brojka ili znak + (u zn. da) ili – (u zn. ne) i sl.; **kūčić** *m lokal.* onaj koji je iz dobre kuće, onaj koji je iz ugledne kuće; koljenović; **kūčićtse** *sr* 1. zemlja oko kuće; okućnica 2. *tehn.* vanjski dio računala, stroja, motora itd. u kojem se smješteni svi vitalni dijelovi i koji ostale dijelove pokriva, drži zajedno i sl.; **kūčiti se** *nesvrš.* (prez. -im se, *pril. sad.* kūčēči se, *gl. im.* kūčēnje) stvarati domaćinstvo, nabavljati što je potrebno za potpun život u kući; **kūčnī** *prid.* koji se odnosi na kuću, koji je svojstven kući [*~a adresa*; *~i broj*] Δ **~a radinost** proizvodna djelatnost koja se obavlja u stanu; **~a životinja** životinja koju drže u domu (ob. kanarinac, mačka itd.); **~i posjet** liječnički pregled radi kojega liječnik posjećuje bolesnika; **~i prijatelj** intiman prijatelj koji redovno zalazi u kuću

♦ *pr.* (nadimačka): **Krivòkuća** (580, Karlovac) ♦ *top.*: **Pòdkućnica** (lokalitet, Vinkovci)

♦ *prasl.* *kōtja ≈ *v.* kut

Kućan Màrof *m* (G Kućan Màrofa) naselje (u blizini Varaždina), 1227 stan.

kućārīn *m* (G kućārīna) *reg.* žličica za čaj, čajna žličica, žličica za crnu kavu // **kućārīnič** *m reg.* 1. *dem.* i *hip.* od kućarin 2. žličica za crnu kavu

♦ *tal.* *cucchiaio*

KUĆE- kao prvi dio riječi označava da se odnosi na kuću ono što je u drugom dijelu [*kućedomaćica*; *kućegazda*; *kućepazitelj*; *kućevlasnik*]

♦ *v.* kuća

kućedomaćin *m* onaj koji upravlja kućom, kućanstvom u obitelji; glava kuće // **kućedomaćica** *ž*, *v.* kućanica; **kućedomaćičin** *prid.* koji pripada kućedomaćici

♦ **KUĆE-** + *v.* dom¹, domaćica

kućegazda *m*, *v.* kućevlasnik

kućepazitelj *m*, *v.* pazikuća¹, nadstojnik // **kućepaziteljica** *ž*, *v.* kućepazitelj

♦ **KUĆE-** + *v.* paziti, pazitelj

kūceta *ž reg.* vrsta kreveta, ležaj, otoman

♦ *mlet.* *cuceta tal.* *cuccetta*

kućevlāsnik (**kućevlāsnīk**) *m* (V -īče, N *mn* -īci) onaj koji je vlasnik kuće; kućegazda // **kućevlāsnica** *ž*, *v.* kućevlasnik; **kućevlāsnīčin** *prid.* koji pripada kućevlasnici; **kućevlāsnīčki** *prid.* koji se odnosi na kućevlasnike; **kućevlāsnīštvo** *sr* posjedovanje kuće/kuća

♦ **KUĆE-** + *v.* vladati, vlasnik

kūčica² *ž zool.* jestiva, morska školjka (*Venerupis decussata*) iz porodice *Veneridae*

♦ *v.* kuća

Kūčīne *ž mn* naselje (u blizini Solina), 559 stan.

// **kūčīnīskī** *prid.* koji se odnosi na Kūčīne

kūd (**kūda**) *pril.* 1. odgovara na pitanje »u kojem pravcu« i »kojim putem« [A: ~ *ćeš*? B: *ovuda*] 2. (kao korelativ uz *kud... tud*) osim što ... i, i ... i; em ... em, jedno (je) ... drugo (je) [*~ je nepokretna*, *~ ne može hodati*] 3. (+ komparativ) *razg.* ne može biti izraženo, učinjeno itd. u većoj mjeri, na bolji način i sl. [A: *Htio bih propasti slavno, ako moram* B: *~ ćeš slavnije nego s čašom vina u ruci*]

♦ *prasl.* i *sstl.* *kōda* (*rus.* *kudā*, *polj.* *kiędy*) ← *ie.* *k^heh₂m + dō (*lat.* *quando*: kada)

kudīkamo (**ku dīkāmo**) *pril.* riječ za pojačavanje komparativa i superlativa u zn. i te kako, još koliko, i te koliko, znatno, mnogo [*~ bolji*; *~ najbolji*]

♦ *v.* kud + *v.* kamo

kūdīti (koga, što) *nesvrš.* (prez. *kūdim*, *pril. sad.* *kūdeči*, *prid. trp.* *kūden*, *gl. im.* *kūđenje*) 1. prigovarati kome što, nalaziti nedostatke, isticati loše strane 2. grđiti, karati koga, izložiti pokudama (ob. za djecu) // **kūdība** *ž* grđenje, karanje, kudenje; **kūdīlac** *m* (G -iōca,

V -iöće, N *mn* -iöci) onaj koji kudi; kuditelj; **kudilački** *prid.* koji se odnosi na kudenje i kudioce; **kudilica** *ž*, v. kudilac; **kuditelj** *m*, v. kudilac; **kuditeljica** *ž*, v. kudilica; **kuditeljičin** *prid.* koji pripada kuditeljici; **kúdnja** *ž*, v. kudenje; **kúđenje** *sr* 1. *<gl. im.>*, v. kudit 2. kudba, kudnja
 ✧ *prasl.* i *stsl.* kudit (rus. kudit', polj.) *dijal.* (prze-kudzić: upropastiti) ← *ie.* *kowd-/kud- (*grč.* kydázein, *skr.* kutsayati: grdi)

kúdjelja *ž* <G *mn* kúdjelja> 1. vlakna konoplje priredena za predenje 2. v. preslica // **kudjeljara** *ž* radionica za prerađu kudjelje; **kudjeljarski** *prid.* koji se odnosi na kudjeljarstvo; **kudjeljarstvo** *sr* obrt, umijeće prerađe/obrade kudjelje; **kudjeljast** *prid.* *<odr. -i>* koji je nalik na kudjelju, koji ima osobine kudjelje; **kudjeljni** *prid.* (koji je) od kudjelje, koji se odnosi na kudjelju

✧ *pr.* (prema zanimanju i nadimačka): **Kodelja** (Istra), **Kúdelić** (Sveti Ivan Zelina, Zabok), **Kúdelić** (190, Sveti Ivan Zelina, Zagorje), **Kúdeljan** (Sveti Ivan Zelina), **Kúdeljaš** (Valpovo), **Kúdeljnjak** (**Kudeljnjak**) (110, Prigorje, Zagorje)

✧ *prasl.* *kǫdělja (rus. kudél', polj. kądziel)

kúdrav *prid.* *<odr. -i>* koji se kovrča, koji je u uvojcima; *grgurav*, *rundav*, *kovrčav* (o kosi i o dlaci psa) // **kúdravac** *m* <G -ávca, V -ávče, N *mn* -ávci> onaj koji je kudrav; čupavac; **kúdravčev** *prid.* koji pripada kudravcu; **kúdravica** *ž*, v. kudravac; **kúdravičin** *prid.* koji pripada kudravici; **kúdrávko** *sr* (V -avče, N *mn* -ávci) *hip.* od kudravac; **kúdravost** *ž* čupavost; **kúdranja** *m* (N *mn* -e) *fam.* onaj koji je kudrav [*taj. ~a; ti ~e; te ~e*]; **kúdrōv** *m* <G kudrōva> pas kudrave dlake; *rundov*

✧ *pr.* (nadimačka): **Kúdra** (Gorski kotar, Banovina, Slavonija), **Kúdrić** (150, sred. Dalmacija, Lika, Slavonija)

✧ *prasl.* *kǫdravъ (rus. kudrjavýj, polj. kędrzierzawy) = v. kudjelja

kúdrēt *m reg. ekspr.* Božja moć Δ ~-**sahat** *reg.* prema narodnom vjerovanju, tajanstveni nevidljivi sat čije se kucanje čuje u pretkazanju čega (dobroga ili lošega); ~-**topovi** prema narodnom vjerovanju, grmljavina što se javlja na vedrom nebu kao izraz Božje moći

✧ *tur.*

kúdu *m* <G -a, N *mn* -i> *zool.* afrička antilopa (*Strepsiceros strepsiceros*) spiralno uvijenih rogova; vijoroga antilopa

✧ *engl.* ← *egz.* (*hotentotski*)

kúduz *m reg. pov.* vrsta velikokalibarskog topa

✧ *pr.* (nadimačka): **Kúdić** (110, Primorje, Lika), **Kúduš** (Karlovac, Virovitica), **Kúduz** (230, sred. Dalmacija, Slavonija), **Kudúzović** (Rijeka, Karlovac)

✧ *tur.*: bijesan, pobješnjeli

kudin *m* <G kudina> *reg.* rodak; bratić, kuzen // **kúđina** *ž*, v. kudin

✧ *tal.* cugino

kuenóvština, v. Khuen-Héderváry (Karlo)

kúfer *m reg.* kofer, *usp.* kovčeg (putni)

// **kúferáš** *m* <G kuferáša, V kúfěrašu> *razg. pejor.* onaj koji se stalno seli (pa stalno nosi kufere); došljak, vječni stranac; **kuferášica** *ž*, v. kuferaš; **kuferáški** *prid.* koji se odnosi na kuferaše; **kuferčić** *m dem. reg.* kovčezčić
 ✧ *njem.* Koffer: (prvotno) činovnik koji se stalno seli (kao da stalno nosi kufere)

kúga *ž* <D L -i, G *mn* kúgā> *pat.* 1. zarazna bolest (*Yersinia pestis*) koja se nekoć javljala u epidemijama i uzrokovala pomor stanovništva; morija 2. zarazna bolest životinja [*svinjska ~a; kokošja ~a*] 3. *pren. pejor.* zlo, pošast, *usp.* kuma (2) Δ ~-**a morija pleon.**, v. kuga (1) // **kúžanj** *prid.* *<odr. kúžni>* 1. *<odr. zast. koji se odnosi na kugu 2. (neodr.) koji je zarazan, koji donosi zarazu Δ ~na bolnica zast. pov. bolnica za liječenje zaraznih bolesti; kúžiti¹ (što) nesvrš. (prez. -im, pril. sad. -žēci, gl. im. -žēnje) širiti se po okolini, djelovati opasno (o čemu otrovnome ili zaraznome)*
 ✧ *njem. dijal. (bav.)* Koge

kúgara *ž zool.* ptica pjevica (*Bombicilla garrulus*) iz reda vrapčarki sa S Europe

kúgělšrajber *m reg.* 1. zast. pisaljka s kuglicom na vrhu; keramičko pero 2. suvremena kemijska olovka

✧ *njem.* Kugelschreiber

kúglja *ž* <G *mn* kúgālā/-ī> 1. *mat.* geometrijsko tijelo koje čine sve točke prostora čija udaljenost od zadane točke (središta) nije veća od zadane duljine (radijusa); dio prostora omeđen sferom; kuglja 2. krut predmet koji ima oblik kugle; kuglja, lopta 3. planet [*zemaljska ~a*]; lopta 4. zrno vatrenog oružja Δ **bacanje ~e sport** atletska disciplina // **kúglāč** *m* <G kuglāča, V kúglāču> onaj koji se bavi kuglanjem; kuglaš; **kúglāčica** *ž*, v. kuglaš; **kúglāčki** *prid.* koji se odnosi na kuglače; **kúglāčki** *pril.* kao kuglaš, na način kuglača; **kuglāna** *ž* <G *mn* kuglānā>

uređeno mjesto, ob. dvorana gdje se odvija kuglanje; **kuglānje** *sr* 1. (gl. im.), v. kuglati (se) 2. *sport* igra i sport punjenom kuglom kojom se obara 9 čunjeva postavljenih na stazi određene dužine, pobjedu postiže onaj koji kuglom obori više čunjeva [*američko* ~]; **kuglast** *prid.* koji ima oblik kugle, koji je nalik na kuglu; globoidan Δ ~i **skupovi** *astron.* skupovi zvijezda izrazito sferne simetrije; **kuglaš** *m* (G kuglaša) *sport* 1. onaj koji baca kuglu u lakoj atletici 2. v. kuglač; **kuglašica** *ž*, v. kuglaš; **kuglašićin** *prid.* koji pripada kuglašici; **kuglaški** *prid.* koji se odnosi na kuglaše; **kuglaški** *pril.* kao kuglaš, na način kuglaša; **kuglati** (se) *nesvrš.* (prez. -ām (se), pril. sad. -ajući (se), gl. im. -anje) 1. a. baviti se kuglanjem b. bacati kugle na kuglani 2. (se) a. kretati se, valjati se poput kugle b. *žarg. iron.* smiješno hodati (ob. o debelim i teško pokretljivim osobama) c. *žarg.* smijati se jako, od srca, glasno [~ od smijeha]; **kuglica** *ž dem.* od kugla [*glasacka* ~]; **kugličast** *prid.* (odr. -i) koji je nalik na kuglicu; **kuglični** *prid.* koji se odnosi na kugle Δ ~ **ležaj** kućište koje zatvara niz kugli, ob. se primjenjuje na osovinama; kuglager \diamond *njem.* Kugel

kuglāger *m reg.* kuglični ležaj, v. kuglični Δ

\diamond *njem.* Kugellager

kuglof *m razg.* kolač od dizanog tijesta sa suhim groždem, okruglasta je oblika sa šuplinom u sredini

\diamond *njem.* Gugelhupf

kūguār *m zool.* (*Felis concolor*), *usp.* puma

\diamond *braz.port.* cugar \leftarrow *tupi*

Kūhač, Franjo (1834–1911), hrv. etnomuzikolog, glazbeni povjesničar i utemeljitelj hrv. glazbene folkloristike

Kūharić, Franjo (1923–2002), hrv. katolički svećenik i teolog; zagrebački nadbiskup 1970–1998, kardinal (od 1983); sudjelovao na II Vatikanskom koncilu i promovirao ekumenske ideje u Hrvatskoj; duhovni vođa Katoličke crkve u Hrvatskoj u vrijeme društvenih i političkih promjena i obrambenog rata (*Hodajmo po istini, Poruke sa Stepinčeva groba*)

kūhati *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajući, *prid-trp.* kūhān, gl. im. -anje) 1. (što) a. u posudi s proključalom vodom pripremati hranu [~jaje] b. pripremati jelo [~ ručak] c. ključati, vreti [*voda kuha, stavi špagete*] 2. (koga) *pren.*

varati koga [*sport žarg.* u odbojci, prebaciti mrežu iz drugoga kontakta s loptom, kada se obrana ne nada] 3. (se) a. biti u procesu kuhanja (o hrani) b. *pren.* trpjeti vrućinu, žegu // **kūhača** *ž* (G *mn* kūhāčā) ob. drvena žlica za miješanje jela koje se kuha; varjača; **kūhalo** *sr* sprava za kuhanje pomoću struje ili plina; rešo [*električno* ~; *plinsko* ~]; **kūhānje** *sr* 1. (gl. im.), v. kuhati 2. umijeće spremanja hrane; kuharstvo; **kūhār** *m* 1. *refer.* onaj koji kuha jelo 2. onaj kojem je kuhanje zanimanje [*brodski* ~]; **kūhārev** (**kūhārov**) *prid.* koji pripada kuharu; **kūharica** *ž* 1. a. v. kuhar b. *pejor.* prosta i neuglađena ženska osoba [*ponaša se kao* ~] 2. platno izvedeno i ukrašeno crtežom i tekstom izvedenima ručnim radom koncem, izvješeno u kuhinji, ob. iznad štednjaka 3. knjiga kuharskih recepata; **kūharićin** *prid.* koji pripada kuharici; **kūharički** *prid.* koji se odnosi na kuharice; **kūharički** *pril.* kao kuharica, na način kuharica [*svadati se, razgovarati* ~ prostački, neuglađeno] Δ ~ **tekst** tekst s kuharice, *usp.* kuharica (2) [npr. *Djevojko moja, napoj mi konja, Ne mogu sama pala je tama*]; **kūharski** *prid.* koji se odnosi na kuhare [~a kapa visoka bijela stilizirana kapa]; **kūharski** *pril.* kao kuhar, na način kuhara; **kūhārstvo** *sr* znanje, umijeće kuhanja; **kūhinja** *ž* 1. prostorija u stanu, gostionici itd. gdje se priređuje jelo [*čajna* ~] 2. način priređivanja jela [*vegetarijanska* ~; *dalmatinska* ~] 3. *pren. razg.* pripremanje čega skrivenog, izvođenje prevare ili podvale; varanje [*to je njihova* ~]; **kūhinjski** *prid.* koji se odnosi na kuhinju; **kūhta** *m* (N *mn* -e) kuharski pomoćnik

\diamond *pr.* (prema zanimanju ili nadimacka): **Kuhānec** (Medimurje), **Kūhār** (1240, Samobor, Zagorje, Istra), **Kūhāček** (Slavonija), **Kuhārec** (Vrbovec), **Kūharić** (700, Zagorje, Pokuplje, Istra), **Kuhārović** (Križevci), **Kuhārski** (Bjelovar), **Kūhinec** (Daruvar), **Kūhta** (210, Zagorje, Slavonija), **Kūhtić** (130, Samobor, Prigorje, Podravina)

\diamond *prasl.* *kuxati (češ. kuchati, polj. kucharz: kuhar) \leftarrow *stvnjem.* kochôn

Kuhn (izg. Kūn) 1. **Richard** (1900–1967), austrijski biokemičar, odredio strukturu vitamina A, B₂ i B₆; Nobelova nagrada za kemiju 1938. 2. **Thomas Samuel** (1922–1996), američki povjesničar i filozof znanosti, fizičar; dokazao da društveni i kulturni uvje-

ti izravno utječu na razvoj znanosti te da je i znanstvena spoznaja relativna jer ovisi o vladajućoj paradigmi (*Struktura znanstvenih revolucija*)

kūja ž 1. ženka psa; kusa, kučka 2. *pejor.* žena sklona intrigama i podmuklim postupcima; kučka // **kúco** m *hip. reg.* pseto, psić; **kūčad** ž zb. (I -adu/-i), v. kuće; **kūčak** m (G -čka, N *mn* -čci, G *kūčakā*) mužjak kuje, kučke; **kūčka** ž (G *mn* *kūčakā/-i*) *eksp.*, v. kuja; **kuč-ketina** ž *augm. pejor.* od kučka; **kūčkica** ž *dem.* od kučka; **kūjica** ž *hip.* i *dem.* od kuja; **kūjičica** ž *dem.* i *hip.* od kujica; **kūjin** *prid.* koji se odnosi na kuju

♦ *pr.* (nadimačka): **Kújac** (Nova Gradiška), **Kujačić** (Petrinja, Dubrovnik), **Kujadin** (Vinkovci), **Kujavec** (Osijek, Zagorje, Prigorje), **Kujavić** (Podravska Slatina), **Kujek** (Valpovo)

kūjon m (G *kujóna*) *knjiš. rij.* hulja, ništarija, nitkov, kukavica; progonitelj nižih od sebe, mučitelj

♦ *fr.* couillon

kújruk m (N *mn* -uci) 1. *reg. zast. rep 2. pov.* rep kao simbol časti i čina; tug, kurjuk

♦ *tur.* kuyruk

kujundžija m (N *mn* -e) *reg.* obrtnik koji izrađuje upotrebne i filigranske predmete (džezve, ibrike itd.) i ukrašava ih na tradicionalan orijentalni način // **kujundžijski** *prid.* koji se odnosi na kujundžije; **kujundžijski** *pril.* kao kujundžija, na način kujundžija; **kujundžiluk** m (N *mn* -uci) 1. kujundžijski obrt 2. proizvodi kujundžije 3. dio naselja, četvrt u kojoj se nalaze kujundžinice; **kujundžinica** ž dućan u kome se prodaje kujundžijska roba

♦ *pr.* (prema zanimanju): **Kojundžić** (sred. Dalmacija), **Kojundžija** (I Slavonija), **Kojundrić** (Slavonija), **Kojundija** (Dugo Selo), **Kolundžić** (720, S Dalmacija, Lika, Slavonija), **Kolundžija** (390, Knin), **Kolundija** (Rijeka, Dubrovnik), **Kujundžić** (930, Imotski, sred. Dalmacija), **Kujundžija** (Vinkovci), **Kujundrić** (Slavonija), **Kulundžić** (320, Nova Gradiška), **Kulundžija** (Rijeka, Karlovac, Brač, Orahovica), **Kulundrić** (I Slavonija)

♦ *tur.* kuyumcu ← kuyum: izradevine od zlata

kūk m (N *mn* *kūkovi*) 1. *anat.* zglob između zdjelice i bedrene kosti [*iščašiti* ~] 2. *geogr.* kameni vrh u obliku stošca koji ima zaobljen

vrh [*Babin* ~] // **kūk|a**¹ ž (D L -i, G *mn* *kūkā*) klin ili šipka zavrnuta na kraju, ob. od željeza, služi da se što objesi, dohvati, privuče i sl. [*mesarska* ~a]; kvaka; **kūkast** *prid.* (odr. -i) koji je nalik na kuku [-i nos] △ -i **križ**, v. svastika²; **kūkica** ž *dem.* od kuka; kučica [-~ za *kačkanje*]; **kukičati** (što) *nesvrš.* (pres. -ām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) izrađivati čipke ili slične radove posebnom iglom, kukicom; kačkati, heklati

♦ *pr.* (nadimačka, kod nekih moguće preklapanje s v. kukac): **Kūčić** (750, Cres-Lošinj, Primorje), **Kūkić** (1519, Banovina, Lika, Slavonija) ♦ *top.*: **Kūk** (brojne stijene, brda i vrhovi), **Pōdkuk** (brdo, Zadar, Pazin) ♦ *prasl.* *kuka (rus. *kúka*: šaka, bug, kuka), lit. *kauka*: izbočina ← *ie.* *kouk- (got. *hauhs*: visok, *ir.* *cúar*: brijege)

k. u. k. m *krat.* kaiserlich und königlich, *usp.* ka-und-ka

kūka² m (N *mn* -e) *zool.* jestivi dugorepi rak deseteronožac (*Scyllarides latus*), živi u Atlantiku, Sredozemnom i Crvenom moru

♦ v. kuk

kūkac m (G *kūkca*, V *kūkče*, N *mn* *kūkci*, G *kūkacā*) 1. *zool.* jedinka iz skupine malih životinja člankastih nogu, bez kralješnice (npr. muha, mrav, pčela itd.); insekt 2. (*mn*) razred člankonožaca (*Insectes*, *Hexapoda*), jedini beskralješnjaci koji lete, najbrojnija i najraznovrsnija skupina životinjskoga carstva (redovi: ravnokrilci, opnokrilci, kornjaši, leptiri, dvokrilci, cvrčci, buhe, stjenice, rilčari i dr.) 3. *pat.* akutna upala nokta ruke, često gnojna; poganac, zasjeka, *usp.* panaricij // **kūkčev** *prid.* koji pripada kukcu; **kūkčić** m *hip.* i *dem.* od kukac; **kukuljica** ž 1. pokrivalo za glavu s potrebnim otvorima za oči, namijenjeno obrednim i mističnim svrhama ili prikrivanju identiteta 2. čahura ličinke kukca

♦ *pr.* (nadimačka): **Kūkec** (1260, Zagorje, Podravina), **Kūkić** (1519, Banovina, Lika, Slavonija, preklapanje s kuk, kuka) ♦ *top.* (naselja): **Pōdkuk** (Buzet, 3)

♦ v. kuk, kuka

Kukai (izg. *Kukài*) (774–835), japanski budistički učitelj koji je pokušao pomiriti budizam i šintoizam

kukáši m *mn* (N *kukáš*, G *kukáša*) *zool.* razred oblenjaka (*Acantocephala*), nametnici, parazitiziraju u crijevima životinja

♦ v. kuk, kuka

kùkati, v. kuku

kùkavac¹ *m* (G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci) *bot.* biljka (*Cyperus longus*) iz porodice šiljevki (*Cyperaceae*)

✧ v. kuku

kùkavičnjāk *m bot.* kozja krv, v. kozji Δ

✧ v. kuku

kùkāvke *ž mn* (N *kùkāvka*) *zool.* red ptica (*Cuculiformes*), obuhvaća više porodica kukavica // **kùkavica**¹ *ž 1. zool.* ptica selica (*Cuculus canorus*), ob. ne savija gnijezdo, jaja ostavlja u gnijezdo druge ptice **2. bot.** ljekovita biljka (*Serapias lingua*) iz porodice kaćuna (*Orchidaceae*)

✧ v. kuku

kùkcojēdi *m mn* (N *kùkcojēd*), v. kukcožderi

✧ v. kukac + v. jesti

kùkcoždēri *m mn* (N *kùkcoždēr*) **1. zool.** red malih sisavaca (*Insectivora*), hrane se kukcima (porodice: ježeve, krtice, rovke i dr.); kukcojedi **2. bot.** biljke koje se hrane kukcima; insektivori

✧ v. kukac + v. žderati

kùker *m lokal.* otvor na vratima stana kroz koji se iznutra gleda tko je pred vratima; »špijunka«, športelin, zirak

✧ *njem.* gucken: gledati

kukicha (izg. kukiča) *ž reg.*, v. banča

kukičati, v. kuk

Ku-Klux-Klan (izg. Kù-Klùks-Klân) **1. pov.** tajna rasiistička organizacija na J SAD, 1867–1870, zahtijevala je obnovu vladavine bijelaca i vraćanje ropstva; nasiljem i ubojstvima crnaca pokušavala obnoviti južnjački način života **2. tajna organizacija** punim imenom Knights of the K. K. K., nadahnutna prethodnom, osnovana 1915, aktivna najviše na jugu, ali i u drugim područjima SAD

✧ *grč.* kýklos: krug, udruga + *škot.gael.* klan: skupina obitelji koja smatra da ima istog pretka

Kùkljica *ž* naselje na otoku Ugljanu, 868 stan. // **Kùkljičar** (**Kùkljičanin**) *m* (**Kùkljičarka**, **Kùkljičanka** *ž*) (N *mn* **Kùkljičari**) stanovnik Kukljice; **kùkljički** *prid.* koji se odnosi na Kukljicu i Kukljičare

kùkma *ž* (G *mn* -i) nadignut dio perja na glavi ptice // **kùkmast** *prid.* (*odr.* -i) koji je uzdignute kreste, uzdignutog čuperka kose; **kùkmica** *ž dem.* i *hip.* od kukma; **kùkmičin** *prid.* koji pripada kukmici

✧ *pr.* (nadimačka): **Kùkmanović**

(**Kukmánović**) (Rijeka, Podravska Slatina)

kùknjava, v. kuku

kùkolj *m 1. bot. a.* jednogodišnji korov (*Agrostemma githago*) iz porodice klinčica (*Caryophyllaceae*) **b. razg.** sjemenke kukolja u žitu **2. pren.** ono što je štetno, onaj koji šteti dobrim odnosima, radu itd. (o osobama) [u svakom žitu ima ~a]

✧ *pr.* (nadimačka): **Kùkolić** (110, Međimurje, Banovina), **Kùkolj** (450, Knin), **Kùkolja** (270, Zagreb, Zagorje), **Kùkolić** (Međimurje, Varaždin), **Kùkolj** (350, Gvozd, Imotski), **Kùkolja** (Velika Gorica)

✧ *prasl.* kōkoljъ (*rus.* kùkol', *polj.* kąkol) ? ≈ *lit.* kankalas: zvono

kùkrica *ž reg.* grm

kùkrika *ž* (D L -ici) *bot.* crni grab (*Carpinus orientalis*) iz porodice *Corylaceae*

✧ *pr.* (nadimačka): **Kùkrika** (150, Dubrovnik, Banovina), **Kùkrka** (Novska)

kùks *m* (N *mn* *kùksovi*) *ekon. pov.* udio u dobitku nekog rudnika, raspodijeljen na veći broj osoba; vrijednosni papir sličan dionici

✧ *njem.* Kux ← češ. kus: dio, udio

kùkū *uzv.* **1.** kojim se izražava velika žalost

2. konvencija kojom se bilježi glasanje kukavice **3.** uzvik u igri skrivača // **kùkati** *nesvrš.* (*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) **1. (Ø) a.** glasiti se sa ku-ku kao kukavica (**1**) **b.** plakati od boli ili žalosti **c.** tužiti se, jadikovati, jadati se **2. (za kim, za čim)**

a. žaliti sa onim koga ili čega više nema [~ za mladošću] **b.** stalno izražavati želju, čežnju [~ zbog novca]; **kùkavac**² *m* (G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci) onaj koji svojim stanjem izaziva žaljenje; bijednik, kukavelj; **kùkāv-an** *prid.* (*odr.* -vni) koji je ubog; jadan, bijedan, slab, beznačajan [*radi za ~ne pare; sav sam ~an*]; **kukávelj** **1. m, v.** kukavac **2. ž knjiš.** bijeda, siromaštvo, skučenost [*velika ~; živjeti u ~i*]; **kùkavica**² *ž 1. v.* kukavke

2. dio sata [*sat s ~om*] **3. onaj koji se uvijek boji; plašljivac, strašljivac, strašljivica [*ta/ona ~a; teška ~a; užasna ~a*] Δ **sinja ~a jez. knjiž.** kukavica kao simbol i najava tuge i boli; **kùkavičan** *prid.* (*odr.* -čni) koji je svojstven onome koji je kukavica (o osobi); **kùkavičji** *prid.* koji pripada, koji je svojstven kukavcu i kukavicama Δ **~e jaje pren.** nešto vješto podmetnuto (kome) s lošom namjerom; **kùkavički** *pril.* kao kukavica, na način kukavice (**2**) [*ponijeli su se ~i*]; **kukavičluk****

m (N *mn* -uci) *pejor.* nedostatak hrabrosti, obuzetost strahom, nesposobnost da se čestito djeluje zbog straha; kukavištvo, kukavština; **kūkāvno** *pril.* na kukavan način, na bijedan način, na jadan način; jaderno, bijedno [*ponijeti se ~*]; **kūkávnošt** ž (G -osti, I -osti/ošču) stanje, osobina onoga koji je kukavan i svojstvo onoga što je kukavno; **kūkávština** ž 1. osobina kukavice (2); kukavištvo, kukavičluk, plašljivost, strašljivost 2. bijedno stanje, bijeda, siromaštvo, kukavelj; kukavnost; **kūknjava** ž 1. otegnuto, stalno kukanje [*čuje se ~*] 2. *pren.* tužeći se izražavati nezadovoljstvo; jadikovanje, vajkanje

♦ *pr.* (nadimačka): **Kūkan** (Varaždin), **Kūkanic** (Rijeka), **Kūkas** (Zagreb, Zagorje, Prigorje), **Kūkāvčić** (Vinkovci), **Kūkavica** (482, Imotski, Benkovac, Đurđevac), **Kūkić** (1520, Banovina, Lika, Slavonija), **Kukovčec** (Sveti Ivan Zelina), **Kukovec** (180, Međimurje), **Kukovičić** (Sesvete), **Kūković** (Pag, Zaprrešić)

♦ *onom.*

Kukuljánovo *sr* naselje (u blizini Rijeke), 775 stan. // **kukuljánovački** *prid.* koji se odnosi na Kukuljanovo; **Kukuljánovčanin** *m* (**Kukuljánovčanka** ž) (N *mn* Kukuljánovčani) stanovnik Kukuljanova

Kukúljević Šakcinskī, Ivan (1816–1889), hrv. političar, književnik i povjesničar, jedan od vođa ilirskog pokreta, u Saboru održao 2. 5. 1843. prvi zastupnički govor na hrvatskom jeziku; utemeljitelj hrv. znanstvene biografije, znatno utjecao na razvoj historiografije

kukúljica, v. kukac

kūkumār *m reg.*, v. krastavac

♦ *mlet.* *cuguméro tal.* *cucómero*

Kukúnjevac *m* (G -ěvca) naselje (u blizini Pakraca), 1082 stan. // **kukúnjevački** *prid.* koji se odnosi na Kukuljevac

kūkurijēk *m* (N *mn* -ēci) *bot.* biljni rod (*Helleborus*) iz porodice žabnjaka (*Ranunculaceae*), trajne zeleni s velikim (proljetnim cvjetovima) Δ **crni** ~ (*H. niger*); **zeleni** ~ krški kukurijek (*H. viridis*); heleborus, sprež, žabnjak

kukurīku *uzv.* konvencija kojom se bilježi glasanje pijeveca // **kukurīkati** (Ø) *nesvrš.* (prez. *kukūrīčem*, *imp.* *kukūrīči*, *pril. sad.* *kukūrīčući*, *gl. im.* -anje) glasiti se kao pijevec; kukurijekati; **kukurijēkati** (Ø) *nesvrš.* (prez. *kukūrīječem*, *imp.* *kukūrījēči*, *pril. sad.* *kuku-*

rijēčući, *gl. im.* *kukurijēkanje*), v. kukurikati; **kukurīknuti** (Ø) *svrš.* (prez. *kukūrīknēm*, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* *kukurīkni*, *prid. rad.* *kukūrīknuo*), v. kukurikati

♦ *onom.*

kukūruz *m* 1. *bot.* žitna biljka (*Zea mays*) iz porodice trava (*Gramineae*) visoke snažne stabljike, plod mu je žuto zrnje na klipovima [*hibridni ~*]; frumantin, frumentin, frementun 2. zrnje kukuruza kao hrana; kuruza // **kukuruzàna** ž čardak u kojem se suši i pohranjuje kukuruz za redovnu potrošnju seoskog gospodarstva; koš, kukuruznica; **kukūruzīštle** *sr* polje na kojem je kukuruz, polje pod kukuruzom, polje kukuruza [*prijeći preko ~a* (kad je nizak); *prijeći kroz ~e* (kad je visok)]; **kukūruznī** *prid.* 1. koji je od kukuruza [*~ kruh*] 2. žarg. koji ima crvenu kosu, onaj koji je crvenokos; **kukūruznica** ž kukuruzana; **kukuruzòvina** ž posječehe stabljike s kojih su obrani klipovi kukuruza; kukuruzinac; šašljika; **kurūza** ž *reg.*, v. kukuruz; **kurūznī** *prid. reg. žarg.* koji ima posebno žučkasto-crvenkastu put; **kukurūžnjāk** *m* (G kukuružnjāka, N *mn* kukuružnjāci) kruh od kukuruznog brašna; kuružnjak; **kurūžnjāk** *m* (N *mn* kuružnjāci) *razg.*, v. kukuružnjak

♦ *pr.* (nadimačka, prema boji kose ili puti): **Kukūruz** (Vukovar, Pula), **Kukūruzović** (270, Lika, Kordun, Slavonija), **Kūruzar** (Kostajnica), **Kurūzović** (Sisak)

♦ = *rus.* kukurūza, *polj.* kukurudza

kukūruzar *m bot.* višegodišnji korov (*Sorghum halepense*)

kūkuta ž 1. *bot.* otrovna biljka (*Conium maculatum*) iz porodice štitarki (*Umbelliferae*) 2. *meton.* smrtonosan napitak od te biljke (otrov koji je ispiao Sokrat)

♦ *lat.* *cicuta*

kukūvija ž 1. *zool.* noćna ptica (*Tyto alba*) iz reda sovki 2. *pren. pejor.* osoba koja širi sumorno raspoloženje

♦ *onom.*, v. kuku

kūl (I) *prid. žarg.* koji ne pokazuje emocije; smiren, hladan // **kūl** (II) *pril. žarg.* dobro, u redu, može proći [*biti ~*; *raditi ~*]

♦ *engl.* cool

kúlja ž 1. uzdignuta čvrsta građevina, dio građevine ili zidina, služi za kakvu javnu svrhu, ob. obranu [*stražarska ~a*; *~a babilonska*; *~a od bjelokosti*]; toranj 2. *razg.* šah figura

koja se kreće neograničeno vodoravno i okomito; top (simbol T)

◆ *pr.* (etnici): **Kuljanin**, **Kuljanski** ◇ *top.* (naselja): **Kúla** (Požega, 400 stan.), **Kúla Norinskā** (Metković, 390 stan.), **Podkúla** (zaselak, Dubrovnik)

◇ *tur.* kule ← *arap.* qullā

Kúla Ātlagīca ž naselje (u blizini Benkovca), 913 stan.

kūlaga ž *pov. vojn.* čin u vojsci Osmanskog Carstva (u janjičarskoj vojsci); rang kapetana u drugim vojskama

◆ *pr.* (prema statusu): **Kūlaga** (Velika Gorica, Slavonija)

◇ *tur.* kolağası ← kol: krilo + v. aga

kūlāk m (V -āče, N mn -āci) **1.** *pov.* bogati seljak u carskoj Rusiji **2. ideol.** u SSSR-u i u drugim komunističkim zemljama seljak čiji posjed prelazi zemljišni maksimum (koji mu se potom oduzima) // **kūlački** *prid.* koji se odnosi na kulake △ **kulačnij boj** *pov. sport* drevni ruski oblik šakanja (15–17. st.), jedan od oblika tjelesnog odgoja; **kūlački pril.** kao kulak, na način kulaka; **kūlākinja** ž, v. kulak

◇ *rus.* kulák: šaka ← *turtat.* kulak

kulambāra m (N mn -e) *reg.* homoseksualac; kekez

◇ *tur.* gulāmpare ← *arap.* gulām: mladić + *perz.* bāre: prijatelj, ljubavnik

kulān m (G kulāna) *zool.* stepska životinja (*Asinus Equgnus hemmionus*) crvenožute dlake, specifični azijski magarac [*stepski* ~]

◇ *rus.* kulān ← *turkm.*

kulānisati se *nesvrš.* (prez. -išēm se, *pril. sad.* -išūći se, *gl. im.* -ānje) *reg.* upotrebljavati što, služiti se čime, trošiti što, duperati

kulāntan *prid.* (odr. -tnī) **1.** tekući **2.** koji je učinkovit, djelotvoran **3.** koji je susretljiv, uslužan // **kulāntnōst** ž (G -osti, I -osti/-ošču) poslovna uslužnost

◇ *fr.* coulant

kūlaš m (G kulāša, V kūlašū) konj (ili golub) ride boje; ridan // **kūlatast** *prid.* (odr. -ī) koji je rid, koji je ride boje (o konju)

◆ *pr.* (nadimačka, prema boji kose ili puti): **Kūlaš** (860, S Dalmacija, Lika), **Kulāšević** (Zagreb, Vinkovci), **Kūlašić** (Petrinja)

◇ *tur.* kül: pepeo, pepeljast

kūlen m *kulin.* sušena djevenica; debelo crijevo svinje, punjeno mljevenim ili sjeckanim mesom, začinjena paprikom; kulin

◇ *prasl.* *kuli: vreća (*rus.* kul', *polj.* kul)

kulēvrina ž *vajn. pov.* topničko pomorsko oružje

kūli m (G -ja, N mn -i) u kastinskom sustavu najniži sloj; najamni radnik Azije koji obavlja najteže poslove // **kūlijski** *prid.* koji se odnosi na kulije

◇ *hind.:* radnik

Kūlikovō pōlje *sr pov.* polje u blizini rijeke Dona, gdje je ruska vojska pod vodstvom Dimitrija Donskoga 1380. pobijedila Tatare; važan uspjeh u oslobađanju Rusije od tatarske dominacije

kūlin m, v. kulen

Kūlin (Kūlin-bân) (1180–o.1204), bosanski ban, Bosnu oslobodio bizantske vlasti i ugarskog političkog utjecaja; predaja kaže da je u vrijeme njegova vladanja zemljom vladao red, mir, sigurnost i blagostanje [*od Kulina bana* od davnih vremena, nešto čega se više nitko ne sjeća]

kulinárstvo *sr* vještina pripravljanja hrane, kuharsko umijeće koje se koristi iskustvima raznih kuhinja; kuharstvo // **kulinār** m (G kulinára) onaj koji se bavi kulinarstvom; kuhar; **kulinārka** ž, v. kulinar

◇ *lat.* culinarius: kuhinjski ≈ culina: kuhinja

kulīsa ž (G mn kulīsa) **1.** sastavni dio inscenacije na pozornici, dočarava dramske radnje [*filmske* ~e; *muzičke* ~a] **2. pren.** ono što tko čini da prikrije pravi smisao ili činjenice [*služi kao* ~a; *iza* ~a tajno, kriomice, potajno, zakulisno]

◇ *njem.* Kulisse ← *fr.* coulisse

kūlkuma ž *reg.* okrugla ili kockasta bočica za tintu; tintarnica

◇ *tur.* kumkuma ← *arap.* qumqum: posuda

kūlmen m vrhunac napetosti u nekom događaju [~ *priče*]; kulminacija // **kulminācija** ž **1. astron.** prolaz nebeskog tijela kroz meridijan **2. pren.** najviši, konačni ili odlučni stupanj čega; vrhunac [~ *napetosti*]; **kulminācijski** *prid.* koji se odnosi na kulminaciju; **kulminí-rati** (Ø) *dv.* (prez. kulminíram, *pril. sad.* -ajū-ći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) biti/bivati na vrhuncu razvoja, dosegnuti/dosezati najvišu točku, popeti/penjati se na najvišu točku, dosegnuti/dosezati zenit (o radu, uspjehu, emocijama, psihičkom angažmanu itd.)

◇ *lat.* culmen

Kūlmer **1.** hrv. plemenitaška obitelj porijeklom iz Štajerske; austrijsko plemstvo od 1654; hrv. baruni i grofovi od 1722; glavni posjed

u Šestinama kraj Zagreba **2. Ferdinand** (1925–1999), hrv. slikar i grafičar, u početku stilizirana figuracija bliska enformelu, poslije iznimno važno apstraktno razdoblje, zatim neoekspresionističko da bi završio s mitološkim i alegorijskim temama, ironija na modernizam; vrstan crtač **3. Franjo, barun** (1806–1853), vođa i ideolog hrvatskog konzervativnog plemstva 1843–1849, na bečkom dvoru (1852) član Carevinskog vijeća i tajni savjetnik; oštar kritičar jugoslavenske ideje, najutjecajniji hrv. političar svoga doba

kulōār *m* (G kuloára) **1.** prostor za prolaženje; prolaz, hodnik **2.** sporedne prostorije izvan dvorane (ob. za sjednice) **3. sport a.** u alpinizmu, tjesnac između dviju stijena **b.** u ko-njičkom sportu, staza ograda s obje strane ogradom Δ **u ~ima** na mjestima gdje se priča ili gdje se razmjenjuju mišljenja, na mjestima koja nisu javna i službena, ni određena za to da se mišljenja obrazloženo iznose [*prenosi se po ~ima; govori se u ~ima*] // **kulōārski prid.** koji se odnosi na kuloare [*~ razgovori*]; neformalni, usputni razgovori izvan službenih susreta; **kulōārski pril.** koji se odvija po kuloarima

✧ *fr.* couloir

kulōglān *m* (G kuloglāna) *pov.* janjičarski vojnik uvršten u pješništvo ili konjicu pošto odsluži godinu dana u nekoj tvrđavi; kuloglija // **kulōglija (kulūglija)** *m*, *v.* kuloglan

✧ *tur.* kul oğlan: zarobljenik

kulomētriĵa *ž* *tehn.* tehnika koja se temelji na mjerenju naboja (u kulonima) tijekom elektrokemijske reakcije

✧ *v.* kulon + -METRIJA

kulōn (kulōn) *m* (G kulóna), *v.* coulomb

kūlpa *ž* (G *mn* kūlpā) krivnja, nehat, grijeh, ob. u latinskim frazama Δ **mea culpa, mea maxima culpa** (*izg.* meā kūlpa, meā māksima kūlpa) moji grijeh, moj preveliki grijeh // **kūlpōzan prid.** (*odr.* -zni) koji je napravljen iz nehata (o deliktu), *opr.* dolozan

✧ *lat.* culpa

kūlt *m* (N *mn* kūltovi) **1.** poštovanje ili poštovanje koga ili čega uz obred [*~ mrtvih*] **2. razg.** pretjerano ili vrlo izraženo poštovanje prema komu ili čemu [*~film*] **3. rel. a.** javni, organizirani izraz pobožnosti (misa, hodočašće i sl.), različit u različitim religijama; bogoslužje **b.** (često *pejor.*) vjerska skupina koja se služi sumnjivim postupcima za novač-

enje svojih članova te vrši nad njima strogu kontrolu Δ **~ ličnosti** pretjerana idealizacija neke osobe i slijepe podređivanje njezinu autoritetu // **kūltist** *m* *žarg.* poklonik neke ličnosti ili žanra u umjetnosti (ob. filmskoj); **kūltñi prid.** **1.** koji pripada kultu, koji je dio kulta, koji služi kultu [*~ predmet*] **2.** koji je vrlo poznat u javnosti, koji postiže velike uspjehe, o kojem se u javnosti mnogo govori, bez kojeg se ne može zamisliti javni život poznatih ljudi, koji ima za javnost neke odlike kulta po onome kako je uvažen i slavljen [*~ pjevač; ~ nogometni klub*]

✧ *lat.* cultus ← colere: štovati

kultivírati (koga, što, se) *dv.* (*prez.* kultivírām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -anje) **1.** (od)njeovati, uzgajiti/uzgajati [*~ cvijeće*] **2.** uvesti/uvoditi u upotrebu; širiti **3.** (koga, se) *pren.* (na)učiti pristojnom ponašanju // **kultivácija** *ž* **1.** obrađivanje, njegovanje, uzgajanje čega; usavršavanje, oplemenjivanje **2. agr.** obrada zemlje kultivatorom; **kultivātor (kultivātor)** *m* *agr.* 1. poljoprivredni stroj, služi za obradu zemlje **2.** onaj koji kultivira; uzgajivač; **kultivíran prid.** (*odr.* -i) koji je obrazovan, njegovan, profinjnjen; **kultivírano pril.** na kultiviran način; obrazovano, njegovano, profinjeno

✧ *njem.* kultivieren ← *lat.* cultivare = colere: brinuti se, štovati

kultúrja *ž* **1.** ukupnost materijalnih i duhovnih dobara, etičkih i društvenih vrijednosti, što ih je stvorilo čovječanstvo **2.** ukupnost duhovne, moralne, društvene i proizvodne djelatnosti jednog društva ili epohe [*Mikenska ~a; ~a renesanse*] **3.** ukupnost obrazovanja, znanja, vještina, etičkih i socijalnih osjećaja, društvenog ophođenja i ponašanja nekog pojedinca u odnosu prema drugome [*opća ~a*] **4. agr.** uzgoj, obrada i obrađivanje biljke na predviđenoj površini [*~a jabuke*] **5. biol.** mikroorganizmi nasadeni za potrebe istraživanja [*nasaditi ~u; ~a bakterija; ~a tkiva*] Δ **materijalna ~a** kultura sadržana u predmetima, kultura bez pisanih dokumenata kao svjedočanstvo o nekom vremenu; **Susak~a sociol. publ.** zatvorena, samodovoljna kultura, zatvoren i statičan način života (kao na otoku Susku) // **kulturácija** *ž* *sociol.* proces podizanja opće razine svega što se vezuje uz značenja kulture (**1–3**); **kulturalizam** *m* (G -zma, N *mñ* -zmi) *pejor.*

tašta umišljenost u vlastitu visoku obrazovanost 1. *fil.* i *sociol.* smjer što ga je iniciralo shvaćanje društvenih pojava kao duhovno-kulturnih tvorbi; **kultūrjan** *prid.* (odr. -mī) 1. koji sadrži kulturu, koji je prožet kulturom [-*an čovjek*] 2. (odr.) koji pripada, koji se odnosi na kulturu (1,2) [-*ni razvoj*] △ ~**na autonomija** *sociol.* pravo skupine ili manjinske zajednice na izražavanje svoje posebnosti i različitosti u višenacionalnom kulturnom okruženju; ~**na politika** *sociol.* skup mjera koje planira i provodi država radi oblikovanja kulturnog života u društvu; ~**na revolucija** *ideol.* (1966–1969) u Kini, razdoblje politike tijekom kojeg je Mao Zedong uklonio sve protivnike i obrušio se na srednju klasu, činovnike, umjetnike i intelektualce te su mnogi ubijeni, zatvarani ili poslani u logore za preodgoj kako bi se sačuvala »čistoća« kineskog komunizma; **Kulturni radnik** časopis za društvena i kulturna pitanja, Zagreb 1948–1990; ~**ni šok** *sociol.* kontakt pripadnika neke kulture s drugom kulturom, koja je toliko različita od njihove da im ozbiljno poremeti vjeru u vlastite kulturne vrednote; ~**ni život** ukupnost kulturnih događanja u nekoj sredini; **kultūrno** *pril.* na kulturn način, kako nalaže kultura (1,2,3) [*ponašati se* ~]; **kultūrnijački** *prid.* koji se odnosi na kulturnjake; **kultūrnijački** *pril.* kao kulturnjak, na način kulturnjaka; **kultūrnijak** *m* (G kulturnjaka, V kultūrnijače, N *mn* kulturnjaci) *razg.* kulturni radnik, djelatnik u kulturi; **kultūrnijakinja** *ž*, v. kulturnjak

✧ *lat. cultura*

Kulturbund (izg. Kultūrbund) *m* *pov. pol.* kulturno-prosvjetno udruženje pripadnika njemačke nacionalne manjine u Kraljevini SHS osnovano 1920. koje je poslije 1933. i osobito u razdoblju 1941–1945. preraslo u političku ekspozituru Hitlerove politike // **kulturbundadž** *m*, v. kulturnbundovac; **kulturbundadžica** *ž*, v. kulturnbundovka; **kulturbundovac** *m* (G -ovca, N *mn* -ovci) *pov.* pripadnik, član Kulturbunda; kulturnbundadž; **kulturbundovka** *ž* (D L -i), v. kulturnbundovac

kulturizam *m*, v. bodi-bilding (2)

kulturocid *m* zlodjelo izvršeno nad kulturom, čin koji djeluje pogubno na kulturni ambijent ili na kulturnu djelatnost; umorstvo kulture
✧ v. kultura + -CID

kulturologija *ž* disciplina koja se bavi proučavanjem kulture i kultura i njihovih odnosa // **kulturolog** *m* (V -ože, N *mn* -ozi) onaj koji se bavi kulturologijom; **kulturologica** (kulturologinja) *ž*, v. kulturolog; **kulturologičin** *prid.* koji pripada kulturologici; **kulturologijski** *prid.* koji se odnosi na kulturologiju kao znanstvenu disciplinu; **kulturološki** *prid.* koji se odnosi na kulturologiju i kulturologe; **kulturološki** *pril.* kao kulturolog, na način kulturologa
✧ v. kultura + -LOGIJA

kultürtreger *m* *reg. žarg. pejor.* onaj koji misli da donosi ili unapređuje kulturu, lažni nositelj kulture

✧ *njem.* Kulturträger

kulučiti, v. kuluk

kulügdžija *m* (N *mn* -e) *pov.* 1. *vojn. a.* u osmansknoj vojsci, zapovjednik noćnih stražara (karakola) 2. *vojn.* niži janjičarski oficir 2. onaj koji daje kuluk
✧ *pr.* (prema zanimanju): **Kulušić** (590, Drniš, J i sred. Dalmacija)
✧ *tur.* kulukçu, v. kuluk + -DŽIJA

kulüglija *m*, v. kuluglija

kuluk *m* (N *mn* -uci) 1. *pov.* radna obveza poluslobodnog seljaka prema feudalnom gospodaru (ob. u Osmanskom Carstvu); radna renta, kuluchenje 2. *pren.* težak, vrlo naporan, ob. i slabo unosan posao // **kulučar** *m* obveznik kuluka; **kulučarev** (kulučarov) *prid.* koji pripada kulučaru; **kulučarka** *ž* (D L -i, G *mn* -āl-i), v. kulučar; **kulučarski** *prid.* koji se odnosi na kuluk i kulučare; **kulučiti** (Ø) *nesvrš.* {*prez.* -im, *pril. sad.* -čēci, *gl. im.* -čēnje) 1. *pov.* u Osmanskom Carstvu, davati obvezu kuluka 2. *pren. razg.* teško raditi, mučiti se; **kulučki** *prid.* koji se odnosi na kuluk

✧ *tur.* kulluk; robovanje

külja *ž* *reg.* 1. veliki trbuh; tripa 2. *žarg.* nedovoljan, jedinica (kao ocjena u školi) // **külo** *sr* crijevo

✧ *pr.* (nadimkača): **Küleš** (170, Zagreb, Kutina, Zagorje), **Kulešević** (Đakovo), **Kulonja** (Biograd), **Kulović** (170, Petrinja, Banovina, S Dalmacija), **Kuljača** (Dubrovnik), **Küljak** (Zagorje, Prigorje), **Kuljánac** (Rijeka, Sisak), **Küljančić** (Vukovar), **Kuljanić** (Cres-Lošinj), **Külješa** (Sisak, Dugo Selo), **Küljiš** (220, Vis, Split)

küljati (Ø, iz čega) *nesvrš.* {*prez.* -ām, *pril. sad.*

-ajūci, *gl. im.* -ānje) snažno, obilno i naglo izbijati, nadirati iz čega na širi, otvoren prostor (dim, para) // **kūljnuti** (Ø, iz čega) *svrš.* < *prez.* kūljnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* kūljni, *prid. rad.* kūljnuo), v. kuljati

✧ *eksp. pr.* ≈ ? *prasl.* *kumb: vreća, v. kulen

kūm *m* (N *mn* kūmovi) **1.** svjedok pri krštenju, pri vjerskom i građanskom obredu vjenčanja, pri obredu ili porinuću broda [*krsni* ~; *vjenčani* ~] **2. zast.** riječ za obraćanje seljaku i težaku, *usp.* težak **(3)** **3.** (Kum) žarg. šef mafije // **kūmja** ž (V kūmo) **1. v.** kum **2. zast.** kuga (od straha da se ne izgovori); **kumāšin** *m fam. hip.* od kum; **kūmčad** ž *zb.* (I -adu/-i), v. kumče; **kūmče** *sr* (G -ta, *zb.* kūmčad) onaj kojemu je tko kum na krštenju ili u sakramentu potvrde; **kūmek** *m* (N *mn* -i) *reg.* **1. zast. fam.** seljak **2. pejor.** primitivan seljak ili građanin koji ne može prikriti panonsko (zagorsko, prigorsko ili međimursko) seljačko porijeklo; **kūmica** ž **1. dem.** od kuma, ob. u zn. mlada kuma ili kumina kći **2. hip.** od kuma; **kūmica** ž *reg.* seljakinja, ob. u zn. one koja svoje proizvode prodaje na tržnici; **kūmić** *m* mladi kum, ob. sin kuma; **kūmičin** *prid.* koji pripada kūmici; **kūmičin** *prid.* koji pripada kūmici; **kūmiti** (koga) *nesvrš.* < *prez.* kūmim, *pril. sad.* kūmēci, *gl. im.* kūmljēnje) **1.** zaklinjati kumstvom, pozivati se na kumstvo **2. razg.** usrdno moliti; preklinjati; **kūmovati** *nesvrš.* < *prez.* kūmujēm, *pril. sad.* kūmujūci, *gl. im.* -ānje) **1.** (komu, čemu) biti kum [~ *porinuću broda*] **2.** (čemu) *pejor.* sudjelovati u čemu lošem, pridonijeti da što krene po zlu, nagore [~ *prevari*]; **kūmovski** *prid.* koji se odnosi na kuma i kumstvo; **kūmstvo** *sr* (G *mn* kūmstāvā/-a) međusobni odnos kumova ili kuma i kumčeta itd.

✧ *pr.*: **Kumānović** (sred. Dalmacija), **Kūmek** (Varaždin, Koprivnica)

✧ *prasl.* *kumb (rus. i polj. kum) ? ← *kūmotr (rus. kmotr) ← *lat.* compater

kūm *m reg.* pijesak // **kūmati** (što) *nesvrš.* < *prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) *reg.* čistiti pijeskom; ribati

✧ *tur.*

Kūmani *m mn etn.* turkijska plemena koja su se o. 1100. naselila u Vlašku i Moldaviju, a potom pred naletom Mongola 1235. u Mađarsku; Polovci

kūmarīn *m* (G kūmarīna) *kem.* kristalni organski spoj, mirisni ekstrakt nekih biljaka, služi

za parfimiranje (npr. duhana, napitaka i sl.)

✧ *fr.* coumarine ← *šp.* cumaru ← *egz.*

kumāš *m* (G kūmāša) vrsta svilene tkanine radene u staroj tehnologiji, atlas **(4)**

✧ *tur.* kuma ← *arap.* qumāš

kūmbara ž (G *mn* kūmbārā) *vojn. reg. zast.*

1. starinska granata ili bomba **2.** top iz kojeg su izbacivane kumbare; lubarda

✧ *pr.* (prema zanimanju): **Kūmbara** (Rijeka)

✧ *tur.*

Kūmičić, Eugen (pseudonim Jenio Sisolski) (1850–1904), hrv. književnik naturalističke orijentacije i političar-pravaš; povijesni romani koji odišu romantizmom (*Urota Zrinsko-Frankopanska*, *Kraljica Lepa*), istarsko-primorski romani (*Začudeni svatovi*, *Jelkin Bosiljak*), naturalistička urbana proza (*Olga i Lina*)

kūmički *prid.* koji se odnosi na Kumike Δ ~ **jezik** *lingv.* turkijski jezik koji se govori u Dagestanu, na Kavkazu

kūmīn *m* (G kūmīna) *bot.* začinska i ljekovita biljka (*Carum carvi*) iz porodice štitarki (*Umbelliferae*); kim, čemin

✧ *lat.* cuminum

kūmīr *m* (G kūmīra) **1.** u nekim kulturama, kip koji se štuje kao božanstvo; idol **2.** (+ *potenc.*) *pejor. iron. pren.* ono što se štuje do obožavanja

✧ *rus.* kumīr ← *stsl.* kumīr ← ? *iran.* (oset. gumir: div)

kūmis *m* napitak od fermentiranog kobiljeg ili devinog mlijeka podrijetlom iz srednje Azije

✧ *rus.* kumýs ← *kaz. tat.*

kūmi ūči *m* (G kūmi ūčija) japanska srednjovjekovna samurajska vještina

✧ *jap.*

kumordinār *m* (G kumordināra) **1. reg. zast.** sluga u kući, sluga koji obavlja poslove u stanu gospodara poslodavca, šef niže posluge, sobar **2. razg. pejor.** onaj koji ponizno i ulizički čini usluge i služi moćnijima i višima u hijerarhiji; sluga, slugan, poslušnik

✧ *njem.* pučki iskrivljen oblik riječi Kammerdiener

Kūmovskā (Kūmova) slāma ž *astron.* svijetli pojas gusto zbijenih zvijezda stajačica na nebeskom svodu; Mliječna staza/Mliječni put

kumpànija ž *reg.* viteški plesni sastav s otoka Korčule (Vela Luka, Blato itd.), uz plesače s mačevima, uz pratnju bubnjeva, sudjeluju i

žene // **kumpànjöl** *m* (G kumpanjola) plesač u kumpaniji

✧ *tal.* compagnia

kùmpanj *m* *reg.* drug; ortak, kumpanjo, kompanjo // **kùmpanjo** (kòmpanjo) *m*, *v.* kumpanj

✧ *tal.* compagno

kùmpār (kòmpār) *m* (G kumpára) *reg.* kum

✦ *pr.*: **Kùmpār** (Zagreb, Kutina), **Kùmpare** (Gorski kotar), **Kùmparić** (Medimurje, Baranja)

✧ *tal.* compare ← *srlat.* conpater

Kùmrān (**Kumrān**) *m* *arheol.* nalazište na Mrtvom moru (Izrael), (1947) pronađeni u pećinama mnogobrojni rukopisi na hebrejskom, aramejskom i grčkom jeziku, najstariji poznati rukopisi *Starog zavjeta*; Esenski svici // **kùmrānski prid.** koji se odnosi na Kumran [~ rukopisi]

kùmrija *ž reg. zool.* ptica gugutka, srodna grlici

✧ *tur.* kumru ← *arap.* qumriyā

Kùmrovec *m* (G -òvca) naselje u Hrvatskom zagorju, 303 stan., rodno mjesto J. B. Tita gdje je izgrađeno etnoselo // **Kùmrovčanin** *m* (**Kùmrovčanka** *ž*) (N *mn* Kùmrovčani) stanovnik Kumrovca; **kùmrovečki prid.** koji se odnosi na Kumrovec i Kumrovčane

kumsāhāt *m reg.* sprava koja prolaženjem, curenjem pijeska pokazuje vrijeme; pješčanik, pješčani sat, klepsidra

✧ *v.* kum + *v.* sat¹

kùmsāl *m* (G kumsála) *reg.* pjesak, pržina // **kumsāluk** *m* (N *mn* -uci) *reg.* zemlja pjeskulja

✧ *tur., usp.* kùm

kumulirati (što, se) *dv.* (prez. kumulirām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, prid. trp. kumulirān, gl. im. -ānje) (na)gomilati (se), nakupiti/nakupljati (se), zbrojiti/zbrajati (se) [~ *naboj, fiz.*] // **kumulācija** *ž 1.* gomilanje, nakupljanje, zgrtanje; akumulacija **2.** zajedničko računanje, zbrajanje **3. jez. knjiž.** u retorici, nagomilavanje sličnih pojmova; **kumulācijski prid.** koji se odnosi na kumulaciju [~ *kapital*]; **kùmulativ|an prid.** (odr. -vni) **1.** koji postupno raste u broju, snazi ili učinku **2.** sveukupan, nagonilan Δ ~ **na granata** *vajn.* protuoklopna granata, aktivirana osloboda veliku kinetičku energiju koja probija vrlo debele oklope; ~ **ni sati** u ugovoru ma o prijevozu, broj sati između najavljenog

i stvarnog vremena prispijeća; **kùmulatīvno pril.** nakupljeno, skupno; **kùmulatīvnōst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je kumulativno

✧ *njem.* kumulieren ← *lat.* cumulare

kumulonimbus *m meteor.* gust i taman oblak velikog vertikalnog razvoja na visini od od 0,4 do 16 km, redovito donosi pljusak, pojačan vjetar često i grmljavinu, a katkada i tuču ✧ *v.* kumulirati + *v.* nimbus

kùmulus *m meteor.* gomilast oblak ravne podnice, često prva faza razvoja kumulonimbusa, može dati samo kratkotrajnu slabu oborinu ✧ *nlat.* cumulus ← *lat.:* gomila, hrpa

Kun (*izg.* Kūn), **Béla** (1886–1939), mađarski komunistički revolucionar, na čelu socijal-demokratske vlade 1919. koja proglašava Mađarsku Sovjetsku Republiku, ruše ju čehoslovački i rumunjski intervencionisti; emigrirao u SSSR gdje je postao žrtva Staljinovih čistki

kúna *ž 1. zool.* životinja iz porodice *Mustelidae* (k. bjelica *Martes foina* – sansar, k. zlatica *Martes martes* – zlatka) **2. pov.** jedinica novca NDH 1941–1945 (jedna kuna = 100 banica) **3. bank.** jedinica hrvatskog novca u Republici Hrvatskoj od 30. 5. 1994 (jedna kuna = 100 lipa) // **kùneč|ī** *prid.* koji je od kune (1) [~ *e krzno*]; kunin, kunji; **kúnin** *prid.* koji je od kune (od jedne i od svake kune); **kúnovina** *ž 1.* kunino krzno **2. pov.** porez koji se plaćao kuninim krznom; **kúnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na kunu (3) [~ *a štednja* = štednja u kunama]; **kúnji** *prid., v.* kuneči¹ [~ *rep*]

✦ *pr.* (nadimačko): **Kúna** (430, Valpovo, I Slavonija)

✧ *prasl.* *kuna (*rus.* kuná, *polj.* kuna), *lit.* kiaunė

kùnadra *ž bot.* suha vlasasta ili perasta čaška (*pappus*) na plodu glavočika

kunāš *m* (G kunāša) *zool.* australski tobošar zvjers (Dasyurus viverrinus) [~ *bjelopjegavi*]

kunátoriti (Ø) *nesvrš.* (prez. -im, pril. sad. -rēči, gl. im. -rēnje) *reg.* kuburiti, deverati

Künc **1. Božidar** (1903–1964), hrv. pijanist i skladatelj (*Mlado lišće, Šest bagatela*) **2. Zinka** (1906–1989), hrv. operna pjevačica svjetskog ugleda, dramski sopran široka opsega, članica opere Metropolitan u New Yorku (1937–1966)

kündak *m* (N *mn* -aci, G kündākā) **1. razg.** za-

dnji dio vatrenog oružja ili samostrijela, pri gađanju, oslanja se o rame [*~ puške*] **2. pren.** gruba vlast, nasilje vlasti (prema udaranju i premlaćivanju kundakom puške, kundačenju) // **kundačar** *m* **1. lov. razg.** onaj koji izrađuje kundake, specijalist za izrađivanje kundaka **2. ekspr. a.** onaj koji kundakom puške tuče i premlaćuje, nasilnik koji upotrebljava kundak radi ili u ime čuvanja vlasti i provođenja njene volje **b. pren.** onaj koji se služi silom u službenim odnosima, u rješavanju problema među ljudima u hijerarhijskim i poslovnim odnosima i zavisnostima; **kundačarka** *ž* *neob.*, v. kundačar; **kundačenje** *sr* **1.** (*gl. im.*), v. kundačiti **2.** premlaćivanje, nasilno ponašanje u odnosu među ljudima i sl.; **kundačiti** (*koga*) *nesvrš.* (*pres.* -im, *pril. sad.* -čēci, *gl. im.* -čēnje) *žarg.* podvrgavati fizičkom nasilju tako da se udara kundakom puške, tući kundakom puške (*ob. pov.* o žandarmeriji naoružanoj puškama)

♦ *pr.* (prema zanimanju i nadimačka): **Kundačić**, **Kundačina**, **Kundažija** (*Z Slavonija*), **Kundađija**, **Kundak** (*Grubišno Polje, Z Slavonija*), **Kundakčić** (*Požega*), **Kundek** (*Požega*)

♦ *tur.* ← *ngrč.* kontáki

kundalini *m* prema tantrizmu životna energija koja kao smotana zmija miruje na kraju kralješnice, pobudi se jogom, oslobađanjem se postiže duhovno uzdizanje i mogućnost spasenja

Kùndera, Milan (1929), češki pisac, prisiljen emigrirati, od 1972. u Parizu, od 1993. piše na francuskom; proslavio se romanom *Šala o okrutnosti života u komunizmu* (romani *Nepodnošljiva lakoća postojanja, Oproštajni valcer, Život je drugdje, Smiješne ljubavi, eseji Iznevjerene oporuke, Umijeće romana*)

kùndur *m* *lokal.* **1.** sluga koji posluhuje u različitim kućama, ali ni kod koga nije u stalnom najmu **2.** onaj koji mnogo i isprazno priča; brbljavac, blebetaš // **kundurarija** *ž* *lokal. razg.* bezvezno pričanje; brbljarija, čakule, trač; **kundurati** *nesvrš.* (*pres.* -ām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) *reg.* širiti tračeve, tračati, ogovarati; **kundurica** *ž* *reg.* brbljivica koja ogovara i širi kundurarije, tračERICA; **kunduričin** *prid.* koji pripada kundurici

♦ *mlet., tal.* contatore: brojač, pričalica

kùndura (kòndura) *ž* (*G mn kùndūrā*) *reg. ci-*

pela // **kundürdžija** *m* (*N mn -e*) *reg.* onaj koji izrađuje obuču; obučar, postolar

♦ *tur.* ← *grč.* kódoronos

kuneiformljan *prid.* (*odr. -mnī*) *pov.* koji je u obliku klinja; klinast (*ob. pismo starih naroda*) Δ *~ni zakonī* *pov.* sumerski i drugi bliskoistočni zakoni pisani klinastim pismom

♦ *lat.* cuneius: klin + -FORMAN

kuneštrica *ž* *reg.* košarica

♦ *mlet.* canestro ← *tal.*

kunfin (*G kunfina*) *reg. zast.* međa, granica

♦ *tal.* confine

kunfort *m* *reg.* okrepa

♦ *tal.* conforto

kunfortati *dv.*, v. konfortati

kùng-fū *m* *sport* općeprihvaćeni izraz za kineski boks; stara kineska borilačka vještina srodna karateu i boksu

♦ *kin.* kang fu: savršenstvo

kung-sool (*izg. kǎng sūl*) *m*, v. kiudo

kùnica *ž* *bot.* (*G mn kùnicā*), v. stolisnik

kunić (*m* (mužjak kúnac, ženka kùnica) (*G kuní-ća*) *zool.* divlji i pitomi glodavac (*Cuniculus cuniculus*), sličan zecu Δ **pokusni** ~ (*dosl. i pren.*) onaj na kojem se što isprobava, ispituje // **kuneč** *čl²* *prid.* koji se odnosi na kuniće [*~e meso*]; **kunićak** *m* (*G -čka, N mn -čci*) nastamba za kuniće; **kunićar** *m* onaj koji se bavi uzgojem kunića; **kunićarka** *ž* (*D L -i, G mn -ā/-i*), v. kuničar; **kunićarstvo** *sr* ukupnost bavljenja kunićima (uzgoj, plasman na tržištu itd.); **kunićevina** *ž* meso kunića kao hrana; **kunićnjak** *m* (*N mn -āci*) uzgajalište kunića

♦ *pr.* (nadimačko): **Kúnac** (700, Sinj, sred. Dalmacija)

♦ *mlet.* conio, conietà, *tal.* coniglio ← *lat.* cuniculus

Kunić, Rajmund (1719–1794), hrv. latinist i grecist, barokni pjesnik bogate metaforike i barokni figura (končestist, v.) (prevoditelj *Ilijade* na latinski)

kunifinktus *m* dio spolne igre muškarca sa ženom, *usp.* felacija

♦ *lat.* cunnilingus: onaj koji obavlja kunilin-kтус = cunnus: vulva + lingere: lizati

kùntàtor (kunktàtor) *m* onaj koji oklijeva; kolebljivac, oklijevalo // **kùntàtorica** *ž*, v. kunktator; **kùntàtoričin** *prid.* koji pripada kunktatorici; **kùntàtorski** *prid.* koji se odnosi na kunktatore; **kùntàtorski** *pril.* kao kunktator, na način kunktatora; **kùntàtorstvo**

sr (Gmn -tāvā/-ā) osobina i djelovanje onoga koji je kunktator

✧ *lat.* cunctator ≈ cunctari: oklijevati; prema rimskom vojskovođi Fabiju, zvanom Kunktator, v. Fabije (Kvint)

kùnkūn *m* (G kunkūna) *reg.* dio ženske kose kraće odrezane i učvršćene na jednom mjestu bez pletenja; kinkin

✧ *tal.* concola

Kúnovec *m* (G -ōvca) naselje u Podravini, 676 stan. Δ ~ **Breg** naselje u Podravini, 637 stan.

// **Kúnovečanin** *m* (**Kúnovečanka** *ž*) (N mn Kúnovečani) stanovnik Kunovca; **kúnovečki** *prid.* koji se odnosi na Kunovec

kūnst *m* (N mn -ovi) *reg.* umijeće, vještina, sposobnost (u ocjeni da je što uspjelo ili da ne treba većeg napora da uspije ili da se izvede) [to je pravi ~; nije to neki ~]

✧ *njem.* Kunst

kūnstdruk *m* *tisk.* papir prevučen kazeinom, glatkog i porculanskog izgleda, upotrebljava se za precizne umjetničke otiske

✧ *njem.* Kunstdruck

kūnsthistōrija *ž* *reg.* povijest umjetnosti (ob. likovnih) // **kūnsthistōričār** *m* *reg.* onaj koji se bavi kunsthistorijom; povjesničarumjetnosti; **kūnsthistōričarka** *ž*, v. kunsthistoričar

✧ *njem.* Kunst: umjetnost + v. historija

kūnstštoperaj (**kūnstštoperāj**) *m* *reg.* zast. zanat i obrtnička radionica gdje se popravlja odjeća krpanjem koncem, niti iz samoga tkanja; umjetno štopanje [*raditi* ~; *baviti se* ~em]

✧ *njem.* Kunststoperei

kūnsttišler *m* *reg.* stolar koji izrađuje vrhunsko stilsko pokućstvo; »umjetnički stolar« // **kūnsttišleraj** (**kūnsttišlerāj**) *m* *reg.* obrtnička radionica i djelatnost kunstišlera; umjetnička stolarija

✧ *njem.* Kunsttischler

kūnstzamlr *m* *reg.* sakupljač umjetnina; ljubitelj umjetničkih predmeta

✧ *njem.* Kunstsammler

kūnjād *m*, v. konjad

kúnjati (Ø) *nesvrš.* (prez. kūnjām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -anje) **1.** predavati se polusnu, opušati se do stanja laganog drijemeža; drijemati **2.** lagano pobolijevati // **kúnjalo** *sr* onaj koji je u polusnu, onaj koji se ne osjeća dobro; spavalo, drijemalo, pobolijevalo

✧ *prasl.* *kunjati (*rus.* kunját', *češ.* okouněti)

kūnjka *ž* *reg. zool.*, v. mušula (2)

✧ *tal.* conca ← *lat.* concha ← *grč.* κόγκη

Kuo min-tang (*izg.* Kùo mìn-tàng) *pol.* Kineska nacionalna radnička partija, osnovao je 1894. Sun Yat-sen i 1912. svrgnuo Manchu dinastiju; na čelu Kine 1928–1949, desno krilo došlo u sukob s Mao Zedongom, opstala na vlasti pod vodstvom Čang Kai-šeka na Tajvanu (Formozi) // **kuomintangovac** *m* (G -vca, V -vče, N -vci) pripadnik ili pristaša, zagovornik Kuomintanga; **kuomintanski** *prid.* koji se odnosi na Kuo ming-tang

✧ *kin.*

kūp¹ *m* (G kupa) veća količina kakvih predmeta ili sastojaka složena ili nagomilana // **kūpčić** *m* *dem.* i *hip.* od kup; **kūpiti** (koga, što) *nesvrš.* (prez. -im, pril. sad. -pěci, prid. trp. -pljen, gl. im. -pljenje) **1.** pribirati ili uklanjati dizanjem s podloge [~ *mrvice*] **2.** pribirati, skupljati (na jedno mjesto) [~ *bodove*]; **kūpiti se** *nesvrš.* (prez. -im se, pril. sad. kūpěci se, gl. im. kūpljenje) **1.** skupljati se **2.** odlaziti; **kūpljenica** *ž* *razg.* skupljeno otpalo voće ili plodovi masline sa stabla [*maslina* ~]

✧ *prasl.* *kup¹, *kupa (*stsl.* kup², *rus.* kupa, *polj.* kupa), *lit.* kaupas: brijeg ← *ie.* *kowp- (*stvnjem.* houf, *stir.* cúan)

kūp² *m* (N mn kūpovi) **1.** *sport a.* pehar kao trofej za postignuće najboljeg rezultata u nekom natjecanju **b. natjecanje za takav trofej [*finale* ~a] **c.** tip natjecanja u kojem se igra na ispadanje **2.** desert od voća i sladoleda Δ ~ **kupova** *sport pov.* nogometno natjecanje između pobjednika državnih kupova; ~ **prvaka** *sport* nogometno natjecanje između pobjednika državnih prvenstava i eventualno drugih visokoplasiranih momčadi; ~ **UEFA sport** nogometno natjecanje između visokoplasiranih momčadi u državnim prvenstvima koje se nisu plasirale u Kup prvaka**

✧ *engl.* cup

kūp³ *m* vrsta plitkoga obalnog plovila

✧ *nizoz.*

kūpla *ž* (G mn kūpā) *reg.* **1.** čaša za vino **2. a.** zast. stožac **b.** ono što je složeno u obliku stošca (tri oraha kao osnova i četvrti kao vrh u dječjoj igri) [*složiti u* ~e]; čunj **3.** (ob. mn) obli crijep na krovovima primorske gradnje, žljebnjak **4.** boja u talijanskim igraćim kartama // **kūpast** *prid.* (*odr.* -i) koji je u obliku kupe, koji je kružnog tlocrta i suzuje se prema vrhu u ravnoj silueti (za razliku od

kupole), *usp.* bunja; **kúpica** *ž hip.* od kupa (1), čaša vina, čašica [*~ rakije*]

✧ *tal.* coppa

Kúpa *ž geogr.* desni pritok Save (Hrvatska), dijelom granica prema Sloveniji, duga 296 km, izvire u Gorskotom kotaru

◆ *pr.* (etnik, v. i Pokuplje): **Kúpski** (Novska), **Prékupec** (**Prekúpec**) (140, Ivanec, Varaždin), **Zákupski** (Osijek)

kúpac, v. kúpati

kúpati *nesvrš.* < *pres.* kúpām, *pril. sad.* -ajúći, *gl. im.* -anje) **1.** (koga) prati koga u posudi ili kadi punoj vode (sapunom, šamponom i sl.) **2.** (što) prskati stoku ili perad tekućim sredstvom za uklanjanje nametnika // **kúpáč** *m* (G kupáča) onaj koji se kupava; **kupáčica** *ž*, v. kupač; **kúpáčki prid.** koji se odnosi na kupače; **kúpáčti prid.** koji služi za kupanje [*~ kostim*]; **kúpališni prid.** koji je svojstven kupalištu [*~a garderoba*]; **kúpalište sr** **1.** mjesto na obali uređeno za kupanje [*javno ~*] **2. a.** zdravstvena ustanova u mjestu s ljevakovitim vodom; toplice **b.** uređene prostorije u kojima se gostima pruža mogućnost da se koriste kupaonicama; **kúpānje sr** **1.** (*gl. im.*), v. kupati **2.** ukupnost radnji koje se izvode u vodi ili drugim tekućinama s unaprijed postavljenim ciljem [*~ u moru*; *~ u rijeci*; *~ u fotografskoj otopini* močenje]; **kupaóna ž**, v. kupaonica; **kupaónica ž** zatvorena prostorija za kupanje, obično s kadom; kupaona; **kupaónički prid.** koji se odnosi na kupaonice [*~ prozor*]; **kupaónski prid.** koji se odnosi na kupaonu, *usp.* kupaonički; **kúpati se nesvrš.** < *pres.* -ām se, *pril. sad.* -ajúći se, *gl. im.* -anje) **1.** vodom se prati, osvježavati ili liječiti **2.** prepustiti se vodi, plivati, brčkati se; **kúpelj ž** voda priređena za kupanje [*topla ~*; *parna ~*]; **kúpka ž** (G -i, D L -i, G mn kúpka/-i) **1.** kupelj ob. s ljekovitim uljima, osvježavajućim pjenama i sl. [*vodena ~*] **1.** ljekovito blato, nafta, mineralne ljekovite vode priređene za tretman rekonvalescenata ili u kozmetičke svrhe [*blatna ~*]

✧ *prasl.* *kōpati (*rus.* kupát', *polj.* kąpać)

kúpě (kupě) m (G kupěa, N mn kupěi) **1. zast.** zatvoreni fižaker **2.** zatvoreni odjeljak u vagonu vlaka

✧ *fr.* coupé

kupelíráti nesvrš. < *pres.* kupělirām, *pril. sad.* -ajúći, *gl. im.* -anje) **1.** čistiti zlato ili srebro **2.** izlučiti srebro iz olova // **kupelácija ž**

kem. postupak pri kojem nastaju azo-spojevi, važni za proizvodnju sintetskih bojila; kupliranje

✧ *fr.* coupeller

kúpfërpleh m reg. zast. bakreni lim

✧ *njem.* Kupferblech

kúpijerta ž reg. 1. gornji, ukrasni pokrivač za krevet; kopertdeka **2.** krov

✧ *tal.* coperta

kúpina ž bot. 1. bodljikavi grm (*Rubus fruticosus*) iz porodice ruža (*Rosaceae*); struga **2.** sladak taman bobičast plod te biljke [*džem od ~*] // **kúpinov prid.** koji je od kupine, koji je svojstven kupini; **kúpinjak m** (N mn kupinjáci) mjesto gdje raste grmlje kupine

◆ *pr.* (etnici ili nadimačka): **Kúpina** (150, Jastrebarsko), **Kúpinić** (Ivanić Grad, Zagorje)

✧ *mikrotop.*: **Kúpina** (Vinkovci), **Kúpinova vāla** (Omiš), **Kúpinovac** (Bjelovar, Dubrovnik, Omiš, Ravni kotari), **Kúpinove nǝve** (Pakrac), **Kúpinje** (Đurđevac)

✧ *prasl.* i *stsl.* kōpina: grm

Kúpinec m (G -ínca) naselje (u blizini Jastrebarskoga), 937 stan.; mjesto gdje je V. Maček posjedovao imanje s kojeg je 1930-ih jedno vrijeme upravljao HSS-om i gdje je bio interniran za vrijeme NDH 1942–1943. // **kúpinečki prid.** koji se odnosi na Kúpinec

◆ v. kupina

Kúpinečki Králjevec m naselje (u blizini Zagreba), 1305 stan.

kupíráti dv. < *pres.* -ām, *pril. sad.* -ajúći, *prid. trp.* kúpírān, *gl. im.* -anje) skratiti/skraćivati repove i uši, ob. pasa operativnim putem iz estetskih razloga // **kupíra ž** **1.** skraćena u tekstu **2. bank.** nominalna vrijednost, označena na papirnom novcu, banknotama, obveznicama i na drugim vrijednosnim papirima; **kupíranje sr** **1.** (*gl. im.*), v. kupirati **2. rij.** kraćenje repa, ušiju; podrezivanje

✧ *njem.* kupieren ← *fr.* couper: sjeći, rezati = coupure kraćenje

kúpiti (što) *svrš.* < *pres.* kúpim, *pril. pr.* -ivši, *prid. trp.* kúpľen) **1.** dobiti u vlasništvo plaćanjem, određene cijene **2.** (koga) *pejor.* a. novcem, mitom i sl. postići da tko radi i djeluje prema namjerama onog tko plaća **b.** lijepim načinom (laskanjem itd.) postići da se tko povjeri, izjasni // **kúpac m** (G -pca, V kúpče, N mn -pci, G kúpāčā) onaj koji kupuje; **kúpčev prid.** koji pripada kupcu; *ž*

kùpčija ž *zast.* roba što ju je trgovac kupio da njom trži; **kúpnja** ž (G *mn -i*) jednokratna čin kupovanja; kupovina, kupovanje; **kupòvalja** ž *konstr. indiv. knjiš. neodm.*, v. kupac; **kupòvanje** *sr* 1. (gl. im.), v. kupovati 2. v. kupnja; **kupòvati** (koga, što) *nesvrš. (prez. kùpjujem, imp. kùpěj, pril. sad. kùpjućí, gl. im. -anje), v. kupiti; kupòvina* ž 1. kupnja 2. kupovanje; **kupòvnjī** *prid.* 1. koji se kupuje [~i *kruh*], *opr.* koji je domaće izrade 2. koji se odnosi na kupovanje [~a *moć*]; **kupòvnica** ž (+ *potenc.*) dokument koji omogućuje kupnju dionica na tržištu

◆ *pr.* (prema zanimanju): **Dòkupil** (Ivanić Grad), **Kúpec** (Koprivnica, Zagorje), **Kùplen**

◆ *prasl. i stsl. kupiti (rus. kupit', polj. kupić) ← got. *kaupjan (njem. kaufen)*

kùpiti, v. kup!

Kúpka, **František** (1871–1957), francuski slikar češkog porijekla, pionir čiste apstrakcije u Francuskoj (*Fuga u Crvenom i Plavom*, 1912) s tezom da je apstraktno slikana sama boja, jednako kao i glazba, sposobna izraziti najdublje osjećaje

kùpler *m reg.* onaj koji posreduje u vezi muškarca sa ženom radi seksualnih odnosa; svodnik, podvodač // **kuplerāj** (**kuplerāj**) *m* (G *kuplerāja*) *reg. žarg.* 1. mjesto gdje je regulirana i dopuštena prostitucija; javna kuća, kažin 2. *pren.* zbrka, nered; **kùplerica** ž, v. kupler; **kùpleričin** *prid.* koji pripada kuplerici; **kùplerskī** *prid.* koji se odnosi na kupleraj i kuplere; **kùplerstvo** *sr, v. svodništvo*

◆ *njem. Kuppler*

kuplèt *m* (G *kupléta*) *glazb.* šaljiva ili satirična rimovana pjesma s refrenom izvodi se uz glazbenu pratnju u kabareima i sl. [*pjevati, izvoditi* ~] // **kuplètist** *m* onaj koji pjeva kuplete; **kuplètistica** ž, v. kupletist; **kuplètističin** *prid.* koji pripada kupletistici; **kuplètistički** *prid.* koji se odnosi na kuplet; **kuplètistički** *pril.* kao kupletist, na način kupleta

◆ *fr. couplet*

kùplung *m* (N *mn -nzi*) *reg. tehn.* kvačilo, *usp. spojka* (2)

◆ *njem. Kupplung* = Kuppelung; vezivanje, spajanje

Kùpljenovo *sr* naselje (u blizini Zagreba), 722 stan. // **kùpljenačkī** *prid.* koji se odnosi na Kupljenovo i Kupljenčane; **Kùpljenčanin** *m* (**Kùpljenčanka** ž) (N *mn* Kùpljenčani) stanovnik Kupljenova

kùpola ž (G *mn* kùpōlā) 1. *arhit.* polukuglast ili sličan krov ili takav ukras zgrade (često na stupovima), svod sličan polukugli (gledan izvana); kube 2. svaki predmet polukuglasta oblika [~ *padobrana*] // **kùpollan** *prid.*, ob. u: Δ ~na *peć* peć za taljenje sivog lijeva (željezo); **kùpolast** *prid.* (odr. -i) koji je nalik kupoli

◆ *tal. cupola*

kùpōn *m* (G *kupóna*) 1. dio ulaznice koji se odcjepljuje kao dokaz valjanosti [*kontrolni* ~] 2. *ekon.* poseban dio dužničkog vrijednosnog papira (obveznica) na temelju kojeg se vlasniku periodično isplaćuju kamate na uloženi novac 3. *trg. razg.* ostatak tkanine; restl // **kùpōnskī** *prid.* koji se odnosi na kupon [~a *prodaja; ~a privatizacija*]

◆ *fr. coupon*

kupopròdaja ž čin ili pogodba kojom se što s jedne strane prodaje, a s druge kupuje [~ *nekretnina*] // **kupopròdajni** *prid.* koji se odnosi na kupnju i prodaju Δ ~ **ugovor** *trg.* ugovor kojim onaj koji kupuje i onaj koji prodaje određuju uvjete prodaje

◆ v. kupiti + v. prodati

kupòvati, v. kupiti

Kùpres *m* naselje na I rubu Kupreškog polja, BiH, 1700 stan. // **Kuprešāk** *m* (**Kuprešānka**, **Kùpreška** ž) (G *Kuprešāka*, V *Kùprešāče*, N *mn* Kuprešāci) stanovnik Kupresa; **kùpreškī** *prid.* koji se odnosi na Kupres i Kuprešake

◆ *pr.* (etnici, prema podrijetlu doseljenja): **Kùpres** (310, Samobor, Pokuplje), **Kuprešāk** (240, Slavonija), **Kuprešāković** (Vinkovci, Labin), **Kùprešan** (Požega), **Kùprešanin** (370, Lika, S Dalmacija, Z Slavonija)

kùprīt *m* (G *kuprīta*) *min.* bakrov oksid, ruda bakra

◆ *lat. cuprum: bakar + -IT*

kuprītāl *m* (G *kuprītāla*) mješavina s određenom količinom bakra, služi za zaštitu vinove loze

◆ *lat. cuprum: bakar + -IT + -AL*

kùpula ž *reg. bot.* vrčasti ovoj oko ploda ili skupine plodova

◆ *lat. cupula*

kùpus *m bot.* dvogodišnja zeljasta biljka (*Brassica oleracea* var. *capitata*) iz porodice krstašica (*Cruciferae*), upotrebljava se kao povrće [*kiseli* ~; *crveni* ~; *bijeli* ~]; zelje Δ **briselskī** ~ *bot.*, v. prokulica // **kupùsara** ž *pejor.* 1. zamašna knjiga, previše velika

prema neznatnosti onoga što sadrži i koliko vrijedi **2.** kaca u kojoj se kiseli kupu **3. razg.** knjiga ili bilježnica u lošem stanju, poderanih listova; **kupùsati** *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajūči, gl. im. -ānje) *pren.* gužvati, rasklapati što (ob. knjigu, papir i sl.); **kùpusište** *sr.* v. kupušnjak; **kùpusni** *prid.* koji je od kupusa, koji se odnosi na kupus; **kùpuščina** ž *augm.* od kupus **1. ekspr.** (u smislu količine, mnogo kupusa kao hrane) **2. pejor.** (u smislu nepoželjne hrane); **kupušnjače** ž *mn bot.* **1. v.** krstašice **2.** zajednički naziv za neke vrste povrća (kupas, kelj, cvjetača); **kupušnjāk** *m* (N *mn* -āci) *agr.* dio vrta zasađen kupusom; kupusište

♦ *pr.* (nadimačka): **Kāposta** (I Slavonija, ← *mad.*), **Kāpus** (Koprivnica), **Kapùsović** (Karlovac), **Kāpusta** (310, Zagorje, Podravina), **Kāpustić** (230, Ivanec), **Kapustīnskī** (Vukovar), **Kupùsović** (Županja)

♦ *prasl.* *kōpus(ta) (*rus.* kapústa, *polj.* kapusta) ← *srlat.* *composita: pomiješano (zelje)

kùpusār *m zool.* leptir (*Pieris brassicae*), štetnik iz porodice bijelaca; kupusni bijelac

♦ *v.* kupus

Kūr *m mit.* u sumerskoj mitologiji svijet mrtvih **kūra**¹ ž *med.* liječenje određenom količinom lijekova ili kakav drugi tretman oporavka u određenom razdoblju i način života koji se s time usklađuje [*vitaminska* ~; ~ *za mršavljenje*] // **kùrabīlan** *prid.* (odr. -līnī) koji se može izlječiti; izlječiv; **kurabīlnōst** ž (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je kurabilno; izlječivost; **kuratēlla** ž ono što je dužnost skrbnika, režim pod kojim živi onaj koji ima skrbnika, skrbništvo; **kūrātēllan** *prid.* (odr. -līnī) koji pripada kurateli Δ ~ **na medicina** kurativna medicina, v. kurativan Δ; **kuratīva** ž *med.* liječenje kao organizirana djelatnost medicine, *opr.* preventiva; **kūrātīv[an]** *prid.* (odr. -vnī) koji služi za liječenje; ljekovit Δ ~ **na medicina** grana medicine koja se bavi liječenjem bolesti; kuratelna medicina, *opr.* preventivna medicina, v. preventivan Δ; **kūrātor** (kurātor) *m pravn.* **1. pov. u rimskom pravu, staratelj, skrbnik **2. osoba** s određenom praktičnom funkcijom (često odvojena od obične funkcije magistrata); **kūrātorica** ž, v. kurator; **kūrātorīčin** *prid.* koji pripada kuratorici; **kurātōrij** (kurātōrij) *m* (G -a) **1.** skrbništvo, starateljstvo,**

zaštita **2. grupa osoba**, udruga, udruženje, koji zajednički brinu o nekoj dobrotvornoj, kulturnoj ili znanstvenoj djelatnosti (starački dom, bolnica, učenje stranih jezika i sl.); **kurīrati** *nesvrš.* (prez. kūrīrām, pril. sad. -ajūči, gl. im. -ānje) *rij.* *neob.* liječiti

♦ *njem.* Kur ← *lat.* cura: briga = curator: onaj koji vodi brigu = *srlat.* curatorium: kuratorij

kūrja² ž (N *mn* -e) *reg.* **1.** kocka, ždrijeb [*vučī* ~u; *bacati* ~u] **2.** regrutacija, novačenje; leva

♦ *tur.* kur'a ← *arap.* qura'

kūrjac *m* (G kūrca, V kūrče, N *mn* kūrci) *vulg.*

1. muški spolni organ; riječ kao poštapalica u rečenici često popunja stanku koja se pravopisno izražava crtom (povlakom) ili zare-zom postavljenim po intonaciji, u tekstovima obično kraćena k...; frazeološki izrazi imaju, ob. podrugljivo i deprecijativno značenje; kad se ne spominje zamjenica *moj* deklinira se kao neživo (akuzativ = nominativ [*moj*]) i kao živo (akuzativ = genitiv [*moga/mog*]); penis, spolovilo, *usp.* stvar **2. u** dijalogu, ob. u smislu snažnog **a.** protivljenja [*~ac moj, ~ac ti dam* ne dam, ne može, nipošto i sl.]

b. negacije [*~ac ti misliš* ništa ne misliš; *~ac ti imaš pameti* nemaš pameti] // **kūrāt** *prid.* (odr. -ī) žarg. koji ima velik kurac; **kūrčiti** *se nesvrš.* (prez. -īm se, pril. sad. -čēči se, gl. im. -čēnje) *vulg.* praviti se važan; razmetati se ♦ *prasl.* *kurb, *dem.* kurbc: pijetao, kurac (*stsl.* kurb, *rus.* i *polj. kurc*), *latv.* kauret: vikati ← *ie.* *kowr- (*lat.* caurire: zavijati)

kurāda ž kljuse, raga

♦ *tur.*

Kūr'an (Kōrān) *m* (G Kurána) *rel.* sveta knjiga islama; riječi Božje prenijete Muhamedu posredovanjem anđela Ćibrila (Gabrijela), prihvaćene kao osnova islamskog prava, kulture, politike i književnosti; sadrži 114 sura (poglavlja) raspoređenih od duljih prema kraćima, s ukupno 6220 ajeta (rečenica), odnosno 77.934 riječi; Alkuran // **kūrānskī** *prid.* koji se nalazi u *Kur'anu*, koji se odnosi na *Kur'an* Δ ~ **a sura**, v. sura; **kūrānski** *pril.* kao u *Kur'anu*, na način *Kur'ana* ♦ *arap.* qur'an: knjiga, čitanje

kùrant *m* (G *mn* -nātā) *reg.* **1.** sat na kuli ili na zidu s muzikom **2. pov.** rukom pisane novine koje su donosile prijevode i izvratke iz inozemnih novina

♦ *fr.* courant: koji trči, tekući

kurárje *m* smeđa otrovna i gorka masa (otrov tu-bokurarin) dobivena iz kore liijane *Strychnos toxifera* kojom amazonski Indijanci mažu vrhove strelica [*taj* ~e; *tim* ~om]

✧ *braz.port.* curare ← *egz.*

kūrāt *m* ⟨G kurāta⟩ *pov.* u vojsci Habsburške Monarhije, svećenik, duhovnik, župnik, osobito niži vojni svećenik

✧ *njem.* Kurat ≈ *tal.* curato

kuratíva, *v.* kura¹

kurātōrij, *v.* kura¹

kūrāža *ž reg.* ono što se tko usuđuje učiniti, a drugi ne, ono što je teško [*imati* ~e = imati hrabrosti]; hrabrost, smjelost, srčanost, odvažnost // **kūrāžan** *prid.* ⟨*odr.* -žni⟩ *razg.* koji ima hrabrosti; smion, junačan; **kūrāžno** *pril.* na kuražan način; hrabro, odvažno; **kurāž-nōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga tko je kuražan; hrabrost, smjelost

✧ *fr.* courage

kūrāžfeder *m reg.* čuperak koji se na tjemenu (ob. dječaka) uzdiže i strši; penna di coraggio

✧ *njem.* Couragefeder ← *fr.*, *v.* kuraža + *njem.* Feder; pero

kūrba *ž* ⟨G *mn* kūrābā/-ī⟩ *reg. ekspr.*, *v.* kurva // **kurbacūn** *m* ⟨G kurbačūna⟩ *reg. ekspr.* kurvar

✧ *v.* kurva

kurbān *m* ⟨G kurbāna⟩ *isl.* **1.** žrtvena svetkovina, o kojoj se kolje blago na spomen žrtve Abrahamove **2.** bravče ili govedo koje se kolje na Kurban-bajram po propisima islama **3. reg.** žrtva Δ ~-**bajram** veliki muslimanski blagdan (od 10. do 13. dana mjeseca zulhidge); hadžijski Bajram

◆ *pr.*: **Kūrbanović** (Županja), **Kūrbaša** (sred. Dalmacija), **Kūrbašić** (Labin)

✧ *tur.* ← *arap.* qurbān: žrtva

kūrbet *m sport* propinjanje konja na zahtjev jača i kratko stajanje na stražnjim nogama

✧ *fr.* courbette

kūrbl *m* (kūrbla *ž*) *reg. tehn.* ručica koja služi za stavljanje motora u pogon; okretaljka, obrtaljka // **kūrblati** (Ø) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje) *reg.* **1.** zast. okretati kurbu da bi se uključio motor automobila **2.** stavljati motor u pogon

✧ *njem.* Kurbel

kūrcomlāt *m* **1. podr.** *iron.* riječ koja je poslužila kao naslov ciklusu satiričkih pjesama Vesne Parun; od 1994. dalje parodija na

»zrakomlat« **2. indiv. jez. knjiž.** ispraznost, mlaćenje prazne slame, besmislena radnja, isprazno brbljanje [*»Predizborni* ~«]

✧ *v.* kurac + *v.* mlat, mlatiti

kūrčšlus *m reg.* **1. reg. tehn.** neposredan spoj vodova električne struje koji izaziva prekid struje; kūršlus, kratki spoj **2. žarg.** površan dogovor, zabuna u sporazumijevanju, nespo-razum

✧ *njem.* Kurzschluss

kurčatōvij *m kem.* vrlo radioaktivan element, umjetno dobiveni transuran (simbol Ku, atomski broj 104)

✧ prema ruskom fizičaru I. V. Kurčatovu (1903–1960)

kūrčela *ž reg.* velik nož s vrškom ostrim na obje strane; kurtela

✧ *mlet.* cortèlo

kūrdela (kūrtela) *ž reg.* dugi, uski komad tkanine i sl. koji služi u razne svrhe (za vezanje, kao ukras, znak odlikovanja, kao dio uređaja za zvučno snimanje); vrpca, traka, gurdela // **kūrdelj** *m* ⟨G kurdělja⟩ *reg.* **1.** kurdela **2.** dio pluga, klin za koji se zapinje gužva oračica

✧ *mlet.* cordèla, *tal.* cordella

Kūrdi *m mn* (N Kūrd) (Kūrdinja *ž*) *etn.* narod iranske skupine, o. 15 mil. pripadnika, većinom muslimani-suniti; razasuti po Z Aziji, najbrojniji u Turskoj, Iranu, Iraku i Siriji, ali nigdje nisu uspjeli ostvariti autonomiju // **kūrdski** *prid.* koji se odnosi na Kurde Δ ~ **jezik** *lingv.* jezik zapadnoiranskog ogranka indoiranske grane indoeuropskih jezika; **kūrdski** *pril.* kao Kurdi, na način Kurda

◆ *pr.*: **Čūrt** (Kostajnica), **Čūrtović**

Kūrdstan *m geogr.* kraj u Z Aziji u porječju gornjeg Tigrisa, oko 10 mil. stan. pretežno Kurda

Kurélac, **Fran** (1811–1874), hrv. književnik, filolog, političar i skupljač narodnih pjesama (*Recimo koju, Runje i pahuljice*); vodeća ličnost narodnog preporoda u Hrvatskom primorju; znameniti govor na pogrebu Lj. Gaja

kūrenat *m reg. pom.* lagana morska struja u priobalnom pojasu

✧ *tal.* corrente

Kūrent *m* **1. mit.** u slavenskoj mitologiji biće čije se lice nazire na mjesecu **2.** (kurent) (ob. *mn*) *etnol.* maskara stilizirana, npr. u ovčjim kožama itd., u Prekomurju i Međimurju

kūrentljan *prid.* ⟨*odr.* -tni⟩ **1.** koji se pojavljuje

ili koji pripada sadašnjosti **2.** koji je opće-prihvaćen, koji je u općoj uporabi, koji je u optjecaju, tekući [*~na teza*] **3. razg.** koji se dobro prodaje [*~na roba*], *opr.* nekurentan // **kürent** *m tisk.* mala tiskarska slova (minuskula), *opr.* verzal; **kürentno** *pril.* sada, momentano, općenito, aktualno; **kürentnöst** ž (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je kurentno

✧ *njem.* kurrent ← *lat.* currens

Kürepa 1. Đuro (1907–1993), hrv. matematičar, doktorirao 1935. u Parizu; bavio se novim područjima suvremene matematike i dao poseban znanstveni doprinos teoriji skupova; objavio više temeljnih matematičkih udžbenika i brojne znanstvene radove **2. Svetozar** (1929), hrv. matematičar; značajan za razvoj hrv. suvremene matematike, posebno moderne funkcionalne analize

küreš *m sport* vrsta hrvanja u Rumunjskoj [*taj ~; toga ~a*]

✧ *rum.*

kürfušer *m reg. pejor.* lažni liječnik; nadriliječnik, nazoviliječnik, šarlatan

✧ *v.* kura¹ + *v.* fušati, fušer

kürgän *m* (G kurgána) velika i visoka grobna humka na području I Evrope i Z Azije, različitih dimenzija, iz raznih vremena i kultura

✧ *rus.* kurgán ← *mong.*

kürj *m kem.* umjetno dobiveni element (transuran) (simbol Cm, atomski broj 96)

✧ *nlat.* curium, prema nobelovcima Mariji i Pierreu Curie, *v.*

kürija ž **1. pov. a.** 1 od 30 rodovskih saveza, prema najstarijoj podjeli rimskog stanovništva **b.** zgrada u kojoj je u Rimu zasjedao senat **2. pov. a.** u srednjem vijeku, kuća moćnika (dvorovi kraljeva, feudalaca itd.), kanonika i javne vlasti (sud, magistrat) **b.** u našim krajevima, velika kuća, ob. prizemnica ili jednokatnica s imanjem **3. pov.** u nekim izbornim sustavima (do uspostave općeg prava glasa), izbornički razred (npr. po staležima, po imovinskom cenzusu) **4.** papin dvor u Rimu, središnje upravno tijelo Katoličke crkve [*Rimska ~*] // **kürijála** ž *pov.* kurijalno pismo, *v.* kurijalan **Δ; kürijalan** *prid.* (odr. -lni) koji pripada, koji se odnosi na kuriju **Δ ~ni sustav** sustav izbora po izbornim kurijama; **~ni stil** zast. kancelarijski, formalistički način pisanja službenih isprava; **~no pismo** *lingv. pov.* tip latinice kojim su pisani

dokumenti papinske kancelarije između 8. i 12. st.; kurijala

✧ *lat.* curia ≈ KO- + *vir:* muškarac

kürika ž (D L -ici, G *mn* kürikā) *bot.* biljni rod (*Euonymus*) listopadnih i zimzelenih grmova i drveća

kurikulum *m, v.* curriculum vitae

Kurili *m mn geogr.* vulkanski otočni niz na granici Ohotskog mora i Tihog oceana (Rusija), 15.600 km², o. 4500 stan. // **kürilski** *prid.* koji se odnosi na Kurile

küriön *m* (G kurióna) *pov.* svećenik rimske kurije

✧ *lat.* curio

küriözan *prid.* (odr. -zni) **1.** koji je željan znanja **2.** koji je znatiželjan **3.** koji ima neobične i rijetke odlike; osobit, čudan // **küriozitet** *m* (G kuriozitéta) ono što se izdvaja neobičnošću, što ima neočekivane i čudne odlike; kurioznost, kuriozum, rijetkost; **küriöznöst** ž (G -osti, I -osti/-ošću), *v.* kuriozitet; **küriözum** *m, v.* kuriozitet

✧ *lat.* curiosus

küriöža ž *reg.* ona koja je izrazito znatiželjna, ona koja pokazuje pretjerano zanimanje za što (npr. za tuđe privatne stvari) // **küriöžast** *prid.* (odr. -i) *reg.* koji je znatiželjan

✧ *mlet.* curiosio ← *curiosa* ≈ *lat.* curiositas: znatiželja

kürir *m* (G kürira, V kürüru) **1. pov.** onaj koji prenosi poštu u vijesti na veće daljine ili iz mjesta u mjesto; teklić, skoroteča, glasonoša **2.** službenik koji prima poštu za ustanovu ili poduzeće i raznosi je; dostavljač // **kürirka** ž (D L -i, G *mn* -ä-l-i), *v.* küir; **kürirski** *prid.* koji se odnosi na kurire; **kürirski** *pril.* kao kurir, na način kurira

✧ *njem.* Kurier ← *fr.* courrier

kürisati *nesvrš.* (prez. -išëm, *pril.* sad. -išüci, *prid.* rad. kürisao) *reg. neob.* **1.** postaviti, namjestiti, napraviti **2.** naviti sat

✧ *tur.* kurmak

küriti *nesvrš.* (prez. kürim, *pril.* sad. kürëci, *gl. im.* kürënje) **1. a.** (što), *v.* ložiti [*~vatra*] **b.** (Ø) gorjeti, imati vrućicu, imati temperaturu **2. žarg.** (koga) nagovarati, poticati

✧ *prasl.* *kuriti (*rus.* kurit', *polj.* kuric), *lit.* kurti

kürjak *m* (V -äče, N *mn* -äci) *ekspr.* vuk (ob. *pren.* o osobama) // **kürjächica** ž, *v.* kurjak; **kürjächic** *m dem.* od kurjak; **kürjächki** *prid.* koji se odnosi na kurjake; **kürjächki** *pril.* kao

kurjak, na način kurjaka; **kürjli** *prid.* koji pripada kurjaku △ ~e *oko*, v. žulj

✦ *pr.*: **Kujráković** (Istra), **Kürjāk** (200, Pakrac, Banovina, v. i Čiril)

✦ ? *mađ.* kurja: vuk

kürjaš *m sport* tatarska hrvačka borba, vrsta hrvanja

✦ *tat.*

kürjuk *m*, v. kujruk

kurkuma ž (G *mn* -ā) **1.** *bot.* biljka (*Curcuma longa*) iz porodice đumbira (*Zyngiberaceae*) iz J Azije **2.** začim dobiven od samljevenog podanka te biljke; curry **3.** *kem.* biljna zelenkastožuta boja, indikator za bornu kiselinu

✦ *lat.* curcuma

kürmaher *m reg. zast.* udvarač // **kürmaheraj** (*kurmaherāj*) *m* (G *kurmaherāja*) *reg. zast.* udvaranje

✦ *fr.* cour: udvaranje + *njem.* Macher: djelatnik, koji (nešto) čini

kürna ž (G *mn* -āl/-ī) *reg.* četverokutna kamena kada u hamamu

✦ *tur.* ← *arap.* qurnā

kürort *m* (N *mn* -i) *reg.* lječilište, kupalište, toplice [iči u ~]

✦ *njem.* Kurort

kurortologija ž *med. zast.* stariji naziv za balneologiju

✦ v. kurort + -LOGIJA

kūros *m lik. pov.* u grčkoj umjetnosti, tip arhajskog muškog kipa; mladić

✦ *grč.* koūros

Kurosawa (izg. Kurosāva), **Akīro** (1910–1998), japanski filmski redatelj; svjedočeci o Japanu od feudalnog vremena pa sve do danas (*Rašōmon*, *Sedam samuraja*, *Skrivena tvrđava*, *Dodeskaden*), adaptirajući Shakespearea (*Krvavo prijestolje*), Gorkog (*Na dnu*) i Dostojevskog (*Idiot*), radeći epske freske ili intimističke drame stekao velika priznanja kao svojevrsni »guru suvremene kinematografije«

kürs *m* (N *mn* kürsevi) **1.** *pom.* pravac i smjer po kojem se plovi ili usmjerava putovanje [~broda] **2.** smjer politike i sl.; linija **3.** *razg.* (+ *srp.*) tečaj koji se priređuje u obrazovne svrhe [ljetni ~] **4.** *razg.* odnos vrijednosti valuta, cijena vrijednosnog papira; tečaj [~dolar] // **kürsist** (*kursist*) *m* **1.** onaj koji pohada kurs; tečajac **2.** *pejor.* onaj koji je stručno osposobljen na brzinu, putem kursa (za razliku od onoga tko je normalno, redo-

vno obrazovan); **kürsistkinja** (*kürsistica*) ž, v. kursist; **kürsnī** *prid.* koji pripada kursu [~a karta; ~i kut]; **kürsistički** *prid.* koji se odnosi na kurs i kursiste

✦ *njem.* Kurs ← *lat.* cursus

kürsala ž *reg.* prostorija za koncerte i društveno okupljanje u kupalištima i lječilištima

✦ *njem.* Kursaal

kürsalon *m reg.* manja reprezentativna prostorija u kupalištima i lječilištima

✦ *njem.* Kursalon

kürsiljst *m kat.* član pokreta kratkih tečajeva s ciljem duhovne okrepe i zajedništva svećenika i laika (u latinskoameričkim zemljama u drugoj pol. 20. st.) // **kürsiljistica** ž, v. kürsiljst; **kürsiljistički** *prid.* koji se odnosi na kürsiljiste

✦ *šp.* cursillo

Kürsk *m* glavni grad istoimene oblasti u Z Rusiji, 433.000 stan. // **kürskī** *prid.* koji se odnosi na Kursk △ **Kürska bitka** *pov.* bitka kod Kurska (5. 7–3. 8. 1943) između sovjetskih i njemačkih oklopnih snaga u kojoj su Nijemci pretrpjeli poraz; jedna od najvećih bitaka u 2. svjetskom ratu

kürsograf *m tehn.* instrument za automatsko registriranje kurseva i vremena promjene svakog pojedinog kursa

✦ v. kurs + -GRAF

kürsor *m* **1.** *tehn.* naprava kojom se određuje kurs plovećih objekata (radiogoniometar, radar); smjeralo **2.** *inform.* znak (obično okomit crta) koja na ekranu monitora označava mjesto gdje će sljedeći znak biti upisan, zamijenjen, brisan i sl.; pokazivač

✦ *engl.* cursor

Küršanec *m* (G -nca) naselje (u blizini Čakovca), 1103 stan. // **küršanečki** *prid.* koji se odnosi na Küršanec

küršlus *m*, v. kurčšlus

küršmit *m reg. zast.* veterinarski pomoćnik (koji liječi lakše bolesti životinja i potkiva)

✦ *njem.* Kurschmied

küršum *m reg.* **1.** v. olovo **2.** *eksp.* hitac iz puške ili kubure; puščano zrno, metak [ispaliti~] // **küršumli** *prid.* (*indekl.*) *reg.* koji je olovne boje; **küršumlja** ž zgrada pokrivena olovom (ob. džamija i druge važne građevine)

✦ *tur.* kurun

kürtaksa ž *reg. zast.* taksa koju gosti plaćaju organima lokalne vlasti mjesta u kome se nalaze na ljetovanju; boravišna taksa

✦ *njem.* Kurtaxe

kurtàlisati se *dv.* < *pres.* -išem se, *pril. sad.* -išući se, *pril. pr.* -āvši se, *gl. im.* -ānje) *reg. ekspr.* osloboditi/oslobadati se nekoga, spasiti/spašavati (se), izbaviti/izbavljati (se) od gnjavaže, dužnosti jednoličnog rada, brige i sl. [~ *brige*; ~ *pranja košulja*]; kurtarisati se, kutarisati se // **kurtàrisati se** (**kutàrisati se**) *dv.*, *v.* kurtalisati se

✧ *v.* kurtara

kurtàra (**kurtàla**) *ž reg. zast.* spas, izbavljenje
✧ *tur.* kurtarmak: spasiti = kurtulmak: spasiti se

kurtàrisati se, *v.* kurtalisati se

kurtáža *ž reg. zast.* nagrada posredniku nakon završenog posla; provizija, posrednička nagrada

✧ *fr.* courtage

kürtela *ž*, *v.* kurčela

kurtijè (**kurtijè**) *m* < *G* kurtijèa) *ekon.* u Francuskoj, posrednik na burzama; mešetar
✧ *fr.* courtier

kurtína *ž reg. 1. pov.* dio obrambenog zida neke utvrde koji se nalazi između dviju kula ili uporišta **2. kazal.** na pozornici, platnena zavjesa što se spušta na otvorenoj sceni prilikom promjene scenerije

✧ *fr.* courtine: zastor

kurtizàna *ž 1. pov.* dvorska gospoda, dama u posebno dobrim odnosima s vladarom, aristokratima na dvoru i članovima visokog društva **2. žena** lakog morala; bludnica // **kurtizànski prid.** koji se odnosi na Kurtizane; **kurtizànski pril.** kao kurtizana, na način kurtizana

✧ *fr.* courtisane = courtesier: udvarati

kürtoàzan prid. (*odr.* -znì) **1.** koji pripada, koji se odnosi na kurtoaziju [~*nì posjet*] **2.** koji je uglađen, ljubazan, koji se lijepo ponaša Δ ~*na ljubav pov.*, *v.* kurtoazija (**1**) // **kurtoàzija** *ž 1. pov.* ponašanje i ideal od 14. st., iz osnova se mijenja koncepcija ljubavi nov stav prema ženi koja se sve više poštuje i slavi; kurtoazna ljubav **2.** izraz poštovanja, uljudan način ophođenja, poštovanje forme u ophođenju, uljudnost; uglađenost, udvor- nost, kurtoaznost [iz ~e] Δ **međunarodna ~a dipl.** određene norme ponašanja u međudržavnim odnosima; **kürtoazno pril.** na kurtoazan način uglađeno, odmjereno, ljubazno [pozdraviti koga ~]; **kurtoàznòst** *ž* < *G* -osti, *I* -osti/-ošću), *v.* kurtoazija (**2**)

✧ *fr.* courtois

kürtön *m* < *G* kurtóna) *razg.* prezervativ, kondom

küru *m* < *G* -ua) *pat.* virusna bolest centralnog živčevlja u domorodaca na Novoj Gvineji; prenosi se ritualnim kanibalizmom
✧ *engl.* = *egz.*

küruci *m mn* < *N* kürük) *pov.* mađarski seljaci koji su 1514. pod vodstvom G. Dosze organizirali pobunu; ustanici, pobunjenici
✧ *mađ.* = *lat.* crux: križ

küruh *m lingv.* jezik dravidske porodice jezika, govori se u S Indiji; kuruški jezik

kürüžnják, *v.* kukuruz

kürva *ž* < *G mn* -i/-äl/-rāvā) *vulg. pejor. 1. a. jez. knjiž. razg.* nevjerna žena **b. žena** koja ulazi u veze s muškarcima za novac; kurba, prostitutka **2. pren.** osoba bez karaktera, onaj koji je sklon varanju i lažima, sklon podvali [velika ~] // **kürvànjski prid.**, *v.* kürvinski; **kürvànjski pril.**, *v.* kürvinski; **kürvâr** *m* < *G* kurvára) *vulg. 1.* onaj koji je sklon kurvama, onaj koji se kurva; kurviš **2. pren.** onaj koji je nepošten, nemoralan; kurviš; **kürvârluk** *m* < *N mn* -uci) *reg. vulg. ekspr. 1.* kurvanje, *usp.* kurvati se **2.** postupak onoga koji je kurva, koji je pokvaren [njegov ~ on je (postupio) kao kurva, on je kurva]; pokvarenost, kurvarstvo; **kürvârski prid.** koji se odnosi na kurvare; **kürvârski pril.** kao kurvar, na način kurvara; **kürvârstvo sr.**, *v.* kurvarluk; **kürvati se nesvrš.** < *pres.* -ām se, *pril. sad.* -ajüći se, *gl. im.* -ānje) *vulg. pejor.* mijenjati seksualne partnere, biti neumjeren u sklapanju intimnih veza, biti kurva, biti kurvar (kurviš); **kürvètina** *ž pejor.* od kurva; **kürvica** *ž 1. dem.* od kurva **2. vulg.** ona koja je sklona kurvanju, koja lako ulazi u seksualne odnose; laka roba; **kürvîn** *prid.* koji pripada kurvi; **kürvînski prid.** koji se odnosi na kurve; kurvanjski; **kürvînski pril.** kao kurva, na način kurava; kurvanjski; **kürvînják** *m* < *N mn* -áci) *vulg. pejor. 1. razg.* javna kuća **2. mjesto** pogodno za one koji su skloni niskostima i nedostojnim radnjama [njihovo društvo, to ti je pravi ~]; **kürviš** *m* < *G* kurviša) *razg.*, *v.* kurvar; **kürviški prid.** koji se odnosi na kurviše; **kürviški pril.** kao kurviš, na način kurviša
✧ *prasl.* *kury < *G* *kur̥ve) (*rus.* kurvá, *polj.* kurwa) ≈ *v.* kurac

kürvimetar *m* < *G* -tra, *N mn* -tri) *tehn.* instrument za mjerenje dužine krivulja na crtežima

i geografskim (ob. topografskim) kartama; krivuljar

✧ *njem.* Kurve: krivulja, zavoj ← *lat.* *curvus*: savijen, zaobljen + -METAR

kurzirati *nesvrš.* ⟨*prez.* *kürzīrām*, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) *knjiš.* **1.** redovito putovati između nekih točaka prema određenom planu **2.** biti u prometu; kolati

✧ *njem.* kursieren

kürziv *m* (G *kurziva*) **1.** tip udesno nakošenih slova, *usp.* kurent, italik [*istaknuti/tiskati* ~] **2. zast.** rukom pisano pismo // **kürzivni** *prid.* koji se odnosi na kürziv

✧ *njem.* Kursiv(schrift) = *lat.*, v. kurs

kūs¹ *m* (N *mn* *küsovi*) komad čega [~ *kruha*] Δ ~ **čovjeka** naočit, stasit čovjek, komad čovjeka // **kūsac** *m* (G -sca, V *küşče*, N *mn* -sci, G *küşacā*) *dem.* od kus

✧ *prasl.* *kōsъ (*slov.* *kos*, *rus.* *kusók*)

kūs² *prid.* ⟨*odr.* -i) **1.** koji je bez repa, kojemu nedostaje rep; kusast, kusat, kusav **2. a.** previše kratak **b.** previše skraćen // **kūsast** *prid.* ⟨*odr.* -i), v. *kus²*; **kūsat** *prid.* ⟨*odr.* -i), v. *kus²*; **kūsav** *prid.* ⟨*odr.* -i), v. *kus²* [~ *pas*; ~ *konj* (kad je rep odrezan ili znatno kraćen); *ima ih kao kusatih pasa* = ima ih vrlo mnogo (npr. ljudi s istim prezimenom i sl.)]; **kúsonja** *m* (N *mn* -e) *razg.* kusasta domaća životinja

♦ *pr.* (nadimačka, moguće i od v. *kus¹*):

Kūs (160, Slavonija, Zagorje), **Küsačić** (sred. Dalmacija), **Kusak** (Đurđevac), **Kusaković** (Nova Gradiška), **Küsalić** (Valpovo, Dubrovnik), **Kúsalo** (Dubrovnik, S Dalmacija, Bukovica, v. i *kúsati*)

✧ v. *kus¹*

küsa *m*, v. obručnjak (2)

küsa *ž*, v. kuja // **küsnicja** *ž* **1.** pseća kućica **2.** vrlo hladna prostorija [*hladno*] kao u ~i]

kusarigāma *ž* tradicionalno oružje japanskih seljaka (samo je samuraj mogao nositi mač), srp na koji je pridodan lanac s utegom na kraju, *usp.* *kama¹*

✧ *jap.* kusari: lanac s utegom + kama: srp

küsa[ti] (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* *küsām*, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) **1.** jesti žlicom brzo, obilno i slasno **2. pren.** morati pojesti ono što se zamijesilo, zakuhalo; snositi posljedice [*sada ~j ono što si sam spremio*]

✧ *prasl.* *kōsati (*rus.* *kusát'*), *lit.* *kąsti*: gristi

küskun *m* **1. reg.** remen koji, provučen ispod repa konja, sprečava da sedlo klizi; podrepina

2. vrpca koja drži kapicu kao dio ženske narodne nošnje **3.** svaka obična vrpca ili remen takve namjene

✧ *tur.*

Kúsonje *ž mn* naselje (u blizini Pakraca), 1101 stan. // **Kúsonjanin** *m* (**Kúsonjānka** *ž*) (N *mn* *Kúsonjani*) stanovnik Kusonja; **kúsonjanski** *prid.* koji se odnosi na Kusonje i Kusonjane

kustódija *ž kat.* **1.** spremnica za hostije ili relikvije **2.** niša na zidu u blizini oltara (u crkvama od 12. st.) **3.** u franjevacu, administrativna jedinica niža od provincije, u njoj je nekoliko samostana // **kustóda** *ž* **1.** brojčana ili slovna oznaka reda sveznjeva u knjizi (u starim rukopisnim knjigama) **2.** početna riječ ili slog neke stranice naveden na dnu prethodne stranice

✧ *lat.* *custodia* = *custodire*: čuvati

küstos *m* **1.** onaj koji uređuje, obrađuje i obnavlja zbirku umjetničkih djela; čuvar zbirke (npr. u muzeju) **2. kat. a.** kanonik koji obavlja nadzor nad katedralom **b.** kod franjevacu, predstojnik kustodije, provincijalov zamjenik // **küstosica** *ž*, v. *kustos*; **küstosičn** *prid.* koji pripada kustosici

✧ *lat.* *custos*: čuvar

küstövnica *ž bot.* biljka (*Lycium*); vučac

küstura *ž reg.* nož koji se nosi u polje

♦ *pr.* (nadimačka): **Küstura** (350, sred. Dalmacija), **Küsturica** (Dubrovnik), **Küsturić** (180, Donji Miholjac), **Küsturin** (150, Opatija, Gorski kotar)

✧ *rum.* *cutitura*

küsür *m* **1.** ostatak u sitnu novcu koji se vraća od onoga koliko je plaćeno; izvrtak **2. reg.** pogreška, propust Δ *i* ~ *razg.* i dodatak, i ostatak [*ima pedeset i ~ godina*] // **küsürati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūci (se), *gl. im.* -ānje) *razg.* izravnjavati račune, obračunavati (se)

✧ *tur.* ← *arap.* *quur*

küş¹ *uzv.* gruba naredba nekome da ne govori ili da ušuti // **küşovati** *nesvrš.* ⟨*prez.* *küşujēm*, *pril. sad.* *küşujūci*, *gl. im.* -ānje) *razg.* biti kuš, držati zatvorenu gubicu, držati jezik za zubima

✧ *njem.* *kusch* ← *fr.* *couche*: lezi (zapovijed psu)

küş² *m* (N *mn* -evi) *bot.*, v. kadulja

küşak *m* (N *mn* -aci) *reg.* **1.** pojas **2.** podupirač, prečka **3.** komad drveta kojim se u ko-

žarskom (mutabdzijskom) obrtu zapinje uže kada se pređe

♦ *pr.* (nadimačka): **Kušak** (Koprivnica, Ivanec), **Kušaković** (Baranja)

✧ *tur.* kuak

Kušan 1. **Fran** (1902–1972), hrv. botaničar (*Ljekovito i drugo korisno bilje, Prodromus flore lišaja Jugoslavije, Biljni pokrov Biokova*) 2. **Ivan** (1933), hrv. pisac romana, igrokaza, satiričkih i parodijskih tekstova, plodni prevoditelj, najpoznatiji kao autor pustolovnih romana za mladež (*Uzbuna na zelenom vrhu, Koko i duhovi, Koko u Parizu*) 3. **Jakša** (1900–1980), hrv. književnik, pjesnik, novelist i dramatik (*Pjesme, Savjesti na dlanu, U procjepu, Tisuću i druga noć, Krvavi dani Bosne ponosne*) 4. **Vladislav** (1904–1985), hrv. književnik, pjesnik, likovni kritičar i prevoditelj (*Lišće na vjetru, Ponoćne ispovijesti*)

kušanma ž (G *mn* -i/-ā) *reg. pov.* svečano primanje šegrtu u kalfe i kalfi u majstore; kušatma // **kušatma** ž, v. kušanma

✧ *tur.* kuanma

kušati (što) *dv.* (prez. -ām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje) 1. uzeti/uzimati jelo ili piće da se ocijeni ili odredi okus ili sadržaj po okusu; probati 2. steći/stjecati loše iskustvo, iskusiti [*svažta* ~] 3. pokušati/pokušavati, probati, usuditi se // **kušać** m (G kušāca, V kušācu) 1. onaj kojemu je posao da kuša; degustator 2. kamen kojim se provjerava zlato; **kušāčev** prid. koji pripada kušaču; **kušāčica** ž, v. kušać; **kušāčićin** prid. koji pripada kušāčici; **kušāk** m (G kušāka, V kušāce, N *mn* kušāci) 1. vrat peradi (kao dio koji se od pečene peradi posebno jede) 2. prednja ili zadnja strana zaprežnih kola; **kušalac** m (G -aōca, V -aōce, N *mn* -aōci) *refer.* onaj koji kuša, onaj koji među ostalima kuša ono što je namijenjeno kušanju; **kušalica** ž *zast.*, v. epruveta; **kušnjā** ž (G *mn* kušnjā/-i) izazov, provjera sposobnosti, dosljednosti stava i ustaljenog ponašanja Δ **kamen** ~e 1. *zast.*, v. kušać (2) 2. situacija ili okolnost u kojoj se treba iskazati; iskušenje [*staviti na ~u*]

✧ *prasl.* *kušati (*rus.* kušat': jesti, češ. zkoušeti) ← *got.* kausjan

kūšet-kōla ž *term.* željeznički vagon u kojem se u kupeima sjedišta mogu pretvoriti u ležajeve

✧ *fr.* couchette: mali krevet + v. kolo, kola

Kūševac m (G -ēvca) naselje (u blizini Đakova), 925 stan. // **kūševacki** prid. koji se odnosi na Kuševac i Kuševčane; **Kūševčanin** m (**Kūševčanka** ž) (N *mn* Kūševčani) stanovnik Kuševca

kūšin m (G kušina) *reg.* jastuk za spavanje uobičajenih veličina, *usp.* pjumin

✧ *tal.* cuscino

kūšitski prid., ob. u: Δ ~ **jezici** *lingv.* grana afrazijske jezične porodice, obuhvaća jezike kao što su somalski, gurage, itd.

Kušlan, **Dragojlo** (1817–1867), hrv. političar i novinar, istaknuti predstavnik mlade generacije iliraca; podržavao protuaustrijska gibanja, zastupnik u Saboru (uređivao novine *Slavenski jug i Prijatelj puka*)

kūšnuti (koga) *svrš.* (prez. kūšnēm, pril. pr. -ūvši, prid. trp. kūšnūt) *reg.*, v. poljubiti // **kūšlec** m *reg.*, v. poljubac

✧ *njem.* küssen ← Kuss: poljubac

kūšti m (G -ja) *sport* narodno hrvanje u Iranu

✧ *perz.*

kūštrav prid. (odr. -i) kome je kosa jaka, razbarušena i kovrčava ili izrazito valovita; zaščupan, rudlav // **kūštravac** m (G -āvca, V -āvce, N *mn* -āvci) čupavac; **kūštrāčev**

prid. koji pripada kuštravcu; **kūštravica** ž, v. kuštravac; **kūštravičin** prid. koji pripada kuštravici; **kūštravo** prid. (odr. -i) raščupano;

kūštravost ž (G -osti, I -osti/-ošću) stanje, osobina onoga koji je kuštrav; raščupanost

♦ *pr.* (nadimačka): **Kūštra** (110, Imotski), **Kūštrak** (Đurđevac), **Kūstre** (Split, Sinj), **Kūštrić** (Bjelovar), **Kūštrin** (Nova Gradiška, Sesvete), **Kūstro** (Baranja)

✧ *ekspr.* ≈ *rus.* kust: grm

kūt m (G kúta, N *mn* kūtovi) 1. *mat.* dio ravnine omeden dvjema zrakama (krakovi kuta) sa zajedničkom početnom točkom (vrh kuta); ako je istaknut poredak zraka, kut je orijentiran; ovisno o orijentaciji, razlikuju se *nul-kut* i *puni kut* (360°, 2π radijana) [*šiljasti* ~; *tupi* ~] 2. *pren.* dio površine, prostora; zatvoreno, krajnje, sporedno mjesto 3. mjera okretanja oko čvrste osi; mjeri se stupnjevima ili radijanima 4. sjecište dviju ploha i prostor koji zatvaraju plohe, gledano unutar dotičnog zatvorenog prostora, *opr.* ugao Δ **babji** ~ u nekim krajevima, dio obzora odakle, ob. dolazi nevrijeme; **ispruženi** ~ *mat.* kut kod kojega su krakovi različite zrake na istom pravcu, oni određuju mjere 180° odnosno π radija-

na; **mrtvi** ~ u vidokrugu vozača ili strijelca, prostor koji nije pregledan; **pravi** ~ *mat.* polovica ispruženog kuta (mjere 90°, odnosno $\pi/2$ radijana) // **kútač** *m* (G kúta, N *mn* kúci, G kútākā) 1. *hip.* od kut 2. ugodno mjesto [udoban ~]; **kútić** *m* (G *mn* kútiča) *hip.* od kut (2) u zn. mirno mjesto, ugodno utočište i sl. [*imati svoj* ~]; **kútina** ž *sport žarg.* zgoditak polučan kad lopta uđe u kut koji zatvaraju prečka i vratnica; **kútni** prid. 1. koji se odnosi na kut 2. koji je na kut ili za kut [~i *ormarić*] Δ ~a *brzina* *fiz.* omjer promjene kuta i vremena pri kružnom gibanju oko osi (jedinica radijan u sekundi; oznaka rad/s); **kútnjaci** *m* (N kútnjāk) *anat.* gornji i donji zubi čovjeka i životinje koji služe za žvakanje; nalaze se u stražnjem dijelu usta (za razliku od sjekutića i očnjaka, doslovno: kutni zubi)

◆ *pr.* (uglavnom etnici): **Kútnar** (Zagreb), **Kútnjāk** (640, Međimurje) ◇ *top.* uglavnom u hidronimiji (sa značenjem mrtvi rukavac): **Kút** (bara, Požega), **Kútina** (potoci, moguće i drukčije tumačenje, dunja), **Kutinci** (potok, Zagreb), **Kutíneć** (potok, Čazma), **Kútnja** (vrela), **Kútnō blāto** (bara, Osijek), **Vírovski kōt** (Đurđevac) i sl.

◇ *prasl. i stsl.* кутъ (*rus.* kut, *polj.* kąt)

kūta ž (G *mn* kūtā) *reg.* radni ogrtač od platna (nosi se za rad u trgovinama, školama, ambulantama i proizvodnim pogonima)

◇ *njem.* Kutte

kūtao *m*, v. kutlača

kutārisati se *dv.*, v. kurtarisati se

kūter *m pom.* 1. manji jedrenjak s jednim jarbolom, razvijen iz keta i slupa; služi kao sportska jedrilica, za ribarenje i sl. 2. suvremeni motorni patrolni brod (ob. obalne službe) 3. čamac ratne mornarice s veslima

◇ *engl.* cutter

Kūterevo *sr* naselje u Lici, 808 stan. // **Kūterečćanin** *m* (**Kūterečćanka** ž) (N *mn* Kūterečćani) stanovnik Kutereva; **kūterečćki** prid. koji se odnosi na Kuterevo i Kūterečćane

kútija ž (G *mn* kútijā) predmet čvrstih strana, ob. u obliku kocke ili kvadara, služi za čuvanje raznih predmeta [~a za nakit; *glasačka* ~a] Δ **crna** ~a uređaj u avionima koji snima i pohranjuje informacije škatulja // **kútijica** ž *dem.* od kutija

◇ *tur.* kutu ← *ngrč.* kouti

kutikula ž *term.* 1. odumrla koža (osobito oko korijena nokata) 2. *anat.* sloj na zubnoj caklini; pocaklina 3. *zool.* vanjski zaštitni pokrivač tijela mnogih životinja; kod članonožaca je hitina 4. *bot.* kožasta opna na biljkama

◇ *lat.* cuticula = cutis: koža

Kútina ž grad u Moslavini na *Jl* padinama Moslavačke gore, 14.992 stan. // **kútinski** prid. koji se odnosi na Kutinu i Kutinjane; **Kútninjanin** *m* (**Kútninjanka** ž) (N *mn* Kútninjani) stanovnik Kutine

Kútjevo *sr* naselje na *SI* rubu Požeške kotline, 2492 stan. // **kútjevačkī** prid. koji se odnosi na Kutjevce [~o vino]; **Kútjevanin** (**Kútjevac**) *m* (**Kútjevačka**, **Kútjevka** ž) (N *mn* Kútjevačani/Kútjevci) stanovnik Kutjeva; **kútjevski** prid. koji se odnosi na Kutjevo [~e ulice]

◆ *pr.*: **Kútjevac** (Slavonija)

kutlača (**kútijača**) ž (G *mn* kútlačā) velika žlica s polukuglastim dijelom za zahvaćanje iz lonca i raspoređivanje tekuće i žitke hrane; kutal, kutao, kutalji, šeflja, kacjola, zaimača, zaimač, grabilica

◆ *pr.* (nadimačka ili prema zanimanju): **Kutlača** (200, Knin), **Kútle** (Zagreb), **Kutleša** (670, Imotski), **Kutlešić** (Sinj, sred. Dalmacija), **Kutlešić Bijader** (Sinj), **Kutlić** (Banovina)

◇ ≈ *grč.* kotýle: zdjelica

kútnija ž *reg.* 1. tkanina žutkaste, zlatne boje od koje su se krojile anterije (osnova od vune ili svile, potka od pamuka) 2. anterija skrojena od te tkanine

◇ *tur.* kutniye ← *arap.* qutniyyā

kútomjēr *m mat.* sprava za mjerenje kutova

◇ v. kut + v. mjera, mjeriti

kútor *m reg.* izvršilac propisa o porezima i sličnim davanjima, onaj koji plijeni imovinu onome koji je ostao dužan; ovrhovoditelj

◇ v. egzekucija, egzектор

kutōvlatka ž (G *mn* -tākā/-ātki) *bot.* *Diplachne kútriti* (Ø) *nesvrš.* (prez. -im, pril. sad. -reči, gl. im. -rēnje) ležati u povijenu položaju (ob. o psu), *usp.* skutriti

Kutuzov (izg. Kutúzov), **Mihail Ilarionovič** (1745–1813), ruski general-feldmaršal, zapovjednik ruske vojske u ratu protiv Francuza 1812, prepustio Francuzima Moskvu i zapalio je; Francuzi prisiljeni na povlačenje i uskoro doživljavaju poraz

kuúk-kuúk-kuúk *lov.* izgovor i konvencija pisanja za jedan od načina kako se glasa sovica mrtvačka, *usp.* kev-kev

✧ *onom.*

kuváda *ž etnol. reg.* običaj da se muž za ženina poroda ponaša kao roditelja kako bi je zaštitio od zlih duhova

✧ *fr.* couvade

Kuvajt *m geogr.* država na Arapskom poluotoku (Azija), na SZ Perzijskog zaljeva 17.818 km², 2,1 mil. stan., glavni grad Kuwait // **Kuvájćanin** *m* (**Kuvájćanka** *ž*) (N mn Kuvájćani) stanovnik ili državljaniin Kuvajta; **kuvajtski** *prid.* koji se odnosi na Kuvajt i Kuvajćane

kúvas *m kinol.* mađarski pastirski pas bjelokosne boje dlake

✧ *mađ.* kuvasz

küver *m* (G kuvéra) **1.** sve što se postavlja na stol prije jela u restoranu (jedaći pribor, salvete, stolnjak, kruh) **2.** *meton.* ono što se naplaćuje za tu uslugu, unaprijed zaračunata napojnica

✧ *fr.* couvert

küvértá *ž* (G mn -erätä) **1.** *razg.* omotnica za pismo; kovčuga, kuverat **2.** *pom. reg.* paluba // **küverat** *m reg.*, v. kuverta (1); **kuvertíráti** (**kovertíráti**) (što) *dv.* (prez. kuvértirám, pril. sad. -ajúći, pril. pr. -ávši, gl. im. -ánje) **1.** staviti/stavljati u kuvertu, uložiti/ulagati u kuvertu (pismo i sl.) **2.** *pren.* spremiti/spremiti što za kasnije (kao da je uloženo u kuvertu koja će se kad zatreba otvoriti, o raznim odlukama, političkim i dr. potezima) **3.** *šah* (za)bilježiti potez koji će se vući kad se partiја nastavi poslije prekida

✧ *fr.* couvert = couvrir: pokrivati

küvet *m* **1.** *reg.* prirodna muška snaga, sposobnost za erotske odnose, spolna moć muškarca [Bože, kad mi ~ uze, što mi želju ostavi!] **2.** snaga, sila, jačina

✧ *tur.* kuvvet ← *arap.* quwwā

küvetli *prid.* (indekl.) *reg. ekspr.* koji je snažan, moćan, silan, izdržljiv [~ momak]

✧ *tur.* kuvvetli

kuvijérta *ž reg. lokal.* brodska paluba

✧ v. kuverta

küzén *m* (G kuzéna) *reg. zast.* rođak u drugom koljenu; bratić, nećak // **kuzína** *ž reg. zast.* rođakinja u drugom koljenu; sestrična, nećakinja

✧ *fr.* cousin

Küzma *m.* os. ime (svetačkoga podrijetla, v. i Damjan; Sv. Vrači, Kuzma i Damjan, zaštitnici liječnika, slave se 26. rujna); isto: **Közma** (od 16. st.); *hip.:* **Közha**, **Kóze** (kod Zadra), **Kúše** (15. st.) ✧ *pr.:* **Güzmić** (Požega), **Kósmić** (Opatija), **Kòsmos** (Split, Cres-Lošinj), **Közma** (Osijek), **Közman** (Nova Gradiška), **Közmi** (Buje, Zadar, Split), **Kózmić** (Velika Gorica, Gospić), **Kózić** (940, Prigorje, Zagorje, v. i koža), **Kőžina** (130, Zagreb, Zaprešić), **Kőžinec** (Zagreb, okolina Zagreba), **Kózo** (Ploče), **Kőzul** (1040, S Dalmacija, Slavonija), **Kőžulici** (Šibenik, Zadar), **Kőžulj** (Slavonski Brod), **Kúšec** (430, Križevci), **Kušček** (Karlovac), **Kušćak** (Karlovac), **Kúšek** (170, Zagreb, Zlatar Bistrica), **Kušeković** (Sesvete), **Küzma** (130, Medimurje), **Küzmac** (Sisak), **Küzmač** (Duga Resa), **Küzman** (580, Virovitica, Zagorje, Dalmacija), **Küzmanić** (930, Split, sred. Dalmacija), **Kuzmánović** (1120, I Slavonija), **Küzmeč** (110, Zagreb, Velika Gorica), **Küzmeč** (Vrbovec), **Kúžmić** (Osijek, Medimurje, Split), **Küzmičić** (Hvar), **Kúžmić** (1720, Zagorje, Banovina, okolina Splita), **Küzmin** (Sesvete), **Küzminović** (Bjelovar) ✧ *top.* (naselja): **Kőžino** (Zadar, 498 stan.)

✧ *grč.* Kósmās

Kuzmánović, Vojislav (1930–1976), hrv. književnik »krugovaške« generacije, pisac zapaženog radio-dramskog opusa, novela (*Petar na pijesku*, 1955) i romana (*Godina noževa*, 1976. i posmrtno objavljeni *Zapisi o jednom umiranju*, 1979)

Kuzmíneč *m* (G -nca) naselje u Hrvatskom zagorju, 585 stan. // **kuzmínečki** *prid.* koji se odnosi na Kuzminec

◆ v. Kuzma

kūzu (**kūzdu**) *m* (G -ua) bijeli škrob od korijena japanske divlje loze (*Pueraria lobata*), upotrebljava se za zgušnjavanje juha i umaka te kao ljekovit napitak; pridonosi jang-stanju organizma

✧ *jap.*

kūžinja *ž reg.* kuhinja △ **mali od ~e** **1.** kuharski naučnik na brodu **2.** *pren.* onaj koji obavlja najjednostavnije poslove; potrkalo // **kužinati** (**kužinávati**) (Ø) *nesvrš.* (prez. -ám, pril. sad. -ajúći, gl. im. -ánje) obavljati kuhinjske poslove

✧ *mlet.* cusina, *ital.* cucina ← *lat.* coquina

kūžiti¹, v. kuga

kūžiti² *nesvrš.* (prez. -im, pril. sad. -žēci, gl. im. -ženje) **žarg.** **1.** (što) vidjeti, jasno shvaćati, razumijevati **2.** (koga) čitati čije misli ili namjere, znati što tko hoće // **kužilek** *m* **žarg.** mogućnost, sposobnost shvaćanja; pamet [ima 90 godina, ali mu ~ radi kao mladiću]
 ✧ *mlet. coggio*

kūžnjak *m* (V -āce, N *mn* -āci) **bot.** biljni rod (*Datura*) iz porodice pomoćnica, koristi se u medicini (npr. *D. stramonium*); tatula
 ✧ v. kuga

kvāč *m* **reg. zast.** glupost, bezvezarije, brbljarija, čakule
 ✧ *njem. Quatsch*

kvāčiti, v. kvaka

kvādar *m* (G -dra, N *mn* -dri, G kvādārā) **1. mat.** geometrijsko tijelo omeđeno s tri para sukladnih pravokutnika; pravokutni paralelopiped, uspravna pravokutna prizma **2.** takvo tijelo od materijala pogodnog za gradnju zidova i sl. **3. arh. reg.** umjetnička slika
 ✧ *tal. quadro* ← *lat. quadra*: pravokutnik

kvāđerna *ž* (G *mn* -i) **reg. zast.** pisanka, bilježnica, zadaćnica, teka, sveska
 ✧ *tal. quaderna*

Kvādi *m* *mn* **pov.** germansko pleme koje od 2. st. provaljuje na teritorij Rimskoga Carstva, s Vandalima osnovali državu na teritoriju današnje SZ Španjolske

KVADR-, KVADRO-, KVADRU- kao prvi dio riječi znači četiri, četvero-
 ✧ *lat. quattuor*: četiri

kvādra *ž* (G *mn* -ā/-i) **pom. reg.** četverokutno jedro
 ✧ *tal. quadra*

kvadrāngulum *m* **mat.** četverokut // **kvādrangulārān** *prid.* (odr. -rni) četverokutan
 ✧ *lat. quadrangulum* ≈ KVADR- + angulum: kut ≈ quadrangularis

kvādrant *m* (G *mn* -nātā) **1. a. mat.** četvrtina kruga; četvrtac **b.** tako određen dio površine Zemlje **2. astron. zast.** instrument za mjerenje visina nebeskih tijela [azimutni ~] Δ ~ **četvrtina** **mat.** ravnina omeđena parom okomitih polupravaca, obično pozitivnim ili negativnim dijelovima koordinatnih osi
 ✧ *lat. quadrans*: četvrtina

kvādrāt *m* (G kvadrāta) **1. mat. a.** četverokut kojem su svi kutovi pravi i sve stranice jednake duljine; četvorina **b.** broj ili izraz pomnožen sam sa sobom druga potencija [3 na ~ = 9; dići

na ~ = kvadrirati] **2.** vrsta četvrtaste svećeničke kape **3.** (*mn* kvadrāti) **sport** mrežaste drvene ljestve pričvršćene na zidu ili na stropu (pomoćna gimnastička sprava) // **kvadrātičan** *prid.* (odr. -čni), v. kvadratni (1); **kvadrātič** *m* **dem.** od kvadrat; **kvādrātni** *prid.* **1.** koji je u obliku kvadrata; kvadratičan **2. mat.** koji je dignut na drugu potenciju, tj. pomnožen sam sobom; četvorni Δ ~ **a** **jednadžba** **mat.** algebarska jednadžba drugoga stupnja; ~ **a** **notacija** **glazb.** neumatska notacija (od 13. st.) u uporabi u rimokatoličkim liturgijskim knjigama i danas, note su četvrtastog oblika i pišu se na 4 crte; ~ **a** **prizma** prizma čija je baza kvadrat, analogno: ~ **a** **piramida**; ~ **i** **korijen** **mat.** drugi korijen, *usp.* korijen; ~ **i** **metar** mjera za površinu, površina kvadrata sa stranicom duljine 1m (m²); **kvadrātūra** *ž* **1.** broj kvadratnih metara u površini nekog lika ili u tlocrtu [~ stana] **2. astron.** položaj planeta u trenutku kada se ekliptičke dužine planeta i Sunca razlikuju za 90° **3. astron.** prva odnosno posljednja četvrt u ciklusu Mjesečevih mijena **4.** perspektivno oslikavanje zidova i stropova; kao iluzionističko slikarstvo posebno u baroku, koristi arhitektonske motive s velikim perspektivnim skraćenjima i zasijecanjima u dubinu, korovi anđelića, oblaci (P. da Cortona, G. Tiepolo, A. Pozzo) Δ ~ **kruga** **1. mat.** zadatak određivanja kvadrata kojemu je površina jednaka površini zadanog kruga polumjera *r*, rješenje nije moguće klasičnim konstruktivnim sredstvima (ravalo i šestar) jer se svodi na konstrukciju broja π **2. pren.** nemogućnost da se što riješi, nerješiv zadatak; **kvadrīrati** (što) *dv.* (prez. kvādrīrām, pril. sad. -ājūci, pril. pr. -āvši, prid. trp. kvādrīrān, gl. im. -ānje) **1. mat. razg.** (po)množiti neku veličinu (broj, funkciju, matricu itd.) njom samom; naznačiti ili izračunati/izražunavati kvadrat neke veličine **2.** (na)praviti četverokutnim
 ✧ *lat. quadratus*: četvrtast, četverouglat

kvadrīfora *ž* **pov. umj.** prozor razdijeljen s 3 stupića povezanih lukom (ob. u romanici i gotici); tetrafora

✧ KVADR- (zbog četiri cjeline odijeljene trima stupićima) + -FOR(A)

kvādrīga (**kvadrīga**) *ž* **pov.** **1.** četveropreg (u antičkoj Grčkoj i Rimu) **2.** raskošni (kraljevski i sl.) četveropreg

✧ *lat. quadriga*: skup od četiri

kvadrīgōn *m* (G kvadrīgōna) četverokut

✧ KVADR- + -GON

kvādrījenālan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se pojavljuje svake četvrte godine

✧ KVADR- + *lat.* annus: godina

kvadrījēnij *m* razdoblje od 4 godine; četverogodište

✧ *lat.* quadriannium ≈ KVADR- + annus: godina

kvādrīka *ž* ⟨D L -ici⟩ *mat.* algebarska ploha drugoga reda, tj. zadana algebarskom jednačbom stupnja 2 s tri varijable (npr. kugla, elipsoid, hiperboloid)

✧ KVADR-

kvādrīlaterālan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ četverostran

✧ KVADR- + *v.* lateralan

kvadrīlijūn *m* ⟨G kvadrīlijūna⟩ *mat.* 10 na 24 potenciju, 4. potencija milijuna

✧ KVADRī- (jer se radi o milijunu na četvrtu potenciju), po uzoru na milijun

kvadrīlja (*kadrīla*) *ž* *glazb.* društveni ples za 4 para (s kraja 18. u 19. i početkom u 20. st.)

✧ *fr.* quadrille ← *šp.* cuadrilla ≈ cuadro: četiri

kvādrīmestar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ razdoblje od 4 mjeseca; četveromjesečje

✧ KVADRī- + *v.* (se)mestar

kvādrīnōm *m* ⟨G kvādrīnōma⟩ *mat.* četveročlani izraz

✧ KVADRī- + -NOM

kvādrīparéza *ž* *pat.* djelomična oduzetost svih četiriju udova; stupanj oduzetosti varira

✧ KVADRī- + *grč.* páresis: otpuštanje

kvādrīplēgija *ž* *pat.* potpuna paraliza svih četiriju udova [*biti zahvaćen ~om*]

✧ KVADRī- + *grč.* plēgē: udar

kvādrīplēta *ž* ⟨G *mn* kvādrīplētā⟩ ono što se pojavljuje u četiri mogućnosti, ob. kao riječ, *usp.* dubleta, tripleta // **kvādrīplīcīrati** (što) *dv.* ⟨*prez.* kvādrīplīcīrām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) (u)činiti četiri puta većim; početverostručiti, učetverostručiti, kvādruplirati

✧ KVADRī- + *v.* (du)bleta

kvādrīréma *ž* *pom. pov.* lađa stare gradnje s 4 reda vesala

✧ *lat.* quadriremis ≈ KVADRī- + remus: veslo

kvādrīsīlābičan *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ *jez. knjiž.* koji ima 4 sloga; četverosložan [*~ stih četverac*]

✧ *lat.* quadrisyllabus ≈ KVADRī- + *v.* silaba, silabičan

kvādrīvīj (*kvādrīvīj*) *m* 1. *pov.* zbirni naziv za aritmetiku, geometriju, astronomiju i glazbu koje su tvorile drugi, teži dio nastavnog

programa srednjovjekovnih škola, tzv. »se-dam slobodnih umijeća« 2. raskrižje gdje se stječu 4 ceste

✧ *lat.* quadrivium

kvādrūmvīrāt *m* ⟨G kvādrūmvīrāta⟩ odbor četvorice // **kvādrūmvīr** *m* ⟨G kvādrūmvīra⟩ član kvādrūmvīrata

✧ KVADRī- + *v.* (trij)umvirat

kvādrūpēd *m* ⟨G kvādrūpēda⟩ *zool.* četveronožac; sisavac

✧ *lat.* quadrupet ≈ KVADRū- + -PED

kvādrūplīrati *dv.*, *v.* kvādrīplīcīrati

kvāga *ž* ⟨G *mn* -ā⟩ *zool.* afrička zebra (*Equus quagga*), danas samo u zoo vrtovima

✧ *egz.* kvaha: onomatopeja glasanja zebre

kvākja ⟨D L -i, G *mn* kvākā⟩ 1. ručica na vratima uz bravu, kojom se na pritisak vrata otvara 2. *v.* kuka¹ 3. (samo *mn*) ružan rukopis

4. *razg.* presudna pojedinost u zakonu, propisu, ugovoru itd. koja pruža neku mogućnost ili nešto onemogućuje i sl.; klauzula 5. *žarg.* zapreka, smetnja, poteškoća // **kvāčica** *ž* pri-ručni predmet koji služi da se što kvačenjem učvrsti (rublje kad se vješa i suši); štipaljka, štipalica; **kvāčilo** *sr.*, *v.* spojka (2); **kvāčiti**

nesvrš. ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -čēci, *gl. im.* -čēnje) 1. (što) hvatati tako da se zakvači, da se drži zajedno pomoću kuke 2. (koga, što)

pren. zahvaćati, obuhvaćati [*i njega zakon kvači*] 3. (se) *razg.* svađati se [*dobro su se zakvačili*]; **kvākica** *ž* *dem.* od kvaka

✧ *v.* kuka

kvākīūt *m* *lingv.* indijanski jezik vakašanske porodice, govori se u JZ Kanadi

kvāk-kvāk 1. izgovor i konvencija pisanja za glasanje patke 2. *lov.* izgovor i konvencija pisanja za ono kako se glasa čaplja // **kvākati**

(*Ø*) *nesvrš.* ⟨*prez.* kvāčēm, *pril. sad.* kvāčūci, *gl. im.* -ānje) glasiti se kvak-kvak (kao čaplja ili patka)

✧ *pr.* (nadimačka): **Kvākan** (210, Medimurje), **Kvākar** (Križevci), **Kvākarić** (Koprivnica)

✧ *onom.*

kvalificirati (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* kvalificīrām (se), *pril. sad.* -ajūci (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje) 1. odrediti/određivati (se) prema vrijednosti ili kakvoj odlici, osobini ili svojstvu [*~ se za viši stupanj natjecanja*] 2. steći/stjecati kvalifikaciju (2) [*~ (se) za majstora*] // **kvalificīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī) 1. koji je sposoban za što, koji je osposobljen za neku dužnost, za neki posao [*~a osoba*] 2. kome

je priznata stručnost; koji je kompetentan [*~ da'presudi u toj raspravi*]; **kvalificirano** *pril.* na kvalificiran način; osposobljeno, valjano, prikladno; **kvalificiranost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je kvalificiran; osposobljenost; **kvalifikacija** *ž* 1. (Ø) određenje vrijednosti, prikladnosti, valjanosti čega [*pozitivna/negativna ~a*] 2. (za što) potrebni uvjeti u znanju i formalnim dokazima za kakav posao ili službu; stručna sprema [*imati ~e*] 3. (ob. *mn*) *sport* izlučno natjecanje, ono u kojem se pobjedom ulazi u okršaje s novim protivnicima; plasman, plasiranje 4. (ob. *mn*) *teol.* procjena teologa ili crkvenih institucija o tome koliko se neko učenje može uskladiti s učenjem božanske obnove; **kvalifikacijski** *prid.* koji sadrži princip kvalifikacije, koji se zasniva na kvalifikaciji, koji se sastoji u kvalificiranju; kvalifikacioni [*~ ispit*]; **kvalifikaciōni** *prid.*, v. kvalifikacijski; **kvalifikativ** (Ø, čega) *m* (G kvalifikativa) mjerilo za određivanje kakvoće

✧ *njem.* qualifizieren ← *srlat.* qualificare = *lat.* qualis: kakav + -FICIRATI

kvalitétja *ž* 1. bitna i istaknuta značajka; svojstvo, atribut čega [*kemijska ~a alkohola*] 2. bitno svojstvo; priroda, narav [*~a zvuka*] 3. razina kakvoće, vrsnoća [*hrana slabe ~e; svila visoke ~e*] 4. osobina ili karakterna crta [*ljubaznost je jedna od mnogih njezinih ~a*] // **kvalitét** *m* (G kvalitéta) 1. *fil.* jedna od dijalektičkih opreka, ono što se mijenja kad kvantitativne promjene dosegnu određeni stupanj 2. *šah* razlika u vrijednosti između lake i teške figure; **kvalitativan** *prid.* (od. -vni) 1. koji se odnosi na kvalitetu i kvalitet [*~na razlika*] 2. koji vrijedi, koji je valjan, koji je dobre kakvoće; **kvalitétan** *prid.* (od. -tni) koji ima dobre osobine, koji je dobre kvalitete; izvrstan [*~na roba*]; **kvalitétno** *pril.* na kvalitetan način; dobro, vrsno, temeljito [*raditi ~; igrati ~*]; **kvalitétnost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je kvalitetno; vrsnost

✧ *njem.* Qualität = *lat.* qualitas: vrsnost, kakvoća = *qualis*: vrstan

kvalunkvizam *m* (G -zma) *pov.* politički pokret u Italiji poslije 2. svjetskog rata, osnovali su ga bivši fašisti s namjerom obraćanja »običnom čovjeku« // **kvalunkvist** *m* pristaša kvalunkvizma

✧ *tal.* qualunque: svaki

kvàn *m*, v. mandarin

kvàn *m* *fiz.* najmanja količina energije koju neki sustav može dobiti ili izgubiti; prema kvantnoj teoriji, energija se mijenja u kvantima, a ne neprekidno // **kvantizacija** *ž in-form. tehn.* dijeljenje elementa u odvojene, različite jedinice, uz pridruživanje binarnih vrijednosti svakoj takvoj jedinici, osobito kada se radi o vremenu; **kvàntn|ī** *prid.* koji se odnosi na kvant, koji uzima kvant kao predmet svog proučavanja Δ *~a elektrodinamika* *fiz.* (QED) relativistička kvantna teorija elektromagnetskih interakcija (medudjelovanja); QED objedinjuje u koherentnu sliku teoriju relativnosti i kvantnu teoriju; *~a kemija* dio teorijske kemije, bavi se primjenom kvantne mehanike u kemijskim istraživanjima; *~a mehanika* *fiz.* fizička teorija koja opisuje mehaniku atoma, molekula i sličnih sustava metodama kvantne teorije; za takove mikroskopske sustave klasična Newtonova mehanika ne vrijedi, i moraju se primijeniti suvremene metode kvantne teorije; *~a optika* *fiz.* dio valne optike u kojem se proučava nastajanje svjetlosti i njezino međusobno djelovanje s atomima, molekulama i subatomskim česticama, energijom i impulsom; *~a statistika* disciplina koja proučava zakone statističke raspodjele čestica po energijskim stanjima; *~a teorija* *fiz.* suvremena teorija materije koja radikalno odstupa od klasične fizikalne slike svijeta (Newtonove mehanike koja opisuje ponašanje čestica i Maxwellovih jednadžbi koje opisuju ponašanje svjetlosti); prema kvantnoj teoriji svaka čestica (proton, elektron, atom, itd.) ima uz čestična također i valna svojstva, a isto tako i svaki val (na primjer val svjetlosti) ima uz valna također i čestična svojstva, val i čestica su dva različita aspekta jedne te iste fizikalne realnosti, kvantna teorija sadrži princip prema kojem sustav može imati samo određene diskretne vrijednosti nekih fizikalnih veličina (energija, kinetički moment); *~e staze* elektronska stanja u atomu kojima pripadaju određene energije; nisu isto što i klasične staze, jer u kvantnoj teoriji čestica nema ni određen položaj niti određenu brzinu, pa stoga ni određen stazu (putanju) u prostoru; *~i brojevi* *fiz.* brojevi koji karakteriziraju stanja elementarnih čestica; **kvàntum** (Ø, čega) *m* 1. količina, množina, iznos, mjera, ob. o apstraktnim pojmovima [*~ znanja; veći ~; manji ~*] 2. *a. in-form.* jedinica nastala kvantizacijom signala

b. tehn. vrijeme dodijeljeno sustavom dijeljenja vremena (pri slanju određene informacije, signala i sl.)

✧ *nlat.* quantum = *lat.* quantus: kolik

kvantifikātor (kvantifikātor) (Ø, čega) *m*

1. lingv. determinant količine kojim se u jeziku pobliže određuje neko ime (npr. broj = pet ljudi) **2. fil.** epitet koji se u logici dodaje nekoj varijabli da bi se odredila količina (u sintagmi »svi x«, »neki x«, svi i neki su kvantifikatori) **3. mat.** svaki simbol koji pokazuje da neka oznaka vrijedi za sve ili samo za neke dijelove cjeline; količitelj // **kvantifikācija** (Ø, čega) *ž term.* određivanje stupnja, količine, opsega, obujma; prebrojavanje; **kvantificirati** *dv. <prez. kvantificiram, pril. sad. -ajū-ći, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje>* izvršiti/vršiti kvantifikaciju; prebrojiti/prebrojavati

✧ *v.* kvant, kvantum + *lat.* -ficatio: činjenje = *facere*: činiti, načiniti

kvantitēta ž (kvantitēt m) **1.** količina, veličina

2. lingv. duljina ili kratkoća sloga (u gramatici i metrici); vrijeme potrebno da se slog izgovori **3. fil.** glavna kategorija tjelesnih bića prema kojoj imaju tjelesnost, a koja se pokazuje u protežnosti i daje djeljivost tjelesnoj supstanciji // **kvāntitativān prid.** <*odr. -vnī*> koji je izražen količinom; količinski <[na promjena] Δ ~na metoda metoda istraživanja u kojoj se do znanstvene spoznaje dolazi prebrojavanjem, kvantifikacijom; **kvāntitativno pril.** na kvantitativan način; količinski <[~ odrediti]>; **kvantitētski prid.** koji se odnosi na kvantitetu, koji se određuje kvantitetom

✧ *njem.* Quantität ← *lat.* quantitas

kvantofrēnija ž sociol. podr. poplava brojki i podataka koja zamagluje jasnoću proučavanja društvenih pojava, »gomilanje istoga«

✧ *v.* kvant, kvantum + -FRENIIJA

kvāntum, v. kvant

kvārat m <G kvārta> *reg.* četvrti dio nečega <[~ ure = četvrt sata; ~ kila = četvrt kile (kilograma)]>

✧ *lat.* quartus: četvrti

kvārc m min. sastojak većine stijena Zemljine kore; silicij-dioksid; kremen Δ ~ **lampa** živina svjetiljka, svjetiljka na »živino svjetlo«; važna u medicinskoj terapiji // **kvārcati** (koga, se) *nesvrš.* <*prez. -ām (se), pril. sad. -ajūći (se), gl. im. -ānje>* razg. obasjavati (se) kvarc-lampom; umjetno (se) sunčati;

kvārcnī prid. koji je sastavni dio kvarca Δ ~ **i pijesak** pijesak sastavljen od sitnih zrnaca silicijeva dioksida; bitan u proizvodnji stakla; ~ **i sat** vrlo osjetljiva elektronska naprava služi za mjerenje vremena; ~ **o staklo** staklo koje se dobije topljenjem čistoga kvarca; otporno, služi za izradu laboratorijskih i predmeta elektroindustrije

✧ *njem.* Quarz

kvārcīt m <G kvarcita> *min.* stijena sastavljena uglavnom od zrnastog kremena svijetlosive odnosno smeđaste boje

✧ *v.* kvarc + -IT

kvarezimāl m <G kvarezimála> zbirka crkvenih propovijedi u preduskrsno vrijeme; korizmennjak

✧ *tal.* quaresimale ← quaresima: korizma

kvārgl m (N mn -ovi) **1.** kraljji sir specifična, kiselkasta okusa **2. sport reg. zast.** udarac po lopti (ob. u nogometu) tako da dobije zakrivljenu putanju; felša, efe

✧ *njem.* Quargel

kvāriti nesvrš. <*prez. kvārim, pril. sad. -rēči, gl. im. -rēnje>* **1.** (što, koga) činiti da što ili tko gubi na vrijednosti, ljepoti, dobroti i drugim poželjnim svojstvima i osobinama <[~ igru; ~ raspoloženje]> **2. (se) a.** gubiti dobra svojstva od stajanja, izloženosti vrućini i sl. (o hrani i piću) **b.** pogoršavati se, oblačiti se (o vremenu) **c.** gubiti dobre osobine (o osobi) // **kvār m** <G -a> **1. tehn.** smetnja zbog koje mehanizam ne može raditi **2.** gubitak u vrijednosti ili upotrebljivosti; šteta; **kvāran prid.** <*odr. kvārni*> **1.** koji trpi kvar, koji je na šteti, koji je na gubitku <[~ sam]> **2.** koji je u kvaru (o strojevima itd.); pokvaren; **kvārež ž i m** <G -i/-a> proces kvarenja, vanjski znak dostupan osjetilima da se što kvari u odnosu na svoje zdravo ili ispravno stanje <[s mesa se osjetio vonj ~i]; **kvāritelj m** onaj koji kvari što; **kvāriteljv prid.** koji pripada kvaritelju; **kvāriteljica ž, v.** kvaritelj; **kvāriteljčin prid.** koji pripada kvaritelju

✧ *prasl.* *kvariti (bug. kvarja, sl. kvārit') ? = *v.* o-skvrnuti

kvāritōn m podr. osoba bez sluha (riječ dobivena igrom prema »bariton«)

✧ *v.* kvariti, kvar + -TON

kvārk m, v. quark

kvārnāra ž meteor. reg. žestok S vjetar tijekom zime na području Kvarnerskog zaljeva

✧ *mlet.* quarnerà

Kvārnēr m <G Kvānéra> *geogr.* **1.** kopneni po-

jas S Hrvatskog primorja s otocima Krkom, Rabom, Cresom i Lošinjem, 3227 km², 289.000 stan. **2.** morski prostor između I istarske obale i otoka Cresa, Unije, Lošinja i Ilovika // **kvärnerski prid** koji se odnosi na Kvarner [Kvarnerski zaljev]

kvärt *m* (N mn kvärtovi) **reg.** **1. a.** razg. dio grada; četvrt **b.** policijska uprava u gradskoj četvrti **2. bibl.** format knjige 30–35 cm **3. tisk.** četvrtina arka (četiri lista) [~ *format*] **✧ njem.** Quart, *usp.* kvarat

kvärta *ž* (G mn -ä/-i) **1. glazb.** interval koji obuhvaća četiri tona; u dijatonskom sistemu, četvrti stupanj ljestvičnog niza **2. sport** jedan od načina zadavanja udaraca u mačevanju **3. zast. a.** četvrti razred škole **b.** mjera od 30 litara **4. razg.** slijed od četiri karte iste boje **✧ lat.** quarta

kvärtäl *m* (G kvärtála) **1.** četvrtina godine, razdoblje od 3 mjeseca; tromjesečje [prvi/drugi/treći/četvrti ~] **2.** ono što je određeno ili obuhvaćeno razdobljem od četvrt godine (plan proizvodnje i sl.) // **kvärtälni prid.** koji se odnosi na kvartal; četvrtgodišnji, tromjesečni [~ *obračun*; ~ *uspjeh*]; **kvärtälno pril.** po kvartalima, računajući na kvartale [plaćati ~]

✧ njem. Quartal ← *lat.* quartus: četvrti

kvärtär *m* (G kvärtära) **geol.** posljednje razdoblje geološke prošlosti Zemlje, mlađa kenozojska formacija sastavljena od dva perioda (pleistocen/diluvij i holocen/aluvij); osciliranje klime izazvalo nekoliko glacijala i interglacijala; izumire mamut; najznačajnija je pojava čovjek

✧ nlat. quartarius: četvrti = *lat.* quartus

kvärter *m* engleska mjera za žito (290,9 l), za težinu (28 funti) i za tkanine (22,8 cm)

✧ engl. quarter

kvärterön *m* (G kvarteróna) **term.** dijete rođeno od terceronke i Europljanina (ili obratno), tj. s jednom četvrtinom crnačke krvi

✧ njem. Quarteron ← *šp.* cuarterón = *lat.* quartus

kvärtēt *m* (G kvártéta) **glazb.** **1.** muzičko djelo pisano za četiri glasa ili instrumenta **2.** sastav od četiri pjevača ili muzičara [gudački ~]

✧ njem. Quartett ← *tal.* quartetto

kvärtil *m* (G kvärtíla) **admin.** dio u razdiobi čestine neke populacije, sadrži jednu četvrtinu ukupnog broja

✧ lat. quartus: četvrti

kvärtin *m* (G kvartína) **pov.** stara venecijanska mjera (četvrt litre) [namiriti (svoj) ~ popiti onoliko vina koliko je potrebno i umjereno]

✧ mlet. quartin

kvartína *ž jez. knjiž.* strofa od četiri stiha

✧ tal. quartina, *usp.* tercina

kvärtir *m* (G kvartíra) **reg. zast. 1.** stan **2.** vojnički logor // **kvartirina** *ž reg. zast.* novčana naknada koja se plaća za korištenje stana; stanarina, kirija, najam

✧ njem. Quartier ← *fr.* quartier

kvärtirmájstor *m vojn. pov.* ob. u vojsci Habsburške Monarhije, časnik koji ide ispred trupe i brine se za smještaj, prenočište, hranu i sl.; konačar

✧ njem. Quartiermeister = *v.* kvärtir + *v.* majstor

kvartóla *ž glazb.* četiri note jednakih ritmičkih vrijednosti

✧ njem. Quartole

kvärtoljúblje *sr publ. žarg.* u velikim gradovima pojava da je tko zaljubljen u svoj kvart u kojem jedino uživa i koji jedino osjeća kao svoj dio grada

✧ v. kvart + *v.* ljubiti

kväs' *m* (N mn kväsövi) rusko narodno fermentirano piće od raženog brašna i slada

✧ rus. kvas, *v.* kvasac

kvásac *m* (G -sca, N mn -sci, G kväsäcä) **1. biol.** tvar u kojoj su gljivice koje uzrokuju kiselost vrenje; upotrebljava se u proizvodnji kruha [pivski ~; suhi ~] **2. pren.** zametak koji stvara osnovu za dalji razvitak čega [~ *pothvata*] **3.** kiselost tijesto; tijesto »koje je kvasalo«; kvas // **kväs²** *m, v.* kvasac; **kväsinja** *ž reg., v.* ocat; **kväsiti'** (što) *nesvrš.* (prez. -im, pril. sad. -seći, gl. im. kväšenje) **reg.** ostaviti tijesto da se kisel, nadigne od kvasca [~ *tijesto*]; **kväščev prid.** koji pripada kvascu; **kväšen** *prid. (odn. -i)* koji je prošao proces kvašenja [~o *tijesto*]

✧ pr. (nadimacka): **Kväs** (Vinkovci), **Kvásić** (Krkk), **Kväsina** (Omiš, sred. Dalmacija)

✧ prasl. i stsl. kvasъ: kisel, fermentirani napitak (*rus.* kvas, *polj.* kwas) ← *ie.* *kwa(H)- (*lat.* caseus: sir, *skr.* kvathi: vrije)

kväsija *ž bot.* rod drveća i grmlja iz tropske Amerike i Afrike **Δ gorka** ~ drvo iz roda kvasija (*Quassia amara*) čiji se ekstrakt upotrebljava kao amarum, kao insekticid i kao nadomjestak za hmelj; južnoamerički gor-kun, gorko drvo

✧ njem. Quassie

kvāsiti¹, v. kvasac

kvāsiti² (što) *nesvrš.* (prez. -im, pril. sad. -seći, gl. im. kvāšenje) *reg.* (+ *srp.*) **1.** (koga) vlažiti površinu koga ili čega polijevanjem ili prskanjem **2.** potapati i držati u tekućini; močiti [*~ platno*]

kvāsōvi *m mn* (N kvāsovac) *biol.* jednostanične gljivice iz porodice *Saccharomycetaceae*, koriste se u proizvodnji kvasca; kvaščeve gljivice

✧ v. kvasac

kvāstna (kvāsta) *ž* (G *mn -ā/-i*) *razg.* jastučić kojim se pudra; puderkvastna

✧ *njem.* Quaste: kita, resica

kvašiorkor *m* (G kvašiorkóra) *pat.* oblik vrlo teške pothranjenosti, nastaje zbog manjka bjelanjčevina u hrani; nekoć harala u nekim krajevima Afrike

✧ *engl.* kwashiorkor ← *egz.*

kvātērka *ž* (G *mn -ā/-i*) *reg. zast.* četvrt litre

✧ v. kvaternaran

kvātērnāran *prid.* (*odr. -rni*) koji je sastavljen od 4 elementa // **kvātērnī** *prid.* koji se odnosi na kvatre [*~ post*]; **kvātre** *ž mn* (G *mn kvātrā/-i*) *kat.* srijeda, petak i subota u četiri tjedna godine koji se, ob. poklapaju s početkom godišnjih doba, Crkva propisuje post, nemrs i molitvu

✧ *lat.* quattuor tempora: četiri razdoblja = quaternarius: četverostruk

Kvaternik 1. Eugen (1825–1871), hrv. političar, s A. Starčevićem osnovao (1861) Stranku prava, organizirao Rakovičku bunu u kojoj je poginuo **2. Eugen Dido** (1910–1962), hrv. političar, organizator koncentracijskih logora i šef svih policijskih snaga NDH do rujna 1942. **3. Slavko** (1878–1947), hrv. političar koji je 10. 4. 1941. proglasio NDH; doglavnik, vojskovođa i ministar domobranstva 1941–1942, zatim smijenjen i protjeran iz NDH; osuđen na smrt i strijeljan u Zagrebu 1947.

kvaterniōn *m* (G kvaterniōna) *mat.* izraz oblika $a + bi + cj + dk$ pri čemu su a, b, c, d realni brojevi, a, i, j, k različite imaginarne jedinice; poopcjenje kompleksnih brojeva uvedeno radi objedinjavanja skalarnog i vektorskog računa

✧ *lat.* quaternior: četvorka

kvātērno (kvāfērno) *m* (G *mn -ā*) *reg.* četiri izvučena broja u igri tombole

✧ *tal.* quaderna

kvatrilijūn *m* (G kvatrilijūna) broj 10 na 24. potenciju

✧ KVATRI- + v. (bi)lijun

kvatročēnto *m pov.* naziv za 15. stoljeće, ob. kao razdoblje povijesti umjetnosti u ranoj renesansi // **kvatročēntističkī** *prid.* koji se odnosi na kvatročēnto [*~o slikarstvo*]

✧ *tal.* quattrocento

kvāzār *m* (G kvazāra, N *mn* kvazāri) *astron.* vrlo udaljeno nebesko tijelo slično zvijezdi koje emitira intenzivnu plavu i ultraljubičastu svjetlost i snažne radiovalove

✧ *engl.* quasar ← **quas(i)stellar** radio source

KVAZI- kao prvi dio riječi znači tobožnji, navodni; tobože, gotovo, skoro, navodno, nazovi-, pseudo-, nadri- i sl. [*kvazikvaliteta*]

✧ *lat.* quasi (*prij.*)

kvēcal *m zool.* srednjoamerička crveno-zelena ptica, smatra se simbolom slobode; kecal

✧ *amer.šp.* quetzal ← *nahuatl*

kvečmašina *ž reg. zast.* vrsta mesarskog alata; gnječilica

✧ *njem.* Quetschmaschine

kvēker *m 1. kršč.* pripadnik jedne od reformiranih crkava u okviru protestantizma u Engleskoj i Americi; nemaju sakramenata ni zaređenih svećenika **2. pov. usko krojeno odijelo (nosilo se u 19. stoljeću) // **kvēkerica (kvēkērka)** *ž, v.* kveker; **kvēkerskī** *prid.* koji se odnosi na kvekere; **kvēkerski** *pril.* kao kveker, na način kvekera**

✧ *engl.* Quaker = quaker: drhtavac, onaj koji drhti

kvercitīn *m* (G kvercitīna) *kem.* C₁₅H₁₂O₇, nešećerani dio kvercitina, vrlo raširen flavonoid, ima učinak vitamina P, utvrđeno mutageno djelovanje; upotrebljava se u medicini; otkriven najprije u kori crnoga hrasta (*Quercus velutina*)

✧ *lat.* quercus: hrast + *fr.* citron: limun

kverulancijsa *ž* sklonost podmluklom tužakanju, podmetanju, svadljivosti // **kverulīrati** (Ø) *nesvrš.* (prez. kverulīrām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -anje) zločesto zanovijetati, tražiti pravdu, tužakati, izazivati svade pod izlikom načela; **kverulānt (kverulānt)** *m* (G *mn -nātā*) onaj koji je sklon kverulanciji; **kverulāntkinja** *ž, v.* kverulant

✧ *srlat.* querulanss: koji se tuži = *lat.* querulari: tužiti se, svadati se *njem.* querulieren = *lat.* querulus: koji se tuži

kvestiōnār *m* (G kvestiōnára) *razg. zast.* papir na kojem se daju podaci prema postavljenim pitanjima; upitni list, upitnik

✧ *engl., fr.* questionnaire

kvēstor *m* **1. pov. a.** u Rimu, za Republike, magistrat pod čiju jurisdikciju spadaju neki zločini, ob. se brinu o financijama (pod nadzorom konzula) **b.** papinski blagajnik **c.** činovnik koji vodi administrativne, osobito financijske poslove Hrvatskoga sabora **2.** računski odnosno blagajnički činovnik na nekim ustanovama (npr. na sveučilištu) **3.** u Italiji i nekim drugim zemljama, predstojnik policije // **kvestúra** *ž* **1. pov.** u starom Rimu, položaj i čast kvestora, odnosno njegov ured **2.** u nekim zemljama policijska postaja

✧ *lat.* quaestor; quaestura: kvestura

kvijēr *m* (G kvijéra) *reg.* životinjska koža priredena za pisanje; pergament, pergamena

✧ *lat.* corium

kvijescēncija *ž rij. neob.* **1.** povremeno mirovanje **2.** mirovina, penzija

✧ *lat.* quiescens: umiren ← quiescere: biti na miru, mirovati

kvijetizam *m* (G -zma) **1. fil.** mističko-religiozni smjer koji kršćansko savršenstvo nalazi u ljubavi prema Bogu uz zatamljivanje volje i svih djelatnosti **2. razg.** način poniranja u sebe, prema vanjskom svijetu očituje se kao pasivan odnos prema životu; ravnodušnost, neosjetljivost // **kvijetist** (**kvijetist**) *m* pristaša kvijetizma; **kvijetistkinja** *ž*, v. kvijetist; **kvijetistički** *prid.* koji se odnosi na kvijetizam i kvijetiste; **kvijetistički pril.** kao kvijetist, na način kvijetista; nezainteresirano za svijet i ljude oko sebe, ravnodušno, indolentno, neosjetljivo

✧ *lat.* quietus: miran + -IZAM

kvikstep *m glazb.* ples u četveročetvrtinskom brzom tempu i ritmu; brzi fokstrot

✧ *engl.* quickstep

kvinār *m* (G kvinára) *jez. knjiž.* stih od pet stopa; peterac [*jampski* ~]

✧ *lat.* quinarius

kvindecenálje *ž mn* svečanosti koje se slave svake 15. godine

✧ *lat.* quindecim: petnaest + annus: godina

kvindekagōn *m* (G kvindekagóna) *mat.* geometrijski lik omeđen s 15 stranica; petnaestokut

✧ *lat.* quindecim: petnaest + -GON¹

kvinkvāngulum *m mat.* lik koji ima pet strana i pet kutova; peterokut, pentagon // **kvinkvāngulāran** *prid.* (odr. -rni) koji je peterokutan

✧ *lat.* quinque: pet + angulus: kut

kvinkvēnīj *m* razdoblje od 5 godina; petogodište // **kvīnkvenālan** *prid.* (odr. -lnī) koji se održava, organizira itd. svakih pet godina; petogodišnji

✧ *lat.* quinquennium ← quinque: pet + annus: godina

kvinkveréma *ž pom. pov.* brod s pet redova vesala; peteroveslarka

✧ *lat.* quinque: pet + remus: veslo

KVINT- kao prvi dio riječi znači peti [*kvintilijun*]

✧ *lat.* quinque: pet

kvīnta *ž* (G *mn* -āl-i) **1. glazb.** interval koji obuhvaća pet tonova; u dijatonskom sustavu peti stupanj ljestvičnog niza **2. sport** u mačevanju, jedan od načina zadavanja udaraca **3. zast.** peti razred škole

✧ *lat.* quinque: pet

kvīntāl *m* (G kvīntála) **1.** 100 funti = 48,95 kilograma **2. metrička centa**, 100 kilograma (*g*)

✧ *njem.* Kvintal ← *srlat.* quintale ≈ KVINT- + -AL

kvīntērno (**kvīntērno**) *m reg.* u igri tombole, pet izvučenih brojeva

✧ *tal.* quintero

kvīntērōn *m* (G kvīntēróna) *term.* dijete rođeno od kvarteronke i Europljanina (ili obratno), tj. s jednom petinom crnačke krvi

✧ *njem.* Qionteron ← *šp.*

kvīntesēncija (*0*, čega) *ž* **1. fil. pov.** prema antičkom i srednjovjekovnom spekulativnom nauku, peti element prirode (uz vatru, zrak, vodu i zemlju) **2. a.** najčišća, nepomućena bit čega [~ *problema*; ~ *teorije*; ~ *naučavanja*]; srž, esencija **b.** najčišći, najjasniji ili najuobičajeniji primjer čega **3. najjači** koncentrat neke tvari ili tvar u njezinu kemijski najčistijem stanju, najdjelotvorniji dio neke supstancije

✧ *njem.* Quintessenz ← *tal.* quintessenza ← *srlat.* quinta essentia

kvīntēt *m* (G kvīntéta) *glazb.* **1.** skladba za pet instrumenata ili ljudskih glasova **2.** grupa od pet pjevača ili svirača [*gudački* ~]

✧ *njem.* Quintett ← *tal.* quintetto

kvīntīl *m* (G kvīntīla) *admin.* u razdiobi čestine

neke populacije, dio koji sadrži jednu petinu ukupnog broja

✧ *lat.* quintus: peti

Kvintilijan, Marko Fabije (o.35–95), rimski pisac i učitelj govorništva (*Obrazovanje govornika*)

kvintilijūn *m* (G kvintilijūna) *mat.* broj 10 na 30 potenciju, 5. potencija u milijuna

✧ KVINT- + *v.* (bi)lijun

kvintilja *ž* društvena igra na talijanske karte, sudjeluje pet igrača

✧ *tal.* quintiglio

kvintin *m* (G kvintina) *pov. razg.* stara venecijanska mjera za piće, petina litre

✧ *mlet.* quintino

kvintōla *ž glazb.* skupina od 5 nota jednakih ritmičkih vrijednosti

✧ *njem.* Quintole = *lat.* quintus: peti

kvintuplirati (što) *dv.* (prez. kvintuplirām, pril. sad. -ajūći, pril. pr. -āvši, prid. trp. kvintuplirān, gl. im. -ānje) pet puta uvećati/uvećavati, upeterostručiti/upeterostručivati

✧ KVINT- + *v.* duplati, (du)plirati

kvī prò kvò qui pro quo, v. qui Δ

kvipū *m* (G kvipūa) vrpca s čvorovima

✧ *šp.* quipu ← *egz.* (kečuan.)

kvīrc (gīrc, gevīrc) *m reg.* dodatak jelu za poboljšanje okusa i mirisa; začín, mirodij

✧ *njem.* Gewürtz

kvirilirati *nesvrš.* (prez. kvirilirām, pril. sad. -ajūći, gl. im. -ānje) pjevati tankim glasom; pjevati u falsetu

✧ *lat.* quirītatus: vriska, kricanje

Kvirin 1. *v.* ♦ 2. *m mit.* staroitalski bog rata, poslije identificiran s Romulom, jedan od glavnih zaštitnika Rima, personifikacija rimskog naroda

♦ *m.* os. ime, *rij.* (slavi se osobito u Sisku i zaštitnik je krčke biskupije, *v.* Kirija)

✧ *pr.*: **Karinčić** (Slavonija, nesigurno), **Kerin** (Zagreb, Istra), **Kirin** (1150, Pokuplje, Podravina, Đurdevac), **Kirinčić** (600, Krk, Primorje, Pokuplje), **Kirinec** (Sveti Ivan Zelina, Prigorje, Podravina), **Kirinić** (150, Zagreb, Velika Gorica)

✧ *lat.* Quirinus

Kvirinal *m* 1. jedan od 7 brežuljaka staroga Rima; od 16. st. ljetna rezidencija papa, a od 1947. sjedište predsjednika Republike 2. *meton.* predsjedništvo talijanske Republike

✧ *lat.* Quirinalis, *usp.* Kvirin

kvirīti (kvīriti) *m mn* (N kvirit, G kvirita) *pov.*

1. stari naziv za Rimljane, odnosno pripadnike plemena koje je osnovalo Rim 2. u klasično rimsko doba, naziv za rimske punopravne građane

✧ *lat.* Quirites: prvotno stanovnici grada Cures; kopljanici = Quirinus: Kvirin, *v.*

kvīs *m* (N mn kvisovi) *tehn.* željezna poluga za podizanje automobila

✧ *engl.* cuisse

kvīskvilije *ž mn knjiš.* sitnice, trice, beznačajnosti [*ove/te* ~]

✧ *lat.* quisquiliae

kvīsling (quisling) *m* (N mn -nzi) 1. suradnik i pomagač njemačkog okupatora u 2. svjetskom ratu; izdajnik 2. *meton.* onaj tko uzima na se ulogu kvislinga // **kvīslīnškī** *prid.* koji se odnosi na kvislinge Δ ~ **režim** režim koji je nastao i održava se na životu uz pomoć strane sile, režim koji radi protiv interesa vlastitog naroda, a za račun tuđinca; **kvīslīnškī** *pril.* kao kvisling, na način kvislinga

✧ prema norveškom majoru V. Quislingu koji je u 2. svjetskom ratu bio šef kolaboracionističke vlade

kvīt (I) *prid.* (indekl.) *reg.* koji je izjednačen, riješen, spašen // **kvīt** (II) *pril.* riješeno, izjednačeno, sredeno; **kvītāncija** *ž zast.* pismena potvrda da je obaveza izvršena; priznanica; **kvītirati** (što) *dv.* (prez. kvītirām, pril. sad. -ajūći, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje) *razg.* srediti/srediivati račun tako da se jedna i druga strana svedu na nulu, namiriti/namirivati dug,

podmiriti/podmirivati dugovanje, uređiti/uređivati da nitko nikome više ne duguje

✧ *fr.* quitte: slobodan od duga

kvīz *m* (N mn kvīzovi) društvena igra zasnovana na ispitivanju znanja i vještina iz različitih područja; priređuje se pred publikom

✧ *amerengl.* quiz

kvōč *uzv.* izgovor i konvencija pisanja za predočavanje glasanja kvočke // **kvōcati** 1. (∅) *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajūći, gl. im. -ānje) tiho kokodakati (o kokoši) 2. (komu) *pren.* zanovijetati, zvocati; **kvōcnuti** (∅) *svrš.* (prez. kvōcnēm, pril. pr. -ūvši, *imp.* kvōcni, *prid. rad.* kvōcnuo), *v.* kvocati; **kvōčka** *ž* (D L -i, G mn -čākā/-i) 1. kokoš koja leži na jajima ili je izlegla piliće, kokoš koja kvoca

2. *pren.* pejor. brbljava, dosadna žena

♦ *pr.* (nadimačka): **Kvōčić** (Zagreb, Z Slavonija), **Kvōčka** (Kordun, I Slavonija)

✧ *ekspr.* ≈ *rus.* kvokát', kvōčka

kvòcijent *m* (G mn -nātā) *mat.* rezultat dije-

ljenja; količnik $\Delta \sim$ **inteligencije** (oznaka IQ) *psih.* 1. rezultat procjene intelektualnih sposobnosti ispitanika, dobiva se utvrđenim sistemom psihologijskih testova 2. omjer mentalne i kronološke dobi ispitanika

✧ *njem.* Quotient \approx *lat.* quotiens: koliko puta

kvůčka, v. kvoc

kvůdlibet *m* 1. *fil.* u skolastičkoj filozofiji, termin koji označuje temu za diskusiju prema slobodnom izboru 2. *glazb. a.* vrsta potpurijsa, sastavljenog od ulomaka poznatih kompozicija *b.* šaljivi oblik kompozicije u kojoj se različite melodije i tekstovi kontrapunktički spajaju u višeglasni zbor Δ **operni** \sim izvedba opernih arija, dueta ili prizora bez strožeg kriterija za stilsku cjelinu programa

✧ *srlat.* quodlibet(um) \approx *lat.* quod libet: što mu drago

kvůrum *m* pravilom ili propisom određen broj članova skupa, komisije itd., potreban da bi se donosile pravovaljane odluke [*imati* \sim ; *nemati* \sim ; *sastaviti* \sim]

✧ *lat.* quorum: kojih (G *mn m*)

kvůta \dot{z} 1. *term.* razmjern dio, iznos ili količina, koji otpada na članove pojedinog društva, organizacije i sl. 2. *ekon.* utvrđena maksimalna količina robe koju neko poduzeće ili država može proizvesti 3. *ekon.* mjera ograničenja međunarodne trgovine 4. *sociol.* broj ljudi iz pojedinih stranih zemalja kojima je u nekom razdoblju dopušten ulazak u useljeničku državu Δ **izborna** \sim broj birača na jednog poslanika; **uvozna/izvozna** \sim količina dopuštena za uvoz/izvoz // **kvůtrati** *dv.* (*prez.* kvůtirām, *pril. sad.* -ājući, *pril. pr.* -āvši, *prid. tr.p.* kvůtirān, *gl. im.* -ānje) odrediti/određivati kvůtu

✧ *njem.* Quote \approx *srlat.* quota (pars): koji dio

kvůtácija \dot{z} *ekon.* specifičan oblik osiguranja visokovrijednih pošiljki, iznos osiguranja određuje se dogovorom

✧ *lat.* quotatio

kvůc izgovor i konvencija pisanja za 1. zvuk kad napukne ili se slomi što suho i tanko (staklo, grančica) 2. za pokret koji nema velike snage ili zamaha (lagan udarac čekićem, lagano s palca odapeti kažiprstom, olovkom po prstima ili po stolu i sl.) // **kvůcati** (\emptyset , koga, što) *nesvrš.* (*prez.* -ām, *pril. sad.* -ājući, *gl. im.* -ānje) lagano lupkati; davati zvrčke, čvrge; **kvůcnuti** *svrš.* (*prez.* kvůcnēm, *pril. pr.*

-ūvši, *prid. rad.* kvůcnuo) 1. (što) proizvesti iznenađan, kratak, oštar zvuk kvrc (zatvaranjem i otvaranjem, lomljenjem, okidanjem itd.) [*grančica je kvrcnula*] 2. (koga) udariti laganim, kratkim udarcem [*~ po prstima (glavi)*]; **kvůčati** *nesvrš.* (*prez.* -čīm, *pril. sad.* -čēči, *gl. im.* -ānje) 1. glasati se isprekidanim različitim glasovima (kreštati, cvrčati i sl.) 2. v. kruliti

✧ *onom.*

kvůčiti se, v. kovrča

kvůgla \dot{z} (D L -rzi/-i, G *mn* kvůgā) 1. zadebljanje na površini drveta 2. tvrdo odebljanje na tijelu ili u organizmu; čvoruga, tvrdina 3. *žarg.* godina (u dobi čovjeka) [*u tim ~ama; ima dosta ~ā; u našim ~ama smije se malo već i šepati*] // **kvůgav** *prid.* (*odr.* -i) 1. koji ima kvrga, koji je pun kvrga [*~o drvo*]; hrgav 2. *žarg. iron.* onaj koji je teška osoba, teško prihvaća argumente; **kvůgavo** *pril.* na kvrgav način, poput kvрге; hrgavo; **kvůgavōst** \dot{z} (G -osti, I -osti/-ošču) svojstvo ili stanje onoga što je kvrgavo; **kvůgica** \dot{z} *dem.* od kvrga; **kvřžetina** (*kvrgětina*) \dot{z} *augm.* od kvrga, *pejor.*; **kvřžica** \dot{z} *dem.* od kvrga; **kvřžičast** *prid.* (*odr.* -i) koji sličí na kvřžicu

♦ *pr.* (nadimačka): **Kvřgić** (Moslavina, Z Slavonija), **Kvřžić** (sred. i S Dalmacija, Slavonija)

✧ ? \approx krnuti: udarati, v. krhak, krhati

kvřgāš *m* *zool.*, v. obliš

✧ v. kvrga

Kvřgić, Pero (1927), hrv. glumac, tumač zahtjevnih karakternih i komičnih uloga, dugogodišnji prvak drame zagrebačkog kazališta Gavella i HNK i Dubrovačkih ljetnih igara

kW *krat.* oznaka za decimalnu jedinicu snage; kilovat

kWh *krat.* oznaka za jedinicu energije, kilovatsat

Kyoto (*izg.* Kjōto) *m* grad na otoku Honshuu, Japan, 1.458.600 stan.

kyriale (*izg.* kiriale) *m* *glazb. kat.* zbirka gregorijanskih napjeva (18 misa), sadržava sve nepromjenjive dijelove mise; od 1962. više nije u uporabi

✧ *srlat.* kyriale \approx *grč.* kýrios: gospodin

kyrie eleison (*izg.* kirie elēison), v. kirije elej-sion

kyu *m*, v. kiu

kyudo *m*, v. kiudo

kyusho *m*, v. kiušo

L

l, **L** 1. *lingv. (indekl.) a. (m) fon.* bočni (lateralni), alveolarni, tekući (likvidni), usni (labijalni), poluotvoreni (sonantni) glas [ovaj l] **b. (sr)** šesnaesto slovo hrv. latinice i jedanaesto (ili dvanaesto) u većini drugih latiničnih sustava kojim se piše taj glas [malo l; veliko L] **c. (sr)** izvan konteksta [ovo el; <mn> ova el] **2. pov.** u glagoljici oznaka za brojčanu vrijednost 50, a u bosanici 30 **3. mat.** simbol za dužinu **4. (L, l) fiz.** znak jedinice za obujam; litra **5. (L) šah** oznaka za figuru lovca **6. (L)** u rimskom označivanju brojeva, znak za 50 (pedeset) **7. (L)** u zrakoplovstvu oznaka za klasu vozila na zračnom jastuku

la *m glazb.* u nizu solmizacijskih slogova G. d'Arezza, naziv za šesti ton, *usp.* a

La *kem.* simbol za element lantan

Lába (*njem.* Elbe) *ž geogr.* rijeka u sred. Europi (Češka, Njemačka), duga 1165 km, izvire u Krkonošama, utječe u Sjeverno more; Elba

Làban *m bibl.* Aramejac, prepredeni stočar u Haranu (današnja Sirija), Jakovljević ujak, kod kojeg je Jakov morao služiti dva puta po sedam godina da bi mogao oženiti najprije neželjenu Labanovu kćer Leu, zatim željenu Rahelu

♦ *m. os. ime bibl.* podrijetla, *rij.* ♦ *pr.:* Lāban (Pula, Bjelovar, Osijek)

♦ *hebr.* lābhān: bijel

labanotácija *ž* način zapisivanja pokreta tijela, kretanja u prostoru i dinamike plesa; plesno pismo (Tanzschrift)

♦ *engl.* labanotation, prema svome tvorcu, R. Labanu (1879–1958), koreografu i teoretičaru plesne umjetnosti

lābar *m zool.* 1. ptica grabljivica (*Astur palumbarius*) 2. *lokal.* jastreb 3. *lokal.* kobac

lābār *m* 1. *crkv.* zastava koja se nosi u proce-

siji 2. *pov.* zastava rimskog cara Konstantina Velikoga s likom križa, Kristovim monogramom i natpisom *In hoc signo vinces*

♦ *pr.* (nadimačko): Lābār (Biograd, S Dalmacija)

♦ *lat.* labarum ← *grč.* lábaron

lābav *prid. (odr. -ī)* 1. koji je nezategnut; nena-
tegnut, *opr.* napet, zategnut 2. koji je neučvr-
šćen; klimav 3. *pren.* koji je nesiguran, slab,
nepostojan, nepouzdan [~e veze] // **lābaviti**
(Ø) *nesvrš.* <prez. -īm, pril. sad. -vēči, gl. im.
-vljenje> postajati labav ili labaviji; **lābavo**
pril. na labav način; **lābavost** *ž* <G -osti, I
-osti/-ošću> stanje onoga što je labavo

♦ *pr.* (nadimačko): Lābavić (Nova Gradiška, Posavina, Istra)

♦ ≈ *mak.* labav ? ≈ *njem.* labbern: labaviti

label (*izg.* léjbl) *m trg.* nalijepljena ceduljica, natpis na robu s naznakom imena, sastava, cijene i sl., oznaka koja jamči podrijetlo i kakvoću proizvoda; oznaka kvalitete

♦ *engl.*

lābijalan *prid. (odr. -lnī)* *fon.* koji se artikulira kao labijal; usneni // **labijal** *m* <G labijála> *fon.* usneni suglasnik, glas koji se artikulira pomoću usana <»p«, »b«, »m«>; usnenik, *usp.* bilabijal, labiodental; **labijalizácija** *ž fon.* usneni izgovor nekog glasa; prelaženje artikulacije u labijalnu; **labijálnost** *ž* <G -osti, I -osti/-ošću> *fon.* svojstvo onog što je labijalno; usnenost

♦ *srlat.* labialis ≈ *lat.* labium: usna

labijáte *ž mn* <N labijáta> *bot.*, v. usnače

♦ *nlat.* labiatae ≈ *lat.* labia: usne

lābılan *prid. (odr. -lnī)* 1. koji lako gubi ravnotežu, koji je sklon padu; neučvršćen 2. *pren.* koji je nestalan; kolebljiv, nestaložen, nepostojan (o osobi) // **lābílno** *pril.* na labilan

način **a.** bez ravnoteže, neučvršćeno **b.** nepostojano, kolebljivo [~ *stajati*]; **labilnost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je labilan, svojstvo onoga što je labilno; neuravnoteženost, nestalnost, nesigurnost, kolebljivost

✧ *lat.* labilis

Labin *m* (G Labina) grad u *JI* Istri, 9036 stan. (*ant.* Albona) // **Labínac** *m* (**Labínka** ž) (G -nca, N *mn* Labínci, G Labínacā) stanovnik Labina; **labínski** *prid.* koji se odnosi na Labin i Labinjane; **Labínština** ž *geogr.* kraj oko Labina na *JI* Istre (između doline rijeke Raše i Kvarnera); **Labínjanin** *m* (**Labínjanka** ž) (N *mn* Labínjani) stanovnik Labina
✧ *pr.* (etnici): **Labínac** (100, Poreč, Istra), **Labínjan** (290, Pazin, Istra)

labiodentál *m* (G labiodentála) *fon.* zubno-usneni suglasnik, artikulira se pomoću donje usne i gornjih sjekutića (»v« »f«) // **labiodentálan** *prid.* (odr. -lnī) koji pripada labiodentalu

✧ *lat.* labium: usna + dens: zub

labionázal *m* (G labionazála) *fon.* usnenonosni suglasnik (»m«) // **labionázalan** *prid.* (odr. -lnī) koji pripada labionazalu

✧ *lat.* labium: usna + nasus: nos

labiovelār *m* (G labiovelára) *fon.* glas koji se tvori suženjem ili zatvorom na razini mekog nepca ili resice i zaobljenošću usana (npr. velarni vokali »u«, »o«, »a«, poluvokal »u« ili »f«) // **labiovelāran** *prid.* (odr. -rnī) koji pripada labiovelaru; usnonepečani

✧ *lat.* labium: usna + velaris: nepčani

labirint (**labirint**) *m* (G *mn* -nātā/-intā)

1. a. (Labirint) *mit.* legendarna građevina u Knosu na Kreti **b.** *pren.* zgrada s mnogo isprepletenih hodnika i prostorija, iz koje je teško naći izlaz **2.** geometrijski lik u formi zamršenih spirala, odnosno isprepletenih meandara (u simboličkom ili dekorativnom značenju javlja se na novcu, nadgrobnim spomenicima, kamenim popločenjima podova i sl.) **3. pov. arhit.** meandristi splet aleja u pojedinom ograđenom dijelu parka u 17. i 18. st. **4. anat.** unutrašnje uho u kojem je osjet sluha (pužnica) i osjet ravnoteže (vestibularni aparat) **5. pren.** **a.** zamršena mreža prometnica [~ *ulica*] **b.** zamršen, zapleten položaj ili situacija [*mi smo u ~u iz kojeg je teško izaći*] // **labirintski** *prid.* koji je nalik labirintu, koji je svojstven labirintu [~ *a gra-*

da unutaršnjeg uha]; **labirintski pril.** kao u labirintu, na način labirinta; bezizlazno, zapleteno, zamršeno

✧ *lat.* labyrinthus ← *grč.* labýrinthos (prema palači iz minojskog razdoblja u Knosu na Kreti, *mikenski* da-pu-ri-to)

labirintitis *m pat.* upala unutrašnjeg uha [*serozni* ~; *gnojni* ~]

✧ *v.* labirint + -ITIS

labirintnjače ž *mn* (N labirintnjača) *zool.* podred riba koštunjača (*Anabatoidei*), sustav disanja omogućuje udisanje i atmosferskog zraka, žive u slatkim toplim vodama Afrike i Azije (npr. anabes i beta)

✧ *v.* labirint

labirintodont (**labirintodōnt**) *m* (G *mn* -nātā) *geol. zool.* fosilni vodozemac iz trijasa; karakterističan po dugačkom repu (4–5 m) i oklopu; štitolubanjac

✧ *nlat.* Labyrinthodontia ← *grč.*, *v.* labirint + -ODONT

La Boétie (*izg.* La Boesī), **Étienne de** (1530–1563), francuski književnik, poznat po traktatu protiv franske vlasti *Govor o dragovoljnom ropstvu*

laborácija ž *vojn.* tehnološki proces punjenja sastavnih elemenata municije

✧ *lat.* labor: rad

laboratōrij (**laboratōrij**) *m* **1.** radni prostor opremljen za znanstvene i istraživačke pokuse i ispitivanja, za kontroliranje tehnološkog procesa, za pretrage u medicinskim ustanovama **2.** mjesto gdje se proizvode kemikalije, farmakološki preparati i sl. **3. pren.** mjesto gdje se izmišljaju objede, ob. o političkim i drugim protivnicima // **laborant** (**laborant**) *m* (G *mn* -nātā) tehničar koji radi u laboratoriju; **labòrantica** ž, *v.* laborant; **labòrantičin** *prid.* koji pripada laborantici; **labòrantski** *prid.* koji se odnosi na laborante; **labòrantski pril.** kao laborant, na način laboranta; **laboratōrijski** *prid.* koji se odnosi na laboratorij, koji se obavlja u laboratoriju [~ *a dijagnostika*; ~ *a čaša*; ~ *o staklo*] △ ~ *a istraživanja* pokusi koji se vrše u znanstvenim ustanovama; ~ *a pretraga med.* ispitivanje (krvi, urina, sekreta, tkiva) radi postavljanja dijagnoze; **laboratōrijski pril.** na način rada u laboratoriju, kao u laboratoriju [~ *ispitati*]
✧ *njem.* Laboratorium ← *srlat.* laboratorum: radionica ≈ *lat.* laborare: raditi ≈ laborans: koji radi

laboreiro *m kinol.* planinski portugalski pas, pogodan za čuvanje ovaca

✧ *port.* prema portugalskom mjestu Castro Laboreiro

laboromanija *ž pat.* neobuzdan poriv za radom, simptom dublje neuroze

✧ *lat.* labor: rad + -MANIJA

Labrador (Labrador) *m 1. geogr.* najveći poluo-tok Sjeverne Amerike (*SI* Kanada), 1.620.000 km², o. 50.000 stan. // **labradoraški** *prid.* koji se odnosi na Labrador Δ **Labradora struja** *geogr.* hladna morska struja u S dijelu Atlantskoga oceana

✧ *engl.* Labrador

labrador *m min.* ukrasni kamen

labrador *m kinol. 1.* rasa velikih pasa retrievera, lako se dresiraju za vodiče slijepih, čuvare djece i sl. **2. zool.** patka maloga repa i crnoga perja // **labradoraški** *prid.* koji se odnosi na labradore [~ *njuh*]

labradorit *m* (G labradorita) *min.* mineral iz skupine plagioklasa, koristi se u izradi nakita i ukrasnih predmeta

✧ prema poluotoku Labradoru, gdje je otkriven + -IT

labride *ž mn* (N labrida) *zool.* zajednički naziv za ribe usnače (ustašice) (*Labridae*)

✧ *nlat.* Labridae ≈ labrus: rod usnača

labrit *m kinol.* pirenejski ovčar, najstariji ovčarski pas u Francuskoj

✧ *fr.* labri, labrit

labrnja *ž* (G mn -bŕnjā/-bŕnji) *pejor.* njuška, gubica; usta (o osobama) // **labrnjetina** *ž augm.* od labrnja, *pejor.* ob. u zn. ružna

✧ *tal.* labbro: usta ≈ labbrata: udarac po ustima

labrum *m arheol.* starorimska kada za kupanje ukrašena ornamentima

✧ *lat.:* bazen ← lavabrum: kada za kupanje ≈ lavare: prati

labrys (izg. làbris) *m pov.* dvosjekla kamena ili metalna sjekira, u uporabi osobito u području kretske-mikenske kulture

✧ *grč.*

lābūd *m* (N mn -ovi/-i, G -ōvā/-ā) *zool. 1.* ptica iz roda *Cygnus* močvarica karakteristično duga vrata (npr. crvenokljuni l. *C. color*, crni l. *C. atratus*) **2. (mn)** rod velikih močvarica (*Cygnus* i *Chenopsis*) iz reda guščarica // **lābudica** *ž 1. ekspr.* ženka labuda **2.** vozilo za prijevoz teških predmeta i vozila (npr. tenkova); **labudić** *m dem.* od labud; **lābūdski** *prid.* koji se odnosi na labudove [~i let; ~o jezero]; **lābudi** *prid.* koji

pripada, koji je svojstven labudovima ili labudu kao vrsti, svim labudovima [~ *vrat*] Δ ~ **pjev** posljednji pokušaj, proplamsaj prije konačna smirenja (mladost, stvaralački pothvat), prema legendi da labud prije smrti lijepo pjeva

✧ *pr.* (nadimačka, npr. prema dugom vratu): **Lābūd** (Pula, Slavonija), **Lābudić** (Slavonija, Banovina), **Lābudović** (Virovitica, Slavonija), **Lebedina** (Makarska, sred. Dalmacija, ← *rum.*), **Lībēda** (Nova Gradiška)

✧ *prasl.* *olbōdъ (*rus.* lébed', *češ.* labut') ≈ *lat.* albus: bijel

labūrist (**laburist**) *m pol.* član Laburističke stranke u Velikoj Britaniji, Australiji i nekim drugim zemljama, sljedbenik, pristalica laburističkog pokreta // **laburistica** (**laburistica**) *ž, v.* laburist; **laburistički** *prid.* koji se odnosi na laburističku stranku i laburiste; **laburistički** *pril.* kao laburist, na način laburista

✧ *engl.* Labour Party: radnička partija (stranka) ≈ labour: posao, rad

laceracija *ž 1. pat.* razderotina kože ili sluznice **2.** habanje, trošenje

✧ *lat.* laceratio ≈ lacerare: iskidati, raskomadati

Lācij *m geogr.* regija u S Italiji između Apenina i Tirenskog mora, 17.227 km², 5.140.400 stan.

Lāčković, Ivan (Croata) (1932), hrv. naivni slikar i grafičar; uglavnom crteži i ulje na staklu, poetični prizori iz rodne Podravine (najčešće zimski) i motivi simboličkog značenja

Laclos (izg. Laklō), **Pierre Choderlos de** (1741–1803), general artiljerije u Napoleonovoj vojsci i književnik (roman *Opasne veze*, 1784)

laćman *m, v.* lancman

lacrima Christi (izg. lākrima Kŕisti) *agr.* lagano, aromatizirano muškato vino (Italija)

✧ *lat.:* suza Kristova

lacrimosa (izg. lakrimōza) *ž glazb.* odlomak stavka u misi za pokojne snažno obilježen emocijama žalosti i bola

✧ *lat.* ← lacrimosus: pun suza ≈ lacrima: suza

laćan *prid.* (odr. -čnī) *rij.* koji je gladan [~ne godine]

✧ *pr.* (nadimačka): **Lāč** (Osijek, Vukovar), **Lāča** (Šibenik, Rijeka), **Lāčan** (Sisak, Ludbreg), **Lāčen** (Zaprešić, Sisak, Slavonski Brod, Varaždin)

✧ *prasl.* *olčimъ (*slov.* lačen, *češ.* lačný), *v.* lakom

laćati se, v. latiti

Ládja ž *mit.* **1.** u slavenskoj mitologiji, božica proljeća i ljepote **2.** (lada) *glazb.* u prastarim slavenskim pjesmama, pripjev vezan uz slavljenje godišnjih doba, posebice proljeća **3.** (lada) *arh. a.* supruga [*moja ~o*] **b.** djevojka, draga // **ladarice** ž *mn* (N ladarica) djevojke koje obilaze seoske kuće i pjevaju prigodne pjesme, ob. o Duhovima i Jurjevu

♦ ž. os. ime (općeslavensko); **Ládo** m. os. ime ♦ *pr.*: **Láda** (Vukovar), **Láde** (Opatija)

ladanje *sr* **1.** posjed na selu, seosko imanje onoga tko ne živi stalno na selu **2.** meton. odmor na takvom imanju **3.** *zast.* provincija, unutrašnjost // **ladanjski** *prid.* koji se odnosi na ladanje, koji je namijenjen ladanju [*~a kuća*]

♦ od starijega vladanje (prijevod *lat.* dominium), v. vladati

lâdem (**lâden**) *m bot. reg.* biljka (*Cistus creticus*)

♦ *tur.* ← *perz.* lâden

ladica ž klizni pretinac u stolu ili drugom kojem komadu pokućstva [*otvoriti ~u; zatvoriti ~u; spremiti u ~u*] // **ladičar** *m* (+ *potenc.*) onaj koji ima ladice kao bitno svojstvo [*zamrzivač ~ (za razliku od škrinje)*]; **ladičica** ž *dem. i hip.* od ladica

♦ *njem.* Lade

Ladimířevci *m mn* (G Ladimířevčâ) naselje (u blizini Valpova), 1449 stan. // **Ladimířevčanin** *m* (**Ladimířevčanka** ž) (N *mn* Ladimířevčani) stanovnik Ladimirevaca; **ladimířevski** *prid.* koji se odnosi na Ladimirevce i Ladimirevčane

♦ v. Ladislav

lâdinka ž (G *mn* -â/-î) *zool.*, v. kapica² (**1**)

ladino *m* *lingv.* jezik kojim govore Židovi španjolskog podrijetla, većinom u sredozemnim lukama, svrstava se u romanske jezike; judeošpanjolski jezik **2.** *antrop.* potomak bijelca i Indijanke u Južnoj Americi; mestik

♦ *šp.* Ladino ← *lat.* Latinus: latinac

Lâdislav **1.** v. ♦ **2.** **I.** Sv. (1040–1095), ugarski kralj, poslije smrti kralja Zvonimira pozvan na hrv. prijestolje, osnovao biskupiju u Zagrebu (1094) **3.** ime četvorice hrv.-ugarskih kraljeva (II, III, IV i V) od 12. do 15. st. **4.** **Napuljski** hrv.-ugarski kralj koji je 1409. Dalmaciju prodao Veneciji

♦ m. os. ime (narodno, srodno): **Lâdimir**, **Lâslo** (← *mad.*); *hip.*: **Lâci** (← *mad.*), **Lâcko**, **Lâdo**; **Lâdislava** ž. os. ime ♦ *pr.* (od ime-

na i etnici): **Lâci** (Čakovec, Varaždin), **Lâcić** (350, okolica Zagreba, Zagora, I Slavonija, Prigorje), **Lâcko** (360, Zabok, Zagorje, Podravina, Prigorje), **Lâcković** (2460, Zagorje, Prigorje, Kordun, Slavonija), **Lâcović** (Donji Miholjac), **Lâčok** (Vukovar, Rovinj), **Lâdašić** (Čakovec, Rijeka), **Lâdešić** (100, Pokuplje, Z Slavonija), **Lâdić** (340, Čakovec, Biograd, Varaždin), **Lâdika** (110, Ozalj, Pazin, Zagorje, Prigorje, v. i vladika), **Lâdiš** (Zagreb, okolica Zagreba), **Lâdišić** (350, Otočac, Zagorje, Slavonija), **Lâdović** (300, Samobor, okolica Zagreba, Podravina, Istra, S Dalmacija, v. i hlad), **Lâslavić** (130, Duga Resa, Slavonija, Primorje), **Lâslo** (190, Podravina, I Slavonija), **Laslôvski** (Baranja), **Laszlo** (izg. Lâslo) (Osijek)

♦ v. Vladislav, Vladimir (gubitkom inicijalnoga V)

Ladôga ž *geogr.* jezero u SZ Rusiji, najveće slatkovodno jezero u Europi, 18.135 km², dubina do 230 m // **ladôški** *prid.* koji se odnosi na Ladogu

lâdolež *m bot.*, v. hladolež

lâdonja ž *lokal.* stablo koje daje hladovinu

♦ v. hlad

lâdva ž (G *mn* -â/-î) *pov.* čamac ili čun izduben tesanjem ili paljenjem iz jednog komada debela; potječe iz neolitika // **lâdvâri** *m mn* (N lâdvâr) *pov.* ladari na Kupi i Savi (16–19. st.)

♦ v. lada

lady (izg. lêidi) ž **1.** (Lady) titula za gospođu engleske aristokracije, *usp.* lord **2.** *rij.* otmjena žena; dama, gospođa, *usp.* džentlmen Δ **Lady Di** (izg. ~ Dâj) popularno ime britanske princeze Diane (1961–1997); ~ **Godiva** žena koja je, prekrivena samo raspuštenom kosom, projahala kroz grad kako bi prisilila muža da smanji namete podanicima; simbol smjelosti; ~ **killer** (izg. ~ kîler) *žarg.* (u šali) lomilac ženskih srdaca, zavodnik; ~ **look** (izg. ~lûk) *razg.* u modi, izgled dame; otmjena ženstvenost

♦ *engl.*

lâdja ž **1.** riječni brod **2.** dio crkve u tlocrtu, *usp.* brod // **lâdâr** *m* (G ladára) onaj koji upravlja ladom, kome je upravljanje ladom zanimanje; **lâdârev** (**lâdârov**) *prid.* koji pripada ladaru; **lâdâriti** (Ø) *nesvrš.* (prez. lâdârim, *pril. sad.* -reći, *gl. im.* -rênje) prevoziti ladom, brodariti rijekom; **lâdârski** *prid.* koji se odnosi na ladare; **lâdârski** *pril.* kao

ladar, na način ladara; **ladárstvo** *sr* (G *mn* lādárstāvā) **1.** zanimanje onoga koji upravlja lađom **2.** grana gospodarstva; **lāđica** *ž* **1.** *dem.* od lađa **2.** *crkv.* posudica za tamjan u obliku lađice, s poklopcem koji se u sredini preklapa, i s podnožjem; navikula **3.** v. čunak; **lađurina** *ž augm.* od lađa

♦ *pr.* (prema zanimanju i etnici): **Lađárević** (110, Vukovar, I Slavonska, Zagorje), **Lāđevac** (Banovina), **Lāđević** (230, Sisak, Banovina, Zagora)

✧ *prasl.* *oldi, *oldrja (*rus.* lódka, *češ.* lod'), *lit.* aldija = *norv.* olda: velik čamac

Laënnec (*izg.* Leněk), **René** (1781–1826), francuski liječnik, izumitelj stetoskopa (1819)

lāf, v. lav

La Fayette (*izg.* La Fajět) **1.** (ili Lafayette) **Marie-Madeline Pioche de la Vergne, grofica** (1634–1693), francuska spisateljica, pisac prvoga modernog psihološkog romana (*Kneginja od Clèvesa*) **2.** **Marie Joseph, markiz** (1757–1834), francuski general i političar, predložio 1789. *Deklaraciju o pravima čovjeka*

lāfēt *m* (G lafēta) *vojn.* postolje topničkog oružja (topa, haubice) radi smanjenja trzaja pri opaljenju i time povećanja preciznosti pogotka

✧ *njem.* Lafette ← *fr.* l'affût

La Fontaine (*izg.* La Fontēn), **Jean de** (1621–1695), najraznovrsniji pjesnik francuskog klasicizma, glasovit po *Basnama* (236 basni u stihovima, razvrstanih u 12 knjiga)

lag (*izg.* lēg) *m* **1.** posljedica što se javlja poslije dužeg vremena kao rezultat kakva događaja; zadržka, zakašnjenje **2.** u financijama, plaćanje duga nakon isteka roka **Δ jet** ~ (*izg.* džēt ~) *term.* sindrom nesаницe, javlja se kod putnika zrakoplovima nakon preleta više vremenskih zona

✧ *engl.*

lāga *ž glazb. reg.* impostacija glasa, visina tona s obzirom na položaj glasnica [*visoka* ~; *niska* ~]

✧ *njem.* Lage = liegen: ležati

lāgan *prid.* (*odr.* -i, *komp.* lagāniji) lagahan, *usp.* lak² **Δ** ~o *vino/pivo* ono koje sadrži mali postotak alkohola; ~a *cigareta* ona koja ima malo nikotina // **lāgahan** *prid.* (*odr.* -hni) *eksp.* knjiš., v. lagan [~ na nogama koji lako hoda, koji ima lagan hod; koji može hodati brzo bez teškoća]; **lāgano** *pril.* **1.** v. lako **2.** bez žurbe [~ napredovati; ~ hodati hodati

bez napora]; polagano **3.** nježno, pažljivo [~ dodirnuti]; **lāgoda** *ž* osjećaj ugodnosti, lagan predanost dobru raspoloženju; **lāgodan** *prid.* (*odr.* -dni) koji se odvija s lakoćom, ugodan, bez poteškoća [~ živiti]; **lāgodno** *pril.* na lagan način; ugodno, glatko i bez poteškoća (poslovi, način života itd.) [~ živjeti]; **lāgodnost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je lagodno

♦ *pr.* (nadimačka): **Lāgāncić** (Vinkovci, Garešnica), **Lagānović** (Šibenik), **Lāginja** (240, Rijeka, Istra, Primorje, Zagorje), **Lēgek** (Kutina, Sisak, Duga Resa), **Lēhkec** (Medimurje), **Lēhki** (100, Medimurje, Prigorje, Slavonija)

✧ *prasl.* *lęgъkъ, *lęgъnъ (*stsl.* lęgъkъ, *rus.* lęgkij, *polj.* lekki) ← *ie.* *h₁leghu- (*lat.* levis, *grč.* elakhýs: malen)

lāgar *m* (N mn -i) *zool.* križanac tigrice i lava, *usp.* ligar

✧ v. lav + v. tigar

lāgati (što, komu) *nesvrš.* (pres. lāžēm, pril. sad. lāžūci, imp. lāži, prid. rad. lāgao, gl. im. -ānje) namjerno govoriti ono što je protivno istini [*masno* ~; *debelo* ~] // **lagarija** *ž* *pejor.* laž koja se širi pričanjem i uvećavanjem; opričana laž; **lāščev** *prid.* koji pripada lašču; **lāž** *ž* (G lāži, I lāži/lāžju, G mn lāži) svjesno izrečena neistina ili obmana s namjerom da se koga zavera ili dovede u zabludu [*velika* ~; *teška* ~; *izreči* ~; *ustrajati u* ~i]; **lāža** *ž* gov. **1.** v. laž **2.** *m.* v. lažljivac [~ i *paralaža*]; **lažac** *m* (G lāšca, V lāšče, N mn lāšci, G lāžācā) onaj koji laže; lažljivac, lažov, laža; **lāžan** *prid.* (*odr.* -žni, *komp.* lāžniji) **1.** koji se izdaje ili podmeće za nešto drugo, protivan istini, *opr.* istinit **2.** koji nije originalan, autentičan, *opr.* pravi **Δ** ~ni *novac* krivotvoren, falsificiran novac; **lāžara** *ž* *razg.* ona koja masno laže, ona koja je sklona laganju; **lažljiv** *prid.* (*odr.* -i) **1.** koji je sklon lažima (o osobama) **2.** *pretn.* koji zavarava; varav, varljiv (o pojmovima) [~a *nada* varljiva nada]; **lažljivac** *m* (G -ivca, V -ivče, N mn -ivci) onaj koji laže, koji ima osobinu da laže; laža, lažov; **lažljivčev** *prid.* koji pripada lažljivcu; **lažljivica** *ž*, v. lažljivac; **lažljivčin** *prid.* koji pripada lažljivici; **lažljivka** *ž* (D L -i, G mn -ā/-i), v. lažljivko; **lažljivko** *m* (G -a, V -vče, N mn -vci) *hip.* od lažljivac; **lažljivost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) **1.** navika laganja, sklonost lažima **2.** svojstvo onoga

što je lažljivo; **lažno** *pril.* na lažan način; lažući, služeći se lažima [~ *svjedočiti*]; **lažnost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je lažno; **lažnjak** *m* (G lažnjaka, V lažnjače, N *mn* lažnjáci) *žarg.* krivotvorina, falsifikat, pojedinačan primjerak falsificiranog novca, umjetničke slike itd.; **lažov** *m* (G lažova, N *mn* lažovi, G lažová), *v.* lažac, lažljivac; **lažovčina** *m* (N *mn* -e) *augm.* od lažac, *pejor.* veliki lažac, teški lažac, onaj koji masno laže [ta ~a; taj ~a; te/ti ~e]

◆ *pr.* (nadimacka): **Lašak** (Požega), **Laščak** (Laščak) (Čazma), **Lážec** (Donja Stubica), **Lážnjak** (Velika Gorica)

◇ *prasl.* i *stsl.* lġati (*rus.* lġat', *polj.* lġać) = *got.* liogan, *stir.* fo-lugaim: skrivam

lagav *m* (G -gva, N *mn* -gvi) *reg.* bačva // **lagvić** *m dem.* od lagav; bačvica

◇ *njem.* Lăgel: bačvica

lăger *m* **1. a.** skladište **b. trg.** ono što je u skladištu kao zaliha [držati na ~u] **2. tehn.** kućlični i sl. ležaj [~ *osovine*] **3. reg. a.** zast. organizacija **b.** logor Δ **socijalistički** ~ *pov. pol. publ.* nekadašnji naziv za zemlje koje su bile politički i vojno udružene u Varšavskome paktu (1948–1989) // **lăgerovati** *dv.* < *pres.* -ujem, *pril. sad.* -ujūci, *pril. pr.* -ovāvši, *prid. trp.* lăgerovan, *gl. im.* -ānje) *razg., v.* usklađiti, usklađivati; **lăgerski** *prid.* koji se odnosi na lager [~a roba; ~a ideologija]

◇ *njem.* Lager ≈ liegen: ležati

Lagerkvist (*izg.* Lăgerkvist), **Păr Fabian** (1891–1974), švedski književnik, Nobelova nagrada 1951.

Lagerlőf (*izg.* Lăgerlef), **Selma** (1858–1940), švedska književnica, prva žena koja je dobila Nobelovu nagradu za književnost (1909)

lagídi *m mn* (N lagíd, G lagída) *antrop.* ogranak loze amerikanida; rašireni u J Brazilu

◇ *braz.port.* prema špilji Lago Santo gdje su arheološka nalazišta prethistorijske rase, predaka današnje skupine Caragia

Lăginja, Matko (1852–1930), odvjetnik i književnik, dugogodišnji prvak hrv. nacionalnog pokreta Istre; ban Hrvatske i Slavonije (1920), zastupa federativno uređenje nove države, ali zbog beogradskeg centralizma 1921. napušta politiku

lagobólón *m* (G lagobólóna) *pov.* antički kvrgasti, savinuti štap kojim su pastiri tjerali stado; čest motiv u antičkoj likovnoj umjetnosti kao atribut raznih božanstava

◇ *grč.* lagóbólón

lăgodan, *v.* lăgan

lăgoftălmus *m pat.* nemogućnost potpunog zavarivanja vjeda

◇ *grč.* lagós: zec + ophthalmós: oko

Lăgos *m* luka i glavni grad Nigerije, 1.347.000 stan. // **Lăgošanin** *m* (**Lăgošanka** ž) (N *mn* Lăgošani) stanovnik Lagosa; **lăgoški** *prid.* koji se odnosi na Lagos i Lagošane

Lagrange (*izg.* Lagrănz), **Joseph Louis** (1736–1813), francuski matematičar i astronom, poznat po radovima iz područja diferencijalnih jednažbi, računa vjerojatnosti i analitičke mehanike (Lagrangeove jednažbe gibanja)

lăgŭm *m* (G lagŭma) **1.** potkop napunjen eksplozivom radi razbijanja ili odvajivanja dijelova masiva ili građevina; mina **2.** ono što je u reljefu nastalo od laguma; odvodni kanal, kloaka, podzemni hodnik (osobito u rudniku) // **lăgŭmar** *m* (G lagumára), *v.* lagumaš; **lagŭmăš** *m* (G lagumăša) onaj koji radi s lagumom; lagumar, lagumdžija; **lagŭmati** (što) *dv.* < *pres.* -ăm, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -ăvši, *gl. im.* -ănje) upotrebom eksploziva postići/postizati željene lomove u građi stijena ili općenito Zemljine kore; minirati; **lagŭmdžija** *m* (N *mn* -e) *reg.* onaj koji postavlja lagum; lagumaš, miner

◆ *pr.*: **Lăgŭmdžija** (Zagora, danas Zagreb), **Lăgŭndžija** (Nova Gradiška, I Slavonija)

◇ *tur.* lăğun ← *perz.* nağm

lagŭna ž *geogr.* plitak priobalni dio mora odijeljen od pučine pješćanim sprudom (lido) ili koraljnim grebenima [*venecijanska* ~]

◇ *mlet.* lagŭna *tal.* lacuna, laguna

Lăh *m*, *v.* Vlah

lăhor *m meteor.* posve lăgan vjetar, koji se osjeća samo po zanošenju dima, prvi stupanj Boforove ljestvice, *usp.* povjetarac // **lăhorast** *prid.* < *odr.* -i) koji je nalik lahoru; **lăhorasto** *pril.* poput lahora; lăgano, nježno; **lăhoriti** (Ø) *nesvrš.* < *pres.* -im, *pril. sad.* -rěci, *gl. im.* -rěnje) **1.** lăgano strujati poput lahora, puhati nježno kao lahor **2.** lepršati lăgano kao da pokreće lahor

◆ **Lăhor** *m.* os. ime (narodno), *rij.* zast.;

Lăhorka ž. os. ime

◇ *onom.* ≈ *zast.* lahati: brzo hodati

Lăhore *m* grad u Pakistanu, 2.952.700 stan.

// **lăhorski** *prid.* koji se odnosi na Lahore

lai (*izg.* lē) *m knjiž. pov.* kraća narativna ili lirski srednjovjekovna francuska pjesma u osmercima, pjevala se uz pratnju glazbala

◇ *fr.* ← *kelt.*

laid-back (izg. lèid-bèk) *pril. glazb.* opušten način sviranja u sporijem »(k)otrljajućem«) ritmu, naizgled nezainteresirano, ob. uz virtuoznost (u jazzu i sl.)

✧ *engl.*

laik *m* (V laiče, N mn -ici, G laikā) **1. a.** onaj koji ne pripada svećeničkom staležu ili redovničkoj zajednici; svjetovnjak, *opr.* kler **b.** redovnik koji nije svećenik **2. pren.** onaj koji nije upućen u što; nestručnjak [*ja sam u tome ~*] // **laicizacija** *ž* **1.** čin laiciziranja [*provesti/provoditi ~u*], *usp.* laicizirati **2.** stanje onoga što je laicizirano; posvjetovljenje, *opr.* klerikalizacija; **laicizam** *m* (G -zma, N mn -zmi, G -zāmā) *fil.* skup ponašanja, uvjerenja i načela kojima se ističe samostalnost i samodostatnost ljudskog razuma bez pozivanja na transcenciju; **laicizirati** (što) *dv.* (prez. laicizirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* laicizirān, *gl. im.* -ānje) (u)činiti da postane laičko; posvjetoviti/posvjetovljivati, dati/davati čemu svjetovni, građanski karakter [*~ školstvo*]; **laički** *prid.* koji je svojstven laicima, koji se odnosi na laike Δ *~a država* država u kojoj su, prema ustavu poslovi i interesi države odvojeni od poslova i interesa Crkve; **laički** *pril.* kao laik, na način laika; svjetovno, nestručno

✧ *lat.* laicus ← *grč.* laikós = laós: narod

Lāj *m mit.* kralj u Tebi, ubio ga sin Edip, v. ne znajući da mu je otac; motiv mnogih dramskih i prozних književnih djela

lajati *nesvrš.* (prez. lājēm, *pril. sad.* lājūci, *imp.* lāj, *prid. rad.* lājao, *gl. im.* -ānje) **1.** (Ø) glasnati se (o psu) **2.** (Ø, što) *pren. pejor.* mnogo govoriti // **lajav** *prid.* (odr. -ī) **1.** koji mnogo laje (o psu) **2. pren.** koji mnogo i otvoreno govori, koji će reći mnogo bez okolišanja (o osobama); **lajavac** *m* (G -āvca, V -āvče, N mn -āvci) **1. refer.** onaj koji sada laje (o psu) **2. pren.** onaj koji svašta i mnogo govori, koji je lajav (o osobi); **lajavčev** *prid.* koji pripada lajavcu; **lajavica** *ž*, v. lajavac; **lajavičn** *prid.* koji pripada lajavici; **lajavo** *pril.* na lajav način; **lajavost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je lajav; **lanuti** *svrš.* (prez. lānēm, *pril. pr.* -īvši, *imp.* lāni, *prid. trp.* lānūt) **1.** (Ø) rij. oglasiti se lavežom; zalajati **2.** (što) *pren.* reći ono što nije trebalo, *usp.* lajati; **lāvēž** *m* glasanje psa; lajanje [*pseći ~*]; lajati ✧ *prasl.* i *stsl.* lajati (*rus.* lājat', *polj.* łajać), *lit.* loti ← *ie.* *leh₂- (*lat.* lataae, *grč.* laíein)

lajbek *m* (N mn -eci/-i *razg.*) *reg.* **1.** prsluk **2. pren.** onaj koji je prigup, nesnalažljiv, nesposoban čovjek [*nismo takvi ~i*]

✧ *njem.* Leibchen

lajbštul *m* (N mn -uli) *reg. zast.* posebno izrađen stolac za obavljanje nužde u sobi

✧ *njem.* Leibstuhl

lajbžurnalist *m reg. zast.* nečiji privatni novinar, onaj koji piše onako kako odgovara osobi koju mora reklamirati, pisac naručenih pozitivnih kritika // **lajbžurnalistički** *prid.* koji se odnosi na lajbžurnaliste; **lajbžurnalistički** *pril.* kao lajbžurnalist, na način lajbžurnalista; **lajbžurnalistkinja** *ž*, v. lajbžurnalist

✧ *njem.* leib: osobni, vlastiti + Journalist: novinar ← *fr.* journaliste

lajdenski *prid.*, ob. u: Δ *~a boca* *fiz.* boca obložena staniolom, najstariji oblik električnog kondenzatora

✧ *njem.* Leiden: Leyden, grad u Nizozemskoj

lajhār *m reg. zast.* **1.** onaj koji posuđuje novac i uzima nerazmjernu kamatu; lihvar, zelenas **2. reg.** lažljivac

✧ *njem.* Leiherr = leihen: posuđivati

lajka¹ *ž* (G mn -ā/-ī) *kinol.* rasa sibirskih lovačkih pasa [*~ neneckaja* ili *~ samojedskaja*]

✧ *rus.* лайка

lajka² *ž* (G mn -ā/-ī) *term.* marka aparata Δ *~format* format filma za foto aparat (24x36 mm)

✧ *njem.* Leitz-Camera, prema njemačkom industrijalcu E. Leitzu (1843–1920)

lajm *m reg.* stolarsko ljepilo, posebnim se postupkom dobiva od kostiju i kože životinja; tutkalo

✧ *njem.* Leim

lajnja *ž* (G mn lājnā/lājnī) *reg.* **1.** uzica za psa; povodnik [*voditi na ~i*] **2. zast.** crta (ob. u tenisu), granica igrališta paralelna s mrežom [*igrati na ~i* za razliku od »igrati na mrežik«]

✧ *njem.* Leine

lajnen *m term.* glatka lanena, pamučna itd. tkanina koja nastaje prepletanjem niti; platno

✧ *njem.* Leinen ← Lein: pamuk

lajner *m* (N mn -i) *pom.* **1.** veliki ratni jedrenjak (16–19. st.) s bočnim rasporedom topova **2.** trgovački brod koji plovi na redovitoj pruzi; linijski brod, *opr.* tramper

✧ *engl.* liner

lajсна *ž* (G mn -ā/-ī) *reg.* tanja letva, ob. za pričvršćivanje čega

✧ *njem.* Leiste

lajt *m* (N mn *lajtovi*) *lokal.* bačvica

✧ *njem.* Leite

Lajta *ž*, v. Leitha

lajtant *m*, v. lajtnant

lajter *m* *pom.* brod za ukrcaj ili iskrcaj i prijevoz tereta; teglenica, barža

✧ *engl.* lighter

lajtmotiv *m* (G *lajtmotiva*) **1. a.** *glazb.* osnovni motiv (tema), koji se provlači kroz čitavo djelo **b.** osnovna misao u književnom djelu **2. pren.** misao vodilja, ponovljena i naglašena više puta, karakteristična tema, motiv i sl.

✧ *njem.* Leitmotiv ← leiten: voditi + v. motiv

lajtnant *m* (N mn -i, G -antä) *vojn.* poručnik u vojskama s njemačkim službenim jezikom, posebno u vojsci Habsburške Monarhije; lajtant

✧ *pr.* Lajtman (270, Čakovec, I Slavonija, Zagorje)

✧ *njem.* Leutnant ← *fr.* lieutenant

lajtšip *m* *pom. reg.* brod-svjeticnik

✧ *engl.* lightship

lak¹ *m* (N mn *lakovi*) *term.* otopina umjetne ili prirodne smole, daje ukrasnu ili zaštitnu prevlaku drvu, sležeju itd. [*sjajni* ~; *mat*~ lak bez izrazitog sjaja; ~ *za nokte*; ~ *za kosu*]; pokost Δ *korekturni* ~ bijelo tekuće sredstvo, služi za ispravljanje teksta u tipkanju, korigiranju, pisanju // *lakiran* *prid.* (odr. -i) **1.** koji je premazan lakom [*~e cipele*] **2. pren.** koji je prikazan ljepšim nego što jest; *lakirati* (što) *dv.* (prez. *lakirām*, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -anje) **1.** prevući/prevlačiti, premazati/premazivati lakom **2. pren.** prikazati/prikazivati stvari ljepšim nego što jesu; *lakirer* *m* *term.* onaj koji lakira, koji stručno nanosi sloj laka (na karoseriju motornog vozila i sl.); pokostar; *lakirerski* *prid.* koji se odnosi na lakirere [*~ obrt*]; *lakirnica* ž radionica ili komora za lakiranje vozila i sl. ✧ *njem.* Lack ← *tal.* lacca ← *arap.* lakk ← *perz.* lāk

lak² *prid.* (odr. -i, *komp.* *lākšti*) **1. a.** koji je male težine, mase **b.** koji je manje težine od uobičajene ili očekivane u vrsti, *opr.* težak **2. pren. a.** koji ne opterećuje probavu [*~a hrana*] **b.** koji je nježan, pažljiv [*~ dodir*] **3.** koji ne traži velik napor [*~ posao*] **4.** koji se lako podnosi, prihvaća [*~ zadatak*] **5.** koji se lako shvaća; jasan, shvatljiv [*~ tekst*; ~o štivo] Δ ~a *atletika*, v. atletika Δ; ~a *konjica* *vojn. pov.* dio konjaništva oružan samo lakim oružjem;

~e *kovine* kovine male gustoće (poput aluminija, magnezija i njihovih slitina), služe u proizvodnji suvremenih vozila, u gradnji brodova, zrakoplova i dr.; laki metali, *opr.* teške kovine, v. težak Δ // *lāknuti* (komu) *svrš.* *bezlīčni gl.* (prez. *lākne*, *pril. pr.* -ūvši) osjetiti olakšanje, osloboditi se tegobe [*svima je laknulo*]; *lākņīvati* *nesvrš.* (pril. *sad.* *lākņujūci*, *gl. im.* *lākņivānje*), v. *lāknuti*; *lāko* *pril.* (komp. *lākšē*) **1.** na lak način, bez napora, s lakoćom; lagano **2. a.** malo, neznatno, slabo [*~ udariti*] **b.** nečujno, tiho [*~ koracati*] **c.** tanko, ovlaš [*~ premazati*]; *lākōča* ž (G mn *lākōcā*) **1.** svojstvo onoga što je lako [*~a izražavanja*] **2.** okretnost u kretanjama; lepršavost [*s ~om plesati*]; *lākōta* ž (G mn *lākōtā*) *eksp.* lakoća (**2**); *lākšē* *pril.* (komp.), v. lako [*~ voziti*; ~ govoriti]; *lākši* *prid.* (komp.), v. lak² [*~a povreda*; ~a operacija; ništa ~e od toga; dvaput ~i od...]

✧ *pr.* (nadimkača): *Lakobrija* (Sisak, Vukovar, Z Slavonija), *Lakoseljac* (Istra)

✧ *prasl.* i *stsl.* *лѣгкѣ*, v. *lagan*

lākaj (*lākēj*) *m* (G *lākāja*) **1.** član posluge u stiliziranoj odori **2. pren.** *pejor.* slugan, ulizica, udvorica // *lākājiskī* *prid.* **1.** koji se odnosi na lakaje [*~a odora*] **2. pren.** sluganski, poltron-ski; *lākājiski* *pril.* kao lakaj, na način lakaja [*odnositi se* ~]; *lākājstvo* *sr* (G mn *lākājstāvā-lā*) *pejor.* sluganstvo, poltronstvo

✧ *fr.* laquais ← *katal.* alcaic ← *arap.* al-kaid: glavlar

lākāt *m* (G -kta, N mn *lāktovi*-i, G *lāktōvā*/lākātā) **1. anat.** pregib, zglobov ruke u kojem se zglađa nadlaktica s podlakticom [*podbočiti* ~tove; *gurkati* ~tom; *teniski* ~at] **2. zast.** mjera za dužinu [*dubrovački* ~at (51,2 cm); *njemački* ~at (77,8 cm)]; aršin, rif **3. meton.** dio rukava koji prekriva lakat // *lākātī* *prid.* koji pripada laktu [*~a kost*]; *lāktaš* *m* (G *lāktaša*, V *lāktašu*) *razg.* **1. dosl.** onaj koji se gura laktovima **2.** onaj koji ne bira sredstva za uspjeh, onaj koji se bezobzirno probija u karijeri; karijerist; *lāktašica* ž, v. *laktaš*; *lāktašiti* (se) *nesvrš.* (prez. *lāktašim* (se), *pril. sad.* -šēci (se), *gl. im.* -šēnje) *razg.* upotrebljavati laktove; gurati se, laktati se; *lāktaški* *prid.* koji se odnosi na laktaše; *lāktaški* *pril.* kao laktaš, na način laktaša [*~ se probijati*]; *lāktaštvo* *sr* (G mn *lāktaštāvā-lā*) *razg.* **1. a.** osobina onoga koji je laktaš **b.** postupak i ponašanje laktaša **2.** prilike u društvu

koje pogoduju ľaktařima; **ľaktati se** (ľ, s kim) *nesvrř.* (pres. -ľm/ľľčľm se, pril. sad. -ľjući/ľľčjući se, gl. im. -ľnje) boriti se laktovima, upotrebljavati laktove (*dosl. i pren.*)

♦ pr.: **ľaktáš** (Grubiřno Polje, Bjelovar), **ľaktařić** (180, Sisak, Banovina, Slavonija), **ľaktić** (Zagreb, Lika, Slavonija)

♦ prasl. *olkъtъ (*stsl. lakъtъ, rus. lókot', polj. łokieć, lit. alkūnė ← ie. *h₁olneh₂ (lat. ulna, grć. ólĕnē)*)

Lakedemónjanin m. v. Lakonijac

ľakiróvka ž (ď D L -vci, G mn -ľ-ľ) publ. řarg. prikazivanje stvari ljepřima nego řto jesu (ob. u politici)

♦ rus. ľakiróvka ← *njem.*, v. lak¹

ľakmus m. kem. prirodna organska boja, dobiva se iz nekih vrsta ľiřaja △ ~-**papir** kem. traka filter-papira natopljena lakmusovom otopinom, služi kao indikator (s kiselinom se oboji u crveno, a s lužinom, u modro)

♦ *njem.* Lackmus ← *nizoz.* lakmoes

ľakoatlĕtskĭ prid. sport koji se odnosi na laku atletiku, *usp.* atletika // **ľakoatlĕtićar m.** sportař koji se bavi nekom ľakoatletskom disciplinom

♦ v. lak² + v. atletika, atletski

ľakòkril prid. (odr. -ľ) knjiř. koji lagano leti zrakom i ima veseo let, ľako prhne i sl. (ob. kao ptica pjevica)

♦ v. lak² + v. krilo

ľakòlit m (G ľakolĭta) *geol.* dubinska stijena konveksnog oblika, nastaje prodorom magme među povrřinske slojeve Zemlje, koje izdigne iznad sebe

♦ grć. ľakkos: jama + -LIT¹

ľakom prid. (odr. -ľ) koji ima stalnu i jaku řelju da dobiје više nego řto mu pripada ili řto zasluřuje; gramziv, pohlepan, nezasitan, nemjeren // **ľakomac m** (G -òmcā, V -òmcĕ, N mn -òmcĭ) onaj koji je pohlepan, gramziv; pohlepnik, gramzivac; **ľakòmcĕv prid.** koji pripada ľakomcu; **ľakòmcĭna m** (ř) *augm.* od ľakomac; **ľakomica** ř, v. ľakomac; **ľakomiti se nesvrř.** (pres. -ľm se, pril. sad. -mĕći se, gl. im. -mlĕnje) biti gramziv, pohlepan; **ľakomo pril.** na lakom naćin, s lakomořću; gramzivo, pohlepno; **ľakomòřt** ř (G -osti, I -osti/-ořću) osobina onoga koji je lakom

♦ pr. (nadimaćko): **ľakòvnik (Lakòvnik)** (Sesvete)

♦ prasl. *olkomъ, pasivni particip pres. od

*olkati: biti gladan (*rus. ľakomyj: sladak, polj. ľakomy: pohotan, lit. alkti: gladovati*)

ľakòmislen prid. (odr. -ľ) koji sve olako shvaća, nepromiřljeno se u řto upuřta ili řto poduzimlje; ľakouman // **ľakòmisleno pril.** na ľakomislen naćin; nepromiřljeno, olako [ućiniti řto ~]; **ľakòmislenòřt** ř (G -osti, I -osti/-ořću) osobina onoga koji je ľakomislen

♦ v. lak² + v. misliti

ľakònĭja ř *geogr.* pokrajina u Grćkoj, 363 km², 94.900 stan., glavni grad Sparta // **ľakònić-jan prid.** (odr. -ćnĭ) koji je sařet, jezgrovit, kratak, koncizan (o naćinu izrařavanja i stilu) [-*ne rijeći*]; (postanje rijeć duguje predaji prema kojoj su se tako izrařavali Spartanci); ľakonski; **ľakonĭjac (Lakedemónjanin) m** (**ľakòniĭjka, Lakedemónĭjanka** ř) (N mn **ľakonĭjci/Lakedemónĭjani**) stanovnik Laconije; **ľakònskĭ prid.** 1. koji se odnosi na Lakoniju i Lakonijce 2. v. ľakonićan [-*stil*]; **ľakònskĭ pril.** na ľakonski naćin; vrlo sařeto, jezgrovito (o naćinu izrařavanja i stilu) [izrařavati se ~]

ľakònikum m. pov. u antićkom gimnaziju, prostorija za znojenje

♦ *lat.* laconicum ← Laconicus: stanovnik Laconije (glavni grad Sparta) ← *grć.* **ľakònikòř**; znojno kupanje bio je spartanski obićaj

ľakònog prid. (odr. -ľ) knjiř. koji je lak na svojim nogama, koji ima lagan hod // **ľakònogo pril.** knjiř. ľako, brzo, u tren

♦ v. lak² + v. noga

ľakòruk prid. (odr. -ľ) knjiř. koji ľako daje novac ili dobra iz ruke, pretjerano dareřljiv [*sirotinjaje ~a*], opr. řkrt

♦ v. lak² + v. ruka

ľakòstica ř *razg.* majica nazvana prema popularnoj marki Lacoste®, zařtitni znak krokodil

ľakota (ľakotskĭ) prid., ob. u: △ ~ **jezik** *lingv.* amerićki indijanski jezik siuske porodice, govori se na S SAD-a

ľakòuĕman prid. (odr. -mĕnĭ), v. ľakomislen // **ľakòuĕmnica ř**, v. ľakoumnik; **ľakòuĕmnik m** (V -iće, N mn -ićĭ) onaj koji sve olako shvaća, nepromiřljeno se u řto upuřta; **ľakòuĕmno pril.** na ľakouman naćin; nepromiřljeno, olako; **ľakòuĕmnòřt** ř (G -osti, I -osti/-ořću) osobina onoga koji je ľakouman

♦ v. lak² + v. um

ľakovjĕran prid. (odr. -mĭ) koji ľako u sve (po)vjeruje; naivan // **ľakovjĕrnik m** (V -iće, N

mn -ici) onaj koji je lakovjeran; **lakovjerno** *pril.* na lakovjeran način; **lakovjérnost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je lakovjeran

✧ *v.* lak² + *v.* vjera, vjerovati

lakozapaljiv *prid.* (odr. -i) koji se lako zapali [~i *plin*]

✧ *v.* lak² + *v.* zapaliti, zapaljiv

lakrdija ž 1. *knjiž.* scenski komad koji se osniva na apsurdnim šaljivim situacijama; podvrsta komedije 2. *pren. a.* groteskna, neukusna šala; ludorija [*praviti ~u od...*] **b.** prazne riječi // **lakrdijaš** m (G lakrdijaša) onaj koji izvodi lakrdiju; šaljivdžija; **lakrdijašev** (lakrdijašov) *prid.* koji pripada lakrdijašu; **lakrdijašica** ž, *v.* lakrdijaš; **lakrdijašiti** (Ø) *nesvrš.* (prez. lakrdijašim, *pril. sad.* -šéči, *gl. im.* -šénje) *pejor.* u svakodnevnim postupcima izazivati dojam lakrdije, ponašati se kao lakrdijaš; budaliti, benaviti se, ispadati neodgovoran i neozbiljan; **lakrdijaški** *prid.* koji se odnosi na lakrdijaše; **lakrdijaški** *pril.* kao lakrdijaši, na način lakrdijaša; **lakrdijaštvo** sr (G *mn* lakrdijaštava/-a) lakrdijaško ponašanje; **lakrdijati** *nesvrš.* (prez. -ám, *pril. sad.* -ajúći, *gl. im.* -ánje) praviti lakrdije, *usp.* lakrdijašiti, komedijati

✧ *tur.* lakirdi

lakrimāljan *prid.* (odr. -lni) koji se odnosi na suze △ ~ne **žlijezde** *anat.* suzne žlijezde // **lakrimatōrij** (lakrimatōri) *m pov.* alabastrena, glinena ili staklena posudica uska grla, u starom Rimu služila za čuvanje balzama upotrebljavanog u pogrebnim obredima; nazvana prema pogrešnoj pretpostavci da su narikače u takvim posudicama skupljale suze

✧ *srlat.* lacrymalis ≈ *lat.* lacryma (lacrima): suza

lakrimogēn (I) *prid.* (odr. -i) koji stvara, izaziva suze // **lakrimogēn** (II) *m kem., v.* suzavac; **lakrimogēnski** *prid.* koji se odnosi na lakrimogen [-a *bomba*]

✧ *v.* lakrimalan + -GEN

lacrōs *m sport* igra loptom srodna hokeju; igra se u Francuskoj, Engleskoj, Sjevernoj Americi

✧ *kan.fr.* le crosier

laks m (N *mn* laksovi) *zool. reg., v.* losos

✧ *njem.* Lachs

laksāncije ž *mn* (N laksāncija) *farm.* sredstva

koja pospješuju pražnjenje crijeva; laksativi, purgativi

✧ *lat.* laxantia ← laxare: opustiti

laksativ *m farm.* sredstvo koje pospješuje pražnjenje crijeva; purgativ, laksancija // **laksativan** *prid.* (odr. -vni) koji djeluje kao laksativ; **laksativno** *pril.* tako da djeluje kao laksativ [~ *djelovati*]

✧ *lat.* laxativus ≈ laxare: opustiti

laksizam m (G -zma) 1. čudoredni stav prema kojem se, u slučaju sumnje, može uvijek izabrati po savjesti, a ne kako predlaže moralni zakon 2. pretjerana popustljivost, ravnodušnost // **laksist** m pristaša laksizma

✧ *fr.* laxisme ≈ *lat.* laxis: opušten, širok

laksē, *v.* lak²

lāk-štiflētē ž *mn* (G *mn* lāk-štiflētā) *reg. zast.* lakirane polučizme (niske čizme) kao dio odijevanja po modi 1920-ih

✧ *njem.* Lack: *v.* lak + *v.* Stiefelette (tvorba po uzoru na *fr.*): polučizmica ← Stiefelchen

laktac m (G laktāca) *bot., v.* jagušač

laktācija ž *fiziol.* 1. izlučivanje, lučenje mlijeka 2. razdoblje u kojem mliječne žlijezde izlučuju mlijeko [*u ~i* = u vrijeme laktacije] 3. *term.* hranjenje dojenčeta mlijekom

✧ *lat.* lactatio ← lac: mlijeko

laktagōgi *m mn* (N laktāgōg, N *mn* -ōzi) *fiziol.* sredstva koja povećavaju stvaranje i lučenje mlijeka

✧ *lat.* lac: mlijeko + -AGOG(I)

laktalbūmīn m (G laktalbumīna) *biol.* bjelančevina u mlijeku

✧ *lat.* lac: mlijeko + *v.* albumin(i)

laktārij (laktārij) *m* medicinska ustanova (ob. pri rodilištima i dječjim dispanzerima) u kojoj se prikuplja mlijeko žena dojilja za ishranu dojenčadi čije majke nemaju dovoljno mlijeka ili ne smiju dojiti svoje dijete

✧ *lat.* lac: mlijeko

laktāt m (G laktāta) *kem.* sol ili ester mliječne kiseline

✧ *lat.* lac: mlijeko + *v.* (ace)tat

laktāza ž *biol.* enzim koji laktozu cijepa na glukozu i galaktozu

✧ *lat.* lac: mlijeko + -AZA

laktifēran *prid.* (odr. -rni) koji sadrži, proizvodi mlijeko; mliječan

✧ *lat.* lac: mlijeko + -FER(AN)

laktobacīli *m mn* (N laktobācīl, G laktobacīla) *biol.* štapičaste bakterije, fermentiraju ugljikohidrate stvarajući kiselinu i plin, koriste se

u proizvodnji jogurta i mliječnih preradevina
 ✧ *nlat.* lactobacillus ← *lat.* lac: mlijeko + *v.* bacil

laktobùtirometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *tehn.* zast. uređaj za mjerenje suhe tvari u mlijeku
 ✧ *lat.* lac: mlijeko + *v.* butirometar

laktodenzimetar *m* ⟨G -tra, N -tri⟩ uređaj za mjerenje gustoće mlijeka

✧ *lat.* lac: mlijeko + *densus*: gust + -METAR

laktofermentácija *ž* pokus kojim se ustanovljava u okolini zgrušavanja čestica u mlijeku
 ✧ *lat.* lac: mlijeko + *v.* ferment, fermentacija

laktoflavin *m* ⟨G laktoflavína⟩ *biol.* vitamin B₂, *v.* riboflavin

✧ *lat.* lac: mlijeko + *flavus*: žut + -IN

laktofríz *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ hladnjak za čuvanje mlijeka

✧ *lat.* lac: mlijeko + *v.* fri(-zer)

laktogēn *prid.* ⟨*odr.* -i⟩ koji stvara mlijeko Δ ~ *i* **hormon** *fiziol.* hormon što ga luči placenta, stimulira stvaranje mlijeka

✧ *lat.* lac: mlijeko + -GEN

laktoglobulín *m* ⟨G laktoglobulína⟩ *biol.* globulin u mlijeku

✧ *lat.* lac: mlijeko + *v.* globulin(i)

laktologija *ž* znanost o mlijeku

✧ *lat.* lac: mlijeko + -LOGIJA

laktometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ uređaj za određivanje kakvoće mlijeka

✧ *lat.* lac: mlijeko + -METAR, *usp.* laktobutirometar

laktōn *m* ⟨G laktóna⟩ *kem.* skupno ime za unutarnje cikličke estere hidroksikarbonskih kiselina; prsten od laktona (laktonski prsten) sadrže mnogi prirodni organski spojevi // **lakt-onizácija** *ž kem.* stvaranje laktona od alkoholne ili fenolne kiseline

✧ *lat.* lac: mlijeko

laktoskop *m* ⟨N *mn* -i⟩ uređaj za analiziranje mlijeka

✧ *lat.* lac: mlijeko + -SKOP

laktosúrija *ž pat.* prisutnost laktoze u mokraći dojilja i trudnica

✧ *v.* laktoza + -URIJA

laktóza *ž biol.* disaharid C₁₂H₂₂O₁₁ · H₂O, hidrolizom se cijepa na glukozu i galaktozu, dobiva se iz mlijeka, služi za djetetske preparate; mliječni šećer

✧ *lat.* lac: mlijeko + -OZA

lakúna *ž 1. term.* praznina, rupa (u starim rukopisima, na oštećenim starim spomenicima

itd.) **2. pren.** rupa (u znanju, u zakonu) **3. anat.** udubine i šupljine unutar čvršćeg tkiva **4. arhit.** u antičkoj arhitekturi, četverokutni prostor u stropnim ukriženim gredama; kasete

✧ *lat.* lacuna: jama, udubina

lakunār *m* ⟨G lakunára⟩ *pov. arhit.* u antičkoj arhitekturi, strop konstruiran od ukriženih greda s četverokutnim međuprostorima (lakunama, kasetama), prekriven je pločama, karakteristika reprezentativnih građevina

✧ *lat.* lacunar

lakústrijskī *prid. geogr.* koji se odnosi na jezero; jezerski [-a voda]

✧ *tal.* lacustre ≈ *lat.* lacus: jezero

lála *ž reg. bot., v.* tulipan

✧ *pr.* (nadimачko): Lálica (Šibenik)

✧ *tur.* lale ← *perz.* lāle

lāla *m* ⟨G -ē, G *mn* lālā⟩ *pov. 1.* turski dvorani odgojitelj, učitelj (ob. u Osmanskom Carstvu) **2.** dvorjanik **3.** sultanov miljenik

✧ *pr.* (nadimачka ili prema zanimanju, moguće preklapanje s *v.* lāla, Lazar): Lālatović (Bjelovar, Zlatar Bistrica, Dubrovnik), Lāle (Dubrovnik), Lāletić (Nova Gradiška, Donji Miholjac)

✧ *tur.* ← *perz.*

Lāla *m reg.* onaj koji je iz Vojvodine // **Lālínka** *ž, v.* Lala; **lalínskī** *prid.* koji se odnosi na Lale

lalácija *ž med. psih.* tepanje kao nepoželjno svojstvo artikulacije govora (riječi i glasova) u dječjem uzrastu (obično l umjesto r) [luka : ruka]; lambdacizam

✧ *lat.* lallare: pjevati la-la

lālang *m bot.* vrsta indijske trave

✧ *mal.*

Lalangue (izg. Lalāng), **Ivan** (1743–1799), liječnik u Varaždinu, autor prvih medicinskih djela na hrv. jeziku, reformator zdravstvene službe u Hrvatskoj

Lālīć, Mihailo (1914), crnogorski književnik, pripovijetke i romani o najdramatičnijim epizodama NOB-a u Crnoj Gori (*Lelejska gora, Hajka*)

-LALIJA, -LALIČKI kao drugi dio riječi znači brbljanje, govor [*idiolalija*]

✧ *grč.* laliá

Lalo (izg. Laľb), **Édouard** (1823–1892), francuski skladatelj španjolskog podrijetla, kasnoromantik (*Španjolska simfonija*)

LALO- kao prvi dio riječi znači govor [*lalofobija*]

✧ *grč.* laliá

lalofofobija *ž psih.* strah od govorenja (osobito u osoba s govornim nedostacima)

✧ LALO- + -FOBIJA

laloke *ž mn* ⟨N lälöka, G mn lälökā⟩ **1.** životinjske usne [*pseće* ~] **2.** *pejor.* velike, istaknute usne ružne, proždrljive, pohlepne osobe

laloneuróza *ž* neurotska smetnja u govoru [*patiti od ~e*]

✧ LALO- + v. *neuroza*

lalopătija *ž pat.* smetnja u govoru bilo koje vrste [*patiti od ~e*]

✧ LALO- + -PATIJA

lalorėja *ž, v.* logoreja

lām m dvadeset četvrto slovo arapskoga alfabeta

✧ *arap.*

lāma *ž* ⟨G mn lāmā⟩ *reg.* **1.** limena posuda, limenka, kanta **2.** turpija, pila **3.** metalna karika, grivna

✦ *pr.* (nadimačko): **Lāmač** (Čazma, Vrbovec)

✧ *tal.* lama: oštrica, sječivo ← *fr.* lame ← *lat.* lamina

lāma¹ *ž, v.* ljama

lāma² *m rel.* budistički svećenik, redovnik (u Tibetu i Mongoliji), *usp.* dalaj lama // **lāmāist** (**lāmāist**) *m* sljedbenik lamaizma; **lamaizam** *m* ⟨G -zma⟩ odvjetak budizma nastao u 8. st. u Tibetu, naglašava središnju ulogu lāmā

✧ *njem.* ← *mong.* lama ← *tibet.* ← blama: vrhovni (samo za visoke svećenike)

La Manche (izg. La Mānš) *m geogr.* morski prolaz između J Engleske i S Francuske, najveća širina 278 km, najmanja 31 km; ispod kanala prolazi Eurotunel; Engleski kanal

✧ *fr.*: kanal, rukav (*fr.*: ime za Engleski kanal)

lāmāntīn m ⟨G lamāntīna⟩ *zool.* tropski vodeni sisavac (*Trichechus manatus*) iz reda sirena; l. obični

✧ *fr.* ← *šp.* monatē ← *aravački:* dojka

Lamarck (izg. Lamärk), **Jean-Baptiste de Monet** (1744–1829), francuski prirodoslovac, jedan od utemeljitelja biologije kao znanosti, preteča Darwina u teoriji evolucije // **lamarckizam** *m* ⟨G -zma⟩ teorija koja evoluciju organske prirode tumači nasljeđivanjem »stečenih svojstava« koja nastaju pod utjecajem okoline

Lamartine (izg. Lamartēn), **Alphonse de** (1790–1869), francuski književnik i političar; intimne, melankolične i sentimentalne *Pjesničke*

meditacije (1820), prva su pjesnička zbirka francuskog romantizma

lamasērija *ž rel.* lamaistički samostan

✧ *fr.* lamaserie, v. lama²

lāmati, v. lōm

Lamb (izg. Lëmb) **1. Charles** (1775–1834), engleski pjesnik, esejist i dramski pisac, najpoznatiji po *Pričama iz Shakespearea* (zajedno sa sestrom Mary), prepričanim Shakespeareovim djelima za djecu i mladež **2. Willis Eugene** (1913), američki nuklearni fizičar, Nobelova nagrada 1955 (s P. Kuschrom)

lambáda *ž glazb.* brazilski društveni ples, u modi 1980-ih i 1990-ih; postao opće popularan

✧ *braz.port.* ≈ lambar: udarati

lāmbda *ž* ⟨G mn -ā/-ī⟩ **1.** jedanaesto slovo grčkog alfabeta **2. pov. u grčkom sustavu brojeva oznaka za 30 Δ ~ *čestica* *fiz.* elementarna čestica, bez naboja; barion spina 1/2 i mase približno 1.1 mase protona te vremena poluživota 2,6 · 10⁻¹⁰ s (simbol λ); ~ *sonda term.* osjetilo (senzor) koje utvrđuje prisutnost kisika u ispušnim plinovima**

✧ *grč.* lá(m)bda

lambdacizam *m, v.* lalacija

Lāmbert m. os. ime njemačkog podrijetla, *rij.*; *hip.*: **Bērti**; **Lāmberta** *ž.* os. ime; isto: **Lambertína** *rij.* ✧ *pr.*: **Lāmbert** (Rijeka), **Lámpe**, **Lāmpert** (I Slavonija, Pokuplje, Moslavina), **Lāmpič**, **Lāmprecht** (Varaždin), **Lāmprečnik**, **Lāmpret** (Rijeka, Otočac)

✧ *njem.* Lambert, Landebert

Lambeth walk (izg. Lëmbet vōk) *m glazb.* društveni ples 1930-ih

✧ *engl.* prema Lambethu, predgrađu Londona

lāmbik m ⟨G lambika, N mn lambíci⟩ *reg.* kotao za destilaciju; alambik // **lāmbora** *ž reg.* posuda za kiseljenje mlijeka

✧ *tal.* (a)lambicco

lambikaŋti (Ø, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** lagano puhati, provjetravati **2. pren.** lepršati zbog toga što je preširoko u kroju, preveliko u broju, (ob. kad što visi ili kad to ne izgleda lijepo); *visiti*, *klatiti se*, *lambatati* [*hlače ~ju*] **3.** (se) stati na lagan vjetar, provjetravati se

✧ *tal.* lambicare, lambire

lāmbitus m dodirivanje vulve i klitorisusa usnama

i jezikom tijekom spolnog odnosa, *usp.* kunilintus

✧ *lat.* ← lambēre: lizati

lamblija *ž zool.* praživotinja (*Lamblia intestinalis*), bičaš, crijevni nametnik

✧ prema češkom liječniku W. D. Lamblu (1824–1895)

lamblijaza *ž pat.* crijevno oboljenje koje uzrokuje lamblije

✧ v. lamblija + -IJAZA

lambrèkèn *m* (G lamrekéna) **1.** kitama ukrašena zavjesa na gornjem dijelu baldahina, prozora, vrata itd. **2. pov.** u srednjem vijeku, tkanina ovješena o šljem ili prebačena preko njega; zaštićivala od kiše i žege **3.** rezbareni drveni ili cinčani ukras na strehama nad kućnim vratima

✧ *fr.* lambrequin ← *nizoz.* lamperkin: koprenica ← *lamper:* koprena

lambrequin *m*, v. lambreken

lambrètja *ž* (G *mn* lambréta) marka skutera talijanske proizvodnje (sredina 20. st.), motor-kotač koji se ne objaši u vožnji, nego se sjedi kao na stolici [*na ~i*]

✧ *tal.* tvorničko ime proizvoda®, prema proizvođaču I. Lambretu

lāmbris *m pov. umj.* drvena (rjeđe mramorna) oplata stijene kao zaštita od vlage i studeni te kao dekoracija (15–18. st. u sjevernim zemljama); čest ornamentalni motiv

✧ *fr.* ← *lat.* lambrusca: loza

lamb's wool *m*, v. lemsvul

lamē (lamē) *m* (G lamēa) svjetlucava tkanina dobivena zajedničkim tkanjem prirodnih ili sintetskih vlakana s metalnim nitima, upotrebljava se za izradu ženskih večernjih odjevnih predmeta

✧ *fr.* lamé

lāmed *m 1. lingv.* dvanaesto slovo hebrejskog i drugih starih semitskih alfabeta; iz raznih njegovih varijanti razvilo se grčko lambda i latiničko »λ« **2. pov.** u hebrejskom obilježavanju brojeva oznaka za 30

✧ *hebr.* lāmedh

lamēla *ž* (G *mn* lamélá) **1.** tanak listić kovine, plastike i sl. **2.** podupirač **3.** električni osigurač **4. tehn.** tarna ploča spojke motornog vozila [*~ kuplunga*]; obloga // **lampèrija** *ž zb.* drvene daske ili ploče s utorima, služi za oblaganje zidova i stropova prostorija; oplata, obloga

✧ *tal.* lamella ← *lat.*: pločica ≈ lamina: tanki komad ploče

lāmènt (lamènt) *m* (N *mn* -i, G -ènātā) **1. glazb.** u škotskoj i irskoj narodnoj glazbi, tužaljka namijenjena gajdama **2. razg.** općenito, tužna pjesma, tužni razgovor, sjećanje

✧ *lat.* lamentum

lāmèntíráti (Ø, nad čim, o čemu) *nesvrš.* (prez. lamèntirām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje) tužiti se na sudbinu; jadikovati, naricati // **lāmèntácija** *ž 1.* žalovanje, naricanje, jadikovanje **2. bibl.** starozavjetna knjiga tužaljki proroka Jeremije **3. glazb.** u katoličkom bogoslužju Velikog tjedna, psalmodični koralni napjev **4. knjiž.** literarni sastavak, najčešće u stihovima potaknut nekim žalosnim događajem; čest u antičkoj i srednjovjekovnoj književnosti; **lāmèntátor** (lamentátor) *m* onaj koji nad čim tuguje, žaluje, tuži; **lāmèntátorica** *ž*, v. lamentator

✧ *njem.* lamentieren ← *lat.* lamentari

lāmènto *m glazb.* stavak žalobna i elegična obilježja // **lāmèntàbile** *pril. glazb.* tugaljivo, žalosno

✧ *tal.*

lamèta *ž 1.* uska nit srebrnog ili zlatnog papira ili staniola, čest ukras na božićnome drvcu **2. v.** lamica // **lāmica** *ž reg.* nožić za brijanje; lameta, britvica, žilet

✧ *tal.* lametta

Lāmija *ž mit. 1.* ljubavnica Zeusova, ženski demon koji ubija djecu **2. (mn)** lijepe žene koje mladićima sišu krv

lāmína¹ *ž anat.* tanka ploča ili sloj nekoga tkiva // **laminácija** *ž* postupak kojim se radi očuvanja oblažu stari rukopisi, novine i drugi tiskani listovi, dokumenti i knjige; **lāmínārjan** *prid.* (odr. -rni) koji je slojevit Δ *~na strujanja* *fiz.* slojevita strujanja kod malih brzina fluida, fluid (tekućina ili plin) se giba u paralelnim slojevima, *opr.* vrtložno strujanje, v. vrtložan Δ; **lāmínāt** *m* (G lamináta) tanka ploča kovine, lim; upotrebljava se prilikom pakiranja kao nepropusni materijal; **lāmínátor** *m* stroj na kojem se radi laminacija pomoću tlaka i topline

✧ *lat.* lamina: pločica

lāmína² *ž bot.*, v. plojka (2)

lāmínarija *ž bot.* rod velikih smeđih morskih algi (*Laminaria*), raširen na kamenitu dnu umjerenih i hladnih mora

✧ *nlat.* laminaria, v. lamina¹

laminektòmija *ž med.* operacija otvaranja kanala kralješnice

✧ *v.* lamina¹ + *v.* ektomija

lāmp *m* (G *mn* lāmpā) *reg.* bljesak, munja // **lāmpāda** (**lāmpāda**) *ž reg.* munja na nebu, pojava svjetla od sijeva munje u daljini; **lāmpādina** *ž reg.* džepna svjetiljka, baterija; **lāmpara** *ž rib.* mreža za lov male plave ribe; **lāmpāro** *m rib. reg.* lampa koju ribari koriste da bi dohvatili ribu, prvenstveno na Sredozemlju i u lokalnim jezicima; svića; **lāmpati** (Ø) *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajū-ći, gl. im. -ānje) *reg.* sijevati (o munjama i grmljavini)

✧ *tal.* lampo ← *lat.* ← *grč.* lampās: baklja

lāmpa *ž* (G *mn* -ā-ī) *reg.* svjetiljka // **lāmpadžija** *m* (N *mn* -e) *reg.* nažigač javne rasvjete; **lāmpica** *ž dem.* od lampā [džepna ~; baterijska ~]; **lāmpičak** *m* (G -čka, N *mn* -čci) *razg. dem.* od lampā; **lāmpist** *m* onaj koji se brine o osvjetljavanju stalnih signala, semafora i signala na vlakovima u željezničkom prometu

✧ *pr.* (nadimačka ili prema zanimanju): **Lāmpalov** (Šibenik, sred. Dalmacija, I Slavonija), **Lāmpić** (Makarska, Primorje, Istra)

✧ *njem.* Lampe, *v.* lamp

lampadēdrómija *ž pov.* u antičkoj Grčkoj, u tijeku većih svetkovina, noćno trčanje sa zapaljenom zubljom

✧ *grč.* lampadēdrómia ← lampās: baklja = lāmpein: sjati + -DROMIJA

lāmpas *m* 1. damastna tkanina, koristi se za crkveno ruho i za presvlaku namještaja 2. (*mn*) vrpce u boji, od svile ili čohe, prišivene duž bočnih šavova hlača, ob. na generalskim i admiralskim odorama

✧ *fr.*

lāmpāš *m* (G lāmpāša) *reg.* fenjer

✧ *mađ.* lāmpās, *v.* lampā

lāmpensīrm *m* (N *mn* -ovi/lāmpensīrmi, G -ōvā-ā) *reg.* sjenilo svjetiljke

✧ *njem.* Lampenschirm, *v.* lampā

lāmpērja, *v.* lamela

lāmpiōn *m* (G lāmpiōna) obojena papirna svjetiljka // **lāmpiōnskī** *prid.* koji se odnosi na lampione

✧ *fr.* ← *tal.* lampione, *usp.* lampā

lāmpionāda *ž razg.* domjenak na kineski način (s lampionima kao dekoracijom i rasvjetom)

✧ *v.* lampion + -ADA

lāmpreda *ž zool.*, *v.* paklara

✧ *tal.* lampreda

lamprofīri *m mn* (N lamprofīr, G lamprofīra) *min.* žičane eruptivne stijene, prema mineralnom i kemijskom sastavu razlikuju se od matičnih stijena

✧ *grč.* lampρός: jasan + porphyroūs: porfir- (na stijena)

lāmpūga *ž zool.* koštunjača (*Coryphaena hippurus*) iz porodice lampuga (*Coryphaenidae*)

lān *m* 1. *bot.* jednogodišnja zeljasta biljka (*Linum usitatissimum*), ima vlaknasto stablo i sjemenke bogate uljem [ozimi ~; jari ~] 2. *a.* predivo dobiveno preradom te biljke; flaks **b.** platno od tog prediva // **lānara** *ž* pogon u kojem se prerađuje lan; vlaknara; **lānen** *prid.* (od *pr.* -ī) koji je od lana, dobiven od lana [-o platno] Δ ~o **ulje** masno sušivo ulje iz sjemenki lana, rabi se u proizvodnji boja, lakova, linoleuma i dr.; **lānik** *m* (G lānika, N *mn* lānici) 1. *Linum austriacum*, plavetni lan 2. mjesto gdje raste lan; lanište; **lānište** *sr.*, *v.* lānik (2)

✧ *pr.* (etnici): **Lānščāk** (**Lanščāk**) (Vrbovec, Virovitica), **Lānščāk** (**Lanščāk**) (Virovitica, Prigorje) Δ *mikrotop.* (ob. zemljišta): **Lānēnāca** (Ogulin), **Lānik** (Donji Miholjac, Osijek, Brod), **Lāništa** (Požega, Brod), **Lānište** (Osijek) ✧ *top.* (naselja): **Lānišće** (zaselak u zagrebačkoj županiji), **Lānišće** (Buzet, 181 stan.; Labin, 78 stan.)

✧ *prasl.* *lǫnъ (*stsl.* lǫnъnъ, *rus.* lēn, *polj.* len), *lit.* (mn) linai ← *ie.* *lino- (*lat.* linum, *grč.* línōn)

LAN *m krat. int.* lokalna mreža, povezuje računala koja su na maloj udaljenosti, *usp.* ethernet, *opr.* WAN

✧ *engl.* Local Area Network

Lāna *ž.* os. ime (recentno); *hip.* od Svetlana

✧ *rus.*, *hip.* od Alla, Evlampija, Jolanta, Melanija i sl.

lānjac *m* (G -nca, V -nče, N *mn* -nci, G lānācā)

1. niz spojenih metalnih karika [*karika* ~ca; na ~cu; u ~cima; vezati ~cem; ~ci za snijeg]

2. *tehn.* niz drugačijih članova spojenih na razne načine u gibljivu cjelinu [-ac motora]

3. niz u kojem se razabiru jedinke [*planinski* ~ac] 4. niz poduzeća, prodavaonica i sl. istoga vlasnika [-ac robnih kuća] 5. *pov.* mjera za površinu zemlje (2000 čhv) 6. (*mn*) okovi

Δ **govorni** ~ac *fon.* očitovanje govornog čina kao slijeda glasovnih procesa i ostvaranja; ~ac **Sv. Ante** (**Antuna**) 1. društvena igra dopisivanja (tko dobije pismo piše drugima)

2. pren. publ. način poslovanja nekih za to osnovanih banaka, na ulog se daju visoke kamate od novih uloga sve dotle dok posljednji koji ulazu ne ostanu prevareni // **lančani** prid. **1. a.** koji se odnosi na lanac, koji je dio lanca [*~a karika karika lanca*] **b.** koji se obavlja, odvija pomoću lanca [*~i pogon*] **2.** koji se događa jedan za drugim, koji je u nizu; susljedan $\triangle \sim$ **a reakcija** **1. kem.** niz uzastopnih procesa od kojih prethodni proces svojom posljedicom uvjetuje sljedeći (npr. u polimerizaciji, izgaranju) **2. fiz.** vrsta nuklearne fisije uzrokovane bombardiranjem teških jezgara brzim neutronima uz razvijanje velike energije; *~i sudar* sudar više automobila u nizu; **lančanica** ž pila koja pili nazubljenim lancem; **lančanik** m (G lančanika, N mn lančanici) **1.** lančani most **2. pom.** lančano kolo na vitlu; **lančano pril.** u povezanom nizu, jedno za drugim, tako da jedno vuče drugo [*~ reagirati*]; **lančast** prid. (odr. -i) koji je nalik lancu, koji je poput lanca $\triangle \sim$ **i spojevi** kem. organski spojevi koji sadrže atome ugljika vezane u obliku otvorenih lanaca; alifatski spojevi; **lančić** m **1. dem.** od lanac **2. razg.** ukrasna ogrlica, ob. od plemenitih metala, niz povezanih sitnih karika; **lančina** ž *augm.* od lanac, *pejor.* u zn. težak, nespretn, zardao itd.

♦ pr. (prema zanimanju): **Lānc** (Daruvar, Vinkovci, ← *mad.*), **Lančić** (100, Ivanec, Zagorje, Prigorje, Podravina)

✧ prasl. *lanьcъ (stsl. lanьcugъ, češ. lancuch)

lānak m (G lānka, V lānče, N mn lānci) bot. biljka roda *Thesium* iz porodice *Santalaceae*

✧ v. lan

lāncāna ž reg. manevarski konop; poteg, nateg

✧ tal. lanzana

lāncārda ž *zool.*, v. lokarda

✧ tal. lanzarda

Lancashire m (izg. Lēnkšajer) grofovija u SZ Engleskoj, 3063 km², 1.381.300 stan., glavni grad Preston // **lēnkšajerski** prid. koji se odnosi na Lancashire

Lancaster (izg. Lēnkester) engleska dinastija (1399–1461), pripadaju joj kraljevi Henrik IV, Henrik V i Henrik VI

Lancelot (izg. Lanslō) (nadimak **du Lac**: od Jezera) m jedan od najistaknutijih vitezova Okruglog stola u legendama o kralju Arturu, osobito u legendi o gralu

lancers (izg. lēnsers) m društveni salonski ples popularan u 19. stoljeću

✧ engl.

lancēta ž *med.* antikni kirurški instrument s dva oštra brida nalik na skalpel (za vađenje krvi iz prsta, za cijepljenje te za kirurške zahvate)

✧ njem. Lanzette ← fr. lancette ← lat. lancea

← kelt.

lāncman m reg. čovjek iz istoga kraja, iz iste zemlje; zemljak, lacman

♦ pr. (nadimačka ili etnici): **Lācman** (Biograd), **Lācmanović** (500, Benkovac, Šibenik, S Dalmacija, Primorje), **Lāco** (250, Sinj, sred. Dalmacija, I Slavonija, Primorje, v. i Ladislav)

✧ jidiš landsman ≈ njem. Landsmann

lāncūn m (G lāncūna) reg. plahta

✧ tal. lenzuolo

lānc m, v. lunch

lānča ž (G mn -ā-l-i) reg. koplje

♦ pr. (nadimačka): **Lānca** (Istra), **Lānča** (190, Pazin, Istra, Primorje)

✧ tal. lancia

Land Art (izg. Lēnd Ārt) m lik. umjetnost (o.1966)

koja se bavi izravnim posredovanjem u krajoliku ili oblikovanjem na prirodnom ili otpadnom materijalu s minimumom zahvata

✧ engl.

Landau (izg. Lāndau), **Lev Davidovič** (1908–1968), utemeljitelj sovjetsko-ruske škole teoretske fizike, Nobelova nagrada 1962.

lāndauer m *pov.* kočija, fijakera sa sklopivim krovom

♦ pr. (etnik): **Lāndau** (Rijeka)

✧ njem. Landau, prema istoimenom njemačkom gradu gdje je prvi put napravljen

lander m, v. lender

lāndgrāf m *pov.* u Njemačkoj **1.** naslov nekih oblasnih gospodara **2.** službenik koji dijeli pravdu u carevo ime

✧ njem. Landgraff

lāndhauz m reg. zast. ladanjska kuća, ljetnikovac

✧ njem. Landhaus

lāndkārta ž (G mn -ā-l-i) reg. zast. zemljopisna karta

✧ njem. Landkarte

Lāndler m, v. lender

landlord (izg. lēndlōrd) m engleski veliki zemljoposjednik koji zemlju daje u zakup

✧ engl.

landölfija ž bot. rod tropskih biljaka (*Landol-*

phia) iz porodice zimzelena; mliječni sok kore preradom daje kaučuk

✧ *nlat.* *landolphia*, prema francuskom moreplovcu Landolpheu

landövati (Ø) *nesvrš.* (prez. *låndujēm*, pril. *sad. låndujūci*, gl. *im. -ānje*) *reg.* lutati, tumarati, putovati // **lāndrati** (Ø) *nesvrš.* (prez. *-ām*, pril. *sad. -ajūci*, gl. *im. -ānje*) *reg.* bezbrižno se skitati

✧ *pr.* (nadimачko): **Lāndikušić** (Solin)

✧ *njem.* *Land*: zemlja, polje, selo

lāndovina ž *zb. zool.* skupno ime za divlju, tzv. ludu ribu hrskavična kostura i niske biološke reprodukcije (raža, morska mačka, morski pas, golub, sklat, žutulja); prilov

✧ *srlat.*

Landowska (izg. *Landòvskā*), **Wanda** (1879–1959), poljska čembalistica, zaslužna za ponovno uvođenje čembala u koncertne izvedbe

lāndras *m agr.* pasmina velikih bijelih svinja, podrijetlom iz Danske, uzgaja se po čitavom svijetu

lāndrati, v. *landovati*

Land Rover (izg. *Lēndrōver*) *m* terensko vozilo engleske proizvodnje, slično američkom džipu

✧ *engl.* tvorničko ime proizvoda²

landsknecht (izg. *lāndskneht*) *m* *vojn. pov.* njemački vojnik plaćenik, pješak (15. i 16. st.)

✧ *njem.* *Landesknecht*

landsmal (izg. *lāntsmol*) *m* *lingv.* stariji naziv za norveški narodni, pučki jezik (nynorsk), koji je u književnosti i javnom životu ravnopravan s bokmalom, književnim jezikom

✧ *norv.* *Landsmål*

Landsteiner (izg. *Lēndsteiner*), **Karl** (1868–1943), američki patolog austrijskog porijekla, otkrio krvne grupe (1901) i Rh-faktor (1940), Nobelova nagrada 1930.

lāndsting *m* (N *mn -nzi*) **1.** *pov.* u srednjem vijeku, zemaljski sabor u skandinavskim zemljama **2.** danas, predstavnički organ oblasne samouprave u Švedskoj **3.** gornji dom danskog parlamenta

✧ *šved.*

lāndsajt *m* *reg.* slika nekog kraja, pejzaž u slikarskoj umjetnosti; »krajina«, krajolik

✧ *njem.* *Landtschaft*

lāndšturm *m* *vojn. reg. zast.* u vojsci Habsburške Monarhije, vojni obveznici najstarijih godišta i oni koji nisu završili vojnu obuku

✧ *njem.* *Landsturm*

Landtag (izg. *Lānttāg*) *m* državni ili zemaljski parlament u zemljama njemačkog govornog područja

✧ *njem.*

lāndvēr *m* *vojn. reg. zast.* dio oružane sile sastavljen od starijih godišta vojnih obveznika

✧ *njem.* *Landwehr*

lāne *sr* (G -ta, N *zb. -ād*, G -ādi) **1.** *zool.* mlado košute ili srne **2.** *pren.* milo dijete [~ *moje!*]

// **lānād** ž *zb.* (I -adu/-i), v. *lane*; **lānešce** *sr* (G -a/-ta, *zb. lāneščād*) *hip.* od *lane*; **lāneščād** ž *zb.* (I -adu/-i), v. *lanešce*

✧ *prasl.* **olnē*, **olnō* (*rus.* *lan'*, *polj.* *łani*), *lit.* *alnē* ≈ *grč.* *élaphos*: jelen

lānet *m* *reg.* riječi kojom se na koga baci veliko kletva; prokletstvo

✧ *tur.* ← *arap.* *la'nā*

Lang (izg. *Lāng*), **Fritz** (1890–1976), vodeći filmski redatelj njemačkog ekspresionizma, antinacist, emigrirao 1934. i uspješno režirao filmove u SAD-u, poslije 1945. opet u Njemačkoj

langerhānsov *prid.*, ob. u: Δ ~i **otočići** *anat.* nepravilne, sićušne nakupine endokrinih stanica gušterače koje luče glukagon (alfa-stanice), inzulin (beta-stanice), somatostatini (delta-stanice) i pankreasni polipeptid

✧ prema njemačkom liječniku P. Langerhansu (1847–1888) koji ih je prvi opisao

lānglauf *m* *sport* skijaško trčanje

✧ *njem.* *Langlauf*

Langmuir (izg. *Lēnmjuer*), **Irving** (1881–1957), američki izumitelj i konstruktor, Nobelova nagrada za kemiju 1932.

Langòbardi *m* *mn* (N *Langòbard*) *pov. etn.* germanskog plemena s donje Labe, seleći se prema J osnovali u S Italiji svoju državu (6. st.), *usp.* Lombardija // **langòbardski** *prid.* koji se odnosi na Langobarde

languē d'oc (izg. *langdòk*) *m* *pov. lingv.* naziv za okcitanski ili provansalski jezik

✧ *fr.*

languē d'oīl (izg. *langdöil*) *m* *pov. lingv.* srednjovjekovna narječja na S Francuske

✧ *fr.* *languē*: jezik, *stfr.* *oīl*: da ← *lat.* *hoc ille* (≈ *fr.* *oui*: da)

languēndo *pril. glazb.* oznaka za interpretaciju; čeznutljivo, tamnim, muklim glasom

✧ *tal.*

lāngust *m* *zool.*, v. *jastog*

✧ *njem.* *Languste* ← *fr.* *langouste* ← *prov.* *langusta* ← *lat.* *locusta*

lāni *pril.* prošle godine, u godini prije ove, lanjske godine // **lanjski** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na prošlu godinu, koji se dogodio lani; prošlogodišnji [*stalo mi je do toga kao do ~og snijega* uopće mi nije stalo do toga]
 ✧ *prasl.* *olnī (*rus.* loní, *polj.* łoni) ≈ *lat.* olim: jednom

lanik, *v.* lan

lanilist *m bot.* rod biljaka (*Linaria*) iz porodice strupnikovica (*Scrophulariaceae*)

✧ *v.* lan + *v.* list¹

La Niña (*izg.* La Nīnja) *ž meteor.* ekstremno zahlađenje površine vode ekvatorijalnog istočnog Pacifika u lipnju što uzrokuje značajno hlađenje troposfere popraćeno promjenama u atmosferskim cirkulacijama, *opr.* El Niño

✧ *šp.*: djevojčica

lanist *m pov.* onaj koji je starorimske gladijatore podučavao borbenim vještinama; učitelj gladijatora

✧ *lat.* lanista ≈ lanius: mesar

Lanner (*izg.* Lāner), **Joseph** (1801–1843), austrijski skladatelj i violinist, jedan od tvoraca klasičnog bečkog valcera

lanolin *m* (G lanolína) *kem.* masna tvar koja se dobiva pranjem ovčje vune (sjerine), a zatim se različitim postupcima pročišćava i kondenzira; uporaba u parfumerijskoj industriji i industriji sapuna

✧ *lat.* lana: vuna + oleum: ulje + -IN

lanōn *m* (G lanóna) *pom.* malajski piratski brod

✧ *mal.*

lansíratí (što) *dv.* (prez. lānsīrām, *pril.* sad. -ajući, *pril. pr.* āvši, *prid. trp.* lānsīrān, *gl. im.* -ānje) **1.** izbaciti/izbacivati (raketu, torpedu) **2. pren. a.** pustiti/puštati u prodaju novi proizvod **b.** pustiti/puštati u javnost kakvu novost, informaciju [~ vijest; ~ modu] // **lānsēr** *m* (G lānséra) uređaj za lansiranje projektila; **lānsīrnī** *prid.* koji se odnosi na lansiranje, koji služi za lansiranje [~a rampa; ~a cijev; ~i toranj]

✧ *fr.* lancer: hitnuti, baciti ← *lat.* lanceare ≈ lancea: koplje

lantān *m* (G lantána) *kem.* element (simbol La, atomski broj 57)

✧ *nlat.* lanthanum ← *grč.* lanthánein: skrivati **lantanoídi** (**lantánídi**) *m mn* (N lantanóid, G lantanoída) *kem.* skupina od 14 kemijskih elemenata (atomski brojevi 58–71), u periodnom sustavu dolaze iza lantana

✧ *v.* lantan + -OID(I)

lantērna (**lantērna**) *ž* (G *mn* -ā-/ī) **1. arhit.** završni tornjić na tjemenu kupole, zvonika, krova, služi kao izvor svjetlosti **2. reg. a.** ulična svjetiljka **b.** svjetionik // **latērna** *ž, v.* lanternna

✧ *tal.*: svjetiljka

lantīna *ž pom.* motka o koju je privezano jedro; križ

✧ *tal.* l'antenna

lanūgo *m fiziol.* **1.** nežni primarni dlakavi pokrov po čitavu tijelu zametka sisavaca, osim na dlanovima i tabanima; malje **2.** tanke svjetle dlačice kojih ima gotovo po cijelom tijelu

✧ *lat.* ≈ lana: vuna

lanuti, *v.* lajati

lanjski, *v.* lani

Lāokont (**Lāokoont**) *m mit.* svećenik Apolonova hrama u Troji, Trojancima je savjetovao da ne uvuku trojanskog konja u grad, ali su bogovi poslali dvije goleme zmije koje su ugušile Laokonta i njegova dva sina (poznata antička skulptura *Laokontova skupina*)

Laomēdont *m mit.* trojanski kralj, otac Prijamov, po kazni bogova, neman mu pustošila zemlju

Lāos *m geogr.* država u *Jl* Aziji, 236.800 km², 4.024.000 stan., glavni grad Vientiane

// **lāoskī** (**lāoškī**) *prid.* koji se odnosi na Laos i Laošane △ ~ **jezik** *lingv.* jezik dajске porodice, službeni jezik Laosa; **Lāošanin** *m* (**Lāošānka** *ž*) (N *mn* Lāošani) stanovnik ili državljani Laosa

Lao Tse (**Lao Tzu**) (*izg.* Lāo Cē) (6. st. pr. Kr.), kineski filozof, smatra se osnivačem taoizma, zagovarao totalno saživljavanje s prirodom, mistični panteizam (»obnoviti svoju prirodu znači vratiti se u iskonsku prirodu bitka«) // **laocelzam** *m* (G -zma) *fil.* pravac kojeg je začetnik Lao Tse.; kroz dugu kinesku kulturnu povijest najoštrije suprotstavljen konfucijanizmu; taoizam

✧ *kin. ce.*: stari učitelj

Lāp *m, v.* Laponac, Laponija

lāpačkī *prid.*, *v.* donjolapački, Donji Lapac

Lāpad *m 1. geogr.* poluotok **2. gradska četvrt** Dubrovnika // **lāpadskī** *prid.* koji se odnosi na Lapad i Lapadane; **Lāpadašin** *m* (**Lāpadānka** *ž*) (N *mn* Lāpadani) stanovnik Lapada

lápak *m* (G -pka, V lāpče, N *mn* -pci, G lāpākā)

1. anat. grleni zalistak; lingula 2. (+ *potenc.*) jezičac u pisku (kod gajda)

✧ v. lapovi

laparohisterektomija *ž med.* operacija mater-nice kroz rez na trbuhu [*obaviti ~u*]

✧ *grč.* lapára: mekani dio; trbušna šupljina + v. histerektomija

laparòskop *m* (N *mn* -i) *med.* uređaj pomoću kojeg se izvodi laparoskopija // **laparòskòpija** *ž med.* dijagnostička metoda pregleda trbušne šupljine uvođenjem laparoscopa

✧ *grč.* lapára: mekani dio; trbušna šupljina + -SKOP

laparòtomija *ž med.* operativno otvaranje trbušne šupljine, trbušni rez

✧ *grč.* lapára: mekani dio; slabina, trbušna šupljina + -TOMIJA

lápavica (ljàpavica) *ž* žitka mješavina ras-kvašena tla i mokroga snijega; bljuzgavica // **lápati** *nesvrš.* < *pres.* -ām, *pril.* *sad.* -a jući, *gl. im.* -ānje) hodati po lapavici; šljapati

lápídàran *prid.* < *odr.* -rni) koji se sastoji od minimuma riječi; koncizan, sažet, zbijen, jezgrovit [*~ stil;* *~ natpis*] // **lápídàrij** (lápídàrij) *m* 1. dio muzeja u kojem su izloženi kameni spomenici 2. spremište u kojem se čuvaju;

lápídàrno *pril.* na lapidaran način; sažeto, jezgrovito [*~ se izražavati*]; **lápídàrnòst** *ž* < *G* -osti, *I* -osti/-ošću) osobina onoga koji je lapidaran ili svojstvo onoga što je lapidarno

✧ *lat.* lapidarius: kameni, urezan u kamen = v. lapis

lápíli *m mn* (N *lápil*, *G* *lápíla*) *geol.* orašasti komadi skrućene lave, što ih vulkani izbacuju u nekim fazama svoje aktivnosti

✧ *lat.* lapilli: kamenčići

lápís *m kem.* 1. srebrni nitrat u obliku štapića, služi za spaljivanje bradavica, rana itd. [*peče kao ~*] 2. stipisa u duguljastom obliku, zauzima krv poslije brijanja

✧ *lat.* lapis (infernalis: pakleni) kamen

lápíš *m reg.* olovka [*daj mi bokun (komad) ~a daj mi olovku*]

✧ *mlet.* lapis ← *tal.*

Lápiti *m mn* (N *Lápít*) *mit.* mitski narod u Tesaliji (prikazani u borbi s centaurima na pročelju Zeusova hrama u Olimpiji)

Laplace (izg. Laplās), **Pierre Simon de, mar-kiz** (1749–1827), francuski matematičar i astronom, autor nekih važnih matematičkih teorema (diferencijalne jednačbe, račun vjerojatnosti) i temeljne hipoteze o nastaja-

nju Sunčeva sistema (Kant-Laplaceova hipoteza)

Làpònija *ž geogr.* 1. sjevernoeuropsko područje podijeljeno između Norveške, Švedske, Finske i Rusije, 320.000 km², o. 450.000 stan. (od toga o. 35.000 Laponaca) 2. (*fin.* Lapi) pokrajina u *S* Finskoj // **Làpònac** (Láp) *m* (Làpònka, Làpkinja) *ž* < *G* -nca, *V* Làpònče, *N mn* Làpònci/Làpi, *G* Làpònčā) pripadnik laponskog/lapskog naroda; **làpònac** *m* < *G* -nca, *N mn* -nci, *G* làpònčā) *žarg.* onaj koji je ishlapio (prema izgovoru [*izlápío*]), koji je izgubio moć rasuđivanja; **làpònskī** (làpskī) *prid.* koji se odnosi na a. Laponiju i Laponce/Lape b. na laponce Δ ~a *rasa antrop.* ogranak loze lapida, raširena u *S* Skandinaviji i na poluotoku Koli; ~i *jezik lingv.* ugrofinski jezik uralske porodice, blisko srodan finskomu; govori se na *S* Finske, Švedske i Norveške; **làpònski** (làpski) *pril.* 1. kao Laponac/Lap, na način Laponaca/Lapa 2. kao laponac, na način laponaca

làpor *m geol.* klastična stijena, smjesa gline i vapnenca, upotrebljava se u proizvodnji cementa; tupina // **làporac** *m* < *G* -rca, *N mn* -rci, *G* -rācā), v. lapor; **làporast** *prid.* < *odr.* -i) koji ima lapora, koji je nalik na lapor; **làpòrski** *prid.* koji je od lapora, koji se odnosi na lapor

♦ *pr.* (etnik): Làpòrnik (Split)

✧ *dalmat.* = *lat.* albaris: cementna smjesa

làpovi *m mn* (N *láp*) *bot.* zaštitni, najčešće zeleni listići čaške cvijeta

✧ *prasl.* * lapa: šapa (*rus.* lápa, *polj.* łapa)

lápírdati (Ø, što) *nesvrš.* < *pres.* -ām, *pril.* *sad.* -a jući, *gl. im.* -ānje) *pejor.* govoriti gluposti, govoriti dosadne i beznačajne sitnice, dosađivati i gnjaviti ispraznostima u razgovoru i izlaganju

✧ *ekspr.*

lápš *m* (N *mn* -i) *kršć. pov.* kršćanin koji je za vrijeme rimskih progona napustio vjeru, a nakon progona ponovno htio pristupiti Crkvi

làpski *prid.*, v. làpònski

làpsus *m* nehotična pogreška u govoru, pri pisanju ili dosjećanju; pogreška, omaška [*napraviti ~;* *izreći ~*] Δ ~ *calamī* (izg. lāpsus kālami) pogreška u pisanju; ~ *linguae* (izg. lāpsus lingve) pogreška u govoru; ~ *memoriae* (izg. lāpsus memòrie) pogreška u pamćenju

✧ *lat.* ← labi: past

laptati (Ø) *nesvrš.* (pres. lăpəcēm, pril. sad. lăpəcūci, imp. lăp_cī, gl. im. -ānje) 1. piti vodu zamasa jezika i uz prepoznatljiv zvuk (o psu i načinu kakopije) 2. pučkati usnama // **lăpsati** (Ø, što) *nesvrš.* (pres. -ām/lăpšēm, pril. sad. -ajūci/lăpšūci, gl. im. -ānje), v. laptati

✧ *onom.* = lat. lambēre

laptop (izg. lěptop) *m inform.* prijenosno računalo, opr. desktop

✧ *engl.* = lap: krilo

lăra ž (G mn -ă/-i) 1. maska, obrazina 2. žarg. pretjerano našminkana ženska osoba // **lărfati se** *nesvrš.* (pres. -ām se, pril. sad. -ajūci se, gl. im. -ānje) *razg.* pretjerano se šminkati ✧ lat. larva: strašilo, maska

lărga ž (G mn -ă/-i) *glazb. pov.* u menzuralnoj notaciji, nota najvećeg trajanja (rijetko se javlja u praksi)

✧ lat.

lărgāndō pril. *glazb.* ritenuto povezan s crescendo; isto kao i allargando

✧ tal.

lărghetto (izg. lărgěto) pril. *glazb.* oznaka za umjereno polagani tempo

✧ tal.

lărgícija ž *prav. zast.* 1. darivanje, darežljivost 2. podmićivanje

✧ lat. largitio

lărgo pril. *glazb.* oznaka za najsporiji tempo; polagani stavak u simfoniji i sonati

✧ tal.

lări *m mn* (G mn -ă) *mit.* kućni duhovi, dobre duše predaka kod starih Rimljana, *usp.* penati // **lărărij** (lărărij) *m pov.* u starorimskim kućama, malo svetište kućnih božanstava, lara

✧ lat. Lares

lăriks *m bot.*, v. ariš

✧ lat. larix

lăringălan, v. larinks

lăringektōmija ž *med.* potpuno ili djelomično operativno odstranjenje grkljana [izvesti ~u] ✧ LARINGO- + v. ektomija

lăringitis *m pat.* akutna ili kronična upala grkljana // **lăringitičăr** *m* onaj koji boluje od upale grkljana

✧ LARINGO- + -ITIS

LARINGO- kao prvi dio riječi znači grkljan, koji se odnosi na grkljan, grlo [*laringologija*]

✧ grč. lărygks

lăringofărinks *m anat.* donji dio ždrijela

✧ LARINGO- + grč. pharygks: ždrijelo

lăringogrăfija ž *med. tehn.* rendgenska metoda

prikazivanja grkljana kontrastnim sredstvom

✧ LARINGO- + -GRAFIJA

lăringolōgija ž *med.* grana otorinolaringologije, bavi se proučavanjem bolesti grkljana // **lăringolōg** *m* (V -ože, N mn -ozi) liječnik specijalist za bolesti grla; **lăringolōgijskī** *prid.* koji se odnosi na laringologiju; **lăringolōškī** *prid.* koji se odnosi na područje kojim se bavi laringologija i stručnjake koji se njime bave [~ zahvat]; **lăringolōškī** pril. kao laringolog, na način laringologa

✧ LARINGO- + -LOGIJA

lăringōskop *m med. tehn.* posebno zrcalo koje se uvodi u ždrijelo radi pregleda unutrašnjosti grkljana // **lăringōskōpija** ž *med.* pretraga unutrašnjosti grkljana pomoću laringoskopa

✧ LARINGO- + -SKOP

lăringospăzam *m* (G -zma, N mn -zmi) *pat.* kratkotrajni grč larinksa (glasnica) tijekom kojeg dolazi do potpunog prekida disanja

✧ LARINGO- + v. spazma

lărinks *m anat.* grkljan // **lăringălan** *prid.* (odr. -lnī) 1. koji ima svojstva larinksa 2. *fon.* koji se oblikuje na larinksu; grkljanski; **lăringălnōst** ž (G -osti, I -osti/-ošču) *fon.* svojstvo onoga što je vezano uz larinks, što se oblikuje na larinksu

✧ grč. lărygks

lărma ž (G mn -i) *reg.* mješavina ljudskih glasova kad govore u isto vrijeme ili previše glasno; galama, buka, vika // **lărmadžija** *m* (N mn -e) *reg.* onaj koji diže buku oko čega, koji se uvijek buni, pretjerano hvali, ističe zasluge i poglede, busa se u prsa; bukač, vikač, galamadžija; **lărmati** (Ø) *nesvrš.* (pres. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje) *reg.* 1. praviti buku; galamiti 2. *pren.* buniti se protiv čega

✧ *pr.* (nadimačko): **Lărma** (Požega, Z Slavonija)

✧ *njem.* Lăr̃m

lărnaks *m arheol.* u mlađem brončanom dobu, glineni sarkofag, čest u Grčkoj i na Kreti

✧ grč. lăr̃naks

La Rochefoucauld (izg. La Rošfukô), **François**, **vojvoda** (1613–1680), francuski pisac i političar, klasik književne aforistike (*Maksime*)

Larousse (izg. Larüs), **Pierre** (1817–1875), francuski filolog i enciklopedist, utemeljitelj po njemu nazvanog izdavačkog poduzeća (1852), do danas jednog od vodećih na području leksikografije i enciklopedistike

larpurlartizam *m* ⟨G -zma⟩ *pov. umj.* nazor prema kojemu bi umjetničko djelo imalo biti samo sebi svrhom; nastao u 19. st., odbacuje utjecaj ideologije, religije, etičkih zasada ili politike na umjetnost, stavlja težište na perfekcionizam umjetničke forme // **larpurlartist** (**larpurlartist**) *m* **1. term.** onaj koji stvara u duhu larpurlartizma **2. pren.** onaj koji nešto radi za svoje zadovoljstvo, ili samo zato da bi što radio, bez obzira hoće li od toga biti nekog učinka i koristi; **larpurlartistica** (**larpurlartistkinja**) *ž, v.* larpurlartist; **larpurlartistički prid.** koji se odnosi na larpurlartizam; **larpurlartistički pril.** kao larpurlartist, na način larpurlartizma
 ✧ *fr.* l'art pour l'art: umjetnost radi umjetnosti + -IZAM

lärva *ž* ⟨G *mn* -ä/-i⟩ **1. zool.** (ob. *srp. term.*), *usp.* ličinka **2. maska, krinka**

✧ *pr.* (nadimačko): **Lärva** (Požega)

✧ *lat.:* strašilo, maska, kostur

läsan, *v. last*

Lascaux (*izg.* Laskô) *m* špilja kod Montignaca u Dordogni (JFrancuska) otkrivena 1940, jedno od najbogatijih nalazišta prethistorijskog zidnog slikarstva (o.15.000–13.000. pr. Kr.)

lasciv[an] prid. ⟨*odr.* -vni⟩ koji je erotski uzbuđljiv, koji je na granici sablažnjivoga i bestidnoga [*krajnje* ~no]; *puten* // **lascivno pril.** na lascivan način [*~ slikati*]; *puteno*; **lascivnost** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je lascivan ili svojstvo onoga što je lascivno

✧ *lat.* lascivus

läser *m* uređaj za stvaranje ili pojačavanje koherentnih valova svjetlosti, koji snopu svjetlosti daje učinkovitu snagu; uporaba u medicini u operativne svrhe, u tehnicu za rezanje metala, finu površinsku obradu i sl. // **läserski prid.** koji se odnosi na laser [*~a zraka*; *~i uređaj*; *~a kirurgija*] △ *~i disk inform.* disk na kojemu se signali ili podaci bilježe digitalno, a čitaju se optički pomoću lasera; *~i pisac inform.* pisac koji koristi laserske zrake za dobivanje otiska na papiru; **läserski pril.** uz uporabu lasera, kao laserom [*operirati* ~]
 ✧ *engl.* Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation

lasica *ž zool.* mala grabežljiva životinja (*Mustela nivalis*) iz porodice kuna; *zerdav* // **lasičica** *ž dem.* od lasica; **lasičić** *m* muško mladunče lasice; **lasičin prid.** koji pripada lasici; lasič-

ji; **lasičji prid.** koji pripada, koji se odnosi na lasicu i lasice

✧ *pr.* (nadimačko, prema boji kose): **Läsan** (190, Šibenik, sred. i S Dalmacija, Prigorje, *v. i vlas*), **Läsica** (Dubrovnik), **Lasić** (1400, Imotski, J i sred. Dalmacija, Lika, I Slavonija), **Läsinović** (Šibenik), **Läsković** (Gospić, Slavonija, *v. i Ladislav*), **Läsović** (Nova Gradiška, Posavina)

✧ *prasl.* *lasa (*rus.* láska, *polj.* łasica) = *latv.* loss: žučkast

Läsinja *ž* naselje u Pokuplju, 550 stan.

// **Läsinjac** *m* (**Läsinjka** *ž*) ⟨G -njca, V Läsinjče, N *mn* Läsinjci⟩ stanovnik Lasinja;

läsinjski prid. koji se odnosi na Lasinju i Lasinjce

läsinje *sr bot.* endemična biljka (*Molthea petraea*) iz porodice oštrolista (*Boraginaceae*), raste u pukotinama vapnenačkih stijena

läska *ž* ⟨G *mn* -ä/-i⟩ pretjerana, udvornička pohvala // **läskati** (komu) *nesvrš.* ⟨*prez.* -äm, *pril. sad.* -ajüci, *gl. im.* -änje) **1.** pretjerivati u pohvalama **2.** govoriti ili hvaliti koga na način koji mu je osobito drag; *dodvoravati se*, *ulizivati se* komu; **läskav prid.** ⟨*odr.* -i) **1.** koji laska [*~ čovjek*] **2.** koji sadržava lasku [*~a kritika*]; **läskavac** *m* ⟨G -ävca, V -ävče, N *mn* -ävci) onaj koji laska; **läskävčev prid.** koji pripada laskavcu; **läskavica** *ž, v.* laskavac; **läskavičnin** *prid.* koji pripada laskavici; **läskavo pril.** na laskav način, *podilazeći* komu; *udvorno*;

läskavost *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je laskav

✧ *prasl.* *lasca (*rus.* láska, *polj.* łaska: *mi-*lost, *sklonost*) = *lit.* lokšnus: *osjetljiv* = *lat.* lascivus: lascivan

Lasker (*izg.* Läsker), Emanuel (1868–1941), njemački šahist, prvak svijeta 1894–1921.

Láslo *m. os.* ime mađarskog podrijetla; *hip.:*

Läci, Läck

✧ *mađ.* László, *v.* Ladislav

Láslovo *sr* naselje (u blizini Osijeka), 1298 stan. // **Láslovčanin** *m* (**Láslovčanka** *ž*) ⟨N *mn* Láslovčani) stanovnik Laslova; **láslovski prid.** koji se odnosi na Laslovo i Laslovčane

✧ *v.* Ladislav

läso *m* ⟨G *mn* läsä) dugi konop s omčom na jednom kraju (ob. za hvatanje stoke) [*kaubojški* ~]

✧ *engl.* lasso ← *šp.* lazo

Läsovac *m* ⟨G -övca) naselje (u blizini Bjelovara), 612 stan. // **läsovački prid.** koji se

odnosi na Lasovac i Lasovčane; **Läsövcānin** *m* (**Läsövcānka** *ž*) (N *mn* Läsövcāni) stanovnik Lasovca

Lassalle (izg. Lasāl), **Ferdinand** (1825–1864), jedan od utemeljitelja njemačkog socijalističkog pokreta, preteča socijaldemokratske teoretske misli

Lasso (izg. Lasō), **Orlando di** (1532–1594), flamanski skladatelj kasnorenesansne polifonije (moteti, mise, madrigali, pjesme)

lāst *ž* *arh.* zadovoljstvo, ugodnost, uroda // **lāsan prid.** (*odr. -snī*) *arh.* 1. koji je lagan; lak 2. v. prikladan 3. v. podoban; **lāsno pril.** *arh.* 1. na lasan način; lako 2. v. prikladno

♦ *pr.* (nadimačka): **Lāst** (Požega), **Lāzinica** (Lazinica) (160, Šibenik, Primorje, S Dalmacija, v. i Lazar), **Lāznī** (Ivanec)

♦ v. laskati

lāst *m* *pom. zast.* mjerna jedinica za brodski teret

♦ *engl.* ≈ *njem.* Last: teret

Lāsta, Sven (1925–1996), hrv. kazališni i filmski glumac, u 67. godini života dragovoljac HV-a na prvoj borbenoj liniji u obrani Sunje

lāstavica *ž* 1. *zool.* naša ptica selica (*Hirundo*), gnijezdo zida od blata pod strehama i u stajama; lasta, lastovica 2. dio pročelja koji završava u obliku trokuta; zabač, šanta (između deke i krova) Δ ~ **modrulja** *zool.* morska riba upadljivo dugih peraja (*Exocoetus volitans*) iz porodice poletuša (*Exocoetidae*); **morska** ~ *zool.* 1. naziv za nekoliko vrsta morskih riba iz skupine letećih riba porodice *Triglidae* (npr. *Dactylopterus volitans*, *Trigla sp.*) 2. ptice (*Hydrobatidae*) iz reda burnica, žive po čitavom Atlantiku i Pacifiku // **lāsta** *ž* *knjiš.*, v. lastavica; **lāstavičica** *ž* *dem. hip.* od lastavica; **lāstavičić** *m* mlado, ptić lastavice; **lāstavičin prid.** *refer.* koji pripada lastavici; **lāstavičiji prid.** koji se odnosi na lastavice, koji pripada lastavicama [~e *gnijezdo*; ~e *krilo*]; lastin; **lāstavičnjak** *m* (V āće, N *mn* -āci) nastamba lasta; **lāstavić** *m* *ekspr.* mužjak lastavice; **lāstin prid.** *gener.*, v. lastavičji Δ ~ **rep** *vojn. sport* način kretanja kad se dvije kolone spajaju u jednu ili razdvajaju (slika repa lastavice ili trapeza)

♦ **Lāsta** *ž.* os. ime (narodno), *zast.* ♦ *pr.* (nadimačka): **Lāsta** (Zagreb, Dubrovnik), **Lāstavec** (Čakovec, v. i lāst), **Lāstavica** (Osijek, I Slavonija), **Lāstavić** (Našice), **Lāstōvčić** (Samobor)

♦ *prasl.* *lasta (*rus.* lāstočka, *polj.* lastówka) ≈ *lit.* lakstyti: letjeti

lāstavičar *m* *zool.* vrsta sokola (*Falco subbuteo*)

lāstavina *ž* *bot.*, v. krvnik²

lāsteks *m* sintetički rastezljivi materijal dobiven miješanjem gume, svile, pamuka ili umjetne svile; upotrebljava se u izradi odjeće, kupaćih kostima, steznika i dr. // **lāsteksice** *ž* *pl. tantum razg.* hlače od lasteksa

♦ *engl.* Lastex: tvorničko ime proizvoda[®] ≈ *fr.* élastique: elastično

lāstik *m* (N *mn* -ici) *reg.* rastezljiva traka od tanke gume i tekstilnog vlakna koja se umeće u dijelove rublja da čvrsto prionu uz tijelo ili čini dio tkanja (npr. čarapā) // **lāstika** *ž*, v. elastika; **lāstiš** *m*, v. lastik

♦ *fr.* élastique: elastičan ← *nl.* elasticus ← *grč.* ← elaúnein: tjerati

Lāstimir *m.* narodno os. ime; **Lāstimira** *ž.* os. ime ♦ Vlastimir, Vlastimira (gubitkom inicijalnog V)

lāsting *m* (N *mn* -nzi) čvrsta, gusto tkana vunena sjajna tkanina od dobro uvijene prede, koristi se za gornje dijelove cipela i za podstave u torbama

♦ *engl.* lasting

Lāstovo sr 1. *geogr.* otok u južnodalmatinskoj otočnoj skupini, 46,9 km², 1205 stan. 2. naselje na otoku, 734 stan. // **Lāstovac** *m* (**Lāstōvka** *ž*) (G -ōvca, V -ōvče, N *mn* Lāstōvci, G -ovācā) stanovnik Lastova; **lāstovskī prid.** koji se odnosi na Lastovo i Lastovce Δ **Lastovska buna** *pov.* neuspješna buna Lastovaca 1602–1606. protiv dubrovačke vlasti

lāstra (**lāštra**) *ž* (G *mn* -ā/-i) *reg.* 1. lim, tanka ploča kovine 2. prozorsko okno // **lāta** *ž* (G *mn* lātā) *reg.* tanak lim; limenka

♦ *pr.* (nadimačka i etnici prema negdašnjem selu u Istri): **Lāstrić** (Zagreb, I Slavonija, Primorje, okolica Zagreba), **Lāštre** (120, Solin, sred. Dalmacija, Istra, Slavonija), **Lāstro** (Split, Zadar, Đakovo)

♦ *tal.* lastra (di vetro)

Lāstrić, Filip (1700–1783), franjevac, provincijal Bosne Srebrene, začetnik moderne historiografije u BiH (*Pregled starina bosanske provincije*)

Las Vegas (izg. ~ Vēgās) *m* grad u *Jl* Nevadi, SAD, u kojem je 1931. legalizirano kockanje, poznat po mnogim kasinima i živopisnim neonskim reklamama i burnoj noćnoj zabavi

laščev, v. lagati

laširanje *sr* prvi samostalni let (bez učitelja) učenika tijekom školovanja; upravljanje zrakoplovom

✧ *fr.* lâcher: pustiti

laštiti (što) *nesvrš.* (prez. -im, pril. sad. -teći, gl. im. -tjenje) činiti sjajnim, davati sjaj; glancati // **laštilac** *m* (G -ioca, V -ioče, N *mn* -ioci) onaj koji lašti što (ob. obuću); laštitelj; **laštilo** *sr term.* pasta za obuću; patina; **laštiočev** *prid.* koji pripada laštioču; **laštitelj** *m*, v. laštilac; **laštiteljica** *ž*, v. laštitelj

Lášva *ž* 1. *geogr.* lijevi pritok rijeke Bosne u sred. Bosni, duga 50 km, protječe kroz Travnik i Vitez 2. *pov.* srednjovjekovna župa u dolini Lašve (13. st.) // **Lašvânac** *m* (**Lášvânka** *ž*) (G -nca, V -nče, N *mn* Lašvânici, G Lášvânâca) stanovnik s područja Lašve; **lašvânski** *prid.* koji se odnosi na Lašvu [Lašvânska dolina]

latájner *m reg. zast.* onaj koji u školi uči latinski, koji kao predmet ima latinski; latinac

✧ *njem.* Lateiner, v. Latini, latinski

lâtak *m* (N *mn* -aci) *reg.* sukno, tkanina

✧ češ.

Lâtas, Omer-paša (1806–1871), Srbin iz Like, dezertirao iz austrijske vojske, prešao na islam i postao mušir (vojskovođa) u osmanskoj vojsci; surovo gušio pobune u Siriji, Albaniji, Mezopotamiji i Bosni

lâteks *m* mliječni sok nekih biljaka, osobito onih od kojih se dobiva kaučuk

✧ *lat.* latex

latêntjan *prid.* (odr. -tni) koji postoji ali se nije razvio ili očitovao; prikriven, nevidljiv, tajan [~na bolest; ~na opasnost] // **latêncija** *ž* 1. *fiziol.* vrijeme za koje živac, mišić ili drugi organ ne reagira na podražaje 2. *med.* period bolesti u kojem ne postoje vidljivi klinički simptomi 3. *psih.* vrijeme koje protekne od zadavanja podražaja do nastanka reakcije na podražaj; **latêntno** *pril.* na latentan način, ne očitujući se, ono što ima mogućnost pojavljivanja; pritajeno, prikriveno; **latêntnôst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je latentno

✧ *lat.* latens ← latere: biti sakriven

lâterâlan *prid.* (odr. -lni) koji se nalazi sa strane, po strani; bočni, pokrajnji, pobočni // **lâterâl** *m* (G laterâla) *fon.* glas koji se tvori tako da zrak prolazi uz obje strane jezika (l); bočnik; **lâterâlno** *pril.* bočno, sa strane

✧ *lat.* lateralis: bočni = latus: bok, strana

Lâterân *m crkv.* papinska palača u Rimu, eksklava Vatikanske države // **lâterânski** *prid.* koji se odnosi na Lateran, koji pripada Lateranu Δ ~ **sabori** *kršć. pov.* naziv pet sabora koji su održani u Lateranu od kojih su najznačajniji četvrti (ili 12. ekumenski) 1215. i peti (ili 18. ekumenski) 1512–1517; ~ **ugovor** *pov.* ugovor s Italijom kojim je 1929. Vatikan priznat kao suverena država bez ikakvih ograničenja

latêrit *m* (G lateríta) *geol.* crveno tlo tropskih i suptropskih krajeva, vrlo bogato željezom i glinicom

✧ *engl.* ← *lat.* later: cigla + -IT

laterna (izg. lâterna/lâterna) *ž*, v. lanterna Δ ~ **magica** (izg. ~ mägika) prvi uređaj za projiciranje uvećanih slika; »čarobna svjetiljka«, prvi model dijasropa (17. st.)

✧ *lat.* ← lanterna

lateropûlzija *ž pat.* poremećaj ravnoteže pri kojem se bolesnik zanosio u stranu

✧ *lat.* latus: bok, strana + pulsus: potisnut

latêžin *m* (G latežina) *reg.* žlijezda pod vratom janjeta, peče se za zakusku; brizle

✧ *tal.* latesino

lâtica *ž bot.* listić cvjetne krunice // **lâticašt** *prid.* (odr. -i) koji nalikuju latici; **lâticača** *ž dem.* od latica; **lâtčni** *prid.* koji se odnosi na laticu [~ mednik]

✧ **Lâtica** *ž.* os. ime (narodno), rij.

✧ *prasl.* *lata: mrlja (*rus.* lâta, polj. lâta)

Lâtif *m.* os. ime (*musl.*); *hip.:* **Lâto** ✧ *pr.:* **Lâtas** (220, Ogulin, Pokuplje, Slavonija), **Lâtíc** (Vojnić, Kordun, Posavina, Pokuplje)

✧ *tur.* Latif ← arap. laţif

latifundija *ž pov.* veliki zemljišni posjed u privatnom vlasništvu // **latifundjski** *prid.* koji se odnosi na latifundije; **latifundist** *m* veleposjednik; **latifundistički** *prid.* koji se odnosi na latifundiste; **latifundistički** *pril.* kao latifundist, na način latifundista

✧ *lat.* latifundium = latus: širok, prostran + fundus: komad zemlje, imanje

latimerija *ž zool.* rijetka riba resoperka (*Latimeria chalumnae*), otkrivena 1938.

✧ *nlat.* latimeria, prema južnoafričkoj znanstvenici M. Latimer

Latíni *m mn pov. etn.* drevni italici stanovnici Lacija, pokrajine u srednjoj Italiji, organizirani u tridesetak općina među kojima je bio i Rim i koje su se međusobno i sukobljavale i sklappale saveze, a naposljetku

je prevladao Rim // **Làtìn** (**Latínjanin**) *m* (**Làtínka**, **Latínjanka** *ž*) (G *Latína*, N *mn* *Latíni/Latínjani*) *pov.* 1. stanovnik Rimskog Carstva kojemu je latinski materinski jezik 2. onaj koji govori romanskim jezikom; Talijan 3. na nacionalno miješanim područjima Hrvatske i Bosne, pripadnik rimske katoličke crkve Δ **stari** ~i ob. u zn. uzorni pisci na klasičnom latinskom jeziku; **latínac** *m* (G -*nca*, V *lătínče*, N *mn* -*nci*, G *lătínacă*) *razg.* 1. znalac latinskog jezika 2. onaj koji u školi uči latinski, koji kao predmet ima latinski; latinaš; **latínáš** *m* (G *latináša*) *pov.* 1. svećenik koji služi na latinskom jeziku (za razliku od glagoljaša) 2. v. *latinac* (2); **latínčev** *prid.* koji pripada latincu; **latínica** *ž* pismo nastalo prema rimskom pismu [*hrvatski* ~ znakovi kojima se označavaju glasovi hrv. jezika; *poljska* ~; *češka* ~]; **latínčni** (**latínčiči**) *prid.* koji se odnosi na latinicu; **latínist** (**latiníst**) *m* 1. poznavatelj latinskog jezika i književnosti, onaj koji proučava latinski jezik 2. *pov.* pisac koji je pisao latinskim jezikom, osobito u vrijeme humanizma [*hrvatski* ~i]; **latinística** *ž*, v. *latinac*; **latinístičin** *prid.* koji pripada latinistici; **latinístički** *prid.* koji se odnosi na latinizam i latiniste; **latinístički pril.** kao latinist, na način latinista; **latinítet** *m* (G *latinítéta*) 1. *pov. umj.* djela i stvaranje na latinskom jeziku [*hrvatski* ~] 2. latinski jezik i književnost 3. kultura i civilizacija antičkoga Rima; **latinizácija** *ž* čin latiniziranja, polatinjenje; **latinizam** *m* (G -*zma*, N *mn* -*zmi*) *lingv.* 1. riječ preuzeta iz latinskog jezika 2. izraz, fraza načinjeni u duhu latinskog jezika (npr. *lupus in fabula* – »vuk u priči«, prema »mi o vuku, a vuk na vrata«); **latinizírati** (koga, što) *dv.* (prez. *latinizírām*, *pril. sad.* -ajúći, *pril. pr.* -ávši, *prid. trp.* *latinizírān*, *gl. im.* -ánje) 1. provesti/provoditi program kojim će prevladati latinski elementi u jeziku i u drugim oblicima javnog života 2. prevesti/prevoditi na latinski jezik; polatiniti; **latínluk** *m* (N *mn* -*uci*) *reg.* u gradovima i manjim mjestima Bosne dio u kojem živi katoličko stanovništvo; **latínskī** *prid.* koji se odnosi na Latine Δ **Latínska Amerika** skupni naziv za sva područja u Americi koja su nekad kolonizirali Španjolci, Portugalci (Južna i Srednja Amerika); ~e **šale** *zast.* vulgarne šale koje su se nekad u društvima pripovijedale na latinskom jeziku da ih ne bi razumjele žene

koje, ob. nisu znale latinski; ~i **jezik** *lingv.* indoeuropski jezik kojim su govorili Latini (Rimljani); **Latínsko Carstvo** *pov.* država s prijestolnicom u Carigradu, 1204–1261; ~o **jedro** *pom.* trokutno jedro na malim jedrenjacima; **latínština** *ž* latinski jezik [*klasična* ~; *pučka* ~; *srednjovjekovna* ~]

♦ **Lătínka** *ž.* os. ime, *zast.* ♦ *pr.* (prema Latin (3)): **Lătín** (700, Međimurje, Zagorje, Prigorje, Pokuplje, sred. Dalmacija), **Latínac** (100, Sinj, sred. Dalmacija, Moslavina), **Lătínčić** (190, Petrinja, sred. Dalmacija, okolica Zagreba), **Latínović** (460, Lika, Slavonija, Primorje) ♦ *top.* (imenom se obilježuje da su stanovnici katolici): **Latínovac** (zaselak kod Broda), **Latínovići** (Lika), v. *Islam Latinski*

✧ *lat.* *Latinus*

Latíno *m* (N *mn* -i) *publ.* Španjolak i drugi izvorni govornik španjolskoga i portugalskog jezika koji živi i radi u zapadnoeuropskim zemljama (u prvom redu u Njemačkoj) // **latíno** *m glazb.* 1. tradicionalna glazba Srednje i Južne Amerike 2. brojni hibridi nastali miješanjem izvornog latina s popom, rockom, soulom i jazzom

✧ *ameršp.*

latinòman *m* (G *latinomána*) onaj koji pretjerano voli latinski jezik i sve što je u vezi s njim // **latinòmanka** *ž* (G *mn* -ā), v. *latinoman*

✧ v. *Latin*, *latinski* + -MAN

latirizam *m* (G -*zma*) *pat.* kronično otrovanje samljevenim plodovima slanutka ili nekih grahorica iz roda *Lathyrus*, očituje se oduzetošću donjih ekstremiteta, bolovima i parestezijom

✧ *nlat.* *lathyrus* ← *grč.* *lathyros*: vrsta grahorice + -IZAM

lătiti se (čega) *svrš.* (prez. -im se, *pril. pr.* -ivši se, *prid. trp.* lăčen, *gl. im.* -enje) početi što raditi; dohvatiti se, uhvatiti se, prihvatiti se [~ *posla*] // **lăcati se** (čega) *nesvrš.* (prez. -ām se, *pril. sad.* -ajúći se, *gl. im.* -ánje), v. *latiti se*

✧ ≈ *slov.* *lotiti se*

latítudo *ž* 1. *geogr.* kutna udaljenost nekog mjesta na *S* ili *J* od ekvatora; geografska širina 2. *astron.* koordinata koja definira meridijansku kutnu daljinu nebeskog tijela od osnovne ravnine

✧ *lat.* *latitudo*: širina ≈ *latus*: prostran, širok **latitudinarizam** *m* (G -*zma*) *rel. pov.* pokret u

Anglikanskoj crkvi (17. st.); propagirao vjersku toleranciju

✧ *engl.* latitudinarianism ← *latitudo*, v. *latituda*

Āatoskop *m* (N *mn* -i) naprava za analiziranje kakvoće mlijeka

✧ *tal.* latte: mlijeko ← *lat.* lac + -SKOP, *usp.* laktoskop

La Tour (*izg.* La Tūr), **Georges de** (1593–1652), francuski slikar mističnih ugođaja koje ostvaruje ostrim chiaroscurom (*Sv. Irena oplakuje Sv. Sebastijana, Sv. Josip kao tesar, Rodenje Isusovo*)

Āatōv *m* (G *latōva*) *reg. zast.* carinik

♦ *pr.* (prema zanimanju): **Āatović** (Opatija, Zagreb)

✧ *mađ.* látó: nadglednik

Latreille (*izg.* Latrēj), **Pierre André** (1762–1833), katolički svećenik, francuski zoolog, utemeljitelj entomologije, proveo prirodnu klasifikaciju insekata

-LATRIJA, -LATRIJSKI kao drugi dio riječi znači služba, poštovanje, obožavanje [*heliolatrija*]

✧ *grč.* latreia

Ālatrija *ž* *teol.* štovanje koje se iskazuje jedino samome Bogu

✧ *grč.* latreia: bogoslužje

Ālatrinja *ž* *reg.* 1. ustajala voda i mulj na mjestima gdje u barama i močvarama raste bilje [*gnjili vonj močvarne ~e*] 2. zahod, ob. izvan kuće, nužnik izgrađen u tlu kao plitka jama

✧ *lat.* latrina

latrodektizam *m* (G -zma) *pat.* otrovanje izazvano ujedom pauka *Latrodectus*

✧ *nlat.* latrodectus + -IZAM

Ālatvija *ž* *geogr.*, v. *Letonija* // **Ālatvjac** *m* (**Ālatvika** *ž*) (G -jca, V Ālatvijčje, N *mn* -jci, G Ālatvijčā), v. *Letonac*; **Ālatvijski** *prid.*, v. *letonski*

Āluda *ž* 1. *glazb.* religiozna pučka pjesma spjevana u hvalu Bogu ili svecima; hvalospjev 2. (*mn*) *kat.* jutarnje hvale 3. pohvala općenito // **Āludabilan** *prid.* (*odr.* -lni) koji je hvaljevidan; **Āludātor** (**Āludātor**) *m* onaj koji hvali, koji piše hvalospjeve; hvalitelj

✧ *lat.* (*mn*) laudes ← *laus*: pohvala

Āludānum *m* *farm.* otopina opijuma u alkoholu, upotrebljava se kao sredstvo za umirenje, protiv bolova i za spavanje

✧ *srlat.* ← *lat.* ladanum

Laudon (*izg.* Āaudon), **Gideon Ernst** (1717–1790), austrijski vojskovođa, u austrijsko-

turskom ratu (1787–1791) zauzeo Beograd i Smederevo; zasadio veliki park hrastova na rubu Krbavskog polja u Lici (*Laudonov park*)

Ālaue (*izg.* Āläue), **Max von** (1879–1960), njemački fizičar, Nobelova nagrada 1914.

Ālauf *m* (N *mn* -i/-ovi, G -ā/-ōvā) *sport reg.* vožnja, trka (ob. u skijanju) [*prvi ~; drugi ~*] // **Ālaufati** (Ø, za kim/čim) *nesvrš.* (*pres.* -ām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) *reg.* 1. ići naokolo obilazeći užurbano i s nekim ciljem [*~ za kim; ~ radi nabavke*] 2. *sport reg.* trčati, natjecati se; **Ālaufer** *m* *šah reg.* figura lovca

✧ *njem.* Lauf

Ālaufbān *m* *reg. zast.* staza za trčanje, trkalište

✧ *njem.* Laufbahn

Ālaufburš *m* *reg. zast.* onaj kojega šalju da obavljati sitne poslove na raznim mjestima; trčakalo, potrkalo, potrkčo, mali od kužine

✧ *njem.* Laufbursche

Ālaufšrit *m* *reg. zast.* trčeci korak

✧ *njem.* Laufschrift

Ālaun (**lōn**) *m* *term.* tanko laneno ili pamučno platno za rublje, džepne maramice, ženske bluze

✧ *engl.* lawn ≈ *fr.* Laon

Ālaura 1. v. ♦ 2. platonska ljubav talijanskog pjesnika Petrarke, nepresušni izvor pjesnikove inspiracije

♦ *ž. os. ime* ✧ *pr.*: **Ālaura** (Split, Dalmacija), **Ālaurić** (Brač, sred. Dalmacija, Pokuplje, Slavonija)

✧ *tal.* Laura ← *lat.* laurus, v. *lovor*

Laurāna 1. (**Vranjanin**) **Frano** (o.1420/25–1502), renesansni kipar i medaljer, rodom iz okolice Zadra, radio u Napulju i na Siciliji, jedan od začetnika ranorenesansnog kiparstva u Francuskoj 2. (**Vranjanin**) **Lucijan** (o.1420/25–1479), rodom iz okolice Zadra, jedan od vodećih arhitekata i graditelja rane talijanske renesanse (kneževa palača u Urbinu).

Laurāzija *ž* *geol.* hipotetski kontinent na S hemisferi koji je u paleozoiku obuhvaćao Sjevernu Ameriku, Europu i Aziju (bez Indije), postepeno se razdvajao u sadašnje kontinente prije 65 do 225 mil. godina

Ālaurēāt *m* (G *laureāta*) 1. *pov.* u starom Rimu i u renesansi, pjesnik koji je dobio lovorov vijenac kao priznanje za svoj rad 2. onaj koji je polučio najvišu nagradu ili službeno najviše priznanje (umjetnik, glumac, izumitelj,

pisac i sl.) // **laureātski** *prid.* koji se odnosi na laureate; **laureātski** *pril.* kao laureat, na način laureata

✧ *lat.* laureatus: okrunjen lovorom = laurus: lovor

Laurēcija *ž. geol.* sjevernoatlantsko kopno formirano u pretkambriju, obuhvaćalo je I i srednju Kanadu, Grenland i Hebride; Eria

laūrīnskī *prid.*, ob. u: Δ ~ **a kiselina** viša masna kiselina, glavni sastojak kokosova ulja; koristi se u pripravi deterdženata

✧ *lat.* laurus: lovor

Lauriston (izg. Lóriston), **Jacques Alexandre** (1768–1828), francuski maršal, zaposjeo Dubrovnik (1806) i Boku (1807)

Lausanne (izg. Lozân) *m* glavni grad kantona Vaud (Švicarska), 123.500 stan.

laūta *ž. glazb.*, v. lutnja [svirati ~u] // **laūtāš m** (G lautāša, V laūtašu) onaj koji svira lautu; **laūtāšev** *prid.* koji pripada lautašu

✧ *njem.* Laute ← *sfr.* ← *arap.* el eudo: drvo

Lautréamont (izg. Lotremôn), **comte de** (1846–1870), francuski pjesnik, preteča modernog francuskog pjesništva, osobito nadrealizma (*Maldororove pjesme*)

laūšpreher m reg. 1. megafon 2. *žarg. pejor.* onaj koji služi za to da prenosi tuđe riječi, agitira za koga; glasnogovornik

✧ *njem.* Lautsprecher

lāv m (N mn lāvovī/-ijez. knjiž.) 1. *zool.* afrička zvijer (*Felis leo*) iz porodice mačaka 2. *pren.* hrabar, srčan čovjek 3. (Lav) **a. astron.** zvijezde zodijska **b. zodijski** znak od 23. srpnja do 22. kolovoza [rođen u ~u; rođen u znaku ~a] Δ **Lav Sv. Marka** *pov.* simbol Mletačke Republike; **morski** ~ *zool.* sisavac (*Otaria jubata*) iz porodice tuljana // **lāf m** (N mn lāfovi) *žarg.* pravi momak, momak od oka, momak koji se po svemu želi svidati djevojkama; naočit momak; **lāfica** *ž. žarg.*, v. laf; **lāfičin** *prid.* *žarg.* koji pripada lafici; **lāvčin/a m 1. augm.** od lav [taj/ta ~a; te/ti ~e; ~e su pobjegli/pobjegle] 2. *žarg.* onaj koji posjeduje izrazite macho odlike; **lāvica** *ž. ženka* lava; **lāvičin** *prid.* koji pripada lavici; **lāvič m dem. hip.** od lav; **lāvljī** *prid.* koji pripada, koji je od, koji se odnosi na lava i lavove [~a griva]; lavovski Δ ~ **a usta** (*mlet.*: bocca di leon) u primorskim gradovima (nekoć u vlasti Venecijanske/Mletačke Republike) na fasadi općine izrađena glava lava otvorenih usta u koja građani mogu diskretno ubacivati

anonimne pritužbe ili prijave, *usp.* kurvinjak; ~ **i zub** *bot.*, v. ločina; **lāvovski** *prid.* koji se odnosi na lavove Δ ~ **dio** najveći, najbolji dio; **lāvovski** *pril.* kao lav, na način lavova [boriti se ~ hrabro se boriti]

♦ **Lāv m.** narodno os. ime (u hrv. relativno rijetko u odnosu na ostale narode); isto: **Lāvoslav**; **Lāvoslava** *ž. os. ime, usp. musul.* Hajdar; v. Leo

✧ *prasl.* i *stsl.* лѡвъ (*rus.* lev, *polj.* lew) ← *ie.* *lewo- (*lat.* leo, *grč.* līs)

lāva *ž. geol.* rastaljena mineralna tvar koja izbija na površinu Zemlje iz grotla vulkana, vulkanska magma

✧ *tal.* ← *lat.* labes: klizanje, padanje = labi: klizati

lavābl *prid.* ⟨indekl.⟩ 1. *term.* opća oznaka za svaku tkaninu koja se lako i dobro pere 2. *razg.* koji se može prati; periv

✧ *fr.* lavable

lavābō (lavabō) m 1. kat. crkv. simbolično pranje što ga svećenik obavlja za mise, nakon prikazanja 2. *kat. crkv. a.* mali umivaonik u sakristijama, veliki u negdašnjim samostanima **b. zdjelica** za umivanje ruku kod mise 3. *reg.* umivaonik; lavandin

✧ *lat.* lavabo: oprat ću (prve riječi liturgijskog psalma, prethode pranju ruku) ← lava-re: prati

lavāda *ž. reg.* pranje riječima; jezikova. juha, pranje glave, pranje ušiju

✧ *tal.* lavare: prati

Laval (izg. Lavāl) 1. **Carl Gustav Patrick de** (1845–1913), švedski inženjer, konstruktor mlaznica važnih za razvoj turbina, za mlazne raketne motore, brzohodne parne turbine 2. **Pierre** (1883–1945), francuski profašistički političar, predsjednik vlade 1935–1936. i 1942–1944, osuđen i strijeljan zbog kolaboracije s okupatorom (1945) // **Lavālov** *prid.* koji pripada Lavalu [~a sapnica; ~a turbina]

lavāljerka *ž* (G mn -āl/-ī) *razg. zast.* vrsta široke kravate

✧ *fr.* lavallière

lavāmān m (G lavamāna) *reg.* stalak na koji se učvršćuje labor

✧ *tal.* lavamano

lavānda *ž. bot.* zeljasta biljka (*Lavandula officinalis*) iz porodice usnatice (*Labiatae*), dlakava lišća i plavih mirisnih cvjetova iz kojih

se dobiva eterično ulje; despik, lavandula
// **lavàndula** ž, v. lavanda

✧ *tal.* lavanda

lavàndin *m* (G lavandína) *reg.* umivaonik; lavabo // **lavàndèra** ž *reg.* 1. pralja 2. *pejor.* prostuća, alapača, prostakuša; **lável** *m reg.* sudoper

✧ *tal.* lavandino = lavàre: prati

laver (izg. lèjver) *m bot.* morska trava, slična noriju, *usp.* nori

✧ *engl.*

Laveran (izg. Lavrân), **Alphonse** (1845–1922), francuski bakteriolog, otkrio uzročnika malarije, Nobelova nagrada za medicinu 1907.

lávèž, v. lajati

lávina ž (G mn lăvînă) 1. *meteor.* velika masa snijega koja se ruši niz strme planinske stijene; usov, plaz 2. *pren.* a. bilo što nezadrživo što se kreće silnom snagom [~ nezadovoljstva] b. velika količina [~ pisama] // **lăvinskî** *prid.* koji je nalik lavini, koji pripada lavini Δ ~ **vjetar meteor.** vjetar koji nastaje pri rušenju lavine ili velikom klizanju zemlje

✧ *njem.* Lawine ≈ *lat.* labi: kliziti, *usp.* lava

lavipèdium *m* pranje nogu

✧ *lat.* lavare: prati + pes: noga

lavirati¹ (Ø) *nesvrš.* (prez. lăvirăm, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ănje) 1. *sport* jedriti protiv vjetra (u cik-caku); bordizati 2. *pren.* ne znati na koju bi stranu, ponašati se neodlučno; izmicati, vrludati [~ između sviju struju]

✧ *njem.* lavieren ≈ *nizoz.* loveren

lavirati² (što) *nesvrš.* (prez. lăvirăm, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ănje) davati crtežu jači privid reljefnosti, ob. sivim tonovima; sjenčati

✧ *njem.* lavieren ≈ *fr.* laver: sjenčati

lăvo (G mn lăvă) šator Laponaca

✧ *inuit*

Lavoisier (izg. Lavoazjè), **Antoine Laurent de** (1743–1794), francuski kemičar, utemeljitelj egzaktne kemijske znanosti; postavio zakon o neuništivosti materije, dokazao da je svako gorenje povezano s upotrebom kisika; visoki činovnik za vrijeme monarhije, giljotiniran za vrijeme Francuske revolucije

la volta (izg. la vólta) ž *pov.* ples iz 16. st., karakteristično je podizanje nogu, nalik na kasniji kankan i dizanje plesačice uvis

✧ *tal.*

lăvör *m* (G lavóra) posuda za pranje, široka plitka, kružna presjeka

✧ *fr.* lavoire ← *lat.* lavatorium

lăvra¹ ž (G mn -ă/-î) mjesto gdje se ispiru dijamanti

✧ *port.*

lăvra² ž (G mn -ă/-î) *pravosl.* manastirsko naselje, zgrade s monaškim ćelijama [Kijevska ~]

✧ *srgrč.* laúra: ulica

lawn tennis (izg. loun ténis) *m* tenis koji se igra na travnatom terenu

✧ *engl.*

Lawrence (izg. Lôrens) 1. **David Herbert** (1885–1930), engleski pjesnik i prozaik (*Sinovi i ljubavnici, Zaljubljene žene, Ljubavnik lady Chatterley*) 2. **Ernest Orlando** (1901–1958), američki nuklearni fizičar, izumitelj ciklotrona, Nobelova nagrada 1939. 3. **Thomas** (1769–1830), engleski slikar, autor reprezentativnih portreta, sljedbenik J. Reynoldsa 4. **Thomas Edward** (1888–1935), britanski pisac, arheolog, pustolov i politički agent, poznat kao Lawrence od Arabije

lawrencij *m kem.* radioaktivni element (atomske broj 103, simbol Lr (Lw)); lorenzij

✧ prema fizičaru E. O. Lawrenceu, v.

layout (izg. lèjăut) *m graf. film.* 1. detaljan nacrt filmskih sekvenci ili grafičkog izgleda časopisa odnosno knjige; idejni plan 2. *inform.* dizajn stranice ili cijelog dokumenta u tekst procesoru i DTP programu

✧ *engl.*

lăz *m* (N mn lăzovi/lăzi *jez. knjiž.*) 1. dio brdske kosine podesan za savlađivanje hodom; oplaz, lazina 2. put u šikari utaban gaženjem; lazina 3. otvor kojim se ulazi/izlazi u neki prostor; prolaz 4. obradivo tlo nastalo krčenjem šume, krčevina // **lăzina** ž, v. laz (1,2); **lăziti** (Ø) *nesvrš.* (prez. lăzim, *pril. sad.* lăžeci, *gl. im.* lăženje) *jez. knjiž. ekspr.* puzati lagano dodirujući podlogu ili izazivajući šakljanje na koži (o sitnim kukcima) [nešto mi lazi]; plaziti, gmirati

◆ *pr.* (etnici): **Lazánec** (Sisak), **Lăzanin** (Vinkovci, I Slavonija) ✧ *top.* (često u *mikrotop.* za zemljišta nastala krčenjem šume): **Lăz** (Vinkovci, okolica Zagreba, Turopolje, Ogulin), **Lăzac** (Ogulin), **Lăze** (Gorski kotar, Samobor), **Lăzi** (Gorski kotar), **Lăzine**; (naselja): **Lăzac Lőkvrskî** (Delnice, 34 stan.), **Lăz Stubičkî** (Donja Stubica, 295 stan.), **Lăze** (Nova Gradiška, 403 stan.), **Lăze Prnjăvor** (Požega, 27 stan.), **Lăzi** (Čabar, 27

stan.), **Lâzi Kràpinskî** (Krapina, 69 stan.), **Lâzi Türopoljskî** (Grad Zagreb, 80 stan.), **Lâzina Čička** (Grad Zagreb, 341 stan.)

✧ od starijega *lazī = *prasl.* *lězti: plaziti (*rus.* lězt', *polj.* leżę: plazim), *stprus.* lise: puzi

lazànje ž *mn* 1. talijanska tjestenina u obliku širokih traka 2. *kulin.* jelo od te tjestenine s mljevenim mesom zapečeno s bešamel-umakom i začинима // **lazànjür** *m* (G lazanjúra) *reg.* valjak za razvlačenje tijesta

✧ *tal.* lasagne

lâzār *m* 1. *reg.* bogalj 2. *žarg.* bezveznjak [*baš si pravi ~*]

✧ *v.* Lazar

Lâzār (*hebr.* Eleazar) 1. *v.* ✧ 2. *iz Betanije bibl.* brat Marijin i Martin, Isusov prijatelj kojega je uskrisio od mrtvih 3. **gubavac a. bibl.** siromah koji je uzalud prosio pred vratima škrtog bogataša **b. pren.** bogalj, prosjak 4. (1329–1389), *srp.* knez, 1389. pretrpio od Osmanlija poraz na Kosovu 5. (potkraj 11. i poč. 12. st.), crkveni kmet, voda pobunjenih makedonskih kmetova protiv ohridskog arhiepiskopa △ **ubogi ~ bibl. razg.** jadnik, bijednik // **lazàrist** (**lazařist**) *m* član Kongregacije svećenika misionara (osnovana poč. 17. st.) nazvana prema Sv. Lazaru; **lazàrôn** *m* (G lazaróna) *reg.* onaj kojim se drugi poigravaju kao s budalom; prosjak, odrpanac, bijednik (duševni ili materijalni); mizerija, siromašak, jadničak

✧ *m.* osobno ime (svetačkoga podrijetla); *hip.:* **Láka** (**Láko**), **Lázo**, **Záro** ✧ *pr.* (od imena i etnici): **Làka** (Knin), **Làketa** (Baranja, Slavonija, Pokuplje, J Dalmacija), **Làketić** (Slavonija, Prigorje, Primorje), **Lákić** (1270, Benkovac, S Dalmacija, Primorje, Lika, *v.* i Ladislav), **Láko** (Posavina), **Làkoš** (160, Šibenik, J i sred. Dalmacija, Z Slavonija), **Làkota** (Čabar, Buje, Županja, Velika Gorica), **Làkotić** (Delnice, Primorje, Z Slavonija), **Láković** (270, Poreč, Istra, Primorje), **Lálič** (3140, Dalmacija, Lika, Z Slavonija), **Làloš** (Nova Gradiška, Delnice, Podravina), **Lalóšević** (Vinkovci, Opatija), **Làlovic** (Istra, J i S Dalmacija), **Lâzār** (1230, Varaždin, Zagorje, I Slavonija), **Lazárac** (Daruvar, Podravina), **Lazárević** (830, I Slavonija, Primorje, Banovina, J Dalmacija), **Lazarèvskî** (Split, Osijek, Rijeka, Bjelovar), **Lâzarić** (460, Pula, Istra, Primorje), **Lâzarov** (Đakovo, Zadar), **Lâzarus** (Podravina),

Lazárušić (Omiš, Split), **Lâzičić** (Novska), **Lazički** (Pregrada, Zagorje, Moslavina, Z Slavonija), **Lázić** (3080, Slavonija, S Dalmacija, Banovina), **Lázo** (Dubrovnik), **Lázor** (I Slavonija), **Lázović** (100, Hvar, priobalje, Z Slavonija), **Lazzarich** (*izg.* Lázarić) (Poreč, Primorje), **Làžeta** (290, Zagreb, sred. Dalmacija, Prigorje, *v.* i lagati), **Làžetić** (Kaštela) ✧ *mikrotop.* (ob. po Slavoniji): **Lazárevac**, **Lazárevići**, **Lazárice** ✧ *top.* (naselja): **Lazárevac** (Vrbovec, 58 stan.), **Lazárići** (Labin, 120 stan.)

✧ *lat.* Lazarus ← *grč.* Lázaros ← *hebr.* 'el(ē)azar: kojemu je Bog pomogao; u biblijskoj paraboli o bogatašu i prosjaku, bolesni prosjak

lazàret *m* *zast.* ustanova ili prostor gdje se smještaju oboljeli od zaraznih bolesti; karantena

✧ *top.:* **Làzaret** (položaj kod Zadra, *zast.* ime za otok Ošljak) ✧ *mikrotop.:* **Lazàreti** (Dubrovnik)

✧ *mlet.* lazareto, prema venecijanskoj crkvi S. Maria di Nazaret

Lazárević, **Láza** (1851–1891), *srp.* pisac realističkih pripovijetki i romana, ob. iz seoskog života (*Sve će to narod pozlatiti*)

lazàrîn *m* (G lazarína) *pov.* 1. građanin Dubrovačke Republike koji uživa sva prava osim mogućnosti sudjelovanja u vlasti (ob. trgovac koji trguje s Levantom) 2. dubrovački pučanin koji pripada bratovštini Sv. Lazara

✧ *pr.:* **Lazàrîn** (150, Sveti Ivan Zelina, Prigorje, Primorje, S Dalmacija)

✧ prema Sv. Lazaru

lâzàrkinja ž *bot.*, *v.* jaslenjak

Lâz Bistrički *m* naselje (u blizini Donje Stubice), 947 stan. // **lâškî prid.** koji se odnosi na Laz Bistrički i Lažane; **Lâžanin** *m* (**Lâžanka** ž) (N mn Lážani) stanovnik Laza Bistričkog

Lâzina ž naselje (u blizini Karlovca), 659 stan.

// **Lazínac** *m* (**Lâžinka** ž) (G -nca, V -nče, N mn Lâžinci, G -ăcă) stanovnik Lazina; **lâžinski prid.** koji se odnosi na Lazinu i Lazince

✧ *v.* laz

lâžiti, *v.* laz

lazulit *m* (G lazulita) *min.* prirodni hidratni fosfat aluminijski i željeza, azurnoplave boje

✧ *njem.* Lazulith ≈ *srlat.* lazulum: azurna boja + -LIT'

lazúra ž 1. prozirna zaštitna boja za drvo 2. premazivanje slika nekom prozirnim bojom, tako da se donja boja može vidjeti

// **lázūr|an** *prid.* ⟨odr -rnī⟩ △ ~ **ne boje** *tisk.* transparentne boje čijim miješanjem nastaju različiti tonovi boja

◇ *njem.* Lasur = *srlat.* lazur(i)um ← *arap.* lazim: potreban

lazurit *m* ⟨G lazurita⟩ *kem.* natrijev sulfidni aluminosilikat, lapis lazuli, tamnomodre boje sa zelenkastim i ljubičastim tonovima (ultramarin je umjetno pripremljen lazurit), *usp.* lazulit

◇ *srlat.* lazur(i)um + -IT

laž, *v.* lagati

LAŽI- *razg. knjiš.* kao prvi dio imenice označuje da je ono što je iskazano drugim dijelom lažno, krivo, kvazi [*lažitorba* onaj koji mnogo laže; *lažidoktor* lažni doktor, onaj koji se izdaje za doktora]

◇ *v.* lagati

lažina *ž* nakupljena suha morska trava na pješčanoj obali

lažirati (što) *dv.* ⟨*prez.* lažirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ namjerno (pre)trpjeti poraz u dogovoru s protivnikom ili trećim kojemu to odgovara [~ *rezultat*; ~ *utakmicu*; ~ *izbore*] // **lažiran** *prid.* koji je dogovoren, ob. u sportskom natjecanju – dogovorena pobjeda, odnosno poraz

◇ *fj.* lächer: prepustiti (unakrštanjem s laž, *v.* lagati)

LCD *krat. inform.* ekran od tekućih kristala [TFT~; DSTL~; *aktivni* ~; *pasivni* ~]

◇ *engl.* Liquid Crystal Display

lead (izg. līd) *m publ.* 1. sažetak glavne vijesti (od jedne do nekoliko rečenica) 2. *glazb.* vođa instrument u džez-orkestrima, ob. truba ili kornet

◇ *engl.*

leader *m.* *v.* lider

league (izg. līg) *ž zast.* stara navigacijska jedinica duljine

◇ *engl.*

Leakey (izg. Līki), **Louis Seymour Bazett** (1903–1972), kenijsko-britanski arheolog i antropolog; zajedno sa suprugom Mary pro našao u I Africi ostatke najstarijih predaka čovjeka i majmuna

Lean (izg. Lin), **David** (1908–1991), britanski filmski redatelj ekranizacija po Ch. Dickensu, povijesnih spektakla i ljubavne drame *Kratak susret*

leānder (liānder) *m bot.*, *v.* oleandar

◇ *lat.* oleander

Lear (izg. Līr) legendarni britanski kralj, glavni lik najpesimističnijeg dramskog djela W. Shakespearea *Tragedija kralja Leara*

leasing (izg. līzing) *m* najam opreme, automobila i sl. s mogućnošću otkupa nakon ugovorenog razdoblja; zakup, zakupništvo [*kupiti na* ~]

◇ *engl.*

lebdjeti (Ø) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -ēci, *gl. im.* lebdenje⟩ 1. održavati se u visinama na istom mjestu ili bez kretanja u nekom smjeru; leluhati 2. *pren.* nemati čvrsti oslonac, uporište u zamislima, planovima, idejama i sl. // **lebdjelica** *ž* vozilo koje lebdi na jaštuku komprimiranog zraka; lebdeće vozilo, hovercraft

◇ ? ≈ *v.* labav

Lebensraum (izg. Lébensraum) *m term.* životni prostor, nacistička teorija koja se sastojala u namjeri osvajanja tuđih teritorija koji su imali poslužiti demografskom i gospodarskom rastu njemačke nacije; preuzeli su je i nacistički saveznici

◇ *njem.*

lebévuršt *m* ⟨N mn -ovi, G -ōvā-ā⟩ *reg. kuln.* kobasica punjena usitnjenom svinjskom jetrom sa začinima; jetrenica

◇ *njem.* Leberwurst

lebes *m pov. umj.* u antičkoj Grčkoj, brončana ili keramička posuda koja je u dnevnom životu služila za pranje ruku i nogu, grijanje vode i sl.; upotrebljavala se i u ritualne svrhe

◇ *grč.* λέβες

lebić *m meteor.* JZ vjetar s mora // **lebičāda** (lebičāda) *ž reg.* lebić olujne snage

◇ *tal.* libeccio: libijski

Leblanc (izg. Leblān), **Maurice** (1864–1941), francuski pisac kriminalističkih romana, stvorio lik Arsēnea Lupina

leblēbija *ž* prženo sjeme slanutka

◇ *mak.* ← *tur.* leblebi

Le Brun (izg. L Brān), **Charles** (1619–1690), francuski slikar, glavni predstavnik stila Luj XIV

Le Carré (izg. Le Karē), **John** (1931), engleski pisac vrlo popularnih špijunskih romana, često adaptiranih za film i TV (ob. glavni lik George Smiley)

lēcati *se nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūci se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* lecnuti se // **lēcnuti** *se svrš.* ⟨*prez.* lēcēm se, *pril. pr.* -ūvši se, *imp.* lēcni se, *prid. rad.* lēcnuo se⟩ neugodno se trgnuti bez voljnog poticaja; štreknuti se

◇ *prasl.* i *stsl.* lęcati sę, *v.* lūk

lecitín *m mn* (N lecitín, G lecitína) *biol.* prirodni spojevi slični mastima (lipidi, fosfolipidi), esteri glicerola s masnim kiselinama, fosfornom kiselinom i kolinom; imaju metaboličku i građivnu funkciju u membranama
 ✧ *grč.* lékithos: žumance

Leconte de Lisle (izg. Lekônt de Lîl) (1818–1894), francuski pjesnik i prevoditelj grčkih klasika, vodeća ličnost pjesničkog pokreta parnasovaca (povratak klasičnim uzorima)

Le Corbusier (izg. L Korbizjê) (pravo ime Charles Édouard Jeanneret) (1887–1965), francuski arhitekt, urbanist, slikar i teoretičar arhitektonskog funkcionalizma; korištenjem novih građevinskih materijala (armirani beton, staklo, željezo) izvršio odlučujući utjecaj na suvremenu europsku i svjetsku arhitekturu

leća¹ *ž 1. bot.* mahunarka (*Ervum lens*) iz porodice leptirnjača (*Papilionaceae*), ima hranjiv plod bogat bjelanjčinom; sočivica, sočivo
2. kulin. jelo od kuhanog zrna te biljke

✧ *prasl.* lętja (*slov.* leča, *rus.* ljača, *usp.* leća²)

leća² *ž 1. fiz.* prozirno (stakleno, plastično itd.) tijelo od dviju konkavnih ili konveksnih ploha, mijenja zakrivljenost valne fronte tako da se svjetlost može fokusirati na željeni položaj
2. anat. dio oka kroz koji se projicira vidna slika Δ **divergentna** ~ leća koja smanjuje sliku predmeta koji se kroz nju promatra; **kontaktna** ~ pomagalo za korekciju vida; **konvergentna** ~ leća koja povećava sliku predmeta koji se kroz nju promatra

✧ = *lat.* lens, *stvnjem.* linsi

lěci, v. ležati

lěci, v. ležati

lêd *m* (G lêda, N *mn* lêdovi) **1.** voda u čvrstom agregatnom stanju; smrznuta voda [~ u kockama; okovan ~om; pokriven ~om]
2. tuča, krupa // **lêdac** *m* (G lêca, N *mn* lěci, G lêdaca) *eksp.* knjiš. kristal; **ledàna** *ž* pogon za proizvodnju leda; **ledarica**; **ledara** *ž* prostorija u kojoj je ledeno; **ledárnica** *ž*, v. ledana; **lêden** *prid.* (odr. -i, *komp.* ledènjij) **1.** koji je od leda [~i brijeg] **2.** koji je vrlo hladan [~i vjetar]; studen **3. pren.** koji odbija, koji je krajnje neljubazan [~ doček]; hladan **4. reg.** hladan onoliko koliko se traži (o piću koje se pije hladno kao pivo ili sok) Δ ~a **kiša** kiša s prehladenim kapljicama koje se u dodiru s tlom smrjavaju i stvaraju ledenu koru; ~i **brijeg** velika kompaktna masa leda koja pluta u polarnim područjima

nošena morskim strujama; santa leda [*vidjeti vrh* ~og brijega vidjeti samo ovo vidljivo, a zanemariti ono važnije što se ne vidi]; ~i **sveci meteor.** ime koje se daje razdoblju od 11. do 14. svibnja u srednjoj Europi kad se, prema pučkoj predaji, očekuje prodor hladnog zraka i katkada pojava kasnih mrazeva; nazvano prema svecima Servaciju, Bonifaciju i Pankraciju koji su ranije bili vezani na spomenute dane; ~o **cvijeće 1. bot.**, v. čupavac²

2. meteor. sublimirana, zaleđena vodena para na prozorskim oknima u obliku razgranatih listova i cvjetica; ~o **doba geol.** razdoblje zaleđivanja velikih površina Zemlje u kvarteru; zadnje razdoblje niskih temperatura na S hemisferi bilo je između 1550. i 1850. i nazvano je malo ledeno doba; **ledènicja** *ž 1.* starinski sanduk za hlađenje i čuvanje pića i hrane pomoću komada leda [*hladna kao ~a* (ob. soba); *kao u ~i*] **2.** kubura (kratka puška) okovana srebrom **3.** mosur, ledena siga **4.** duboka jama u škrapu na krškom području na čijem se dnu zadržava led; **ledènik**¹ *m* (G ledenika, N *mn* ledènici) uređaj koji služi za pravljenje i čuvanje leda; ledomat; **lêdeno pril.** **1.** vrlo hladno; studeno **2. pren.** na leden način; hladno; **ledènjāčki prid.** koji se odnosi na ledenjak, koji je dio ledenjaka; **ledènjāk** *m* (G ledenjāka, V lèdenjāče, N *mn* ledenjāci, G ledenjākā) naslaga vječnoga leda na planini; glečer; **lèdište** *sr* temperatura pri kojoj se tekućina ledi; točka smrzavanja, krutište; **lèditi se** *nesvrš.* (prez. -im se, *pril.* sad. lèdēči se, *gl. im.* lèdēnje) **1. a.** smrzavati se **b.** pretvarati se u led, prelaziti u čvrsto (kruto) agregatno stanje **2. pren.** trpjeti strah, biti u zebnji

✧ *pr.* (nadimačka ili etnici, moguće preklapanje s v. ledina): **Lèdenčan** (Osijek), **Ledénko** (350, Benkovac, S Dalmacija, Zagora), **Lédić** (400, Imotski, sred. Dalmacija, Slavonija) ✧ *top.* (ob. u mikrohidronimiji kao ime vrela): **Ledénac** (Lika), **Lèdena kōsa** (sred. Dalmacija), **Ledenica**, **Ledenica vrëlo** (Lika), **Lèdenice** (Ogulin), **Ledenik** (Šibenik, Karlovac), **Ledenjača bābica** (Knin) itd.; (naselja): **Ledènice** (Crikvenica, 181 stan.), **Ledenik** (Našice, 388 stan.), **Ledenik Česarički** (Gospić, 48 stan.)

✧ *prasl.* i *stsl.* ledъ (*rus.* léd, *polj.* lód), *lit.* ledus

LED *krat. tehn.* elektronički element koji emitira svjetlo kada se kroz njega pusti struja; svijetleća dioda

◇ *engl.* Light-Emitting Diode

Lēda ž 1. v. ◇ 2. *mit.* prelijepa žena spartanskog kralja Tindareja, svidjela se Zeusu koji ju je u obliku labuda zaveo; majka Kastora i Poluksa, Klitemnestre i Helene

◇ ž. os. ime, *rij.*

ledebūrīt *m* (G ledeburíta) struktura u legurama željeza i ugljika, nastaje hlađenjem taljene mase

◇ prema njemačkom kemičaru A. Ledeburnu + -IT

ledēnik² *m bot.*, v. čupavac²

◇ v. led

léderica ž *reg.* vrsta jabuke s oporom korom, kožara

◇ *njem.* Leder: koža

lèdičan *prid.* (odr. -čnī) *reg.* neoženjen // **lèdična** *prid. reg.* neudata

◇ *njem.* ledig

lèdinja ž neobrađena ili neobrađiva zemlja

◇ *pr.* (etnici, preklapanje s v. led), **Lèdina** (Omiš), **Lèdinek** (Međimurje), **Lèdinić** (Dubrovnik), **Ledínko** (Ludbreg, Koprivnica, Primorje, Istra), **Ledinski** (520, Koprivnica, Prigorje, Zagorje), **Ledínščak** (**Ledínščak**) (Ivanec, Ivanić Grad), **Lèdinščić** (**Ledínščić**) (Vrbovec, Prigorje), **Ledínščak** (**Ledínščak**) (Zabok, Zadar) ◇ *mikrotop.*: **Lèdina** (Banovina, Čazma, Zagreb), **Ledínac** (J Dalmacija) ◇ *top.* (naselja): **Lèdina** (Vrbovec, 252 stan.), **Lèdine Klánječkē** (Klanjec, 220 stan.), **Ledíneć** (Varaždin, 385 stan.)

◇ *prasl.* *lědo (rus. ljadá, češ. lado), *stprus.* lindan: dolina ← *ie.* *lendh- (*got.* land: zemlja, *stir.* land: polje)

ledínjak *m* (G ledinjáka, N *mn* ledinjáci, G ledinjáka) *bot.*, v. zlatica

◇ v. ledina

ledírati (koga, što) *dv.* (pres. lèdirām, *pril.* sad. -ajući, *pril. pr.* -ávši, *gl. im.* -anje) *knjiš.* povrijediti/povređivati, uvrijediti/vrijeđati, ozlijediti/ozljeđivati; oštetiti/oštećivati

◇ *njem.* lädieren ← *lat.* laedere

lèdobrān *m* štitnik pred stupovima riječnih mostova protiv udara plovećega leda

◇ v. led + v. braniti

ledolómāc *m* (G -mca, V lèdolōmče, N *mn* -mci, G ledlōlōmācā) *pom.* brod građen za probijanje prolaza na zaleđenim plovnim putevima

◇ v. led + v. lom, lomiti

ledōmāt *m* (G ledomáta) *neol.* uređaj koji proizvodi led (radi čuvanja, hlađenja, posluživanja itd.); ledenik

◇ v. led + v. (auto)mat

lēda *sr pl. tantum* (G -ā) 1. *anat. a.* stražnja strana trupa čovjeka ili životinje **b.** gornji dio trupa nekih insekata i gmazova [*prevaliti kor-njaču na ~*] 2. dio odjeće i rublja koji pokriva leđa // **lédāš** *m* (G lédāša) *sport* onaj koji pliva leđno; **lédāšca** *sr dem.* od leđa; **lédima** *pril.* tako da se okrenu leđa; leđimice, *opr.* li-cem; **lédimice** *pril.* 1. v. leđima 2. *knjiš. ekspr.* unazad, natraške [*ići ~*]; **lèdnjī** *prid.* koji je dio leđa, koji se odnosi na leđa Δ ~a **moždina** dio središnjeg živčanog sustava, proteže se od mozga cijelim leđnim kanalom; ~o **plivanje** *sport* jedna od plivačkih disciplina; **lèdno** *pril.* na leđni način, na leđima [*plivati ~*]

◇ *prasl.* *lęda, *lędva (rus. ljadveja, *polj.* lędzwie) ≈ *lat.* lumbus: bok, kuk

lèden (**lègen**) *m* (N *mn* -i) *reg.* posuda za umivanje, za pranje ruku; lavor

◇ *tur.* leğen, ligen

lèdēr (**lèdēro**) *prid.* (indekl.) *reg.* lagan, opušten [*on je uvijek savršeno ~*]

◇ v. ležeran

Lee (izg. Lī), **Robert Edward** (1807–1870), zapovjednik glavnine južnjačkih snaga za vrijeme Američkog građanskog rata (1862–1865)

Leeuwenhoek (izg. Lévenhuk), **Antony van** (1632–1723), nizozemski pronalazač mikroskopa, prvi otkrio i opisao bakterije i neke praživotinje

Lefebvre (izg. Lefévr) 1. **François-Joseph** (1755–1820), jedan od 18 prvoimenovanih maršala Napoleonove carske vojske 2. **Georges** (1874–1959), francuski povjesničar poznat po studijama o Francuskoj revoluciji 3. **Henri** (1901–1991), francuski marksistički filozof 4. **Marcel** (1905–1991), ultrakonzervativni katolički nadbiskup u Francuskoj i Švicarskoj; ekskomuniciran 1988.

legābile *pril. glazb.* vezano, spojeno

◇ *tal.*

legācija ž *dipl.* 1. misija u stranu državu koju vodi ministar 2. prijedlog koji diplomatski predstavnik jedne zemlje daje predstavniku strane zemlje // **legācijski** *prid.* koji se odnosi na legaciju

◇ *lat.* legatio

legālan *prid.* (odr. -lnī) 1. koji je u skladu sa zakonom, zakonom dopušten; zakonit, zakonski, pravovaljan, *opr.* ilegalan 2. koji je uspostavljen zakonom; normativan, statutan 3. koji je svojstven pravu i pravnicima // **legālist** (**legalist**) *m* onaj koji se pridržava zakona, onaj koji poštuje zakone; **legalistički** *prid.* koji je u skladu s legalizmom, koji se odnosi na legalizam [~ *put do građanskih prava*]; **legalitēt** *m* (G legalitēta) 1. svojstvo onoga što je legalno 2. politička vlast koja se drži zakona 3. ukupnost odredaba koje su propisane zakonom; **legalizācija** *ž* 1. davanje zakonske snage [~ *pravnog akta*] 2. ovjera [~ *potpisa*] 3. ozakonjenje [~ *izvanbračne veze*; ~ *uživanja droge*]; **legalizācijski** *prid.* koji se odnosi na legalizaciju; **legalizām** *m* (G -zma) 1. a. dosljedno i čvrsto poštivanje i priklanjanje odredbama zakona (ustava i sl.) b. (često i *iron.*) naročito strogo poštivanje »slova«, a ne »duha« zakona 2. *teol.* doktrina koja tvrdi da se činjenjem dobrih djela dolazi do izbavljenja, spasenja; **legaliziran** (odr. -i) *prid.* koji je ozakonjen, pravovaljan; **legalizirano** *pril.* na legalan način, ozakonjeno; **legalizirati** (što) *dv.* (prez. legalizirām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) (u)činiti nešto zakonitim, pravovaljanim; ovjerovati/ovjerovljivati, ozakoniti/ozakonjavati [~ *pobačaj*]; **legālnō** *pril.* na legalan način; zakonito; **legālnōst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je legalno; zakonitost, pravovaljanost; **legislācija** *ž* zakonodavstvo, zakonodavna vlast; **legislācijski** *prid.* koji se odnosi na legislaciju; **legislātiva** *ž* zakonodavna vlast; **legislātivan** *prid.* (odr. -vni) koji je zakonodavan; **legislātor** *m* institucija državne vlasti ovlaštena za donošenje zakona; zakonodavac; **lēgisti** (**lēgisti**) *m mn* (N lēgist) *pov.* srednjovjekovni pravnici koji su proučavali i razrađivali rimsko pravo; **legitimācija** *ž* 1. *term.* osobna iskaznica 2. *pravn.* ovlaštenje za poduzimanje kakvog pravnog čina [*aktivna* ~; *pasivna* ~]; **lēgitiman** *prid.* (odr. -mni) koji je osnovan na zakonu; opravdan, zakonit; **legitimirati** *dv.* (prez. legitimirām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) 1. (koga, što) (za)tražiti od koga dokazivanje identiteta na osnovu osobne iskaznice 2. (se) a. dokazati/dokazivati identitet pokazujući osobnu iskaznicu b. *pen.* pokazati/pokazivati se kakav je tko zapravo, otkriti/otkrivati karte;

lēgitimist (**legitimist**) *m* 1. zagovornik, pobornik načela legitimizma 2. pobornik prava nasljeđivanja po zakonitoj lozi, pobornik svrgnute dinastije; **lēgitimistica** *ž*, v. legitimist; **legitimītēt** *m* (G legitimītēta) 1. svojstvo onoga što je zasnovano na pravdi i na pravедnosti 2. svojstvo, onoga što je zasnovano na zakonu 3. stanje, položaj zakonita djeteta; **lēgitimno** *pril.* na legitiman način, s punim pravom; zakonito, opravdano; **legitimnōst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je legitimno, utemeljenost na zakonu ili uvjerenju o valjanosti i opravdanosti čega

✧ *lat.* *legalis* = *lex*: zakon; *legitimus*: zakonski

lēganj *m* (G -gnja, N *mn* -gnji) *zool.* 1. šljuka (*Caprimulgus europaeus*); prkačin, pomrakuša, kozodoj, mračni leganj 2. (*mn*) *zool.* porodica ptica (*Caprimulgidae*); mračnice

✧ v. leći, legnuti

lēgāt *m* (G legāta) 1. onaj kojega šalje papa s posebnim zadatkom; izaslanik, poslanik [*papa je 1203. poslao svoga ~a da ustanovi je li istina da podanici Kulina bana nisu heretici, nego katolici*] 2. *pravn.* odredba kojom oporučitelj ostavlja nekoj osobi, na teret svoga nasljednika, određenu stvar ili pravo iz ostavštine // **lēgātār** *m* (G legatāra) nasljednik dijela imovine; **legatārev** (**legatárov**) *prid.* koji pripada legataru; **legatārica** *ž*, v. legatar; **lēgātski** *prid.* koji se odnosi na legatē; **legiran** *prid.* (odr. -i) koji je oporučno ostavljen, koji je nasljedan; **lēgrati** *dv.* (prez. lēgrirām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) oporučno ostaviti/ostavljati

✧ *pr.*: **lēgāt** (Opatija, Karlovac, okolica Zagreba)

✧ *lat.* *legatus* ← *legare*: odaslati, ovlastiti, *usp.* legacija

lēgati¹ (što) *nesvrš.* (prez. -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje) *reg. zast.* čitati

✧ *tal.* *leggere*

lēgati² (što) *svrš.* (prez. -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* lēgan, *gl. im.* -ānje) *reg.* povezati što, vezati što za što; uvezati [~ *knjigu*]

✧ *tal.* *legare*

legato (izg. legāto) *m* (G -a, N *mn* -i) *glazb.* oznaka za strogo međusobno povezano izvođenje tonova unutar neke fraze ili melodijske linije [*taj/ovaj* ~], *opr.* staccato // **legatissimo** (izg. legatisimo) *m* *glazb.* pojačani legato

✧ *tal.*

lege artis (izg. lège ärtis) *pril.* po pravilima struke, kako je propisano strukom, na propisan, stručan način

✧ *lat.*: po zakonu umijeća

lege et consuetudine (izg. lège èt konsvetúdi-ne) *pril.* po zakonu i običaju

✧ *lat.*

lègèndja ž (G mn -āl-ī) **1.** *knjiž.* pripovijest u prozi ili stihu u kojoj su povijesno-bibliografski podaci isprepleteni s fantastičnim događajima; priča o neobičnom događaju [*prema ~i; razbiti ~u*] **2.** predaja o životu neke osobe ili o nekom događaju, najčešće izmišljena ili obogaćena maštom **3.** *term.* tekst kojim se tumače znakovi na zemljovidu, slici, nacrtu itd. **4.** *glazb.* instrumentalna, vokalno-instrumentalna, pa i dramska kompozicija kojoj su tema legendarna zbivanja // **lègèndàran** *prid.* (odr. -rni) **1.** koji se spominje u legendi, o kome se pričaju legende, koji postoji samo u legendi [*~ junak; ~ potvrat*] **2.** *pren.* koji je izvanredno važan, povijesno znamenit, vrijedan pamćenja; **lègèndàrij** (legèndàrij) *m* *pov.* u srednjem vijeku, knjiga koja je sadržavala životopise svetaca; **lègèndàrno** *pril.* na legendaran način; proslavljeno, mitski
✧ *srlat.* ← *lat.*: (štivo) koje se mora pročitati
← *lat.* legere: čitati

legènde ž *mn* (G -āl-ī) rukopisno pismo izmjenična poteza (autor F. H. Schneider)

✧ *lat.* legenda: da se pročita = legere: čitati

lege necessitatis (izg. lège necesitátis) po zakonu nužnosti

✧ *lat.*

Léger (izg. Ležê) **1.** **Fernand** (1881–1955), francuski slikar »analitičkog« i »sintetičkog« kubizma, svestrano aktivan u primijenjenim umjetnostima (plakati, dekoracije, tekstil, keramika, vitraji, mozaici, kubistički film *Mehanički balet*) **2.** **Louis** (1843–1923), francuski slavist (*Slavenske narodne pripovjetke, Slavenska mitologija*)

legèstènjia ž *pat.* nesposobnost čitanja prouzročena psihičkim poremećajem

✧ *lat.* legere: čitati + *v.* astenija

leggiero (izg. ledžèro) *glazb.* način izvođenja u kojem tonovi nisu posve povezani kao kod legata

✧ *tal.*

lèghorn *m zool.* vrsta bijelih kokoši koje nesu velik broj jaja, nastala križanjem talijanskih i španjolskih kokoši

✧ *engl.*, prema engleskom i njemačkom imenu talijanskog grada Livorna

lègìbìlan *prid.* (odr. -lni) koji je čitljiv (o rukopisu), koji je čitak (o tekstu), *opr.* ilegibilan

✧ *lat.* legere: čitati

lègija ž **1.** *vajn. pov.* najveća borbeno jedinica rimske vojske (4000–6000 pješaka u deset kohorta) **2.** *vajn.* naziv većih jedinica koje su bile sastavljene od tuđih državljana ili su se borile u tuđim zemljama u sastavu neke druge vojske **3.** *pren.* veliko mnoštvo [*~ mrava; ~ kukaca*] Δ **Crna** ~ posebna jedinica ustaške vojske u 2. svjetskom ratu; **Legija časti** francusko odlikovanje za vojne i civilne zasluge; ~ **stranaca** **1.** *pov. a.* dobrovoljačka postrojba republikanske vojske sastavljene od pripadnika raznih naroda za vrijeme Francuske revolucije **b.** (Legija) specijalna vojna postrojba u bivšim francuskim kolonijama sastavljene od plaćenika iz raznih zemalja; stjecište brojnih pustolova iz cijeloga svijeta **2.** *pren.* neformalni naziv za plaćeničke jedinice stranaca u raznim kolonijalističkim, intervencionističkim i građanskim ratovima // **legiònàr** *m* (G legiònàra, V lègionàru) **1.** pripadnik legije **2.** dobitnik odlikovanja Legije časti; **legiònàrev** (legiònàrov) *prid.* koji pripada legionaru; **legiònàrka** ž (G mn -āl-ī), *v.* legionar; **legiònàrski** *prid.* koji se odnosi na legiju i legionare Δ ~ **a bolest** *pat.* teško oboljenje pluća, uzročnik bakterija *legionela*; legioneloza; **legiònàrski** *pril.* kao legionar, na način legionara
✧ *lat.* legio = legere: birati

legionelóza ž *pat.* legionarska bolest, *v.* legionarski Δ

✧ prema uzročniku bolesti + -OZA

lègìtìman, *v.* legalan

léglo, *v.* ležati

lègnuti, *v.* ležati

lègo *m* (indekl.) dječja edukativna igračka: plastične kocke različitih oblika i veličina koje se slažu u različite oblike umetanjem jednih u druge [*~ kocke*]

✧ tvorničko ime proizvoda²

Lègrad *m* naselje u Podravini, 1405 stan. // **lègradski** *prid.* koji se odnosi na Legrad i Legradane; **Lègradànin** *m* (**Lègradànka** ž) (N mn Lègradàni) stanovnik Legrada

✧ *pr.*: **Lègràdi** (Đurdevac), **Lègradić** (Podravina)

legumín *m* (G legumína) glavna bjelančevina u mahunarkama // **leguminóze** *ž mn* (N leguminóza) *bot.* biljke s mahunastim plodovima, mahunarke (grah, leća, grašak, bob itd.)

✧ *lat.* legumen: mahuna

legúra *ž kem.* ono što je dobiveno kao spoj taljenjem dviju ili više kovina; slitina // **lègīran** *prid.* (odr: -ī), ob. u: $\Delta \sim i$ (**plemeniti**) **čelik** čelik s definiranim udjelom jednog ili više teških metala koji mu daju posebna svojstva (otpornost hrdanju i habanju, žilavost itd.) [*nisko* $\sim i$; *visoko* $\sim i$]; **legírati**² *dv.* (prez. *lègīrām*, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* *lègīrān*, *gl. im.* -ānje) stvarati/stvoriti legure miješanjem rastaljenih metala (talina) ili sintetiziranjem sastojaka u prahu

✧ *tal.* legatura: spajanje, vezanje \approx *njem.* Legierung: legura

lègvān *m zool.*, v. iguana

✧ *njem.* Leguan \leftarrow *šp.* iguana \leftarrow *egz. (aravački)* iwana

legwarmers (izg. *lègvōrmers*) *m mn reg.* vune ne navlake za utopljanje nogu od gležnja do koljena, nose se ob. preko čarapa, hlaća, čizama (najčešće prilikom baletnih vježbi); grijači, štucne

✧ *engl.*

Lèh 1. v. ✧ **2. mit.** prema jednoj legendi, ime utemeljitelja poljskoga naroda

✧ *pr.*: **Lèh** (Osijek), **Lèheci** (Orahovica)

Lehar (izg. *Lèhar*), **Franz** (**Ferenc**) (1870–1948), mađarsko-austrijski skladatelj, autor popularnih bečkih opereta (*Vesela udovica*, *Zemlja smiješka*)

Le Havre (izg. *L Àvr*) *m* luka i grad na ušću rijeke Seine u La Manche, 195.900 stan., putnička i trgovačka luka, veza sa S. Amerikom

lèhvā *ž*, v. levha

Leibniz (izg. *Lājbnic*), **Gottfried Wilhelm** (1646–1716), njemački filozof, lingvist, fizičar i matematičar; po Leibnizovoj metafizičkoj teoriji svijet se sastoji od »monada«, temeljnih jedinica svake supstance (monadologija); pronašao (istovremeno s I. Newtonom) diferencijalni i integralni račun

leicester *m*, v. lester

Leipzig *m* (izg. *Lājpcih*) grad u I Njemačkoj, 507.800 stan. // **lajpciški** *prid.* koji se odnosi na Leipzig

Leise (izg. *Lājze*) *ž mn (indekl.) glazb. pov.* pučke srednjovjekovne njemačke nabožne pje-

sme, nastale od pučkih skupnih naziva *Kyrie eleison*

✧ *njem.* \leftarrow *grč.* kýrie eléēson: Gospode pomiluj

Leitha (izg. *Lājta*) *ž geogr.* rijeka u Austriji i Mađarskoj, desni pritok Dunava; prema nagodbi iz 1867. sve do 1918, upravno dijelila Austro-Ugarsku Monarhiju na dva dijela: Cislajtaniyu u kojoj je vladao austrijski zakon i Translajtaniyu u kojoj je vladao mađarski

✧ *njem.* Leitha, *mađ.* Lajta

lèjāut *m*, v. layout

lèjlek (**lélek**) *m* (N *mn* -eci) *zool. reg.*, v. rođa

✧ *tur.* leylek \leftarrow *perz.* leklek

lejomīōm *m* (G lejomīōma) *pat.* oštro ograničeni benigni tumor građen od snopića glatkih mišića

✧ *grč.* leīos: gladak + v. miom

lejomiosārkōm *m* (G lejomiosarkōma) *pat.* maligni tumor, izrazito polimorfnog izgleda

✧ *grč.* leīos: mekani + MIO- + v. sarkom

lekanomāntija *ž antrop.* proricanje budućnosti ili sudbine gledanjem u posudu s vodom u koju su uronjeni listići ili komadići srebra ili zlata

✧ *grč.* lekanomanteia \leftarrow lekánion: tanjurić, kablčić \leftarrow lekánē: tanjur, kabao

lekāža *ž trg.* smanjenje težine robe, nastaje gutbitkom vlage, osipanja i sl.; kalo

✧ *njem.* Leckage: curenje \leftarrow lecken: curiti

lèkcija *ž* (G *mn* lèkcijā) **1. a.** usmeno izlaganje predavača; predavanje, obučavanje **b.** nastava jedinica u obuci **2. a.** jedinica gradiva u udžbenicima **b.** sat nastave **3.** javno čitanje, predavanje o nekoj temi **4.** pouka, prijekor, opomena ili sl. [*očitati* $\sim u$; *to mi je dobra* $\sim a$] **5. kat.**, v. čitanje (3) // **lekci jāš** *m* (G lekci jāša, V lèkcijāšu), v. štreber, bubant; **lekci jāšev** *prid.* koji pripada lekci jāšu; **lekci jāšica** *ž*, v. lekci jāš

✧ *lat.* lectio: čitanje \approx legere: čitati

lekciōnār (**lekciōnārij**) *m* (G lekciōnāra) *kat.* liturgijska knjiga u kojoj su skupljeni izvaci iz evanđelja i drugih biblijskih knjiga; red čitanja // **lekciōnārski** *prid.* koji se odnosi na lekcionar

✧ *srlat.* lectionarium \approx lectio: čitanje

lèkit *m* (G lekīta) *pov.* starogrčka vitka posuda za mirisna ulja

✧ *grč.* lèkythos

Léko, v. Aleksandar ✧

leksān *m* (G leksána) *kem.* polikarbonat, prozirni materijal, upotrebljava se za izradu sigurnosnih stakala

✧ *lexan*, tvorničko ime proizvoda *

leksija *ž lingv.* svaka jedinica leksika nekog jezika; riječ, izraz // **leksēm** *m* (G lekséma) *lingv.* 1. riječ kao strukturna činjenica nekog jezika [*kuće* + *vlasnik* ←; *kućevlasnik*] 2. dio riječi koji nosi njezino osnovno značenje; najmanja leksička jezična jedinica [*stan* u riječima; *stanar*; *stanovati*; *stanovnik*; *stanovnici*]; leksički morfem; **leksičkī** *prid.* koji se odnosi na leksik [~o *blago*]; **leksik** *m* (N *mn* -ici) *lingv.* sve riječi nekog jezika ili dijalekta; **leksikalizácija** *ž lingv.* proces u kojem niz morfema, izraz ili sintagma, postaje samostalna leksička jedinica [*sutra* + *dan* ←; *sutradan*; *baciti* od *sebe* → *odbaciti*; *majčina* *dušica*; *morski pas*]; **leksikōn** *m* 1. knjiga u kojoj su abecednim redom protumačeni različiti pojmovi, imena, događaji, znanstveno i stručno nazivlje, itd. [*medicinski* ~; *opći* ~; *pomorski* ~; *sportski* ~] 2. *lingv.* a. rječničko blago nekog jezika; leksik **b. rij.** terminologija neke struke; nazivlje Δ *živī* ~ onaj koji ima enciklopedijsko znanje, *usp.* erudit; **leksikōnskī** *prid.* koji se odnosi na leksikone [~i *format*; ~a *natuknica*]; **leksikōnski** *pril.* kao u leksikonu, na način leksikona [~ *obraditi*]

✧ *grč.* *léksis*; *leksikón* (biblija): knjiga riječi, rječnik

leksikografija *ž* teorija i djelatnost na sastavljanju rječnika i leksikona; popisivanje, središnje i tumačenje riječi jednog ili više jezika // **leksikōgraf** *m* (N *mn* -i) onaj koji se bavi pisanjem rječnika i leksikona te teorijskim problemima toga rada; **leksikōgrafkinja** *ž*, v. leksikograf; **leksikografījskī** *prid.* koji se odnosi na leksikografiju kao znanstvenu disciplinu; **leksikōgrafskī** *prid.* koji se odnosi na područje kojim se bavi leksikografija i stručnjake koji se njime bave Δ ~ **zavod** ustanova koja se bavi leksikografijom i objavljivanjem obrađene leksikografske građe

✧ v. leksija, leksikon + -GRAFIJA

leksikologija *ž* dio jezikoslovlja, bavi se proučavanjem značenja riječi i komponenata koje ga čine (»konj« je kopitar, biljojed, domaća ili divlja životinja itd.), riječi s istim ili sličnim značenjem ili riječi s više značenja itd. (sinonimija, polisemija, homonimija) // **leksikōlog** *m* (V -olože, N *mn* -ozi) stru-

čnjak u leksikologiji; **leksikolōgījskī** *prid.* koji se odnosi na leksikologiju kao znanstvenu disciplinu [~ *pristup*]; **leksikōloškī** *prid.* koji se odnosi na područje kojim se bavi leksikologija i stručnjake koji se njime bave [~ *priručnik*]

✧ v. leksija, leksikon + -LOGIJA

lektira *ž* ono što se čita [*zabavna* ~; *laka* ~; *popularna* ~]; čitano gradivo, štivo Δ **školska** ~ tekstovi (čitava djela ili ulomci) koje učenicima čitaju prema nastavnom planu

✧ *fr.* *lecture* ← *srlat.* *lectura*: čitanje ≈ *lat.* *legere*: čitati

lektistērnīj (**lektistērnīj**) *m mit.* prema rimskoj mitologiji, gozba koju su bogovima priredili smrtnici

✧ *lat.* *lectisternium* ≈ *lectus*: krevet + *sternere*: prostirati

lektor *m* 1. nastavnik praktičar na visokim školama (ob. za strane jezike) 2. osoba koja čita i jezično-stilski ispravlja i dotjeruje rukopise 3. *kat. a.* drugi po redu od četiriju nižih činova svećenstva **b. v.** čitač (4) 4. *kazal.* učitelj jezika i pravilnog izgovora u kazalištu // **lektōrāt** *m* (G lektoráta) 1. predavačko djelovanje na sveučilištu i visokim školama, u okviru praktičnoga ovladavanja nekim jezikom [~ *talijanskoga jezika*] 2. *a.* obred kojim se podjeljuje red lektora (3) **b.** status, služba lektora (3); **lektōrātskī** *prid.* koji se odnosi na lektorate; **lektōrātskī** *pril.* kao u lektoratu, na način lektorata; **lektorica** *ž*, v. lektor; **lektoričin** *prid.* koji pripada lektorici; **lektōrij** (**lektōrij**) *m* 1. *kat.* povišena oltarska tribina na nekoliko stuba, poprečna pregrada između svetišta i glavnog broda u crkvama (od 11. st.) 2. *a.* ustanova koja organizira javna predavanja (narodno sveučilište i sl.) **b. meton.** prostorija za takva predavanja; **lektorirati** (što) *dv.* <*prez.* lektōrirām, *pril. sad.* -ajući, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* lektōrirām, *gl. im.* -anje) obaviti/obavljati lekturu; **lektorskī** *prid.* koji se odnosi na lektore; **lektorski** *pril.* kao lektor, na način lektora; **lektúra** *ž* pravopisno i jezično ispravljanje i uređivanje autorskog rukopisa te davanje savjeta autoru

✧ *pr.* (prema zanimanju, od *zast.* značenja učitelj, čitač): **Lektorić** (Velika Gorica)

✧ *lat.* *lector*: čitač ≈ *legere*: čitati

lele *uzv.* konvencija pisanja za izricanje boli (ob. u sprezi s kuku) [*kuku*, ~.] // **lelāk** *m* (N *mn* -ēci) *reg.* (+ *srp.*) ono što se čuje kad se le-

leče [*Lelek sebra*, *T. Ujevića*]; **jauk**; **lelékati** (Ø) *nesvrš.* (prez. lèlèčëm, pril. sad. lèlèčüci, imp. lèlèči, gl. im. -anje) **1.** plakati i naricati glasajući se s lele; **jaukati** **2.** *iron.* pretjerano se tužiti i jadikovati na neznatan povod; **leléknuti** (Ø) *svrš.* (prez. lèlèknëm, pril. pr. -üvši, imp. lèlèkni, prid. rad. lèlèknuo, prid. trp. lèlèknüt), v. lelekat

✧ *onom.*

lèlija *ž bot.* opći naziv za tridesetak vrsta (*Laelia*) iz roda američkih tropskih orhideja
✧ *nlat.* laelia

Lelije (izg. Lèlije), **Gaj Mudri** (o.190–129. pr. Kr.), rimski pučki tribun, čuveni govornik, subesjednik u nekim Ciceronovim govorima

lelujati se *nesvrš.* (prez. -ãm se, pril. sad. -ajüci se, gl. im. -anje) blago se povijati čas na jednu, čas na drugu stranu // **lelujav** *prid.* (odr. -i) koji se leluja, lagan; **lelujavo** *pril.* na lelujav način, lagano, nježno

lëm *m kem.* sredstvo za lemljenje, rastaljeni kositar; »cin za lotanje« // **lëmilica** *ž*, v. lemi-lo; **lënilo** *sr* (G mn lënila) alat koji služi za lemljenje, kojim se tali lem; lemilica; **lëmiti** (što) *nesvrš.* (prez. -im, pril. sad. lëmëci, prid. trp. lëmljen, gl. im. lëmljenje) pričvršćivati ili povezivati na pojedinim mjestima manje komadiće žice, lima i sl. rastaljenim lemom pomoću lemila; lotati, zalemljivati

✧ *njem.* Lehm: glina, ilovača

lëma *ž 1. lingv.* kanonski (leksikografski) oblik promjenljivih vrsta riječi (infinitiv za glagole, muški rod jednine za pridjeve, itd.), riječ svedena na osnovni oblik; leksikografska natuknica **2.** naslov članka, natpis stavka u enciklopediji **3. a. mat.** pomoćna tvrdnja koja služi za dokazivanje drugih tvrdnji (teorema) **b. fil.** premisa u filozofiji // **lematizacija** *ž lingv.* postupak svođenja riječi na osnovni oblik; **lematizirati** *dv.* (prez. lematizirãm, pril. sad. -ajüci, pril. pr. -ävši, prid. trp. lematizirãn, gl. im. -anje) svesti/svoditi na leme

✧ *lat.* lemma: tema, naslov, epigram ← *grč.* lëmma: koje je primljeno = lambánein: primati, uzimati

lëmar *m*, v. leming

lëmati (koga) *nesvrš.* (prez. lëmãm, pril. sad. -ajüci, prid. trp. lëmãn, gl. im. -anje) *reg.* lupati koga; devetati, voštiti // **lëmnuti** (koga) *svrš.* (prez. lëmnëm, pril. pr. -üvši, imp. lëmni, prid. rad. lëmnuo, prid. trp. lëmnüt), v. lemati

lëmb *m* (N mn -ovi) *pov.* ilirski brod u 3. st. pr. Kr.

✧ *lat.* lembum ← *grč.* lëmbos

lëmbsvül *m 1.* fina, mekana janjeća vuna **2.** tkanina od istoimene vune [*odijelo od ~a*]

✧ *engl.* lamb's wool ← lamb: janje + wool: vuna

lëmeš *m* (G mn lëmeša) nož na plugu; ralo, ranonik

✧ *pr.* (prema zanimanju ili nadimačka): **Lamëšević** (Sesvete, Jastrebarsko), **Lamëšić** (240, I Slavonija, okolica Zagreba, Lika, Primorje), **Lëmeš** (Duga Resa, Sesvete), **Lëmešić** (Slavonski Brod)

✧ *prasl.* *lemešь (*rus.* lëmex, *polj.* lemiesz)

lëming *m* (N mn -nzi) *zool.* mali glodavac sjevernih predjela (*Lemmus lemmus*), sličan poljskom mišu; lemar

✧ *island.* laemingi

lemniskáta *ž mat.* zatvorena krivulja, nalik na položenu osmicu

✧ *njem.* Lemniskate = *nlat.* lemniscatus = *grč.* lëmniskos: (vunena) vrpca

lemniskus *m anat.* skupina vlakana, osobito bijelih živčanih vlakana u mozgu

✧ *nlat.* lemniscus ← *lat.* ← *grč.* lëmnískos: vrpca

lëmôzina (**lëmôzina**) *ž reg.* novčani prilog što se skuplja za crkvu poslije mise; milodar, milostinja

✧ *pr.* (nadimačko): **Lëmôzina** (S Dalmacija)

✧ *tal.* lemosina, za vrijeme limosina (← elemosina) ← *grč.* eleëmosýnë ← eleëmôn: milostiv

lëmprika *ž* (G -ë, D L -ici) *bot.*, v. bekovina

lëmskin *m* (G lemskina) *term.* plišana imitacija janječeg runa, ob. za dječje kapute

✧ *engl.* lambskin

lëmür *m* (G lemúra) *zool.* polumajmun, iz porodice *Lemuroidae*, živi u šumama Madagaskara, u Africi i u *JI* Aziji; maki

✧ *nlat.* lemur, v. lemuri

lëmúri *m mn* prema vjerovanju starih Rimljana, duše pokojnika; dobre se poštuju kao lari, a zle lutaju noću kao sablasti plašeći ljude i smučajući im pamet; larve // **lëmúrije** *ž mn* (G -ija) *pov.* u starih Rimljana, svetkovina smirivanja lemura posebnim noćnim obredima (9, 11. i 13. svibnja)

✧ *lat.* lemures: duhovi, utvare

Léna¹ *ž geogr.* rijeka u I Sibiru (Rusija), duga 4400 km, izvire u Bajkalskom gorju, utječe

u Laptevsko more (rubno more Sjevernog ledenog mora)

Léna² ž. os. ime, *hip.* od Helena, Jelena, Magdalena i sl.; isto: **Lénka** ◇ *pr.*: **Lènička** (Moslavina), **Lénić** (302, Županja, Lika, Istra, Primorje), **Lénkić** (130, Zadar), **Lénković** (sred. Dalmacija, Primorje)

lénac *m zool.*, v. vrana (2b)

Le Nain (*izg.* Le Nêñ) trojica braće, francuski slikari: **Antoine** (o.1588–1648), **Louis** (o.1593–1648) i **Mathieu** (1607–1677), realistički prikazuju svijet seljaka i obrtnika

Lëndava ž naselje u I Prekomurju (Slovenija), 3800 stan., ležište nafte, rafinerija // **Lëndavac** *m* (**Lëndāvka** ž) ⟨G -āvca, V Lëndāvce, N *mn* Lëndāvci, G -ācā) stanovnik Lëndave; **lëndavski** *prid.* koji se odnosi na Lëndavu i Lëndavce

◇ *pr.* (etnik): **Lëndvaj** (I Slavonija, Podravina, Prigorje)

lènder *m term.* satelit ili svemirski brod namijenjen za spuštanje na Mjesec i druge planete ◇ *engl.* lander

lend-lease (*izg.* lèndliz) *m* transfer dobara saveznicima kao pomoć, naročito u ratu ◇ *engl.*

lèndler *m glazb. etnol.* austrijski narodni ples s početka 19. st., istisnuo ga je valcer ◇ *njem.* Ländler

lèndlörd *m*, v. landlord

lèndòhan *m reg.* lijenčina

◇ *tur.* lenduha: krupan čovjek ← *perz.* lendhā

lèndròver (**lèndròver**) *m*, v. Land Rover

lenéje ž *mn* ⟨G -ā) *pov.* Dionizove svetkovine u antičkoj Ateni, slave početak veljače, praćen su gozbov i šaljivim priredbama ◇ *grč.* Lènaia

lènger *m zast.* 1. sidro, kotva 2. velika bakrena zdjela ◇ *tur.*

lenicija ž *fon.* konsonantska mutacija, očituje se u nizu pojava slabljenja intervokalnih suglasnika ◇ *lat.* lenitio = lenire: smekšati

Lénković 1. **Ivan** (?–1569), uskočki kapetan, za obranu Senja podigao Nehaj-grad, od 1556. vrhovni kapetan Hrvatske i Slavonske vojne krajine 2. **Juraj** (?–1601), Ivanov sin; uskočki kapetan u Senju od 1578, zapovjednik Hrvatske vojne krajine 1593–1601.

Lennon (*izg.* Lènon), **John** (1940–1980), britanski glazbenik, utemeljitelj i član sastava The Beatles, v.

léno *sr pov.* u feudalizmu, zemljišni posjed dobiven od vladara na uživanje uz određene uvjete; feud // **lènskī** *prid.* koji se odnosi na leno [~o pravo]

◇ *njem.* Lehen

lènonice ž *pl. tantum* ⟨G -īcā) *razg.* naočale okruglih okvira

◇ prema imenu engleskog glazbenika Johna Lennona (1940–1980), člana sastava The Beatles, koji je nosio takve naočale

lènta ž ⟨G -ē/-ī) široka vrpca od ramena do suprotnog boka, u bojama zastave ili ukrašena ◇ *rus.* lènta ← *njem.* dijal. Linte

lèntàndò *pril. glazb.*, v. ritardando

◇ *tal.* *lento*

lèntígo *m term.* lokalna pigmentacija kože, ob. na koži lica i vrata, vrsta madeža [dobiti ~]

◇ *lat.* bubuljasti izboj

lèntikulàris *m meteor.* oblak u obliku leće ili badema oštih rubova, često pokazuju irizaciju

◇ *lat.* *lenticularis*: u obliku leće

lèntitis *m pat.* upala očne leće

◇ *lat.* *lens*: leća + -ITIS

lènto *pril. glazb.* oznaka za vrlo polagani tempo; sporo ◇ *tal.*

lèntosporijàza ž *pat.* unutrašnja nametnička bolest nekih vrsta pastva

◇ *nlat.* *lentosporiasis* = *lat.* *lens*: leća + *Sporozoa* (vrsta parazitske protozoe), uzročnik bolesti

Lenùci, Milan (1849–1925), hrv. arhitekt i urbanist, autor urbanističkog plana zagrebačke »zelene potkove« (kompleks zelenih trgova i parkova u Donjem gradu)

Lèñjin, Vladimir Iljič (Uljanov) (1870–1924), najradikalniji tumač marksizma, vođa ruskih boljševika od 1903, vođa Oktobarske revolucije u Rusiji 1917. i vodeća ličnost u prvim godinama uspostavljanja totalitarne jednopartijske komunističke vlasti u Sovjetskom Savezu i boljševičke dominacije u Kominterni // **lenjīnist** (**lenjīnist**) *m ideol.* sljedbenik lenjinizma, onaj koji zastupa radikalno revolucionarne i diktatorske ideje i metode u komunističkom pokretu 20. st.; **lenjīnistički** *prid.*

ideol. koji se odnosi na Lenjina i lenjiniste; **lenjīnistički** *pril. ideol.* na način Lenjina i onih koji podražavaju Lenjina; **lenjīnistkinja** ž, v. lenjinist; **lenjīnizam** *m* ⟨G -zma) 1. *pov. ideol.* radikalna revolucionarna interpretacija marksizma koju je razvio vođa ruskih boljševika

ševika V. I. Lenjin; odbacuje parlamentarizam i demokratski izglasane reforme kao put prema idealu komunizma, zastupa revolucionarne metode i krutu jednopartijsku diktaturu (»diktatura proletarijata«) 2. službena ideologija u SSSR-u i u zemljama pod vlašću komunističkih partija (1921–1990), krajnje nepomirljiva prema svim drukčijim političkim idejama i tzv. »skretanjima«

Lènjingrād *m*, v. Petrograd

lenjirati *dv.* (prez. lenjirām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje) *reg.* (+ *srp.*) (po)vući ravne crte pomoću lenjira // **lenjir** *m* (G lenjira) *reg.* (+ *srp.*) ravnalo; linir; **linir** *m*, v. lenjir
 ✧ *njem.* linieren

Lèo *m*. os. ime; *hip.* od Leonard, Leonid, Leopold i sl., v. lav; **Lèa** ž. os. ime; *hip.* od Leonarda, Leonida, Leopoldina i sl.
 ✧ *pr.*: **Leóni** (Rijeka, Dubrovnik), **Lèovac** (Posavina), **Lèović** (Slavonski Brod)

Lèon ime šestorice bizantskih careva i trinaestorice papa 1. **I Veliki, Sv.** papa (440–461), postigao priznanje pape kao vrhovne vlasti u crkvi 2. **I Veliki** bizantski car (457–474), uspostavljao nadmoć Istočnog Rimskog Carstva nad Zapadnim 3. **III** papa (796–816), okrunio Karla Velikog za rimskog cara (800) 4. **III Izaurijac** bizantski car (717–741), predvodnik ikonoklastičnog pokreta, začetak raskola 5. **IX, Sv.** papa (1049–1054), za njegova pontifikata zaoštren sukob između Rima i Carigrada što dovodi do konačnog raskola (1054) 6. **X** papa (1513–1521), veliki mecena, tipičan renesansni papa često upleten u politiku, osudio i ekskomunicirao M. Luthera (1521) 7. **XIII** papa (1878–1903), potakao razvoj modernog kršćanstva i bavljenje socijalnim problemima (enciklika *Rerum novarum*)

✧ v. Leo

Lèonárd *m*. os. ime; isto: **Lènart**, **Leonárdo** (← *tal.*); *hip.*: **Lèo**, **Nárdo** (← *tal.*); **Leonárda** ž. os. ime ✧ *pr.*: **Lènārčić** (Zadar, Požega, v. i leno), **Lènard** (150, Samobor, Pokuplje, Zagorje), **Lènardić** (150, Đurđevac, Prigorje), **Lenárdo** (Osijek, Orahovica), **Lènart** (Kutina), **Lènartić** (Zagreb, Zagorje, Prigorje, Podravina), **Lènček** (Ludbreg, ← *mad.*), **Lènhard** (Đurđevac, Đakovo), **Lèniček** (Z Slavonija), **Lèнкеš** (Vukovar, ← *mad.*), **Lèonhard** (Zagreb), **Lèonhardt** (Zagreb), **Linar** (Bjelovar, Rijeka, Županja),

Lìnardić (150, Rijeka, Krk), **Linárdon** (Pula, Istra, ← *tal.*)

Leonardo da Vinci (izg. Leonárdo da Vĩnči) (1452–1519), talijanski slikar, kipar, arhitekt, teoretičar umjetnosti, filozof, svestrani znanstvenik, analitičar ljudskog tijela, inovator, vizionar, jedan od najuniverzalnijih umova svih vremena i autor djela koja se ubrajaju u vrhunce svjetske umjetnosti renesansnog slikarstva (*Posljednja večera*, *Mona Lisa*, *Madona u spilji*, *Autoportret* i dr.)

Leoncavallo (izg. Leonkavàlo), **Rugierro** (1858–1919), talijanski skladatelj, predstavnik verizma u operi (*Pagliacci*, *Medici*, *Zazà*, opereta *Kraljica ruža*)

Leónid *m*. os. ime; *hip.*: **Lèo**; **Leónida** ž. os. ime
 ✧ *grč.* Leōnidas

Leónida (**Leónida**) *m* spartanski kralj (488–480. pr. Kr.) čija je borba protiv nadmoćnije perzijske vojske u Termopilskom klancu 480. pr. Kr., kad je poginuo zajedno sa svojih 300 vojnika, postala jednom od najtrajnijih priča o grčkom junaštvu i opći simbol otpora daleko nadmoćnijem neprijatelju

Leónídi *m mn astron.* roj meteora (krijesnica), kojemu je radijant u zviježđu Lava opaža se od 10. do 18. studenoga

leonina societas (izg. leonína societas) lavlje društvo; društvo u kojem se izvuče tanji (kraći kraj)

✧ *lat.*

leóninski prid., ob. u: $\Delta \sim$ **srok** rima unutar jednog stiha

✧ *srlat.* leoninus, prema latinskom pjesniku L. P. Leoninu (12. st.)

lèonka ž (D L -nci, G mn -ākā/-āl-i) *reg.* vrsta kruške

✧ *tal.* leone; lav

Leonov (izg. Leōnov), **Leonid Maksimovič** (1899–1994), klasik ruske proze i dramske književnosti međuratnog razdoblja

leontijáza ž *pat.* bolest kože i kostiju lica; bolesnikovo lice poprima »lavlji izgled«

✧ *grč.* león: lav + -IJAZA

lèopān *m konst.* križanac leoparda i lavice

lèopārd *m zool.*, v. pantera // **lèopārdov prid.** koji pripada leopardu $\Delta \sim$ **a koža** *pol.* žarg. takva izmiješanost stanovništva u gradovima i selima da je nemoguća podjela neke zemlje ili povlačenje granica na nacionalnoj osnovi (npr. Bosna i Hercegovina); **lèopārdovski**

prid. koji se odnosi na leoparda [*~e kretnje; ~a spretnost*]; **leopardovski** *pril.* kao leopard, na način leoparda

✧ *lat.* leopardus ← *grč.* leópardos, leontópardos = léon: lav + párdos: pantera

Leopardi (izg. Leopárdi), **Giacomo** (1798–1837), pjesnik talijanskog romantizma, filozofski pisac, filolog; lirika osobne tuge, izgubljene mladosti, neuslišanah ljubavi i neostvarenih ideala, kozmičkog pesimizma u prolaznosti življenja, ali i rodoljublja i solidarnosti među ljudima udruženim u boli (tzv. idile *Silvija, Sjećanja, Beskonačnost, Mir poslije oluje*); proza *Moralna djeca*, svojevrsna sinteza (pretežno u obliku dijaloga) poezije i erudicije, osjećaja i filozofije

Lèopold 1. v. ✧ 2. I (1640–1705), rimsko-njemački car od 1658, ugarsko-hrv. kralj od 1665; ugušio Zrinsko-Frankopansku urotu

✧ m. os. ime (njemačkog podrijetla, svetac zaštitnik Austrije); *hip.:* Lèo, Pólde (← *slov.*)

✧ *pr.:* Lajpold (Garešnica, Ivanić Grad),

Lèopöld (Samobor), Leopóldović (Požega)

✧ *njem.* Leopold, *usp.* Ljudevit

leopoldovac *m* (G -ovca, V -ovče, N *mn* -ovci) *pov.* pripadnik nekada u Zagrebu vrlo popularne vojničke jedinice

✧ prema austrijskom nadvojvodi Leopoldu

leotárd *m* jednodijelan plesački ili gimnastički kostim dugih rukava s hlačicama; triko

✧ *fr.* prema francuskom akrobatu J. Léotardu (19. st.)

Lèpant *m* (*grč.* Navpaktos) luka na izlazu iz Korinskog zaljeva // **lèpantški** *prid.* koji se odnosi na Lepant △ **Lepantska bitka** *vojn. pov.* velika pomorska bitka 1571. u kojoj je flota kršćanske Svete lige porazila Osmanlije

lèpen *m bot., v.* ljepika

Lèpenski vír *m arheol.* lokalitet u Đerdapu, I Srbija, značajni nalazi iz starijeg neolitika (otkriveni 1958)

lèpēt *m* (N *mn* -i) zvuk koji se čuje kod lepeta krila ptice [*~ krila*] // **lepétati** (Ø) *nesvrš.* <*prez.* lepečēm, *pril. sad.* lepečūći, *imp.* lepečí, *gl. im.* -anje> 1. mahati šumno krilima i proizvoditi lepet (o ptici) 2. lepršati na vjetru; lelujati

✧ *onom.*

lepéza ž 1. ručna sklopiva mahalice za rashlađivanje 2. *pren.* raspon, šarolikost [*~ proble-*

ma; ~ boja] // **lèpezast** *prid.* <*odr.* -i> koji je poput lepeze, polukružan [*~ rep ptice*]

✧ *tur.* elpeza ← *perz.*

lepidodendrôn *m* (G lepidodendróna) *bot.* fosilna crvotočina (*Lepidodendron*) iz doba karbona

✧ *grč.* lepís: ljuska + déndron: drvo

lepidólit *m* (G lepidolíta) *min.* litijev tinjak, ružičaste, ljubičaste do sivobijele boje; glavna ruda litija

✧ *grč.* lepís: ljuska + -LIT¹

lepidópter *m zool.* leptir

✧ *nlat.* Lepidoptera ← *grč.* lepís: ljuska + -PTER(I)

lepidopterológija ž grana zoologije, bavi se proučavanjem leptira

✧ *v.* lepidopter + -LOGIJA

lepidóstěj *m* (G lepidostéja) *zool.* vrsta ribe (*Lepidosteus*), nalik na štku, živi u Srednjoj i Sjevernoj Americi

✧ *nlat.* lepidosteus = *grč.* lepís: ljuska + ostion: kost

lèpinja ž 1. mekana šupljikava pogača od bijele brašna 2. *nakn. shv., v.* somun

✧ *mad.* lepény

Lèpoglava ž 1. naselje u Hrvatskom zagorju, 3781 stan. 2. *gov.* kazneno popravni dom u Lepoglavi // **lèpoglavac** *m* (**Lèpoglávka** ž) (G -ávca, V -ávče, N *mn* -ávci) stanovnik Lepoglave; **lèpoglavac** *m* (G -ávca, V -ávče, N *mn* -ávci) kažnjenik iz Lepoglave;

lèpoglavski *prid.* koji se odnosi na Lepoglavu

✧ *pr.:* **Lepoglávéc** (240, Ivanec, Međimurje, Podravina, Prigorje)

leporèlo *m rij.* album slika u obliku harmonike ✧ *tal.* leporello, prema Leporellu, služi u Mozartovoj operi *Dqn Giovanni* (način na koji je slagao popis gospodarovih ljubavnica)

lèpovati *dv.* <*prez.* lèpujēm, *pril. sad.* lèpujūći, *pril. pr.* -ávši, *gl. im.* -anje> precizno obraditi/obradivati materijal pomoću slobodnih brusnih zrnaca u tekućini ili masti između alata i obratka čime se postiže vrlo mala hrapavost i točnost dimenzija

lèpra ž *pat.* kronična zarazna bolest koju izaziva bacil *Mycobacterium leprae*; guba, leproza // **lèprav** *prid.* <*odr.* -i> koji boluje od lepre; gubav, *usp.* leprozan; **lepròzōrij** (**leprozōrij**) *m* mjesto izolacije za oboljele od lepre; tijekom stoljeća bilo je smješteno izvan gradskih vrata

✧ *lat.* ← *grč.* lépra = leprós: ljuskav

leprilja ž (G mn lepriljā) *knjiž.* vrsta pjesme sa stihovima od šest ili osam slogova, u kojoj strofe završavaju uvijek istim refrenom od jednog ili dva stiha
 ✧ *šp.* leprilla

lepróza ž, v. lepra // **lèprózan** prid. (odr. -znī) koji boluje od lepre; leprav, gubav
 ✧ v. lepra + -OZA

lepršati (Ø) *nesvrš.* (prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje) **1.** lelujati se na vjetru laganim pokretanjem ovamo i onamo; viti se (o zastavi, laganoj zavjesi, kosi) **2.** letjeti sa velikim brojem zamaha krilima // **lepršav** prid. (odr. -ī) **1.** koji leprša **2.** *pren.* koji je lagan, pitak, dopadljiv (o stilu, načinu izlaganja, ponašanja, izvedbi čega i sl.); **lepršavo** pril. na lepršav način; lagano; **lepršavost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je lepršav, svojstvo onog što je lepršavo
 ✧ *eksp.*

leptir m (N mn -i/-irovi, G -ā/-ōvā) **1. zool.** kukac (*Lepidoptera*) iz reda ljuskokrilaca, ima dva para krila, često raznobojnih, koja ne sklapa uz tijelo; lepir **2. term.** prozor automobila koji se otvara kružno **3. sport** stil prsnog plivanja, ruke se istodobno pokreću prema naprijed [*plivati 100 m ~*] Δ ~-kravata, v. leptirka // **leptirak** m (G -rka, V -rče, N mn -rci, G leptirāka), v. leptirić; **leptirast** prid. (odr. -ī) koji je nalik leptiru; **leptirica**¹ ž **1.** (+ *potenc.*) ženka leptira **2. razg.** mali noćni leptir koji oblijeće oko svjetla; **leptiričin** prid. koji pripada leptirici; **leptirić** m *hip.* i *dem.* od leptir; leptirak; **leptirka** ž (G -ē, D L -rci, G mn -ā/-ī) *razg.* općenit naziv za kravatu vezanu tako da nalikuje leptiru; leptir-kravata; **leptirov** prid. koji pripada leptiru [~e šare] **1. sport** koji se odnosi na leptir (3) [~stil]; **leptirski** prid. koji se odnosi na leptire [~let]

✧ *pr.* (nadimačko): **Lèpir** (Primorje)

✧ *onom.* ≈ *bug. dij.* lepir: vampir, *rus. dij.* lepen¹: leptir

leptirica² ž *zool.* morska riba (*Pteroplatea altavela*)

leptirnjača ž *agr.* krmna biljka kojoj je cvijet građen poput leptira

✧ ≈ v. leptir

leptomeningitis m *pat.* upala mekih moždanih ovojnica

✧ *grč.* leptós: tanak, sitan + v. meningitis

lepton¹ m (G leptóna) **1.** starogrčki sitni bakreni novac **2.** danas stoti dio drahme

✧ *grč.* leptós: sitan

lepton² m (G leptóna) *fiz.* elementarna čestica na koju ne djeluje jaka nuklearna sila (jaka interakcija), svi leptoni su fermioni (elektron, mion i tau čestica te tri odgovarajuća neutrina)

✧ *grč.* leptós: sitan + -ON

leptosōman prid. (odr. -mnī), ob. u: Δ ~ **tip** tip ljudi koje obilježava visok rast, duguljast grudni koš, dugi udovi i mala glava, *opr.* piknički tip

✧ *grč.* leptós: sitan + -SOM(AN)

leptospira ž *biol.* bakterija, vrsta spirohete, nametnik životinja i ljudi

✧ *nl.* leptospira ≈ *grč.* leptós: sitan + spēira: svitak

leptospiroze ž *mn* (N leptospiróza, G -ā) *pat.* bolesti uzrokovane različitim vrstama leptospira, ob. praćene probavnim smetnjama i povišenom temperaturom

✧ v. leptospira + -OZA

lër m *reg.* prazan hod motora, mjenjač nije u brzini

✧ *njem.* Leer(lauf)

lerkolit m (G lerkolíta) *min.* bazična dubinska mineralna stijena

Lërman, Dragutin (1863–1918), hrv. putopisac i istraživač središnje Afrike (porječje Konga)

lërjo m *reg.* deran, mangup, fakin; obješenjak [*svaka riva ima svoga ~a*]

✧ *pr.* (nadimačka): **Léro** (Rijeka), **Lèrota** (Zagreb), **Lèrotić** (300, Split, sred. Dalmacija, Primorje, I Slavonija)

✧ *lat.* erro: skitnica, potucalo

lës¹ m (N mn -ovi) *reg.* **1.** šuma **2.** drvena grada // **lësār** m (G lësāra) drvodjelja; **lijês** m (N mn lijësovi/ljësovi, G lijësovā) sanduk u kojem se sahranjuje; mrtvački sanduk, kovčeg [*nositi ~*]; **ljësa** ž plot ili vrata od pruča na ogradi, plotu

✧ *pr.* (prema zanimanju, v. i lijëska): **Lës** (Duga Resa, Ivanić Grad), **Lësār** (460, Medimurje, Slunj), **Lësnīčar** (Medimurje), **Lëščāk** (Ludbreg, Koprivnica), **Lëščan** (Đurdevac, Našice), **Lëščānec** (Ozalj), **Lëščić** (120, Vrbovec, Prigorje, Podravina), **Lëščan** (Bjelovar, Zlatar Bistrica), **Lëščānec** (Ozalj), **Ljësar** (Đakovo, Rijeka, Posavina), **Podlësek** (Podlësek) (Zagorje) ✧ *top.* (naselje): **Za-**

lèsina (Delnice, 102 stan.) ◇ *mikrotop*. (preklapanje s v. lijeska): **Lèsina** (zaselak, Ogulin), **Léska** (Primorje) i sl.

◇ *prasl.* i *stsl.* lěsъ: drvo, šuma (*rus.* les, *polj.* las) = *stengl.* laes: livada

lès² m (N mn -ovi) *geol.* taložna stijena; prapor
◇ *njem.* Löss

lèsi m (G -ja, N mn -ji) *kinol. razg.* pas duge dlake, škotski ovčar

◇ *engl.* Lassie, pas iz istoimenog američkog filma

lèsiviran prid. (odr. -i), ob. u: Δ ~o **tlo** *geol.* tlo isprano u gornjem sloju, umjereno kiselo i slabije plodnosti

◇ *fr.* lessivé: ispran

Lèskovār, Janko (1861–1949), hrv. novelist i romanopisac, naznačio početke hrv. moderne psihološke proze

Lèskovec Tòplickī m naselje (u blizini Novog Marofa), 565 stan.

◇ v. lijeska

lesònit m, v. lezonit

Lesòto m 1. *geogr.* država na *JI* Afrike, enklava u Južnoafričkoj Republici, 30.355 km², 1.854.000 stan., glavni grad Maseru **2.** *pov.* bivši britanski protektorat Basuto // **lèsotskī prid.** koji se odnosi na Lesoto

lesòvik, v. lešij

Lesseps (izg. Lesèps), **Ferdinand Marie de** (1805–1894), francuski diplomat i graditelj Sueskog kanala (1859–1869)

Lessing (izg. Lèsing), **Gotthold Ephraim** (1729–1781), njemački pisac, filozof, erudit, prosvjetitelj, jedan od utemeljitelja novovjeka njemačke estetike, esejistike i dramske književnosti

lesson (izg. lèsn) **m 1.** *glazb. pov.* instrumentalno djelo, posebno kompozicije za orgulje (u Engleskoj u 17. i 18. st.) **2.** čitanje odlomaka iz svetih knjiga za vrijeme službe u crkvi
◇ *engl.*

lèster m agr. pasmina ovaca iz Engleske, sada raširena u V. Britaniji i SAD, daje kvalitetnu vunu

◇ *engl.* leicester, prema engleskoj pokrajini Leicester(shire)

lèsto pril. glazb. živo, okretno, žustro

◇ *tal.*

lèš¹ m (G lèša, N mn lèševi, G lèševā) mrtvo tijelo čovjeka // **lèšina** ž mrtvo tijelo životinje; strvina, crkotina; lješina; **lèšinār m 1.** *zool.* ptica grabljivica (*Vulturidae*) hrani

se mesom mrtvih i uginulih organizama; strvinar **2.** *pren.* onaj koji koristi tuđu nevolju, koji ide preko leševa; **lèšinārev** (**lèšinārov**) *prid.* koji pripada lešinaru; **lèšinārskī prid.** koji se odnosi na lešinare; **lèšinārski pril.** kao lešinār, na način lešinara; **lèšinārstvo sr** postupak lešinara kao **a.** osobina, svojstvo lešinara, *usp.* lešinār (**1**) **b.** pojava u društvu, *usp.* lešinār (**2**)

◇ *pr.* (nadimačka): **Lèš** (530, Zagorje, Gorski kotar, Pokuplje), **Lèšina** (220, Imotski, sred. Dalmacija, Slavonija)

◇ *tur.* le ← *perz.* lāše

lèš² m ono što ostaje od izgaranja u visokoj peći; drozga, zgura, šljaka, cenera

◇ *njem.* Lössch

lèšer m (G lèšera) *reg.* papir koji služi za sušenje crnila nakon pisanja, upijajući papir; bugaćica

◇ *njem.* Löschpapier

lèšij m mit. u slavenskoj mitologiji, naziv za šumskog duha; lesovik // **lesòvik m** (G leso-vika, N mn lesovíci), v. lešij

◇ *rus.* lèšij ≈ les: šuma

lèšinār, v. leš¹

lèškáriti, v. ležati

lèšjo (I) prid. reg. kuhan [~a janjetina] // **lèšo (II) pril.** kuhano [janjetina na ~]; **lèšāda ž kulin.** jelo dobiveno kraćim (riba) ili dužim (meso) kuhanjem namirnica u zasoljenoj vodi; **lèšati nesvrš.** (prez. -ām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) **1.** kuhati u zasoljenoj vodi [~ ribu; ~ govedinu; ~ povrće] **2.** *pren.* biti izložen velikoj zapari, sparini [~ se u autobusu]
◇ *mlet.* lesso ← *tal.*

Lèta ž mit. rijeka zaborava u podzemnom svijetu grčke mitologije, iz koje piju duše umrlih da bi zaboravile zemaljski život

◇ *grč.* Lèthō

lètak, v. letjeti

lètāl(an prid. (odr. -lnī) 1. koji je ubitačan; smrtonosan **2.** koji se odnosi na smrt; smrtan, mrtvački Δ ~na **doza pat.** smrtonosna doza toksične supstance, lijeka, ionizirajućeg zračenja; ~ni **ishod med.** smrt // **lètalitēt m** (G lètalitéta) broj umrlih na određenom području u određenom razdoblju prema broju stanovnika; smrtnost
◇ *lat.* letalis ≈ letum: smrt

letàrgija ž 1. pat. stanje slično snu, smanjenih životnih funkcija zbog otrovanja narkotici-

ma i sl. **2. pren.** mrtvilo, nepokretnost, nedjelatnost, tromost [kulturna ~; politička ~] // **letargičan prid.** <odr. -čni> koji je prožet letargijom; **letargičar m** onaj koji je u letargiji; **letargično pril.** na letargičan način, kao letargičar

✧ grč. *lèthargia*

lètati (što) nesvrš., v. lotati

lètseter-tisak m tisk. postupak visokog tiska, suhi offset rotacijskog tipa

✧ engl. *letterset* ≈ letter: slovo + set: slog + v. tiskati, tisak

lètist m zool. živo obojeni leptir (*Kallima inachus*), sklopljenih krila posve je nalik na osušeni list; indijski list

lètipas m <G -psa, V lètipsu, N mn -psi> zool. sisavac netopir (*Pteropus vampyrus*), živi u Indoneziji; kalong

lètjeti (ø) nesvrš. <prez. lètīm, pril. sad. lètēči, gl. im. lètēnje> **1.** kretati se zrakom pomoću krila (o pticama) **2.** kretati se zrakom u avionu, raketi i sl. [~ *svemirom*] **3.** a. biti bačen u zrak [*leti kamenje*] **b. pren.** izmjenjivati što energično između zavađenih osoba [*lete udarci*; *lete psovke*] **4. a. pren.** kretati se velikom brzinom; hitati, juriti, žuriti se, trčati **b.** u vremenskom smislu: prolaziti, protjecati, ob. u zn. prebrzo [*vrijeme leti*] **5. pren. razg.** biti izbačen sa službenog položaja ili s radnog mjesta [*zbog jedne greške leti se s posla*] // **lèt m** <N mn létovi, G lètōvā> **1. a.** kretanje i održavanje u zraku u željenom smjeru **b.** kretanje ili prolaz nekog tijela kroz zrak [~ *strelice*; ~ *lopte*] **2.** jednokratno prelijetanje (aviona, helikoptera i sl.) s jednog mjesta na drugo; **lètāč m** <G lètāča> **1.** onaj koji leti **2. sport vojn.** onaj koji leti u avionu ili helikopteru (za razliku od onih koji obavljaju službu na zemlji, rade na održanju itd.) Δ **slab** ~ onaj koji nema izraženu sposobnost letenja prema drugome (jastrebu prema vrani), *opr. dobar* ~; **lètāčev prid.** koji pripada letaču; **lètāčica** ž **1. v.** letač **2. (ob. mn)** zool. ptice (*Carinatae*), izdržavaju duge letove; **lètāčkī prid.** koji se odnosi na letače [~o *osoblje*; ~i *ispit*]; **lètak m** <G -tka, N mn lēti> list manjeg ili srednjeg formata s kraćim tekстом propagandnog, reklamnog ili drugačijeg sadržaja [*reklamni* ~; *izborni* ~]; **lètāonica** ž *sport* skakaonica za velike skijaške skokove, skakaonica na kojoj se izvode letovi skijama; **lètati** (lījēti) (ø, za kim/čim) nesvrš. <prez.

lētām, pril. sad. -ajući, gl. im. -ānje) **1.** rješavajući neki problem morati obilaziti mnoga mjesta; trčati, trčkarati **2. pom. sport** prebacivanje jedara na drugi bok; **lètēčī prid. 1.** koji leti **2. pren. a.** općenito, koji se obavlja na brzinu, na više mjesta ili improvizirano bez dugoročnijeg plana ili namjere [~a *trgovina*] **b.** koji se brzo pokreće, mijenja mjesto [~i *odred*] Δ ~a **tvrdava vojn. pov.** američki teški bombarder iz 2. svjetskog rata (i kasnije) B-52; ~i **pepeo meteor.** fine čestice pepela nastale sagorijevanjem čvrstih goriva, koje se prenose zračnim strujama; ~i **tanjur** svjetleća pojava u atmosferi, pretpostavka o letjelici kojom Zemlju posjećuju bića iz svemira; **lētīršte sr rij.** uzletno/sletna staza/prostor na aerodromu; **lētīmicē pril.** u prolazu, letimično [~ *baciti oko* (na što)]; ubrzano, usput, površno; **lētīmičan prid.** <odr. -čni> koji se radi bez udubljiivanja, proučavanja, uspořeđivanja podataka, provjeravanja; koji je ovlašten; **lētīmično pril., v.** letimice; **lētīmičnost** ž <G -osti, I -osti/-ošču> svojstvo onoga što je letimično; **lētjelica** ž vozilo koje leti [*svemirska* ~]; **lījēti nesvrš.** <prez. lījēčēm, pril. sad. lījēčūci, gl. im. -ānje>, v. lētati

✧ prasl. *lētēti (*rus.* lētēt', *polj.* lecieć), *lit.* lēkti

lētłampa ž <G mn -ā/-i> alat koji jakim plamenom omogućuje da se izvrše neke radnje (da se skine stara boja na drvetu i sl.)

✧ v. letati + njem. Lampe: v. lamp

lētō sr etnol. kraj odjeće, skut, krilo

Létō m. narodno os. ime, *zast. rij.* ✧ *pr:* **Lética** (520, Makarska, Ogulin, sred. Dalmacija, Banovina), **Létic** (290, Cres-Lošinj, Banovina, Primorje, Slavonija), **Létinčić** (100, Zagreb, Vukovar, Zaprešić), **Létinić** (160, Zadar), **Létō** (Dubrovnik), **Létōja** (Križevci, Rijeka, Prigorje), **Létonja** (Varaždin, Zagorje, sred. Dalmacija), **Létunica** (Knin), **Létunić** (Dubrovnik)

Létō ž *mit.* jedna od žena Zeusovih, mati Artemidina i Apolonova, božica plodnosti (*lat.* Latona)

letolologija ž *psih.* nesposobnost pamćenja vlastitih riječi

✧ *lat.* Lethe: rijeka u Hadu (tko se iz nje napije, sve zaboravlja) ← *grč.* lèthē: zaboravnost ≈ lanthánesthai: zaboraviti + -LOGIJA

Lètõniĵa ž *geogr.* država na SI Europe, na obali Baltičkog mora, 64.600 km², 2.686.000

stan., glavni grad Riga; Latvija // **Letónac** *m* (**Lětónka** *ž*) ⟨G -nca, V Lětónče, N *mn* Letónci⟩ stanovnik ili državljani Letonije; Latvijac; **lětónskī** *prid.* koji se odnosi na Letoniju i Letonce; latvijski $\Delta \sim$ **jezik** (**latvijski**, **lotiški**) *lingv.* istočnobaltijski jezik, službeni jezik Latvije

Lětovanić *m* naselje (u blizini Siska), 568 stan. // **Letovānicānīn** *m* (**Letovānicānka** *ž*) ⟨N *mn* Letovānicāni⟩ stanovnik Letovanića; **lětovaničkī** *prid.* koji se odnosi na Letovanić i Letovanićane

lětaset *m* lista slova, brojeva, znakova i simbola pripremljena za postupak lijepljenja
 ✧ *tal.* lettera: slovo + *v.* set, tvorničko ime proizvoda²

lětřlja *ž* ⟨G *mn* lětřlāj⟩ *knjiž.* kratka romanca pobožnog, ljubavnog, naročito satiričkog karaktera, s refrenom na kraju svake strofe
 ✧ *šp.* letrilla

lětřzame *m* ⟨G -zma⟩ *knjiž.* pravac književne avangarde nastao u Francuskoj o. 1945, ustanovljavao je na razbijanju jezika pjesništva na slova i na njihovoj slobodnoj kombinaciji akustične, vizualne i dekorativne naravi; težio prema onomatopeji, srodan dadaizmu
 ✧ *fr.* lettrisme = lettre: slovo

lětřin *m* ⟨G lětřina⟩ *reg.* stalak na koji se stavljaju veće knjige ili note za čitanje u stojećem i sjedećem stavu; rahle
 ✧ *tal.* letturino

lětva *ž* ⟨G *mn* lětāvā/-ī⟩ **1.** komad drva tanak i uzak, obrađen na presjek u obliku kvadrata ili četvorine, koristi se za ograde i drvene konstrukcije **2. pren. sport** onaj koji je krut u tijelu i kretnjama; drven, *opr.* gibljiv, gibak, elastičan // **lětvarica** *ž* sandučić od letvica, služi za prijenos voća i povrća; **lětvicja** *ž dem.* od letva
 ✧ *srvnjem.* Latte

leūcīn *m* ⟨G leucīna⟩ *kem.* aminoizokapronska kiselina, sastavni dio mnogih bjelančevina, prva izolirana aminokiselina (J. L. Proust, 1918)
 ✧ *grč.* leukós: bijel + -IN

leucinóza *ž med.* urođeni poremećaj razgradnje aminokiseline leucina
 ✧ *v.* leucin + -OZA

leūcīt *m* ⟨G leucīta⟩ *min.* kalijev alumosilikat, KAlSi_3O_8 , bijele do sive boje
 ✧ *grč.* leukítēs: bjelaš = leukós + -IT

leucizam *m* ⟨G -zma⟩ pojava bjeloće kod normalno tamnobožnih životinja
 ✧ *grč.* leukós: bijel

LEUK-, LEUKO- kao prvi dio riječi znači bijel, svijetao; bjelo-, svijetlo- [*leukemija; leukociti*]

✧ *grč.* leukós

leukēmīd *m* ⟨G leukemída⟩ *pat.* kožne lezije različitog karaktera, javljaju se tijekom leukemije

✧ *v.* leukemija + -ID

leukémija *ž* ⟨G leukemija⟩ *pat.* zloćudna bolest krvotvornog sustava koju karakterizira bujanje promijenjenih leukocita i nezrelih bijelih stanica; bjelokrvnost, leukoza // **leukēmīčār** *m* onaj koji boluje od leukemije; **leukēmījskī** *prid.* koji se odnosi na leukemiju

✧ LEUK- + -EMIJA

Leūkip (**Lèukip**) (o.450. pr. Kr.), grčki filozof, Aristotel mu pripisuje da je začetnik teorije o atomima kao osnovnim jedinkama sveukupnosti

leukocīti *m mn* ⟨N leukōcīt, G leukocīta⟩ *biol.* bijela krvna tjelešca, krvne stanice bez pigmenta čija je osnovna funkcija obrana organizma od bakterija, stranih tvari i sl.

✧ LEUKO- + -CIT(I)

leukocitóza *ž pat.* prekomjerno povećanje broja leukocita, nastupa kod infekcije i većine zaraznih bolesti te kod leukemije

✧ LEUKO- + -CITOZA

leukodermija *ž pat.* pojava bijelih mrlja na koži

✧ LEUKO- + -DERMIJA

leukodistrófija *ž pat.* difuzna degenerativna skleroza mozga

✧ LEUKO- + *v.* distrofija

leūkōm *m* ⟨G leukóma⟩ *pat.* zamućenje rožnice; gusta, bijela, neprozirna mutnina rožnice
 ✧ *nlat.* leucoma = LEUK- + -OM

leūkōmetar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ fotometar kojim se određuje intenzitet ili jednolikost bijele boje nekog predmeta

✧ LEUKO- + -METAR

leukopēnija *ž pat.* znatno smanjenje broja leukocita u krvi, kao posljedica nekih zaraznih bolesti (zbog oštećenja koštane srži radijacijom, lijekovima i sl.)
 ✧ LEUKO- + -PENIJA

leukoplākija *ž pat.* bjelkasta zadebljanja na sluznici usne šupljine ili jezika
 ✧ LEUKO- + *grč.* plāks: površina

leukoplast *m* ⟨N *mn* -i⟩ *kem.* cinkov bijeli melem
 ✧ LEUKO- + -PLAST

leukorėja *ž biol.* bijeli iscjedak, bijelo pranje kod žena; bjelotok

✧ LEUKO- + -REJA

leukotomija *ž med.* operativni prerez bijele supstancije u čeonom režnju mozga, pri čemu se prekidaju neke veze čeonog s drugim dijelovima mozga; primjenjuje se u rijetko teškim slučajevima, ob. psihijatrijskih bolesti

✧ LEUKO- + -TOMIJA

leukóza *ž pat.* leukemija

✧ LEUK- + -OZA

leut¹ *m glazb., v.* lutnja

✦ *pr.* (prema zanimanju svirača): **Lèutar** (Županja), **Leutárević** (I Slavonija)

✧ *tal.* leuto

leut² *m pom.* ribarski brodić na vesla s jednim jarbolom

✧ *tal.* leuto ← *stprov.* laut ← *arap.* al'ūd: drvo

lèvja *ž reg.* dizanje ljudi u vojsku, pozivanje u vojnike [*ići u ~u*]; novačenje, regrutacija, stavnja

✦ *pr.*: **Lèva** (Šibenik, Split)

✧ *tal.* ← *lat.* levare: podići

levácija *ž 1.* dizanje uopće **2.** početno dizanje ruku pri dirigiranju // **levátor (levátor)** *m 1. anat.* mišić podizač **2. med. u kirurgiji, instrument za podizanje udubljenja na lubanji**

✧ *lat.* levatio = levare: podići = levator: onaj koji podiže

leváda *ž reg. sport* propinjanje konja u konjičkom sportu

✧ *njem.* Levade ← *fr.* levade = lever: dići

Leváković, Rafael (1597–1649), hrv. crkveni pisac i povjesničar, franjevac, redaktor rusiziranih izdanja staroslavenskih obrednih knjiga

lèva-lèva *uzv. reg.* (u funkciji priloga ili predikata ili dijela predikata u zn. da se što radi rastrošno, naveliko, ne štedeći, odreda, ne birajući, razbacujući se) [*nije se pitalo šta košta, nego ~; drugi od jedan naprave tri, a iz mojih ruku samo pare idu ~*]; hajde, ala-ala, fuke-fuke

✧ *tal.*

levalloisien (izg. levaloazjèn) *m* litička kultura srednjega paleolitika

✧ *fr.*, prema nalazištu Levallois-Perret kraj Pariza

Levāna *ž mit.* rimska božica i zaštitnica novorođenčadi

Lèvant *m geogr. 1.* zajednički naziv za zemlje na obali I Sredozemlja: Grčku, Tursku, Siriju,

Libanon, Izrael, Jordan i Egipat; Bliski istok **2.** (levan(a)t) (G -nta) *reg. meteor.* jak, hladan, vlažan i postojan I vjetar na Jadranu uz oblačno vrijeme, katkada uz kišu ili snijeg // **Levantínac** *m* (**Levántinka** *ž*) (G -nca, V -nče, N *mn* Levantinci, G -aca) stanovnik Levanta; **levantínac** *m* (G -nca, V Levántinče, N *mn* -nci, G levántināčā) **1.** levantski talir, talir Marije Terezije; kovao se u Austriji i Češkoj za zemlje Bliskog istoka gdje i danas vrijedi kao novac **2. pom.** jedrenjak iz 17. st. u I Sredozemlju **3. pren. pejor.** lukavac; **levantínčev** *prid.* koji pripada Levantincu i levantincu (**3**); **levántínsk[ī]** *prid.* koji se odnosi na Levantince i levantince (**3**) [*~a lukavost*]; **levántínski** *pril.* kao Levantinci i levantinci (**3**), na način Levantinaca i levantinaca (**3**); **levántínsk[ī]** *prid.* koji se odnosi na Levant [*~a trgovina*]

✦ *pr.* (etnik): **Lèvanat** (Dubrovnik), **Levántin** (Sinj)

✧ *tal.* levante: istok (gdje se sunce diže) ← levare: dizati

levátor, *v.* levácija

lèveče *m meteor.* suhi i vrući vjetar J smjerova koji često na JI španjolskim obalama donosi mnogo prašine iz afričkih pustinja

✧ *šp.* leveche

leveléri *m mn* (N levèlēr, G leveléra) *pol. pov.* pripadnici stranke u 17. st. u Engleskoj, borili se za jednakost svih građana pred zakonom, za slobodu savjesti i vjeroispovijesti

✧ *engl.* levellers: uravnjivači

lèvēnta *ž reg.* neradnik, pustahija, probisvijet

✦ *pr.* (nadimačko): **Lèvēntić** (Osijek, Split, I Slavonija)

✧ *tur.* levend: lijepo odjeven čovjek ← *perz.* lewend: besposličar

lèver *m 1. pov.* mornarička vojska u Osmanskom Carstvu **2. reg. običan vojnik**

✦ *pr.* (prema zanimanju): **Lèverić** (Pula)

✧ *tur.*

lèvha *ž reg.* arapskim pismom krasopisno napisani i uramljeni citati iz *Kur'ana* koji kao ukras vise po muslimanskim kućama, džamijama i sl.; lehva

✧ *tur.* ← *perz.* lāwhā: tabla

levhimahfúza *ž isl.* ploča na kojoj je po mišljenju nekih deterministički orijentiranih islamskih teologa zapisana sudbina svakog čovjeka još prije njegova rođenja

✧ *tur.* levh-i mahfuz ← *arap.* lāwh: tabla + mahfūz: sačuvan

levigácija ž pretvaranje u kašu; usitnjavanje, mrvljenje, rastapanje // **levigirati** (što) *dv.* (prez. levigirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) usitniti/usitnjavati, mrviti; rastopiti/rastapati

✧ *lat.* levigatio ≈ levigare: usitniti ≈ levis: lagan

Levijatan *m* 1. *bibl.* mitološka vodena neman, zvijer-zloduh, čovjekov neprijatelj 2. naslov djela Th. Hobbessa, označava personificiranu državu apsolutne vlasti koja »proždire svoje građane« kako bi se održao red i mir 3. (levijatan) *pren.* nešto sablasno

✧ *hebr.* liwēyāthān

levirāt *m* (G levirāta) *etnol.* dužnost muževa brata da se oženi njegovom udovicom (kod nekih naroda na Istoku), *usp.* sororat

✧ *lat.* levir: djever (mužev brat) + -AT

levis sit tibi terra (*izg.* lēvis sīt tibi tēra) laka ti bila zemlja

✧ *lat.*

Levi Strauss (*izg.* Lēvi Strāus) (1829?–1902), njemački imigrant u San Franciscu, SAD, u vrijeme zlatne groznice (1850) za rudare je proizvodio čvrste i trajne hlače od šatorskog krila; od 1960-ih jedna od najpopularnijih kompanija u svijetu za proizvodnju jeans odjeće sa zaštićenom markom i imenom // **lēvisice** ž *pl. tantum* razg. traperice marke Levi Strauss [jedne ~; prave ~]

Lévi-Strauss (*izg.* Levī Strōs), **Claude** (1908), francuski filozof, sociolog, antropolog, utemeljitelj strukturalne antropologije

levīt *m* (G levíta) 1. *jud.* pripadnik Levijeva plemena iz kojeg su Izraelci birali svoje svećenike u rano biblijsko doba, a kasnije i sve vjersko osoblje u prvom jeruzalemskom hramu 2. *kat.* svećenik, u katoličkoj liturgiji đakon i subđakon // **levītskī prid.** koji se odnosi na levite Δ ~ **zakonik** naziv za treću knjigu Mojsijevu koja sadrži propise o svećenicima i bogoslužju

♦ *pr.* (Židovsko): **Lēvi** (Dubrovnik, Šibenik)

✧ *lat.* Levita ← *grč.* Leuitēs ≈ Leuī ← *hebr.* lēwī ili hallēwī: uključen

levitácija ž *psih.* halucinatorni doživljaj održavanja tijela u zraku bez oslonca, *opr.* gravitacija Δ **magnetska** ~ *fiz.* neutralizacija težine magnetiziranog tijela djelovanjem magnetskog polja // **levitirati** *nesvrš.* (prez.

levitirām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) održavati se u zraku levitacijom; lebdjeti

✧ *lat.* levis: lagan + *v.* (gravi)tacija

lėvkas *m* (N mn -i) *lik.* podloga koja se nanosi na dasku prije nego što se počne slikati ikona (prije ikonopisanja), mješavina je kreča, krede, ulja i vrele vode

✧ *sgrč.* leukás

Lėvstik, Fran (1831–1887), slov. književnik, teoretičar književnosti i kritičar; duhovni vođa »mladoslavenaca«, zagovarali liberalizam u politici, realizam u umjetnosti

levulóza ž, *v.* fruktoza

Lewis (*izg.* Lűis) 1. **Arthur** (1915–1991), engleski ekonomist, dobitnik Nobelove nagrade 1979. 2. **Carl** (1961), američki lakoatletičar, šest zlatnih medalja na Olimpijskim igrama 1984. i 1988, višestruki prvak svijeta, svjetski rekorder i godišnji »sportaš svijeta« 3. **Clarence Irwing** (1883–1964), američki filozof, djela s područja logike, epistemologije i filozofije prava i morala 4. **John (Aron)** (1920), američki jazz-pijanist, kompozitor i aranžer 5. **John (Llewelyn)** (1880–1969), američki sindikalni vođa, dugogodišnji predsjednik (1920–1960) moćnog sindikata američkih rudarskih radnika 6. **Sinclair** (1885–1951), američki romanopisac, Nobelova nagrada 1930 (*Babbitt, Kraljevska krv*)

lex (*izg.* lėks) *m* zakon, pravni propis Δ ~ **ferenda** (*izg.* ~ ferėnda) zakon kojega treba donijeti; budući zakon; ~ **fundamentalis** (*izg.* ~ fundamėtális) osnovni zakon; ~ **lata** (*izg.* ~ lāta) zakon koji je već donesen; gotov zakon; ~ **loci** (*izg.* ~ lőci) zakon mjesta, pravo koje vrijedi na određenom području ili državi; ~ **patriae** (*izg.* ~ pātrie) domovinsko pravo, zavičajno pravo, norme koje se primjenjuju temeljem državljanstva, bez obzira na mjesto boravišta

✧ *lat.*

lezbijka ž (G mn -ā/-ī) ženska osoba seksualnih sklonosti prema osobama ženskog spola; homoseksualna žena // **lezbijanizam** (**lezbizam**) *m* (G -zma) vrsta homoseksualizma izražena kao spolna sklonost žena ka ženama; lezbijstvo; **lezbijskī prid.** koji se odnosi na lezbijke Δ ~ **a ljubav** homoseksualnost kod žena; **lezbijski pril.** kao lezbijka, na način lezbijki; **lezbijstvo** *sr* (G mn -tāvā/-ā), *v.* lezbijanizam

✧ *lat.* Lesbios: lezbijski ← *grč.* Lėsbios ≈

Lésbos: Lezb, grčki otok na kojem je živjela pjesnikinja Sapfa

ležecajhen *m reg. zast.* vrpca od papira, tkanine ili kože, stavlja se u knjigu za oznaku mjesta gdje je čitatelj prekinuo čitanje

✧ *njem.* Lesezeichen

ležena *ž arhit.* vertikalna zidna istaka; služi za pojačanje konstrukcije i kao ukras

✧ *tal.* lesena ← *grč.* lákseuma ← lakséuein: klesati

ležet *m reg.* 1. ukus, slast 2. ugodnost, užitak, zadovoljstvo; razonoda // **ležetli** *prid.* (indecl.) *reg.* koji je sladak, ukusan

✧ *tur.* lezzet ← *arap.* lăddă

ležginka *ž* (G mn -ă/-î) *glazb.* kavkaski narodni ples, živahan i brz // **ležginski** *prid.* koji se odnosi na Lezgince Δ ~ **jezik** *lingv.* nahsko-dagestanski jezik koji se govori na Kavkazu

✧ prema narodu Lezgincima u Dagestanu

ležija *ž term.* oštećenje tkiva; ozljeda

✧ *lat.* laesio

ležonit (**lezonit**) *m* (G lezonita) prešana ploča od drvenih vlakana i umjetne smole; upotrebljava se za izradu namještaja, za oblaganje zidova, kao izolacijski materijal i dr.; lesonit

✧ tvorničko ime proizvoda²

ležati (Ø) *nesvrš.* (prez. ležim, pril. sad. ležeći, gl. im. -anje) 1. biti u vodoravnu položaju, mirovati ispružen; počivati 2. *pren.* a. biti u zatvoru [~ pet godina] b. biti mrtav c. *pejor.* stalno se odmarati ne radeći 3. zauzimati neki prostor, prostirati se, nalaziti se na nekom prostoru, biti smješten ili uskladišten (za zemljopisne pojmove, stvari, pošiljke, teret itd.) [*grad leži na obali*] // **leći** (Ø) *svrš.* (prez. legnēm, pril. pr. leğāvši, imp. leži, prid. rad. leğao) 1. zauzeti vodoravan položaj; legnuti 2. (u što, na što) smjestiti se prema veličini i obliku; **leći** (što) *nesvrš.* (prez. ležem, pril. sad. leğūci, gl. im. leženje) sjediti na jajima dok se mladi ne izvale (o kokoši itd.) [~ piliće]; **leğlo** *sr* (G mn leğālă/-ă) 1. mjesto gdje se legu životinje 2. ukupnost onih životinja koje su se okotile zajedno [iz istoga ~a] 3. *pren.* žarište (zla, bolesti, zavjere itd.); izvor Δ **zmijsko** ~o 1. mjesto gdje zmija nese jaja 2. *pren.* mjesto zlih ljudi, mjesto gdje cvjeta zlo, gdje se zameće zlo; **leğnuti** (Ø) *svrš.* (prez. legnēm, pril. pr. -ūvši, prid. rad. leğao), v. leći; **leškăriti** (Ø) *nesvrš.* (prez. leškărim, pril. sad. -rēci, gl. im. -rēnje) 1. odmarati se ugodno ležeći 2. *pren.*

malo raditi, predavati se dokolici; **ležaj** *m* (N mn -i/-ajevi, G -ă/-jěvă) 1. a. krevet, postelja b. mjesto uređeno i prostrto za počivanje i spavanje; prostirka 2. *tehn.* oslonac ili ono što prihvaća i drži pokretne dijelove (osovine i vratila); ležište [kuglični ~; kotrljajući ~; klizni ~]; **ležaljka** *ž* (D L -ljaci/-i, G mn -ă/-i) prenosiva i sklopiva sjedalica za poluležeći položaj tijela; **ležarina** *ž* pristojba za čuvanje robe u skladištu ili na stovarištu; **ležerč** *prid.* kojemu je svojstvo, koji je konstruiran tako da služi svrsi položen na podlogu [iz ~eg stava], *opr.* stojeći Δ ~i **policajac** *prom.* lagana uzdignuća na prometnici, zahtjevnii znak smanjenja brzine; ~i **stav**, *usp.* trostav; **ležerči** *pril.*, v. ležečke; **ležečke** *pril.* tako da leži, u ležećem stavu [neki su jeli ~]; ležeći, ležimice; **ležimice** *pril.* u ležećem položaju; ležečke; **ležist** *le sr* 1. ono u čemu što leži, što prihvaća i drži pokretne dijelove; oslonac [iskočiti iz ~a; ući u ~e] 2. naslaga, nalazište [~e rude]; **lijégalo** *sr* 1. v. ležaj (1) 2. v. loga 3. prečka na kojoj noći perad (kokoši u kokošinju); **lijégati** *nesvrš.* (prez. lijěžem, pril. sad. lijěžūci, gl. im. -anje) 1. započeti ležanje, postaviti tijelo u ležeći stav 2. ići/staviti koga u postelju, ići spavati [*rano ~nje*]; **lôg** *m* (N mn -ovi) *arh.* ležaj; **lôga** *ž* mjesto na tlu gdje se neke životinje trajnije zadržavaju; lijegalo (o zecu), jazbina; **lôgara** *m* jama ili pećina u kojoj je log neke životinje

✧ *pr.* (nadimačka i etnici): **Lešaja** (Korčula, J Dalmacija), **Ležaić** (Zagreb), **Ležaić** (610, Knin, S Dalmacija, Zagorje), **Ležaja** (230, Benkovac, S Dalmacija), **Ležajić** (S Dalmacija, Prigorje, Kordun), **Lôgara** (Đakovo, Osijek), **Lôgarić** (Slavonski Brod), **Logărušić** (Požega), **Lôžnjak** (240, Samobor, Podravina, Slavonija)

✧ *prasl. i stsl.* ležati (*rus.* ležăt', *polj.* leżeć) ← *ie.* *legh-: ležati (*lat.* lectus: krevet, *grč.* lêkhos)

ležerjan *prid.* (odr. -rni) 1. koji je lak, prirodan u ponašanju; neusiljen, *opr.* krut, uštogljen, uštirkan 2. koji je bez opterećenja; komotan [~na vožnja; ~an posao]; leđero // **ležerno** *pril.* 1. neusiljeno, prirodno, *opr.* kruto, usiljeno, neprirodno 2. bez opterećenja; komotno; **ležernost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je ležeran ili svojstvo onoga što je ležerno; neusiljenost, komotnost

✧ *fr.* léger

Lhasa (izg. Lāsa) ž glavni grad Tibetske autonomne oblasti (Kina), leži na visini od 3658 m, 106.900 stan., religiozno i hodočasničko središte lamaizma

Lhote (izg. Löt), **André** (1885–1962), francuski slikar kubist, teoretičar, istaknuti pedagog

Lhotka (izg. Lötka) **1. Fran** (1883–1962), hrv. skladatelj, dirigent, pedagog, neoromantik (balet *Đavo u selu*) **2. Ivo** (1913–1987), hrv. skladatelj i pedagog, sin Frana

li *reg.* kao drugi dio riječi znači da je nešto bitno određeno onim što je u prvom dijelu [čor**ba**li = čorbast; srm**al**i = opšiven srmom] ⇨ *tur.*

li *enkl. čest.* koja izriče **1. a.** pitanje uz prezent *gl. biti i gl. htjeti [jesam ~ (nisam ~); hoćete ~]* **b.** pitanje u zavisnoj rečenici uz *da* [*nije znao da ~ će doći = hoće ~ doći*] **2.** namjeru ili pogodbu [*ne bi ~; pokuša ~ (tko)*] **3.** isticanje [*ako ~ te samo uhvatim; majku ~ mu*] **4.** (u vezama riječi) **a.** u vezi riječi »nisam li«, »nije li« itd. kad se u prethodnoj rečenici nešto tvrdi, pa ta veza očekuje potvrđan odgovor [*Eto, vidjeli ste, radio sam, trudio sam se i sve sam napravio. Nisam ~? = zar nisam?*] **b.** u sraštenoj vezi *je + li* → *jel i jelda razg.* koja služi kao pitanje poslije rečenice u kojoj je sadržaj [*Naš uspjeh je siguran. Jel da (jelda)? = zar ne, zar nije, nije li*] **5.** poštapalica u većim cjelinama govora [*I tako smo se, jelda, lijepo dogovorili, jelda, i sve se obavilo kako treba.*] **6.** u pogodbenoj funkciji [*sve će biti u redu kreneš ~ na vrijeme = ako kreneš*] **7.** u funkciji vezivanja različitih elemenata [*Piši što mi radi otac, što ~ majka = a (što majka)*] ⇨ *prasl. i stsl. li (rus. i polj. li) = lit. nu-li: sada*

Li *kem.* simbol za element litij

libacija ž *pov.* u antičkom Rimu, žrtva ljevanica u čast bogovima; ob. se žrtvovalo, tj. prolijevalo na oltar ili ispod njega vino, voda, med, mlijeko, ulje

⇨ *lat. libatio* = libare: prolijevati

libāda ž (**libāde sr**) *reg.* ženski kaputić do pocrasa, širokih rukava i ukrašen zlatnim ili srebrnim vezom

⇨ *tur. libade* ← *arap. lubbādā*

Li Bai (Li Po, Li T'ai Po) (izg. Lī Bāi) (701–762), kineski pjesnik, smatra se najčitanijim kineskim pjesnikom uopće (*Pismo prognanika, Pijući sam na mjeseci*)

Libanon *m geogr.* **1.** država u Z Aziji s izlazom na Sredozemno more, 10.230 km², 3,3 mil. stan., glavni grad Beirut **2.** gorje u Libanonu, dugo 240 km, najviši vrh 3088 m // **Libanónac** *m* (**Libānōnka** ž) <G -nca, V -nče, N *mn* Libanónci, G Libānōnācā> stanovnik ili državljanin Libanona; **libanonizācija** ž pojava posvemašnjeg građanskog rata u nekoj zemlji zbog etničko-vjerskih razloga (poput rata u Libanonu); **libanonizirati** (što, koga, se) *dv.* <prez. libanonizirām, pril. sad. -ajući, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje> doći/dospjevati u stanje kao u Libanonu nakon što je u zemlji nastao opći rat; **libanonski** *prid.* koji se odnosi na Libanon i Libanonce

libar *m* <G -bra, N *mn* -bri> *arh. jez. knjiž. knjiga*; *liber* [*Libar Marka Marulića*] // **liber** *m*, *v.* libar; **librarija** ž *reg. zast. knjižara* ⇨ *tal. libro* ← *lat. liber*: knjiga (prvotno kora drveta)

libel *m pov.* u antičkom Rimu, pogrđan spis, optužnica

⇨ *lat. libellus*: knjižica = liber: knjiga

libèla¹ ž <G *mn* libēlā> naprava kojom se ispituje vodoravnost neke površine; razulja, vaservaga, livel

⇨ *lat. libella*: mala vaga

libèla² ž *zool.* kukac (*Calopteryx virgo*); vilin konjic, konjska smrt

libèlist (**libèlist**) *m* pisac pogrđnih spisa, članka i dr.; pamfletist

⇨ *njem. Libellist* = *tal. libello*: pogrđan spis

liber, *v.* libar

Liber *m mit.* staroitalski bog plodnosti, vedre raspojasanosti; o njegovoj svetkovini (*liberalia*) primali su rimski mladići muževnu togu (*toga virilis*)

liberācija ž **1.** oslobođenje, rasterećenje **2.** proglašenje nevinim **3. ekon.** puštanje u slobodnu prodaju // **liberājac** *m* <G -jca, V -jče, N *mn* -jci, G libērājācā> *pov. reg.* kmet koji se oslobodio feudalne zavisnosti, *usp. libertin*

⇨ *lat. liberatio*

liberāljan *prid.* <odr. -lnī> **1. a.** koji se zalaže za opće slobode; slobodouman, slobodarski, slobodomislijački **b.** koji je bez predrasuda; napredan [*osoba ~nih nazora*] **2.** koji se odnosi na liberale i liberalizam, koji je svojstven liberalizmu [*~na stranka*] Δ ~**na demokracija** politička praksa imanentna razvijenim društvima, nastoji njegovati i usklađivati temeljne vrijednosti liberalizma

(pravo pojedinca) i demokracije (pravo većine) // **libèrāl** *m* (G liberála) pristalica liberalizma ili liberalne stranke; **liberalistički** *prid.* koji se odnosi na liberalizam i liberele; **liberalizácija** *ž* 1. ekon. uvođenje liberalnih ideja u poslovanje [~ tržišta] 2. pol. postupak oslobađanja od stega [~ društva], *usp.* liberalizirati; **liberalizam** *m* (G -zma) 1. sustav ekonomskih i političkih nazora u kojem su prava pojedinca najviša vrijednost; slobodoumnost, slobodno mislilaštvo 2. politička filozofija za koju je sloboda temeljni kriterij vrednovanja društvenih ustanova 3. *rel.* u protestantizmu, pokret koji zagovara slobodnije tumačenje *Biblije* te odbacuje kruti vjerski nauk i autoritativnost; **liberalizírati** (što) *dv.* (prez. liberalizírām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* liberalizírān, *gl. im.* -ānje) 1. (u)činiti liberalnim, slobodoumnim, dati/davati veću slobodu mišljenja, organiziranja i privatnih inicijativa 2. ukinuti/ukidati propise o striktnoj kontroli čega [~ cijene]; **libèrālka** *ž* (D L -i, G *mn* -ā/-ī), *v.* liberal; **liberálnōst** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) osobina ili svjetonazor onoga koji je liberalan; **liberízam** *m* (G -zma) političko-ekonomska teorija o nužnosti poštivanja zakona tržišta, slobodne konkurencije i privatnog poduzetništva, radi postizanja blagostanja za sve
 ✧ *lat.* liberalis ← liber: slobodan

libèrati se (koga, čega) *nesvrš.* (prez. libèrām se, *pril. sad.* -ajūci se, *gl. im.* -ānje) *reg.* osloboditi se, riješiti se koga // **libera** *ž*, *v.* libero; **libero** (**libera**) *m žarg.* 1. onaj koji je slobodan i bez čvrste formalne ili neformalne emocionalne veze; leđičan 2. *sport* u nogometu posljednji igrač obrane; ispravlja greške drugih obrambenih igrača i po potrebi kreće u napad
 ✧ *tal.* liberarsi

libèrātor (**liberātor**) *m* 1. osloboditelj, izbavitelj, spasitelj 2. američki zrakoplov u 2. svjetskom ratu; letuća tvrđava // **liberātōrjan** *prid.* (odr. -rni) koji oslobađa; oslobađajući Δ ~na **presuda** *pravn.* oslobađajuća presuda
 ✧ *lat.* = liberare: osloboditi

Lībèrija *ž* *geogr.* država u Z Africi s izlazom na Atlantski ocean, 97.754 km², 2.844.000 stan., glavni grad Monrovia // **Liberíjac** *m* (**Lībèrija** *ž*) (G -jca, V Lībèrije, N *mn* -jci) stanovnik ili državljani Liberije; **libèrijski** *prid.* koji se odnosi na Liberiju i Liberijce

Libèrtas *m* 1. *mit.* u starom Rimu, personifikacija slobode 2. *pov.* natpis na zastavi Dubrovačke Republike
 ✧ *lat.* libertas: sloboda

Libérté, Égalité, Fraternité (*izg.* libérté, fraternité, égalité) *pol. pov.* »sloboda, jednakost, bratstvo«, politička parola Francuske revolucije (nastala 1793, u klubu Cordeliers); službena deviza Druge Francuske Republike
 ✧ *fr.*

libèrtin *m* (G libértina) 1. *pov.* u antičkom Rimu, slobodnjak, rob koji je manumisijom pušten na slobodu 2. *pov.* u hrv.-ugarskom feudalnom pravu, slobodnjak, seljak koji živi i radi na plemićkoj zemlji, ali ima pravo selidbe 3. *prez. knjiš.* a. razuzdan čovjek; razvratnik b. bezbožnik, nevjernik c. osoba koja slobodno i neopterećeno razmišlja bez dogmi ili tabua; slobodni mislilac
 ✧ *lat.* libertinus = libertus: oslobođenik

libèrtina *ž* *pov.* srebrnjak Dubrovačke Republike, kovan u 18. st., koristio se na području Osmanskog Carstva
 ✧ *srlat.* libertina

libertinizam *m* (G -zma) 1. *pov.* stav koji se protivio kršćanskom moralu i zagovarao slobodu kao odsutnost zakona 2. *prez.* raskalašenost, neobuzdanost, razuzdanost, razvrat
 ✧ *lat.* libertinus: oslobođenik + -IZAM

liberty (*izg.* liberti) *m* engleski naziv za stil u umjetnosti 1900; secesija
 ✧ *engl.* = *lat.* libertas: sloboda

Liberty ship (*izg.* Liberti šip) *m* *pom.* američki teretni brod nosivosti 10000 BRT, građen za 2. svjetskog rata
 ✧ *engl.*

liberum arbitrium (*izg.* līberum arbitrium) *fil.* mogućnost rasuđivanja i odlučivanja isključivo na temelju volje
 ✧ *lat.*

libesbrif *m* *reg.* ljubavno pismo
 ✧ *njem.* Liebesbrief

libhāber (čega) *m* *reg. zast.* ljubitelj
 ✧ *njem.* Liebhaber

libido *m* psihofizičke manifestacije u vezi sa spolnim nagonom; spolni žar, spolna požuda // **libidinōzan** *prid.* (odr. -zni) koji je požudan; čulan, puten, razbludan
 ✧ *lat.* libido = libère: goditi; libidinosus: požudan

Lībija *ž* *geogr.* država u S Africi s izlazom na Sredozemno more, 1.759.540 km², 4.573.000

stan., glavni grad Tripoli // **Libijac** *m* (**Libijka** *ž*) (G -jca, N *mn* -jci, G Libijčaća) stanovnik ili državljani Libije; **libijski** *prid.* koji se odnosi na Libiju i Libijce Δ **Libijska pustinja** *geogr.* pustinja u I dijelu Sahare, 2.000.000 km², ležišta nafte

libitiñarij *m* (**libitiñarij**) *pov.* namještenik u starorimskim arenama, svakom palom gladijatoru morao je batom razbiti lubanju
 \diamond *lat.* libitinarus = Libitina, starorimska božica mrtvih

libiti se *nesvrš.* <*pres.* libim se, *pril. sad.* libeči se, *gl. im.* libljenje> ustručavati se, ustezati se
libling *m* (N *mn* -nzi) *reg.* ljubimac, miljenik
 \diamond *njem.* Liebling

libor *m bank.* stopa po kojoj banke međusobno razmjenjuju europske devize u Londonu
 \diamond *engl.* London Interbank Offered Rate

libra *ž* (G *mn* libārā/-i) **1.** starorimska mjera za masu, funta; kasnije težinska mjera od 12,5 kg (u Španjolskoj, Portugalu, Brazilu) **2.** vaga, osobito apotekarska vaga Δ **libra argenti** (*izg.* ~ argēnti) srebrna libra, starorimska novčana jedinica od 100 denara, bila je osnova karolinškog monetarnog sustava
 \diamond *lat.* libra

libracija *ž astron.* prividna i prava nepravilnost gibanja Mjeseca
 \diamond *lat.* libratio

librèto *m* (N *mn* -i) *knjiž. glazb.* dramski tekst (opere, operete, oratorija, kantate) napisan za glazbeno-scensko izvođenje // **libretist** (**libretist**) *m* pisac libreta; **librètistica** *ž*, *v.* libretist
 \diamond *tal.* libretto: knjižica

Liburnija *ž pov. geogr.* prostor od rijeke Raše u Istri do Zrmanje ili Krke s Gorskim kotarom, područje na kojem su živjeli Liburni // **Liburn** *m* (**Liburnjanka** *ž*) (N *mn* Liburni) *pov. etn.* pripadnik ilirskog plemena, stanovnik Liburnije, pokorili ih Rimljani; **liburna** *ž* (G *mn* -ā/-i) *pom. pov.* ratni brod na vesla, opremljen jednim križnim jedrom, nazvan prema ilirskom plemenu Liburna; **liburnijski** *prid.* koji se odnosi na Liburniju i Liburne

lica *ž* (G *mn* ličā) *zool.* brza morska riba (*Lichia amia*) iz porodice bitinica (*Carangidae*); bilizma
 \diamond *tal.* lizza, leccia

lice *sr* **1. a.** prednja strana glave čovjeka od čela do brade [*bucmasto* ~e; *lijepo* ~e] **b.** prošireno, lice kao izraz raspoloženja

[*vedro* ~e; *kiselo* ~e; *pokazati lijepo* ~e (komu) biti ljubezan, susretljiv prema komu] **c. pren.** karakter, narav [*pokazati svoje pravo* ~e; *čovjek s više* ~a] **2. meton.** sama osoba [*poznato* ~e; *sama nova* ~a] **3. pren.** poseban i prepoznatljiv aspekt čega [*dva* ~a *pravde*; *neprihvatljivo* ~e *kapitalizma*] **4.** prednja strana čega [*~e zgrade* pročelje, fasada; *~e tkanine*, *opr.* naličje] **5.** uloga u dramskom djelu **6. srp.** osoba, *v.* [*vojno* ~e, *pov.* u SFRJ, profesionalni vojnik; osoba zaposlena u vojsci, vojna osoba (oficir, podoficir ili vojni službenik)] **7.** gramatička kategorija koja označuje osobu koja govori, kojoj se govori i o kojoj se govori (u jednini i množini) **8.** lice osobe nalik na neku životinju [*mišje* ~e] Δ **govorno (prvo)** ~e *gram.* lice koje govori o sebi (jedem, jednom); **konjsko** ~e **1.** duguljasto lice jačih vilica, izduženo četvrtasto lice **2. v.** horseface; **lisiče** ~e antipatično lice prepredene osobe; **negovorno (treće)** ~e *gram.* lice koje ne govori o sebi niti mu je govor upućen (jede, jedu); **ptičje** ~e sitno lice, lice sitnih oštrih crta i obično šiljata nosa; **sugovorno (drugo)** ~e *gram.* lice kojem je govor upućen (jedeš, jedete) // **licem** *pril.* tako da se okrene lice ili prednja strana **1.** (o osobama) [*okrenuti se* ~; ~ *u lice*], *opr.* leđima **2.** (o stvarima) [*okrenuti* ~], *opr.* naličjem; **ličan** *prid.* <*odr.* -čni) **1.** <*neodr.*> koji sve upravlja prema drugim osobama polazeći od sebe; subjektivan **2. razg.** osobni, privatni [*~ne stvari*] **3.** <*odr.*> koji je dio lica [*~na kost*] **4. gram.** koji se odnosi na lice [*~ni gl. oblik*; ~na zamjenica]; **lično** *pril.* **1.** osobno, sâm [*on* ~, *zast.* on osobno, on sam; on glavom; ~ ministar, *zast.* osobno ministar, ministar glavom, (u šali) glavom i bradom] **2.** osobno [*nemojte shvatiti* ~ nemojte shvatiti subjektivno/osobno]; **ličnost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) **1. psih.** funkcija kojom neka osoba postaje svjesna svojega ja kao jedinstvenog i trajnog subjekta [*poremećaj* ~i; *podvojena* ~; *raspad* ~i] **2.** individualnost moralne osobe [*autoritarna* ~; *jaka* ~; *slaba* ~; *učenikova* ~; ~ *djeteta*]; osobnost, personalitet **3.** poznata osoba, značajna po svojem društvenom statusu, po svojoj dje latnosti [*medijska* ~; *istaknuta* ~ *~ javnog i kulturnog života*] Δ **kult** ~i (prema rus.)

pol. prekomjerna idealizacija, glorifikacija jedne osobe i slijepo podređivanje njezinu autoritetu; **lišće** *sr* < G *mn* lišćā/-ā) *hip. arh. jez. knjiž.* prema lice (1)

✧ *prasl. i stsl.* lice (*rus. licó, polj. lice*) ≈ v. lik
licej *m* < G liceja) *zast.* srednja škola; gimnazija
// **licejac** *m* < G -jca, V licejče, N *mn* -jci) polaznik liceja; **licejka** *ž* < G *mn* -ā/-ī), v. licejac;
licejski *prid.* koji se odnosi na licej i licejac;
licejski pril. kao licejac, na način licejaca
✧ *fr.* lycée ← *lat.* Lyceum, Lycium ← *grč.* Lýkeion, gaj pokraj Atene posvećen Apolonu gdje je Aristotel podučavao svoje učenike
licemjer *m* onaj koji se predstavlja kao dobar i ispravan, onaj koji prikriva svoju pravu prirodu hineći osjećaje i stavove koji nisu njegovi; hipokrit, himbenik, podlac // **licemjēran** *prid.* <odr. -rni) koji se ponaša kao licemjer, koji pokazuje licemjerje; **licemjērje** *sr* prikrivanje svog karaktera, svoje prirode; lažno prikazivanje vrlina; licemjernost; **licemjērka** *ž* < D L -i, G *mn* -ā/-ī), v. licemjer; **licemjērno** *pril.* na licemjerman način [~ se dodvoravati]; **licemjērnost** *ž* < G -osti, I -osti/-ošću) osobina ili postupak onoga koji je licemjerman; licemjerje
✧ v. lice + v. mjeriti

licencija *ž* 1. *ekon.* dopuštanje, odobrenje, dozvola na pravo uvoza i izvoza robe; ovlaštenje za korištenje tuđeg zaštićenog prava (patenta, recepta, modela itd.) u proizvodnji; licenca 2. *sport* dozvola nastupa natjecatelju za neku momčad na državnim i međunarodnim natjecanjima 3. slobodna upotreba jezika, često protivna normama [pjesnička ~] // **licēnca** *ž* < G *mn* -ā/-ī), v. licencija; **licēncirāni** *prid.* koji je odobren i ima licenciju; koji se smije legalno koristiti Δ ~ **softver** *inform.* plaćeni i registrirani softver, *usp.* original (4c); **licēncirāti** (koga, što) *dv.* (prez. licēncirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) 1. dopustiti/dopuštati upotrebu čega; odobriti/odobravati 2. dobiti/dobivati dozvolu (obavljanje kakve djelatnosti, sportskog nastupa) 3. *inform.* dobiti/dobivati dopuštenje za legalnu uporabu nekog softvera, *usp.* registracija (3); **licēncnī** *prid.* koji se odnosi na licencu, koji se obavlja na temelju licence [~o pravo; ~a proizvodnja]
✧ *lat.* licentia: sloboda, dozvola ← licentia-re: odobriti ← licēre: biti slobodno, dozvoliti

licencijāt *m* < G licencijāta) *teol.* akademski

stupanj teoloških studija; odgovara stupnju magisterija

✧ *lat.* licentiatius

licentia poetica (*izg.* licēncia poetika) pjesnička sloboda, dopušta da se u svrhu postizanja literarnog efekta svjesno upotrijebi gramatički ili drugačije netočno oblikovana rečenica, stih, riječ

✧ *lat.*

licenza (*izg.* ličēnca) *ž glazb. pov.* 1. u baroknoj muzici ornamentalna, većinom završna figura u kompoziciji 2. epilog ili dodatak scensko-glazbenom djelu (operi, igrokazu i sl.) (17. i 18. st.)

✧ *tal.*

licet (*izg.* licet) *uzv.* dopušteno je! Δ **quod** ~ (*izg.* kvōd ~), v. quod Δ

✧ *lat.*

licitār *m* 1. onaj koji proizvodi i prodaje na sajmovima ukrašene prigodne kolačiće (u obliku srca s ogledalom i sl.); medičar 2. licitarski proizvod, *usp.* licitarsko srce, v. licitarski Δ // **licitārev** (**licitārov**) *prid.* koji pripada licitaru; **licitārka** *ž* < G *mn* -ā/-ī), v. licitar; **licitārski** *prid.* koji se odnosi na licitara Δ ~o srce najčešći licitarski proizvod: srce s ogledalcem i kakvim prigodnim tekstom

✧ *pr.* (prema zanimanju): **Licitār** (150, Zagreb, okolica Zagreba, Zagorje)

✧ *austrnjem.* Lebzelter

licitirati (ø, što) *dv.* <prez. licitirām, *pril. sad.* -ajūci, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* licitirān, *gl. im.* -ānje) 1. nadmetnuti/nadmetati se na dražbi 2. *pren.* nastojati podići/podizati cijenu čemu, istaknuti/isticati što kao vrijednost, zaslugu, razmetati se uloznim naporima 3. (po)nuditi boju koja će se igrati (u preferansu i u bridžu) // **licitācija** *ž* nadmetanje pri zaključenju (ob. kupoprodajnih) ugovora; dražba, jeftimba; **licitācijski** *prid.* koji se odnosi na licitaciju; **licitānt** (**licitānt**) *m* < G *mn* -nātā) onaj koji sudjeluje u licitaciji; natjecatelj; **licitantica** *ž*, v. licitant; **licitātor** (**licitātor**) *m* onaj koji licitira; dražbovatelj

✧ *njem.* lizitieren ≈ *lat.* licitari

licati se, v. ličiti

liči *m* < G -ja, N *mn* -ji, G ličijā) *bot.* zimzeleno drvo (*Litchi chinensis*) iz porodice Sapindaceae, plodovi se koriste u ishrani

✧ *kin. li:* luk + č: grana

ličinka *ž* < D L -nci, G *mn* -ākā/-ī) *zool.* početni

stadij u razvoju nižih životinja (gusjenica u leptira, punoglavac u žabu itd.); larva

✧ *rus.* ličinka ≈ v. lice

ličiti (kome, na što) *nesvrš.*, v. sličiti

ličiti (što) *nesvrš.* (prez. ličim, pril. sad. ličeći, gl. im. ličenje) prevlačiti bojom; bojati // **ličiti se** *nesvrš.* (prez. -am se, pril. sad. -ajući se, gl. im. -anje) razg. uređivati se, uljepšavati se, šminkati se; **ličilac** *m* (G -ioca, V -ioče, N *mn* -ioči) onaj koji se bavi ličenjem; **ličilački** *prid.* koji se odnosi na ličioce [-radovi]; **ličilo** *sr* (G *mn* ličila) ono čime se što liči; boja, šminka; **ličiočev** *prid.* koji pripada ličiocu; **ličiteljica** *ž*, v. ličitelj; **ličiteljičin** *prid.* koji pripada ličiteljici

✧ v. lik

lički, v. Lika

lički Ōsik *m* naselje (u blizini Gospića), 2885 stan. // **Ōsičanin** *m* (**Ōsičanka** *ž*) (N *mn* Ōsičani) stanovnik Ličkog Osika; **Ōsički** *prid.* koji se odnosi na Lički Ōsik i Ōsičane

ličko Lešće *sr* naselje (u blizini Otočca), 1211 stan. // **Leščanin** *m* (**Leščanka** *ž*) (N *mn* Leščani) stanovnik Ličkog Lešća; **leščanski** *prid.* koji se odnosi na Ličko Lešće i Leščane

lid¹ *m*, v. lead

lid² *m* (N *mn* lidovi, G lidová) *glazb.* pjesnički tekst uglazbljen u formi solo pjesme, tj. za glas i pratnju

✧ *njem.* Lied

lidar *m* *meteor.* radar koji emitira jake impulse svjetlosti (lasera) koji se odbijaju od čestica u atmosferi; koristi se u mjerenju brzine i smjera vjetra te količine čestica u najdonjem sloju atmosfere (do visine 10–20 km)

✧ *engl.* light detection and radar: svjetlosno otkrivanje i radar

líder *m* *žarg.* 1. *pol.* prvak političke stranke, ideološke ili kakve druge skupine; vođa 2. *sport* onaj koji vodi [-nogometne lige]; vodeći 3. *glazb.* vođa orkestra, glazbenik koji ima ključnu ulogu; u jazzu, najčešće predvodnik kolektivnih improvizacija ili vodeći solist // **líderski** *prid.* koji se odnosi na lidera Δ ~ *stil* *publ.* politička taktika i akcija koja u prvi plan ističe osobu, prvaka stranke, premijera; **líderski** *pril.* kao lider, na način lidera [-se držati]; **líderstvo** *sr* (G *mn* -táva/-ā) 1. društvena pojava u kojoj interese neke skupine izražavaju rukovodeći ili repre-

zentativni pojedinci koji su i sami članovi te skupine 2. *meton.* osobina, položaj lidera

✧ *engl.* leader

líderspil *m* *glazb. reg.* 1. igrokaz s pjevanjem, vodvilj 2. lirska pjesma s primjesom dramskih elemenata

✧ *njem.* Liederspiel

lídice *ž mn* *pov.* naselje kraj Kladna (Češka), 500 stan., u 2. svjetskom ratu razoreno, stanovništvo pobijeno, odvedeno u logore (odmazda SS trupa za ubojstvo R. Heydricha)

lídijska *ž* 1. v. ✧ 2. *pov.* antička pokrajina u Maloj Aziji // **lídijski** *prid.* koji se odnosi na Lidiju, koji pripada Lidiji Δ ~ *stil* *glazb. pov.* 1. u staroj grčkoj glazbi, dijatonička ljestvica (od »« do »«) 2. u srednjovjekovnoj crkvenoj glazbi, peti način ili treći autentični

✧ *ž. os. ime bibl.* podrijetla

✧ *lat.* Lydia ← *grč.* Lydiá

lido *m* (G -a, N *mn* -a) *geogr.* pješčani sprud koji odvaja lagunu od otvorena mora [venecijanski ~]

✧ *tal.* ← *lat.* litus: obala

lidokāin *m* (G lidokaina) *farm.* lokalni anestetik

✧ v. (acetani)lid + v. (ko)kain

Liebig (*izg.* Líbih), **Justus von** (1803–1873), njemački kemičar, jedan od osnivača agrikulturne i fiziološke kemije

Liebknecht (*izg.* Libkneht), **Karl** (1871–1919), jedan od osnivača KP Njemačke, ubijen u atentatu zajedno s Rosom Luxemburg pošto je ugušen »Spartakovski« ustanak berlinskih radnika

Lied *m*, v. lid²

líf *m* (N *mn* lífovi/-i, G líföva/lífa) *reg.* smotak načinjen od vlakana palminog stabla, upotrebljava se za trljanje pri kupanju

✧ *engl.* leaf: list

lifeboat (*izg.* lájfbout) *m* *pom.* čamac za spašavanje smješten na brodu

✧ *engl.*

líferácija *ž reg.* isporuka robe, dobava, nabava // **líferant** (**líferant**) *m* (G *mn* -nātā) *reg.* isporučitelj robe na veliko, dobavljač; **líferantica** *ž*, v. liferant; **líferovati** (što) *dv.* (prez. -rujem, pril. sad. -rujući, pril. pr. -ávši, gl. im. -anje) *reg. zast.*, v. lifrati; **lífrati** (što) *dv.* (prez. -am, pril. sad. -ajući, pril. pr. -ávši, gl. im. -anje) *reg.* isporučiti/isporučivati robu, dobaviti/dobavljati, nabaviti/nabavljati; **líferovati**

✧ *njem.* Lieferung

liflet *m* (N *mn* -i) *term.* tiskani propagandni materijal s reklamnom porukom ili uputom za uporabu nekog proizvoda

✧ *engl.* leaflet

lift *m* (N *mn* liftovi, G liftová) **1.** *term.* dizalo (za putnike i teret) **2.** *rij.* uspinjača

✧ *engl.*

liftboj *m term.* onaj koji u hotelima i robnim kućama upravlja dizalom; boy

✧ *engl.* liftboy

lifting *m* (N *mn* -nzi) **1.** *med.* medicinski kozmetički zahvat kojim se korigira mlohavost mišića lica (ob. izazvana starošću) **2.** *žarg. pren.* prezentiranje čega u boljem stanju nego što u stvari jest, prikazivanje u što boljem svjetlu

✧ *engl.*

liga *ž* (D -i) **1.** *term.* savez, društvo, udruženje, zajednica [~ za borbu protiv raka] **2.** *sport* rang natjecanja u nekim sportovima [prva ~; druga ~] Δ **Liga naroda** *pol.* međunarodno udruženje država (1919–1946); *prva* ~ **1.** *sport* najviši rang natjecanja **2.** *preu. razg.* onaj koji je najbolji, najkvalitetniji (o stvarima i ljudima) [tenisice su prva ~] // **ligáš** *m* (G ligáša) *sport* **1.** sportski klub, član lige **2.** natjecatelj takvog kluba; **ligášica** *ž*, *v.* **ligaš** (2); **ligáški** *prid.* koji se odnosi na ligu i ligaše; **ligáški** *pril.* na način lige, kao liga

✧ *šp., tal.* lega ← *legare*: vezati

ligádla *ž sport* izbijanje ili uklještenje protivničkog mača u mačevanju [izvesti/napraviti ~u]

✧ *šp.*

ligambe *ž pl.* *tantum* (G *mn* -ál-i) *reg.* elastične podvezice kojima su pridržavane uz nogu muške kratke čarape (ispod dugih hlača) [staviti ~]

✧ *tal.* ← *lat.* *ligare*: vezati + *tal.* *gambe*: noge

ligament (ligamènt) *m* (G *mn* -nätä) *anat.* vezivno tkivo, povezuje kosti i osigurava čvrstoću zglobova; sveža

✧ *srlat.* *ligamentum*: vez, zavoj

ligandi *m mn* (G -ä) *kem.* naziv za atome, ione, radikale i molekule koji su kod kompleksnih kemijskih spojeva razmješteni oko centralnog atoma, ob. nekog metala

✧ *lat.* *ligandus* ← *ligare*: vezati

ligar *m* (N *mn* -i) *zool.* križanac lavice i tigra, *usp.* lagar

✧ *v.* lav + *v.* tigar

ligatúra *ž* **1.** spojeno pisanje dva ju ili više slova jednim pismenim znakom [æ, œ] **2.** *glazb.*

u modernoj notaciji, luk kojim se povezuju dvije note jednake visine u jedno trajanje **3.** *med.* a. zahvat kojim se podvezuju krvne žile da bi se zaustavilo krvarenje **b.** tvar kojom se podvezuje neka anatomska struktura **4.** *kem.* primjesa mjedi ili olova zlatu ili srebru da bi im se povećala tvrdoća

✧ *lat.* ≈ *ligare*: vezati, spojiti

lígeštül *m reg.* sklopiva ležaljka od platna i drveta (obično za sunčanje)

✧ *njem.* *Liegestuhl*

lígezic *m* (N *mn* -evi) *reg.* sjedalo s pomičnim naslonom koji se može spustiti u vodoravan položaj

✧ *njem.* *Liegesitz*

light (izg. lajt) *prid.* **1.** lagano, ob. o napitku bez dodatka šećera ili sa smanjenim postotkom alkohola od uobičajenog za takvu vrstu pića ili sa smanjenim postotkom nikotina u toj vrsti cigareta ili cigara **2.** *inform.* oznaka za oklajstrenu, slabiju inačicu softvera od one koja sadrži ili ima omogućene sve funkcije (najčešća komercijalna inačica) [*Eudora 4.0* ~] Δ **~cola** (izg. ~kôla) osvježavajući gazirani napitak bez dodatka šećera; **~pivo** pivo s postotkom alkohola ispod 3%

✧ *engl.*

lighter *m*, *v.* lajter

light pen (izg. lajt pèn) *m inform.* uređaj sličan olovci koji se rabi za označivanje mjesta na ekranu mobitela, (ručnog) računala i sl.; svjetlosna olovka

✧ *engl.*

lightship *m*, *v.* lajtšip

light show (izg. lajt šöu) *m* popratni svjetlosni efekti uz neku priredbu, na pozornici, u disko-klubu i sl.

✧ *engl.*

lignín *m* (G *lignína*) **1.** *kem.* uz celulozu, glavni sastojak drvene tvari (do 30%), još neobjašnjene strukture, kod prerade drva u celulozu (papir) treba ga odvojiti otapanjem u lužini ili u otopini kalcijeva sulfita **2.** vrsta tankog papira izrazite mekoće, dobiva se iz crnogoričnog drveta

✧ *lat.* *lignum*: drvo + -IN

lignít *m* (G *ligníta*) *geol.* geološki najmladi, smeđi ugljen male kalorične vrijednosti, većinom služi za gorivo; drveni ugljen

✧ *lat.* *lignum*: drvo + -IT

lignum *m pom. pov.* u srednjem vijeku, opći naziv za sredozemni brod na vesla i jedra

✧ *lat.*: drvo

lignja ž (G *mn* ligānjā/-ī) (ob. *mn*) *zool.* traženi morski glavonožac (*Loligo vulgaris*) iz porodice liganja (*Loliginidae*); kalamar // **lignjār** *m* (G lignjāra) *rib.* šipka s vijencem udica za lov liganja

✧ *dalmat.* ≈ *lat.* loligo

lignjūn *m* (G lignjūna) **1.** *zool.* manje traženi morski glavonožac (*Todarodes sagittatus*) iz porodice *Ommatostrephidae*, sličan lignji, v.; **totan** **2.** *reg. pejor.* onaj koji se nameće, dosađuje; ljigavac, podmuklica, krpelj

✧ v. lignja

ligoč *m* *zool.*, v. jedrilac¹

ligrōtn *m* (G ligroīna) *kem.* slabo hlapecí destilat nafte, otapalo za masti i smole

✧ *njem.* Ligroin *konstr.*

ligulōza ž *pat.* parazitska bolest šaranskih vrsta riba

✧ *lat.* ligula: jezičasti dio nekog organa + -OZA

ligurje ž *pl. tantum* (G -ūrā) niske saonice punih strana, potkovane tračnicom pravokutna presjeka, izrađuju ih kovači [*sanjkati se (na) ~ama*] // **ligurice** ž *pl. tantum dem.* od ligure

Liguri *m* *mn* *pov. etn.* predindoeuropski narod naseljen na J Francuske i S Italije // **Ligūrija** ž *geogr.* regija u Z Italiji, 5418 km², 1.676.300 stan.

ligūstrum *m* *bot.*, v. zimolez

✧ *lat.*

lihen *m* **1.** *bot.*, v. lišaj **2.** *pat.* dugotrajna kožna bolest s čvorićima i svrbežom

✧ *lat.* lichen ← *grč.* leikhēn

lihi *prid. arh.* neparan broj, *opr.* tahi

lihoprštāš *m* (G lihoprštāša) *zool.* životinja koja ima neparan broj prstiju; neparnoprstaš

✧ v. lihi + v. prst

liht *prid. reg.* svijetao, jasan

✧ *njem.* licht

lihtar *m* *reg. zast.* sudac

✧ *pr.* (prema zanimanju): **Lih̃tar** (130, Zagreb, Zlatar Bistrica), **Lih̃ter** (110, Zabok, Zagorje, Prigorje)

✧ *njem.* Richter

lihtblau *prid. reg.* svijetloplav

✧ *njem.* lichtblau

Lihtenštajn (*njem.* Liechtenstein) *m* *geogr.* neovisna kneževina u središnjoj Europi, između Švicarske i Austrije, 160 km², 30.000 stan., glavni grad Vaduz // **Lihtenštajnac** *m* (**Lihtenštajnika** ž) (G -nca, V-nče, N *mn* Lihtenštajnci, G -ācā) stanovnik ili drža-

vljanin Lihtenštajna; **lihtenštajnski** *prid.* koji se odnosi na Lihtenštajn i stanovnike Lihtenštajna

lihthōf *m* *reg.* omanje dvorište ili ostavljen prazan prostor između zidova velikih kuća, služi za osiguranje najnužnijeg svjetla ili zraka; svjetlarnik, luminal²

✧ *njem.* Lichthof

lihva ž (G *mn* lihāvā/-ī), v. lihvarstvo // **lihvār** *m* *pejor.* onaj koji daje novac i uzima nerazmjernu kamatu, posuđuje na lihvu; zelenaš; **lihvārev** (**lihvārov**) *prid.* koji pripada lihvaru; **lihvarica** ž, v. lihvar; **lihvárīti** (Ø) *nesvrš.* (prez. lihvārim, *pril. sad* -reči, *gl. im.* -rēnje) pribavljati nerazmjernu imovinsku korist za učinjenu uslugu (ob. posuđeni novac); zelenašiti; **lihvarski** *prid.* koji se odnosi na lihvare, lihvarenje; zelenaški [-e kamate]; **lihvarski** *pril.* kao lihvar, na način lihvara; **lihvārstvo** *sr* (G *mn* -tāvā) primanje za sebe ili drugoga nerazmjernu materijalne koristi (poput kamate, provizije i sl.) za učinjenu uslugu koristeći tuđe teško imovno stanje ili nuždu; lihva, zelenašenje

✧ *prasl.* i *stsl.* lixva (*rus.* lixva, *polj.* lichwa)

← *got.* leihva: posuđivanje

lija, v. lisica

lijāne ž *mn* *bot.* biljeke penjačice ili povijuše, zbog mlohavosti i savitljivosti ne mogu se izdići iznad zemlje pa se penju po zidovima, stijenama ili se ovijaju oko drugih biljaka

✧ *fr.* lier: vezati, spajati

lijās *m* *geol.* razdoblje u razvoju Zemlje, najstarije doba jure

✧ *engl.* Lias: vapnenac

lijastēnija ž *pat.* astenija, slabost glatkih mišića

✧ *lat.* ligare: spojiti + v. astenija

lijégalo, v. ležati

lijéha ž, v. gredica (2)

✧ ≈ *prasl.* i *stsl.* lěxa (*rus.* lěxa, *češ.* lěcha)

lijèk *m* (G -a, N *mn* lijèkovi) **1.** sredstvo kojim se suzbija bolest [- za *gripu* = ~ *protiv gripe*]; medikament **2.** *pren.* ono što pomaže u neugodnoj, nepoželjnoj situaciji itd. [*za to nema ~a*] △ **pravni** ~ postupak koji ostaje kao mogućnost nakon sudske rješenja (žalba i sl.) // **lijèčiti** *nesvrš.* (prez. lijèčim, *pril. sad.* -čēči, *gl. im.* -čēnje) **1.** (koga) njegovati. liječiti otklanjati bolest, činiti da tko ozdravi **2.** (se) biti na liječenju, primati medicinsku njegu, uzimati lijekove; **lijèčnica** ž, v. liječnik; **lijèčničin** *prid.* koji pripada liječnici;

ljječnički *prid.* koji se odnosi na liječnike; **ljječnički** *pril.* kao liječnik, na način liječnika; **ljječnik** *m* (V -iće, N *mn* -ici) 1. onaj koji po zakonu ima pravo liječenja [*~ internist; ~ patolog*] 2. onaj koji liječi [*narodni ~*]; **ljječništvo** *sr* (G *mn* -tāvā) 1. zajednica onih koji se bave liječenjem 2. profesija onih koji se bave liječenjem; **likaruša** *ž reg. etnol.* knjiga uputa i recepta za izradivanje i primjenu domaćih i starinskih lijekova, *usp.* ljekovit; **ljekār** *m* (G *ljekára*) 1. *srp.* liječnik, v. 2. *reg. a.* (likar *ikav.*) onaj koji liječi domaćim lijekovima, travama itd., narodni ljekar b. ljekaruša, likaruša; **ljekārija** *ž* 1. *reg.* domaći lijek, prireden u kući 2. v. lijek; **ljekārna** *ž* (G *mn* -ā/-i) mjesto gdje se stručno prireduju i prodaju lijekovi; apoteka; **ljekārница** *ž*, v. ljekarnik; **ljekārnički** *prid.* koji se odnosi na ljekarnu i ljekarnike; **ljekārnički** *pril.* kao ljekarnik, na način ljekarnika; **ljekārnik** *m* (V *ljekārniče*, N *mn* -ici) onaj koji radi u ljekarni na pripravljanju i izdavanju lijekova i drugih proizvoda; apotekar; **ljekārništvo** *sr* (G *mn* -tāvā) struka koja se bavi pripremom lijekova; **ljekāruša** *ž*, v. ljekar; **ljekovit** *prid.* (odr. -i) koji može izliječiti, koji služi za liječenje [*~a biljka*]; **ljekovito** *pril.* na ljekovit način [*djelovati ~*]; **ljekovitost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je ljekovito
 ◆ *pr.* (prema zanimanju): **Likār** (100, Zabok, Kutina, Virovitica, Glina), **Likārević** (100, Gvozđ, Banovina), **Likarić** (Delnice, Pula, Primorje), **Ljīkar** (Vukovar, I Slavonija)
 ◆ *prasl.* *lēkō (*rus.* leká, *polj.* lek) ← *got.* *lēka- = lēkeis: liječnik

ljēn *prid.* (odr. -ī, *komp.* ljēnji) 1. koji ne voli raditi, koji malo radi, koji izbjegava napor, *opr.* marljiv, radin 2. koji izbjegava napor; trom [*~a životinja*] 3. *eksp.* koji je spor [*~a riječna matica*] // **ljēnčina** *m* (N *mn* -e) onaj koji je lijn [*velika ~*]; ljenjivac; **ljēniti** *se* (Ø) *nesvrš.* (prez. lijēnim *se*, *pril. sad.* lijēneći *se*, *gl. im.* lijēnjēnje) 1. postajati (sve više) lijn, razljenjivati se 2. ljenčariti; **ljēno** *pril.* na lijn način; tromo, sporo; **ljēnost** *ž* (G -osti, I -osti/-ošću) osobina onoga koji je lijn; **ljēnčuga** *m* (D L -uzi) *augm.* od ljenčina, *pejor.*; **ljēnica** *ž* lijena žena; **ljēnjivac** *1* *m* (G -īvca, V -īvče, N *mn* -īvci), v. ljenčina; **ljēnjivački** *pril.* kao ljenjivac (1), na način ljenjivca; **ljēnjivica** *ž*, v. ljenjivac; **ljēnjivičin** *prid.* koji pripada ljenjivici

◆ *pr.* (nadimačka): **Légac** (260, Rijeka, Primorje, Z Slavonija), **Légan** (Zaprešić, Rijeka), **Lénac** (360, Rijeka, Primorje), **Lénaz** (Rijeka, ← *tal.*)

◆ *prasl.* *lěnō, *lěnivō (*stsl.* lěnivъ, *rus.* lenivyy, *polj.* leniwy)

ljēp¹ *prid.* (odr. -i, *komp.* ljēpši) 1. a. koji pruža ugodan estetski doživljaj, koji se sviđa oku [*~ krajolik; ~ cvijet; ~a kuća*]; divan, krasan, očaravajući, *opr.* ružan b. čiji fizički izgled, posebno lice, odgovara određenim kriterijima ljepote [*~a žena*] 2. a. koji izaziva osjećaj divljenja ili zadovoljstva [*~a gesta*] b. koji je jako dobar, koji je zanimljiv, ugodan [*~a utakmica; ~o putovanje*] 3. sunčan, bez oblaka (o vremenu) 4. koji je (po)velik [*~ komad mesa; ~a svota*]; znatan 5. (u raznim vezama riječi) a. koji je dobar [*~a prilika*]; povoljan b. koji je poticajan, inventivan, koji obećava [*~a zamisao; ~a ideja*] c. koji je očit, jasno prisutan kao poželjno svojstvo, svestrano izražen [*~a sposobnost (za što)*] Δ *~a kata bot.*, v. krizantema; **Ljēpa naša** 1. početne riječi pjesme »Moja domovina« A. Mihanovića, hrv. državne himne 2. *razg. meton.* domovina, Hrvatska, ponekad i ironično // **ljēpo** 1. *pril.* na lijep način, tako da bude lijepo [*~ se obući*] 2. *čest.* a. u raznim kontekstima i dijaloškim situacijama [*~, sine moj!* doslovno u zn. odobravanja ili u ironičnom značenju prema situaciji koja traži prijekor; *vi ~ sjednite k peći* u značenju želje da bude ugodno i sl.; *ti ~ njega tuži sudu* u značenju pojačavanja radnje; *on se ~ izvuкао, a mi radimo; ~ ga pozdravi!* formula u pojačanom značenju »pozdravi ga«; *~ smo se proveli; ostavi ti to ~ na miru, ti se ~ prestani s time gnjaviti* itd. u zn. kako je najbolje učiniti, koje je rješenje najjednostavnije; *molim ~!* u dijaloškoj situaciji odgovor na »hvala«] b. *dosl.* u zn. bilo je lijepo c. *iron.* nastradali smo, propali smo, nadrijali smo, loše smo prošli; **ljēpōjka** *ž* (D L -il/-jci, G *mn* -ā/-ī) *eksp.* ljepotica; **ljēpōtja** *ž* (G *mn* ljepōtā) osobina onog koji je lijep, svojstvo onoga što je lijepo, ugodno za osjetila; skladnost, pravilnost [*kult ~e; prirodne ~e*] Δ *~a djevojka knjiš.* ljepotica; **ljēpōtān** *m* (G ljepōtāna) osoba izrazite tjelesne ljepote, ob. po uopćenim standardima [*filmski ~*]; **ljēpōtānka** *dem.* od ljepotan; **ljēpōtānka** *ž* (G *mn* -ā/-ī), v. ljepotan; **ljēpōtica** *ž* ženska osoba bespri-

jekorne ljepote; **ljepòtičin** *prid.* koji pripada ljepotici; **ljèpušan** *prid.* (*odr.* -šni) prilično lijep; ljepušast, ljepuškast; **ljepušast** *prid.* (*odr.* -i), v. ljepušan; **ljepuškast** *prid.* (*odr.* -i), v. ljepušan

◆ **Lijépa** ž. os. ime (narodno, profilaktičko); isto: **Lépa**, **Lepósava**, **Ljepósava** (uglavnom *pravosl.*); **Ljèpoje** m. os. ime, *zast.* ◇ *pr.* (od imena ili nadimaka): **Lèpčević** (Čazma, v. i hljeb), **Lèpčić** (Križevci), **Lèpčin** (Donja Stubica, Zagreb), **Lipoglávšek** (Imotski), **Lipòtica** (Zadar), **Lipotić** (100, Sinj, sred. i S Dalmacija), **Ljèpava** (Dubrovnik), **Ljépić** (Osijek), **Ljèpoja** (Pakrac, Banovina, Podravina, Z Slavonija), **Ljepójević** (Rijeka, Nova Gradiška, Baranja, Primorje, Banovina), **Ljepòtica** (Dubrovnik), **Ljèpotić** (Đakovo, sred. Dalmacija), **Ljepović** (Karlovac, Kutina, Kordun, Posavina)

◇ *prasl.* i *stsl.* lěpъ (*rus.* lépyj, *polj.* lepszy: ljepši) ≈ v. lijepiti (izvorno značenje bilo je: koji pristaje, odgovara)

lijépiti *nesvrš.* (*prez.* lijépim, *pril. sad.* -pěči, *gl. im.* -pljenje) **1.** (što) spajati dvije površine ljepilom [~ *plakate na zid*] **2.** (se) čvrsto prijanjati, biti ljepljiv [*jezik mi se lijepi uz nepce*] ◇ **lijép²** m (N mn ljèpovi, G ljèpová) vezno sredstvo sasušeno i otvrdlo povezuje dijelove zida, neke gradnje i sl. (beton, žbuka); **lijépak** m (G -pka, N mn -pci, G -pková/lijépaká) muholovka; **ljèpenka** ž (D L -nci/-i, G mn -ā/-i) kruti materijal u obliku tanke ploče izrađene od slijepjenih slojeva papira; karton; **ljèpilo** sr (G mn ljèpila) ljepljiva tvar prirodnog ili umjetnog porijekla, služi za spajanje dviju površina; **ljèpivo** sr ljepljiva masa; **ljèpljiv** (**ljèpiv**) *prid.* (*odr.* -i) koji se lijepi, koji je poput ljepila; **ljèpljivost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) svojstvo onoga što je ljepljivo

◇ *prasl.* *lěpiti (*rus.* lepít', *polj.* lepić), *lit.* lipti ← *ie.* *leyp-: mast, ljepilo (*grč.* lípos: mast, *skr.* limpati: maže)

lijēr m (G -a, N mn lijérovi) *bot.*, v. lijiljan

◆ **Ljērka** ž. os. ime

◇ *grč.* leírion

lijērica ž *glazb. reg.* narodno trožičano gudačko glazbalo iz okolice Dubrovnika, *usp.* lira, lindo

◇ *grč.* lýra

lijēs, v. les

lijēska ž (D L -sci/-i, G mn lijēsākā/lijēsākā/-i, N zb. lijēsče) *bot.* šibljie i grm (*Corylus avellana*) iz porodice breza (*Betulaceae*),

plod je lješnjak // **lijēsče** *sr zb.*, v. ljeska; **ljèskov** *prid.* koji je od ljeske [~ *štap*; ~a šiba]; **ljèskovača** ž ljeskova šiba, ljeskov štap; **ljèsković** m (G ljeskovika, V -iče, N mn ljesković) mjesto gdje rastu ljeske; ljeskovnjak; **ljèskovina** ž ljeskovo drvo; **ljèskovnjāk** m (G ljeskovnjāka, V -āče, N mn ljeskovnjāci), v. ljeskovik; **ljèšnjāk** m (N mn -āci) plod ljeske, s jestivom jezgrom u tvrdoj glatkoj ljusci; ljeljak Δ **slatki** ~ci *bot.* biljka *Cyperus esculentus* iz porodice šiljeva (*Cyperaceae*); **ljèšnjāčič** m *dem.* od lješnjak; **ljèšnjākov** *prid.* koji pripada, koji je od lješnjaka [~ *plod* plod lješnjaka]

◆ *pr.* (uglavnom etnici, v. i les¹): **Leskárac** (Kostajnica), **Lèskošek** (Krk, Varaždin), **Lèskovac** (180, Vukovar), **Lèskovār** (1270, Zagorje), **Lèskovec** (130, Zagreb, okolica Zagreba), **Lèsković** (Zagreb, Vrbovec), **Lèskovšek** (**Lèskòvšek**) (Zaprešić, Istra), **Lèško** (310, Zagorje, Moslavina, preklapanje s etnonimima od Leh: Poljak), **Lèsković** (550, Donja Stubica, Moslavina), **Lèšnik** (Zagreb, Bjelovar), **Lèšnjāk** (230, Zaprešić), **Lešnjāković** (120, Valpovo), **Ljèskovac** (Nova Gradiška, Gospić, Sinj), **Ljèščak** (Virovitica), **Ljèščak** (Virovitica), **Ljèštāk** (Bjelovar, Podravina) ◇ *mikrotop.*: **Léska** (Rijeka), **Lèskari** (Kostajnica), **Lèskova drāga** (Ogulin), **Lèskova grēda** (Vinkovci), **Lèskovac** (Petrinja, Slatina, Vinkovci), **Lèskovača** (Pakrac), **Lèskovec** (Samobor), **Ljèskara** (Kostajnica), **Ljèskovac** (Čazma), **Ljèskovac šuma** (Brod), **Ljèskovica** (Brod), itd.; ◇ *top.* (naselja): **Lesšćina** (Pazin, 85 stan.), **Lèskovac Barlovički** (Duga Resa, 176 stan.), **Lèskova Drāga** (Delnice, 31 stan.)

◇ *prasl.* *lěska (*rus.* lěskóvyj orěx: lješnjak, *polj.* laska: štap) ≈ *stir.* flesc: štap

lijétati, v. letjeti

lijēv (**liv**), v. liti

lijēvča ž (G mn -ā/-i) *reg.* iskrivljena poluga sa svake strane seljačkih kola, montirana na kotačište

◇ *mađ.* lőcs

lijēvī *prid.* **1.** koji se nalazi na strani srca čovjeka [~a *ruka*], *opr.* desni **2.** *pren.* nesposoban, neugledan, nezanimljiv (o osobi) [~i *stručnjak*; ~o *smetalo*] // **lijēvo** *pril.* na lijevu stranu, na lijevoj strani [*krenuti* ~]; **lijēvāk** m (G ljévāka, V -āče, N mn ljévāci) onaj koji se vještije služi lijevom rukom, *opr.* dešnjak (**1**);

ljevakinja ž, v. ljevak; **ljèvica** ž (G mn ljèvičā)

1. lijeva ruka **2. a.** političari koji se zalažu za političke i društvene promjene u korist radno-zavisnih slojeva pučanstva [umjerena ~] **b.** lijeva strana u parlamentarnim klupama Δ **ekstremna** ~ pol. političke snage koje se zalažu za uspostavu komunizma, često pritom ne birajući sredstva; **ljèvičār** m onaj koji je liberalnih ili socijalističkih političkih pogleda, pristaša ljevice **(2); ljèvičāriti** (Ø) nesvrš. (prez. ljèvičārim, pril. sad. -rēči, gl. im. -rēnje) napadno podupirati ili izražavati ljèvičarske političke stavove; **ljèvičārka** ž (G mn -ā-i), v. ljèvičār; **ljèvičārski** prid. koji se odnosi na ljevicu i ljèvičare; **ljèvičārski** pril. kao ljèvičār, na način ljèvičāra; **ljèvičārstvo** sr (G mn ljèvičārstāvā/ljèvičārstvā) djelatnost i ispoljena svojstva ljevice i ljèvičāra

◆ pr. (nadimkačka, za osobu kojoj je lijeva ruka spretnija ili etnici): **Leaković** (Županja), **Lèvačić** (780, Međimurje), **Levája** (I Slavonija), **Lèvāk** (1230, Sesvete, Pazin, Zagorje, šira okolica Zagreba), **Levákovici** (120, Vinkovci), **Lèvančić** (Čakovec), **Lèvanić** (680, Varaždin, Zagorje), **Lèvnaić** (Gospić, Baranja, Lika), **Lèvnaić** (Otočac), **Lèvojević** (Slavonski Brod, okolica Zagreba), **Livāčić** (Split, Brač), **Livāić** (110, Šibenik), **Livāja** (300, sred. Dalmacija), **Livājic** (190, Imotski, sred. Dalmacija), **Livāk** (Pula, Kaštela, Istra, Primorje), **Livākovici** (Šibenik, Požega, sred. Dalmacija), **Ljèvačić** (Novska), **Ljevāja** (110, Knin, S Dalmacija), **Ljèvāk** (Dubrovnik, Kaštela), **Ljevākovici** (140, Pakrac, Lipik, Moslavina), **Livaja** (Šibenik), usp. **Balog** (1760, Međimurje, Slavonija, ← mad.), **Balogh** (izg. Bālog) (Prigorje, Podravina), **Balógovici** (Đurđevac, Podravina), **Bāloh** (Zagreb, Primorje), **Balókovici** (Donji Miholjac, Slavonija)

◆ top. (hidronimi, kao orijentacijska oznaka lijevoga pritoka): **Lèvača**, **Lèvica**

◆ prasl. i stsl. *lěvъ (rus. lěvyj, polj. lewy) ← ie. *laywos (lat. laevus, grč. laíos)

-LUK, v. LUK

lik m (N mn likovi) **1.** ukupnost crta lica **2. a.** figura u obrisu; pojava, obličje **b.** površina omeđena crtom **3. mat.** prikaz određene kombinacije geometrijskih elemenata (npr. trokuta, kruga, kvadrata) [ravinski ~; prostorni ~]; geometrijska figura **4. a. knjiž.** skup moralnih, misaonih i osjećajnih osobi-

na koje predstavljaju neku osobu u književnom djelu [~ Petrice Kerempuha; ~ Ivica Kičmanovića] **b. umj.** u operi, drami ili općenito u književnom djelu, nositelj neke uloge u scenskoj radnji; lice // **likovati** (Ø) nesvrš. (prez. likujem, pril. sad. likujući, gl. im. -anje) pokazivati zadovoljstvo zbog čega dokazanog ili izbornog u rivalstvu; trijumfirati, nasladivati se; **likóvni** prid. koji se odnosi na ono što se izražava likom Δ ~a **umjetnost** skupni naziv za ostvarenja u arhitekturi, slikarstvu, kiparstvu, grafici i primijenjenim umjetnostima; **likóvno** pril. sredstvima vizualnog izražavanja, pomoću onoga što čini likovnu umjetnost [izraziti se ~]; **likóvnost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) ukupnost likovnih svojstava onoga što je izraženo sredstvima likovnog izražavanja, ukupnost onoga što čini likovnu umjetničko djelo (perspektiva, boje i njihovi odnosi, dinamika, ritam itd.); **likóvnjački** prid. koji se odnosi na likovnjake; **likóvnjački** pril. kao likovnjaci, na način likovnjaka; **likóvnjak** m (G likovnjāka, V -āče, N mn likovnjāci) žarg. onaj koji se bavi likovnom umjetnostima (slikar, kipar, likovni kritičar itd.)

◆ prasl. *likъ (rus. lik: lice, polj. lice) ? = stir. lecca: obraz

lik m (N mn -ovi) zast. pjevački zbor, kor

◆ stsl. likъ

Lika ž (D L Lici) geogr. **1.** regija u JZ Hrvatskoj između Velebita, Plješivice, Male i Velike Kapele, glavno i najveće naselje Gospić **2.** rijeka ponomnica u toj regiji, duga 70 km // **Ličanin** m (**Ličanka** ž) (N mn Ličani) stanovnik Like; **lički** prid. koji se odnosi na Liku i Ličane; **lički** pril. **1.** kao Ličanin, na način Ličana **2. pren. pejor.** grubo; **Likaner** m pejor. (ob. za vojnika u Habsburškoj Monarhiji njem. oblik od Ličanin) u zn. tipičan Ličanin; **likánerski** prid. pejor. koji se odnosi na Likanere, usp. lički **(2); Likota** m (G -ē, N mn Likote) fam. Ličanin, likaner

◆ pr. (etnici): **Ličanin** (190, Knin, Kostajnica, Banovina), **Ličina** (670, Gračac, Podravina, Banovina, Pokuplje)

likantrop m mit. vukodlak

◆ grč. lykánthrōpos ← lýkos: vuk + ánthrōpos: čovjek

likantropija ž **1. pat.** psihičko oboljenje pri kojem bolesnik umišlja da se pretvorio u vuka **2. mit.** vjerovanje prema kojem se ljudi mogu pretvoriti u vuka

◆ grč. lykanthrōpía, v. likantrop

likàruša, v. lijeak

likēr *m* (G likéra) alkoholno piće koje sadrži šećer, organske boje, voćne sokove, jaja itd.

✧ *fr.* liqueur ← *lat.* liquor: tekućina

liko *sr* (G -a) *bot.* žilav, vlaknasti sloj s unutar-nje strane kore brijesta, koristi se u pletarstvu // **ličina** ž uže od lika, pletar od lika

✧ *pr.* (nadimačka i prema zanimanju čovjeka što prede uzice od lika): **Ličinar** (Novska, Kutina), **Liko** (Koprivnica, Sesvete), **Likoder** (Nova Gradiška, Kutina)

✧ *prasl.* *lyko (*rus.* lyko, *polj.* lyko)

likōpēn *m* (G likopēna) *kem. biol.* crveni pigment dobiven iz rajčice i lubenice, prethodnik karotena; pripravlja se i sintetski kao dodatak hrani

✧ *nlat.* lycopersicon: rajčica ≈ *grč.* lýkos: vuk + Persikón: perzijska (jabuka); breskva

likovac *m* (G -ōvca, N *mn* -ōvci) *bot.* rod grmova (*Daphne*) iz porodice likovaca (*Thymelaeaceae*)

✧ v. liko

likovati, v. lik

likovo *sr reg.* piće koje se ispija u čast i uspjeh dobro obavljena posla, ob. u trgovini na sajmovima i vašarima; povodnja, aldomaš

✧ *pr.* (nadimačko): **Liković** (120, Glina, Banovina, Pokuplje)

likra ž, v. Lycra

liksiya ž voda kuhana s pepelom; lug, lukšija // **liksivijacija** ž iskuhavanje u lugu; luženje

✧ *dalmat.* ← *lat.* lixivium

liktor *m pov.* u antičko doba, onaj koji je pratio nekoga od viših rimskih magistrata ili svećenika noseći svežanj prutova sa sjekirom u sredini

✧ *lat.* licitor

Likurg 1. (9–8. st. pr. Kr.), spartanski zakonodavac, Spartu utemeljio kao strogo organiziranu vojničku državu (spartanski život, spartanski odgoj) **2.** (o.390–324. pr. Kr.), atenski državnik i govornik, protivnik Makedonaca i kralja Filipa // **Likurgov** *prid.*, ob. u: Δ ~i **zakoni** pojam vrlo strogih, drastičnih zakona

likvácija ž *kem.* postupak rafinacije kovina, zasniiva se na temperaturnoj ovisnosti topljivosti primjese u osnovnoj kovini

✧ *lat.* liquatio

likvefákcija ž *fiz.* pretvaranje plina u tekućinu, npr. likvefakcija zraka

✧ *lat.* liquefactio

likvida ž *fon.* tekući suglasnik (»l«, »r«, a prema nekim fonolozima i »n«); tekućnik

✧ *lat.* liquidus: tekući

likvidácija ž **1. ekon.** obustavljanje djelatnosti trgovačkog društva i postupak s tim u vezi

2. odstranjenje, ukidanje; fizičko uništenje; smaknuće Δ ~ **računa** *ekon.* izravnavanje dugovanja i potraživanja // **likvidácijski** *prid.*

koji se odnosi na likvidaciju [~ *postupak*]; **likvidan** *prid.* (odr. -dni) **1. ekon. a.** koji primicima pokriva izdatke (o poslovanju)

b. koji se može brzo unovčiti [~na *sredstva*] **2. lingv.** tekući [~ni *suglasnici*]; **likvidátor** (likvidátor) *m 1. ekon.* osoba kojoj je povjere-

no izvršenje poslova likvidacije poduzeća **2.** službenik koji obavlja likvidaciju računa

3. onaj koji likvidira, *usp.* ubojica; **likvidatúra** ž odjel u sastavu poduzeća u kojem se obavlja likvidacija računa; obračunski ured;

likvidirati (što, koga) *dv.* (prez. likvidirām, *pril. sad.* -ajući, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* likvidirān, *gl. im.* -anje) **1.** prekinuti/prekidati djelatnost; ukinuti/ukidati, dokinuti/dokidati [~ *poduzeće*] **2.** (iz)vršiti obračun **3. pren.**

obračunati/obračunavati s neprijateljem, fizički uništiti/uništavati; ukloniti, smaknuti/smicati, ubiti/ubijati; **likvidnost** ž (G -osti, I -osti/-ošću) *ekon. 1.* svojstvo imovine da se može brzo i bez većih gubitaka pretvoriti u

gotov novac **2.** povoljan odnos postojećih obveza prema raspoloživoj imovini

✧ *lat.* liquidatio ≈ liquidus: tekući

likvor *m fiziol.* bistra, bezbojna tekućina, odjeljuje mozak i leđnu moždinu od njihovih ovojnica, nalazi se i u moždanim klijetkama i u centralnom kanalu leđne moždine

✧ *lat.* liquor: tekućina

likvoréja ž *pat.* istjecanje likvora kroz patološke otvore na bazi lubanje

✧ v. likvor + -REJA

lila *prid.* (indekl.) koji je boje blijede ljubice, blijedog jorgovana; blijedoljubičast

✧ *fr.* lilas: jorgovan (*šp.* lilac, *port.* lilaz) ← *arap.* lilāk ← *perz.*

li-là *pril. razg. 1.* približno, prosječno, u jednoj u mjeri [*on je s njim ~*]; biti »glih« **2. vi-**

še-manje, tako-tako

✧ *tal.* li-la

li-fi *uzv.* izgovor i konvencija pisanja za način kako se dozivlju domaće patke; pat-pat

✧ *onom.*

lilija ž (G *mn* -ijā) *bot.*, v. ljljan

✧ *lat.* lilium

Lili Marleen (izg. Lili Marlên) ž 1. njemačka pjesma, za vrijeme 2. svjetskog rata vrlo popularna među njemačkim, zatim i među savezničkim vojnicima 2. istoimeni film s Marlene Dietrich u glavnoj ulozi

lilōn *m* (G lilōna) komercijalni naziv za fino i toplo umjetno vlakno talijanskog podrijetla; odgovara enkalonu i grilonu
 ✧ tvorničko ime proizvoda[®]

Liliput *m* knjiž. izmišljena zemlja malih ljudi (visokih 15 cm), u Swiftovu satiričnom romanu *Gulliverova putovanja* // **Liliputānac** *m* (**Lilipūtānka** ž) (G -nca, V Liliputanče, N mn Liliputānci, G Lilipūtāncā) 1. stanovnik Liliputa 2. (liliputanac) žarg. a. onaj koji je minijaturnog rasta, kao da je iz Liliputa b. *pejor.* onaj koji je malen, slabašan, nemoćan; **liliputānški** *prid.* 1. koji se odnosi na Liliputance 2. *pejor.* koji je vrlo malen rastom; patuljast, pigmejski, džepni; **liliputski** *prid.* koji se odnosi na Liliput
 ✧ *engl.* Lilliput, ime je izmislio J. Swift

Lilit ž *mit. jud.* žena demon u starom židovskom folkloru, prvi put spomenuta u apokaliptičkoj viziji proroka Izaije; zla žena u ranosrednjovjekovnoj rabinskoj literaturi (*Talmud*); pojavljuje se kao žena Sotone, koja je jedno vrijeme bila i žena prvoga čovjeka Adama i s njim rodila Asmodeja i druge zloduhe

lim *krat. mat.* limes, v.

lim *m* (N mn limovi, G limōvā) tanka ploča kovine [čelični ~; pocinčani ~; valoviti ~] // **limār** *m* onaj koji izrađuje predmete od lima, onaj koji obrađuje lim; **limārev** (**limārov**) *prid.* koji pripada limaru; **limarica** ž, v. limar; **limārija** ž 1. a. radionica u kojoj se izrađuju limeni proizvodi b. sami proizvodi, ob. u značenju otpada, umanjene vrijednosti 2. zanat limara; **limarski** *prid.* koji se odnosi na limare, koji je proizveden od lima [~ proizvodi]; **limen** *prid.* (odr. -i) 1. koji je od lima [~ krov] 2. (odr.) koji se odnosi na lim [~i sjaj] Δ ~a **glazba** 1. promenađni, vojni i sl. orkestar koji čine limeni puhači 2. puhači instrumenti od lima (truba itd.); **limēnka** ž (D L -nci, G mn -i) kutija od lima služi za konzerviranje hrane itd.
 ✧ *srvnjem.* lim

lima ž (G mn limā) *reg.* turpija
 ✧ *tal.* lima

Lima ž glavni grad Perua, 6.414.500 stan. // **Limljanin** *m* (**Limljānka** ž) (N mn Limljani) stanovnik Lime

limāc *m* žarg. mališan (riječ dobivena žargonskim postupkom metateze *mali* → *lima* i dodavanjem žargonskog sufiksa -ac, kao u riječima slatkač i sladoled) // **limāčica** ž, v. limac

✧ metatezom od mali

limān *m* (G limāna) *reg.* 1. ljevkast morski zaljev ili laguna na ušću rijeke u more 2. pristaniste (na rijeci i na moru)

✧ *tur.* liman ← *grč.* limén

limb *m* (N mn -ovi) 1. *rel.* prekogrobno boravište starozavjetnih pravednika i umrle nekršten djece 2. *tehn.* rub s ucrtanom stupanjskom skalom; sprava za mjerenje kutova 3. *astron.* obod nebeskih tijela

✧ *lat.* limbos: (ob)rub, granica

limbūrger *m* sir oštra okusa i mirisa podrijetlom iz belgijske pokrajine Limburg

limerik *m* (N mn -ici) knjiž. u irskoj književnosti, šaljiva pjesmica od pet stihova

✧ *engl.* limerick

limes *m* 1. *mat.* granična vrijednost (oznaka lim) [~ niza; ~ funkcije] 2. *pov.* stražarnica-ma, utvrdama, nasipima ili zidom utvrđena granica Rimskog Carstva [*panonski* ~ *duž Dunava*] 3. *psih.* prag osjeta 4. općenito, granica, međa Δ ~ *funkcije* *mat.* veličina kojoj se vrijednosti funkcije približavaju na po volji malu udaljenost kada se varijabla dovoljno približi određenoj vrijednosti (za koju sama funkcija ne mora biti definirana), odnosno kada varijabla neograničeno raste ili pada; granična vrijednost funkcije; ~ *niza* *mat.* broj sa svojstvom da mu se po volji blizu nalaze svi članovi niza osim konačno mnogo iznimki; granična vrijednost niza

✧ *lat.*: granična crta između njiva

limēta ž *bot.* agrum (*Citrus limetta*) iz porodice Rutaceae, postoji slatka i kisela vrsta

✧ *fr.* limette = lime ← *arap.* lima

LIMF-, **LIMFO-** kao prvi dio riječi znači da se što odnosi na limfu

✧ *lat.* lymphā: voda

limfa ž (G mn -ā/-i) *fiziol.* tjelesna tekućina (ob. bezbojna) koja nastaje u međustaničnim prostorima, glavna joj je funkcija odstranjivanje otpadnih produkata metabolizma iz tkiva; mezgra // **limfātičan** *prid.* *pat.* (odr. -čni) koji je osjetljivog limfnog sustava; **limfni** *prid.* koji se odnosi na limfu [~e žlijezde; ~i sustav] Δ ~e **žile** *anat.* sustav cjevčica kojima struji limfa; ~i **čvorovi** *anat.* nakupine

limfoidnog tkiva u sustavu limfnih žila, proizvode limfocite i djeluju kao filteri zadržavajući strane čestice i bakterije da ne uđu u krv; ~i **organi** *anat.* organi s limfnim tkivom (udruženi limfni čvorići; tonzile; limfni čvorovi, slezena i timus)

✧ *lat.* lymph: voda

limfadenitis *m pat.* akutna ili kronična upala limfnih čvorova

✧ LIMF- + *v.* adenitis

limfadenóza *ž pat.* oboljenje domaćih životinja, manifestira se bujanjem različitih oblika limfocita

✧ LIMF- + *grč.* adén: žlijezda + -OZA

limfangiôm *m* (G limfangiôma) *pat.* dobroćudni tumor građen od proširenih limfnih žila

✧ LIMF- + *v.* angiom

limfangitis *m pat.* upala limfnih žila

✧ LIMF- + ANGI(O)- + -ITIS

limfoangiosàrkôm *m* (G limfoangiosarkôma) *pat.* maligni tumor građen od zloćudno promijenjenih limfnih žila, obično lociran na nozi

✧ LIMFO- + *v.* angiosarkom

limfociti *m mn* (N limfocit, G limfocita) *fiziol.* vrsta leukocita, nalaze se u limfnom tkivu i u krvi

✧ LIMFO- + -CIT(I)

limfocitôza *ž pat.* povećanje broja limfocita

✧ LIMFO- + CITO- + -OZA

limfôden *m* (G limfodéna) *pat.* prekomjerno nakupljanje limfe u potkožnom tkivu

✧ LIMFO- + *grč.* adén: žlijezda

limfodenopătija *ž pat.* povećanje limfnih čvorova zbog različita uzroka

✧ LIMFO- + *v.* adenopatija

limfodermija *ž pat.* oboljenje limfnog tkiva u koži

✧ LIMFO- + -DERMIJA

limfografija *ž med. tehn.* rendgensko prikazivanje limfnih žila i čvorova

✧ LIMFO- + -GRAFIJA

limfogranulôm *m* (G limfogranulôma) *pat.* virusna zarazna bolest, zahvaća preponске limfne čvorove; četvrta spolna bolest; Hodgkinova bolest

✧ LIMFO- + *v.* granulom

limfôm *m* (G limfôma) *pat.* zloćudna bolest limfnog tkiva

✧ LIMFO- + -OM

limfopenija *ž pat.* smanjenje broja limfocita u krvi

✧ LIMFO- + -PENIJA

limfosàrkôm *m* (G limfosarkôma) *pat.* zloćudno bujanje limfnog dijela krvotvornog sustava

✧ LIMFO- + *v.* sarkom

limfotôk *m* (N mn -ovi) *fiziol.* optjecanje limfe po tijelu

✧ LIMFO- + *v.* tok!

limit *m* 1. ograničenje, granica 2. veličina ili vrijednost koja se ne smije prekoračiti [postaviti ~; dosegnuti ~] 3. ekon. bank. najviša cijena po kojoj se može kupiti ili prodati neki vrijednosni papir, deviza ili roba // **limitàcija** *ž* 1. ograničenje, ustanovljenje limita

2. osobina negativno određenog pojma (npr. nesavršen); **limitativan** *prid.* (odr. -vni) koji ograničava, koji točno određuje granice ili ograničenja; okviran, ograničujući Δ ~ni **sud log.** sud koji ima negativni predikat, ali oblik afirmiranog suda: »S je ne-P«; **limitàtor** (li-

mitàtor) *m tehn.* uređaj koji određuje granicu čega u potrošnji (npr. isključuje električnu struju ako se prekorači predviđeno opterećenje ili sprečava da se ono prekorači); ograničavač; **limitêr** *m* (G limitéra) *tehn.* krajnja sklopka; graničnik [električni ~]; **limitiràn** *prid.* (odr. -i) koji je ograničen; **limitirati** (što) *dv.* (prez. limitirâm, pril. sad. -ajüci, pril. pr. -ävši, gl. im. -ânje) odrediti/odrediti ili svesti/svoditi na graničnu veličinu ili vrijednost; ograničiti/ograničavati

✧ *njem.* Limit, *fr.* limite, *engl.* limit ≈ *lat.* li-

mes, *v.*

limited (izg. limitid) *m term.* dioničko društvo s ograničenim jamstvom

✧ *engl.* Ltd.

limitrof *m* (N mn -i) onaj koji je neposredan susjed neke zemlje, regije i sl. // **limitrofan** *prid.* (odr. -fni) koji je pograničan

✧ *v.* limit + -TROF

limnigraf *m* (N mn -i) *hidr.* uređaj za automatsko bilježenje vodostaja tijekom vremena na rijekama i jezerima

✧ *grč.* limnê: stajaća voda, jezero + -GRAF

limnigram *m* (N mn -i) *hidr.* zabilježeni vodostaji na limnigrafskoj traci

✧ *grč.* limnê: stajaća voda, jezero + -GRAM

limnôbij *m biol.* zajednica životinjskih i biljnih organizama u slatkim vodama

✧ *grč.* limnê: stajaća voda, jezero + -BIJ

limnologija *ž hidr.* znanost o jezerima i slatkim vodama stajaćicama, bavi se proučavanjem njihovih fizikalnih, kemijskih i bioloških

svojstava // **limnòlog** *m* (N *mn* -ozì) stručnjak za limnologiju; **limnològijski** *prid.* koji se odnosi na limnologiju; **limnolòški** *prid.* koji se odnosi na limnologiju i limnologue
 ✧ *grč.* límnē: stajaća voda, jezero + -LOGIJA

limnometar *m* (G -tra, N *mn* -tri) *hidr.* naprava koja pokazuje vodostaj na mjestima gdje je rijeka opasna za plovidbu

✧ *grč.* límnē: stajaća voda, jezero + -METAR

limokíni *m mn* (N limòkìn, G limokína) *fiziol.* tvari što ih luče aktivni limfociti

limonēn *m* (G limonéna) *kem.* $C_{10}H_{16}$, hidroaromatski terpen, sastojak mnogih eteričnih ulja; miriši po limunu

✧ *nl.* limonenum: limun, v. limun

limonit *m* (G limoníta) *min.* željezna rudača $Fe_2O_3 \cdot nH_2O$, ovisno o sadržaju vode smeđe do žute boje, (žuti limonit služi kao pigment, *usp.* oker)

✧ *grč.* leimón: livada

limotísak *m* (G -ska, N *mn* -sci) *tisk.* vrsta ofsetnog tiska na limenim pločama u jednoj ili više boja; služi za tisak na ambalaži, tubama, konzervama i sl.

✧ v. lim + v. tiskati, tisak

Limpòpo *m* *geogr.* rijeka u J Africi, duga 1609 km, istječe kod Johannesburga, utječe u Indijski ocean

limūn *m* 1. *bot.* zimzelena južna voćka (*Citrus limonum*), agrum iz porodice rutvica (*Rutaceae*) 2. okruglast, kiseo plod te voćke žute boje, bogat vitaminom C; citróna Δ ~ **tankokorac** limun tanke kore, cijenjen zbog velike količine soka // **limunáda** *ž* 1. osvježavajuće bezalkoholno piće od limunova soka 2. *pren.* iron. loš, pretjerano sentimentaln film; **limūnčić** *m* *dem.* od limun; **limūnika** *ž* (D L -ici) *bot.* 1. vrsta male gorke naranče (služi samo za začín) 2. *neodom.*, v. grejpfrut; **limūnov** *prid.* koji pripada limunu [~ list; ~ sok; ~a kora]; **limūnškī** *prid.* koji se odnosi na limun Δ ~a **kiselina** *kem.* $C_6H_8O_7$, trobazična oksikiselina koja se pojavljuje u mnogim vrstama voća

◆ *pr.* (nadimačko): **Lemūnović** (Vukovar, Rijeka)

✧ *tal.* limone ← *arap.* lāymūn, lāymū ← *perz.* limūn, limū

limūndžik *m* (N *mn* -ici) *bot.* korov (*Ambrosia maritima*) iz porodice glavočika (*Compositae*); gorka metva

✧ *tur.* limoncik: mali limun

limuzína *ž* osobno vozilo s četverima vratima, zasebnim prtljažnikom i nepokretnim krovom, *usp.* kupe, karavan, kabriolet

✧ *njem.* Limousine ← *fr.* limousine, prvotno: dugački kaput kakav su nosili pastiri iz francuske pokrajine Limousin

linalól *m* (G linalóla) *kem.* $C_{10}H_{18}O$, terpentinski alkohol, sastojak mnogih eteričnih ulja; služi u parfimeriji

✧ *meks.šp.* linaloe: krhko meksičko drvo + -OL

lincertajg *m* *kulin.* *reg.* vrsta tijesta za kolačiće // **lincer** *m* *kulin.* *reg.* kolačić od prhkog tijesta; **lincerica** *ž* *kulin.* *reg.* torta načinjena od prhkog tijesta

✧ *austrijem.* Linzer: koji je iz austrijskog grada Linza + Teig: tijesto

lincoln *m*, v. linkoln

Lincoln (izg. Lĩnkoln), **Abraham** (1809–1865), predsjednik SAD-a (1860–1865), jedan od osnivača Republikanske stranke (1854), u američkom građanskom ratu doveo Sjever do pobjede, proglasio oslobođenje robova (1863), žrtva atentata

lincura *ž* *bot.* žuta gencijana, v. gencijana

linč *m* (N *mn* -evi) 1. smrtna kazna vješanjem, strijeljanjem, zlostavljanjem i sl., bez prethodnog sudskog postupka; samovoljni sud, sud gomile [zakon ~a] 2. *pren.* javni progon neke osobe // **linčovati** (koga) *dv.* [prez. -čujem, pril. sad. -čujući, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje] podvrgnuti/podvrgavati linču

✧ *amerengl.* lynch, prema samovoljno uspostavljenoj sudu kojemu je predsjedao W. Lynch (1772–1820)

Lindbergh (izg. Lindberg), **Charles Augustus** (1902–1974), američki zrakoplovac, prvi preletio Atlantik (1927) na relaciji New York–Pariz

lindy hop (izg. lindi hòp) *m* u Americi, društveni ples crnačkog podrijetla, popularan poslije 1918.

✧ *amerengl.*

lindo *m* *glazb. etnol.* hrv. narodno kolo, oštra ritma uz pratnju lijericice, rašireno oko Dubrovnika, *usp.* lijericica

✧ ? = *alb.* lindjē: rođenje, rađanje

linēāl *m* (G lineála) *reg.* ravvalo; linjir // **linf-rati** *dv.* [prez. linirām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, gl. im. -ānje] (po)vući ravne linije pomoću ravnala

✧ *njem.* Lineal = *srlat.* linealis = *lat.* linea: crta

lineament *m* (Gmn -nātā) crta lica ili ruke

✧ *lat.* lineamentum

lineārjan *prid.* (odr. -rnī) **1.** koji se povećava, napreduje uvijek istom veličinom vrijednosti; ravnomjeran **2.** koji je u obliku linije, pravca **3. mat.** koji u ravnini ima oblik pravca; pojam povezan i s drugim važnim pojmovima u matematici [*~ni prostor*; *~ni operator*] Δ **~an crtež** **1. lik.** crtež na kome je predmet prikazivanja izveden samo linijom, obrisom ili konturom, a bez sjenčanja **2. mat. a.** crtež koji je zadan linearnom funkcijom **b. v.** linearan (3); **~na aproksimacija** *mat.* aproksimacija zadane funkcije linearnom funkcijom; **~na funkcija** *mat.* funkcija oblika $y = ax + b$, kod koje je promjena proporcionalna promjeni varijable ($\delta y = k \delta x$); općenito, polinom prvog stupnja u jednoj ili više varijabli; **~na interpolacija** *mat.* približno izračunavanje vrijednosti funkcije pomoću linearne funkcije čije se vrijednosti u zadanim dvjema točkama podudaraju s vrijednostima zadane funkcije; **~na jednadžba** *mat.* jednadžba oblika $f(x, y, \dots) = 0$, pri čemu je f linearna funkcija jedne ili više varijabli; **~na nejednadžba** *mat.* nejednadžba oblika $f(x, y, \dots) > 0$ (ili ≥ 0) odnosno $f(x, y, \dots) < 0$ (ili ≤ 0) pri čemu je f linearna funkcija jedne ili više varijabli; **~no programiranje** *mat.* dio matematičkog programiranja, bavi se linearnim funkcijama, pri čemu varijable poprimaju vrijednosti u području zadanom sustavom linearnih jednadžbi i nejednadžbi // **linearno pril.** na linearan način; pravocrtno, izravno; **lineárnost** \check{z} (G -osti, I -osti/-ošću) **1.** svojstvo onoga što je linearno **2. lik.** način slikarskog izražavanja, daje prednost liniji, obrisu i ploh

✧ *lat.* linearis, v. linija

line dancing *m* (izg. lājn dēnsing) tradicionalni američki country ples (plesaći se grupiraju u dva reda); do danas najpopularniji ples na country glazbu

✧ *engl.:* ples u poretku

linēta, v. luneta

Ling (izg. L'ing), **Per Henrik**, v. lingijada

lingala *m* lingv. jezik bantu skupine nigersko-kordofanskih jezika, s nacionalnim statusom u Kongu, *usp.* Bantu

lingam *m* (linga \check{z}) *rel.* falusni simbol indijskog boga Šive

✧ *skr.:* falus

lingijáda \check{z} *sport* povremeni slet svjetskih gim-

nastičara u čast Švedanina Per Henrika Linga, utemeljitelja švedske gimnastike

✧ prema P. H. Lingu (1776–1839) + v. Olimpija, (olimp)ijada

lingonatōza \check{z} *pat.* zaraza domaćih životinja raznim vrstama uši iz roda *Linghonatus*

✧ *nlat.* linghonatus + -OZA

lingua franca (izg. lingva frānka) **1. lingv.** mješavina romanskih jezika (prvenstveno talijanskog, grčkog, turskog i arapskog, služio kao sredstvo sporazumijevanja u sredozemnim lukama od križarskih ratova do kraja 19. st. **2.** prošireno na jezik općeg sporazumijevanja (npr. o engleskom i drugim sredstvima masovne komunikacije)

✧ *lat.*

lingula \check{z} *anat.* grleni zalistak; lapak

✧ *lat.:* jezičac = lingua: jezik

lingv. fōn *m* niz gramofonskih ploča na kojima je snimljen tečaj nekog stranog jezika

✧ *lat.* lingua: jezik + -FON

lingvālan *prid.* (odr. -lnī) *fon.* koji se tvori jezikom; jezični (»l«, »n«, »r«)

✧ *srlat.* lingualis

lingvalēta \check{z} *farm.* tableta koja se rastapa na jeziku ili pod jezikom

✧ *lat.* lingua: jezik + v. (tab)leta

lingvatulózja \check{z} *pat.* kronična upala nosne sluznice uzrokovana parazitom *Linguatula ser-rata*

✧ *nlat.* linguatula + -OZA

lingvistika \check{z} (D L -ici) znanost o jeziku, bavi se proučavanjem općih zakonitosti u jeziku; jezikoslovlje, *usp.* filologija Δ ~ **teksta (di-skursa)** disciplina u lingvistici koja polazi od spoznaje da rečenica nije najveća jezična jedinica te da i na makrostrukturama postoje jasna organizacija; **komparativna (por-edbena)** ~ disciplina u lingvistici, bavi se usporednim proučavanjem različitih jezičnih sustava i standarda; **primijenjena** ~ disciplina koja se bavi proučavanjem primjene jezikoslovnih teorija u psihologiji, leksikografiji, telekomunikacijama i dr. // **lingvist** *m* onaj koji se bavi proučavanjem jezika, specijalist u lingvistici; jezikoslovac; **lingvistica** \check{z} , v. lingvist; **lingvistički** *prid.* koji se odnosi na lingvistiku i lingvist [zagrebački ~ krug]; **lingvistički pril.** sa stajališta lingvistike, kao lingvist, na način lingvista; **lingvistkinja** \check{z} , v. lingvistica; **lingvizam** *m* (G -zma) lingvistički formalizam

✧ *fr.* linguistique = *lat.* lingua: jezik

lingvogram *m* (N *mn* -i) *fon.* dijagram koji prikazuje glasove s obzirom na položaj jezika pri njihovu izgovaranju

✧ *lat.* lingua: jezik + -GRAM

linija *ž* **1.** crta, potez **2. mat.** jednodimenzionalna osnovna geometrijska tvorevina; može biti ravna (pravac) ili zakrivljena (krivulja) **3. reg.** redak (u pismu ili tiskanom tekstu) **4. vojn.** bojni red; bojišnica, fronta **5. a.** komunikacijski kanal putem kojeg se razmjenjuju podaci [*telefonska ~a*] **b.** u telekomunikacijama, vod koji spaja krajnji korisnički uređaj (telefon, faks, modem i dr.) s centralom [*imati nekoliko ~a*] **6.** spojni put za obavljanje prometa; veza prema utvrđenom redu vožnje, plovidbe ili letenja [*brodska ~a*; *zrakoplovna ~a*] **7.** vitkost tijela [*dobra ~a*; *imati dobru ~u*; *držati ~u*; *paziti na ~u*] **8.** niz srodnika koji potječu od nekog zajedničkog pretka [*obiteljska ~a*] **9.** zamišljena ili materijalizirana crta (povučena kakvom bojom i sl.) koja razdvaja dva susjedna elementa [*~a razgraničenja*; *~a fronte*] **10.** više proizvoda, sprava, aparata itd. koji čine cjelinu ili se dopunjuju u namjeni [*najnovija ~a Mercedesovih automobila*]; serija, komplet, garnitura, program **11. pol. ideol.** ukupnost ili osnovne naznake neposrednih ciljeva ili daljih vizija političke partije ili stranke, službeni stav [*tvrdja/meke/srednja ~a*; *skrenuti s ~e*] **12. šah** vertikalni pravac na šahovskoj ploči obilježenom početnim slovima abecede (a-h) Δ **kreditna ~a** *bank.* aranžman koji omogućuje korištenje bankovnog kredita pod povoljnijim uvjetima; **~a maha meteor.** crta ili pruga na vremenskoj karti uzduž koje se pojavljuju grmljavinske oluje; mogu biti popraćene i udarima (mahovima) vjetra, katkad se javlja ispred hladne fronte, nema karakter atmosferske fronte; **~a života** linija na dlanu koja dijelom zaokružuje palac, ukazuje na dužinu života; **vatrena ~a sport** u streljaštvu, linija na kojoj se nalaze natjecatelji; **vruća ~a** **1.** linija koja omogućuje brzo uspostavljanje veze za prijeku potrebu **2.** linija kojom se šalju lascivne i erotske poruke; hot-line // **linijaš** *m* (G linijaša) **1. pol. pejor.** onaj koji se strogo ili slijepo drži političke linije, koji ne skreće s linije, koji strogo poštuje stranačku ili partijsku liniju; pravovjernik **2. term.** onaj koji uspostavlja telefonske i sl. linije (npr. u vojsci); **linijašica** *ž*, v. lini-

jaš; **linijaški** *prid.* koji se odnosi na linijaše; **linijaški** *pril.* kao linijaš, na način linijaša; **linijaštvo** *sr* (G *mn* linijaštavā/-ā) stav, dje-latnost linijaša; **linijski** *prid.* koji se odnosi na liniju (5) [~i brod] Δ **~a plovidba** *pom.* plovidba po stalnim brodskim prugama i prema utvrđenom plovidbenom redu, *opr.* slobodna plovidba, v. plovidba Δ; **~i sudac** *sport* u nogometu, odbojci i tenisu, pomoćni sudac koji ocjenjuje je li lopta prešla liniju igrališta; u streljaštvu pomoćni sudac koji nadgleda liniju meta

✧ *lat.* linea: crta, potez

liniment (liniment) *m* (G *mn* -nātā) *farm.* tekući lijek koji se utrlja u kožu; mazilo

✧ *lat.* linimentum ≈ linire: namazati

link *m* (N *mn* linkovi, G linkōvā) **1. teh.** veza, element koji povezuje dvije različite stvari ili pojave; jedinica u komunikacijskom sustavu **2. int.** veza web stranice s nekom drugom stranicom ili s nekom datotekom; (hiper)veza

✧ *engl.*

linka *ž* (G *mn* -ā/-i) *zool.*, v. linjak

linkoln *m agr.* pasmina ovaca raširena u Australiji, N. Zelandu i u Sjevernoj i Južnoj Americi, najveća ovca u svijetu, daje kvalitetnu vunu

✧ *engl.* lincoln, prema engleskoj pokrajini Lincolnshire

linkomicin *m* (G linkomicīna) *farm.* antibiotik širokog spektra

✧ *nlat.* lincomycin, prema bakteriji *lincolnensis* + -MICIN

linkrusta *ž* materijal načinjen od kartona i specijalne smole, sličan linoleumu; služi za oblaganje zidova

✧ *lat.* linum: platno + crusta: kora, tvorničko ime proizvoda⁹

links *m* (N *mn* -ovi) *sport* igralište za golf

✧ *engl.*

Linné (izg. Linē), **Carl von** (1707–1778), švedski liječnik i prirodoslovac, znanstveno sistematizirao biljni svijet (Linnéov sustav), uveo »binarnu nomenklaturu« s obaveznim latinskim nazivljem biljki

Lino *m.* os. ime (← *tal.*); *hip.* od Anelin, Linardo, Nikolino, Paulino i sl.; **Lina** *ž.* os. ime, *hip.* od Anelina, Karolina, Mirandolina i sl. ✧ *pr.*: **Linić** (410, Rijeka)

linoleđrīt *m* (G linoleorīta) *umj.* slika urezana u linoleumu

✧ v. linoleum

linoleum *m* nepropusna podna obloga dobivena od jutinog pletiva premazanog lanenim uljem i plutenim brašnom

✧ *engl.* tvorničko ime proizvoda² ← *lat.* linum: platno + -OL

linon *m* (G linóna) prozirno i fino laneno ili pamučno platno od tanke prede

✧ *fr.*

linoréz *m* (N mn -i) *graf.* postupak u kojem se crtež urezuje u linoleumsku ploču, a zatim otiskuje na papir

✧ *v.* linoleum + *v.* rez

linos *m* *mit.* u različitim varijantama grčke mitologije Linos je dijete ili mladić dirljivo opjevan zbog tragične smrti, pa je njegovo ime postalo simbolom lirske tužaljke

linotip *m* (N mn -il/-ipovi) *tisk.* 1. stroj koji lijeva čitave redove teksta 2. otisak proizveden tim strojem // **linotipski** *pril.* (otisnuti što) linotipom, na način linotipa

✧ *engl.* Linotype, tvorničko ime stroja²

Lin Piao (izg. L'in Piao) (1908–1971), kineski maršal i političar, službeno predviđeni nasljednik Mao Ce-tunga u »kulturnoj revoluciji« 1966; poginuo u navodnom bijegu nakon neuspjelog pokušaja osvajanja vlasti

linter *m* *kem.* vrlo kratko vlakno koje se skida sa sjemena pamučike, koristi se za proizvodnju eksploziva i lakova

✧ *amer.engl.*

Linux (izg. Linuks) *m* *inform.* vrsta UNIX operativnog sistema čija je distribucija besplatna, postaje iznimno popularan u kasnim 1990-ima

✧ prema imenu tvorca početnoga koda Linusa Torvaldsa: LINus UniX

Linz (izg. L'inc) *m* glavni grad Gornje Austrije i pristanište na Dunavu, 202.900 stan.

linzi-vulzi *m* grubonitna tkanina izrađena u platnovezu od pamučne ili lanene osnove i vunene potke

✧ *engl.* linsey-woolsey

linjak *m* (G linjaka, N mn linjaci) *zool.* slatkovodna jestiva riba šaranka (*Tinca tinca*) iz porodice bjelica, korisna u ribnjacima jer rovanjem mulja omogućuje aerobnu oksidaciju detritusa; linka

✧ *pr.* (nadimačko): Linjāk (Novska)

✧ *prasl.* *linjъ (*rus.* lin', *polj.* lin), *lit.* lynas

linjati *se* *nesvrš.* (*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūči se, *gl. im.* -ānje) 1. gubiti dlaku (o životinjama) 2. *pren. pejor.* gubiti svježinu (o izgledu osobe, o idejama i pojmovima); fucati se

// **linjānje** *sr* 1. (*gl. im.*), *v.* linjati se 2. *zool.* periodično ili trajno mijenjanje dlake u sisavaca

✧ *prasl.* *linjati (sę) (*rus.* linjât', *polj.* linić się)

liofilija *ž kem.* svojstvo otapanja i bubrenja koloida u tekućinama // **liofilan** *prid.* (*odr.* -lni) *kem.* 1. koloid postojan u otopini, za razliku od liofobnog koloida koji se lako taloži iz otopine 2. koloid koji se može povratno osušiti liofilizacijom; **liofilizacija** *ž kem.* sušenje materijala osjetljiva na toplinu smrzavanjem i sublimacijom leda u visokom vakuumu; **liofilizirati** (*što*) *dv.* (*prez.* liofiliziram, *pril. sad.* -ajūči, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) izvesti/izvoditi liofilizaciju

✧ *grč.* lyein: otapati, oslobadati + -FILAN

liotropija *ž kem.* ovisnost svojstava neke otopljene tvari o silama koje vladaju u otopini

✧ *grč.* lyein: otapati, oslobadati + -TROPIJA

lipa *ž* (G mn lipā) 1. *bot.* stablo bujne krošnje (*Tilia platyphyllos*), iz porodice lipa (*Tiliaceae*), cvjeta žutim cvijetom koji se rabi u pučkoj medicini, simbol slavenstva u književnosti i ikonografiji 2. stoti dio kune (novčane jedinice R Hrvatske od 1994.) 3. *zool.*, *v.* lipljan // **lipac** *m* (G -pca, V -pče, N mn -pci), *v.* lipan; **lipan'** *m* muška lipa (obje strane lista su glatke); lipac; **lipanj** *m* (G lipnja, N mn -pnji) šesti mjesec u godini (vrijeme kada cvatu lipe); juni; **lipanjski** *prid.* koji se odnosi na lipanj, koji je u lipnju [~ *ispitni rok*]; **lipik** *m* (G lipika, N mn lipici) mjesto gdje rastu lipe; lipova šuma; **lipov** *prid.* koji je od lipe [~ *čaj*]; **lipovac** *m* (G -ōvca, V -ōvče, N mn -ōvci) 1. lipov štap 2. med od lipova cvijeta; **lipovina** *ž* drvena građa lipova drveta

✧ *pr.* (nadimačka ili etnici): **Lipaj** (Podravska Slatina), **Lipāk** (230, Glima, Zaprešić, Banovina), **Lipánović** (120, Korčula, J i sred. Dalmacija), **Lipār** (Sesvete), **Lipavić** (Vukovar, I Slavonija), **Lipeć** (Slavonski Brod, Posavina), **Lipičanin** (Novska), **Lipić** (240, Medimurje, v. i Filip), **Lipinčić** (Županja), **Lipkovac** (Zadar), **Lipković** (Karlovac, Rijeka, Vinkovci), **Lipljan** (Pula), **Lipnik** (Labin, Vrbovec, Karlovac), **Lipnjāk** (Pregrada, Zagorje, Podravina), **Lipošćak** (**Lipošćāk**) (Ogulin, Pokuplje, Moslavina), **Lipošćak** (**Lipošćāk**) (220, Ogulin, Pokuplje),

Lipovac (660, Čabar, Korčula, Gorski kotar, Slavonija), **Lipónčević** (Vukovar), **Lipōvčić** (Zagreb, Cres-Lošinj), **Lipovec** (140, Zagorje, Prigorje, Banovina), **Lipović** (Međimurje, v. i Filip), **Lipovina** (Knin, Osijek), **Lipovski** (Daruvar), **Lipovščak** (**Lipovščák**) (Duga Resa, Rijeka), **Lipovščak** (**Lipovščák**) (Duga Resa, Pokuplje, Primorje), **Lipovšek** (Primorje), **Lipski** (Vrbovec) ◇ *mikro-top.* (uglavnom zemljišta i šume): **Lipa** (Bjelovar, Čazma, Slatina, Zagreb), **Lipac** (Rijeka), **Lipáč** (Rijeka), **Lipája** (Požega), **Lipar** (Karlovac), **Lipe**, **Lipica** (Ogulin, Brod), **Lipik** (Bjelovar), **Lipin Dól** (Brod), **Lipje** (Karlovac), **Lipka** (Pakrac), **Liplje** (Ogulin), **Lipnica** (Zagreb), **Lipnik** (Ogulin, Samobor), **Lipnják** (Vinkovci), **Lipošćak** (Ogulin), **Lipovac** (Brod, Požega), **Lipovača** (Primorje) i sl. ◇ *top.* (naselja): **Lipa** (Duga Resa, 69 stan.; Opatija, 143 stan.), **Lipice** (Otočac, 417 stan.), **Lipine** (Našice, 138 stan.), **Lipje** (Karlovac, 89 stan.), **Liplje** (Vrbovsko, 90 stan.), **Lipnica** (Grad Zagreb, 207 stan.; Vrbovec, 82 stan.), **Lipnica Zágorská** (Klanjec, 73 stan.), **Lipnik** (Ozalj, 121 stan.), **Lipovac** (Pakrac, 5 stan.), **Lipovac Hrastinski** (Đakovo, 74 stan.), **Lipovac Krstinjski** (Vojnić, 51 stan.), **Lipovac Majur** (Daruvar, 117 stan.), **Lipovača Drežnička** (Slunj, 267 stan.), **Lipovčani** (Bjelovar, 47 stan.), **Lipovec** (Zlatař, 249 stan.), **Lipovec Lónjski** (Ivanić Grad, 297 stan.), **Lipovlje** (Otočac, 307 stan.), **Lipovnik** (Ivanec, 403 stan.), **Lipovo Brdo** (Bjelovar, 166 stan.), **Lipovo Pölje** (Gospić, 321 stan.), **Lipov Pésak** (Duga Resa, 48 stan.), **Lipovščaki** (Duga Resa, 38 stan.)

◇ *prasl.* lipa (*rus.* lipa, *polj.* lipa), *lit.* liepa

lipan² *m zool.*, v. lipljan

lipáza *ž fiziol.* enzim koji ubrzava razgradnju masti

◇ *grč.* lípos: mast

Lipchitz (*izg.* Lipšić), **Jacques** (1891–1973), francuski kipar podrijetlom iz Litve, avantgardist: od kubizma i ekspresionizma do apstrakcije

lipēmija *ž pat.* povećanje masnoća u krvi

◇ *grč.* lípos: mast + -EMIJA

Li Peng (*izg.* Lǐ Pēng) (1928), kineski političar, predsjednik vlade 1988–1998, zatim predsjednik Narodne skupštine (parlamenta)

lipicánac *m* (G -nca, V -nče, N mn -nci) *agr.*

autohtona pasmina konja (po ergeli) Lipica (Slovenija), pogodan za jahanje i dresuru // **lipicánčev prid.** koji pripada lipicancu; **lipicáner m**, v. lipicanac; **lipicánski prid.** koji se odnosi na lipicance; **lipicánski pril.** kao lipicanac, na način lipicanaca

◇ *austr./njem.* Lipizaner, prema Lipici u Sloveniji

lipídi *m mn* (N lipíd, G lipída) *kem. biol.* prirodni organski spojevi masti, razne vrste voska, fosfatidi, karotenoidi i dr. otopivi u otapalima za masnoće, a netopivi su u vodi

◇ *fr.* lipide ← *grč.* lípos: mast + -ID

lipídóza *ž pat.* genetski poremećaj metabolizma lipida

◇ v. lipa + -OZA

Lipik *m* (G Lipika) naselje/toplice (u blizini Pakraca), alkalno termalno vrelo (*ant.* Aqua Balissae) 3725 stan. // **Lipičanin** *m* (**Lipičanka** *ž*) (N mn Lipičani) stanovnik Lipika; **lipički prid.** koji se odnosi na Lipik i Lipičane

◇ v. lipa

lip-lap *m lingv.* mješavina engleskog, nizozemskog i malajskog jezika kojom se sporazumijevaju stranci sa stanovnicima otoka Jave

◇ *engl.* lip-lap ← *egz.*

lipljan (**lipljen**) *m* (G mn -ānā (-ēnā)) *zool.* riječna riba (*Thymallus thymallus*) iz porodice lipljena (*Thymallidae*); lipa, lipan

◇ *prasl.* *lipanъ, *lipěnъ (*slov.* lipan, *češ.* lipan)

lipnštift *m* (N mn -ovi) *reg.* ruž za usne

◇ *njem.* Lippenstift

lipoatrófija *ž pat.* atrofija potkožne masti

◇ *grč.* lípos: mast + v. atrofija

lipodistrófija *ž pat.* poremećaj metabolizma masti s vrlo šarolikom kliničkom slikom

◇ *grč.* lípos: mast + v. distrofija

lipofilnōst *ž* (G -osti, I -osti/ošću) *kem.* sklonost topljivosti u uljima i mastima; netopljivost u vodi; hidrofbnost

◇ *grč.* lípos: mast + -FIL

lipogēneza *ž biol.* biosinteza neutralnih masti iz masnih kiselina i glicerola

◇ *grč.* lípos: mast + -GENEZA

lipoidi *m mn* (N lipòid, G lipóida) *kem.* mastima slične tvari, ubrajaju se u lipide (npr. kolesterol)

◇ *grč.* lípos: mast + -OID(I)

lipoksidáza *ž fiziol.* enzim sposoban da pokrene oksidaciju lipida

✧ *grč.* lípos: mast + *nlat.* oxydasis: enzim koji pokreće oksidaciju

lipolíza *ž kem. biol.* proces razgradnje neutralnih masti u masnom tkivu na masne kiseline i glicerol

✧ *grč.* lípos: mast + -LIZA

lipôm *m* (G lipóma) *pat.* dobroćudni tumor masnog tkiva

✧ *grč.* lípos: mast + -OM

lipomatóza *ž pat.* nagomilavanje potkožnih lipoma, koje mogu zahvatiti cijeli trup i dijelove udova; osaljenje

✧ *v.* lipom + -OZA

lipoproteíni *m mn* (N lipoprotéin, G lipoproteína) *fiziol.* složene bjelančevine s lipidnom komponentom; dolaze u krvi i stanicama, prenosioци su masti

✧ *grč.* lípos: mast + *v.* proteini

liposarkôm *m* (G liposarkóma) *pat.* najčešći maligni tumor mekih tkiva u odraslih osoba

✧ *grč.* lípos: mast + *v.* sarkom

liposúkcija *ž med.* isisavanje prekomjernog potkožnog sala, celulita

✧ *grč.* lípos: mast + *lat.* suctio: isisavanje = sugere: isisati

Lipovac *m* (G -ōvca) naselje (u blizini Vinkovaca), 1409 stan., granično mjesto prema SRJ // **Lipōvčan** *m* (Lipovčānka) *ž* (N mn Lipovčāni) stanovnik Lipovca; **lipovački** *prid.* koji se odnosi na Lipovac i Lipovčane

Lipovač *ž* naselje (u blizini Vukovara), 580 stan. // **Lipovačanin** *m* (Lipovačānka) *ž* (N mn Lipovačāni) stanovnik Lipovače; **lipovački** *prid.* koji se odnosi na Lipovaču i Lipovačane

Lipovljani *m mn* naselje (u blizini Novske), 2430 stan. // **Lipovljanin** *m* (Lipovljānka) *ž* (N mn Lipovljāni) stanovnik Lipovljana; **lipovljanski** *prid.* koji se odnosi na Lipovljane i njegove stanovnike

✧ *v.* lipa

Lippi (*izg.* Lìpi), **Filippo** (1406–1469), talijanski slikar rane firentinske renesanse (*Krunidba Marijina, Madona s djetetom*)

lipsanotéka *ž* (D L -éci) *crkv.* relikvijar kvadratičnog oblika

✧ *grč.* leipsanothékē: spremnica za ostatke (relikvijske križa)

lipsati (Ø) *svrš.* (prez. lipšēm, pril. pr. -āvši, imp. lipši, prid. rad. lipsao) **1.** uginuti (ob. za konja i govedo) **2.** pren. biti iscrpljen od fizičke aktivnosti [~ od umora] // **lipsávati**

(Ø) *nesvrš.* (prez. lipsāvām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje), *v.* lipsati; **lipsōtina** *ž pejor.* crkotina, strvina

✧ *sgrč.* éleipsa: ostavio sam (dah, život)

lipska *ž zast.* vrsta tkanine iz Leipziga (Njemačka)

✧ Lipsko, stari slavenski naziv za Leipzig

lìptati (**lìptjeti**) (Ø) *nesvrš.* (prez. (3. l. jd) lipti, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje) izbijati u jakom mlazu (iz žile); šikljati (ob. o krvi)

✧ *eksp.*

liptauer *m reg. kulin.* ovčji odnosno kravlji sir s područja Karpata

✧ *njem.* Liptauer, prema njemačkom imenu slovačkog grada Liptovsky Mikuláš

lipurija *ž pat.* nazočnost masnoća u mokraći

✧ *grč.* lípos: mast + -URIJA

lirja *ž 1. glazb. pov.* **a.** starogrčki trzalački instrument sličan gitari, ali manji od nje; simbol poezije [*pjesnikova* ~a] **b.** gudački instrument s različitim brojem žica (s 5 ili s 9–16), u 16. st. dosegao je puni razvoj, a iščezava u 17. st. *usp.* ljerica **c.** (Lyra) u njemačkim vojničkim puhačkim sastavima vrsta udaraljke, nazivana, Glockenspiel; metalofon **2. term.** naprava na krovu tramvaja koja spaja motor s električnim vodom // **liričan** *prid.* (odr. -čni) koji pripada lirici, ima svojstva lirike; **liričar** *m* onaj koji piše liriku, lirsku poeziju; lirik; **liričarev** (**liričarov**) *prid.* koji pripada liričaru; **liričarka** *ž* (G mn -āl-i), *v.* liričar; **lirički** *prid.* koji se odnosi na liru; **liričnost** *ž* (G -osti, I -osti-ošću) svojstvo/osobina koga/čega ispunjenog osjećajnošću, senzibilitetom; **lirik** *m* (V-iče, N mn -ici), *v.* liričar; **lirika** *ž* (D L -ici) **1. pov. u antici poezija koja se pjevala uz glazbenu pratnju (ob. lire) **2. knjiž.** jedan od tri književna roda, pjesničko stvaranje koje izražava pjesnikovu doživljajnost, njegov emocionalni i refleksivni odnos prema životu i sveukupnoj zbilji [*ljubavna* ~; *refleksivna* ~] **3.** emocionalni (lirski) elementi u djelima svih umjetnosti; **lirizam** *m* (G -zma) **1.** lirsko svojstvo ili stil [~ u *pjesništvu*] **2.** lirski osjećaj, oduševljenje, osobito u nesputanom stanju ili oduševljenju [*odjednom ga je obuzeo* ~]; **lirski** *prid.* koji se odnosi na liriku; čuvstven, osjećajan; **lirski** *pril.* na lirski način; emotivno, senzibilno**

✧ *lat.* lira ← *grč.* lýra

lirašice *ž mn* (N lirašica, G mn -icā) *zool.* rod australskih ptica pjevica (*Menura*)

✧ *v.* lira

lirazza (izg. lirāca) *ž pov.* mletački srebrni novac od 10 gazetta

✧ *tal. pejor.* ← lira

liretta (izg. lirēta) *ž pov.* lira dalmata; srebrni novac što ga je Venecija kovala za Dalmaciju

✧ *tal., dem.* ← lira: osnovna novčana jedinica u Italiji, Turskoj, San Marinu i Vatikanu

lirik, v. lira

lirika, v. lira

liródiija *ž glazb. pov.* solo pjevanje uz pratnju lire u staroj Grčkoj

✧ v. lira + v. (me)lodija

lisa *ž* (G mn lisā) **1.** bijela pjega na čelu životinje i ptice; palež **2.** (Lisa) ime lisaste ženke (o kravi, ovci, kozi, kobili) // **lišast prid.** (odr. -i) koji ima na čelu lisu [~ konj]

✧ *pr.* (nadimačka, preklapanje s lisica, v.): **Lèsjak** (340, Međimurje), **Līs** (Zagreb), **Līsāk** (520, Donja Stubica, Prigorje, Zagorje, Moslavina), **Līse** (Dubrovnik, Split), **Lisek** (Posavina), **Līsič** (110, Vojnić, Kordun, Pokuplje, Krapina), **Liskijević** (Županja), **Lisko** (Osijek)

✧ *prasl.* *lysъ: ćelav (*rus.* lysyj, *češ.* lysý)

Lisāndar (G Lisandra) (o.455–o.395. pr. Kr.), spartanski vojskovođa, osvajanjem Atene (404. pr. Kr.) završio Peloponeski rat

lisica *ž 1. zool. a.* grabežljiva zvijer (*Vulpes vulpes*) iz porodice pasa, crvenkastomede dlake i bujnoga repa (u basnama oličenje lukavosti) **b.** morski pas izdužena repa (*Alopecias vulpes*) **2. meton.** prerađeno krzno lisice [*polarna ~a; srebrna ~a*] // **līja** *ž hip.* od lisica (**1a**) △ **teta** ~ **1.** lisica (**1a**) u pričama za djecu **2. fam.** lisica u ukupnosti svoje dovjetljivosti i inteligentnog, djelomično antropomorfnog ponašanja i svojstava (drskost, prefriganost); **līšac m** (G -sca, V lišče, N mn -sci, G līšācā) **1.** mužjak lisice; lisjak **2. pren.** lukava muška osoba; **lišičār m 1. lov.** pas dresiran za lov na lisice **2. pren.** lukavac, škrtač; **lišičast prid.** (odr. -i) koji je nalik lisići; **lišičav prid.** (odr. -i, *komp.* lisičāviji) koji je lukav; **lišičetina** *ž pejor.* od lisica; lisičina; **lišičica¹** *ž dem. hip.* od lisica; **lišičičin prid.** koji pripada lisičici; **lišičić m dem. od lisica, mlado lisice; **lišičina¹** *ž augm.* od lisica **1. pejor.**, v. lisičetina **2.** lisičje krzno; **lišičiti** (Ø) *nesvrš.* (prez. -im, pril. sad. -čēči, gl. im. -čēnje) *razg.* ponašati se lukavo (kao lisica); **lišičij prid.** koji se odnosi na lisice, koji je od lisice [~i rep] △ ~e **lice**, v. lice △; ~i **rep****

bot., v. lisičina²; **lišjak m** (V -ače, N mn -aci) mužjak lisice; lisac; **liška²** *ž* (D L -sci/-i, G mn līšākā/-i) *pren.* prepredenjak, lukavac, primitivni dovjetljivac; **liškaluk m** (N mn -uci) *razg. pejor.* postupak onoga koji je lisika, onaj koji ima karakter lisike, koji se opisuje kao lisika; **liščev prid.** koji pripada liscu

✧ *pr.* (nadimačka ili prema zanimanju): **Làsek** (Novska, v. i vlas), **Lēsac** (Rijeka, Vrbovsko, Gorski kotar, v. i les¹), **Lēsica** (Krk, Donji Miholjac, Primorje), **Lēsīčāk** (Lēsīčāk) (Pakrac, Vinkovci, Zagorje), **Lēsīčār** (140, Zlatac Bistrica, Moslavina, Prigorje), **Lījak** (Osijek), **Lījič** (390, sred. Dalmacija, Slavonija), **Lījović** (140, okolica Zagreba, Prigorje, I Slavonija), **Līović** (490, Sinj, Poreč, Primorje, Slavonija, sred. Dalmacija), **Līšac** (580, Gorski kotar, Lika, Primorje, v. i lisa), **Līsec** (310, okolica Zagreba, Moslavina), **Līsica** (970, Zadar), **Līsīčāk** (200, Varaždin, Prigorje), **Līsīčār** (Zagreb, Zagora, Prigorje), **Līsīčīč** (Split, Duga Resa, J i sred. Dalmacija), **Līsīčin** (Pula, Šibenik), **Līsīnski** (Sisak, Podravina), **Līsjāk** (780, Međimurje, Moslavina, Prigorje, v. i lisa), **Līščević** (Vinkovci, I Slavonija), **Līščīč** (Koprivnica), **Līščuk** (Slavonski Brod), **Līščević** (Vinkovci, Osijek) ✧ *mikrotop.* (uglavnom kao ime šuma, zaselaka, uzvisina): **Līšac** (I Slavonija, Lika, Primorje), **Līsci** (Karlovac), **Lisice** (Požega, J Dalmacija), **Lisičina gòrica** (Karlovac), **Lisičijak** (Lika) i sl.

✧ *prasl.* *lisъ (*rus.* lis, *polj.* lis, lisica) ? = lit. lapė

lisice *ž pl. tantum* (G -icā) *razg.*, v. lisičine **lišičarka** *ž* (G mn -ā/-i) *bot.* jestiva gljiva (*Cantharellus cibarius*); lisičica △ **lažna** ~, v. zavodnica²

✧ v. lisica

lišičica² *ž bot.*, v. lisičarka

lišičina² *ž bot.* biljka (*Echium vulgare*) iz porodice oštrolista (*Boraginaceae*); lisičji rep

✧ v. lisica

lišičine *ž pl. tantum* par metalnih obruča kojima se vežu ruke uhićenika; lisice

Līsīnski (Fuchs), **Vatroslav** (Ignac) (1819–1854), hrv. skladatelj, ilirac, autor prve hrv. opere (*Ljubav i zloba, Porin*), orkestriranih i zbornih djela te solo-pjesama (*Prosto zrakom ptica leti*)

lišjāk m (V -ače, N mn -āci) *bot.* biljka (*Astrantia*) iz porodice štitarki (*Umbelliferae*); zvjezdanka

liška¹ ž {D L -sci/-i, G mn lišākā/-i} *zool.* ptica močvarica (*Fulica atra*), crna perja

✧ v. lisica

liška², v. lisica

liškūn m {G liškūna} *min.*, v. tinjac

lišnica, v. list¹

list¹ m {N mn listovi, G listōvā, zb. lišće} **1.** *bot.* organ biljke kojim diše, plosnat, ob. zelene boje [*hrastov* ~] **2.** komad papira (dvije stranice) u bilježnici ili knjizi **3.** isprava u obliku lista papira [*krsni* ~] **4.** novine [*dnevni* ~] **5.** razvučeno tijesto; korice **6.** pismo **7.** *anat.* stražnja strana potkoljenice Δ **smokvin** ~ ono što služi prikrivanju stidnih dijelova (dolslovno, prema likovnim prikazima) // **lišnat** *prid.* {*odr.* -ī, *komp.* lišnātijī} koji ima lišće;

lišnī *prid.* **1.** koji se odnosi na list ili je dio lista biljke **2.** koji se odnosi na list kao stražnji dio noge; **lišnicja** ž **1.** novčanik za držanje dokumenata, kreditnih kartica i papirnog novca **2.** v. portfelj [*ministar bez* ~e]; **lišnik** m {N mn -ici} okresano granje s lišćem složeno u plast; **lištak** m {G -ska, N mn -sci, G lištākā} *hip.* od list; **lištaš** m {G lištāša} *agr.* biljka koja se uzgaja zbog jestiva lista; lišnjača;

lištatī *nesvrš.* {*pres.* -ām, *pril. sad.* -ajūci, *gl. im.* -anje} **1.** (Ø) dobivati lišće (o biljci) **2.** (što) **a.** okretati listove knjige **b.** *pren.* čitati ovlaš, letimično se upoznati s tekstem **3.** (se) razdvajati se u listove, biti prhak (o jelima od tijesta) [*sāmo se lista*]; **lištić** m *dem.* od list;

lištičast *prid.* {*odr.* -ī} **1.** koji ima listiće kao bitno vidljivo obilježje, po čemu se odmah prepoznaje **2.** koji je u obliku listića, koji je u listićima; **liščina** ž **1.** povelja, stari spis pisan rukom s povijesnom vrijednošću [*glagoljska* ~] **2.** *zast.* izborna lista; **lištinjac** m {G -injsa, V -aće, N mn -injsi} naslaga lišća u prirodi, kompaktna od stajanja i djelovanja vlage; **lištom** *pril.* svi zajedno, mahom svi; **lištovní** *prid.* koji se odnosi na list (**6**) [*~ papir*]; **lišće** *sr. zb.*, v. list¹ [*opalo* ~; *križ s hrastovim* ~m];

lišnjača m **1.** *anat.* kost na vanjskoj strani potkoljenice; lisna kost **2.** *agr.* biljka koja se uzgaja zbog jestiva lišća

✧ *pr.* (nadimačka, v. i libra): **Lišt** (Vrbovec, Đurdevac), **Lištār** (Ozalj, Pokuplje), **Listeš** (360, Split, Zagora)

✧ *prasl.* i *stsl.* lišť (rus. list, polj. list) ≈ lit. laiškas; list, pismo

list² m {N mn listovi, G listōvā} *zool.* tražena

morska riba plosnatice (*Solea vulgaris*) iz porodice listovki (*Soleidae*); švoj, švoja

✧ v. list

listja ž {G mn listā} popis imena, proizvoda, artikala, ob. prema jednokratnoj neposrednoj svrsi [*biti na* ~i; ~a putnika; ~a proizvoda; ~a čekanja] Δ **crna** ~a lista nepoželjnih ljudi ili stvari [*biti na crnoj* ~i]; **izborna** ~a pol. lista kandidata na izborima

✧ *tal.* ← *stvnjem.*, *njem.* Liste

listàre ž mn {N listàrica} *zool.* porodica kukaca opnokrila (*Tenthredinidae*), veliki štetnici

✧ v. list¹

lištatī, v. list¹

lištel m **1.** *arhit.* uska plitka traka koja dijeli jače istaknute profile na vijencima ukrašenih fasada **2.** u numizmatici, uski obrub na medaljama i novcima

✧ *fr.*, *dem.* ≈ liste, v. lista; *tal.* listello

lišter m laganija, ob. ljetna tkanina za odijela, laganog sjajnog preljeva

✧ *njem.* Lister ≈ *fr.* lustrine

lišteriōza ž *pat.* encefalitis kod domaćih životinja, rijetko čovjeka

✧ *nlat.* Listeria, prema engleskom kirurgu J. Listeru (1827–1912), rod bakterije, uzročnika bolesti + -OZA

lištičarke ž mn {N lištičarka, G -ā/-ī} *bot.* lisnate mahovine (*Musci*); lištičare // **lištičare** ž mn {N lištičara, G -ārā}, v. lištičarke

✧ v. list¹

lišting m {N mn -nzi} **1.** *inform.* ispis podataka iz kompjutera na pisaču **2.** *ekon.* formalan nastup vrijednosnih papira na burzama ili neformalnom tržištu

✧ *engl.*

lištonōša m onaj koji raznosi poštu (listove); poštar, pismošša

✧ v. list¹ + v. nositi

lištopād m deseti mjesec u godini (vrijeme padanja lišća); oktobar // **lištopādnī** *prid.* kojemu opada lišće [*~o drvo*], *opr.* zimzelen; **lištopādski** *prid.* koji se odnosi na listopad, koji je u listopadu [*~o vrijeme*]

Δ **Listopadska diploma** *pov.* državni akt koji je 20. 10. 1860. donio car Franjo Josip I, Ugarskoj i Hrvatskoj vraća se ustav i najavljuje uvođenje ustavne vladavine

✧ v. list¹ + v. pad, padati

Liszt (*izg.* Lišt, Franz (1811–1886), mađarski romantičarski skladatelj i glasovirski virtuoz

liš *prid. reg.* 1. koji je gladak 2. koji ne nosi poene (u kartanju) // **lišnja** *ž reg.* 1. u kartaskoj igri (ob. briškuli) karta koja ne nosi poene; «mala» [*ostale su mi same ~e*] 2. a. ono što je bez vrijednosti, bez sadržaja; praznina b. *žarg. deprec.* beznačajna osoba, onaj koji nije važan, sitna riba, *opr.* budža, glavešina; **lišo** *pril. reg.* 1. (proći) glatko, bez nepravilnosti 2. proći bez licitacije ili bez poena u različitim kartaškim igrama
 ✧ *tal.* liscio

lišaj *m* (N *mn* -i/-ajevi, G -ā/-ajēvā) 1. (ob. *mn*) *bot.* niža biljka u simbiozi biljke i alge (*Lichen*), širi se po zemlji, kamenu i drveću [*sobovski ~; islandski ~*] 2. *pat.* oboljenje kože u obliku tamnije mrlje; lihen // **lišajast** *prid.* (od. -i) koji je nalik lišaju; **lišajni** *prid.* koji se odnosi na lišaj
 ✧ *prasl.* *lišajb (*rus.* lišāj, *češ.* lišej)

lišce, v. lice

lišće, v. list¹

lišiti (koga, se) *svrš.* (prez. lišim (se), *pril.* pr. -ivši (se), *prid. trp.* lišen, *gl. im.* -enje) 1. a. (koga) spriječiti da ostvaruje ono na što ima pravo, uzeti što od koga [*~ slobode; ~ građanskih prava*] b. osloboditi čega nepoželjnog [*~ daljnjih optužbi*] 2. (se) uskratiti sebi što; odreći se, rasteretiti se [*~ se užitaka*] // **lišavati** (koga, se) *nesvrš.* (prez. lišavām (se), *pril. sad.* -ajūci (se), *gl. im.* -anje), v. lišiti
 ✧ *prasl.* *lišiti (*rus.* lišit', *polj.* liszyć) ≈ *lixъ: preostao ← *ie.* *leykъ-: ostaviti (*grč.* leipein)

lišmenijaze *ž mn* (N lišmenijāza) *pat.* grupa bolesti izazvanih lišmenijama
 ✧ v. lišmenije + -OZA

lišmēnīje *ž mn* (N lišmēnija) *biol.* skupina parazita na bijelim krvnim zrnima, bičasti iz roda *Leishmania*
 ✧ *nlat.* Leishmania, prema škotskom bakteriologu W. B. Leishmanu (1865–1926): protozoa, uzročnik bolesti

lišpina *ž reg.* tanak sloj gljivica neposredno uz (morsku) obalu čine kamen klizavim; trulež // **lišpid** *m reg.* plijesan [*ova je konšerva sva otišla u ~*]
 ✧ *tal.* lichene: lišaji ← *grč.* leikhén

lišto *pril. reg.* brzo, hitro
 ✧ *tal.* lesto

lit *ž* (G *mn* liti) 1. v. litica 2. plosnata strana mača ili sablje // **litica** *ž* (G *mn* liticā) viso-

ka strma stijena; lit (1); **litičast** *prid.* (od. -i) koji ima oblik litice

✧ *grč.* lithos: kamen

-LIT¹, **-LITIK**, **-LITSKI** kao drugi dio riječi znači: kamen [*monolit; eneolitik*]

✧ *grč.* lithos

-LIT², **-LITIČKI**, **-LIZA** kao drugi dio riječi znači rastavljiv, razrješiv, rastvoran; raspadanje, otapanje; rastvaram, topim [*elektrolit; dijaliza; pirolitički*]

✧ *grč.* lytós: topiv; lýsis: razrješenje, razgradnja

Li T'ai Po, v. Li Bai

litānija *ž* 1. *kršč.* govorna ili pjevna molitva, sastoji se od kratkih zaziva predmolitelja i od odgovora što ih izriču vjernici u zboru 2. *pejor.* dosadno pripovijedanje; zanovijetanje [*priča ~e*] Δ **lauretanske ~e** *kat.* molitve s nizom zaziva Bogorodici Mariji (prema mjestu Loreto u Italiji); **~e svih svetih** *kat.* molitve u posebno svečanim bogoslužjima (zazivaju se svi veliki sveci i blaženici)
 ✧ *lat.* litania ← *grč.* litaneía: molitva, prošnja ← litainein, litaneúein: moliti, prositi

litār *m* (G *litāra*) *reg.* 1. povodac koji se stavlja oko vrata životinji; ogrljak 2. konopac, užez 3. uzak ženski pojas

✧ *pr.*: **Litarac** (Virovitica, Podravina, v. i litra), **Litarić** (Našice, Beli Manastir)

✧ *sgrč.* litāri(on)

litar *m* (G -tra, N *mn* -tri) 1. antička jedinica za mjerenje težine (1/120 talenta; 1/2 mine); litra 2. mjerna jedinica obujma za tekućine, odgovara 1 dm³ (znak l i L) // **litra¹** *ž*, v. litar; **litražā** *ž* obujam izražen u litrama [*~ cisterne*]; **lître** *m razg.* (ob. u šali) onaj koji mnogo pije vino, koji ispija na litre; **litrenī** *prid.* koji ima obujam od 1 litre [*~a boca*]; **litrenka** *ž* (D L -i, G *mn* -i) litrena boca; litrenjača; **litrenjača** *ž*, v. litrenka; **litrenjak** *m* (G litrenjāka) bocun u koji stane litra tekućine; **litrica** *ž hip.* i *dem.* od litar [*~ vina*]

✧ *pr.* (nadimačka, v. i libra): **Liber** (350, Varaždin, Z Slavonija), **Librenjak** (Sinj, Primorje, sred. i S Dalmacija), **Librić** (150, Samobor), **Litra** (Petrinja, Banovina, Prigorje), **Litrica** (Dubrovnik), **Litrici** (410, Omiš, sred. Dalmacija)

✧ *srlat.* ← *grč.* litra ≈ *lat.* libra: rimska funta

litati, v. liti

litaura *ž glazb.* glazbalo za udaranje, sastoji se od dviju metalnih polukugli, presvučenih kožom

✧ *grč.* (po)ly: mnogo + taúra: bubnjevi od volujske kože

litavski, *v.* Litva

literalan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je doslovan; bukvalan // **literálno** *pril.* od riječi do riječi, u doslovnom smislu, doslovno, bukvalno

✧ *lat.* littera: slovo

literāran *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji se odnosi na književnost; književni [~ *opus*] // **literarizirati** *dv.* ⟨*prez.* literarizirām, *pril.* *sad.* -ajūci, *pril.* *pr.* -āvši, *prid. trp.* literarizirān, *gl. im.* -ānje) 1. (što) (učiniti da što dobije oblik literature uz pomoć literarnih sredstava izražavanja (npr. redom riječi [vidjeh vas jučer mrklome u mraku prema *razg.* u mrklome mraku]) 2. (Ø) baviti se ili (po)služiti se literarnim sredstvima, odati/odavati se literaturi ili (pro)tumačiti literaturom i njenim sredstvima umjesto izgrađenih stručnih i znanstvenih spoznaja; **literāt** *m* (G literáta) autor literarnih tekstova; književnik, pisac, spisatelj; **literatkinja** *ž neob.*, *v.* literat; **literātski** *prid.* koji se odnosi na literature; **literatūra** *ž* 1. *v.* književnost 2. *term.* djela, studije, rasprave i druga grada iskorišteni u stručnom ili znanstvenom tekstu o nekom problemu [*stručna* ~]

✧ *lat.* litterarius ← litteratus: pismen, učen ≈ litterae: nauk, kultura ≈ littera: slovo

liti *nesvrš.* ⟨*prez.* lijem, *pril.* *sad.* lijući, *prid. trp.* liven) 1. jako teći [~ *suze*; *kiša lije*] 2. davati čemu žitkom željeni oblik, lijevati [~ *željezo*] // **lijēv** (*liv*) *m* (N *mn* lijėvovi) 1. *a.* slitina, u prvom redu željeza, od koje su izrađeni odljevci [*sivi* ~; *čelični* ~] 2. *b.* rastaljena kovina koja se izlijeva u kalup 2. *a.* način lijevanja *b.* ono što je odliveno; odljev, odljevak; **lijėvak** *m* (G -vka, V -vče, N *mn* -vci/ljėvkovi, G -ākā-ōvā) 1. kuhinjsko pomagalo u obliku polukugle ili okrenuta stošca s uskom cijevi kroz koju se nalijeva tekućina u posudu s uskim glom; pirija, traktur (traktur), tratijer 2. (+ *potenc.*) ono što je nalik lijevku (sužena površina, grotlo itd.); **lijėvanje** *sr* 1. (*gl. im.*), *v.* lijevati 2. oblikovanje rastaljenog materijala izlijevanjem u kalupe; **lijėvati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* lijėvām, *pril.* *sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) 1. pustiti tekućinu da teče u mlazu 2. *v.* liti (2) 3. (Ø) jako padati (o kiši); **lītati** (Ø, što se) *nesvrš.* ⟨*prez.* liām, *pril.* *sad.* -ajūci, *gl. im.* -ānje) *reg.* vršiti veliku nuždu, imati proljev; **lītavica** *ž razg.*, *v.* proljev; **lītnuti** (Ø, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* liñēm, *pril.* *pr.* -ūvši,

prid. trp. liñūt), *v.* litati; **ljėvāč** *m* (G ljėvāča) radnik koji lijeva metale; **ljėvaonica** *ž* tvornica u kojoj se predmeti od metala izlijevaju u kalupe; **ljėvaonički** *prid.* koji se odnosi na lijevaonicu; **ljėvčast** *prid.* ⟨*odr.* -ī), *v.* ljėvkast; **ljėvkast** *prid.* ⟨*odr.* -ī, *komp.* -āstiji) koji je poput lijevka, koji ima oblik lijevka; ljėvčast ✧ *prasl.* i *stsl.* liti (*rus.* lit', *polj.* lić), *lit.* lieti

litica, *v.* lit

lītij *m* (G -ija) *kem.* element (simbol Li, atomski broj 3), mekan metal srebrnobjele boje, najlakši od svih metala

✧ *nlat.* lithium

litija *ž pravosl.* u crkvi svečani ophod uz molitvu; procesija

✧ *grč.* litaínein: moliti, *usp.* litanija

litijāja *ž pat.* kamenci u pojedinim organima (npr. u bubregu, žučnom mjehuru i dr.)

✧ LITO- + -IJAZA

litispendincija *ž prav.* izraz koji označuje da je parnica o nekoj stvari već u tijeku kod suda

✧ *srlat.* litispēndēntia ≈ lis: parnica, sud + *lat.* pendere: visjeti

LITO- kao prvi dio riječi kazuje da je ono što znači drugi dio u vezi s kamenom, stijenom; od kamena, poput kamena; kamenol [litoglijf]

✧ *grč.* líthos

litofit *m* (G litofíta) *bot.* biljka koja je prilagođena životu na kamenu ili stijenama; petrofit

✧ LITO- + -FIT

litofotografija *ž* tehnika reproduciranja fotografskih snimaka pomoću litografije

✧ LITO- + *v.* fotografija

litografija *ž* 1. tehnika uzimanja otiska s ravne površine kamena u koju je urezan crtež 2. *meton.* djelo tiskano tom tehnikom 3. rukopisno pismo podebljanih slova // **litograf**

m (N *mn* -i) onaj koji se bavi litografijom;

litografirān *prid.* ⟨*odr.* -ī) koji je dobio litografijom; **litografirati** (što) *dv.* ⟨*prez.* litografirām, *pril.* *sad.* -ajūci, *pril.* *pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) (o)tiskati, umnožiti/umnožavati litografijom; **litografkinja** *ž*, *v.* litograf;

litografski *prid.* koji se odnosi na litografiju i litograf; **litografski** *pril.* kao litograf, na način litografa

✧ LITO- + -GRAFIJA

litologija *ž* znanost o nastanku i svojstvima kamenja; petrografija

✧ LITO- + -LOGIJA

litometeōr *m* (G litometeóra) *meteor.* skup, ob. krutih i mikroskopski sitnih čestica, koje duže vremena lebde u zraku, a podignute su vjetrom sa Zemljine površine

✧ LITO- + *v.* meteor

litopēdij (**litopēdij**) *m pat.* ovapnjeni odumrli plod u maternici

✧ LITO- + *grč.* paidíon: dijete

litopōn *m kem.* bijela boja, smjesa cinkova sulfida i barijeva sulfata, služi za pigmentiranje boja i lakova

✧ LITO- + *grč.* pónos: djelo

litorāl *m* (G litorála) *geol.* priobalni pojas mora i jezera // **litorálac** *m* (G -lca, V -lče, N *mn* -lci, G litorálacā) *razg.* primorac; **litorālan** *prid.* (*odr.* -lni) koji je priobalni, obalni; **litoralizacija** *ž ekon.* proces ekonomskog aktiviranja priobalja (ob. uz selidbu stanovništva iz zaleđa na obalu)

✧ *tal.* litorale ≈ *lat.* litoralis ≈ litus: morska obala, žalo

litosféra *ž geol.* stjenovit kameni Zemljin ovoj što ga tvore kora i gornji plašt // **litosférnj** *prid.* koji pripada litosferi, koji ima svojstva litosfere [*-e ploče*]

✧ LITO- + -SFERA

litōta *ž* (G *mn* litotā) **1.** knjiž. stilska figura kojom se pravi izraz zamjenjuje slabijim [*nije on sirotinja* umjesto: *bogat je*] **2.** dvije gacije koje daju (pojačanu) afirmaciju: nije neopasno = opasno je

✧ *grč.* litotēs: pojednostavljenje ← litós: gladak, jednostavan

litotāmniĵ *m bot.* rod crvenih algi (*Lithothamnion*) obložene su vapnencem

✧ *nlat.* lithothamnion ← LITO- + *grč.* thamnion: grm

litotōmija *ž med.* drobljenje kamenca u urinar-nom sustavu prije kirurškog odstranjenja

✧ LITO- + -TOMIJA

litotripsija *ž med.* drobljenje mokraćnih ili žučnih kamenaca [*mehanička* ~; *ultrazvučna* ~; *perkutana* ~] // **litotriptor** *m med.* kirurški instrument za drobljenje kamenaca

✧ LITO- + *grč.* thrýpsis: drobljenje ← thrýptein: drobiti

litra¹, *v.* litar

litra² *ž pov.* antički srebrni novac kovan na Siciliji i južnoj Italiji

✧ *grč.*

litrát *m* (G litráta) *reg.* slika, portret

✧ *tal.* ritratto

liturgija *ž kršć.* **1. a.** kršćansko bogoslužje, u Zapadnoj crkvi, misa **b.** glavno bogoslužje u crkvi istočnog obreda **2. pov.** svi kršćanski bogoslužni obredi Δ ~ *časova term.* liturgijska molitva koja se izriče u nekim dijelovima dana i nekim zbivanjima (izlazak sunca, podne, zalaz sunca i sl.) // **liturgički** *prid.* koji se odnosi na liturgiku [*~ priručnik*]; **liturgijski** *prid.* koji se odnosi na liturgiju Δ ~ *a drama* dramska igra (od 10. st.) u kojoj se biblijski tekstovi prikazuju glumom i glazbom; ~ *a godina* godišnji raspored blagdana i razdoblja, počinje prvom nedjeljom adventa, a završava zadnjom nedjeljom mjeseca studenoga; ~ *e boje* slijed boja liturgijske odjeće i predmeta za različita razdoblja crkvene godine (s nekim izuzecima – bijela za Kristove blagdane, ljubičasta u došašću i korizmi i sl.); ~ *e knjige* službene zbirke tekstova koji se čitaju ili pjevaju u liturgiji; ~ *i ciklus* = ~ *a godina*; ~ *i jezici* jezici koji služe bogoslužju; ~ *i pokret* pokret u Katoličkoj crkvi u 19. i 20. st., traži veće sudjelovanje vjernika u liturgiji, osobito u pjevanju; ~ *o ruho* gornja odjeća koju za bogoslužja u katolicizmu i nekim drugim kršćanskim crkvama odijevaju različiti službenici; ~ *o slavlje* *kršć.* sastanak vjernika na liturgiji; **liturgijski pril.** kao što traže propisi o liturgiji, na način liturgije; **liturgika** *ž* (D L -ici) **1. teol.** znanost o bogoslužju, proučava postanak i razvoj crkvenih obreda **2. disciplina** koja propisuje na koji se način pojedini obredi vrše

✧ *lat.* liturgia ← *grč.* leitourgía: troškovi u korist naroda; javna služba

lituus *m pov.* **1.** u antičkom Rimu, svinuti štap, simbol augura **2. glazb.** vojnički instrument rimske vojske, vrsta trombona

✧ *lat.* lituus

Litva *ž geogr.* država u SI Europi, na obali Baltičkog mora, 65.200 km², 3.802.000 stan., glavni grad Vilnius // **Litavac** *m* (**Litávka** *ž*) (G -ávca, V Litāvče, N *mn* Litāvcī) stanovnik ili državljani Litve; **litavski** (**litvānskī**) *rij. prid.* koji se odnosi na Litvu i Litvance Δ ~ **jezik** *lingv.* istočnobaltijski jezik, službeni jezik Litve

Liu Šao Či (izg. Liū Šāu Čī) (1898–1972), predsjednik republike Kine (1959–1968), smijenjen u »kulturnoj revoluciji« zbog suprotstavljanja Mao Ce-tungu, *v.*

liv *m, v.* lijev

livada ž (G *mn* livādā) polje pod travom koje se kosi ili gdje pase stoka // **livadište** *sr* 1. veliki komad zemljišta pod livadama 2. slobodan prostor pod travom; **livadni** *prid.* 1. koji je dio livade 2. v. livadski; **livadski** *prid.* koji se odnosi, koji je u vezi s livadom, potječe s livade [-i *med*; ~o *cvijeće*]; livadni

♦ *pr.* (etnici): **Livada** (Slunj, Pokuplje), **Livadić** (Rijeka) ♦ *mikrotop.* (ob. kao ime gorskih pašnjaka i oranica): **Livada**, **Livadak** (Slatina), **Livade**, **Livadica**

♦ *grč.* libádi

livadar *m bot.*, v. čivitka

♦ v. livada

Livadić 1. **Branimir** (1871–1949), hrv. književnik, urednik »Savremenika« i »Hrvatske revije«, jedan od pokretača hrv. moderne 2. **Ferdo** (1799–1879), hrv. skladatelj, ilirac, pobornik hrv. nacionalnog glazbenog izraza (solo pjesma *Još Hrvatska nij' propala*)

livān *m* (G livāna) tamjan

♦ *grč.* líbanos ← *hebr.* lēbhānāh: bijela

Livāna ž naselje (u blizini Osijeka), 634 stan. // **livanski** *prid.* koji se odnosi na Livanu i Livanjane; **Livanjanin** (**Livānac**) *m* (**Livanjanka**, **Livānka** ž) (N *mn* Livánjani) stanovnik Livana

Livānac *m*, v. Livanjanin, Livana

live (I) (izg. lājv) *prid.* koji se odnosi na izravan prijenos na radiju ili televiziji ili na scenski nastup »uživo« Δ **Live Aid** (izg. ~ Ějd) javni koncert pop-glazbenika, prihod je namijenjen gladnima u Africi; ~ **show** (izg. ~ šđu) koncert nekog pjevača ili sastava na televiziji »uživo« // **live** (II) (izg. lājv) *pril.* u izravnom prijenosu na radiju i televiziji, uživo, za razliku od snimanja u studiju

♦ *engl.*

livēl *m* (G livēla) 1. *reg.*, v. libela 2. *pov.* listina kojom je vlasnik davao pojedincu nasljedno zakupno pravo nad određenim zemljištem ili nekretninom // **livēlati** (što) *dv.* (prez. livēlam, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje) *reg. zast.* (iz)mjeriti vodoravno

♦ *tal.* livella ← *lat.* libellum: mala vaga

lividan *prid.* (odr. -dni) 1. koji je plavičast, modrikast; olovne boje, pepeljast 2. *term.* koji je blijed

♦ *lat.* lividus: crno i plavo = livere: biti blijed

Livingstone (izg. Livingston), **David** (1813–1873), škotski misionar koji je 30 godina

putovao Afrikom i pionirskim istraživanjima i publiciranim zapisima bitno utjecao na upoznavanje i formiranje pozitivnijeg odnosa prema crnačkim narodima tog kontinenta

living-teatar *m* (G -teátra) *kazal.* kazalište eksperimentalnog karaktera

♦ *engl.* Living Theater, ime američke kazališne družine, začetnice pokreta alternativnog kazališta

Lívno *sr* mjesto na *JI* rubu Livanjskog polja (BiH), 10.100 stan. // **livanjski** *prid.* koji se odnosi na Livno i Livanjake; **livanjski** *pril.* kao Livanjak, na način Livanjaka; **Livnják** *m* (**Livānjika**, **Livnjānka** ž) (G Livnjāka, V Līvnjāče, N *mn* Livnjāci) stanovnik Livna

♦ *pr.* (etnici): **Hlěvnjak** (330, Zagorje), **Livnják** (Sisak, I Slavonija)

Livōnija (**Livōnskā**) ž *pov. geogr.* regija Letonije (Latvije) na desnoj obali Dvine // **livskī** *prid.*, ob. u: ~ (**livonski**) Δ **jezik** *lingv.* jezik koji pripada ugro-finskoj grani uralske jezične porodice, govori se u Latviji

livréja ž uniforma osobita kroja, ob. opšivena gajtanima (za dvorjane, vratare u hotelima i sl.) // **livrírán** *prid.* (odr. -i) koji je odjeven u livreju [-a *posluga*]; **livrírati** (koga) *dv.* (prez. livrírām, *pril. sad.* -ūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* livrírān, *gl. im.* -ānje) obući/oblačiti komu livreju

♦ *fr.* livrée

-LIZA, v. LIT²

líza ž 1. *pat.* kemijsko ili mehaničko uništenje stanice zbog ozljede i prsnuća njezine membrane 2. *med.* postupno slabljenje simptoma neke akutne bolesti

♦ *grč.* lýsis: razrješenje, razgradnja = lýein: osloboditi, otpustiti

lizati (što, koga) *nesvrš.* (prez. ližēm, *pril. sad.* ližūći, *gl. im.* -ānje) 1. *a.* jezikom prelaziti preko čega [-~ *sladoled*; *divljač liže so!*] 2. *b.* (se) žarg. ljubiti se (ob. neukusno) 2. *pren.* ono što je nalik pokretima jezika u lizanju [*plameni jezičci ližu zgradu*] // **lizač** *m* (G lizača, V lizača) onaj koji liže; **lizačev** *prid.* koji pripada lizaču; **lizačica** ž, v. lizač; **lízalica** ž slatkiš na štapiću; **lizavōst** ž (G -osti, I -osti/ošču) *pat.* u životinja apetit za tvarima koje nisu za jelo; **lízika** ž (D L -ici) *kulin.* vrsta bijelog peciva; **lízniuti** *svrš.* (prez. liznēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. trp.* liznūt), v. lizati

♦ *prasl. i stsl.* lizati (*rus.* lizát', *polj.* lizać),

lit. liežti ← *ie.* *leig'h- (*lat.* *lingere*, *grč.* *leikhein*)

lizèrgìnskī *prid.*, ob. u: Δ ~a **kiselina** produkt dobiven hidrolizom alkaloida ražene gljivice; njezin dietilamid poznato je halucinogeno sredstvo LSD

✧ *v.* liza + *fr.* ergot: pijetlove ostruge

lizijèran *prid.* (*odr.* -rni) *reg. zast.* koji je slabe konstrukcije, lako lomljiv, krhak

✧ *fr.* lisière: okrajak, rub

lizimetar *m* (G -tra, N *mn* -tri) *meteor.* uređaj kojim se mjeri ukupna transpiracija biljaka i isparavanje tla, odnosno sadržaj vode u tlu

✧ *grč.* *lýsis*: razgradnja + -METAR

lízìng *m*, *v.* leasing

lizínì *m mn* (N *lizín*, G *lizína*) *biol.* 1. antitijela u krvnom serumu, rastvara ju bakterije i na taj način neutraliziraju uzročnike bolesti u krvi 2. tvari u krvi koje (nakon transfuzije) rastvara ju crvena krvna tjelešca primaoca

✧ *grč.* *lýsis*: razgradnja + -IN

lízìp (4. st. pr. Kr.), grčki kipar iz Sikiona, Polikletovu Doriforu suprotstavlja Apoksimena s vitkijim tijelom i manjom glavom

lizífratì (što) *dv.* (*pres.* *lízirām*, *pril. sad.* -ajući, *pril. pr.* -ävši, *gl. im.* -anje) *reg. zast.* opšiti/opšivati trakom; obrubiti // **lízirān** *prid.* (*odr.* -ī) koji je opšiven, obrubljen

✧ *fr.* lisérer

lízöl *m* (G *lízóla*) *kem.* sapunski rastvor krezola;

u određenom omjeru služi za dezinfekciju i dekontaminaciju

✧ *v.* liza + -OL

lizosómi *m mn* (N *lizòsòm*, G *lizosóma*) *biol.* mjehurići obavijeni membranom u citoplazmi stanice, sadrže enzime za razgradnju ugljikohidrata, lipida, proteina i nukleinskih kiselina

✧ *grč.* *lýsis*: razgradnja + -SOM

lizòzim *m* (G *lizozíma*) *biol.* baktericidna tvar u sekretu nosa, suzama, slini, djeluje razgrađujući staničnu stijenku bakterija

✧ *grč.* *lýsis*: razgradnja + *v.* (en)zim

Ližnjan (Ližnjān) *m* (G *Ližnjāna*) naselje (u blizini Pule), 763 stan. // **Ližnjānac** *m* (**Ližnjānka** *ž*) (G -nca, V *Ližnjānče*, N *mn* *Ližnjānci*, G -ācā) stanovnik Ližnjana; **ližnjānskī** *prid.* koji se odnosi na Ližnjan i Ližnjance

Lloyd's (*izg.* *Lōjds*) (**Corporation of Lloyd's**) međunarodno osiguravajuće društvo specijalizirano za osiguranja velikog rizika

✧ prema Edwardu Lloyd, gostioničaru u blizini londonske luke kod kojeg su se okupljali brodari i mornari o. 1688. kada je društvo osnovano

Lloyd Webber (*izg.* *Lōjd* Veber), **Andrew** (1948), engleski skladatelj i libretist najpopularnijih mjuzikla (*Isus Krist Superstar*, *Evita*, *Mačke* i dr.)

Lm *fiz.* znak za jedinicu svjetlosnog toka, lumen

ln *krat. mat.* prirodni logaritam

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

UDK 811.163.42(038)

HRVATSKI enciklopedijski rječnik. -
Zagreb : EPH : Novi Liber, 2004-

ISBN 953-6045-28-1 (Novi Liber)(cjelina)

<Sv.> 5: K-Ln. - 2004.

ISBN 953-6045-34-6

441125096